Universidad de Deusto
Biblioteca

F. OVANDUS

BREVILOQUIUM SCHOLAE THEOLOGIAE

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

BREVILOQVIVM SCHOLASTICAE THEOLOGIAE, IN QVATVOR LIBROS MAgistri Sententiarum: Per Fratrem Franciscum Ouandum Mogollonem de Paredes, Prouinciæ Sancti Michaelis, Ordinis Fratrum Minorum Prouincialem Ministrum.

Opus quidem plus præstans, quàm promittens.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

BIBLIOTHECÆ OMNIENSIS SOCIETATIS JESU

CVM PRIVILEGIO,

SALMANTICAE.

Apud hæredes Mathiæ Gastij.

M. D. LXXXIIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EL REY.

POR quanto por parte de vos fray Francisco de Obando, frayle de la Obseruancia de señor Sant Francisco, y Prouincial de la Prouincia de Sant Miguel, nos ha sido fecha relació que vos auiades compuesto vn libro llamado Breuiloquio theologico, sobre los quatro libros de las Sentencias del Maestro, supplicandonos os diessemos licencia y facultad para le poder imprimir, y Priuilegio para que por tiempo de veynte años, otra ninguna persona lo pudisse imprimir sin vuestra licencia y mandado, o como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Cõsejo, y como por su mandado se hizieron las diligencias que la Pregmatica por nos nueuamente hecha sobre la impression de los libros dispone, y por os hazer bien y merced: fue accórdado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y yo tuue lo por bien. Y por la presente os damos licencia, y facultad, para que por tiempo de ocho años, que corren y se quentan desde el dia de la fecha desta nuestra cedula, vos o la persona que vuestro poder ouuiere, podais imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion: y por la presente damos licencia y facultad, a qualquier Impressor destos nuestros Reynos que vos nombraredes, para que por esta vez lo puedan imprimir, con que despues de impresso antes que se venda lo traygais al nuestro Consejo, juntamente con el Original que en el se vio, que va rubricado y firmado al cabo, de Miguel de Ondarça çauala nuestro escriuano de Camara de los que en el nuestro Consejo residen para que se corrija con el Original, y se os tasse el precio que por cada volumen ouieredes de auer: Y mandamos que durante el dicho tiempo, persona alguna sin vuestra licencia no lo pueda imprimir ni vender, so pena quel que lo imprimiere y vendiere, aya perdido y pierda todos y qualesquier libros y moldes que del tuuiere y vendiere en estos nuestros Reynos: y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea la tercia parte para la persona que lo accusare, y la otra tercia parte para el Iuez que lo sentenciare, y la otra ter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cia parte para la nuestra Camara: Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidentes y Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa y Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Assistente, Gouernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios, y otros Iuezes y justicias qualesquier de todas las Ciudades, Villas y lugares de los nuestros Reynos y Señorios, assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante: que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced, que assi os hazemos, y contra el tenor y forma della, ni de lo en ella contenido, os no vayan, ni passen, ni consientan yr ni passar por alguna manera, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Fecha en Madrid à veynte y quatro dias del mes de Iulio, de mil y quinientos y ochenta y tres años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad,
Antonio de Erasso.

F. FRANCISCVS OVANDVS MOGOLLON DE PAREDES, MINISTER PROuincialis, prouinciæ Sancti Michaelis Germanis suis charissimis Fratri Gomezio de la Rocha, Guardiano conuentus Sancti Francisci del Erena: & Fratri Ioanni Ouando Sacræ Theologiæ lectori in conuentu Sancti Francisci Legionensis, prouinciæ Sancti Iacobi. Nunc autem in Ouetensi. S.

NOn semel, quæ aliorum credo animos, ea & nostrum fratres amantissimi subijt cogitatio, quid Theologiæ, alijsque facultatibus conduceret magis, tot libros edi quotidie, an repressa scribentibus audacia, desiderium promendi quicquid faucibus interceptum extingui. Ad quamuis partem ratio non deerit, quæ distrahés animos in contraria suã cuique iucunditatem diuidat, persuadés vnum quam alterũ ad studia magis conferre. Nolens de hac re alienæ sententiæ præiudicium facere: mihi semper animo arrisit paucis vti libris, eis vero ad præfixum Scopum accommodatissimis: ne dum vagarer per diuersos, quasi hospes multa viderem in itinere, quibus gauderem, nullis tamen vterer. Habet hoc lectionis varietas, vt cõmodatò plurima præstet, quæ simus continuò deposituri. Existimabam idcirco melius esse paucis vti quasi proprijs, quam plurimis, vt alienis. Dum enim pauca eaque selectissima memoriæ nobis insident paratis proferre quando volumus, longe sumus ditiores ijs, qui cum multa percurrerint, semper, quia obliti, omnibus indigent. Thesaurus, quo domina

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro suo arbitratu non licet vti, non secus venerit æstiman dus, quam si non haberetur omnino. Tantundem est in eo vtilitatis ad constabiliendã rem domesticam, ac siquis ob id se diuitem gloriaretur quod vicinus magno auri põ dere sibi ostenso pollicitus fuisset, identidem quoties li- buerit ostensurum: æquè nobis vsu venit iactantibus ni- miam librorum suppellectilem, è quibus fructus non car pimus, aut non retinemus. Iam inde à principio studiorũ meorum, ne sine fructu in promptuario essem, incesserat cupido animum ex adeò multis quæstionibus in Theo- logia quam Scholasticam vocamus, discussas reiectas- que in planum propositiones communiores seligere Cant.1. sine argumentis: quæ vt fasciculus Myrrhæ inter vbera commorantes & me reficerent & quando tractandæ cũ alijs forent studiosum Theologiæ aspirarent. Voti com- pos multis annis fieri nequiui alio trahentibus curis & studio ambitiosiori. Fateor enim ea me in iuuentute ambi tione perculsum, quæ plures sui iuris effectos ad promen das scriptitationes impellit. Tentaui non pauca vel in scri pturæ sacræ partes commentaria, vel si quo modo liberio ri stylo in sacris reddere ex rhetoribus quæ me docuerat Leo à Castro in literis latinis & Græcis præceptor Salmã ticæ olim meus. Post aliqualẽ sensuum fatigationem in Eccles.1. uenieb am quod Sapiens ille concionator, in eis esse labo- rem & afflictionem spiritus, multam quoque indignatio nem. Nam demisso refrigeratoque scribẽdi calore, pro- pria quasi aliena reuisenti in promptu erãt illius carmina.

Cum relego scripsisse pudet, quia plurima cerno
Me quoque qui feci iudice digna lini.

Ouidius. 1. de ponto eleg. 6.

AEgritudo est omnibus fere scriptoribus eorũ attestã te cura minuendi, augendi, mutandi, quæ semel ediderũt. Rogati vnde sciunt abijciẽda quæ primò elegerunt? vnde melior

melior sequens ordo quam prior? Vnde in breuitatem re digunt quæ primò copiosè? Quare vbertim quę prius an gustè? forsan hac se voce communient satisfactione alia relegata, quod posteriores curæ semper sint meliores. Quòd si ad plures recognitiones accesserint eodem mo- do erunt facturi: tam sibi est constans humanum inge- nium. AEdificantes imitamur, quibus cum solum non crescat innouare quotide molientibus, necesse est diruere cameras & mutare: atque altiora quandoque, sed rui- tura ædificia superimponere. Qui neque in improprijs ne que in alienis libris quiescunt non dilatata in nouũ ma- teria, sed ex parte vna translata in aliam, eadem omnes dicunt & libros infarciunt. Quò verum sit illud sapientis Eccles. 12. faciendi libros nulluseste finis. Qui se in altiora euexerunt ambita nouorum adinuentione in hæreses reciderunt. Quid aliud enim facere poterant gloriam propriam quę- rentes nisi loqui à semetipsis? Post aliquandiu in hæc & Ioan.7. in illa distractus quæ probarem, quæ reijcerem, quæ pau- ca ex quibus multis eligerem, discerptus animo agnoui alio me indigere AEsculapio, qui ex varijs locis collectũ in vnum redderet. Constitui ergo desiderio scribendi re- tracto vni illi intendere quod dominus in euangelio præ Luc.7. alijs necessarium esse pronunciauit. Et per Hieremiam. Hier.9. Non glorietur Sapiens in sapientia sua, nõ fortis in forti- tudine, nõ diues in diuitijs: in hoc glorietur qui gloriatur scire & nosse me. Quam Dei notitiam Ioãnes Apostolus in obseruantia mandatorum collocauit. Qui dicit se nos- 1.Ioan.2. se Deum & mandata eius non custodit mendax est, & in eo veritas non est: qui autem seruat verbum eius verè in hoc Charitas Dei perfecta est. Innotuerat ei à Magistro vim cognitionis in eo sitam vt carus haberetur: dixerat namque Iudæis. Vos dicitis de patre, quia Deus noster est Ioan.8.

& non

& non cognouistis eum. Ego autem noui eum, & si dixero quia non scio eum ero similis vobis mendax: sed scio
Ioan. 8. eum & sermonem eius seruo. Charitas breuiori tempore, minori item labore plus in Deum proficit, tumorisque virus à scientia exugit. Subsidente inflatione cosummati roboris valetudo sequitur, vt neque periculum, neque amaritudinem, habeat conuersatio scientiæ, nec tædium
Sap. 8. conuictus illius, sed lætitiam & gaudium. Securam animi exhilarationem facit Theologia quando eo spiritu legun tur libri quo scripti sunt. Hoc est vt se vnusquisque ad id quod legit effingat & formet, quod Deum timeat, à malo
Iob. 28. recedat, in bonum prouehat. Nam timor Dei ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia. Ea igitur quasi de nuo me conditione libris addixi post annum ætatis quadragesimum quartum, vt facerent ipsi ex me, quod ego in alijs facere optarem quamplurimo edito volumine. Qui mihi sat sunt, & alijs erunt procul missa temeraria cu ra componendi alios & emittendi. Vix iam dicitur quod non sit dictum prius ab his qui fuerunt ante nos. Abunde valet quisquis à prioribus edoceri, atque sibi quam amauerit virtutis faciem imponere. Quidam bo-
F. Franciscus Vello. nus pater iam canitie venerandus sic me iuuenem Salmanticæ de studijs admonebat. Vos concionatores comparati estis fabro argentario, qui vasis abundans prætiosis vitro bibit illoto: quæsitus ab amicis quare argenteis & aureis non vtatur protinus ait, Extant venalia tangere non licet. Quicquid studio acquiritis alijs tenetis expositum, retinetis nihil. Adeo veram esse video præfatam sententiam vt hodie ij libri in maiori pretio sint, qui ad populum è suggesto docendum promptiores sunt, esto minus ingenio & eruditione polleãt. Huc labor omnis & cura inuigilat, in hoc indices apparantur, ex quibus ad

ad manus habeat, quæ absque studio plebi garrulus effu-
tiat. Prudentia & Sapientia decent prius cisternam & puteum quem repleant fluenta sibi parari. Post deriuentur
Prou. 5. fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Stultus totum spiritum quem primo concipit simul profert, Sapiens reseruat in posterum. Miserere animæ tuæ placens
Ibi. 29. Deo, & contine, & congrega cor tuum in sanctitate eius,
Eccli. 30. suadet sapiẽs Ecclesiasticus. Eius consilio pariturus, dum in interiora disipatum animum commodius retraho, scholasticam Theologiam reuiso, vt lætarer cum mulie-
Prouer. 5. re adolescentiæ meæ, & licet sero enchiridion seu breuilo quium quod ab initio studij optaueram, intra paucos mẽses concinnaui, nil cogitans de prelo. Intendebam conclusiones tenere paucis munitas, parentum seu defensorum nomina, & locos vbi eas tractabant. At vero dum incipio alia ex alijs sic intertexta prodibant vt chartas plures æquo, ni præcidissem, implerent. Quatuor doctores mihi proposui, ex quibus corraderem, quæ huic operi conficiendo quadrabant. Ij fuere Alexander Hallensis mira pollens grauitate, vt Theologiæ Scholasticæ verus parens: Sanctus Bonauentura vbique spirans eum Dei spiritum quo plenus erat: Ioannes Scotus doctor qui dẽ subtilis, vegetus & discussus: Richardus de Mediauilla perspicuus & abundans. Hi mihi videbantur inter doctrinas antiquorum & sanctorum doctorum quas vocamus originalia quasi quatuor deambulatoria in domo saltus Salomonis inter columnas ce-
3. Reg. 7. drinas. Egrediebatur Alexander ad irrigandam vniuersam Scholam vt fons ille paradisiacus in capita distinctus.
Genes. 2. Bonauentura sic in expositione Magistri sententiarum alijsque suis opusculis fluit, vt à principio & quasi ab incunabulis formet discipulos in Dei contemplationem atque

amorem optimo auro, lapide Bdellio & onychino potiores. Scotus, vt ingenij maximi homo, pugnacissimus, quosque ad luctam vocat in arenam, parcit nemini: esto aliquibus tenebrosus videatur, at vero tractatus nō adeò est asper, insuauis, aut hirsutus. Ricardus procedit æquabilis vno eodemque tenore semper in disputatione se temperans, vt à Thoma, vel Thomas ab eo (nam fuisse contemporaneos sunt qui autument) fuerit stylum mutuatus. Alexander ipse cum omnium scholasticorum fuerit primus, frugifer, fructuosus, tam est desertus vt sub eius nomine vix aliqua feratur ex opinionibus. Deridetur à iunioribus tempore, quorum patres cum scholæ suæ discipulis ponere non dignaretur. Procul à meo compēdio Thomam facere nequiui tot habentem æmulatores. Necesse fuit illius referre opiniones quas multi sequūtur. Confiteor autem ingenue me in Scoti doctrina Salmanticæ fuisse nutritū: non tamen illi aut alteri sic addictum, quin vbi magis consona inuenerim sequar. Fecit hoc & Scotus ipse Alexandrum & Bonauenturam nūc refellens, nūc defendens. Quid magis mea refert Scoti opinionem tenere quam cæterorum mei ordinis, vel etiam ipsius Thomæ? Accepti beneficij à meis sum memor, & quæ ab ipsis disco libēter eis refero, etiam si in alijs inueniam. De Thoma vero id iudico, quod de Aristotele quidam: Eum ingenio, doctrina & rerū peritia summū fuisse, atque vt vno verbo dicā, è cęlo diuinū hominem: hominē tamen qui sicut nō omnia quæ scripsit primus inuenit, ita alijs inuenienda reliquit, & inuenta solidius firmare. Non illi sic natura, & autor naturæ Deus munera sua contulit vt qui Thomæ generationem tribuit sterilis atque effœtus manserit alios non pariens & parere faciens Deus. Moyses fidelis in tota Ecclesia tanquā famulus in testimoniū eorum quæ dicēda

Iob. 30.

Rodolphus agricola. 1. de inuētione.

Isaiæ. 66.

Heb. 3.

da fuerunt dimisit quæ successor præstaret Iesus Naue. Cum quo sicut cum Moyse fuit Dominus non dimittēs neque derelinquens. Dū ad scholas conuenitur vnusquisque doctorū fidelium Psalmū habet, doctrinā habet, Apocalypsin habet, linguā habet, interpretationē ad ædificationem habet. Possunt per singulos prophetare, vt omnes discant, & omnes exhortentur. Quanto sanctior quisque tanto magis inuidia carens gaudet cū Moyse velut Heldad & Medad secum alios prophetare: neque studet occisis ad lapidem vnū Septuaginta fratribus regnare solus: aut nimio zelo filiorum odiosum reddi Chananæus. Disputatio scholastica sita est in opinionibus, liberumque humanum ingenium ad has vel illas consectādum. Quocirca miratus sum Parisijs disputantes probare autoritate Diui Thomæ classici doctoris, idque etiam Sorbonæ: neque potui non dicere cuidam Reuerendo Patri ministro prouinciæ Sancti Ludouici, qui me illuc deduxerat Salmāticę id esse insuetum. Quare enim magis probabit vnius classici autoritas, quam refellet alterius? Si tanti vnus sit quod eius nomē cæteros omnes subigat, quid in subacti extensis palmis se dedant, & scholastica cessent tā prælia, quā præmia? Doctissimus F. Andreas Vega in Theologia Magister seu doctor Salmāticæ, dū in quodam exercitio scholastico ex ijs, quæ vocāt minora præsideret, argumēti tyroni ex Thomæ autoritate moxque succūbente in argumēto pauitāti memoria, blāda suauitate respōdit, Ecce hoc in pœnam peccati mi dñe quia allegastis D. Tho. Hac lege classicum Scholastici canūt vt parati ad pugnā prodeāt, triumphum reportaturus qui ratione fuerit potior. Quod inter Augustum & Gallum de versibus Maronis non comburendis transigitur vno ex eis formato districho Academijs de Scholasticis doctoribus dici potest,

Iosuæ. 1.

1. Corinth. 14.

Num. 11.

Iud. 9.

Genes. 34.

Andreas Vega.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Augustus Cornelius Gallus.

Laudentur, placeant, vigeant, velegantur, amentur.
Nec vobis pereant tot monimenta ducum.

Ego qui vt dixi neque de prelo, neque de prælio cum scribebam cogitaui, sed suppresso classico, id est tacito nomine quæstionum nudas propositiones mihi reponebam, ecce nunc in editionem animum apposui. Mouit autem me non anxietas edendi noua, cum sint omnia vetera, neque alio stylo composita quam facili, abiecto, ac penè barbaro, neque vt mihi nomen acquirerem, cum studium hoc vix aliquod mereatur: sed ne si accidisset, quicquid est operis amissum perire, aut furtim surripi, de integro ad libros recurrerem. Nam quo alio resarcirem non habebam, nisi plures codices manu transcriberem, labor mihi longe maior quam typis tradere. Scio non scriptum Theologiæ Heroibus maiora commentantibus in schedis: mihi tantum & similibus mei. Rogo vero ipsos gigantes in theologia nominatos, qui à pueris statura sunt magna sciétes bellum scholarum, ne frontem ex nostro quasi arundineo & puerili obducant: Opulentæ magnis fluminibus ciuitates oppidis fontes non inuident. Patronum, à quo mendaciter laudato gratiam & nomen aut editionis expensas aucuparer, non elegi: vobis fratribus meis decreui mittere primum & extremum fratris vestri donum, expensis fratrum nostrorum Cosmæ Ouandi, & Christophori Ouandi de Paredes typis tradendum. Non est iam quòd aliud à me opus quisquam expectet. Quæ hûcusq; composui flammis quibus nata sunt tradidi, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Vix vnam aut alteram chartam in solatium mihi reseruaui: vt fuit illa De vita solitaria & priuata, quam ad te frater Gomezi misi Complutum eo tempore quo Placentiæ Guardianus eram, & tu in tyrocinio Theologiæ: Atq;

Baruch.3.

2.Cor.12

illam

illam quam magistro meo fratri Francisco Cordubensi reuertenti ex Germania, vbi Augustæ regis nostri Philippi sorori fuerat à confessionibus destinaui: de fide in oratione habenda, & quomodo intelligeretur id Euangelij: Filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra? Diuersa namque de modo quo fides in orbe propagãda fuit, sentiebamus, clamabatque ipse, me, cum illi aduersabar, aduersari & Hieronymo. Cæterum alia erepta est à flammis, De filijs Balæ ancillę Rachelis: seu de præparatione animi ad contemplationem, vt finito ministerij mei cursu extendar, si valuero, in speciosissimæ Rachelis tabernaculum & amplexus. E quatuor libris tres duntaxat nunc prodeunt, transcribendi siquidem quartum non est datum otium semper itineranti, atque alienæ manui tradere nolenti. Prodibit, fratres, suos cito quæsiturus, si fortè audito rumore quod vagè discurrant inhospitati domi plus eligat cum patre manere, quam emancipari. Tam vos, quam cęteros lectores admonere conuenit citatas hæreses me non alibi quam in catholicorum libris legisse: Tam bene consultum est Hispaniæ vetito ingressu hæreticorum libris. Maiorem partem ex quatuordecim libris Alfonsi nostri sum mutuatus, qui me puerum annorum quindecim Salmanticæ, in religionem suscipiendum per codicem græcũ actuum apostolicorum examinauit: aliquam ex tribus libris, quos appendit Alfonso frater Franciscus Feuardẽtius Parisiensis Theologus, quem & Parisijs vidi non tamẽ sum allocutus, cuius libros illucusque non videram, quãdo iam meis breuiloquijs imposueram finem. Intertexui eas postmodum: ad quam appendicem perlegendam integram hebdomadam mansi Burgis: nam Parisijs non obtinui à Michaele Somnio appendicem sine alijs Alfonsi operibus, quæ apud nos cum essent, iudicaui sarcinam

Universidad de Deusto
Biblioteca

mecum non ferendam. In citandis autoribus, quia mihi soli primo scribebã, credidi alijs citantibus, à quibus post modum inueni me deceptum in multis, cum proprios fõtes reuidi. Neque omnes credo consului: quia neque retinui memoria locos omnes quos proprijs oculis non aspexeram. Dumque paruum moræ laborem fugi in maiorem incidi reuisendi: Nasso emendandi laborem, quam scribendi reputabat maiorem. Aristotelem quia diuersas habui traductiones, diuersè citaui. Idem accidit in Magistro sententiarum, qui aliquando paragraphis seu notabilibus, aliquãdo capitulis referebatur. His & similibus causam dedit quod mihi, non alijs parabam. Postquam cęteros volui participes non fuit tam felix memoria, vt cuncta digna recognitu deprehenderet. Alij forsan erunt lapsus minutiores, pro quibus agere causam non expediat. Hoc semper sum expertus, quod distracto in diuersa neque mens neq; manus integrum sine lituris officium reddebant. Valete ex conuentu Sancti Francisci in Casa Cereris patria nostra quam vulgus Cáceres: Ptolemæus Gerçam: Alij Cerianam vocant, sexto die Nouembris, Anni. 1582.

Cita elegi.

AVTORIS CVM SVIS
Breuiloquijs carmen,

I, Liber, ignotas vrbes genteſq; videto:
Si, quæ te genuit terra? rogatus eris:
Eſt locus extrema quem Hiſpania continet ora,
dic: non incerta nobilitate vigens.
Hunc olim nomen dicunt habuiſſe Geream,
Id ſibi præſtituens, quod Caſa nunc Cereris.
Quæ Luſum orgia gaudentem prouincia vidit
Cum Lyſa, dicta è luſibus ipſa fuit:
Geryona extincto ſeu quando luſit ad amnem
Alcides Anam: Hìc patria noſtra ſita eſt.
Nos eadem fratres vno generauit in anno
Plurima cura patris, pumilijque ſumus.
Luſtrum ætatis nos genitor his quinque peregit,
illo anno Phœbe quo gemebunda fuit.
Natus in Auguſto pater eſt, nos menſe ſequenti:
Luna ſed Octobri plena doloris erat.
Dum faciem Phœbo iungebat enim, oſcula libans
tollebat ſemper furta minuta ſinu.
Quæcumq, ipſa ergo, annis plus quam mille, patrauit,
Omnia menſe illo reddere iuſſa fuit.
Eximus tantum nunc tres è quatuor, alter
Poſterior natu cum ſene patre manet.
Poſterior quartus quamuis tribus omnibus æquus
Sit factus, nanus prodijt ille quoque.
Deſpectos forſan contracta ſtatura Molonum
reddet: ſed cordi Tydeos ardor ineſt.
Quod Thebis vnus, nos indicemus Athenis
bellum: grandiloquis cedimus ore nihil.
Deſtitit auratis genitor componere verbis:
Fallaces vultus talia verba decent.
Arte rudi, ſermone breui mandata loquemur.
Certè magna, pijs non odioſa viris.

Ceres quaſi geres Tullius lib. 2. & 3. de nat. deorũ. Geræa ciuitas Luſitaniæ, vulgo caceres. Luſitania vnde dicta.

Adag. puſillus vt Molon. Tydeus pro Polinice omnes Thebanos ad bellum prouocauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

COMMENDATIO LVCIDAE breuitatis.

SEcundo lib. Machabęorum cap 2. dicitur. Considerantes multitudinem librorum & difficultatē, curauimus volentibus quidem legere, vt esset animi oblectatio, studiosis vt facilè possint memoriæ commendare, omnibus autem legentibus vtilitas conferatur. Nobis quidem ipsis qui hoc opus breuiandi causa suscepimus non facilem laborem, imò verò negocium plenum vigiliarū & sudoris assumpsimus. Sicut enim nouæ domus Architecto de vniuersa structura curandum est, ei verò qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatum exquirenda sunt: ita extimandum est in nobis. Etenim intellectum colligere & ordinare sermonem, & curiosius partes singulas quasque disquirere congruit autori: breuitatē verò dictionis sectari, & executiones rerum vitare breuitati concedendum est.

Ecclesiastici. 11.

Breuis in volatilibus est apes, & initium dulcoris habet fructus illius.

Esaiæ. 10.

Consummatio abbreuiata inundabit iustitiam.

Cicero. 3. de finibus.

Quæ perspicua sunt, longa esse non debent.

Horatius in Arte Poetica.

Quidquid præcipias esto breuis: vt cito dicta percipiant animi dociles, teneantq; fideles.

Ex Martialis. lib. 2. Epigrammate primo.

At nunc succincti quæ sint bona disce libelli, sit licet vsque malus non odiosus erit.

BREVILOQVIVM
Ex prologo.

NECESSARIA est hominibus pro statu presenti aliqua doctrina reuelata supernaturaliter præter physicas disciplinas. Hæc est de fide: patet ex Concilio Mileuitano cap. 4. damnanti eos, qui dicebāt, per gratiam Christi solum dari hominibus vt cognoscant quid facere debeāt, non autem vt facere diligant, atq; valeant. Et subdit q vtrisque est donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus. Probat Concilium è psal. 93. Qui docet hominē scientiam. Et beatus quem tu erudieris Domine: & de lege tua docueris eum. Habetur & sapientiæ. 9. Homo infirmus & exigui temporis minor ad intellectū iudicij & legum. Et si quis erit consummatus inter filios hominū: si ab eo aufugerit sapiētia tua in nihilum computabitur primæ Corinth. 2. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis, quæ & loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus. Afferunt Thomas. 1. par. q. & art. 1. & Scotus. 1. q. prologi illud Pauli. 2. Timoth. 3. omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, &c. Ad ea etiam quæ de Deo ratione humana inuestigari possunt necessarium fuit hominem instrui diuina reuelatione, propter tria vt dicit Scotus infra. d. 2. p. 6. de vnitate Dei. Cùm dicimus necessariam reuelationem, non debet intelligi pro singulis hominibus, sed pro toto genere humano, esto aliqui particulares non habeant, sed recipiant à doctrina maiorum, sicut accipiūt articulos fidei: fuitq; necessaria in omni statu, etiam innocentiæ, vt instruerentur, quomodo esset finis qui es Deus, adipiscendus. Nam media in id requisita non constant è solo lumine naturali: cùm fides sine qua impossibile est placere Deo Hebr. 11. non habeat meritum, si ei humana ratio præberet experimentum teste Gregorio Hom. 26. super euangelia. *Propos. 1.*

Hæc doctrina non sumitur pro sola fide sed pro Theologia vt sub *Propos. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sub se comprehendit fidem,& intelligentiam sacrarum literarū: ita Caietanus,vbi supra Thomas,sic quod Theologia in casu nō distinguitur contra fidem, sed abstrahit ab ea,probatur .1. Corinth.12.Alij datur sermo scientiæ secundum spiritum: alteri fides in eodem spiritu:ergo non sumitur scientia Theologiæ pro sola fide.Vide authoritatem Augustini infra p.10.

Proposi.3. Hæc doctrina iam est nobis tradita in libris Canonicis.probatur Baruch.3.Deus noster adinuenit omnē viam disciplinæ,tradidit illam Iacob puero suo:& Israel dilecto suo.Post hæc in terris visus est & cum hominibus conuersatus est. Qui locus dupliciter exponitur,primo vt sit relatio de præterito: ita quod post illuminationem Iacob patriarchę, & datam legem Moysi,& populo descendenti à Iacob Exod.20.apparuit Deus illi populo Exod.24.Ascenderūt enim Moyses & Aaron,Nadab, & Abiu, & septuaginta de senioribus Israel,& viderunt Deum. Necnon & super eos qui procul recesserant misit manum suam, viderūtque Deū.Cum illo etiā populo.40.annis conuersatus est psal. 94.iuxta translationem septuaginta.Alio modo vt sit prophetia de Christo.De quo Ioan .1. Verbum caro factum est & habitauit in nobis.

Proposi. 4. Libros Canonicos in quibus hæc doctrina continetur declarauit Concilium Laodicenum capi. 59. Carthagi.3.cap.47. Cōcilium item Florentinum, demū Concilium Trident. sessio. 4. vbi enumeratis libris subdit.Siquis autem libros ipsos cum omnibus suis partibus pro vt in ecclesia catholica legi consueuerūt & in veteri vulgata editione habentur pro sacris & Canonicis non susceperit anathema sit,per hanc dānantur hæretici nō recipientes libros Canonicos,videlicet,Lutherus qui nō recipiebat libros Machabęorum,neque epistolam Iacobi,quia per illos reuincitur de suffragijs defunctorum,& de necessitate operū.Cerdon recipiebat solum Euangelium Lucæ,Cherintus solum Euāgeliū Matthęi.Idem atq; Seuerus non recipiebant librum actuū Apostolorum , Ebion non recipiebat epistolas Pauli, quia cōuincebatur per illas legem non esse seruandam cum Euangelio. Erasmus vertit in dubium si Apocalypsis sit beati Ioannis.Quidam dixerunt quod fuerit confictus liber à Cherinto Hęretico.

Definire

Definire qui libri sint Canonici pertinet ad ecclesiam. Hæc definitur in Concilio Toletano .1. quod licet fuerit prouinciale confirmatum fuit per Leonem Papam. Ait ergo in assertione fidei cōtra Priscillianistas.Siquis dixerit vel crediderit alias scripturas prętер quas ecclesia catholica recipit in autoritate habendas vel esse venerandas anathema sit.Ratione probatur,scripturæ nō possunt probari per seipsas,ergo debet esse iudex qui diriminat natam controuersiam:sed nullus alius esse potest quàm ecclesia Cōfir.quia scriptura est iudex mortuus qui nequit audire rationes litigantium,& proferre sententiam. Deut.17.Nō ad scripturas sed cum ambiguum aliquid fuisset ortum,aut difficile ad sacerdotes leuitici generis,& ad iudicem qui esset illo tempore remittebantur dissidentes.Act.15. Antiocheni nō ad scripturas sed ad Apostolos & seniores appellauerūt si verba Pauli ex Deo essent.Apostoli non scripturam sed semetipsos & spiritum sanctum posuerunt dicentes,visum est spiritui sancto & nobis. Trita est sententia Augustini.Euangelio non crederem nisi me ecclesiæ cōmoneret autoritas, vide hanc infra. p.11. in Coroll. *Proposi.5.*

Interpretatio scripturæ etiam habetur ex reuelatione probatur.1. Corinth.12.Alij per spiritū datur interpretatio sermonū. 2.Petri.2.Omnis scriptura ꝓphetię ꝓpria interpretatiōe nō fit. Apocaly.3.dicit Christus habere clauem Dauid,idest potestatē aperiēdi intellectum scripturæ: qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit.Hæc autem interpretatio pertinet ad ecclesiam Christi sponsam,in qua confidit corviri sui Prouer.31. At non bene diceretur in ea cōfidere si obtulisset illi scripturas quarum intellectum vt clauem apud se retineret. Nam & Petrus dixit.2.epist.cap.3.quod epistolæ Pauli habent quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles homines depravāt, sicut & cæteras scripturas. August.83.q.q.69.dicit.Non potest error oriri palliatus nomine Christiano,nisi de scripturis non intellectis.Debet ergo esse iudex de interpretatione an sit verbū Dei vel hominum.Et sic facta interpretatione per ecclesiam ille erit germanus sensus scripturæ licet ante fuerit locus opinionibus. *Proposi.6.*

Ex omnibus editionibus librorum sacrorum editio Latina vetus & vulgata habenda est pro autentica . Definitur in Concilio *Proposi 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

lio Tridēt. Sess. 4. & q̄ nemo illā quouis prętextu audeat reijcere, vel prę sumat in publicis lectionibus, disputationibus prędicationib⁹ & expositionib⁹. Ex ista decisione docebat frater Melchior Cano Magister Salmanticensis ex ordine prædicatorum episcopus Canariensis lib. 2. de locis Theologicis cap. 13. quòd quęstiones morum & fidei ortę inter catholicos per hanc sunt definiendæ, nec sit nunc temporis ad Hebraica, Græca ve exemplaria recurrendum, neque ad fidem, & mores sit Latina per alias editiones corrigenda. Nam Hebręi ecclesiæ inimici cōtenderūt textum Hebręum corrumpere vt nostris exemplaribus esset contrarius vt refert Eusebius lib. 4. Eccles. hist. cap. 18. Græci nouum testamentum similiter. Ambrosius in procœmio primi libri sup. Lucam dicit Fotinum legisse. In principio erat verbum & verbum erat apud Deū, & Deus erat, ibique stetisse. Basilius lib. 2. contra Eunomium, refellens eum dicentem filium Dei dicendum esse genituram secundum scripturarum doctrinam, petit ab eo scripturam & subdit. Nisi impium Marcionem imitatus, alia è diuinis sermonibus tollat, alia inscribat: nequaquàm inueniet. Hiero. in procœmio epistolę ad Philemonē dicit de Marcione, quòd cum cæteras epistolas Pauli vel non susceperit, vel quædam mutauerit atque corroserit in hanc Philemonis non sit ausus mittere manum, quia sua illam breuitas defendebat. In sexta Synodo generali, quę est Constantinopolitana actione. 9. conuicti sunt Macharius & Stephanus protulisse testimonia sanctorum deprauata vt ex alijs codicibus apparuit. Greg. lib. 5. epistola. 14. ad Narsi comitem existimat ab Ecclesia Constantinopolitana falsatam Synodum Ephesinam sicut in vno loco falsauit Synodū Calcedonensem. Esset ergo recurrere ad Hebręos, & Grecos, appellare ad iudicem inimicum & mendacem. Bene notitia linguarum iuuat ad disserēdum cum infidelibus, ad explicandam emphasin verborum alienæ linguæ. Ad phrases, & prouerbia, ad emendanda vitia impressorum, ad amphibologiam vitandam quando verba sunt æquiuoca. Propter has & similes causas præcepit Concil. Viennens. habetur in Clemen. 1. de Magistris quòd in studijs ibi nominatis essent magistri qui docerent linguas Hebraicam, Arabicam & Chaldæam: non tamen

men propter necessitatem sciendi veritatem: Alioquin ad veritatem quid faciet Arabica? Daturque ibi solum ista ratio propter instruendos infideles, qui linguarum peritia abundant exēplo Christi, qui pro docendis infidelibus dedit apostolis donum linguarum. Doctissimus Magister frater Andreas Vega ordinis nostri lib. 15. sup. Decret. Concilij Trident. de iustificat. cap. 9. prope calcem exponens citatam approbationem editionis vulgatæ ait, quòd noluit Concili. eam tanquā è cœlo delapsam adorari, proinde neque cohibuit neque cohibere voluit studiorū linguarum industriam, qui aliquando docent melius potuisse aliquid verti: & vno eodemq; verbo vel plures suggessisse Spiritū sanctum sensus: vel certe alios commodiores quā è vulgata possent haberi, sed in honorem vetustatis & honoris quem ei à multis annis detulerunt concilia Latina, quæ ea sunt vsa: & vt certo scirent fideles nullum inde haberi posse pernicioſum errorem: ad coercendam etiam confusionem, quā affert multitudo translationum, & temperandam licentiam niniam cudendi semper nouas translationes. Et hanc fuisse mentem Concilij, neque amplius statuere voluisse ex verbis ipsis, ait, & alijs approbationibus conciliorum potes colligere. Adijcitque Cardinalem sanctæ crucis Concilij Legatum qui sessioni illi præfuit non semel ipsi Vegę testatum nihil amplius voluisse patres firmare. *Propoſi. 8.*

IN præfatis libris sufficienter continetur omnis doctrina necessaria ad salutem. Probat Scotus q. 2. prologi litera. E. quia in his libris traditur quis sit finis hominis in particulari, & distinctè. Traduntur media quibus est acquirendus. Et quòd illa sufficiāt, scilicet, decem mandatorum obseruantia. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata Quorum explicatio quātum ad credenda, & speranda & operanda habetur in diuersis locis scripturæ.

Sacra Theologia neque in se, neq; in intellectu diuino: neque in intellectu creato viatorum est scientia secundum quatuor cōditiones scientiæ positas ab Aristo. videlicet, quòd sit certa. 2. de necessarijs. 3. causata à causa euidente intellectui. 4. applicata per modum syllogisticū. Ita Scotus in. 4. q. laterali prologi. De Theologia beatorum fatetur quòd sit scientia secundum omnes *Propoſi. 9.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

conditiones. Et quòd non obstet August. 15. de Trinitat. capit. 16. dicens, fortasse non erunt in patria volubiles nostrę cognitiones ab alijs in alia euntes, atque redeuntes, sed scientiam nostrā vnico intuitu videbimus: quia August. loquitur dubitatiue dicēdo, forte. Neque illud intendit asserere, sed quòd verbum nostrū non sit æquale verbo Dei, quantumcunque nostrum sit perfectum: potest etiam exponi August. de visione beata quę respicit tātum essentialia in Deo. Hęc Scotus. Quicquid sit de beatis probatur concluſ. de se: & in Deo, quia quod causetur per discursum includit imperfectionem ex parte scientiæ, scilicet, quòd sit effectus æquiuocus: & potentialitatem ex parte intellectus. De nobis viatoribus probatur, quia non verè scit qui non potest resoluere in principia euidentia. Dicuntur viatores qui sunt in statu merendi & demerendi, sumpta Metaphora ex his qui tendunt ad locum, quamdiu non perueniunt sunt in via. Post mortem sumus in termino. Sumpto latius vocabulo existentes in purgatorio possunt dici viatores, quia nondum peruenerunt ad beatitudinem, qui est terminus sui motus.

Viator qs.

Propo. 10. Nihilominus Theologia sine addito dicenda est absolute scientia: sic eam vocat Thom. 1. part. q. 1. art. 2. & ibi Caiet. quia in nobis licet sit imperfecta ratione status, tamen scientia imperfecta non est extra latitudinē scientiæ. Sic & vocat August. lib. 14. de Trinitat. cap. 1. Huic scientiæ attribuitur illud quo fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur & roboratur qua nō pollent plurimi fideles quamuis plurimū fide polleant. 1. Corinth. 12. Alij datur sermo scientiæ Esaię. 11. Repleta est terra scientia Domini. Dabo pastores iuxta cor meum, & pascent vos scientia. Hiere. 3.

Propo. 11. Hæc scientia est argumentatiua, Thom. 1. p. q. 1. art. 8. Ad Titū. 1. potens sit episcopus exhortari in sana doctrina & eos, qui contradicunt arguere. Et ipse Paulus disputabat & confundebat Iudęos act. 9. & 17. in schola tyrāni. Vbi dicit Lyranus ꝙ de quodam ędificio tyranni fecit Scholam. Stephanus disputabat. Act. 6. Christus Dominus cum doctoribus Lucę. 2. de baptismo Ioannis & resurrectione. ibi. 20. Et sicut in scientijs nō argumentamur contra negantes principia: ita non est vnde argumētemur cōtra negantem

negantem omnes articulos fidei. Si concedat aliquos bene ex vno argumentamur ad alium. Scotus in. 3. dist. 24. litera. c. negat quod scriptura procedat diffinitiue & diuisiue sicut alię scientię, quia in argumento proprie dicto assentitur conclusioni propter euidentiam argumenti. Sed scripturæ creditur æquali certitudine, scilicet, fidei. Sicut quando Paulus. 1. Corint. 15. Si mortui non resurgunt neque Christus resurrexit. Quorum vtrumque est de fide. Thomas hanc allegat, & quod in ea Paulus argumētetur. Caieta. respondet Scoto pro Thoma. Sed forte in re non est controuersia: quia Thomas clarè dicit quòd hęc scientia non procedit, neque argumentatur ad probanda sua principia, idest, articulos fidei. Scot. loquitur de argumēto, proprie dicto. Aduertendum quod neganti articulos bene respondemus & argumēta soluimus, quia contra certissimam veritatem non possunt fieri nisi argumenta solubilia, quia non demonstrationes. Idcirco vtilis est labor doctorum & scholastica Theologia vt à veritatibus scripturæ per media inferantur conclusiones. Nam multæ veritates non sunt expressę in scriptura, sed continentur virtualiter vt conclusiones in principijs: inde ipsa potest concedi reuelata, quia principia sunt reuelata. Potest etiam dici reuelata, quia ad deducendas cōclusiones ex principijs adhuc est necessariū aliquod auxilium Dei speciale ne erretur in cōcludendo. Nam proposito. Cras moriemur, inferet Epicurus & pagani nihil expectātes post hanc vitam, ergo comedamus & bibamus quia mortui non resurgunt. 1. Corinth. 15. & Isaiæ. 22, inferet catholicus, imo & gentilis diuino auxilio adiutus sequens legem naturalem, ergo sobrie & pie viuamus. ad Titum. 2. Cum vero ad disputandum valde iuuent artes liberales iustè August. lib. 19. de ciuitat. cap. 52. inter ecclesię persecutiones annumerauit illam Iuliani in quiens. An Iulianus non est ecclesiam persecutus qui Christianos liberales literas docere ac discere vetuit? Nonerat quidem Augustinus qui tractatus de eisdem composuit eas non solum non esse inutiles verum cōducere ad diuinam Theologiā. Nam in lib. Iob de terrę mensura quæ pertinet ad Geometriā fit mentio. ca. 38. de Arcturo, Orione, & Hyadibus, & extensione cœlorum, quod pertinet ad astrologiam, ibid. cap. 9. de alijs naturalibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

libus pertinentibus ad phyſicā ibidē & ca.37.&.39. Eſto quod inter antiquos phyſica non ponebatur inter artes liberales: quia tunc temporis liberi & nobiles, non ita illi ſtudebant ſicut alijs curioſis vt Grāmaticæ: dialecticæ, Rhetoricæ, Muſicæ, Arithmeticæ, Geometriæ, & Aſtrologiæ, quæ ſunt ſeptem artes liberales. Philoſophiæ ſtudebant philoſophi tanquam ſe motiores à mundo. Et forte ſic procurabat diabolus ne per phyſicen ex motu cognoſceretur eſſe vnus Deus cōtra idololatriā. Carolſtadius & Melancton dixerunt artes liberales eſſe Chriſtianis illicitas & perſuaſerunt Vvitembergenſibus quod Scholas comburerent, & combuſtis libris humanis, quiſq; diſceret officium mechanicum, vt in ſudore veſceretur pane ſuo, cōtra hoc eſt quod Moyſes eruditus fuit omni ſapiētia Ægyptiorum act. 7. Daniel & ſocij in literis Chaldeorum. Daniel. 1. Salomon. 3. reg. 4. diſputauit à cedro vſque ad hyſſopum, & de iumentis, volucribus, reptilibus & piſcibus. Vviclephus damnatus in Concilio Conſtantienſi in art. 29. ibi damnato aiebat. Vniuerſitates, ſtudia collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt eccleſiæ ſicut diabolus. Lutherus dixit, Academias excogitatas à diabolo ad deuaſtandam fidem & Euangelium. Cōtra eos vide Thomam Vvaldenſ. 1. tomo doctrinalis fidei lib. 2. à capit. 67. Addidit ad inſaniam Lutherus dicens omnes ſcientias ſpeculatiuas eſſe errores: quā aſſertionem damnauit facultas Pariſienſis & Louanienſis.

Corol. Exiſtis pōt decidi queſtio. Si eſt maioris certitudinis eccleſia, vel ſcriptura, quia ſi omnib⁹ articulis aſſentimur æquali certitudine, & infallibilitas vtriuſque eſt ab eodem Spiritu ſancto qui docet eccleſiam, & docuit conditores ſcripturæ, ergo ſunt æqualis infallibilitatis. Bene vt Scotus dixit vbi ſupra litera. H. eſt ordo dignitatis inter veritates fidei. Concedo ergo autores ſcripturæ eſſe maioris dignitatis quam ipſa ſcriptura ſicut teſtes ſunt maioris certitudinis ordine dignitatis quam ſuū teſtimonium. Caieta. 2. part. apol. capit. 13. Et de auto. papę cap. 5. tenuit quod ſacra ſcriptura eſt maioris certitudinis & autoritatis. Abulenſis vulgo Toſtado in proœmio ſuper Matth. tenuit quod eccleſia eſt maioris autoritatis quam mille prophetæ & Euangeliſtę ſimul

mul ſumpti. Et de dignitate apud deum facile concedo eccleſiā ex vna parte plus valere apud Deum quā conditores ſcripturę ex alia: ſicut corpus præponderat aliquibus membris. Autoritatem Auguſt. Euangelio non crederem, vide expoſitam in. 3. d. 24. p. 8. quoniam admittenti eccleſiam, neganti tamen Euangelium, ex eccleſia probatur Euangelium, & è conuerſo. Neque obſtat quod eccleſia probat ſuam autoritatem per ſcripturam, cum aliud ſit probare: aliud habere. Habet vero illam à Spiritu ſancto: nō à ſcriptura. Neq; diſtinguo de eccleſia noſtri temporis, aut Apoſtolorū vt diſtinxit Duran. d. 24. queſt. 1. 3. Quoniā Auguſtinus non niſi de eccleſia ſui tēporis loquebatur. Et quæ promiſſa ſunt Apoſtolis, quod eos Spiritus ſanctus doceret omnia Ioan. 14. collata ſunt & eccleſiæ noſtri temporis. ¶ Si arguas *Argumen.* quod ſtante per impoſsibile controuerſia inter eccleſiam & Euangeliſtam ſtandū eſſet Euangeliſtę: ſicut modo ſtatur Euangelio. ¶ Non admitto caſum quia iam aliquis eorū non eſſet infallibilis. Et ſic non ſtat comparatio. Quod ſi eſt admittendus, dico potius ſtandum Concilio quia act. 15. fuit controuerſia inter Iacobum & Petrum, & pro tunc prævaluit ſententia Iacobi, ita definiente Spiritu ſancto. Quò fit quod ſentētia eccleſiæ prę ualeret. Quoniam ibi edocti ſunt illam deciſionem nō quia Apoſtoli, ſed quia eccleſiam repręſentabāt, alioquin non variaſſēt in ſentētia ante deciſionē, ſicut poſtea nō variarunt: ſed vnanimes dixerūt, viſum eſt Spiritui ſancto & nobis. *Solutio.*

Deus eſt ſubiectum huius ſcientiæ in quantum Deus. Proba- *Propo. 12.*
tur. Hæc ſciētia eſt præſtantiſsima, ergo habet ſubiectū præſtantiſsimum, quale eſt Deus. Exemplum Scoti quæſt. 3. prologi, in ſcientia de homine, vbi nobiliſsima cognitio eſt ſecundum ratio nē quidditatiuam hominis: non in reſpectu ad aliud, quia ſit nobiliſsimum animalium: Neq; in propria paſsione & per accidēs, vt manſuetum natura: Neq; in cōmuni vt ſubſtantia, ita Deus non eſt ſubiectum ex reſpectu ad creaturas: neque ſub ratione attributali: Neq; in cōmuni entis, aut entis infiniti. Vide Alex. 1. par. queſt. 1. mem. 3

Quamuis Theologia Dei & beatorum ſit ſpeculatiua, tamen *Propo. 13.*
noſtra magis eſt practica quam ſpeculatiua. Hæc eſt contra

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tho.1.par.q.1.art.4.videatur latissime Scotus.q.vlti.prologi. Sed probatur,finis speculatiuæ est scire,finis practicæ opus, dicente Arist.2. Meta. cap.1.Speculatiuæ finis veritas , practicæ autem opus.Et illa praxis, vel notitia practica est directiua, & regulatiua,ad operandum opus,in quo potest errari: sed Deus & beati non possunt errare: ergo eorum Theologia est speculatiua. At vero in nobis plenitudo,idest,finis legis est dilectio.Rom. 13.& finis præcepti charitas.1. Tim.1. Et in duobus præceptis charitatis tota lex pendet Matt.22.Pro hac est Bona.q.3.prologi dicens quod scientia tradita à Magistro in his libris principaliter est vt boni fiamus.Potest afferri & Alex.1.p.quę.1.mem.1. dum dicit quod Theologia proprie est sapientia à sapore affectionis,quia perficit animam secundum affectum mouēdo per bona principia ad bonum timoris & amoris.In eadem est Ricardus.q.4.prologi,sed extendendo, vt ipse dicit,praxin nō tantū ad operationem exteriorem,sed etiam ad interiorem voluntatis.Caieta.vbi sup.Thomas annotat quod dicendo Theologiā se extendere ad practicum & speculatiuum, vel comprehendere vtrunq; non debet intelligi per modum aggregationis, quia tunc non esset vna scientia nisi per aggregationem, & sub duabus rationibus,non sub vna ratione formali. Sed debet intelligi quod sit scientia altioris ordinis ad practicam & speculatiuam continens vtramque eminenter:sicut supra sensus proprios datur sensus communis altioris ordinis qui neque sit auditus,neq; visus.&c.

Argumen. Si contra hanc arguas quod peccator non esset Theologus. Dico quod Theologia hoc habet ex natura sua principale vt inducat in opera Charitatis: sicut Ethica:quæ tamen sit speculatiua intendenti solum ad speculandum bonum.Cuius tamen intentio non variat rationem scientiæ.

Distinct.

DISTINCTIO PRIMA.

De vti,& Frui, secundum specialem acceptionem sumptam ex beato Augustino.

Propos.1 VTI est assumere aliquid in facultatem volūtatis propter aliud: hoc est referre q̄ in vsum venerit ad obtinendū illud quo fruendū est. Alias abuti est,non vti. Magister in litera: Vnde inferuntur sequentes.

Propos.2. Vti est actus volūtatis.Ita docent Bona.& Ricar.hac.d.Exponitq; Ricardus vt elicientis, & dirigentis dictando:quia vt imperātis omnes actus aliarum potentiarū sunt ab ipsa. Tho.1.2.q. 16.art.1.dicit quod est actus voluntatis tanquam primi mouentis,quia ipsa omnes potentias animæ applicat ad operationem. Rationis tanquam dirigentis: aliarum potentiarū tanquā exequentium,quæ sunt vt instrumenta ad principale agens. Hinc aduertes quomodo vsus præcedit electionem & sequitur.Nam electio,idest,delectus,vt dicit Damas.lib.2.ca.22. est duorū propositorum hoc seligere & retinere ante alterum. Prius ergo est illa referre in finem quantum ad intentionem quam alterum eligere:intentio autem est voluntatis:vide in.2.d.38.quantum ad executionem, applicando ad finem vsus sequitur electionem. Ideo subdit Damas.quod post electionem mouetur volūtas ad agendum& dicitur prosecutio.Et subinde vtitur,& dicitur vsus, idest,executio realis applicationis vel consuetudo, vt exponit Ricar.art.1.q.4.

Propos.3. Vti solū cōuenit naturæ intellectuali.Probat ex Aug.83.q.30. Vti aliquid non potest nisi animal quod rationis est particeps.

Propos.4. Deus vtit creaturis:quia ipsas ordinat in finē Prouer.16.Vniuersa propter semetipsum operatus est Dñs.Aug.& habetur in litera.Non fruitur nobis sed vtitur. Si enim nec fruitur nobis nec vtitur non inuenio quomodo,diligat nos.

Propos.5. Creatura damnata non potest vti, quia non potest referre in finem vt perfruatur.Secus est de beatis, qui possunt referre in finem quo iam perfruuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi. 6. Omni re creata poteſt natura rationalis vti: quia omnia poſſunt ſumi in facultatem voluntatis ad approbandum vel reſpuẽ dũreſpectu finis. Ita dixit Auguſt. 83. queſt. q. 30. vtimur reſpuẽdis ad valetudinem, tolerandis ad iuſtitiam. Et Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Adeo quod poſſumus vti peccatis euadendo doctiores & humiliores. Deus etiam peccatis noſtris vtitur vertendo in bonum. Auguſt. in Enchiridio quod Deus cum ſit ſumme bonus nullo modo ſineret mala fieri, niſi ſciret ex malis bona elicere. Dauid pſal. 118. Bonum mihi quia humiliaſti me.

DE FRVI.

Propoſi. 1. TRes dantur deſcriptiones de frui. Prima, frui eſt amore alicui rei inhærere propter ſeipſam. Augu. de doctrina Chriſtiana. Secunda, frui eſt vti cum gaudio non adhuc ſpei ſed iam rei. Idẽ Aug. lib. 10. de Trinit. Tertia, frui eſt quieſcere in cognitis voluntate propter ſe delectata. Referuntur à Magiſt. in litera.

Propoſi. 2. Frui eſt actus voluntatis. Patet ex deſcriptionibus, quæ omnes dantur penes actum voluntatis. Tum etiã quia dicit Auguſt. 83. q. q. 30. omnis humana peruerſio, quod & vitiũ vocatur eſt fruendis vti velle: atq; vtendis frui: ſed peruerſio quæ peccatum eſt, eſt voluntatis: quia voluntate boni aut mali ſumus. Trita eſt ſententia Auguſt. de ciuita. Dei. Duo amores fecerunt duas ciuitates, vide infra. p. 12.

Propoſi. 3. Tria iſta concurrunt ad fruitionem. Cognitio vt antecedens: Amor vt actus: Delectatio vt paſsio conſequens. Æquiuocatur vocabulum inter Thomiſtas, & Scotiſtas. Thomiſtæ nomine fruitionis ſignificant delectationem formaliter: amorem connotatiue, & cauſaliter. Scotiſtæ ſignificãt formaliter amorem amicitiæ, quò ſcilicet aliquid diligit propter ſe, vnde niſi ſe prius declarauerint putabit quiſq; alterũ loqui extra propoſitũ. Et licet quæſtio ſit de nomine videtur mihi apud Latinos frequẽtius capi pro delectatiõe. Vt frui voluptate. Atq; in hac ſignificatione. Prouer. 7. dicit. Veni, fruamur cupitis amplexibus. Paulus Philemoni. Ita te fruar in Domino. Apud Theologos Scholaſticos credere

credere rationabilius vſurpari pro actu, quoniam inter eos cõmuniter dicitur quòd beatitudo conſiſtit in viſione Dei, & fruitione: ſicut per viſionem intelligunt actum intellectus: ita per fruitionem intelligi debet actus voluntatis. Durandus hac. d. q. 1. ad primum principale clare dicit quod fruitio non nominat actum beatificantem nos eſſentialiter: ſed delectationem ſuperuenientem beatitudini, ſicut ſuperuenit pulchritudo iuuentuti. Ex deſcriptionibus poſitis in prima, patet quod apud Auguſtinum ſumatur æquiuocè. Diuus Tho. varie videtur ſenſiſſe quidquid teneant ſui. Nam. 12. q. 11. art. 1. dicit quod fruitio eſt actus appetitiuę potentiæ, &. q. 25. art. 2. dixit. Delectatio eſt fruitio, Scotus hac. d. q. 3. tenet quod magis proprie ſignificat actũ amoris. Ad idem eſt. in. 4. d. 49. q. 4. lit c. D.

Propoſi. 4. Frui proprie loquendo ſolum competit naturæ intellectuali: vt patet ex datis deſcriptionibus, quæ dantur per cognitionem & amorem. Abuſiue loquendo conuenit brutis habẽtibus appetitum ſenſitiuũ, vnde eſt illud Auguſt. 83. q. q. 30. frui quælibet corporali voluptate non abſurde æſtimantur & beſtiæ. Cæteris habentibus ſolum appetitum naturalem nullo modo neque proprie, neque abuſiue hoc eſt, improprie competit.

Propoſi. 5. Fruitionis ordinatæ, (ſcilicet, quæ habet ſuas debitas circunſtantias) obiectũ eſt vltimus finis: puta Deus, pater, filius, & Spiritus ſanctus, probatur ex Auguſti. citato in litera Magiſtri. 1. de doct. Chriſt. Res quibus fruendum eſt ſunt pater, filius, & Spiritus ſanctus: & hi tres ſunt vna res. Tum etiam quia fruitio importat quietem ex. 1. par. ſed dixit Auguſt. 1. cap. lib. 1. confeſs. Feciſti nos domine ad te, inquietũ eſt cor noſtrũ donec requieſcat in te. Aduerte autem quod duplex eſt finis. Vnus eſt ipſa res: Alter adeptio rei. Neque propterea ſunt dicendi duo fines: ſed vnus. Exemplum, finis auari eſt pecunia vt res. Poſſeſsio pecuniæ vt aſſecutio rei. In propoſito, Deus eſt finis vt res: Vt aſſecutio, eſt finis, aliqua operatio qua Deum aſſequimur:

Propoſi. 6. Deus eſt obiectum fruitionis ſecundum quod Deus, ideſt, ſecundum propriam & formalem rationem deitatis probatur, ſicut probata fuit. p. 12. prologalis. Ex hac infertur quod ſub vna tantũ ratione fruimur tribus diuinis perſonis, quia in tribus eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

vna deitas,& vna summa bonitas: sicuti & vna illas adoratione veneramur.

Propos. 7. Dari potest actus qui simul sit vsus & fruitio. Ad hanc videtur esse Scotus in.2.dist.6.q.2.litera L.quando ait,quod actus cõcupiscendi beatitudinem esset meritorius,quia non vtitur fruendo: sed fruitur: quia bonum quod concupisco mihi adhoc concupisco vt plus amem bonum illud fruibile in se. Ita potest dici de actu diligendi proximũ, vt ipse proximus diligat Deũ,quia est fruitio respectu Dei,& vsus respectu proximi. Hanc oportet teneãt qui tenuerint quod potest esse eadem volitio finis,& eorum quæ sunt ad finem.

Propos. 8. Fruitio perfecta qualis est beatorum est de fine habito in re de qua loquitur August.quod est cum gaudio non adhuc spei: sed iam rei. Fruitio imperfecta qualis est viatorum est de fine non vt habito realiter:sed tantum intentione.Huic quadrat descriptio, quod inhæret amando propter se.

Propos. 9. In via possumus frui vna persona diuina non fruendo actualiter alia.Patet in orante vnam personam,quando nõ orat actualiter aliam. Vt dicendo hymnũ, Veni creator spiritus.Orationes item ecclesiæ diriguntur patri,& in fine ponitur filius vt mediator.Habitualiter autem includimus omnes tres:dixit enim Christus Ioan.14.Ego in patre,& pater in me est.Perinde potest dici de essentia sine personis,quia sæpe cogitamus,inuocamus, diligimus Deum non cogitando actualiter an trinus:ita in lege naturæ quibus non erat reuelata Trinitas personarum.

Propo. 10. In patria erit de facto fruitio vna: & visio vna essentiæ diuinæ,& trium personarum.Sed de possibili an per diuinam potẽtiam possit esse vnius personæ sine alia, aut essentiæ sine personis controuersa quæstio est inter Thomistas & Scotistas. Scotus hac.d.q.2.art.2.tenet partem affirmatiuam,& quod non implicat contradictionẽ. Tho.2.2.q.2.ar.8.ad tertium dicit quod bonitas diuina secundum quod per effectus cognoscitur à nobis in via, potest cognosci sine Trinitate personarum: sed secundum quod cognoscitur à beatis non potest videri sine Trinitate personarum.Non tamen loquitur aperte de potentia Dei absolute.Sed Caieta.ibi.expressius hoc tenet de potentia etiam absoluta.

luta.Quod problema pro vtraq; parte defenditur soluendo rationes oppositas.Pono tamen pro vtraq; vnam aut alteram rationem.Pro Thomistis arg.1.ex Ioann.14.dixit Christus. Philippe qui videt me videt & patrem meũ, ergo vna persona non potest videri sine alia.Et confirmatur,ex illo,quod sequitur. An non credis quia ego in patre & pater in me est? vbi videtur hæc fieri consequentia. Ego in patre, & pater in me est,ergo qui videt me videt & patrem. ¶ Secundo, per nullam potentiam etiam absolutã Dei potest videri essentia personæ creatæ, verbi gratia,Michaelis,quin videatur persona,ergo similiter in diuinis. ¶Tertio.Si per impossibile in diuinitate esset vnũ suppositũ dũtaxat per nullam potentiã posset videri essentia non visio illo supposito, ergo & modo impossibile est videri essentiam sine personis:probatur consequentia, quia tam eadem est modo essentia tribus suppositis quam esset vni.¶Sed pro Scoto argu. pri. Potest à beatis videri essentia diuina ignorato aliquo attributo eius ergo potest videri sine personis:& vna persona sine alia.Antecedens patet,quia vnus beatus plus cognoscit & fruitur quã alius, quia habet scientiam plurium attributorum.Probatur cõsequẽtia, quoniã tota ratio propter quam non potest videri essentia sine personis:est quia essentia est eadẽ personis, sed eadẽ est etiam attributis.¶Secũdo,Inter essentiam, & personam est aliqua nõ Idẽtitas,secluſa operatione intellectus,quandoquidẽ essentia est cõmunicabilis,& nõ persona:& in personis inter se est maior nõ idẽtitas ergo ista nõ idẽtitas sufficietvt possit videri essentia sine personis:& vna persona sine alia. ¶Tertio, Vna persona diuina potuit sine alia incarnari,ergo poterit videri sine alia. His aliisq; argumentis vtraq; fulta opinio,potest quelibet sine periculo sustentari. At verò q visa persona necessario debeat videri essentia: ita q neq;per diuinã potẽtiã possit fieri oppositũ nullus opinor negabit quãdoquidẽ nõ põt videri cõstitutũ absq; hoc q videãtur cõstituẽtia.Sed persona cõstituit per essentiã,& relationẽ vt inf.d.26.Tãtũ soluo pri.arg.quoniã sumit à scriptura.Et dico q Christus ibi nõ loquebat de visione faciali in patria:sed de visione fidei in via.Alias.n.cũ vidissent Chrm visione faciali in via suppo neret eos,iã esse beatos.Hãc solut.dat Sco.in.4.d.49.q.4.ad vlti.

Pro Thomistis.

2. Argum.

3. Argum.

Pro Scotistis.

1. Argum.

3. Argum.

Solutio.

princi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

principale. Vel potest dici secūdò, quod si verba intelligerentur de visione faciali in patria essent glossanda de poten. ordina. sed nō de absoluta. Hanc dat Scotus hac.d.q.2.litera.H. Vel potest dici tertio quod Philippus errabat credens patrem esse filio maiorem: idcirco Christus vt ostenderet suam æqualitatem cum patre dixit se esse in patre: & patrem esse in filio. non autem vt faceret consequentiam, quam prætendit argumentum. Et tenēdo opinionem Scoti debet cōcedi quod visio tam essentiæ quā vnius personę esset sufficiens & beatifica quietans ipsum beatū: cum videat, & fruatur bono infinito: & ita tenet idem Scotus, vbi supra litera.F. in alia opinione hoc negatur.

Propo. 11. Obiectum fruitionis inordinatæ potest esse ipsum summum bonum ex defectu alicuius circunstantię debitæ: vel est aliquid aliud quod potest volūtas propter seipsum amare. Probatur ex August. citato, quod peruersitas est frui vtendis. Et in habentibus zelum Dei non secundum scientiam est peccatum fruendo Deo sine debitis circūstantijs. Vnde Paul. Roman. 10. Testimonium illis perhibeo, quod æmulationem quidem Dei habēt sed non secundum scientiam. Ignorantes enim Iustitiā Dei, & suam quęrentes statuere Iustitiæ Dei non sunt subiecti. Et ipse Paulus ex zelo Dei persequebatur ecclesiam, ignorans tamen vt dicit. 1. Timoth. 1. & Ioan. 16. dixit Christus. Omnis qui interficit vos arbitrabitur se obsequium præstare Deo.

Propo. 12. Omnis peccans mortaliter, & scienter fruitur creatura, & si petas qua creatura. Respondet Scotus hac.d.q.5.litera.A. quod communiter fruitur seipso. Patet ex August. de ciuitat. Dei lib. 14. capit. 28. Duo amores fecerunt duas ciuitates. Ciuitatem diaboli amor sui vsque ad contemptum Dei. Ciuitatē Dei amor Dei vsque ad contēptum sui: ergo prima radix ibi est quod peccans fruitur seipso. Adrianus. quod lib. 7. q.3. tenet quod non oportet peccantem mortaliter magis affici ad creaturam, quam sit affectus ad Deum: quia potest peccare vt complaceat amico: & tamen vellet se potius in nihilum redigi, & illum pro quo peccat, quam sineret Christo contumeliam fieri, aut fidem perire. Dico autem quod in casu, quo quis peccat vt complaceat amico, propterea illi placet, vt sibi etiam placeat. Si autem propter

pter amicum vitam perderet, tunc frueretur amico. Idcirco dictum est, quod communiter fruitur seipso: in tantum quod occidens seipsum facit ex dilectione propria, vt aduersa euadat. Conclusio ergo intelligitur quod fruitur creatura, illam propter se amando. In qua licet non ponat finem vltimum actualiter, ponit tamen interpretatiue, & virtualiter. Per quam distinctionem possunt concordari Scotus, & Adrianus.

DISTINCTIO II.

In qua incipit Magister tractare mysterium vnitatis, & Trinitatis.

DE VNITATE DEI.

DEum esse est per se notum ita tenet Thom. 1. part. quæst. 2. articul. 1. Scotus hac distinct. q.2. litera B. vide Alexand. 1. part. quæst. 3. M.2. Probat Scotus, propositio per se nota dicitur, quæ ex terminis prijs, qui sunt aliquid eius, vt sunt eius, habet veritatem euidentem: ita quod non excluditur notitia terminorum incomplexorum: sed excluditur notitia alterius complexi, sed ista, Deus est, ex terminis habet euidentem veritatem, quia esse est Deo intrinsecum, ergo est per se nota. Confirmatur, quia ipsa est immediatissima, in quam resoluuntur omnes propositiones enuntiabiles de Deo, ergo ipsa non est per aliam noscibilis, vt prima principia in quibus prædicatum est idem subiecto, sunt per se nota scientibus terminos. Vnde si aliqui negauerunt illam fuit propter insipientiam, & ignorantiam terminorum. Psalm. 13. Dixit insipiens in corde suo non est Deus. Thom. distinguit per se notam, & quo ad nos: ita quod illa sit per se nota in qua prædicatum sit inclusum in ratione subiecti: tamen ignorantibus terminos non erit nota. Et sic nobis ista, Deus est, non est per se nota, sed indiget demonstrari per magis *Propos. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nota quoad nos, scilicet, per effectus. Scotus non distinguit quia apud Scotum propositio per se nota non dicitur, quia ab aliquo intellectu cognoscatur. Sed quia ex natura terminorum nata est habere euidentem veritatem. Aliæ quæstiones fieri solent in hac materia, rationales seu logicales. Vtrum per se notum conueniat primo rebus significatis: an propositionibus? si conueniat propositionibus, abusiue an proprie? Quas non expedit nostræ breuitati pertractare. Solum dico quòd cum ab eo, quod res est vel non est oratio sit vera, vel falsa: & proprie dicatur hæc propositio est euidens: quòd verosimilibus est quòd per se notum primo conueniat rebus: & proprie atque non abusiue propositionibus.

Proposi. 2. Nomine Dei intelligimus naturam, seu ens primum simpliciter independens: à quo dependent omnia: summum, quo nihil maius cogitari potest, sine contradictionis implicatione.

Proposi. 3. Deum esse est demonstrabile demonstratione, quia, & à posteriori. Ita Alexand. 1. parte quæst. 2. M. 1. artic. 4. & 6. & M. 2. artic. 1. & Thom. 1. parte. quæst. 2. articul. 2. Probatur ex Paul. Roman. 6. inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur sempiterna quoque eius virtus & diuinitas. Et sapientiæ. 13. A magnitudine speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. In. 3. ar. probat idem Thom. quinque vijs. Scotus hac distinct. quæst. 1. probat idem de ente infinito, quod constat esse Deum. Et probat ex relatione ad creaturas secundum causalitatis proprietates, videlicet, efficientis, finalis, & eminentiæ: ita quòd aliquod sit primum efficiens: primus finis: & primum eminens, & quòd primum secundùm vnam rationem sit primum secundùm alias. Tum denique quòd illud sic primum sit infinitum, vide & protinus hic in sexta propositione.

Proposi. 4. Demonstratione propter quid & à priori non potest probari Deum esse, quoniam esse Dei non habet causam per quam possit demonstrari: sicut illam habet propria passio quæ demonstratur de subiecto. Hanc tenet citatus Alexand.

Proposi. 5. Deum esse vnum est de fide, vide Alexandrum Halensem. 1. parte

parte. quæstione. 14. mem. 2. & 3. Sic prædicamus contra Gentiles idololatras, & contra aliquos hæreticos, videlicet Manichæum ponentem duos Deos vnum bonum alterum malum. A malo dicebat esse vetus testamentum: à bono nouum, secutus in hoc Cerdonem, & Marcionem eius discipulum. Probatur conclusio. Deuteronom. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus vnus est. Paulus ad Ephesios. 4. vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, ad Hebræos. 1. Multipharie multisque modis olim loquens Deus patribus in prophetis, nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, ergo idem est Deus vtriusque testamenti. Quod & beata virgo in suo cantico professa est. Lucæ. 1. Suscepit Israel puerum suum sicut locutus est ad Abraham patrem nostrum & semini eius in sæcula. Vide in. 4. distinctio. 1. parte. 1. de Circuncisione.

Proposi. 6. Vnitas Dei est demonstrabilis demonstratione quia, & à posteriori. Hanc tenet Scotus hac distinctio. quæstione. 3. & probat illam septem rationibus. Videatur & Thom. 1. parte quæstione. 11. articulo. 3. vbi probat eandem ex tribus. Et articul. 4. probat Deum esse maxime vnum. Primò ex autoritate Boetij dicentis inter omnia quæ dicuntur vnum, arcem tenet vnitas diuinæ Trinitatis. Ratione, quia vnum est ens indiuisum: Deus est maxime ens: quia non habet aliquod esse determinatum per aliquam determinatam naturam, & est maxime indiuisum, quia neque diuiditur actu neque potentia secundum quemcunque modum diuisionis. Vide Alexandrum de Ales. 1. part. quæstio. 3. mem. 1. vbi eam probat ex quatuor & quæstione. 14. mem. 6. probat esse maxime vnum. Contra conclusionem tenuit Ioannes Bassolis Scoti discipulus. Et quòd vnitas Dei sit tantum ex fide. Sed probatur tam ista quam tertia. Primò ex motu per quem Aristoteles. 8. Physicorum deuenit in cognitionem vnius motoris non moti. Secundo, ex parte efficientis, sic. Aliquod ens est productum, quæro, vel à se: vel ab alio. Non à se, quia nihil efficit seipsum: tunc enim simul esset, & non esset, ergo ab alio. Tunc quæram si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

militer de illo alio, & cum non sit procedere in infinitum deueniendum est ad vnum primum efficiens, quod à nullo dependeat. Ex ista probatur, quod sit primus finis, idest, vltimus. Est primum efficiēs, ergo & primus finis. Probatur consequentia, quia causa finalis non causat, nisi quia mouet efficiens, sed istud primum efficiens non habet causam efficientem sui, ergo neque finalem. Et per consequens est finis independens, & ideo primus & vltimus, quoniam etiam in finibus non est procedere in infinitum, sicut non est in causis efficientibus. Tunc vlterius. Est primum efficiens, & primus finis, idest, vltimus, ergo est primum eminens, quia implicare videtur contradictionem, quod sit aliquod primum secundum causam efficientem, & finalem & quòd sit aliud illo superius & eminentius, confirmatur, quia aliqua natura, danda est simpliciter prima secundum perfectionem cum formæ se habeant sicut numeri. 8. Metaphysic. ergo non est processus in infinitum & deueniendum est ad vnam quæ sit eminentissima. Ex hoc sic ad vnitatem Dei. Ille primum efficiens & primus finis, idest, Deus habet intellectum & voluntatem, quia ordinat suas actiones in finem, & non naturaliter, quia tunc ordinaret in virtute alterius, & non esset primum, sint ergo duo dij, qui mutuo se intelligant & diligant, tunc aut vnus fruitur altero aut vtitur, si vtitur voluntas sua peccat quia vtitur fruendo. Si fruitur, ergo est beatus in duobus obiectis quorum vno sublato nihilominus est beatus, quia fruitur altero Deo & fruitur seipso. Nihilominus dicit Scotus sicut diximus in. 1. parte prologi, quod illa quæ possunt demonstrari vtile est tradi communitati per viam autoritatis propter negligentiam communitatis in inquirendo veritatem: & propter impotentiam intellectus: & propter errores inquirentium per demonstrationem, quia veritatibus suis multa falsa permiscent. Et ideo quia simplices sequentes tales demonstrationes bene possent dubitare cui esset assistendum tuta est via & facilis autoritas certa, quæ non potest fallere, nec falli. Thomas. 1. parte quæstion. 2. articul. 2. ad primum argumentum dicit, quod illa, quæ per rationem naturalem possunt de Deo demonstrari non sunt articuli fidei

dei, sed præambula ad articulos: sic enim fides præsupponit cognitionem naturalem, sicut gratia naturam. Et vt perfectio perfectibile. Nihil tamen prohibet illud quod secundum se est demonstrabile & scibile, ab aliquo accipi, vt credibile qui demonstrationem non capit. Potest & adhuc probari sed ex omnipotentia credita vt illam probat Ricard. 1. de Trinitat. cap. vltim. Omnipotens potest facere alios nihil posse, alioquin non est omnipotens, ergo implicat contradictionem esse plures omnipotentes. Et per consequens plures Deos. Confirmatur: quia posito effectu ab vno illorum non poterit alius iam illum producere, ergo non est omnipotens, quandoquidem non potest in omnem effectum.

DE TRINITATE PERSONARVM.

De fide est quod cum vnitate essentiæ est Trinitas personarum, vide Alex. 1. par. q. 14. mem. 5. &. q. 44. &. 45. probatur. 1. Ioan. cap. 5. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo. Pater: verbum & Spiritus sanctus. Et hi tres vnum sunt Nil potuit dici clarius. Item Ioan. 10. dixit Christus, Ego & pater vnum sumus, dicendo sumus ostendit pluralitatem, dicendo vnum ostendit vnitatem. Vbi aduerte quod Erasmus dixit hunc locum Ioannis non intelligi de vnitate essentiæ, sed de vnitate consensus & mutua concordia. Sed quòd ista expositio stare non possit proba cit Christus Dominus hunc discursum. Nemo rapiet oues meas de manu (.i. de potestate. Nam potestas in sacris literis designatur nomine manus) patris mei, ergo neq; rapiet illas de manu mea. Probat cōsequentiā, quia ego & pater vnū sumus: igit sicut non potest rapere de manu patris: ita neq; potest de manu mea. Qui quidem processus non teneret, si de concordia & mutuo consensu loqueretur: & non de mutua vnitate, & æqualitate in essentia, & potestate: neq; bene probasset quod volebat. Non enim est cōsequens, vt si duo sint concordes mutuo animo & consensu quod quidquid potest vnus possit item & alter. Est q; manifesta instantia de iustis & bonis in præsētivita qui sunt vnus *Propos. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſpiritus cum Deo vt Paulus ait. 1. Corint. 6. & tamen poſſunt ab iniquis rapi illorum bona & diripi, quæ tamen de poteſtate, & manu Dei rapi nullo modo poſſunt. Et quod de mutua poteſtate & vnitate loqueretur ipſi Iudęi teſtes fuere, qui dixerunt. Homo cum ſis facis teipſum Deum, igitur Iudęi melius intellexere verba illa quam Eraſmus, & aliqui hæretici qui negauerũt æqualitatem perſonarum. Sabellius & Priſcillianus poſuerunt in diuinis vnam perſonam tantum, ſed quod diuerſis nominibus nominabatur. Et vocati ſunt patripaſsiani, eò quod ſi tantum erat vna perſona inde ſequebatur patrem fuiſſe paſſum. Contra quos vetſu hexametro ſcripſit Prudẽtius poeta Chriſtianus in Apotheoſi. Iudęi ſimiliter negant pluralitatem perſonarum contra quos extat ſpecialis tractatus Nicolai Lyrani poſt noui teſtamenti expoſitionem.

Propoſi. 2. Ex tribus diuinis perſonis prima (ſ. perſona patris) eſt impro ducta. Secunda. i. filij eſt producta à patre per generationem. Tertia ſpiritus ſancti eſt à patre & filio per ſpirationem. Hæc eſt de fide ſicut prima, patet ex ſymbolo Athanaſij. Pater à nullo eſt factus: nec creatus: nec genit⁹: filius à patre ſolo eſt. nõ factus nec creatus ſed genitus: ſpiritus ſanctus à patre, & filio ſed procedens.

Propoſi. 3. In diuinis ſunt duæ productiones tantũ, ita quod neque plures, neque pauciores. Alex. 1. p. quæſt. 45. M. 7. & Thom. 1. p. q. 27. arti. 5. Scotus hac. d. q. 7 litera. M. probatur, ibi ſunt tantum duo principia productiua, ſcilicet intellectus diuinus cum obiecto, ſcilicet eſſentia diuina. Et voluntas cum eadem eſſentia, vt obiecto cognito, ergo ab illis duabus principijs productiuis ſunt duæ productiones tantum. Patet antecedẽs, quia in natura intellectuali non ſunt alia principia productiua niſi iſta: neque plures actiones immanentes, quam iſtæ duæ intelligere, & velle. Secundo ſic. Tantum ſunt duo modi principiandi, ſcilicet per naturam, & libertatem, qui ambo inueniuntur in preſenti. Tertio ſic. Vnius obiecti non poteſt vnus intellectus producere niſi vnam notitiam adæquatam: neq; vna voluntas niſi vnum amorem adæquatum, ergo diuinæ eſſentiæ non eſt niſi vna notitia, & vnus amor adæquatus. Et per hoc patet quomodo non ſint duo filij: Nec duo Spiritus ſancti, quia filius non generat alium filiũ: quo

quoniã iam intellectus diuinus habet productũ adæquatũ. Scotus vbi ſupra litera. G. perinde eſt de Spiritu ſancto. Quòd vero pro ducti diſtinguantur patet, quia nihil producit ſe, vt author eſt Auguſt. lib. 1. de Trinit. capit. 1. Quòd ſint idem in eſſentia probat. Sunt adæquati obiecto, ſcilicet eſſentiæ diuinæ, ſed eſſentia eſt infinita, ergo notitia genita eſt infinita: & amor productus eſt infinitus. Et cum nihil ſit infinitum niſi eſſentia diuina, erunt idem eſſentiæ diuinæ.

Trinitas diuinarum perſonarum non poteſt probari ratione naturali. ita Alex. 1. p. q. 2. M. 1. art. 3. & Bona. d. 3. huius libri nu. 22. Thom. 1. p. quæſt. 32. arti. 1. probatur ex ſententia Gregorij in Hom. 26. ſuper Euangelia in principio. Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Ratione, ſi poſſet demonſtrari eſſet vel à priori, vel à poſteriori. Non à priõri, quia articulus Trinitatis non habet cauſam. Et quamuis aliqui articuli habeant cauſam vt articulus incarnationis, illa tamen cauſa quo ad articuli exiſtentiam actualem, eſt voluntas diuina, quæ ſecundum ſe eſt nobis ignota. Non à poſteriori quia Deus cognoſcitur per creaturas: ſed creaturæ ducunt in cognitionem Dei ſicut effectus in cauſam, qui effectus eo modo ducit in cauſam, ſicut ab illa procedit, ſed nullus effectus apparens nobis procedit à Deo, niſi ſecundum quod eſt vnum quia virtus creatiua eſt communis Trinitati: ergo licet per creaturas nobis oſtendatur vnitas eſſentiæ nullo modo oſtenditur Trinitas perſonarum. Dicitque Thomas quod qui nititur probare Trinitatem perſonarum per rationem naturalem derogat fidei dupliciter, primo quantum ad ipſius dignitatem, quia eſt de non apparentibus. Hebr. 11. Secundo quia cedit in irriſionem infidelium credentium ꝙ huiuſmodi rationibus innitamur, vt propter eas credamus. Nam quod Ariſto. dixit primo de cœlo, de ternario numero quod ſit à natura ſumptus loquitur de Trina dimenſione per quam corpus eſt perfectum. Et Pythagorici, quos ibi allegat omnem rem perfectam volebant eſſe determinatam tribus, principio, medio, & fine. Qua propter ait Ariſtoteles, hoc à natura numero ſumpto perinde, atque quadã illius lege & in deorũ ſacrificijs vti ſolem⁹. Huc alluſit dicens poeta Virgilius. Numero Deus impare gau-

Propoſi. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

regaudet. Non tamen quia mysterium Trinitatis ratione naturali cognouerint.

Proposi. 5. Octo modis insinuatur nobis Trinitas personarum in sacra scriptura vt est videre in Bona. quæst. literali. num. 8. in Ricar. hac.d.q.vlti. 1. per significationem principalem. Matth.vlti.in nomine patris,& filij &.Spiritus sancti .2. per numeri consignificationem Genes. 1.faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.Et ibi.In principio creauit Deus, vbi Hebræi ponūt Heloim,qui est nominatiuus pluralis nominatiui singularis Hel.3.per numerorū suppositionem. Prouer.8. Ante omnes colles ego parturiebar. 1.generauit me.Eccles.24.Ego ex ore altissimi prodij.4.appropriatione,vt Gene. 1. In principio creauit Deus,vbi Deus appropriatur patri: principium filio. Roma.11. Ex ipso(scilicet, ex patre) per ipsum (idest filium.) Et in ipso (idest Spiritu sancto) 5. per Trinam verborum iterationē.Isaiæ 6.sanctus,sanctus,sanctus.6.per verborū ordinem psal. 66.Benedicat nos Deus Deus noster,benedicat nos Deus. 7.Connotatione in actu missionis ,& imaginis. Galat.4. Misit Deus filium suum.Heb. 1.Cum sit splendor & figura substantiæ eius, qui imago secundum Hilarium, connotat respectum personarum ad inuicem. 8. Aparitione sicut apparuerunt Abrahæ tres viri Genes.28. Danieli.7. Antiquus dierum & filius hominis.Ioannis Apoca.5.sedens in throno,& agnus tanquam occisus.

DISTINCTIO III.

De cognoscibilitate Dei per creaturas: ponitque Magister quatuor modos quibus potest Deus ex creaturis cognosci. Tractatq; de vestigio, & imagine Dei lucentibus in creaturis.

Proposi. 1. TRipliciter ascendimus à creaturis ad cognitionem Dei. Vno modo per ablationem conditionum imperfectarum: vt quod non est creatus:non finitus. Et sic illum cognoscimus increatum,infinitū,immensum, Vide Alex. 1.p.q.2. mē. 1. artic. 2.ad hunc primum modum. Secūdo per viam causalitatis. Et sic cognoscimus eum esse factorem, & creatorem cœli & terræ:gubernatorem. Tertio per supereminentiam conditionum perfectarū,vt cōsiderando perfectiones creaturarū,& illas perfectiori modo & supereminēti cōsiderando in Deo. Sic eū cognoscimus esse lumen super lumen. Hæc est beati Dionysij.de diu. nomin.referente Ricardo hac.d.art.2.q.2. Bona.hac.d.num.13.tāgit duos modos,scilicet per viam ablationis, & superexcellentię quia vt ipse ait. Omnis proprietas nobilis in creatura Deo est attribuenda in summo. Isidorus lib. 1. de summo bono.ca. 4. sic ait.Quibusdam gradibus intelligentiæ per creaturam progreditur homo ad intelligendum Deum creatorem,ideſt,ab insensibilibus ad sensibilia: A sensibilibus ad rationabilia: A rationabilibus ad creatorem. Intelligibilia per se collaudant Deum: Irrationabilia,& insensibilia non per se,sed per nos, dum ea considerātes Deum laudamus. Sed ideo dicuntur laudare ipsa', quia eandē laudem earum parturit causa. Hęc ille. Ad tres modos positos in conclusione reducuntur quatuor assignati à Magistro,scilicet à perpetuitate,siue causalitate creaturarum,quas nulla alia creatura facere,vel destruere valet. Ab imperfectione,seu mutabilitate quæ nō potest esse nisi ab illo,quod est immutabile. Ab ordine, & dispositione,quo spiritus melior est quam corpus : sed longe melior qui spiritum,& corpus fecit. A pulchritudine:cum sensibilia,& intelligibilia sint speciosa valde, illud à quo facta sunt principium rerum non factum recte creditur. ¶Contra hanc vi detur autoritas sapientię. 14.Creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animæ hominum, & in muscipulam pedibus insipientium. ¶ Dico quod non intelligit sapiens quod finis in quem factæ sunt creaturæ sit in deceptionem hominum: Alioquin non in cap. 13.dixisset,quod à magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horū videri. Sed exprimit quod ex illis insipientes sumunt occasionem errandi. Et loquebatur ibi specialiter de idolis, & dęmonibus in eis habitantibus, qui suis tentationibus capiunt,sed insipientes.

Argumen.

Solutio.

Ista cognitio habita per creaturas de Deo non est in particulari,& proprie,scilicet,quod sit hæc essentia. Ita Scotus hac.d.q. 2.litera.D.probat,quia sub ratione talis cognoscibilis est obiectum

Proposi.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum voluntarium & non naturale, nisi respectu sui intellectus tantum, & ideo à nullo intellectu creato potest sub ratione huius essentiæ in particulari naturaliter cognosci. Tho. 1. p. q. 12. art. 12. dat aliam rationem ad conclusionem quia creaturę sunt effectus Dei non adæquantes totam virtutem Dei, qui est illarum causa, ergo ex ipsis non potest tota virtus Dei cognosci & per consequens, neq; essentia eius videri. Cognoscimus tamen de ipso habitudinem ipsius ad creaturas q̃ scilicet est omnium causa: quod non est aliquid eorum quæ ab ipso causantur q̃ creaturas superexcedit sicut iam dictum est. Ad hanc vide Alex. citata. q. 2. mem. 1. art. 5. Et mem. 2. ar. 3. & 4.

Propos. 3. Cognitio Dei quam in prẽsenti vita habemus per gratiã, est perfectior ex parte obiecti extensiuè: & ex parte intellectus intensiue, quam cognitio quæ habetur per rationem naturalem. Probatur, quia plures effectus Dei cognoscimus: quã per solam rationẽ naturalem cognoscceremus dicẽte Paulo. 1. Corint. 2. Loquimur Dei sapientiam, quã nemo principum huius sæculi cognouit, idest, dæmonum, vel philosophorum, vel Doctorũ in lege, vt ibi exponit interlinealis. Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum. Similiter lumen naturale intellectus adiuuatur, & confortatur à gratia: & phantasmata in imaginatione per gratiam melius exprimunt res diuinas, quam accepta solum naturaliter è sensibilibus, vide Tho. 1. p. q. 12. art. 13. hanc facit Alex. citata. q. 2. mem. 3. art. 4.

Propos. 4. Beati non cognoscunt Deum per creaturas: Bene tamẽ stat q̃ cum actu beatifico Deum cognoscant in creaturis. Bona. hac. d. num. 18. quia cognoscere Deum in creaturis est cognoscere ipsius præsentiam & influentiam in creaturas. Et hoc est viatorũ semiplene: sed comprehensorum perfecte. Cognoscere per creaturas est eleuari à cognitione creaturæ ad cognitionem Dei quasi per scalam. Sic dicit Bernardus libr. 5. de considerat. in principio. Cum iuxta sapientiã Pauli inuisibilia Dei per ea quę facta sunt intellecta conspiciantur, sane hac scala ciues non egent, sed exules: propter quod signanter posuit à creatura mũdi. Et vere quid opus scalis tenenti iam solium? Creatura cælum illa est prẽstò habens per quod potius ista intueatur videt verbum, & in verbo facta per verbum. Hæc ille. Vocatur homo creatu-

creatura mundi, vt dicit Magister in litera, propter excellentiam qua excellit inter alias creaturas, vel propter conuenientiam quam habet cum omni creatura. Habet namq; commune esse cum lapidibus: vigere cum arboribus: sentire cum animalibus, intelligere cum angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, iuxta aliquid omnis creatura est homo vt dicit Grego. hom. super Euangelia. 29. Cognitio per creaturas comparatur à Ricar. hac. d. artic. 2. q. 3. cognitioni conclusionis per principia: quæ est per cognitionem principiorum discurrendõ acquirere conclusionis cognitionem. Cognitio Dei in creaturis, conclusionis cognitioni in principijs, quæ est ita perfecte, & clarè cognoscere principium, quod simul eodem actu cognoscatur conclusio virtualiter contenta in principio, vnde beatus non discurrit ex cognitione creaturæ ad acquirendam cognitionem aliam creaturis, quam non habuerit: sed vna cognitione & sine discursu cognoscit Deum quãtum ad illud, quod de ipso refulget in creatura, & cognoscit ipsam creaturam in proprio genere creaturæ.

In qualibet creatura est vestigium Trinitatis. Hæc est Augu. 6. de Trinitate dicẽtis vt refertur à Magistro in litera. Huius Trinitatis vestigium in creaturis apparet. Sequuntur scholastici Doctores hac. d. Alex. 2. p. q. 8. Thom. 1. p. q. 45. ar. 7. Declaratur à Scoto. Quia secundũ Arist. 6. Topi. c. 2. omnes vtẽtes metaphora secundũ aliquã similitudinẽ ea vtuntur. Est autẽ metaphora Græce, trãslatio Latine.) Cum igitur omnes transferẽtes secundũ aliquã similitudinẽ transferant & vestigiũ sit similitudo illius partis animalis, à qua imprimitur in aliquid sibi cedẽs, vt si pes animalis imprimatur pulueri. Nã vestigiũ proprie est impressio pedis, estque repræsentatiuum partis per se, totius vero argumentatiue, quia ex vestigio venimus in cognitionem totius. Ad propositum, quamuis in diuinis Trinitas non sit totũ numerale, in conceptu tamẽ intellectus nostri possumus dicere, q̃ cognoscatur quasi quoddam totum numerale habens tres vnitates: quibus correspõdent tria appropriata seu appropriabilia, quæ sunt quasi partes. Licet igitur creatura non repræsentet communiter personam vt persona est in diuinis, neq; repręsentet appropriatum, vt est appropriatum illi personæ, quia nõ pos-

Propos. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

set sic cognosci nisi ipsa persona cognosceret: repręsentat tamē illud appropriabile vt est in se: sine hoc, quod sit actu appropriatū. Verbi gratia, Vnū, Verū, Bonū: reperiūtur in omni ente. Vnū repræsentat summam vnitatem principij, quæ appropriatur patri, qui est principium & origo aliarum personarum. Veritas filio: qui procedit per modum intellectionis. Bonitas Spiritui sancto qui procedit per modum amoris. Similiter in omni creatura est modus: species: & ordo. Vide Alex. 1. p. q. 18. Modus assimitur pro mensura: siue limitatione producti: per quem repræsentatur potentia illimitata producentis, quæ potentia appropriatur patri: Species repræsentat summam pulchritudinem in Deo quę appropriat filio, qui est imago patris, splēdor, & figura substantiæ eius. Heb. 1. Ordo creaturæ in operationem, vel in finem repræsentat operationem perfectissimam in Deum, scilicet, dilectionem: quę Spiritui sancto appropriatur. Cum istis concordāt illa Sap. 11. In numero, pondere, & mensura: Numerus respondet speciei: Pondus ordini, Mensura modo. Et sic patet in quibus cō sistit vestigium in creatura. Et respectu quorum in diuinis, quia respectu appropriatorum personis diuinis.

Propo. 6. In omni & sola creatura intellectuali inuenitur imago Trinitatis. Ita docēt omnes scholastici Doctores hac d. Alex. 1. p. q. 61. Thomas. 1. p. q. 93. quæ tota est de hac materia. De homine patet Genes. 1. faciamus hominem ad imaginem, & similitudinē nostram. Augustinus & refertur in litera. Licet humana mens non sit eius naturæ, cuius Deus est, imago tamen illius quo nihil melius est, ibi quærenda & inueniēda est quo natura nostra nil habet melius. De Angelo. Ezechielis. 28. Tu signaculum similitudinis. Super quæ verba Grego. lib. 32. Moral. capi. 24. ait, licet homo ad similitudinem Dei creatus sit: Angelo quasi maius aliquid tribuens ipsum signaculum similitudinis Dei dicit: vt quo subtilior est in natura, eo in illo similitudo Dei plenius credatur expressa. Ponit exemplum de imagine sigilli quæ talis exprimitur qualis in sigillo essentialiter habetur. Ad propositum. Imago est similitudo totius: in creatura igitur intellectuali vnitas diuinæ essentiæ & Trinitas personarum, sic repręsentatur: quia in ipsa est intellectus cum obiecto, vel specie intelligibili, qui gerit vicem

vicem parentis: generatur notitia gerens vicem filij. A voluntate & obiecto cognito procedit amor qui respōdet Spiritui sancto. Et sic in vna essentia animæ sunt tres potentiæ, quæ repræsentāt Trinitatem. Ita quòd imago Trinitatis vt dicit Scotus non est in solis actibus primis, neque solum in secundis: sed in vtrilq;. Hoc est non solum in potentijs, sed etiam in earum operationibus, vt repręsentetur vnitas essentiæ, & emanatio personarum. Neque propterea quòd in creatura rationali sit imago cessat quòd etiā sit vestigium, quoniam per vnam rationem est imago, & per aliā vestigium: vt patere potest ex præfatis propositionibus, quoniā in mente ratione suę essentiæ, & aliorum concurrentium est imago totius Trinitatis. Sed ratione partium est vestigium sicut in cæteris creaturis, in quib⁹ est vnitas, Veritas, & Bonitas: Modus, Species, & ordo: Numerus: pondus, & mensura. Videatur Scotus hac. dist in. quæstio. 5. ad secundum principale: & quæstione. 9. ad. 1.

Ex dictis infertur quòd esse vestigium, & imaginem nō addit aliquod absolutum super creaturam: sed ipsamet creatura in se ipsa habet illa propter quæ est vestigium, & imago. *Corol.*

Contra hanc sextam arguo. Ex ipsa sequetur quòd Trinitas posit probari ratione naturali, quod in dist. 2. propositione. 4. negatum est. Et probo sequellam, quandoquidem imago distincte repræsentat illud cuius est imago, sed demonstrato à posteriori quòd Deus est: & quòd naturæ intellectualis est: facillime probabitur quòd habet notitiam, & amorem sui, in quibus consistit ratio Trinitatis, ergo &c. Confirmatur, quia si propter aliquid non posset probari esset, Vel quia nō potest probari quòd notitia illa, & amor non sint creaturæ: vel quod non sunt accidentia sicut in nobis: vel quod sint personę: sed ista non obstant. Probatur, quòd non sunt creaturæ: quia creatura est ex nihilo: sed notitia & amor in diuinis sunt ex aliquo puta ex ipsa essentia diuina, ergo non sunt creati. Quòd non sint accidentia probo, quia si forent cum possent adesse, & abesse iam illud primum efficiens de quo prælocuti sumus in dist. 2. non esset primum cū deberet reduci ad actum intelligendi & amandi per alium. Neq; haberet actus illos productos sibi consubstantiales: implicaret, ergo esse primum, & non primum. Quod sint personæ probo. *Argum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illa notitia & ille amor sunt substantia, quia non sunt accidens: & non altera substantia quam illamet quæ est in primo illo efficienti, scilicet, Deo, suntq; incommunicabiles, quandoquidem producens non est productum neq; è conuerso. Neq; notitia est amor aut è contra: sed persona est intellectualis naturæ incommunicabilis subsistentia vt infra. dist. 23. igitur probatur quòd sint personæ.

Solutio. Huic argumento dico, quòd credenti Trinitatem hæc & similia valent ad perscrutandum & persuadendum quomodo possit esse: & quòd hoc sit rationabilius quam oppositum. Non credenti autem, nullo modo demonstrant. Quocirca bene dixit Magister in litera, quod notitia Trinitatis non potest haberi vel potuit sine doctrinæ, vel interioris inspirationis reuelatione, vn de illi antiqui philosophi quasi per vmbram, & de longinquo viderunt veritatem: deficientes in contuitu Trinitatis vt Magi Pharaonis in tertio signo. Si dicas, quòd aliqui Philosophi cognouerunt mysterium Trinitatis, vt ille Platonicus qui posuit in libro suo euangelium Ioannis vsq; ad illud, Verbum caro factum est, vt refert Augustinus. 7. confessi. cap. 9. & Hermes qui dicitur Mercurius, qui fecit librum, qui vocatur verbum perfectum, in quo ait. Hic est filius benedicti Dei vt narrat August. lib. contra quinq; hæreses. cap. 3. Respondet Ricar. hac distinct. artic. 2. quæst. 2. quod hoc fuit aut quia legerunt libros sacrę scripturæ, aut quia Deus per aliquam gratiam gratis datam illis reuelauit. Sic nouit Sibylla Tiburtina, quæ Augusto Cæsari consulenti ipsam, cum eum Romani pro Deo adorare vellent, viginti septem versibus respondit quorum primus dicebat. Iudicij signum tellus sudore madescet. Secundus.

E cœlo rex aduenier per secla futurus. Quorum capitales literæ hunc sensum faciebant Iesus Christus Dei filius saluator, vt dicit August. lib. 18. de Ciuitate Dei. cap. 22.

DISTINCTIO IIII.

In qua Magister tractat veritatem quarundam propositionum.

HÆC est vera, Deus genuit Deum. Ita Magister. Probatur, ex symbolo Deum de Deo, lumen de lumine. Ratione sic. Pater genuit filium, pater est Deus, ergo Deus genuit filium: sed filius est Deus, ergo Deus genuit Deum. Et pro intellectu tam huius, quam sequentium est aduertendum quòd ly Deus supponit quandoque personaliter, quandoque essentialiter. Quod in alio termino dicit Bona. hac. distinct. numer. 28. non posse inueniri. Quare attendendi sunt termini quibus coniungitur, ex verbo gignendi constat in proposito quod supponit pro persona. *Propos. 1.*

Hæc est falsa, pater genuit se Deum: ita in litera. Et probatur ex August. 1. de Trinitat. Nulla res est quæ seipsam gignat vt sit. *Propos. 2.*

Hæc est falsa, pater genuit alium Deum. Ita & in litera, ratio est, quia ly, alius, in proposito ponit suam alietatem geniti ad generantem in natura. Hoc est in deitate, quidam quos Thom. refert. 1. parte quæstione. 39. articul. 4. ad quartum, concedunt illam intelligentes appositiue. Genuit alium, qui est Deus. Sed dicit quòd neque sic debet concedi ne detur occasio erroris. *Propos. 3.*

¶ Si contra arguas ex Augustino, in epistola ad Maximinum. Pater genuit alterum se. Magister in litera exponit dupliciter, vt, scilicet, ly se, sit ablatiuus, intelligendo genuit alterum se, id est, alterum à se. Non vtique alterum Deum sed alteram personam, vel gennit se alterum, idest, genuit alterum, qui est hoc, quod est ipse: & tunc refert identitatem naturæ. Est tamen talis locutio impropria. *Argum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propos. 4. Ista est concedenda. Pater, filius, & Spiritus sanctus sunt vnus Deus, sunt vna substantia sunt vnum. Ita Magister: Probat auto ritatibus Augustini, & Ioan. 1. epistol. cap. 5. Pater, verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt. Similiter est concedenda sua conuertens. Deus est pater, filius, & Spiritus sanctus. Quidam tamen vt Magister ait hanc negauerunt, quos Ricardus super literam dicit fuisse discipulos Gilberti Porretani, quorum ratio erat q terminus à parte subiecti stat pro supposito, ideo diuina natura prædicatur de tribus personis: nō autem tres personæ de diuina natura prædicantur. Sed hoc nihil obstat, quoniā hic terminus Deus positus à parte subiecti facit propositionem singularem, seu particularem, quam non faciunt alij termini significantes alias naturas, vt ista: homo est albus, vbi terminus homo facit indefinitam. Cum igitur natura diuina sit singularis, ita quod non distinguitur, neq; numeratur in diuinis suppositis, sicut distinguuntur, & numerantur aliæ naturæ creatæ ad numerationem suppositorum: faciendo propositionem singularem & identificata cum suppositis facit illam propositionem veram per idētitatem: Similiter in abstracto dicēdo, Deitas est pater, filius & Spiritus sanctus, est etiam vera per identitatem. Ad has omnes, vide Alex. 1. par. quæst. 50.

DISTINCTIO V.

In qua inquiritur, si essentia diuina generat vel generatur? Si filius est de substantia patris.

Propos. 1. ESSENTIA diuina neque generat neq; generatur. Magister in litera scholastici doctores hac. d. Alexan. 1. p. quæst. 42. M. 3. art. 1. Tho. 1. p. q. 39. artic. 5. & q. 41. art. 3. ad secundum. & est de fide contra abbatem Ioachim vt habetur extra. de summa Trinitat. & fide catho. c. Damnamus. Probatur ratione. Omne generans distinguitur à genito: sed essentia diuina à nullo supposito diuino distinguitur, quia est eadem illis, ergo neque generat, neque generatur, secundo probatur. Actiones, communiter dicitur, quòd sunt suppositorum, sed essentia est abstractum vltima abstractione, non potens aliquo modo supponere pro supposito: sicut hic terminus Deus, qui potest supponere pro supposito, ergo essentia nō potest generare. Autoritatem Augustini, videlicet, Pater, & filius simul sunt vna sapientia, quia vna essentia & sigillatim sapientia de sapientia, sicut essentia de essentia exponit Magister, vt sit sensus, filius qui est sapientia, qui est essentia est de patre, qui est eadem sapientia, eadem essentia: ita quòd nomina abstracta exponuntur per concreta, vel per nomina personalia. Est enim, vt Bonauentura ait hac dist. numer. 11. triplex genus nominum significantium essentiam. Quædam in concreto, vt Deus: & ista proprie supponunt pro persona. Quædam in omnimoda abstractione, vt essentia, & ista nullo modo supponunt pro persona: idcirco si alicubi legatur supponere pro persona est exponendum. Quoniam sancti quandoque ad confundendas hæreses expressius loquuntur, quam proprietas sermonis sustineat. Quædam significant medio modo, partim, scilicet, in concreto, partim in abstracto: sic enim sunt abstracta vt concernant suppositum, quia dicunt aliquam rationem actus, vel originis, qui sunt ipsorum suppositorum vt sapientia, lumen, & similia: ideo ista sapientia generat est sustinenda, & est minus impropria, quam essentia generat. Idem fere quod Bonauentura, licet alijs verbis dicit Thom. citata quæstio. 39. ad primum argumentum, & sic minus impropria est ista. Natura de natura, sapientia de sapientia: quam essentia de essentia.

¶ Contra hanc arguitur, quia in generatione humana, licet primo generetur suppositum, verbi gratia, Sortes, qui est prima substantia, ex consequenti generatur homo, quæ est secunda substantia, igitur à simili, quamuis suppositum puta pater generet suppositum, scilicet, filium, ipsa essentia ex consequenti generatur quæ se habet ad modum secundę substantiæ. *Argum.*

¶ Respondetur, quòd in humanis natura numeratur, & distinguitur ad suppositorum numerationem, ideo numeratis suppositis, in quæ supposita generatio primo terminatur, ipsa natura ex consequenti, & de per accidens generatur, & corrumpitur, in eamque ex consequenti terminatur generatio. *Solutio.*

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non sic in diuinis, vbi vna & eadem numero est essentia geniti, & generantis: & generatio sic terminatur ad hypostasin, ideſt, personam, quasi ad substantiam primam quòd nullo modo terminatur ad essentiam tanquam ad substantiam secũdam, quam uis bene quidem ipsa essentia communicetur per generationem.

Proposi. 2. Filius generatur de substantia patris, Magister in litera, & Alexand. 1. part. quæst. 42. M. 4. art. 2. Probat Magister ex Augustino de fide ad Petrum & de Trinitat. lib. 25. & contra Maximinum vide in litera. Affert & Magister autoritates probantes quod etiam sit dicendus filius essentiæ patris, in quibus idem est intellectus. Hæc est contra hæreticum Caluinum, qui licet fateatur Christum esse Deum natura & patri consubstantialem & coæternum negat tamen illum esse genitum de substantia patris, sed quòd est Deus à seipso, & verba symboli Nicæni. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, vocabat ridiculam Battologiam. Annotat Scotus hac dist. quæst. 2. litera. G. quòd ly, de, duo denotat in præsenti simul consubstantialitatem, & originationẽ. Consubstantialitas semper videtur denotari per illam præpositionem in quacumque ratione principij illa inueniatur, verbi gratia, in ratione principij materialis. Cultellus est de ferro: principij actiui, dicitur filius esse de patre: in ratione principij formalis, sed in his duntaxat, in quibus ipsæ formæ sunt subsistentes, & non aduenientes alteri. Possumus enim dicere quòd Angelus aliquis est de natura intellectuali. Sed non sufficit sola consubstantialitas in proposito, quia tunc pater esset de substantia filij. Neque ibi ly, de, denotat efficientiam, quia tunc creaturæ essent de substantia Dei. Denotat igitur simul consubstantialitatem & originationem, vt sit sensus, filius est de substantia patris, ideſt, filius est originatus à patre: vt consubstantialis ei. Et isto modo exponit Magister autoritates in litera adductas, non præcise per consubstantialitatem, neque præcise per originem. Nam dicit exponendo. Natura coæterna de Deo est, ideſt, filius coæternus patri de patre est, ita quòd est eadem cum eo natura, vel eiusdem naturæ. Authoritatesque Augustini, quas affert, sunt in idem, quarum vna ait. Non est aliud filius, quam illud de

de quo est, ideſt, vnius eiusdem substantiæ est. Alia contra Maximinum. Filius de aliqua substantia est. Quæro de qua? si non de patris substantia est, aliam quære. Si aliam non inuenis patris agnosce substantiam, & filium cum patre homousion confitere, vides quomodo vtraq; denotatur, originatio, scilicet, & consubstantialitas. Et clarius Magister sic ait, ea ratione dici filium esse de substantia patris, qui est de patre genitus, ita quod est eiusdem substantiæ cum eo. Et Spiritum sanctum esse de substantia patris & filij, quia ab vtroque procedit, ita quòd est eiusdem substantiæ. Quid potest dici clarius ad denotandam simul vtramque, consubstantialitatem & originationem? Quo sit diuum Thomam. 1. parte, quæstione. 41. artic. 3. ad secundum, non plene aduertisse literam Magistri dum ait, quòd secundum expositionem Magistri filius est genitus de essentia patris: designat habitudinem principij quasi actiui: quoniam secundum Magistrũ etiã denotatur consubstantialitas, vt dictum est, & doctor Subtilis loco citato sic dicit intellexisse, & exposuisse Magistrum autoritates à se citatas non præcise per originationem, vt eum intellexit Thomas exposuisse. Neque præcise per consubstantialitatem.

Ex dictis patet quomodo tres personæ non debent dici esse de essentia diuina, quia licet sint idem cum essentia, non tamen ab essentia originantur, vt dictum est in prima propositione, item patet, quod Spiritus sanctus debet concedi esse de substantia patris, & filij, quam & Magister, vt visum est cõcessit; docetur que Corol. ex Augustino in litera. *Corol.*

Dicendo filius est de substantia patris, illic substantia non se tenet quasi materia. Quoniam ibi nulla est materia, vt est videre in litera Magistri referentis August. dicentẽ. Trinitas hæc vnius eiusdemq; substantiæ est, quia non de aliqua materia, vel de nihilo est filius sed de quo est genitus. Itemq; Spiritus sanctus non de aliqua materia, vel de nihilo est, sed inde est vnde procedit. Ratio ad hanc est quia materia cum sit pura potentia, & principium transmutationis dicit imperfectionem. Diuina essentia est purus actus, quæ tota communicatur filio & Spiritui sancto, sine aliqua mutatione, aut actualitate noua facta circa ipsam, sicut fit in humanis quando pars substantiæ *Proposi. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

hominis generantis transit in substantiam geniti per suas transmutationes, vnde Ioann. 10. dixit Christus. Pater quod dedit mihi maius omnibus est: sed quod est maius omnibus est infinitum, & essentia diuina, ergo illam totam habet filius à patre, & non partem per transmutationem: cum sit impartibilis, & per consequens neque est materia, neque quasi materia. De conclusione videatur Thomas. 1. parte quæst. 41. artic. 3. Scotus hac dist. quæst. 2. vbi refert opinionem Henrici, quam & sequitur Durand. hac dist. quæst. 2. quòd essentia diuina debeat concedi esse quasi materia, quantum ad conditiones materiæ non importantes imperfectionem, illam tamen Scotus impugnat.

Argum. ¶Contra hanc arguitur Eccles. 24. dicitur ex persona filij, qui est sapientia patris, ego ex ore altissimi prodij primogenita ante omnem creaturam: & infra. Ab initio & ante secula creata sum: igitur est creatura, & per consequens est ex nihilo, vel saltem ex substantia patris tanquam ex materia, ad illum modum, quo res facta vocatur creatura, quamuis præcesserit materia.

Solutio. ¶Ad hanc est duplex responsio. Vna quòd prima pars autoritatis vere loquitur de persona filij primogeniti ante omnem creaturam: sed secunda pars loquitur de sapientia creata, quam Deus indidit creaturis iuxta id Eccles. 1. Prior omnium creata est sapientia. Ipse creauit illam Spiritu sancto. Et effudit illam super omnia opera sua. Neque est inconueniens quòd in vno contextu locutionis loquatur scriptura de sapientia genita, qui est filius: & de sapientia creata, quia sapientia creata est participatio sapientiæ increatæ. Secunda responsio est quòd refertur creatio ad naturam creatam assumptam à filio, vt sit sensus. Ab initio, & ante secula creata sum, ideſt, præuisa sum creaturæ vniri. Has duas dat Thomas. 1. part. quæst. 41. art. 3. ad. 4. Nicolaus Lyranus quamuis approbet hanc secundam expositionem tanquam bonam, & veram dicit tamen, quòd non procedit secundum mentem autoris libri Ecclesiastici. Et tam in. 1. ca. quam in. 24. exponit creationem dici de sapientia genita, qui est filius: ita quod creatio sumitur large pro emanatione æterna in quantum filius accipit esse à patre: non tamen quantum ad hoc quod creatio est de nihilo, & per eã accipitur diuersum esse. Addit tamen, quod locutiones istæ, & similes nõ sunt extẽdẽdę sed

cauendæ.

cauendæ. Atq; in hanc expositionem facit alia, quam ibidẽ dat Thomas dicendo quod filius vocatur sapiẽtia genita & creata, vt modus nobis diuinæ generationis insinuetur. In generatione enim quod generatur accipit naturam generantis, quod est per sectionis. In creatione vero creans non mutatur: sed creatum nõ recipit naturam creantis. Dicitur ergo filius simul creatus: & genitus: vt ex creatione accipiatur immutabilitas patris: ex generatione vnitas naturæ in patre, & filio.

DISTINCTIO VI.

An Pater genuit filium voluntate, Aut necessitate? Si volens, vel nolens est Deus.

Propos. 1 PAter non genuit filium voluntate: Ita quod voluntas sit principium elicitiuum: seu principium, quo, illius generationis. Ita Magister in litera citato Augustino. Quem sequuntur scholastici hac. d. Alex. 1. p. q. 42. mem. 5. art. 1. & Tho. 1. p. q. 41. ar. 2. Ratione probatur: quia in diuinis sunt duo principia productiua tantum, & duo tãtum modi principiandi vt habetur supra. d. 2. propositione. 3. de Trinitate. Sed filius procedit per intellectum, ergo non per voluntatem. Probatur consequentia, quia in diuinis principium productiuum vnius rationis non potest habere duas productiones eiusdem rationis sed tantum vnicam, & adequatam: Sed Spiritus sanctus producitur per modum voluntatis, vt principij elicitiui, seu productiui: aut principij, quo, quod idẽ est, ergo filius non producitur voluntate. Confirmatur, quia producere per voluntatem nõ est generare, neq; est opus naturæ: sed est spirare.

Argumen. ¶Contra hanc arguitur, ex Paulo. Coloss. 1. Eripuit nos de potestate tenebrarum & transtulit in regnum filij dilectionis suæ. Sed dilectio est actus voluntatis, ergo Christus est filius per voluntatem. Ratione: si pater non genuit filium voluntate, ergo genuit illum nolens & sic coactus fuit ad generandum.

Solutio. ¶Autoritatem Pauli exponit Augu. 15. de Trinit. refertur à Magistro præ

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedenti.d.quod nihil aliud intelligat nisi filij sui dilecti. Ad rationem dicit Augustinus. & habetur in litera quod huic argumento quidam catholicus respondit hæretico illud facienti petendo si Deus est Deus volens: aut nolens, quia si nolens erat coactus & miser. Si volens, ergo non esset Deus natura. Quam responsionem Augustinus commendat quia fuit ad hominem. Sicut illa Christi Matth. 21. petentibus de sua potestate respondit inquirens de baptismo Ioannis vnde erat. Est hic modus vtilis quando respondens est discolus nolens intelligere veritatem: Aut assistentes sunt simplices non potentes capere subtilitatem responsionis, si detur in propria forma: & vt loquuntur scholastici cathegoricè. Soluendo autem formaliter argumentum volens, & nolens non sunt contraria immediata, quoniam mediat non volens: Et ita pater generat filium neque volens, neque nolens: quia voluntas illic non est principium generandi: sed natura.

Propos. 2. Pater genuit filium necessitate immutabilitatis. Seu sic. Generatio filij est necessaria in diuinis necessitate immutabilitatis, quia, scilicet, nō potest nō generari. Probatur. Primò ex Arist. 2. perihermenias. cap. 3. vbi dicitur. Quod impossibile est non esse hoc necessarium est esse. Nam æquipollent, seu conuertuntur. Secūdo, ex Dama. li. 1. orthodoxę fidei. ca. 8. Generatio quidem sine principio, & æterna naturæ opus est, & ex substantia eius profecta. Et Ricard. lib. 6. de Trinit. capit. 16. Generatio nihil aliud videtur esse quam productio existentis de existente secundum operationem naturæ. Item in litera filius dicitur natura filius: Sed opus naturæ cui hæc generatio assimilatur est necessaria, ergo & ista generatio. Probatur minor, quia agentia naturalia agunt ex necessitate naturæ. Bonum est exemplum Augusti. 6. de Trinita. capit. 1. quod sicut ignis producit candorem, idest, lucem: ita pater filium. Sed ignis non potest non producere lucem, ergo neque pater potest non producere filium. Confirmatur. Quod non potest impediri à contrario neque à superiori est summe necessarium: talis est generatio filij, ergo. &c.

Propos. 3. Generatio filij non est necessaria necessitate coactionis: seu necessitate indigentiæ. Est necessitas indigentiæ vt dicit Ricard. hac dist. quæst. 1. necessitas alicuius rei ad consecutionem finis

finis, sicut dicimus quod animali est necessarius cibus ad vitam. Hanc necessitatem vocat Thomas. 1. par. quæst. 41. artic. 2. ad. 5. necessitatem finis. Probatur, quia Deus à nullo potest cogi, quia talis coactio non posset esse sine tristitia: quæ in Deum non cadit: neque Deus habet superiorem à quo possit cogi & violentari. Item ipse Deus neque ordinat, neque ordinatur in aliquem finem, quia illum non habet. Atque de ista necessitate intelligitur autoritas Augustini citata in litera. Neque voluntate neque necessitate pater genuit filium, vide Alex. citato loco. q. 42. mem. 5. arti. 1.

Hæc est vera & concedenda. Pater volens generat filium. *Propos. 4.* Ita conceditur à Magistro in litera. Et est dicere, quod pater in se est persona perfecta habens essentiam diuinam, qua est bonus: sapiens: intelligens, volens. Et sic generat filium. Item ista est concedenda. Pater volens est Deus. Non voluntate præcedente: vel accedente vt dicitur in litera, voluntas præcedens est per quam placet opus antequam fiat: Accedens potest esse de qua prælocuti sumus in prima propositione quod est principium elicitiuum aut, quò, illius productionis. Quamuis & præcedens dici possit accedens.

DISTINCTIO VII.

De potentia patris ad generandum: Et An talis potentia sit etiam in filio.

POtentia patris ad generandum est aliquid absolutū, *Propos. 1.* sumendo quidem potentiam pro principio quo pater generat. Videatur Scotus hac. dist. litera. M. probatur, quia tale principiū est intellectus diuinus cum essentia diuina sibi præsenti, quæ est memoria fœcunda. Sanctus Bona. q. 1. huius. d. tenet quod potētia generandi de se dicit relationem: Ricardus. q. item. 1. dicit quod vtrumque dicit simul scilicet, quid, & ad aliquid. Sed formalius videt dicere ad aliquid.

Declarat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Declarat,quia illud quo pater potest generare est natura diuina cum modo habendi eam non ab alio,id est, natura diuina cum primitate.Et illa primitas seu modus habendi naturam diuinam videtur formalius esse in ratione potentiæ.S.Thomas.1.p.q.41. art.5.tenet quod potentia generandi significat absolutum:&nō relationem,quia paternitas non potest intelligi, vt quo pater generat:sed vt constituens personam generantis: Et illud absolutū est natura diuina vt dicit Magister in litera huius. d. in qua patri filius assimilatur. Et illam naturam significat in recto potentia generandi licet in obliquo significet relationem. Sicut dicendo essentiam patris essentia est communis tribus personis:notio paternitatis non est communis.Ita potentia generādi quantum ad naturam communis est tribus sed notio generationis actiuæ ibi connotata est propria patris.Caietanus ibi vt effugiat argumenta Scoti & aliorum contra Thomam dicit quod licet apud.S. Thom.natura diuina sit primum principium,quo,generationis non tamen sola:quia in præsenti non sumit Thomas naturam diuinam vt distinguitur contra intellectum,& volūtatem nisi forte secundum quid.Natura igitur diuina est,vt primum quo: intellectus vt proximum quo.Ricardus vbi supra,ad.3.argu.in cō tra concedit quod Magister dicat potentiam generandi esse aliquid absolutum:sed quod non tantum absolutum, quia cū hoc dicit ad aliquid,& arguit hanc fuisse mentem Magistri, quoniam dixit.Si autem dicas patrem posse habere aliam proprietatem siue notionem qua genitor est,& filium aliam, qua genitus est verus est intellectus.

Propo. 2. Illud absolutum importatum in potentia generandi, similiter est in filio sicut in patre,quia est vna essentia. Ratio autem quare filius non potest generare est posita.2.d.de Trinit.propositio.3.quia iam intellectus habet productum adæquatū. Sicut calor quo ignis calefecit lignum si idem numero poneretur in lapide approximato illi ligno:neq; lapis calefactus prius ab igne calefaceret se eodem calore: neq; calefaceret lignum per illum calorem quandoquidem ignis illum calorem produxerat in ligno. A simili neque filius recipiens à patre eandem essentiam & intellectum,generat se: neque generat alium filium.Magister dicit quod eadem est potentia patris ad generandum,& filij ad generari.

Sicut eadem est voluntas qua pater vult esse pater non filius:& qua filius vult este filius non pater. Ita quod sicut eadē essentia quæ in patre est paternitas in filio est filiatio: ita eadem est potētia,qua pater generat:&qua filius generatur.Vnde quicquid potest pater potest filius,neque tamen sequitur quod possit generare:sed mutatur quid in ad aliquid.Nam generatio significat relationem in diuinis.Habet ergo filius eandem potentiam quā pater sed cum alia relatione, quia pater habet eam vt dans: filius vt accipiēs,& Alex.1.p.q.42.mē.3.ar.2.dat simile argumētū.Quicquid vult pater, filius vult: filius vult ducere vxorē,ergo & pater vult ducere quia in vno dicitur quid,ideſt ſubſtantia voluntatis:in alio ad aliquid, pater autem vult quod filius ducat.

Propo. 3. Posse generare,& posse creare non est idem posse. Ita Bona. hac.d.q.3.Ricar.q.vlti.Probatur quia posse generare importat in patre respectū ad filium nō sub ratione qua est genitus (quia talem qua est genitus importat,ly genitor)sed qua est generabilis: posse creare importat respectū rationis ad creabile:quia Dei ad creaturam non est nisi respectus rationis,ergo licet ista prædicatio recipiatur, potentia generandi est idem illud, quod absolute dicit in Deo potentia creandi,quia in diuinis absolutum prędicatur de relatiuo.Non tamen debet admitti,posse generare est posse creare propter diuersos respectus connotatos.S.Bon.dicit quod comparando ad id cuius sunt,licet essentia diuina & personæ sint idem realiter,tamen in modo intelligēdi,quia posse creare est naturæ:posse generare personæ,prior est secundum rationem potentia creandi quam generandi.Comparando tamen ad illud ad quod terminatur,quia potentia creandi ad temporale: generandi ad æternum:prior est secundum rationem intelligendi potentia generandi,quam creandi.Probo tamen amplius cōclusionem.Potentia patris ad generandum est intellectus cum diuina essentia,& ideo filius producitur per modum naturæ:sed creaturæ producuntur per modum libertatis & ad extra, quia requiritur volūtas,quæ feratur super creabile iuxta id psal.134. omnia quæcumque voluit Dominus fecit,ergo nō est idem posse generare,& posse creare.Quomodo nō sint idē vide infra sequēti.d.de simplicitate Dei propo.4. Sed si creatio & generatio non sumātur pro actione Dei:sed pro ipsa emanatione rei genitæ, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

creatæ non est dubium quin differant realiter: Quam differentiam assignauit Damas. lib. 1. capitu. 8. dicens. Generatio sine principio, & æterna, naturæ opus est. Creatio vero à Deo cum voluntatis opus sit non coæterna Deo est. Diuus Bona. non videtur sibi constare: nam semel dicit quod non est in illis differentia re: sed secundum rationem. Postea subdit quod posse generare & posse creare differunt differentia secundum rem, siue secundum essentiam. Nisi forte intelligat q differunt sicut differt res quæ est essentia, à re quæ est persona, quandoquidem dixerat quod posse generare est personæ: posse creare naturæ, idest essentiæ.

DISTINCTIO VIII.

De veritate: De incommutabilitate: De simplicitate diuinæ naturæ: seu essentiæ.

Proposi. 1. IN Deo est veritas: imo ipse est prima & summa veritas, vide Alexan. 1. par. quæst. 15. & Bona. & Ricar. hac. d. quæst. 1. Probatur Ecclesia. 24. in me omnis gratia vitæ & veritatis. Ioan. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Roma. 3. Est autem Deus verax omnis autem homo mendax. Non quod actu omnis homo mentiatur: sed quia ex natura sua habet vnde possit mentiri scilicet ex mutabili voluntate: in eodem sensu, videlicet, de natura intelligendum est quod Deus sit verax habens vnde non possit mentiri: quia est ipsamet veritas. Probatur ratione, verum est terminus intellectus existens in intellectu secundum quod conformatur rei intellectæ: sed hoc maxime inuenitur in Deo. Nam suum esse non solum est conforme suo intellectui sed est suum intelligere, & mensura, & causa omnium, ergo. Confir. Veritas, vt dicit Alexand. mem. non est in rebus, vt dependens ab illis. Sed principaliter est in intellectu, secundario in rebus. Nam hæc differentia est inter appetitum, & intellectum, siue quamcumque cognitionem, quia cognitio est secundum quod cognitum est in cognoscente: appetitus secundum quod appetens inclinatur in appetibile, & sic terminus appetitus qui est bonum est in re appetibili, deriuatur tamen ab appetibili in appetitum, vt dicatur appetitus bonus, quia est boni. Ratio veri ab intellectu ad rem intellectam deriuatur, quia veritas est secundum quod intellectus apprehendit rem vt est. In re est veritas secundum quod habet esse conformabile intellectui: sed sic est in Deo, qui apprehendit suum esse totum vt est. Et illud est conforme suo intellectui, ergo in Deo est veritas. Dicit vero Ricardus quæst. 2. in articul. 5. quod diuina essentia magis proprie dicitur summe idem suo intellectui, quam summe conformis. Modo intellectus est summus, & primus: essentia diuina primum & summum intelligibile, ergo prima & summa veritas. Estque ista proprietas solius Dei, quia veritas inuenitur in creatura sed generaliter prima, & summa in solo Deo.

Veritas prout existit in intellectu secundum propriam rationem est multiplex: quia in multis intellectibus creatis sunt multæ veritates, vnde glossa, super illud psal. 11. Diminutæ sunt veritates. Sicut ab vna facie hominis resultant plures similitudines in speculo: sic ab vna veritate diuina resultant plures veritates. *Proposi. 2.*

¶Ex his potes inferre quod Deus neque per se possit mentiri vt est de fide contra Armenios: quia est summa veritas de qua Num. 23. Non est Deus quasi homo vt mentiatur neq; vt filius hominis vt mutetur, quoniã mendacium mutabilitatem arguit. Heb. 6. Abundantius volens Deus ostendere immobilitatem consilij sui interposuit iusiurandum vt per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri Deum solatiũ habeamus. Imo neq; potest mentiri per aliũ, quia tũc posset mẽtiri per se, cum omne quod potest mediãte causa secunda efficienti possit se solo. Neq; essemus certi & securi de sacra scriptura, vel si vsus potestate absoluta per autores illius nos voluit decipere. Id circo videtur erroneum dicere quod per aliũ possit mentiri. Fundamentum Armeniorum est, quia Deus dixit ad Cain quod nõ occideretur, & tamẽ ipse occidit seipsum. Sed in li. Gene. 4. neq; alibi inuenit q Cain se occiderit. Et licet aliqui opinẽt fuisse Cain illum *Corol.* *Argumen.* *Solutio.*

illum quem occidit Lamech, tamen neq; Deus dixit quod Cain non occideretur, sed quod qui occidisset Cain septuplum puniretur.

Proposi. 3. Veritas vt est in rebus est vna & prima, scilicet veritas diuini intellectus secūdum quam omnes res denominantur verę, & illi assimilantur secundum suam entitatem. Alex. 1.p.q.15.mem.5. &.9.& Tho. 1.p.q.16.arti. 6. Et sic nulla est in rebus formaliter veritas. Si enim nullus esset intellectus nulla res, nullus sensus posset dici verus nisi æquiuocè. Vt si non esset sanitas animalis, neque dieta, neq; medicina posset dici sana, quia in ratione veri in rebus cadit veritas intellectus, sicut in ratione sani in dieta cadit sanitas animalis. Ricardus dicit quod veritas dupliciter est in essentia rei. Vno modo in quantum per eam res ostendit quam tū est ex parte sua, id quod est, etiam si nullus intellectus apprehenderet. Et sic veritas est ratio, per quam ens est obiectum intellectus, quamuis illa ratio non sit primo intellecta, sed ens sit primum intellectum. Alio modo in quantum per eam res est conformis intellectui ex sui natura immutabiliter vero & quam per se respicit. Vnde quia res naturales non respiciunt intellectum nostrum nisi per accidens non attenditur in eis veritas è sui conformitate ad intellectum nostrum. Quia etiam intellectus artificis creati non est immutabiliter verus è sui natura sed potest concipere falsum exemplar rei artificialis, ideo licet in conformitate rei artificialis ad intellectum artificis creati sit aliqualiter veritas non tamen simpliciter, quia non est veritas in tali conformitate, nisi in quantum exemplar artificis creati concordat exemplari quod res habet in intellectu diuino. Hęc Ricardus. In creatura igitur non est summa & prima veritas quia eius essentia nō est summè ens. Et creata veritas super essentiam non addit nisi prædictam conformitatem. Ita quod ipsa essentia & illa conformitas sunt de ratione veritatis.

Proposi. 4. Veritas diuini intellectus est immutabilis, veritas creati intellectus mutabilis. Alex. citata. q.15.mem.8.& Thom. 1.p.q.16. art. 8. probatur. Veritas de sui ratione dicit rationem intellectus ergo in eam non cadit mutabilitas, nisi quia cadit in intellectu sed in diuino non cadit mutabilitas, sicut in creato qui de re eodem modo se habente potest diuersum opinionem accipere, vel eadem

eadem opinione manente potest res mutari. ¶ Contra hanc. *Argum.* Veritas & falsitas opponuntur, ergo habent fieri circa idem, sed in diuino intellectu est veritas, ergo in ipso potest esse falsitas. Et sic eius veritas est mutabilis. ¶ Concessa oppositione dubium *Solutio.* est in quo genere sit oppositionis Thom. tenet. 1.par. quæst. 17. art. 4. quòd contrarię. Alexan. 1.par. quæst. 16. M. 4. dicit, quòd verum & falsum opponuntur sicut bonum & malum, quæ opponuntur priuatiue, quia malum non inuenitur nisi in natura bona, neque falsum nisi in vero: quia equus pictus non est falsus equus, nisi quia est pictura vera. Tragœdus est falsus Priamus, quia est verus tragœdus. Cum Alexand. tenet Ricard. distinguitq; ibi Alexan. M. 1. falsitatem, in falsitatem rei quæ est in rebus fictis: cognitionis, quæ est in anima psal. 37. Anima mea impleta est illusionibus. Enuntiationis, vel significationis, quæ *Solutio.* est in voce. Dico ergo ad argumentum, quòd siue contrariè siue priuatiuè opponantur in Deo non est falsitas, imo ex eo, quod est summa veritas repugnat, plusquam soli tenebræ, aut igni frigiditas. Ideo neq; in diuino intellectu, neq; in rebus prout sunt ab eo est falsitas. Procedunt enim res à diuino intellectu sicut res artificiales ab intellectu artificis humani: sed res procedūt à Deo conformes ideę quam in ipso habent; & sic non deficiunt ab exemplari neq; in ipsis est falsitas. In ordine ad intellectum nostrum est falsitas in rebus. Et carentia veritatis natæ conuenire ratione generis, speciei, vel indiuidui. Vt talpa est cæca ratione animalis: ista, homo est irrationalis natæ conuenire non sibi sed propositioni in se & sic in alijs rebus. Idolum est Deus falsus, quia ex quo nominatur Deus caret veritate conuenienti Deo.

DE IMMVTABILITATE DEI.

Deus est immutabilis, Magister in litera Alex. 1.p.q.4. M.2. Probatur. Malachię. 3. Ego Dominus & non mutor. Num. 23. Non est Deus vt filius hominis vt mutetur. Iacobi. 1. Apud quē non est transmutatio. Boetius. lib. 3. de conso. metro. 9.

-Qui perpetua mundum ratione gubernas,
Terrarum cœliq; sator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, stabilisq; manens das cuncta moueri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non mouetur loco, quia est vbiq; per immensitatem. Non tempore, quia æternus. Non secundum formam, quia est purus actus & simplex. Cum dicitur Sap. 7. omnibus mobilibus mobilior est sapientia ab Alex. citato, & à Bona. per causam, quia facit alia moueri, continet enim motum nō formaliter sed causaliter. Addit Alex. quòd mobile capitur dupliciter, vt sensibile aptum ad sentire & sentiri, mobile ad mouere & moueri. Actiue competit Deo non passiue. Mutabile, quia semper sonat aptitudinem ad patiendum negatur à Deo. Ricardus hac. d. art. 2. q. 1. & Tho. 1. p. q. 9. art. 1. exponunt per similitudinem, quia eius influentia velocissime descendit attingitq; creaturam. Sicut dicimus, quòd sol velocissime mouetur, quia cito lumen diffundit. Sic per metaphoram Deus appropinquat ad nos Iacobi. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis, dando, scilicet, gratiam & liberando ab angustijs, qui sunt effectus in nos.

Propos. 2. Solus Deus est immutabilis. Magister in litera. Alex. vbi sup. M. 3. & probatur è psal. 101. refertur à Paulo. Hebr. 1. omnes vt vestimentum veterascent, mutabis eos & mutabūtur. Tu autem idem ipse es. Et. 1. Timoth. 6. solus Deus habet immortalitatem. In omni natura (vt ait August. contra Maximinum & refertur in litera) nonnulla mors est ipsa mutatio, quia facit aliquid in ea non esse, quod erat. Vnde & ipsa anima humana, quæ ideo dicitur immortalis, quia secundum modum suum nunquam desinit viuere habet tamen quandam mortem suam, quia si iustè viuebat & peccat moritur iustitiæ, si peccatrix erat & iustificatur, moritur peccato. Rom. 8. Vanitati creatura subiecta est, id-est, mutabilitati Grego. lib. 5. Moral. cap. 27. Sola natura incomprehensibilis à statu suo nescit moueri, quæ ab eo, quod semper idem est nescit immutari. Exponitur, solus Deus est immutabilis vt aliæ exclusiuæ, Deus est immutabilis: & nihil aliud à Deo est immutabile quæ æquiualet affirmatiuæ de prædicato finito seu opposito, Omne aliud à Deo est mutabile. Scotus hac dist. q. 5. de

Argum. hac secunda disputat cū philosophis. ¶ Si dicas, quòd de Deo dicuntur diuersa tempora quæ non possunt dici sine mutatione, vide literam Magistri & infra distinctione sequenti.

D E

DE SIMPLICITATE DEI.

Deus est summe simplex. Magister in litera. Probat ex Augu *Propos. 1.*
stino de Trinitat. 6. Deus etsi multiplex dicatur, vere tamen & summè simplex est. Et ex Hilario. 7. de Trinitat. Non ex compositis Deus qui vita est subsistit. Neq; qui virtus est ex infirmis continetur, neque qui lux est, ex obscuris coaptatur, nec qui spiritus est ex disparibus formalis est: totum quod in eo est vnū est. Vbi excluduntur quatuor genera compositionum, scilicet, quæ fieri posset ex duobus quorum ambo, vel aliquod essent vere composita naturaliter quæcumque sint illa, vel quæ sit ex principijs naturalibus rerum, quæ sunt materia & forma, & priuatio, quamuis priuatio melius dicatur principium transmutationis rerum naturalium, quam principium naturale. Materia de se est priuata, informis & infirma, ideo dicitur, ex infirmis. Tertia compositio potest fieri ex miscibilibus, quia in tali mixtione est quasi confusio qualitatum, & velut obscuritas quædam. Quarta in homine ex corpore & spiritu quæ sunt res valde dispares. Ratione probatur. Quod non est compositum ex alijs, neque componibile alij, neque aliud componibile sibi est summe simplex, sed Deus est huiusmodi, quia omne compositum est posterius suis partibus componentibus & dependens ab eis, sed Deus à nullo dependet: ergo neque est compositus neque componibilis. Secundo sic, omne compositum habet causam adunantem illa diuersa, ex quibus componitur, quia conditio compositionis est, quòd composita distinguantur realiter, quia eiusdem ad seipsum non est compositio: sed Deus non habet causam sui, ergo non est compositus. Tertio, si esset compositus, vel ex partibus finitis, sed omnia finita non possunt facere in perfectione aliquod infinitum, & sic Deus non esset infinitus in perfectione, vel ex partibus infinitis, sed nullum est componibile ex partibus infinitis. Quarto, quia vna conditio compositorum est, quòd vnum sit actus, alterum potentia, sed quod est in potentia nondum vere & realiter est. Deus vere est summum ens, ergo nihil habet potentiale, propter quod sit in ipso compositio. Vnde dicitur in litera. Solus Deus vere est, cuius essentiæ com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

comparatum nostrum esse non est. Videantur scholastici hac dist. Alexand. 1.p.quæst.5. Thom. 1.p.q.3.art.2.

Proposi. 2. Licet aliqua creatura dicatur simplex in comparatione ad aliam vt, verbi gratia, anima respectu corporis, tamen nulla est omnino simplex, quia vel est composita ex alijs: vel componibilis alijs: vel alia componibilis sibi. Patet discurrendo modos compositionis, vt materiæ & formæ: substantiæ cum substantia: subiecti cum accidentibus. Vide August. de Ciuit. Dei lib. 11.c. 10.

Corol. ¶ Atq; ex his patet quomodo Deus non est mutabilis: cum omnes creaturæ sint mutabiles etiam angeli, & beati, qui possunt mutari de loco ad locum, & sunt receptiui intellectionum, & volitionũ: gratiæ & charitatis, quæ sunt accidentia spiritualia secũdum fidem. Item patet quomodo Deus non est materia prima: vt fuit error cuiusdam Dauid de Dinando. Neq; principium formale omnium rerum, vt fuit error Almarianorum: Neq; anima mundi vt posuerunt Platonici quos refert August. 10. de Ciuitate Dei cap. 29. & lib. 4. cap. 12. & lib. 7. cap. 23. Et recitat Tho. 1.p. quæst. 3. art. 8. Diuus Bernardus epistol 190. imponit Petro Abailardo, quòd dixerit Spiritum sanctum esse animam mundi. Sed cum omne totum sit maius sua parte Spiritus sanctus foret minor mundo & neq; infinitus neq; immensus, quia circumscriberetur à mundo.

Proposi. 3. Quicquid in Deo est, est ipsemet Deus, verbi gratia, est in Deo sapientia, & ipse est sua sapientia. Magister in litera, & citat in hoc plures sanctorum autoritates quarum vna est Isidori lib. 1. cap. 1. de summo bono. Ideo Deus dicitur simplex, siue non amittendo quod habet, seu quia non aliud est ipse, aliud quod in ipso est. Et aliàs Deus esset compositus, quod est negatum.

Proposi. 4. Licet ita sit, quòd omnia quæ sunt in Deo sint idem realiter cum sua essentia, tamen ex natura rei secluſa omni operatione intellectus est aliqua non identitas formalis inter personam diuinam & essentiam: & inter attributa diuina inter se, & cum essentia diuina. Hanc tenet Scotus hac. d. q. 4. & in. 2. d. huius. 1. q. 7. litera. Hh. Vocatq; non identitatem formalem vbi vnum de ratione sua formali non includit aliud, quamuis realiter sint idẽ, verbi gratia. Animalitas, & rationalitas quamuis sint idem realiter in homine, tamen ratio animalitatis non includit rationalitatem neq; è conuerso. Hæc est contra multos, tenentes quòd attributa & rationes eorum secundum intellectum creatum sunt plures propter plures respectus rationis ad intellectum, ita tenet Ricard. in hoc. 1. d. 2. arti. 1. q. 3. Probatur conclusi. de essentia & personis, quia essentia est communicabilis, persona incommunicabilis secluſa omni operatione intellectus siue creati siue increati. De personis concedit Durãdus. d. 2. huius. 1. q. 2. quod aliquo modo ex natura rei est differentia inter relationem & essentiã, & d. 34. q. 2. clare dicit, q̃ licet sint idem identice, non sunt tamẽ idem formaliter. De attributis vero negat, quòd differant, nisi ratione, quia nõ est differẽtia, seu distinctio media inter distinctionẽ realẽ, & rationis. Tho. 1.p.q.39.ar.1. tenet, q̃ licet personę diuinæ inter se realiter distinguantur, tamẽ personæ ab essentia nõ differunt nisi ratione tantũ. Sed probat Sco. de attributis ex Damas. lib. 1. cap. 12. vbi vult quod inter omnia nomina de Deo dicta proprijssimum sit, qui est, quia essentia dicit quoddam pelagus substantiæ infinitum & interminum. Et in. c. 4. dicit quòd cę tera, vt bonum, iustum non naturam eius, sed quę circa naturam infinuãt. Istud non videtur nisi esset aliqua non identitas ex parte rei. Non enim est pelagus infinitę substantiæ propterea quòd multæ relationes rationis possunt causari circa ipsum. Ita enim possunt per actum intellectus causari circa quodlibet. Secundo probat per August. 8. de Trinit. c. 2. vbi probat, quòd non sunt aliquid maius duæ personæ, quam vna, quia non aliquid verius, sed ista consequentia non valeret nisi inter magnitudinem, & veritatem esset aliqua non idẽtitas ex parte rei secluſa operatione intellectus. Et nota quod Scotus in. d. 2. prius vocauit non identitatem formalem, qui terminus non sonabat ita dure, sicut distinctio: post modum hac. d. non fuit veritus vocare iam distinctionem formalẽ, quæ sit minor quam realis, & maior quã rationis.

Diciturvero attributũ quasi alijs tributũ sicut igni attribuimus calorem, niui candorem. Ab illisque denominãtur ea quorum sunt attributa: in Deo sunt attributa conceptus prædicabiles de Deo, qui dicunt perfectionem simpliciter: & in creatura dicunt perfectionem accidentalem, vt bonus: sapiens, & similes conceptus qui non notant perfectionẽ primã in Deo, sed quasi accidẽtalẽ in bene esse vnde August. 15. de Trini. c. 5. si dicimus sapiens,

 speciosus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

speciosus,potens,spiritus.Horum quod nouissimum posui videtur significare substantiam,cætera vero huius substantiæ qualitates. Videatur Scotus.hac.d.q.4.litera.B.&quodlib.5.litera.Q. & sic esse diuinum non est attributum, sed est illud cui attribuũtur:sed neq; intellectus,&voluntas sunt attributa vt dicit Scotus in hoc lib.1.d.26.litera.Dd. De his tractãt alij.dd.in.2.dist.Alex. 1.p.q.52.M.4. ponit differentiam inter hæc attributa dicta de Deo in concreto,& abstracto:quia in abstracto sonant diuersas quidditates quę non sunt in Deo:& ideò proprie loquendo sunt falsæ,Deus est iustitia,est bonitas,tamen admittuntur, quia per improprias locutiones magis exprimitur veritas fidei,quia talia prædicata in abstracto explicant simplicitatem Dei: & sunt verę per identitatem in concreto,Deus est iustus,bonus,quodam modo videtur sonari compositio.

Proposi. 5. Quando dicimus,quod creatura est ens per participationem aut quod participat esse diuinum : non sumitur ibi pars proprie pro eo,quod est aliquid rei.Sed extensiue prout omne minus dicitur pars maioris.Ita Scotus hac.d.q.2.ad secundum argumentũ Thomæ,verbi gratia, ens potest esse infinitũ quodlibet ens limitatum dicitur participatum,aut per participationem.Sapientia finita dicitur participata:non quia est pars diuinæ sapientiæ sed quia est finita,cum sapientiæ, aut enti per se sumptis non repugnet infinitas. Et hoc esse atq; hanc sapientiam creatura non habet à se,sed aliunde,scilicet,à Deo. Alexan. 1.p.q.18.M.7.dicit quod ens per participationem capitur tripliciter. Primo modò cum forma non comitatur totum esse : & sic formę separabiles sunt in subiectis participatione,vt albedo:Gratia,& charitas vię Secundo modò,quia licet semper insint tamen multiplicantur vt forma vniuersalis , verbi gratia. Humanitas multiplicatur in multis hominibus. Charitas patrię multipli catur in multis beatis.Ideo dixit Porphyrius.cap.de specie,quod speciei communicatione cõplures homines sunt vnus homo. Tertio modo, quia habet esse incompletum respectu alterius completi,à quo dependet. Atq; vt vides hoc tertium conuenit huic quintę propositioni,quia creatura habet à Deo esse incompletum.

Proposi. 6. Neq; Deus neq; aliquid dictum formaliter de Deo est in genere ita Magister in litera,ex Augustin.dicente.5.de Trinitat.intelligamus Deum quantum possumus sine qualitate bonum , sine quantitate magnum,ergo bonitas,& magnitudo Dei non pertinent ad prædicamenta. Subditq; Magister illa prædicamenta artis dialecticæ Dei naturæ minime conuenire. Ratio ad hanc est, quia quæ sunt sub genere conueniunt ratione generis , & differunt ratione differentiæ , ergo est in eis aliqua compositio quæ Deo repugnat.Cum dicitur Deus esse substantia , dicit Augustin. citatus in litera,id dici abusiue. Sed proprie dicenda est essentia, S.Bonauent.q.literali.nu.45. dicit, quod duplex est proprietas substantiæ.Prima per se stare,& est perfectionis,ratione cuius digne dicitur de Deo: Alia est subesse,quod est imperfectionis neque competit Deo.Idem dicit Ricardus circa literam. Scotus tenens conclusionem dicit nihilominus.q.3.huius.d.litera.F.quòd est aliquis conceptus communis Deo & creaturis. Alexand. 1. p.quæst.2.M.3.art.2.negat esse conceptum vniuocum Deo , & creaturis:sed per analogiam,vt bonum competit Deo per naturam:creaturæ per participationem. Vide Thom.1.p.q.3.art.5.

DISTINCTIO IX.

Si generatio filij est æterna? Si semper generatur & est genitus? Incipit enim Magister personarũ distinctionem.

Proposi. 1. Generatio filij in diuinis est æterna. Magister in litera contra Arrianos, dicentes filium patre minorem : & aliquo tempore non fuisse:esse vere creaturam. Probatur è Psal.109. Ex vtero ante Luciferum genui te, gloss. ordin. idest, è secreta & occulta substantia mea genui te ante Luciferum , idest , ante tempora . Ioann. 1. In principio erat verbum.gloss.quasi in patre subsistit filius. Isaiæ.43 . Ante me nõ est formatus Deus,& post me nõ erit. Ambrosius:&habetur in litera.Quis hoc dicit,pater an filius? Si filiꝰ ante me inquit nõ fuitaliꝰ Deꝰ:si pater,post me inquit nõ erit. Igitur neq; filius habet priorẽ,neq; pater posteriorẽ,& sic generatio filij est ęterna.Alioquin filius nõ esset Deꝰ,quòd est esse hęreticũ.Isa.6.dixit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominus prophetę. Dices populo huic. Audite audiētes & noli te intelligere, videte visionē & nolite cognoscere. Exceca cor populi huius: q̄ ille visus ab Isaia fuerit filius docet Ioan. 12. cap. referens, hæc dixit Isaias quando vidit gloriam eius, scilicet, Christi domini, & locut⁹ est de eo, q̄ etiā fuerit Spiritus sanctus Act. vlt. dixit Paul. Bene Spiritus sanctus locut⁹ est per Isaiā. Vade ad populū istum, & dic ad eos, aure audietis. Itē Deut. 32. Dns solus dux eius fuit & nō erat cū eo Deus alienus, fuisse tamen cum illis personam filij testatur Paulus. 1. Corint. 10. Bibebant de spirituali consequenti eos petra: petra autem erat Christus.

Proposi. 2. Ista est concedenda. Alius est pater, alius filius, alius Spiritus sanctus: Hæc vero neganda: Aliud est pater: aliud filius. Magister in litera. Ratio est, quia masculine ponitur alietas in persona: Neutraliter, in natura.

Proposi. 3. Istæ duæ sunt concedendę, filius est genitus à patre: filius semper generatur à patre. Magister in litera. Sequuntur scholastici hac. d. Alex. 1. p. q. 42. M. 5. art. 2. Tho. 1. p. quæst. 42. art. 2. ad vl. vide & literam præcedentis dist. quòd de Deo dicuntur diuersa tempora, non distinguentia esse motus temporales, sed in sinu⁊ tia essentiam, seu existentiam suæ diuinitatis, aut nunc suę æternitatis coexistere nostris temporibus. Vnde de essentialibus & notionalibus loquimur per presens, preteritū & futurum. Apocalypsis. 1. Qui est, & qui erat, & qui venturus est. Vide August. habetur in litera precedentis dist. de Spiritu sancto, quæcumq; audiet: dixit quod audiuit & audit. Dicitur ergo filius natus, nascitur, & nascetur; expressius tamen & melius iuxta Grego. citatum in litera significatur per verbum præteriti, quia significatur natiuitas, vt perfecta: sic dicitur psal. 2. Ego hodie genuite: Quanquam, vt dicit August: & habetur in litera, per hoc, q̄ dixit, hodie possit intelligi dies ille quo Christus secundū hominē natus est. Sed tunc dicit Bona. q. literali nu. 10. quòd ly, genui te, debet intelligi causaliter, id est, feci te generari. Per verbum de futuro secundum Ricard. hac. d. q. vltim. exprimitur Isaiæ vltim. dicente persona patris. Si ego qui generationem cæteris tribuo sterilis ero? Qui alios parere facio ipse non pariam? quod idem est, ac generabo, vel sine generatione non ero. Exemplum est de lumine quod semper nascitur, & dum nascitur est, quo fit vt aër sit illu-

illuminatus: & illuminetur: & si ignis, aut sol esset æternus lumē ab æterno esset genitum: & semper generaretur.

DISTINCTIO X.

De processione Spiritus sancti. Ad hanc vide Alex. 1. p. q. 43. per totam.

HOc vocabulum, Spiritus sanctus: vno modo dicitur à spiritualitate contra corporeitatem, & materialitatē & sic conuenit tribus personis Ioan. 4. Spiritus est Deus: Alio modo à spiratione. Et sic conuenit tantū tertiæ personæ. Ita etiam in creatura intellectuali à spiritualitate vocatur spiritus, substantia rationalis. Eccles. 3. Quis nouit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum? A spiratione, flatus, seu amor, vnde ibidem. Et quis nouit si spiritus iumentorum descendat deorsum? Id est, flatus, viuunt siquidem iumenta per respirationem, qua deficiente moriūtur. De conclusione videātur Alex. 1. p. q. 63. mem. 1. Bona. & Ricar. hac. d. q. vlti. Atq; ex ista potest philosophari circa illa vocabula, seu terminos, qui possunt significare, seu supponere pro essentialibus, aut notionalibus: quoniam in quantum dicunt essentiam conueniunt tribus personis: in quantum notiones, conueniunt illi personę, quam notificant. Ponit Magister in litera de sapientia, quæ conuenit tribus personis: & dicitur specialiter de filio, qui est sapientia genita: De charitate: quæ cōuenit tribus. 1. Ioā. 4. Deus charitas est. Dicitur vero specialiter de Spiritu sancto, qui est amor procedens: Si pater, & filius diligunt se Spiritu sancto quod Magister tangit in litera videbitur infra. d. 32. *Proposi. 1.*

Quamuis processio Spiritus sancti sit per modum voluntatis, & libera vt habetur. d. 2. est tamen necessaria. Ita Scotus hac. d. Et sumitur liberum in proposito, prout distinguitur contra naturam, quoniam principiare naturaliter, & libere opponuntur. Prouenit autem necessitas in proposito à duobus, vt dicit Scotus hac. d. litera. N. scilicet ex infinitate voluntatis diuinæ: Et ex *Proposi. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

infinita bonitate obiecti. Ita quod vnum sine altero non sufficeret. Voluntas igitur infinita non potest non esse recta, neque potest non esse in actu volendi, quia tunc esset in potentia quod est imperfectionis: essentia diuina, quæ est obiectum primum illius voluntatis est ex se volenda, igitur ad hoc vt illa voluntas sit recta debet semper amare obiectum infinite bonum: & ille amor procedens est Spiritus sanctus.

Proposi. 3. Quanuis Spiritus sanctus sit similis patri, & filio propter eandem essentiam, quia tamen non est similis ex vi productionis, sed talis similitudo ex vi productionis pertinet filio, qui est imago patris, idcirco similitudo appropriatur filio, vide Scotū hac. d. ad primum principale. Et infra. d. 27. de verbo.

DISTINCTIO XI.

Si Spiritus sanctus procedat à patre, & filio.

Propo. 1. SPiritum sanctum procedere à patre & filio est de fide contra Græcos. Probatur ex Symbolo. Qui ex patre filioq; procedit: & quamuis Concilium Nicenum nihil definierit de processione Spiritus sancti à patre, & filio: nondum fuerat exortus error, quod Spiritus sanctus non procedebat à filio, & cōcilia contra exortos errores cōgregabantur, & definitiones edebant. Postquam vero à Nestorianis primo introductus fuit error quod Spiritus sanctus à patre procederet & non à filio, additū fuit ad concilij Nicenī Symbolum quod à filio sicut à patre procedat. Sic habetur ex Concilio Lugdunensi, de summa Trinit. & fide catho. in sexto lib. decreta. cui Concilio interfuere Græci cum imperatore suo Paleologo & ante hoc Concilium in Concilio Ephesino, in epistola missa à Cyrillo episcopo Alexandriæ præsidente Concilij pro Cælestino Papa ad Nestorium habetur assertio hæc Latinorū. Neq; possunt dicere Græci quod fuerit epistola ipsius Cyrilli & non Concilij, quandoquidem in principio epistolę sic dicitur: Religioso & Deo amabili consacerdoti Nestorio Cyrillus & qui cum-

cunque sunt apud Ephesi Synodum. Verba pro nostra conclusione ibi posita referuntur à Magistro in litera dicente, spiritus intelligitur per se secundum quod spiritus est, & non filius: sed tamē nō est alienus ab eo. Spiritus enim veritatis nominatur, & profluit ex eo sicut ex Deo patre. Affert Magister pro hac Didymū & Chrysostomū, & Athanasium dicentem in Symbolo. Spiritus sanctus à patre, & filio non factus, nec creatus, nec genitus sed procedens. Addit vero tam Magister quam Scotus hac. d. quod in re conueniunt Græci cum Latinis: in verbis tantum est differentia. Quicquid vero sit de sapientibus, & antiquis Græcorum, certum est modo Græcos & Armenios in hoc errore esse. Contra quos est Paul. Gal. 4. Misit Deus spiritum filij sui in corda nostra. Act. 16. Cum venissent Mysiam tentabant ire in Bythiniam, & non permisit eos Spiritus Iesu.

Proposi. 2. Potentia spirandi in patre, & filio dicit absolutum, scilicet voluntatem diuinam cum essentia diuina. Recurre ad ea, quæ dicta sunt. d. 7. de potentia generandi. Ricardus hac. d. q. 4. respondet sicut ad potentiam generandi, quod dicit quid, & ad aliquid, formalius tamen ad aliquid, quia dicit voluntatem diuinam cum modo habendi eam, scilicet non ab alio per spirationem.

Argumen. Contra has arguitur, & præcipue contra primam autoritate Damasceni lib. 1. ca. 11. dicente. Spiritum vero sanctum, & ex patre, & Spiritum patris nominamus. Ex filio autem Spiritum sanctum non dicimus: sed spiritum filij nominamus, ergo non procedit à filio. Hoc est non procedit à voluntate, & essentia, vt est filij sed vt est tantum patris.

Solu. Ad hanc autoritatem respondent quidam negando Damascenum quoniam fuit Græcus, & tenuit hunc errorem, ita respondet Tho. 1. p. q. 36. artic. 2. ad. 3. quamuis quidam dicant q̄ Damascenus sicut non confitetur Spiritum sanctum esse à filio ita etiam ex vi illorum verborum non negat. Hoc idem, quod Tho. dixit Bona. hac. d. nu. 19. scilicet negando Damasce. Et addendo quod Damascenus caute loquitur, quia non dixit Spiritum sanctum non esse à filio: sed non dicimus, quia tunc Græci non confitebantur esse à filio: nec tamen negabant: sed post modum sequentes addiderunt ad dementiam, &

negant

Universidad de Deusto
Biblioteca

negauerunt. Caietanus vbi Tho. dicit quod non propter hoc est Damascenus dicendus hæreticus, quia illo fuit tempore quo nō dum erat hoc ab ecclesia decisum. Sed quo tempore fuerit Damas. vide in 4. dist. 46. quoniam vel fuit tempore Theodosij maioris: & sic præcessit Concilium Ephesinum celebratum sub Theodosio iuniori. Vel fuit post Beatum Gregorium, & sic fuit post Ephesinum Concilium & post Nestorianos. Tunc vero est quærenda solutio, quomodo excusetur Damascenus à sententia illius Cōcilij, vbi docetur quod ex filio profluat. Vel quia non fuit publicata & recepta: aut saltem non recepta vt definitio fidei tam aperta vt modo apud nos est. Quoniam damnare Damascenum neutiquam expedit, aut licet.

Proposi. 3. Si per impossibile Spiritus sanctus non procederet à filio, dubium est si distingueretur à filio. Tho. 1.p.q.36.artic.2. in corpore art. & ad.7. videtur tenere partem negatiuam. Cum eo est Durandus hac.d.q.2. Potest fundari hæc opinio in eo quod in diuinis est vnitas vbi non obstat oppositа relatio: sed si Spiritus sanctus non procederet à filio non esset oppositа relatio inter filiū & Spiritum sanctum, ergo non distinguerentur inter se. Scotus hac.d.q.2. tenet partem affirmatiuam. Potestq; fundari in hoc: quod filius eo distinguatur à Spiritu sancto, per quod constituitur in esse filij: sed constituitur in esse filij per generationem passiuam, & non per spirationem actiuam, ergo sicut modo filius distinguitur realiter à Spiritu sancto: sic tunc realiter differret, & distingueretur. Ricar. hac.d.q. 2. vtriusq; opinionis rationes soluit. Addit vero quod opinio negatiua quibusdā videtur rationabilior, & fidei fauorabilior.

DISTINCTIO XII.

Qualiter Spiritus sanctus procedat A patre, & filio.

Proposi. 1. PAter, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti. Hæc est de fide definita in Concilio Lugdunesi habetur in sexto Decretal. de summa Trinit. & fide cathol. vbi dicitur. Fideli ac deuota professione fatemur

temur quod Spiritus sanctus æternaliter ex patre & filio, non tā quam ex duobus principijs, sed tanquam ex vno principio, nō duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit. Hanc conclusionem docēt scholastici hac.d. aliqui. Alij præcedenti. Alex. 1.p.q. 70.mem.3.arti.3.&.4. Thom. 1.p.q.36.art.4. Quò fit vt neque prius, neque plenius: aut magis procedat à patre, quam à filio, vt est videre in litera Magistri. Dicitur vero ab Augustino procedere principaliter à patre: & ab Hieronymo procedere prior à patre, vt refert Magister, sed exponit ipse Magister quod ideo dictum sit, quoniam pater habet à semetipso virtutem spirandi: filius autem habet illam virtutē spiratiuam à patre: & hāc fuisse mentem Augustini ostendit ex verbis ipsius Augustini. Dicit vero citatus Alex. quod quamuis sint vnum principium non tamen sunt idem principium propter diuersitatem suppositi: neque diuersum propter vnitatem essentiæ. Thomas dicit q sunt idem principium.

Spiritus sanctus procedit à patre per filium: seu sic. Spiritus sanctus procedit à patre mediante filio. Magister in litera citat Hilarium cuius verba sunt ad Deum patrem. Conserua hanc oro fidei meæ religionem: vt quod in regenerationis meæ Symbolo professus sum semper obtineam, te patrem, & filium tuum vnà tecum adorem, Spiritum sanctum tuum, qui ex te per vnigenitum tuum est, promerear. Sequuntur Scholastici hac. d. Alex. 1.p.q.46.mem.6. Thom. 1.p.q.36. arti. 3. Docet eam Ricardus de sancto Victore lib.5. de Trinit. cap.8.&.9. dicens quod processio Spiritus sancti à patre est mediata & immediata. Mediata in quantum procedit à filio: qui filius procedit à patre: Immediata quia ab ipso patre spiratur. Potest poni exemplum ipsius Ricardi eodem lib. cap.6. quamuis non sit multum quadrans. Seth processit immediate ab Adam: & mediate, in quantum exijt ab Eua, quæ fuerat producta è substantia Adæ. *Proposi. 2.*

Pater & filius respectu Spiritus sancti dicuntur vnus spirator: & duo spirantes: sicut respectu creaturarū tres personæ dicuntur vnus creator, & tres creantes. Videatur Scotus hac. d.q. 1. litera. X. Ricardus. dist. præcedenti. q.5. Thom. 1.p.q. 36. arti. 4. ad vlti. argumen. Ratio potest breuiter dari quod adiectiua participia denominant suppositа, & ideo plurale multiplicat *Proposi. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

suppositа quæ in diuinis constat esse tria. Verbalia in.or. denominant suppositа respectu principij agendi. Idcirco vbi est vnū principium, quanuis sint plura suppositа nō plurificatur nomē verbale in.or. Alex. vult quod sint duo spiratores sicut duo spirantes: quia duæ personę, non tamen tres creatores. ¶Contra has arguitur. Spiritus sanctus procedit à patre, & filio vt sunt plures, ergo non sunt vnum principiū. Antecedens probatur ex Augustin. 6. de Trinit. cap. 5. Spiritus sanctus est communis vinculum patris & filij. Secundo ex Ricardo lib. 3. de Trinit. cap. 3. & 7. vbi vocat Spiritum sanctum mutuum amorem & dicit quod in mutuo amore oportet omnino vt sit, & qui amorem impendat, & qui amorem rependat. Ex quibus dicimus, quod Spiritus sanctus est nexus patris, & filij: quod est amor reciprocus: ergo est ab illis vt à duobus. ¶De antecedenti & probationibus non est parua quæstio, vtrum principium quod, spirationis debeant necessario esse duæ personæ. Vt potest quæri de creatione, quæ quidem est à tribus personis: sed si per impossibile esset tantum vna persona in diuinis, nihilominus esset ab illa & sic de per se & necessario non est à tribus: sed quasi de per accidens. De quæstione sic intellecta est opinio S. Tho. 1. p. q. 36. ar. 4. ad. 1. Et ita eum ibi Caieta. interpretatur, quod est necessario ab illis vt à pluribus: neque solus pater: neque solus filius posset spirare Spiritū sanctum consubstantialem & personaliter distinctum. Alij tenēt oppositum. Et quod sicut principium quò spirant est vnum: sic principium quod non est necessarium quod sint plures. Idcirco non procedit ab illis, vt à pluribus: ista videtur mens Bona. d. 11. quæst. vlti. Scoti hac. d. q. 1. & precipue ad primum principale. Ricardus. d. 11. q. 3. tangit quæstionē sed dicit quod quicquid sit de hoc: illud tamen est certum quod formalius procedit ab eis in quantum sunt vnum in potentia spiratiua, quam in quantum sunt plures in persona: Fatetur quidem Ricar. quod procedit ab illis, vt plures sunt in persona: imo videtur esse cum Thoma, quod necessario procedit in quantum sunt plures. Ad illud de mutuo amore seu reciproco, nō sic debet intelligi quasi amor patris feratur in filium, & à filio reflectatur in patrem, à qua reflexione sit Spiritus sanctus. Sed quia voluntas patris, & filij diligendo essentiam spirat Spiritum sanctum, & illamet voluntate

Argumen.

Solutio.

te nati sunt mutuo se diligere pater, & filius vt actu primo, ideo dicitur amor mutuus: Et si hoc non sufficit ad intellectum Ricardi exponat eum ait Scotus qui potuerit. Vel possumus dicere q̄ Spiritus sanctus procedit à patre & filio pro vt sua voluntate, quæ est vna amant diuinam essentiam: sed quia diuina essentia est eadem in ambobus dicitur amor mutuus, quoniam amando essentiam quilibet amat alterum, quanuis productio non sit nisi amor essentiæ, vt essentia est, & non amor circa personas, vt personæ sunt. Dicitur vero nexus, quia est ab ipsis duobus, qui nectuntur in Spiritu sancto, tanquam in communi producto.

DISTINCTIO XIII.

De processione Spiritus sancti comparata cum generatione filij.

SPiritus sanctus non dicitur genitus sed procedens. Magister in litera citat Augustin. 15. de Trinit. quia tunc diceretur filius amborum, scilicet patris & filij, quod est absurdissimum. *Proposi. 1.*

Filius bene dicitur, procedens. Magister in litera probat ex Ioan. 16. ex Deo processi, vel exiui & veni in mūdum. Et. 8. ego ex Deo processi & veni, neque enim à me ipso veni, eccle. 24. ego ex ore altissimi prodij. *Proposi. 2.*

Generatio filij, & processio Spiritus sancti differūt. Magister in litera, patet ex Augustin. 5. de Trinit. c. 14. & refertur in litera etiam. Nam Spiritus sanctus procedit non quomodo natus sed quomodo datus, vel donū, vbi ly, datus, respectu processionis æternæ dicit aptitudinem, seu rationem donandi vt exponunt Bona. & Ricar. circa literam. Processit enim tanquam ratio donandi, seu aptus donari creaturę vt sequēti. d. Si petas quo distinguātur. Respondet Scotus hac. d. lite. O. q̄ se ipsis formaliter. Generatio seipsa formaliter est generatio: & spiratio etiā seipsa ita q̄ circūscripto per impossibile omni alio est impossibile quod generatio sit spiratio. Magister fatetur non posse explicari quid *Proposi. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

interſit inter naſci & procedere quia ſicut generationē filij quis enarrabit? Eſaiæ. 53. ita proceſsionem Spiritus ſancti quis enarrabit?

Propoſi. 4. Capiendo ingenitum prout dicit illud quod non generatur Spiritus ſanctus, imo & eſſentia diuina dicuntur ingeniti. Capiēdo vero pro vt dicit illum, qui de alio non eſt proprie conuenit patri. Magiſter in litera. Per quam diſtinctionem concordat Auguſtinū dicentē Spiritū ſanctū neq; genitū neq; ingenitū eſſe dicendum, & Hieronymum dicentem eſſe ingenitum. Sanctus Bona. quæſt. literali num. 5. dicit quod Magiſter, non poſuit totum intellectum Auguſtini, quia ad hoc quod ingenitum ſit proprietas patris non ſufficit quod priuet eſſe ab alio, aliàs conueniret eſſentiæ, ſed conſequenter debet dicere quod alius ſit ab eo. De eſſentia vt eſt filij bene poſſet dici q̄ eſt à patre: pro vt eſt Spiritus ſancti, quod eſt à patre & filio. Ricar. hac. diſt. q. 4. ad vlti. dicit quod iſta: pater eſt ingenitus: eſt affirmatiua non de prædicato priuatiuo, quia ibi priuatio non habet locum, ſed de prædicato infinito. Quoniam vero Magiſter. ponit quandam diuiſionē Hieronymi, videlicet. Omne quod eſt, aut ingenitum eſt, aut genitum, aut factum, & Arrius contendebat filium genitum, eſſe factum Refert Alex. 1. p. q. 42. mem. 5. art. 3. & Bona. quæſt. literali, atque Ricardus circa literam duodecim modos quos ponebat hæreticus diſputans contra Victorinū quibus nitebatur probare omne genitum eſſe factum. Refert eos & Tho. 1. p. quęſtio. 42. artic. 2.

DISTINCTIO XIIII.

De temporali proceſsione Spiritus ſancti.

Propoſi. 1. TEmporalis proceſsio Spiritus ſancti eſt qua à patre, & filio ad ſanctificandam creaturam procedit. Magiſter in litera citato Auguſtino. ¶ Si contra dicas ergo vbi nō ſanctificaretur creatura non daretur Spiritus ſanctus, verbi gratia quando dantur gratiæ gratis datæ vt prophetia, quoniam tales gratiæ dantur & peccatoribus. ¶ Reſpondeo

Argum.

Soluti.

ſpondeo, quòd non dantur ibi proprie ſed improprie, ita dicit Alexand. 1. p. quæſt. 73. M. 4. art. 2. Nam vt dicitur. Sap. 7. Per nationes in animas ſanctas ſe transfert, & amicos Dei & prophetas conſtituit. Idcirco niſi creatura ſanctificetur fiendo ex non ſancta ſancta: aut ex ſancta magis ſancta non debet ſimpliciter concedi datus illi Spiritus ſanctus. Sed cum determinatione, datus ſpiritus prophetiæ, datus Spiritus ſanctus ad miracula: ita Ricar. hac diſt. art. 2. quæſt. 2. Bona. num. 40. in ſequenti diſt. Qui Bonau. hac. d. in. q. literali dicit, quòd Magiſter in præfata ratione non diffinit generaliter proceſsionem temporalem. Sed ſpeciali ter prout eſt idem quod miſsio inuiſibilis. Nam & ſub ſpecie columbæ miſſus fuit ſuper Chriſtum dominum, quem tamen tunc non ſanctificauit, neq; etiam ſanctificauit columbam: vel ſecundo dicit, quòd poteſt ſanctificatio ſumi nō ſolum pro de nō ſancto facere ſanctum: aut iam ſanctum in ſanctitate confirmare, verumetiam pro ſanctum iam & confirmatum manifeſtare. Et ſecundum aliquem iſtorum modorum inuenitur ſanctificatio in proceſsione temporali Spiritus ſancti ratione termini ad quem. Alexand. citatus non admittit per quodcumq; augmentum gratiæ dari, aut mitti Spiritum ſanctum vt eſt in proficientibus de virtute in virtutem: ſed tunc quando eſt profectus, ſeu augmentum per collationem noui doni, vel effectus vt in ſacramento cōfirmationis, vt in die pentecoſtes, vt quando ſuperuenit in virginem ad conceptionem filij Dei.

Propoſi. 2. Hæc proceſsio importat ſuper proceſsionem æternam reſpectum ad creaturam, vt ad terminum ad quem, in qua eſt reſpectus realis quo incipit aliter ſe habere ad Spiritum ſanctum: in Spiritu ſancto eſt reſpectus rationis.

Propoſi. 3. In hac proceſsione non ſolum dantur dona Spiritus ſancti, ſed etiam ipſe Spiritus ſanctus. Magiſter in litera. Bonauent. & Ricard. hac. d. Alexand. 1. p. q. 73. M. 4. artic. 1. Thom. 1. p. q. 43. art. 3. Probatur Rom. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Simile dicitur de filio qui eſt ſapientia patris Sap. 8. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Dari vero Spiritum ſanctum creaturæ intellectuali vere & propriè eſt facere, quòd ipſa habeat facultatem ad fruendum eo. Dat ſimile Ricardus de pecunia diuitis in domo

Universidad de Deusto
Biblioteca

pauperis,qui non habetvt rem suam,sed si det diues,vt habeat tã quam propriam vtetur libere.Spiritus sanctus qui est vbiq;,incipit esse per gratiam in creatura vt illo fruatur habendo quasi obiectum cognitum & amatum.Hæc est contra aliquos quos Magister refert dicentes,quod tantum dantur dona Spiritus sancti. *Corol.* Quos impugnat Durand.hac.d.q.1.¶Ex his infertur,quòd quãuis sint duæ processiones,temporalis videlicet & æterna,non tamen realiter differunt,quia temporalis non ponit in Spiritu sancto nisi respectum rationis, si tantum darentur dona realiter differrent.

Proposi.4. Si processio temporalis Spiritus sancti,Donatio,&missio eius differant duplex opinio refertur à Ricardo hac.d.art.1.quæst.3. Vna dicit,quòd non differunt realiter,sed ratione. Nam processio principalius importat respectum ad terminum ad quem:Missio ad principium à quo.Donatio vero ad effectum. Alia opinio ponit maiorem differentiam dicens,quòd processio temporalis de principali significato significat processionem seu emanationem æternam cum respectu rationis personæ diuinæ ad creaturam connotando nouum respectum realem in creatura vt dictũ est. Donatio de principali significato non dicit emanationem, quia tota Trinitas donat seipsam. Sed dicit emanationem doni quod appropriatur personæ,in quo dono ipsamet persona vere datur recipienti donum.Missio dicit repręsentationem personæ emanantis per aliquam rem appropriatam illi personæ. Et ita de principali significato missionis non est emanatio sed cointelligitur. Sicut natus non est de principali significato similitudinis quamuis intelligatur.

Proposi.5. Viri sancti,aut prælati, siue alij ministri sacramentorum non possunt dare Spiritum sanctũ per modum autoritatis, quia hoc est proprium Dei,dant tamen illum ministerialiter. Magister in litera.Possunt etiam illum dare per modum impetrationis orando. Act.8.orauerunt pro ipsis vt acciperent Spiritum sanctum. Vide Alexand.1.p.quæst. 72.M.4.

D 15

DISTINCTIO XV.

De missione diuinarum personarum, & si Spiritus sanctus detur à seipso.

IN diuinis est missio.Probatur.Sap.9. Mitte illam de coelis, idest,sapientiam qui est filius.Galat.4. Misit Deus filium suum.Ioann. 6. Misit me viuens pater. De Spiritu sancto.ibi. 14.Quem mittet pater in nomine meo.15.Mittam vobis à patre Spiritum veritatis. *Propo.1.*

Secundum vsum autorum.Mittere est essentiale & competit tribus personis:Mitti dicit respectum ad creaturam cõnotando tamen respectum emanationis:ita quòd missio est manifestatio personæ procedentis.Manifestare personam conuenit toti Trinitati. Vnde August.refertur in litera.Solus pater nũquam legitur missus.¶Sequitur ex hoc,quòd missio est temporalis,quia licet de principali significet quid æternum & increatum , tamen de connotato significat temporale,& debet proprie iudicari secundum connotatum, vt ex necessario & contingenti sequitur contingens ita Alex.1.p.q.71.M.4.Quem ad hanc dist.vide in illa.q.&.q.72.¶Sequitur etiam,quòd filius misit & dedit se, similiter & Spiritus sanctus,& se,& etiam filium. Qui conceptus est de Spiritu sancto.Isai.6.dixit filius.Spiritus domini super me,ad annuntiandum mansuetis misit me,quamuis vt dicit Ricar.hac dist.art.3.q.2.quia missio connotat emanationem personæ magis proprie dicitur filius missus à patre quam à Spiritu sancto. Dari & inhabitare, quia non connotat respectum emanationis conuenit Trinitati.Vnde August.ad Dardanũ.Quælibet persona dat,& datur.Ioan.14.dixit Christus.Ad eum veniemus &mãsionem apud eum faciemus. *Propo.2.* *Corol.* *2. Corol.*

Filij duplex est missio,vna visibilis,qua mundo apparuit homo factus: Alia inuisibilis cum se in pias animas sic transfert,vt ab eis percipiatur & cognoscatur,secundum primam semeltantum est missus, secundum alteram sæpe missus est,& mittitur quotidie.Magister in litera,vbi & dicit,quòd secundum æternã *Propos.3.*

gene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

generationem filius dicitur genitus nō missus, licet aliquibus videatur, quod etiam secundum illam posit dici missus. Addit quòd secundum missionem inuisibilem non dicitur missus in mundum, quia omnium iustorum spiritus etiam in carne viuentium, in quantum diuina sapiunt non sunt in mundo. Concludit que Magister, quòd filius & Spiritus sanctus non sunt minores patre, ex eo quod illis conueniat mitti, & non patri.

DISTINCTIO XVI.

De visibili missione Spiritus sancti.

Proposi. 1. Missio visibilis passiua est cum signo sensibili cognosci personam procedere. Alexand. 1.p.quæst.74.M.1.vbi & dicit quod non omnis apparitio est missio visibilis, quia missio addit super apparitionem personæ manifestationem, vt emanantis ab alio, & inhabitantis in alio. Apparitio est manifestatio diuinæ essentiæ, vel personæ in aliqua specie visibili. Vnde missio visibilis non dicitur de patre.

Proposi. 2. Spiritus sanctus fuit sæpe missus visibiliter. Matth. 3. in columbæ specie Ioann. 20. in flatu super Apostolos. In die Pentecostes. Act. 2.

Proposi. 3. Species visibiles in quibus Spiritus sanctus visus est licet verè fuerint res corporales, dubium tamen est si fuit vera columba & verus ignis. Bona. hac. d. num. 25. dicit, quòd non. Sequuntur Ricard. quæst. 5. & Durand. quæst. 3. Quia Matth. 3. dicitur. Vidi spiritum descendentem tanquam columbam. Act. 2. Dispertitæ linguæ tanquam ignis, igitur non fuere veri sed similes. Nam fuere similes flammæ Rubi, quæ apparuit Moysi, & columnæ nubis vt dicit Augustinus. 2. de Trinitat. cap. 6. & quamuis esse potuissent veri subito apparentes, & disparentes, magis decuit fieri per similitudines sicut apparitiones angelorum in corporibus quasi humanis, vt pateret miraculum. Neque ibi fuit illusio aut mendacium, quia non fuerunt ad ostendendum rerum apparentium veritatem, sed ad designandum mysterium aliquod, ideo peracto

peracto signi officio esse desierunt. Flatus vero Christi videtur, quòd fuerit verus flatus, vox patris non fuit vera vox.

Proposi. 4. Illę species formatæ sunt angelico ministerio. Alexan. 1.p.q. 74.M.4. Bonau. hac. d. nu. 6. Ricard. q. 4. contra aliquos qui dixerunt apparitiones veteris testamenti factas ministerio angelorum: sed in nouo immediate à Deo. Asserunt August. 4. de Tri. cap. vlti. dicentem. Post incarnationem si quæritur quomodo facta sit vox patris, vel species qua Spiritus sanctus demonstratus est? per creaturam facta ista non dubito, & paulò pòst. Quomodo tamen sine rationali vel intellectuali creatura potuerunt fieri non video. Gregorius. 28. Moral. cap. 2. dicit illam vocem patris Ioan. 12. Clarificaui, & cætera formatam per angelos. De veteri testamento. Paulus Galat. 3. lex ordinata est per angelos. Hebr. 2. Qui per angelos dictus est sermo videatur Alexan. 2.p. q. 34. M. 7. vbi & annotat, quòd ante diluuium legitur dominus apparuisse non facta mentione de angelo: post diluuium ante incarnationem non legitur apparuisse in se, sed in angelo ad denotandum, quòd postquam caro corruperat viam suam magis erat elongatus ab homine quam ante: vel ad denotandū quod appropinquabat apparitio filij Dei in carne qui est angelus magni cōsilij. Non tamen per hoc intelligas quod aliquando apparuit in sua essentia. Sed in speciebus formatis per angelos.

Proposi. 5. In his apparitionibus Spiritus sanctus nō vniuit sibi illas creaturas in vnitatem suppositi. Ideo non conceditur minor patre, sicut filius qui & conceditur minor Spiritu sancto: imo & seipso in quantum homo vt est Deus. Magister in litera & Alex. 1.p.q. 74.M.4. ad. 3. argum. Ratio est, quia ex vnitate suppositi fit cōmunicatio idiomatum.

Proposi. 6. In veteri testamento facta fuit missio inuisibilis Spiritus sancti alioquin non fuisset tunc collata gratia. Missio tamen visibilis nunquam fuit. Probatur Ioan. 7. Spiritus nondum erat datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Bene habuerunt apparitiones ad designanda alia mysteria. Nō tamen ad designandam inhabitationem per gratiam.

Proposi. 7. Missio visibilis fit propter ecclesiam: sicut inuisibilis fit homini propter seipsum. 1. Cor. 12. Manifestatio spiritus dat vnicuiq; ad vtilitatē, scilicet, ecclesiæ. Proportionaturq; fini ad quē est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt colũba quæ fœcunda est, & dabatur in redẽptionũ primogenitorum Leu. 12. signabat redemptionẽ, & regenerationem per Christum. Dicit vero Scotus. hac. d. quod illa apparitio visibilis non distrahebat animam, quia intellectus & sensus occupati circa idem obiectum se inuicem confortant. Dat Scotus exemplũ de præsentia imaginis crucifixi cum volumus eius passionem recolere. Vide & Bona. nu. 16.

Proposi. 8. Ad manifestandam inhabitationem filij non est facta Missio per species formatas. Rationẽ dat Bona. nu. 19. Quoniam ad Missionem in carnem non fuit necessaria, quia ipsa persona filij inhabitabat humanitatem: & se per sua opera manifestabat. Missio filij inuisibilis non fit proprie sine sanctificatione: quamuis dentur dona appropriata filio vt supra. d. 14. p. 1. de Spiritus sancti donis: sed habita sanctificatione appropriata Spiritui sancto & manifestata, manifestatur inhabitatio filij, quia Missio inuisibilis vtriusq; non est distincta. Hoc patet, nam de filio dicitur Ioan. 1. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem. Sed hæc illuminatio filio appropriata dicitur etiam fieri per Spiritum sanctum 1. Corinth. 12. vbi sermo sapientiæ & scientiæ dicitur haberi per Spiritum sanctum. Et Ioan. 16. Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Neq; tamen est intelligendum quod mittatur filius ad cognoscendum ea, quæ naturali ratione aut lumine cognoscimus, vel ad augmentum scientiæ habitum per acquisitionem: sed tunc mittitur quando est cognitio infusa de necessarijs & vtilibus ad salutem, quia tunc habetur effectus supernaturalis appropriatus filio.

DISTINCTIO XVII.

De missione inuisibili Spiritus sancti: Et de augmento charitatis.

Proposi. 1. CHaritas qua nos diligimus Deũ est habitus infusus animæ à Deo & nõ est ipsemet Spiritus sanctus. Hęc est cõmunis contra Magistrũ, & prima de qua illum notauit vniuersitas Parisiensis. Atq; est iam de fide, quod

quod non sit Spiritus sanctus. Quamuis enim in Clementina de summa Trinit. §. Ad hoc baptisma. vnicum Viennense Concil. solum eligat tanquam probabiliorem opinionẽ & dictis sanctorum magis consonã illam quæ dicebat conferri in baptismo gratiam informantẽ & virtutes quo ad habitũ, Concil. Trident. Sess. 6. cap. 7. de iustificatione definit in ipsa iustificatione cũremissione peccatorũ q̃ hæc simul infusa accipit homo per Iesum Christum cui inseritur, fidem, spẽ & charitatẽ. Et cano. 11. Si quis dixerit hominẽ iustificari vel sola imputatione iustitię Christi, vel sola peccatorũ remissione exclusa gratia & charitate quæ in cordibus illorũ per Spiritũ sanctum diffundatur, atq; illis inhæreat anathema sit. Et cum inhærere sit accidentiũ, videtur definisse, q̃ charitas est accidens, & similiter gratia: scio nõnullos dubitare si conciliũ voluerit definire tãquã de fide, q̃ gratia sit qualitas p̃ ducta per modũ habitus distincta ab anima: aut solũ cõtra Luthe ranos q̃ nõ iustificamur sola imputatione iustitiæ Christi. At vero cũ conciliũ dicat ipsas inhærere & infundi: & conc. Viẽnense approbet opinionẽ q̃ gratia informãs & virtutes quo ad habitũ cõferunt nõ videtur sine scrupulo & periculo negare eas esse qualitates & habitus si sunt distinctæ. De quo in. 2. d. 26 p. 5. sed de charitate quæ ab omnibus ponitur virtus Theologica magis apparet, quia virtutes sunt habitus. Atq; hinc arbitror sapere fidẽ q̃ charitas est habitus: & cõtradictoriã sapere hęresin ad minus. Ex his patet Paulũ Roman. 5. dicentẽ, charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, loqui de isto habitu infuso. Rationẽ arguit Scotus hac. d. q. 1. litera. Dd. quia cũ in Deo non sit mutatio & peccator sit indignus vita æterna, & post pœnitentiã dignus, ergo per aliquod positiuum factus est dignus. Tum etiam, quia peccator est iniustus & iniustitia formaliter est priuatio, ergo vt fiat iustus debet in illo poni habitus: quia priuare priuationem est ponere habitum. Sunt enim immediate opposita circa aptum natũ. 10. Metaph. Ponitur autẽ hic & alibi caritas sine aspiratione, quia ita scribenda videtur aliquibus studiosis, ijsq; doctissimis.

Charitas est diligenda ex charitate. Bona hac. d. nu. 20. Ricar. art. 1. q. 2. Thomas. 2. 2. q. 25 ar. 2. Probãt ex Augustino refertur in litera. Nemo dicat nõ noui quid diligã, diligat fratrẽ, & diligat eandẽ dilectionẽ. Magis enim nouit dilectionẽ qua diligit, quã *Proposi. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

fratrem quem diligit. Quæ autoritas quamuis loquatur de actu charitatis, tamen & ipse habitus est etiã diligendus. Quia non solum Deus & proximus est diligendus sed etiã est diligenda charitas seu principium quo diliguntur. Neq; diligitur vt obiectum cui velimus bonũ, sed diligitur vt bonũ, quod amamus alicui. Atque hæc est excellentia intellectus & voluntatis, quòd reflectuntur super se & super suos actus, quod non faciunt potentiæ organicæ. Excedit etiam charitas fidem, & spem in hoc: quia cũ spes sit de non habito: fides de non apparenti, sunt de absentibus propterea non possunt reflecti super suos actus, quos homo habens scit esse præsentes, vide si vis Scotum in. 3. d. 26. litera. K.

Proposi. 3. Nemo nisi per diuinam reuelationem potest certitudinaliter cognoscere se habere hunc habitum charitatis. Ita docent Alex. 3. p. q. 71. M. 3. art. 1. Bonauent. hic. d. num. 2 5. Ricard. art. 1. q. 5. Thom. 1. 2. q. 112. art. 5. Atq; hæc est de fide contra Lutherum. Sed oportet scire quid sit certitudo in præsenti. Et dico, quòd est firma adhæsio sine dubitatione qua intellectus assentit alicui veritati. Et hæc est triplex vna euidentiæ quæ habetur de per se notis, aut de illis quæ ex per se notis demonstrantur: vel quæ habetur de notis per experientiam. Altera est certitudo fidei catholicæ, quæ est cognitio certa & firma de reuelatis à Deo. Alia est fidei humanæ, idest, coniecturalis & habetur per signa sed fallibilia. Non de hac tertia sed de primis duabus loquitur conclusio. Quæ probatur Eccles. 9. Nescit homo vtrum odio vel amore dignus sit Iob. 9. Si venerit ad me non videbo eum si abierit non intelligam. Vnde Innocentius tertius, de purgat. cano. cap. vltimo dicit, quòd iurans se esse immunem à criminibus quasi per pœnitentiam dimissis temerarie iurat. Cum dixerit Iob. 9. Si simplex fuero hoc ipsum ignorat anima mea. Sed si sciretur certitudine fidei catholicę, aut euidentiæ non iuraretur temerarie. Accessit & concilium Triden. Sess. 6. de iustificatione cap. 9. dicens Quilibet dum seipsum suamq; propriam infirmitatem & indispositionem respicit de sua gratia formidare & timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum se gratiam Dei esse consecutum. Sunt alia scripturæ testimonia, vt Psalm. 18. Delicta quis intelligit. Ab occultis meis munda me, ergo non habebat certitudinem de sua

sua gratia. Prouer. 20. Quis potest dicere mundũ est cor meũ purus sum à peccato? &. 28. Beatus homo qui semper est pauidus. Eccles. 5. De propitiato peccato noli esse sine metu. Ratione. Habere charitatem est contingens pendens ex diuina voluntate, atque ex operibus nostris: Sed diuina voluntas nõ constat nobis absque reuelatione, neq; de operibus nostris esse possumus certi an habuerint omnes circunstantias requisitas & necessarias, ergo non possumus esse certi de isto habitu charitatis quãdo nobis inest. Vide pro hac conclusione & ad probationem, huius minoris in præsenti argumento infra in. 4. d. 16. propositione. 3. de contritione. Scotus hic. d. q. 1. litera. FF. manifeste docet hanc fidei veritatem dum ait, quod ex nullo actu quem experimur in nobis potest concludi habitus supernaturalis in esse, & deducit pro inconuenienti, quia alias posset habens charitatem cognoscere certitudinaliter se esse in charitate. Et in. 3. dist. 27. litera. H. deducit idem pro inconuenienti. In. 4. d. 5. q. 1. litera. A. argumẽ. 2. dicit quod quasi nullus potest esse certus de bonitate propria. Et dist. 9. litera. B. clare dicit quod facta examinatione ad communicandum qui non est sibi conscius de mortali securus communicat, alias quilibet se exponeret periculo communicando, quia dicit psal. Delicta quis intelligit, & eccles. 9. Nescit homo vtrum amore vel odio dignus sit. Hæc Scotus. Vnde falso illi fuit imposita contraria sentẽtia. Neque propterea q̃ in. 3. dist. 24. litera. B. arguendo contra Henricum dixit: charitas potest ostendi & actu interiori quo inuenit se homo promptum ad diligendum Deum, & exteriori quo feruet in actibus extrinsecis pro aliquo dilecto: debet haberi vt assertor contrariæ sententiæ, quæ vt est dictum est hæretica, & Lutheri atq; sequacium. Nam dubium est an illa argumenta sint Scoti, vel aliorum contra Henricum, quia ante illa dixerat. Alij arguunt cõtra eũ. Secundo, quoniam ad ea quæ ibi, aut aliãs dixerit in hoc tendentia, satis respondetur intelligendo illa de certitudine coniecturę, vnde ibidem contra eundem Henricum de habente fidem arguit, quod habentem fidem nõ latet se habere fidem aliqualiter. Nota aliqualiter: Et quando supra citato loco dixit quasi nullus est certus de bonitate propria, dixit quasi nullus propter eos, qui ex reuelatione fuere certi facti de sua gratia. Ad hanc vide in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Argum. fra.d.41.par.9.autoritatem Pauli & Gregorij. Et si cõtra arguas ex Augustin.citato ad præcedentem. Magis nouit dilectionem, quam fratrem.Exponitur à Ricardo: & à Bona. supra citatis, verum est de charitate in quantum est dilectio,scilicet in generali:Non tamen vt est dilectio charitatiua,& gratuita. De qua loquimur in proposito. Vel potest intelligi de actu ipso dilectionis quem actum quisque videt, & in se experitur. Aliam quæstionem mouet Bona.& Ricar.in'propositio,scilicet si possit charitas cognosci à non habente charitatem. Cui breuiter dico, quod ipsa est cognoscibilis à Christianis peccatoribus,quemadmodum sunt ab illis cognoscibiles aliæ veritates Theologicæ, atque de fide. Ab infidelibus autem ipsa non est cognoscibilis.

DE AVGMENTO CHARITATIS.

Proposi. 1. HAbitus charitatis potest augeri. Sic docẽt scholastici hac.d. præcipue Bona. Scotus & Ricar. Thom. 2.2.quæst.24.artic.4.& 1.2.quæst.52.arti 1.docet idem de omnibus habitibus. Probatur ex Paulo.Philip.1.Orovt charitas vestra magis ac magis abundet Ephes.4. Veritatem autem faciẽtes in charitate crescamus in illo, &. 2. Petri capit.3. Crescite in gratia & cognitione Domini nostri,& saluatoris Iesu Christi. Augustinus ad Bonifacium. Charitas meretur augeri vt aucta mereatur perfici. Est autem aduertendum quod augmentum sequitur quantitatem:quantitas autem dicitur dupliciter proprie:& metaphorice. Proprie,est quantitas molis,metaphorice quantitas virtutis. De qua Augustin.6.de Trinit.capi.8. his quæ non mole magna sunt hoc est maius esse quod melius esse. Sic & augmentum dicitur proprie,& metaphorice.

Proposi. 2. Charitas non augetur per depurationem,seu per impermixtionem cum contrario,scilicet cum concupiscentia.Ita docet Bona.hac.dist.num.46.contra aliquos, qui moti sunt ad id dicendum propter sentẽtiam Augustin.83.quæst.dicentis, quod sicut minuitur concupiscentia,crescit charitas, probatur, quia in Angelis est maior & minor charitas,in quibus tamen nulla est concupiscentia.Ad eandem sunt Scotus hac.dist.quæst.5.Paulo ante lite-

te literam.XX.Ricar.artic.2.quæst.2.Ad Augustin.respondet Bona.quod intelligit de intensione per feruorem:quoniam remissa concupiscentia magis feruet charitas, non tamen quantum ad substantiam.

In augmento charitatis,charitas præcedens seu præexistens omnino manet, neque aliquid eius corrumpitur. Hanc tenet Scotus hac.d.q.3.Gabriel eadem.d.q.5. Est contra Godofredũ ab eis citatum quodlib.7.q.7.Probatur ab eis multipliciter. Sed facio tantum hanc rationem,quia dato oppositio,idem esset causa corruptionis & generationis qualitatum eiusdem rationis, nã generans posteriorem charitatem corrumperet priorem, quæ tamen sunt eiusdem rationis. *Propos. 3.*

Ex hac infertur quod generatio vnius tunc est corruptio alterius:quando fit generatio cum abiectione contrarij, aut repugnantis. Durandus hac dist.quæst.7.tenens cum Godofredo, dicit quod forma remissa & intensa, quæ intenditur per alterationem (quæ alteratio est verus motus continuus) quanuis sit vna forma numero, est quidem vna vnitate continuitatis, quia terminus motus acquiritur successiue, non tamen est vna vnitate indiuisibilitatis, quia indiuisibile non potest acquiri successiue sed acquiritur totum simul. Et dicit quod sicut partes motus non sunt simul duratione,sed vna superueniente alia desinit esse: ita in partibus formæ, quæ intenditur, vna abijcit aliam ab eodem subiecto. Dicit ergo de charitate quod si Deus augmentet eam per verum motum continuum, sicut potest si vult,idem est tunc dicendum, sicut de qualitatibus corporalibus, Si autem augmentet eam per subitam influentiam, sicut probabile est dicere, Charitas remissa & intensa sunt omnino numero distinctæ. Cuius ratio est quia sola continuitas motus est ratio vnitatis partium formæ acquisitæ per motum. Cum ergo tollitur motus, tollitur ratio vnitatis, & continuitatis partium formæ. Et concedit quod sicut in motu quolibet, vniuersaliter in quolibet continuo sunt infinitæ partes in potentia:sic in forma quæ per motum acquiritur sunt infinitæ formæ partiales, quæ in sua continuitate constituunt vnam totalem. *Corol.*

De modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi. 4. De modo quo augetur charitas duæ verſantur opiniones celebres:& probabiles. Vna quod charitas non augetur per additionem alterius charitatis:ſed per hoc quod ſubiectum magis ac magis participat ipſam charitatem, ideſt, ſecundum quod magis reducitur in actum illius ac magis ſubditur illi, eo quod eſſe formæ intenſibilis totaliter conſiſtit in eo, quod inhæret ſuſceptibili:quia ſecundum philoſophum.7.Metaph.text.comm.27 qualitas proprie non generatur,ſed quale,&ideo charitas nō augetur ſed charꝰ fit magis charus:fit autē magis charus per hoc q forma,qua fit charꝰ perfectius ineſt ei,quia quāto forma & ſubiectūmagis accedunt ad vnitatē,tāto ſubiectum perfectius operatur per illam,ideo quanto charitas perfectius ineſt animæ tanto anima poteſt in perfectiorem dilectionem, & per conſequēs eſt magis chara,&ſic augetur per maiorē radicationem in ſubiecto. Hanc tenet Thom.1.2.quæſt.52.arti.1.&.2.&. 2.2.q.24.art.5.

Alia opiniotenet quod augetur per additionem alterius charitatis.Hoc eſt per additionē gradus ad gradum. Hanc tenet ſanctus Bona.2.parte huius.d.quæſt.2.Ricar.hac.d.arti.2.q.2.Scohac.d.q.3.litera.XX.& in reportatis. quæſt. 6. Conceditque iſta opinio hæc per ordinem.

Primo,quod charitas intenſa,& remiſſa ſunt eiuſdem ſpeciei. Ita quod ſolo numero differunt.

Secundo quod realitas intenſæ includit in ſe realitatem remiſſæ,& aliam additam.

Tertio quod charitas eſt forma ſimplex,& nihilominus augmentabilis quia non habet quantitatem molis,ſed virtutis:& ſicut quātitate molis aliquid poteſt augeri, ita quātitate virtutis. Neq; eſt ſimile de pūcto,quoniā vtait Bona. punctū eſt ſimpliciſsimum in quantitate molis:& ideo non poteſt augeri. Charitas autem creata licet ſit ſimplex non eſt tamen ſimpliciſsima ideo poteſt augeri.Ricardus vero dicit quod licet ſecundum philoſ.3.Metaph.indiuiſibile additum indiuiſibili non faciat maius tamen facit plus:& ſic charitas aucta ſit plus in eſſentia, & conſequenter melius iuxta citatum Auguſt.in.1.propoſitione.

Quarto quod in infuſione gratiæ eſt duplex mutatio: vna à non eſſe gratiæ, vel charitatis, ad eſſe illius: & hæc eſt proprie creatio.Alia à ſubiecto non charo,ad eſſe charū(quamuis vtraq; ſit

ſit ſimul tempore) & hæc ſecunda non eſt creatio,quia præſupponit ſuſceptiuum:ideo ſecundum quid poteſt dici generatio.

Quinto iſta opinio negat hanc conſequentiā.Subiectum exit de potentia ad actum,ergo forma educitur de potētia ad actum: Quoniam ſemper ſubiectum exit vniformiter de potentia ſubiectiua ad actum, ſiue forma educatur naturaliter, ſiue infundatur, non tamen ipſa forma exit: & in hac opinione ſubiectum eſt terminus primus mutationis,ſiue augmentationis: forma terminus proximus,& formalis.

Sexto quod vnibilitas caritatis præexiſtentis, & additæ, eſt ſicut duarum partium omogenearum: vt duæ aquæ ad inuicem diuiſæ differunt, & fiunt vnum. Do ſimile: albedines duarum hoſtiarum conſecratarum, quia poſſunt à Deo ſine ſubiecto conſeruari poſſent ſine ſubiecto creari: ſunt itaque duo indiuidua, poterunt ergo vniri,& vna intendi ab alia per additionem. Hæc de præfatis opinionibus.

Probabilius exiſtimo quod habitus caritatis augetur in anima per quemlibet actum à caritate procedentem nempe actum meritorium. Hanc tenet Gabriel hac.diſt.quæſt.4.artic.3.dubio. 2.ita quod per talem actum meretur homo quod Deus illi de facto augeat caritatem:& licet addita ſit minor præexiſtenti, tamen cum ipſa ſit totum maius. Probatur, quia cuicunque actui meritorio etiam remiſſo debetur gloria,ergo & caritas. Antecedens patet Matth.10.Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli, amē dico vobis non perdet mercedem ſuam. Sed non dixit quod dādus eſſet actu intenſo:ſed quocunque. De hoc antecedenti nulla credo eſt controuerſia:ſed tantum de concluſione.Ricardus hac diſt.artic.2.quæſt.3.& Thom.2.2.quæſt.24.artic.6. licet teneāt quod per quemlibet actum meretur homo, tenent tamen quod caritas non augetur niſi per actum ita intenſum & perfectum,q voluntas per caritatem habitam non poteſt elicere intenſiorem, & perfectiorem:& ſi talem eliciat augetur à Deo, ita Ricard.addens,quod cum voluntas tot actus remiſſos elicuerit,quod omnes ſimul æquiualeant vni,quem habere poſſet ex toto conatu caritas augebitur à Deo.Ad idem eſt Thomas cōcedens quolibet actu mereri & gloriam & augmentum caritatis, ſed non

Propoſi. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

protinus dandum, sed quando habilitate crescente prorumpet in actum feruentiorem, quousque conatus fuerit ad caritatis profectum. Scotus in. 4. dist. 22. dicit caritatem in fine vitę dandam: frater Franciscus de Victoria Magister doctissimus in Salmanticensi academia ex ordine prædicatorum relectionem fecit de augmento caritatis super hanc propositionem, in qua concedit quolibet actu augeri gratiam sed non caritatem. Vide in. 2. dist. 26. si gratia, & caritas differant. vide & in. 4. dist. 16. de remissione venialium propositione. 4. ad hoc propositum, & in eodem. 4. dist. 22. p. 6.

DE DIMINVTIONE CARITATIS.

Proposi. 1. Caritas potest diminui: quia sicut potest augeri sic poterit minui cum contraria nata sint fieri circa idem. Ita tenet. Ricar. hac d. artic. 2. quæst. 5. Scotus in reportatis q. 7.

Proposi. 2. Caritas de facto non minuitur: sed per peccatum mortale demeremur quod Deus illam conseruet, & sic tota tollitur. Hanc docet Bona. Ricar. & Scotus hac. dist. Thom. 22. quæst. 24. artic. 10. Quoniam solum mortale contrariatur caritati: & secundum leges positas, vbi non est peccatum mortale Deus nihil aufert caritatis.

Proposi. 3. Veniale solum opponitur feruori, aut habitui acquisito caritatis. Hæc est communis contra Altisiodorensem. Cuius tamen opinio posset defensari per duo fundamenta. Vnum est, quod licet quodlibet veniale diminuat caritatem: si talis homo duret sine mortali: impossibile est quin faciat alia opera meritoria per quæ reparabitur caritas diminuta per venialia: secundo quod sicut augmentum gratiæ est præmium: sic diminutio est pœna, & quia si per vnum veniale tota gratia etiam minima tolleretur esset maior pœna illi habenti illam minimam priuari tota illa, quã habenti ducentos gradus gratiæ priuari centum remanentibus alijs: ideirco nunquam per venialia Deus totam gratiam priuat, vel saltem peccata venialia sunt finita quæ potest homo facere per diem, aut annum: & gratia quæcumque plures habet partes aut gradus, quam sunt peccata possibilia & venialia per totam hominis vitam. Quamuis enim caritas sit forma simplex per

per exclusionem compositionis ex materia & forma, tamẽ sunt in ea plures gradus actualitatis in potentia & ita diminuibilis: vt vult Altisiodorensis.

DISTINCTIO XVIII.

De Spiritu sancto in quantum est donum.

Proposi. 1. DOnum est datio irreddibilis, i dest datio liberalis, quæ fit sine intentione retributionis, & hæc ratio quia cõuenit omnibus datis à Deo creaturæ rationali, omnia illa sunt dona. Deus quippe bonorum nostrorum nõ indiget Psal. 15.

Proposi. 2. Esse donum in diuinis ex appropriatione conuenit Spiritui sancto. Alex. 1. p. q. 64. mem. 1. Acceptum est enim à Theologis donum in diuinis, vt dicat personam procedentem cui ex modo procedendi conuenit prima ratio doni, quæ est amor, & ista est propria Spiritus sancti. Omnia enim quæ donantur ex amore donãtur: & ideo primo donatus est ipse amor. Dicitur aũt Spiritus sanctus propter spirationem passiuam: Amor propter modum procedendi à volũtate liberali: Donum ex respectu ad donabilitatem: Qui respectus in Spiritu sancto est rationis. Includitur ergo in dono, donans: cui donatur, & modus liberalis. ¶ Ex his patet quod neq; Spiritus sanctus dono est Deus, sed deitate: neq; filius Natiuitate Deus, sed filius: & deitate Deus. Ita Magister in litera & Doctores hac. d. Ratio est, quia est alia ratio propter quam deitas denominat, & alia propter quam donum: Neque etiam aliqua diuina persona constituitur in esse personali: aut in esse diuino per respectum ad creaturas.

Corol.

Corol. 2. Secundo infertur quod esse donum ab æterno conuenit Spiritui sancto quia donum non dicit esse actu donatum, sed aptitudinem ad donari, & ab æterno conueniebat Spiritui sancto habere istum respectum aptitudinis, qua daretur ex tempore. ¶ Si contra arguas quod essentia diuina est donum. Ioan. 10. Pater meus q̃ dedit mihi maius omnibus est, & loquitur de essentia quam pater filio communicauit, ergo non est appropriatum

Argumen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spiritui ſancto. ¶Huic argumento poteſt dici dupliciter, primo quod In diuinis donum dicitur perſonaliter non eſſentialiter. Datum vero dicitur & perſonaliter & eſſentialiter, vt dicit Bona. hac. diſt. nume. 22. eſtque datum de ratione ſua, idem quod communicatum. Dico ergo quod Chriſtus non vocauit diuinam eſſentiam donum: ſed dixit illam ſibi datam à patre, ideſt, communicatam. Vel ſecundo dico quod donum oportet eſſe aliquo modo dantis: eſſe vero aliquid alicuius dicitur multipliciter, vno modo per modum identitatis, & ſic non diſtinguitur à donante, ſed ab eo cui datur. Sic Spiritus ſanctus dicitur dare ſe. Alio modo vt poſſeſsio, vel ſeruus, & ſic realiter diſtinguitur à dante: & ſic donum Dei eſt aliquid creatum. Tertio modo dicitur eſſe alicuius per originem tantum, & ſic filius eſt patris: Spiritus ſanctus vtriuſq;. Et hoc tertio modo donum diſtinguitur perſonaliter à dante, & eſt nomen perſonale: eſſentia autem diuina eſt donum patris primo modo, ſcilicet, per modum identitatis. ita Tho. 1. p. q. 38. arti. 1. ad. 1. & 2.

Solutio.

Propoſi. 3. Spiritus ſanctus eſt donū per quod donātur nobis omnia quę ab ipſa ſancta Trinitate nobis donātur. Huius ratio eſt quia Spiritui ſancto cōuenit prima ratio doni, quæ eſt amor: & omnia donantur nobis per amorē. Adeo quod appropriata filio, vt ſapientia: ſcientia: intellectus conſiderata ſub ratione doni donātur per Spiritum ſanctum: Imo ipſa incarnatio filij attribuitur Spiritui ſancto ſub ratione doni. De quo Iſaias. 9. paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Ioan. 3. ſic Deus dilexit mundum vt filium ſuū vnigenitum daret. ¶ Spiritus ſanctus poteſt dici donum noſtrum: accipiendo donum pro donato, vel dato: quia in eo quod eſt donum à patre & filio procedens non poteſt dici hominis: ſicut filius dicitur noſter redemptor: noſter panis: nō tamen noſter filius: ita neq; dicitur noſter Spiritus ſanctus. Ad hanc vide Alex. 1. p. q. 63. mem. 3. Bene tamē dicitur Spiritus noſter. Sicut. 4. reg. 2. dixit Heliſeꝰ ad Heliā. Obſecro vt fiat Spiritus tuus duplex in me, & loquebatur de Spiritu ſancto. Quod exponens Ricardus circa literā præcedentis diſt. ait quod hoc nō petiuit ex inordinato appetitu propriæ excellētiæ: ſed pro vtilitate eccleſiæ. Neq; petiuit habere Spiritū ſanctū perfectius q̄ Helias, ſed duplex officiū Sp̄s ſancti q̄ erat in Helia. ſ. ad ꝓphetiā, & ad mira-

Propoſi. 4.

miracula. Itē de Ioanne Luc. 1. prēcedet in ſpiritu, & virtute Heliæ. Num. 11. dictū fuit Moſi. Auferam de ſpiritu tuo: & tradā ſeptuaginta ſenioribus vt ſuſtentent tecum onus populi. Quod non eſt intelligendum de partitione ſubſtantiæ ſpiritus: aut gratiæ gratis datæ quæ fuit in Moſe. Sed quia ſine diminutione datus eſt illis ſpiritus propter merita Moſis. Vnde gloſſa ordinaria ſuper illa verba infra eodem cap. Auferens de ſpiritu qui erat in Moſe ait Moſes, & ſpiritus qui erat in eo, quaſi clariſsimi luminis lucerna fuit, ex qua ſeptuaginta Deus accendit. Ecce, ergo quomodo multæ lucernæ de lumine vnius accipientes illuminantur, ſine diminutione alterius. Bona. & Ricardus circa literam dicunt, ideo dictum auferri de ſpiritu Moſis, quia cum in Moſe fuerit abundantius: in alijs ſecundum proportionem, habebat quaſi rationem partis: vel quòd loquebatur de diminutione ſolicitudinis, quæ fuit diminuta ipſi Moſi ex cura alijs commiſſa. Poteſt ſecundum aliquos, quos Ricardus refert. q. 6. dici Spiritus ſanctus eſt noſter. Itaq; in his, & ſimilibus attendendus eſt reſpectus importatus ad nos: vnde bene dicimus, Deus eſt creator noſter: eſt patientia noſtra ex cauſalitate, quia ipſam in nos efficit, & cauſat. Secundum vero reſpectum quem habent diuinæ perſonæ inter ſe: non dicuntur noſtræ. Neq; nomina abſtracta dicuntur noſtra, quoniam de ratione ſua denominant, ſicut in creaturis nominant ſecundum informationem: ideo non dicitur Deitas noſtra: Eſſentia diuina noſtra: Æternitas noſtra, loquendo de ipſa diuina æternitate. Vide Bona. q. vltim.

DISTINCTIO XIX.

De æqualitate diuinarum perſonarum: Et de circumincęſsione.

Propoſi. 1. DEfide eſt, quod omnes tres perſonæ ſunt æquales in æternitate: Magnitudine, & poteſtate: ita docet Magiſter in litera, & ſcholaſtici hac. d. Alexan. 1. p. q. 47. M. 5. Thom. 1. p. q. 42. art. 1. Probatur ex Athanaſio

Universidad de Deusto
Biblioteca

in symbolo. Tres personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales. Pro huius intellectu ex prædicamentis est rememorandum quod æqualitas, & inæqualitas est proprium quantitatis, quarto modo: Tum supra. d. 17. p. 1. de augmento caritatis quomodo dicatur quantitas in diuinis. Et in præsenti sumitur Magnitudo non prout opponitur multitudini, sed prout opponitur paruitati: & sic dicit perfectionem diuinę naturæ. Tam pro præsenti distinct. quam sequenti reuocanda est in memoriam Arriana hęresis dicens filium esse creaturam: & patre minorem. Contra quã vide supra. d. 9. & d. 2. de personarum Trinitate. Fuit etiã hæresis Macedonij, & Eunomij negans Spiritum sanctum esse patri, & filio æqualem: sed quod erat creatura, & illis minor. Contra has ambas hæreses sunt hæc. d. & sequens: Magister de filij equalitate semper refert Augustinum contra Maximinum Arrianum. De Spiritu sancto, quod sit illis ęqualis probatur, Spiritꝰ sanctus est Deus, ergo æqualis patri, & filio. Antecedens probatur Act. 5. dixit Petrus. Anania cur tentauit Sathanas cor tuum mentirte Spiritui sancto? atq; vt probaret Spiritum sanctũ esse Deum, subdidit: non es mẽtitus hominibus, sed Deo. Consequentia probatur, sicut de filio. d. 9. quoniam ante Spiritum sanctum nõ fuit

Corol. Deus, ergo Spiritus sanctus nõ est patre, & filio minor. ¶ Ex hac infertur quòd Deus quãuis sit concedendus esse trinus non tamen est concedẽdus esse triplex. Ita Magister in litera, ratio est, quia triplex dicit aliquam distinctionem in termino cui additur vel quantum ad formam vel quantum ad partium multiplicationem: in diuinis personis neq; deitas distinguitur, neq; in personis numeratur, sed est vna simplex, & æqualis. Vide, & infra. d. 24.

Proposi. 2. Quælibet diuina persona est in alia. Hunc essendi modum vocant Theologi circumincessionem. Hanc docet Magister in litera: & doctores scholastici hac. d. Thom. 1. par. quæst. 42. art. 5. Probatur Ioann. 14. Ego in patre, & pater in me est. Ambrosius in hymno qui canitur in laudibus secundæ feriæ. In patre totus filius, & totus in verbo pater. Ratio huius inexistentiæ est vnitas diuinæ essentiæ, & distinctio personarum: ita quòd ambæ simul, & neutra sine alia. Neq; inuenitur in creaturis similis modus essendi in: Scotus hac. d. q. 2. litera. F. ponit aliqua exempla quamuis non omnino quadrantia ex quibus dicit esse melius, si corpus

pus glorioſum posset inexistere corpori alij glorioſo æquè subtili: in quibus si imaginemur quod esset vnitas naturæ quodlibet esset in alio, quia quodlibet esset sua essentia: quæ essentia similiter in alio esset corpore.

Ex istis duabus infertur quod in diuinis non est ponenda ali- *Proposi. 3.*
qua prioritas, aut posterioritas eo modo quo ponitur in creaturis: ponitur tamen prioritas, siue ordo originis, qua vna persona originat aliã. Et sic Scotus hac. d. q. 1. litera. L. dicit quod aliquis ordo, vt originis stat cum perfectione. Aliquis non, vt ordo inæqualitatis. Et in hoc. 1. dist. 6. quæst. 1. litera. E. Et. d. 12. quæst. 1. litera. I. dicit, quòd pater aliquo modo prius origine intelligit, quam filius sit genieratus. Et in quodlibeto. 16. litera. O. ponit quadruplicem ordinem necessitatis. Prima, qua Deus necessario viuit, secunda qua necessario intelligit, tertia qua necessario spirat, quarta, qua necessario diligit se. Vide Alexand. 1. part. q. 46. Thom. 1. part. quæst. 42. art. 3. Ricardum sequenti dist. q. 3. & 4. Bona. eadem. d. quæstionibus vltimis.

DISTINCTIO XX.

De æqualitate in potentia: in qua est quædam consequentia diui Augustini contra Maximinum, quod pater non genuit filium minorem.

Consequentia facta à diuo Augustino quæ refertur *Proposi.*
in litera. s. Si pater nõ potuit generare filium ęqua- *vnica.*
lem fuit impotens: Si noluit inuidus, non tenet formaliter, & per locum intrinsecum. De potentia dicet Scotus hac. d. quia potentia, actiua, de qua in præsenti est sermo, est principiũ transmutandi aliud in quantũ aliud vt habetur 5. Metaph. & habet, p termino obiectiuo omne possibile prout opponitur necessario, & includenti contradictionem vt est videre in eodem Scoto. dist. 42. huius. Et isto modo potentia patris ad generandum non accipitur proprie pro potentia. Sed ampliando rationem potentiæ ad rationem principij. Vide argumentum non tenet, quasi per locum à toto in quantitate

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad partem totius: quasi posse generare sit aliquid posse: sed est reducēdus syllogismus ad alios: quia Maximinus cōcessit, quod pater dedit filio deitatem: sed deitatem minorem, ergo deitas nō esset infinita ex se, ergo pater habens eam non est omnipotens: sed est omnipotens: & habet infinitam essentiam, & ita communicabilitatem in æqualitate. Hæc Scotus. Ricardus hac. d. quæst. 2. ad idem de inuidia dicit sic. Illa consequentia valet ratione materiæ: quia filij natura coegit, vt æquetur patri nec poterat filiū producere inæqualem quin esset imperfectio in ipso patre generante. Quòd autem aliquis neget alicui rei perfectionem quam natura rei exigit cum possit eam sine difficultate dare, sine inuidia esse non potest. Alij autem dicunt, quòd forma argumenti non valet realiter sed tantummodo apparenter: & sic voluit arguere Augustinus, quia quandoq; per argumentum apparens magis confunduntur obstinati, quam per argumentum magis existens. Hæc Ricardus.

DISTINCTIO XXI.

De dictionibus exclusiuis additis terminis diuinis.

Propo. 1. Dictio, solus, aut alia similis sumpta categorematice non adiungitur alicui termino in diuinis: quia solus significat nō cum alio: & categorematice ponit solitudinem: & in Trinitate, seu in diuinis nihil est solitarium, quia neq; essentia sine personis, aut è contra neq; vna persona sine alia. Syncategorematice cōsignificat, sicut omnis, & nullus: & negat associationem vnius ab altero respectu prædicati. Hoc modo ponitur in diuinis, atq; ex modo quo exponitur exclusiua constat veritas aut falsitas propositionum. Inde ista est falsa, solus pater est Deus & negatur à Magistro in litera quia sic exponitur pater est Deus: & nullus alius à patre est Deus: & ista secunda est falsa, & exponitur copulatiue. Ista autem est vera, solus pater, est pater.

Propos. 2. Dictio exclusiua addita vni personæ in diuinis respectu termini essentialis secundum aliquos nō excludit aliam personam sed

sed potiùs includit: ita tenet Lyranus supra. 11. caput Matthęi; in illis verbis. Nemo nouit filium nisi pater. Et iuxta istum modum illa esset vera, solus pater est Deus, quia sic erit exponenda pater est Deus: & nihil aliud à patre est Deus: quia licet filius sit alius non tamen aliud. Bonau. hac dist. quæst. vltim. tenet contra hunc modum dicendi, & dicit, quòd exclusio addita termino personali excludit aliam personam: propterea illa exclusio est per aliquid determinanda sicut in cantico angelorum. Tu solus altissime Iesu Christe, determinatur tamen, Cum Sancto spiritu in gloria Dei patris, ne pater, & Spiritus sanctus excludantur: & dicit quòd ly, nemo nisi pater, non æquipollet huic: solus pater, quia nemo distribuit: solus excludit. Et ibi ly, nemo, distribuit faciens hunc sensum, idest, nulla creatura, nisi ille qui est eiusdem naturæ. Vide Thom. 1. par. quæst. 31. artic. 4. dantem vtramque expositionem exclusiuæ, sed dicit, quod magis proprie excludit alium masculine, quam neutraliter addita termino personali: ideo vbi huiusmodi locutio fuerit inuenta non est extendenda. Sed pie exponenda. Dicitque idem quod Bona. quòd ly, Nemo, distribuit, idest nullus homo: vel nulla rationalis natura. Aut possumus dicere quod distribuit pro quocunque suppositō, intellectualis naturæ: vt includantur etiam angeli, qui magis proprie dicuntur intellectuales, quam rationales: Et ly, Nouit, stat ibi absolute supponens pro notitia essentiali in diuinis. Ad hanc dist. vide Alexand. 1. p. quæst. 51. & quæst. 65. Origenes vt dicit Epiphanius dicebat, quòd Spiritus sanctus, nō poterat videre filium: imo neq; filius patrem, qui per hanc autoritatem sane intellectam reuincitur de vtroq;.

DISTINCTIO XXII.

De diuinis nominibus.

Ens est nominabilis à nobis: idq; pluribus nominibus. *Propos. 1.* Probatur. ex. 1. perihermenias. c. 1, ea quæ sunt in voce, sunt earum quæ sunt in anima, passionum notæ: sed Deus potest à nobis cognosci, ergo & nominari:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Probatur minor, quia in psal. 45. dicitur, vacate & videte quoniam ego sum Deus. Hieremiæ. 9. in hoc glorietur, qui gloriatur scire & nosse me. Secundo, quia beatus Dionysius composuit librum de diuinis nominibus, ergo vel Deus est nominabilis: vel scientia ibi tradita est nulla. Tertio, quia eum scriptura diuersis nominibus vocat Exod. 15. Dominus quasi vir pugnator omnipotens nomen eius, Psal. 67. Dominus nomen illi. Exod. 3. Ego sum qui sum, hoc nomen mihi est in æternum. Et. 6. Nomen meum Adonai non indicaui eis, Isaiæ. 33. Dominus iudex noster: dominus legifer noster: dominus rex noster: Hieremiæ. 33. Hoc est nomen quod vocabunt eum, dominus iustus noster. Vide supra. d. 3. quia secundum illum triplicem modum: tripliciter dicuntur nomina Dei. Vide & Alexand. 1. part. quæst. 48. M. 1. & M. 2. art. 1.

Propos. 2. Magister in litera assignat sex differentias nominum.

Prima est. Quædam nomina distincte pertinent ad singulas personas.

Secunda. Quædam significant vnitatem essentiæ: Et hæc dicũtur de singulis sigillatim, & de omnibus simul, vt Deus: omnipotens.

Tertia. Alia dicuntur translatiue, & per similitudinẽ: vt splendor, speculum: character.

Quarta. Quædam ex tempore, & relatiue ad creaturam: quorũ alia de omnibus personis: vt dominus, creator: Alia non de omnibus vt donatus, datus, Missus.

Quinta. Hoc nomen Trinitas est quasi collectiuum pluralitatem personarum designans, quod sigillatim de nulla persona dicitur.

Sexta. Sunt quædam nomina, quæ ex tempore conueniũt Deo, neque relatiue dicuntur: vt humanatus: incarnatus. Hæc Magister.

Propos. 3. Ex his differentijs à Magistro assignatis constat non omnia nomina dici de Deo per translationem: sed esse illi multa nomina propria. Alex. vbi supra. Probatur. Ephes. 4. A quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur: cui dicto inuitẽtes Dionysius, & Damascenus, vt refert Bona. hac. d. q. 3. dicunt quod non est translatum à nobis paternitatis, filiationis & processionis nomen

men. Per idem patet aliqua nomina dici de Deo substantialiter, ideſt, dicere eius substantiam. Alia vero relationes & appropriata. Patet item, quòd nomina, quæ dicuntur translatiue & per similitudinem per prius dicũtur de creaturis quam de Deo, quia nihil aliud significant in Deo, quam similitudinem ad creaturas. Quæ autem dicuntur proprie de Deo, vt bonus, sapiens quantum ad id quod significant, cum sint perfectiones per prius dicuntur de Deo à quo manant illæ perfectiones in creaturas, quam de ipsis creaturis; bene tamen impositio talium nominum facta est à nobis ex ijs quæ prius cognouimus in creaturis. Ex quo item constat falsitas Rabbi Moysis, qui posuit nomina magis dici de Deo ad aliquid remouẽdum ab ipso quam ad aliquid ponendum in eo. Vt cum dicitur, viuens remouetur, quòd non est vt res inanimatæ Et sic de alijs. Patet etiam falsitas dicentiũ quòd omnia dicunt habitudinem ad creaturas, vt bonus, quia est causa bonitatis rerum creatarum, quia si ita esset posset Deus dici corpus, quia est causa corporum.

Si Deus posit nominari à viatoribus aliquo nomine distincte significante diuinam essentiam, hoc est dicendo rationem rei quam significat, duæ sunt opiniones, vna negatiua, quam tenet Thom. 1. part. quæst. 13. artic. 1. & ibi Caietanus. Sequitur, Durand. hac dist. quæst. 1. Ratio est, quia Deum nominamus sicut eum intelligimus: sed in statu viæ non intelligimus Deum secundum propriam eius rationem, & quasi diffinitiuam. Alia est opinio Scoti hac dist. & in reportatis, quæst. 1. affirmatiua: imo quòd de facto tali nomine Deus à nobis nominetur. Quia potuit Deus tale nomen sibi imponere quandoquidem comprehendit se, & potuit nobis reuelare, quia non implicat contradictionem. Negatque illam propositionem communem. Sicut aliquis intelligitur, ita & nominatur, quoniam potest distinctius significare, quam intelligatur, vel saltem ista est falsa. Nullus potest vti nomine distinctius significante, quam ipse possit intelligere. Verisimile ergo dicit, quòd multa nomina sint illam essentiam distincte significantia. Sicut Iudæi dicunt de nomine domini tetragrammaton. Et affert illud Exodi. 3. Qui est misit me ad vos. Hoc nomen mihi est in æternum.

Propo. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

æternum. Sed Moyses de nomine proprio Dei quærebat. Atq; exodi.6. Nomen meum Adonai non indicaui eis, vbi in Hebræo ponitur nomen Dei tetragrammaton. Ex quibus habetur, quod nomen domini tetragrammaton significat distincte diuinam essentiam, vt est sententia Rabbi Moysis, quem in hoc cap.6. refert Lyranus. Marsilius Ficinus in argumento ad Cratyllum Platonis annotauit, quod omnes gentes & linguæ præcipuum nomẽ Dei quatuor literis pronunciant, Ægyptij, Theut: Persæ, Syret Magi, Orsi: Græci, Theos: Arabes, Alla. Dat rationem, forsitan, quia & ipse Deus per quatuor gradus cuncta disponit: essentiæ, esse, virtute, actione. Cœlestia triplicitatibus signorum quatuor ignea, aerea, aquea, terrea: inferiora quatuor similiter elementis. Theologice melius dicemus, quòd sicut diuina ordinatione diuisæ sunt linguæ Genes.11. ita & factum est, quod ad designandam vnitatem essentiæ: & Trinitatem personarum, omnes venerentur nomine quatuor literarum. Vbi & obiter annota, quòd Philaster reputat hæreticũ dicere, quod ante turrim Babel fuerit vna sola lingua: sed quod erant plures, quas quia omnes loquebantur dicta est terra labij vnius. Alfonsus Castro ecõtra ipsam Philastri sententiã iudicat hæreticã. Si dicas quòd apud Hebræos nomẽ tetragrãmaton erat ineffabile respondet Scotus in reportatis q̃ est Deus ineffabilis, quantum ad illum cui fit expressio, quia non potest audiens complete intelligere Dei essentiam per quodcunq; nomen. Aduertes, quòd apud Hebræos illud nomẽ tetragrammaton vocabatur ineffabile, non quia exprimi nõ posset, sed quia vulgus ipsum nõ audebat propter eius sanctimoniã nominare. Sed summus sacerdos illo tantum nomine vtebatur iuxta literarum & punctorum proprietatem, idq; quando intrabat Sancta sanctorum & in benedictione plebis. Alex.1.p.q.49. M.4. Ricard.q.6. Tentur quòd nomen, qui est, sit maxime proprium Dei. Probant ex Damasceno citato.d.8.p.4. De simplicitate Dei. Estque triplex ratio. Prima, quia significat ipsum esse, quæ est sua essentia, & non aliquam formam. Secunda, quia alia nomina addunt aliquid super ens, vel secundum rem, vel secundum rationem. Hoc dicit totum pelagus infinitæ substantiæ sine determinatione. Tertia, quia significat esse in præsenti per quod maxime exprimitur æternitas. Sed quia dicit Dionysius de bono:

bono: quod nominatio boni est manifestatiua omnium Dei processionum, addit Alex. quod intendebat Dionysius nomẽ quod est prius quo ad nos: Damascenus, quod est prius simpliciter. Bonitas enim quasi mouit eũ facere creaturas, vt essent participes suæ bonitatis: quia enim bonus est, sumus nos: & sic est causa omnium: sed quia esse præintelligitur causæ, esse est primum.

Nomen Iesus excedit alia diuina nomina in tribus. In potestate Marci vltimo, In nomine meo dæmonia eijcient. In vtilitate Act.4. Non est aliud nomen sub cœlo, in quo oporteat nos saluos fieri. Ioan.16. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. In suauitate. Cant.1. Oleum effusum nomen tuum. Vide Bernar. serm.15. super Cantica. Imo absolute est nomen super omne nomen cui flectitur omne genu. Philipp.2. Vide eumdem Bernar. serm.2. circuncisionis. Et in cap. Decet domum, de immunita. ecclesiarum. lib.6. iubemur cordis genua flectere nominato Iesu. Quod vel capitis inclinatione testandum est præcipuè in Missa. *Proposi.5.*

DISTINCTIO XXIII.

De nominibus, persona, substantia, & essentia.

PErsona sic definitur à Ricardo de sancto Victo. 4. de Trinit. cap.22. Est intellectualis naturæ incommunicabilis existentia. Et corrigit illã Boetij quod, scilicet, est rationalis naturæ individua substantia ab Ocham hac dist. Persona est suppositum intellectuale & dicit quod est eadem cum definitione Boetij & Ricardi: & in.3. quæst.1. Persona est natura intellectualis completa: quæ nec sustentatur ab alio: neque est nata facere per se vnum cum alio, sicut pars. A Ricardo de Media villa hac.d.art.1. quæst.1. Persona est suppositum rationalis, vel intellectualis naturæ distinctũ proprietate ad dignitatem pertinente. Eandem dat Bona. hac. dist. quæst.1. dicens, quod persona sumpta est ab æquipollenti in lingua Græca quod est prosopon, quod significabat hominem laruatum in tragœdijs, quia talis homo repræsentabat aliquam personam *Proposi.1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sonam habentem dignitatem: & quia in ecclesijs maxime attenditur distinctio dignitatum tractum est primo hoc nomen persona ad significandum honorem in ecclesijs, in quibus illi vocantur personæ, qui habēt aliquam dignitatē. Deinde extensum est nomen ad suppositа intellectualis naturæ, quoniam est magna dignitas subsistere in natura rationali siue intellectuali. De illo autem quod addit suppositum vltra naturam magna est quæstio. Scotus hac dist. & in. 3. dist. 1. dicit, quod addit duplicem incommunicabilitatem: vt quò: & vt quod: Communicabile vt quo est forma, quia est qua aliquid est tale. Ideo anima separata non est suppositum quia licet non sit communicata: est tamen communicabilis, vt quo. Communicabile, vt quod, est quod cōmunicatum pluribus est idem cuilibet illorum, sicut vniuersale communicatur suis inferioribus. Ad hanc vide Alex. p. 1 quæst. 56. M. 3. & quæst. 57. M. 2.

Proposi. 2. Hoc nomen persona, est ponendum in diuinis. Probatur, ex capi. firmiter. de summa Trinit. & fide catho. Vbi dicit, pater, & filius, & Spiritus sanctus, tres quidem personæ, sed vna essentia. Concilium Toletanum, primum in confessione fidei, Crēdimus Trinitatem personis distinctam, substantia vnitatem. Toletanū vndecimum Spiritum sanctum credimus, qui est tertia in Trinitate persona. Affert Magister in litera autoritates Augustini ponentis personam in diuinis. Contrarium huius tenuit Laurentius Vallensis lib. 6. elegantiarum cap. 34 irrisitq; Boetium hominē Romanum quasi Romanè loqui nescientem. Dixitq; quod non est magis ponenda in Deo, quam in bruto, quia persona io honine significat qualitatem, qua alius ab alio differunt, tum in animo, tum in corpore, vt gerit personam hominis irati, pulchri. Et quando histriones in scœnis accipiunt personas, vt seruus regis, & sic. Cum Laurentio dicunt tenuisse Salmanticæ quemdam Theologiæ Magistrum Ioannem Doria nomine virum alias doctissimum. Qui tamen coactus fuit retractare.

Proposi. 3. Sicut nos Latini dicimus vnam essentiam, & tres personas ita Græci dicunt, vnam vsiam, & tres hypostases, id est, tres substantias. Magister, in litera, & dicit quod bene possent dicere tres personas in propria lingua, per tria prosopa, illud tamen maluerunt dicere, quia forte sic secundū linguæ suæ consuetudinem aptius dicitur

dicitur. Si Deus possit dici substantia vide supra. d. 8. p. vltl. & Bona. & Ricardum hac. d. Et illhic citatos. Diuus Thomas. 1. p. q. 29. art. 2. ad. 1. & 2. argumen. dicit, quod hypostasis significat quod cunq; individuum substantiæ, sed tamen ex vsu loquendi stat pro individuo rationalis naturæ, & quia nomē substantiæ apud nos æquiuocatur pro essentia, & hypostasi, transfertur in Latinum potius subsistentia, quam substantia, vitandi erroris causa. Ex hac arguit Magister, si possumus dicere tres personas, ergo quarē non possemus dicere tres Deos? Respōsio sua est quia scriptura contradicit, vt dicantur tres dij, non tamen contradicit vt dicantur tres personæ. Respondendo tamen realiter ad quæstionem, persona non dicit aliquid commune, & idem numero, in quo plures conueniant & cōmunicent, imo dicit aliquid in quo plures differunt, sed Deus, & alia nomina similia dicunt aliquid commune in quo tres diuinæ personæ conueniunt. Nempe deitatem, quasi formam denominantem, quæ est vna, & non numerabilis, aut multiplicabilis. Idem de æternitate, immensitate, potentia, dicendum est. De hypostasi. Alex. 1. p. quæst. 58.

DISTINCTIO XXIIII.

De nominibus numeralibus quid significant in diuinis.

Magister dicens, q̄ nomina numeralia in diuinis sunt introducta ratione remouēdi, atq; excludendi potiꝰ quā ponendi aliqua in Deo, ex quo fit quod non dicantur de Deo nisi priuatiue, aut negatiue, vt cū dicitur vnus, fit ad excludendum multitudinem deorum, non tenetur à Parisiensibus, ita Bona. hac. d. quæst. 1. & impugnatur ab Alex. 1. p. quæst. 65. M. 2 ar. 1. *Proposi. 1.*

Termini numerales secundum quod dicuntur de Deo non sumuntur à numero, qui est species quantitatis, probatur, quia sicut quantitas non ponitur in Deo proprie, vt habes. d. 19. ita neque numerus. Secundo, quia numerus species quantitatis sequitur diuisionem continui, quæ solum in materialibus inuenitur, vide Alex. 1. p. quæstio. 45. Mem. 2. & 3. Ex hac infertur quod *Proposi. 2.*

vnitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnitas Dei,& creaturæ non constituunt numerum simpliciter; quia quę constituunt numerũ vniuocant:sed vnitas,&numerus non dicitur vniuoce de Deo,& creatura,vt potes videre in Alexan.vbi supra.M.2.Ideo non debet concedi quod Deus:& lapis sunt duo:Nisi eo modo quo aliqua sub vno communi de ejs analogice dicto numerantur:& Boetiũ dicentẽli.1.de Trinita. cap. 3.in Deo nullus est numerus,intellige simpliciter & proprie. A simili est negandum quod Deus,& mũdus sint plura.Imo Deus & mundus nõ sunt quid melius:aut perfectius, quam ipse Deus solus:neque sunt plura bona. Ratio datur à Scoto quodlib.5.littera.G.quia bonitas & perfectio creaturæ continetur eminenter in bonitate infinita Dei: & ideo bonitas creata non auget bonitatem Dei:Neq; etiam est Deus pars integrans aliquod totum.

Proposi. 3. Termini numerales dicti de Deo sumuntur à multitudine prout est transcendens:secundum quod,ens,quod est transcendens diuiditur per vnum,& multa:& talis diuisio entis, inuenitur in separatis à materia. Significant autem in diuinis illa de quibus dicunt:& super hoc nihil addunt, nisi negationem *diuisionis* tantum. Vide Thom.1.p.quæst.30.art.3.Ricar.hac.d.art.1.quęst.2.& arti.2.quęst.2.Aliqui vt idem Ricardus refert,dixerunt,quod vnitas essentialis addit super essentiam rei rationem aliam positiuan,scilicet, identitatem rei ad seipsam:non differentem realiter ab ipsa re,sed tantum secundum rationem: At vero secundum Thomam citatum, & Ricardum nihil addit positiuũ nisi tantum negatiuum:& sic est media ista positio inter prædictam opinionem,& opinionem Magistri.Nam dicitur quod significant illa,de quibus dicuntur,& superaddunt negationem:ita essentia diuina est vna,scilicet indiuisa: personæ sunt plures:significanturillæ personæ,& indiuisio circa vnamquamque illarũ quia est de ratione multitudinis quod constet ex vnitatibus.

Proposi.4. Ista non est concedenda,Deus est multiplex.Magister in litera tam huius,quam præcedentis.Et quando dixit Isidorus, Trinitas est multiplex & numerabilis,exponit Magister, quod dixit pro eo quod alij dicunt trinum. Nam improprie locutus est vt dixit Bona.d.19.num.32.Et ideo exponendus est: Et cũ sapientiæ.7.dicitur est spiritus intelligentiæ sanctus multiplex:non

telligitur causaliter siue, effectiue,quia est effectiuus plurium donorum.Neq; debet ista concedi,in diuinis est ternarius personarum,aut ternarius vnitatum,quia vt dictum est, ibi neq; est numerus simpliciter, neq; totum integrale.

DISTINCTIO XXV.

Quid significet persona.

PErsona non dicitur vniuocè de Deo, & creaturis, imo neq; pure æquiuoce,sed analogice. Ita docet Bona.hac.d.q.vlti.Ricar.hac.d art.2.q.1.Tho.1.p. q.29.art.vlti.ad vlti.argum.quia nihil vt ipse tenet dicitur de Deo & creaturis vniuocè.Quicquid tamen sit de alijs, de persona satis probatur,quia per aliud constituuntur personæ diuinæ in esse personali,quam creatæ,vt patebit.d.sequenti.Ricardus dicit,quod persona principaliter conuenit personis increatis: deinde personis creatis secundum quod habent habitudinem ad personas increatas.Bona. dicit quod persona secundũ nomen prius dicitur de personis creatis, secundum rem nominis per prius de personis increatis. *Proposi.1.*

Persona de suo formali significato significat illud,quo constituitur in esse personali. De materiali vero indiuiduam substantiã intellectualem. Hæc potest deduci ex Doct. Subtili hac. d. Atq; per eam nescio si possint fortasse concordari opiniones, quod si non possunt concordari saltem ex ea poterunt intelligi. Quia enim personæ diuinæ constituuntur in esse personali per relationes vt.d.sequenti Thomas.1.p.q.29.arti. vlt. dixit,quod persona significat relationem per modum substantiæ,seu subsistentis,quia dicitur ad se,& non relatiue ad alterum, significat ergo relationem in recto,& essentiam diuinam in obliquo, non tamẽ relationem in quantum est relatio,sed inquantum significatur per modum hypostasis, licet subsistens in natura diuina nihil aliud sit,quam ipsa natura diuina. Scotus ponens illam duplicẽ incommunicabilitatem, negat personam diuinam dicere relationem neque propriam alicui personæ diuinæ, neque communi- *Proposi. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem tribus. Neq; substantiam secundam, id est, quidditatē, quia illa non numeratur in tribus personis, persona autem numeratur. Concedit tamen quod ibi connotantur, pater, filius, & Spiritus sanctus: & connotatur relatio, qua cuique personæ conuenit prædicta negatio communicabilitatis, similiter connotatur essentia diuina. Magister. d. 23. dicit quod persona secundum substantiam dicitur, distinguens secundum substantiam, contra relatiue, quia vt patet ait. Ad se quippe persona dicitur, sicut ad se Deus dicitur. Ita quod omnia prædicabilia de Deo reducūtur ad hanc diuisionem bimembrem, secundum substantiam, aut relatiue: Ricardus de sancto Victore lib. 4. de Trinit. cap. 19. fatetur personas dici secundū substantiā: & substantiā significare: & significare tamē aliquid. S. Bona. hac. d. q. 1. fatetur q; vtrūq; dicit, & secundum substantiam quia dicit suppositum certum substantiæ: & secundum relationem, quia dicit suppositum distinctum proprietate, quæ est relatio. Principalius tamen secundum substantiam, quantum est de generali, & primo nominis intellectu.

Propoſi. 3. Hoc nomen Quid, quandoq; quærit definitionem, vt patet ex. 1. Topico. cap. 4. Definitio est oratio indicans quid est esse rei. Aliquando quærit illud de quo aliquid dicitur. 10. Metaph. Tex. com. 7. Quærendum est quid vnum, scilicet illud de quo dicitur vnum. Inde cum catholici fateamur secūdum Ioan. cap. 5. 1. Canonicę, tres dare testimonium in cœlo, quærentibus hæreticis, quid tres? respondemus, personæ: ita respondit Augustinus, quia ibi, quid, non petebat essentiam, sed substantiuum de quo dicebatur illud adiectiuum. Vide Magistrū in litera & Bona. hac. d. num. 11. & Scotum hac eadem. d. Tho. 1. p. q. 29. arti. vlti. ad. 2. argum.

Propoſi. 4. Quamuis debeamus concedere tres personas eiusdem essentiæ in genitiuo, non tamen ex eadem essentia: quia præpositio ex, importat habitudinem causæ efficientis, vel materialis: genitiuus, causę formalis, vel ei similis: essentia se habet quasi forma ad suppositа non quasi materia aut efficiens. Vide ad hanc Augustinum in litera dist. 5. huius primi, & quæ dicta sunt ibi. dist. 5. p. 2. vide & litera dist. 19.

Dist.

DISTINCTIO XXVI.

De proprietatibus, à quibus nomina relatiua imponuntur.

SVb nomine hypostasis Arriani suum occultabāt errorem. Ita docet Magister citato in hoc diuo Hieronymo, nam illud pro essentia, & pro persona vsurpabant vt seducerent simplices. *Propoſi. 1.*

In diuinis ponunt Theologi communiter quinque notiones, ideſt, quinq; rationes importantes dignitatem personarum, quibus & personarum distinctio innotescit. Hæ sunt, in patre innascibilitas: & paternitas: in filio, filiatio. In patre, & filio spiratio actiua: in Spiritu sancto spiratio passiua. Harum quatuor sunt relationes positiuæ: quia prima scilicet innascibilitas non est proprie relatio, nisi per reductionem: sicut negatio reducitur ad idem genus cum affirmatione sibi oppositа. Tres harum sunt proprietates, scilicet, paternitas: filiatio, spiratio passiua, Nam spiratio actiua non est constitutiua proprietas personæ: quoniam est duarum personarum, neque per illam sunt personæ, itaque relatio est in plus quam proprietas. Notio in plus quam relatio proprie sumpta. In spirabilitas quanuis ab aliquibus ponatur notio, tamen communiter non ponitur notio in patre, neque in filio, quia in patre non dicit aliquid, quod non includatur in innascibilitate, aut in esse ingenitum, quod idem est. Neque in filio, quia licet non sit spiratus, sed genitus, non tamen est simpliciter improductus videantur Bona. & Ricard. hac. dist, Alexan. 1. par. quæstio 68. Tho. 1. par. quæst. 32. articulo. 3. Scotus in reportatis. dist. 29. quæst. 1. *Propoſi. 2.*

Personæ diuinæ constituuntur in esse personali per proprietates relatiuas, & non per absolutas. Probatur quia vbicunq; scriptura & sancti exprimunt Trinitatem est nominibus relatiuis, Matth. vlti. Baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Ioan. 1. capit. 5. Tres dant testimonium in cœlo, pater, verbum, & Spiritus sanctus. Ita in symbolis apostolorum, Niceno, & Athanasij, & in re tam ardua periculosum est *Propoſi. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

asserere, quod non habeatur per sacram scripturam, aut per ecclesiam & sanctos. Quod si per absolutas constituerētur piè credendum est, quod reuelasset illas Deus ecclesię, & voluisset sacramenta conferri inuocata Trinitate nominibus proprijs personarum. Ratione sic. Omnis proprietas absoluta conuenit Deo, quatenus est Deus. Sed si essent tres pprietates absolutæ essent tres dij habentes tres deitates: quod est hæreticum. Hæc est doctrina Scoti hac. d. Thomæ. 1. p q. 40. ar. 1. & S. Bonauenturæ, cui falso imponitur contraria opinio.

Propo. 4. Personæ diuinæ constituuntur per relationes in quantum relationes & non in quātum origines. Ita tenent Scotus, Thomas, & Ricardus ar. 3. q. 2. Estq; cōtra S. Bona. qui hac. dist. q. 3. videtur sentire quod per relationes in quantum origines. Pro intelle ctu aduerte q relatio, & origo, licet sint idem realiter in Deo, differunt tamen penes modum significandi. Nam origo significat vt via à re, vel ad rem, vt generatio. Relatio significat per modū formæ. Probatur modo conclusio, Origo significatur vt via, seu vt actus progrediens à re, vel ad rē, ergo præsupponit esse illius à quo progreditur. Et Origo passiua significatur vt via ad personam nondum constitutam, ergo non constituuntur per relationes in quantum origines. ¶ Authoritas Prouer. 30. Quod nomē eius, & quod nomen filij eius si nosti? *Argum.* Quæ videtur esse contraria, quoniam quæstio aliquid certum supponit, & aliquod dubium quærit ex. 7. Metaph. ergo filij nomine presuppositio, aliud plus quæritur quā relatio filiationis, exponitur tripliciter. *Solutio.* ¶ Primo ab Scoto in reportatis hac. d. q. 1. ad primum principale esse nomen filij incarnandi, scilicet Iesus. Quasi nesciret mundus quo nomine esset nominandus filius Dei incarnādus. Sic dixit Isaias. 62. Vocabitur tibi nomē nouum, quod os dñi nominauit, cui tamen idem Isaias multa nomina posuerat prius in cap. 9. Admirabilis consiliarius, princeps pacis, pater futuri sæculi, & cap. 7. vocauerat eum Emmanuelem. Nec erat inconueniens petendo nomen filij, scilicet Iesus: inmiscere nomē patris, quanuis nō esset aliud quam pater. Secūdo exponitur à Lyrano, quia Salomō prę uidit reuelanda mysteria simplicibus Matth. 11. Abscōdisti à sapientibus, & reuelasti ea paruulis. Confutans itaq; Salomon scię tiā philosophorū, & prę ferēs scię tiā sanctorū petit à philosophis myste

mysterium Trinitatis quod non cognoscebant physicę discipli næ. Tertio exponitur à Caietano. 1. p. q. 40. art. 2. quòd est æqui uocatio de nomine filij Dei. Dupliciter enim potest nominari, sicut & concipi: vno modo secundum suum, vt ita dicatur, quod quid est, id est, secundum nomen proprie, & distincte ipsum significans. Alio modo secundum conceptus & nomina abstrahibilia à creaturis. Primo modo est ineffabile Isai. 54. Generationem eius quis enarrabit? Vel possumus dicere quarto, quòd nomen proprium secundæ personæ est verbum Ioann. 1. In principio erat Verbum: quod nomen non fuit in mundo cognitum, & quod sicut filius est relatiuum, ita & verbum.

Filius Dei in diuinis dicitur ex alia ratione, qua homines dicuntur filij Dei. Magister in litera. Vide & Alexand. 1. p. q. 60. & 3. p. q. 8. M. 3. art. 4. Ratio quia homines sunt filij adoptione: Christus autem natiuitate. Quam distinctionem ipse insinuauit Ioan. 20. Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum. Alias si ex eadem ratione dicerentur, dixisset nostrum. Vide in. 3. d. 4. p. 1. Ex qua adoptione potest homo dici filius Trinitatis: & Trinitas pater: idem Magister in litera. Vide & in. 3. d. 10. *Propoſi. 5.*

Trinitas ipsa, & quælibet diuina persona potest dici Spiritus sanctus: & tūc spiritus supponit pro essentia. Magister in litera: vide supra. d. 10. p. 1. *Propoſi. 6.*

DISTINCTIO XXVII.

De eisdem proprietatibus personalibus: & Specialiter de verbo: & imagine.

PAtrem esse & genuisse: filium esse & genitum esse: Spiritum sanctum esse. & procedere ab vtroq;, sunt eędem proprietates. Magister in litera docens easdem proprietates, sub alijs tamen nominibus assignari ab Augustino, & Hilario. *Propoſi. 1.*

Quantum ad significatum pater, filius, & Spiritus sanctus significant hypostases, idest, personas subsistentes: paternitas: filiatio: *Propoſi. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

liatio: processio vel gignere, gigni, & procedere significant relationes. Magister in litera. Propter quod dicit, quod non sunt omnino idem.

Proposi. 3. De intellectu paternitatis sunt per se subsistẽtia, & ipsa generatio, & ipsa habitudo ad filium. Quæ differunt secundum rationem tantum. Ita Ricard. hac. d. art. 1. q. 2. Atq; idem debebit dici de alijs respectiuè. Et sic paternitas in quantum est constitutiua personæ præcedit ipsum generare, in quantum est habitudo sequitur. Hæc Ricard. Generari, & spirari, quia significantur vt viæ ad personas, quæ producuntur præcedunt secundum intellectum proprietates constitutiuas, quæ vt sunt habitudines sequuntur ipsas personas. Vide Tho. 1. p. q. 40. art. 4. Et ibi Caieta. Qui Caietanus. q. 42. art. 3. ad secundum ostendit non esse contradictionem in diuo Thoma ponente priotitatem in paternitate secundum quòd cõstituit personam, ad se ipsam vt est relatio, & in præfata. q. 42. art. 3. ad. 2. dicẽte. Neq; ex parte naturę, neq; ex parte relationum vna persona potest esse prior alia neq; etiã secundum naturam & intellectum. Quoniã licet principiũ coæuum suo principiato sit prius natura, & intellectu ipsomet principiato, relationes tamen causæ & causati, principij & principiati sunt simul natura, & intellectu. Quam contradictionẽ Scotus d. 28. q. vlt. redarguebat. Distinguit igitur Caieta. quòd est loqui dupliciter: vno modo secundum rem purè, & sic nulla est prioritas. Alio modo sub aliquo partiali conceptu, seu modo concipiendi: & sic ponitur prioritas. Dat exemplum. q. 40. art. 4. Sicut apud logicos relatio dupliciter significatur, vt concepta, & vt exercita: quæ tamen est vna met: ita paternitas vt exercita sequitur actum generationis, & sub expressa ratione paternitatis vt concepta præcedit generationem, & constituit hypostasin.

Corol. ¶ Ex his infertur quòd ista prædicantur de se in concreto, & in abstracto: pater generat, paternitas est generatio, & sic de alijs quia sunt idem in re: Similiter paternitas est pater: filiatio est filius, quia in diuinis non differunt abstractum & concretum. Quæ prædicatio non teneret in positione Gilberti Porretani ponentis relationes in diuinis esse extrinsecus assistentes non insistentes: & ideo proprietates relatiuas non dicere rem aliquam in persona, neq; esse Deum. Quem tamen errorem retractauit in concilio Remensi, vt ex Bernardo refert Bona. hac. d. num. 17. Adorat enim ecclesia proprietates in præfatione Trinitatis dicens. In personis proprietas: in essentia vnitas, in maiestate adoretur æqualitas. Vide infra. d. 33. contra hunc errorem. Magistrũ & Alex. 1. p. q. 68. M. 5. ar. 1. & 2.

DE VERBO ET IMAGINE.

In nobis est triplex verbum. Intelligibile, imaginabile, & sensibile. Hanc est videre, in Alex. 1. p. q. 62. M. 1. Et in Bona. hac. d. q. vlt. Ricard. ar. 2. q. 1. In Tho. 1. p. q. 34. art. 1. Deducunt illam ex Damasceno lib. 1. cap. penult. ex Anselmo. cap. 9. Monologij. ex August. lib. 9. de Trinit. cap. 10. Verbum intelligibile est, vel species intelligibilis, per quam intellectus intelligit: vel ipsa cogitatio intelligit, dicente Augustino in ser. Ioannis Baptistæ, Vox est sonus, & index cogitationis: verbum ipsa cogitatio. Verbum imaginabile est cum imaginamur sonum proferendum: quo nostrum verbum intelligibile alijs significamus. Sensibile est ipsa vox, quæ exterius profertur. Scotus hac. d. q. 1. litera. E. sic describit, Verbum est actus intelligentiæ productus à memoria perfecta, non habens esse sine actuali intellectione, repræsentans verbum diuinum. Et sic notitia producta ab obiecto intelligibili, & ab intellectu est verbum, ipsum verò intelligibile cum intellectu est memoria fœcunda, & parens verbi: seu notitiæ. Addit etiam litera. H. quòd de essentia verbi non est actus voluntatis, neq; formaliter, neq; vt causa: concomitatur autẽ duplex actus voluntatis, vnus præuius, quo imperatur actus ille. Voluntas enim copulat parentem cum prole, ideſt, memoriam cum notitia: alius, quo intellectus quiescit in intellectuali notitia iam habita, ipsam continuando. Quia si intellectio non complaceret voluntati, non permaneret intellectus in ea. Et loquitur Scotus in nobis, sicut & propositio ista loquitur. *Propos. 4.*

In diuinis est verbum. Patet Ioann. 1. In principio erat Verbum. Apocalyps. 19. de illo, qui erat vestitus veste aspersa sanguine, & nomen eius vocabatur, verbum Dei Psalm. 44. Eructauit cor meum verbum bonum: & loquitur de filio, de quo mox ait, Speciosus forma præ filijs hominum. *Propos. 5.*

Hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc est contra hæreticos Alogianos, sic dictos ab. A. ideſt non, & Logos, verbum, quasi sine verbo: qui neque euangelium Ioannis, neque Apocalypsin recipiebant, ex quibus reuincuntur. Et ita verbum in diuinis non capitur, neq; dicitur essentialiter, sed personaliter. Dicit enim respectum ad illum, à quo emanat, & à quo dicitur. Vnde Magister in litera citato Augustino dicit, quòd verbum non est pater. Et verbum relatiuè dicitur sicut filius. Hic respectū Scotus citatus litera. I. dicit, quòd si esset nomen impositum posset dici, verbatio, in abstracto. Et in litera. G. dicit, quòd non quælibet intellectio actualis est verbum, sed notitia genita, quoniam filius, & Spiritus sanctus habēt notitiam actualem, quæ non est verbum, quia non est genita, sed essentialis communis tribus.

Propoſi. 6. Verbum diuinum importat, siue connotat respectum ad creaturas. Probatur ex August. lib. 11. confessio. loquenti ad patrem, Verbo tibi coæterno simul, & sempiterno dicis omnia, quæ dicis, & sic quicquid dicis, vt fiat, nec aliter quam dicendo facis. Ratio huius est, quia cum pater vno actu intelligendi intelligat se, & omnia, vno verbo se & alia dicit. Est autem dicere proferre verbum, quod non conuenit, nisi soli patri. Nos, quia non simul omnia intelligimus tot habemus verba quot intellecta. Dici autem conuenit omnibus illis, quæ per verbum intelliguntur, aut significantur. Ex quo fit, quòd dicere principaliter importat relationem ad verbum, & mediante verbo ad res alias intellectas, & in verbo manifestatas. Quæ sunt non solum creaturæ, verùm essentia ipsa diuina, & personę diuinę: ita q̃ pater verbo dicit se, & Spiritum sanctum, & suam essentiam, atq; creaturas. Et sic quamuis soli filio conueniat dici, vt sit verbum, tamen dici verbo conuenit essentiæ, personis, & creaturis. Sed est aduertendum, quòd in quantum est essentiæ & personarum, est expressiuum tātum in quantum creaturarum est expressiuum; & operatiuum, seu factiuum. Artifex enim in verbo suo disponit agenda. Respectus expressiui est rationis tam in verbo, quam in creaturis, quia non dum sunt creaturæ. Respectus operatiui est realis non in actu, sed in potentia, scilicet, dicit respectum realem posibilem. Qui respectus conuenit verbo ab æterno, quia non transit in exterio rem effectum, sed est intra manens in agente. Ponit S. Bona. hac d num.

d.nu.34. exemplum de, Dono, de quo dictum fuit. d. 18. quòd ab æterno conuenit Spiritui sancto, quia non dicit actu, donatum: ita verbum, quia non connotat effectum actualem, vt creaturæ actu sint, ab æterno est expressiuum, & operatiuum creaturarū quia dicit respectū in habitu. Et quanuis creaturæ contingenter sint, tamen scientia, & potentia illas producendi, est necessaria, & impossibile est Deum non posse, & non scire illas producere. Inde verbum dicitur ars, sapientia, & virtus patris. Et Ioan. 1. omnia per ipsum facta sunt. Vide de hac Alex. citata. q. 62. M. 1. ar. 4. & M. 3. ar. 2. ¶ Contra hanc arguitur. Primo, quia si verbum diceret respectum ad creaturas posset dici Verbum creaturarū: sicut dicitur Spiritus sanctus, Heliæ spiritus & aliorum Sanctorū, vt supra. d. 18. Sed hoc est falsum, quia solum dicitur verbum patris. ¶ Secundo arguitur, quia supra. d. 18. dictum est, quòd nulla diuina persona constituitur in esse personali per respectum ad creaturas. Sed si verbum diceret respectum proprium in personā filij ad creaturas, qui non esset communis alijs personis, filius cōstitueretur in esse suo per respectum ad creaturas.

Argument. *Argum. 2.*

¶ Ad primum negatur sequela. Ad probationem dicit Bonau. hac. d. nu. 38. quòd est discrimen: quia verbum dicit respectum ad producentem, & creaturæ non producunt verbum diuinum. Spiritus illic non sumitur, vt dicit respectum ad producentem, sed ab effectu spirandi, quem operatur in creatura, & sic non accipitur, illic personaliter: sicut quando dicitur Deus noster, ab actu fouendi, & creandi nos.

Solu. ad. 1.

¶ Secundum argumentum, tangit difficultatem. An verbum diuinum procedat sic ab intellectu patris, quòd ex vi productionis tantum sit ab essentia, tanquam ab obiecto intelligibili: an sic producatur, quòd non tantum ab essentia, verùm etiam ab omnibus illis intelligibilibus, quæ pater in essentia sua intelligit? Diuus Thomas. 1. p. q. 34. art. 1. ad tertium tenet, quòd verbum Dei procedit & nascitur ex omnibus, quæ sunt, & continentur in scientia patris, scilicet, essentia, personis, & alio quocunq; intelligibili. Et Caiet. illa. q. ar. 3. exponit scientiam illam debere intelligi, scientiam simplicis intelligentiæ: non autem scientiam visionis. De quibus quæ sint vide infrà. d. 36. Neq; propter hoc verbum procedit à creaturis, neque à persona Spiritus sancti: licet

Ad. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet sit expressiuum earum, quia creaturæ non cognoscuntur per scientiam acceptam ab ipsis creaturis, sed cognoscuntur per diuinam essentiam. Scotus hac dist. quæst. 3. præcipue litera L. & dist. 32. quæst. 1. & quodlibeto. 8. art. 3. & in reportatis hac dist. quæst. 6. tenet quod realiter loquendo verbum non includit in proprietate sua personali aliquem respectum per se proprium ad creaturas. Quia ille respectus est rationis, & quicquid includitur per se in constitutiuo personæ diuinæ est reale, prout realo distinguitur contra ens rationis, & quicunq; respectus ad creaturas est communis tribus diuinis personis. Sed loquendo de significato huius nominis, verbum, quia in ipso importatur respectus realis ad patrem, si importatur respectus ad creaturã vt dictam vel causatam, quia ille est rationis, & respectus realis, & rationis, non faciunt aliquid per se vnum, sequitur, quòd verbum, aut non significat vnum per se conceptum, quia significat præfatos duos respectus, aut, si habet vnum tantum conceptum alterum illorum respectuum significat, alterum solum connotat. Et sic in opinione Scoti verbum non procedet à scientia creaturarum, sed ab essentia ex vi suæ productionis. Neque esse declaratiuum, aut expressiuum erit illi proprium, sed appropriatum.

Proposi. 7. Filius Dei dicitur verbum in quantum procedit per modum intellectus. Sed in quantum procedit per modum naturæ dicitur filius. Idcircò habendo respectum ad æternam emanationem, & ad creaturas modo exposito in præcedenti, nominatur nomine verbi: sed habendo respectum ad incarnationem expressius nominatur filius, vt in eo consideretur filiatio æterna, & temporalis: quamuis vtroque modo dici possit, vt Ioan. 1. Verbum caro factum est.

Proposi. 8. Imago in diuinis est nomen personale, & secundum doctores Latinos est proprium filio, quia imago est similitudo totius & hoc ex vi suæ productionis: ideo dicitur in litera, filius solus est imago patris, iuxta id Heb. 1. Cum sit splendor & figura substantiæ patris. Ex quo fit, quòd non dicitur ad se, sed dicitur relatiuè. Vide sequentem dist. & de imagine Thom. 1. p. q. 35. Alex. 1. p. q. 61.

DIS-

DISTINCTIO XXVIII.

De proprietatibus notionalibus.

Proposi. 1. Ngenitus dicitur relatiuè de solo patre. Magister in litera. Vide supra. d. 13. p. 4. Annotat & Magister ex Ambrosio, quomodo Arriani ex hoc probare nitebantur patrem, & filium alterius esse substantiæ. Propter quos hæreticos Ambrosius nolebat vti hoc vocabulo, seu termino. Vide ad hanc & Alex. 1. p. q. 69. M. 3. & 4.

Proposi. 2. Sapientia genita, vel nata, idem est, quòd verbum: filius, & imago, atq; ibi sapientia non sumitur pro essentia, sed pro hypostasi cum sua proprietate. Vide literam.

Proposi. 3. Imago aliquando dicitur secundum essentiam. Vt Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Probat Magister ex Augustino de fide ad Petrum dicente, Vna est sanctæ Trinitatis essentialiter diuinitas, & imago, ad quam factus est homo. Citat etiam & Hilarium. Vbi tamen aduerte, quod ibi sumitur imago, non pro exemplato, quod ad similitudinem alterius producitur: cùm Trinitas ad nullius similitudinẽ fuerit producta: sed sumitur pro exemplari, ad cuius similitudinem factus est homo, qui homo bene dicitur imago Trinitatis. Et ad imaginem: filius dicitur imago non ad imaginem. Alexan. p. 1. q. 61. M. 3.

DISTINCTIO XXIX.

De principio, quod dicitur multipliciter.

Proposi. 1. N diuinis vtimur nomine principij respectu diuinorum, non autem nomine causæ. Ratio est, quia principium est, vnde est aliquid: & vna persona diuina est ab alia. Causa videtur importare diuersitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

substātiæ causæ ad causatū. Doctores tamen Græci vtūtur indifferēter nomine causæ, sicut & principij. Vide Tho. 1.p.q.33.ar.1.

Propos. 2. Pater est principium filij, pater & filius principium Spiritus sancti, ipsa Trinitas creaturarum. Inde Ioan.8. quærētibus, Quis esset, respondit Christus, principium, qui & loquor vobis, ideſt, creator. Et in cap.1. In principio erat verbum, ideſt, in patre filius. Quòd pater sit principium filij, & pater & filius Spiritus sancti, est ab æterno: quòd Spiritus sanctus sit principium habet ex tempore, quia nō dicitur principiū, nisi creaturarū, quæ sunt ex tempore. Non sunt autem pater & filius duo principia Spiritus sancti, sed vnum, & Trinitas vnum principiū creaturarum. Hæc omnia Magister in litera, Alex.1.p.q.70.M.1.&2. Et cum dicit Magister ex Augustino, quòd pater est principium totius deitatis, vel diuinitatis, intelligitur omnium personarum in deitate, se tamen excepto. Sicut dicimus, cælum continet omnia, videlicet, se excepto. Vide ad hanc sup.d.12. Ex his infertur, quòd non est idem esse principium æternum, & ab æterno: quia in prima se tenet principium ex parte suppositi, seu ipsius principij. In secūda se tenet ex parte principiati, quod si est ex tempore est falsa. Ità docet citatus Alex. Item sequitur, quod principium dicitur notionaliter, seu personaliter: & essentialiter, & quòd analogicè dicitur de Deo respectu personarum, & creaturarum: quia vt ad intra dicit relationem realem, ad creaturas rationis. Sumpto personaliter concedimus. Principium est de principio, ideſt, Filius de Patre.

Corol.

2. Corol.

DISTINCTIO XXX.

De nominibus relatiuis, quæ dicuntur de Deo ex tempore.

Propos. 1. NOMINA Importantia respectum Dei ad creaturas dicuntur de Deo ex tempore: vt creator, Dominus, & similia. Ratio est, quia cū relatio sit inter duo extrema, vnō illorum non existente definit esse relatio: hoc est destructo fundamēto, aut termino relationis, ipsa nō est. Cum

Cum igitur creaturæ non fuerint ab æterno, sed ex tempore, Dei ad illas non est relatio, nisi ex tempore.

Propos. 2. Hæc nomina in Deo non ponunt aliquam mutationem, sed in ipsis creaturis: & sic in Deo est relatio rationis. Exemplum est de nummo, qui sine sui mutatione fit pignus, pretium, & donū: ita ex mutatione creaturarū dicitur Deus, Dominus, Creator, & Pater noster. Videatur Magister in litera. Qui & dicit, quod quāuis Deus non cœperit esse Dominus temporis ex tempore, quia non semper fuit tempus: cœpit tamen esse Dominus temporis. In ipsis creaturis est relatio realis, sicut in Deo rationis.

DISTINCTIO XXXI.

Quid significant hæc nomina relatiua, æquale, & simile in diuinis: item de appropriatis personarum.

Propos. 1. IN eo, quod dicit Magister quod æquale, & simile nihil ponunt in diuinis, sed tantum remouent, hoc est, dicuntur priuatiuè, sicut.d.24. de nominibus numeralibus, non tenetur.

Propos. 2. Æqualitas in diuinis, quæ est relatio fundata super vnitatem quantitatis virtualis, & similitudo, quæ fundatur in creaturis super vnitatem in qualitate, & in diuinis respondent attributa, de notant distinctionem personarum, & vnitatem essentiæ. Atq; ista est mutua relatio inter diuinas personas, ità quod pater est æqualis & similis filio, & è conuerso. In quantum vero addunt super hoc rationem originis, vt æqualis dicatur quasi adæquatus: & similis quasi assimilatus, non est mutua relatio, & æquiparantiæ. Quoniam per verba significantia motum non fit relatio mutua. Nam dicimus, quod filius coæquatur patri non tamen è cōuerso. Vide Bona.hac.d.num.14. & Alex.1.p.q.54. &. Tho.1.p. q.42.arti.1.ad.3.

Propos. 3. Æqualitas, & similitudo in diuinis si dicat relationem realem, aut tantum rationis: duplex opinio est. Magister in litera dicit q̄ est appellatio tantum relatiua, ideſt, quod formaliter nominat

Universidad de Deusto
Biblioteca

respectum secundum rationem, ita ibi exponit Ricardus. Hanc sequitur Thomas citato loco ad quartum. Quia æqualitas in diuinis tria includit, vnitatem essentiæ, realem distinctionem personarum, & relatiuam appellationem, qua formaliter denominãtur æquales. Prima duo ponunt aliquid in Deo. Appellatio relatiua nihil reale ponit in Deo: quia præter essentiam & personas nihil aliud est considerare in Deo reale. Et Caieta ibi, in fine dicit, esse concedendam in diuinis æqualitatem veram, perfectam, primã & summam, sed non inquantum est relatio realis. Eandem tenet Ricar. arti. 1. quæst. 2. Et per hoc in quæst. 1. ad. 3. vult saluare Magist. quod velit dicere, ꝙ hæc nomina non ponunt in Deo aliquid reale, sed rationis, licet ipsa æqualitas ponat in Deo veram rem, quæ est quantitas virtualis tanquam fundamentum relationis. Scotus hac dist. dicit, quod identitas, similitudo, æqualitas, sunt relationes reales in Deo: quoniam secundũ Scotum ad relationem realem tria sufficiunt, fundamentum reale, & terminus realis. Secundũ est distinctio realis extremorum. Tertiũ, quod ex natura extremorum, scilicet fundamenti & termini sequatur illa relatio sine opere alterius potentiæ. Quæ tria videntur esse in proposito.

Propo. 4. Proprium, & appropriatum differunt: quia proprium ita est vnius personæ, quod non alterius: appropriatum conuenit tribus personis sed appropriatur vni propter conuenientiam cum eius proprietate, & notificat proprium illius personæ. Ex Hilario in litera appropriatur æternitas patri, quia patris proprietas est non habere principium. Speciei pulchritudo filio, qui est patris imago. Vsus, qui est actus volũtatis muneri, idest Spiritui sancto, ex Augustino. Vnitas patri: quia vnitas est principium numeri, & inter tres intentiones generales prima, quæ sunt, vnitas veritas, bonitas. Æqualitas filio, quia est imago, & secunda persona in Trinitate, & æqualitas ad minus requirit duo extrema. Concordia, quæ pertinet ad voluntatem Spiritui sancto, qui procedit per modum voluntatis. Appropriatur etiam patri potentia: quia à nullo principiatur, sapientia filio, qui procedit per modum intellectus. Bonitas Spiritui sancto, qui procedit per modum voluntatis. Aliam appropriationem potentię, sapientiæ, & bonitatis per dissimilitudinem, vide infra in litera dist. 34. ex

34. ex Augustino. Appropriationem illius ex ipso, per ipsum, & in ipso, vide in dist. 36. Doctores scholasticos tam hac distin. quam. 34. & 36. Alexan. 1. part. quæst. 67. Thomã. 1. par. quæst. 39. artic. 7. & 8.

Pater, Filius, & Spiritus sanctus dicuntur esse vnum, non tamen vnus, nisi cum additione, scilicet vnus Deus, aut simile. Magister in litera. Ratio est, quia vnum neutraliter denotat essentiam: vnus masculinè personam, cum illo addito, scilicet, Deus, denotatur quid est ille vnus: vel fœminine dicẽdo sunt vna essentia. Affert Magister illud Ioan. 10. Ego & pater vnum sumus. Per quod, vt dicit Augustinus, liberamur ab Arrio, qui posuit patrem, & filium diuersæ naturæ: & à Sabellio, qui posuit tãtum vnam personam in diuinis. Citatur in litera. Bona. hac. dist. quæst. 45. dicit, quod, vt possit dici vnum simpliciter, requiritur cõformitas simpliciter, & illa consistit in tribus, scilicet, in natura, in voluntate, & in operatione. Ideo. 1. Corinth. 3. Paulus, & Apollo, quia erant eiusdem naturæ homines: eiusdem intẽtionis: & eiusdem prædicationis dicuntur vnum. Si autem sit conformitas solum in natura, dicuntur vnum secundum aliquã determinationem, vt vnum specie: aut genere. Si sit conformitas in voluntate, dicuntur vnus spiritus: qui dicit amorem. Si in operatione & natura dicuntur etiam cum addito vnum, vt fornicator, & meretrix vnum corpus. 1. Corinth. 6. *Propoſi. 5.*

DISTINCTIO XXXII.

Si pater, & filius diligunt se Spiritu sancto? Si pater est sapiens, sapientia genita? Et similiter filius?

Hæc non est concedenda: Pater est sapiens sapientia genita. Sic docet Magister ex Augustino: Alex. 1. p. q. 67. M. 3. ar. 2. ꝯ. 3. Et aduerte, quod in his potius est quæstio de modo dicẽdi, quã de re. Ratio, quare ista negatur, est, quia ille ablatiuus notat habitudinem principij. Quod principium potest se habere tripliciter: vel, vt efficiens *Propoſi. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

efficiens:vel,vt formale:vel vt principians Filius nullo modo est principium patris,neque, vt efficiens,vel principians:neque, vt formale,quo pater sit:quia tale vt formale est essentia. Et sic, q est tribus personis essentiale, æquè tribus conuenit per essentiã vt quo. Nam si petas,quo pater est Deus? respondetur,deitate, seu essentia. Quò pater sapit? essentia. Similiter de alijs personis.

Proposi. 2. Ista bene conceditur,Pater verbo creat, pater verbo dicit omnia,vt habes.d.27.p.6. Annotat Scotus hac.d. quod dicere potest capi tripliciter. Vno modo essentialiter: & sic tribus personis conuenit. Isto modo sumpsit Anselmus, Monologij. 63. cũ ait,Nihil aliud est summo spiritui dicere,quam quasi cogitando intueri. Et sic omnes tres sunt vnus dicens:sicut sunt vnus Deus. Alio modo notionaliter:& sic conuenit soli patri. Tertio modo partim essentialiter,& partim notionaliter:essentialiter in quantum conuenit tribus:notionaliter, quoniam vni personæ appropriatur. Nam secundum Scotum esse declaratiuum, seu expressiuum conuenit verbo ex appropriatione: ex qua appropriatione dicitur potentia operatiua patris.

Proposi. 3. Ista potest concedi. Filius est sapiens sapientia ingenita, capiẽdo ingenitum notionaliter pro patre. Et tunc ille ablatiuus dicit principium principiatiuum,à quo est filius, & habet hunc sensum,filius est sapiens de sapientia ingenita,hoc est,habet à patre quod sapiens sit. Vide Magistrum in litera,vide Alex.vbi supra. §.4. Inde Ioan.7.dixit Christus. Mea doctrina non est mea,id est non habeo illam à me, sed à patre. Conceditur etiam, quod filius est sapiẽs seipso: per seipsum,& sapientia genita, quæ omnia idem sunt:non tamen quod sit à seipso. Vide in litera.

Proposi.4. De ista,pater & filius diligunt se Spiritu sancto, quæ visa est Magistro tam difficilis, quod eam indeterminatam reliquit,variæ sententiæ sunt, vt est videre in Scoto hac.d. & in Bona. q.1. in Tho. 1.p.q.37.arti.2. Propter reuerentiam Augustini,qui illã asseruit,vt est videre in litera, dico quod est concedenda. Cuius hæc est interpretatio: Diligere sumitur essentialiter:& isto modo non se diligunt Spiritu sancto,sed sua essentia. Et hoc vult dicere Augustinus,In illa Trinitate quis audeat dicere patrem nec se,neq; filium,neque Spiritum sanctum diligere, nisi per Spiritũ sanctum?

sanctum? Alio modo sumitur notionaliter: & sic diligere est spirare amorem,sicut dicere est producere verbum:florere in arboribus est producere flores, Spiritus sanctus, vt ait Scotus, ex vi suæ productionis non proprie sed appropriate est amor omnis amati,& ideo habet aliquam relationem rationis ad sic amatũ. A qua habitudine denominari possunt pater & filius, qui sunt principium Spiritus sancti importaturque illa habitudo per hoc verbum diligere. Valet igitur propositio. Pater & Filius producunt Spiritum sanctum,cui Spiritui sancto appropriatur amor. Pater,& filius diligunt nos amore essentiali, qui appropriatur Spiritui sancto:sicut cõceditur,pater verbo dicit se,& creaturas. Eadẽ quæstio potest esse de Spiritu sancto,si procedat, vt amor essentiæ,aut, vt omnis diligibilis:sicut fuit quæstio de Verbo. d.27. Scotus negat in.2. d. 1. art.2. Caiet. 1.p.q.34.art.3. non reputat inconueniens concedere,sicut de verbo. Secundo dicit nõ esse simile, quia amor respicit res amabiles in seipsis:verbum in intellectu.

DISTINCTIO. XXXIII. De Proprietatibus, an sint idem quod personæ? Et an sint idem quod diuina essentia? Ad hanc vide in.d.8.de simplicitate Dei &. d. 26. Et in.27. errorem Gilberti Porretani,contra quem est Magister hîc.

DISTINCTIO XXXIIII.

Comparat personas ad essentiam, quantum ad entitatem & prædicationem: & de nomine, homousion: Et de nominibus translatiuis.

Propos. 1. Istæ propositiones nõ sunt cõcedendæ: Vnus Deus trium personarum, vel tres personæ vnius Dei. Quoniã cum hæc vox,Deus, significet rationem principij effectiui forte acciperetur in diuinis,sicut cũm dicitur,Deus Abraham,Isaac,& Iacob propter seruitutem, & subiectionem. Quam rationem, quia non significat essentiã,

Universidad de Deusto
Biblioteca

concedimus tres personas vnius essentiæ, vnam essentiam trium personarum.

Propos. 1. Potentia attribuitur Patri, sapientia Filio: ne sicut in creaturis, quia pater est prior, solet ex antiquitate notari defectus & impotentia: in filio ex posteritate imperfectio, & insipientia, ità putaretur esse in diuinis. Bonitas Spiritui sancto, quia nomen spiritus videtur esse inflationis, & tumoris, ne ergo putaretur Spiritus sanctus esse crudelis, aut inflatus. Petrus Abailardus hæreticè asseruit, potentiam esse propriam patris, sapientiam filij, benignitatem Spiritus sancti, & non appropriatas.

Propos. 3. Hoc nomen homousion valet in Græco, quod in Latino eiusdem substantiæ: & fuit in ecclesia defensum contra Arrianos. De his tribus vide in litera.

Propos. 4. Translatio nominum ad diuina debet fieri secundum piam similitudinem & catholicam. Magister in litera. Vnde ar notat Bona. hac distin. nume. 32. quod finis translationis est duplex. Vnus laus Dei, vt ex omni creatura laudetur, & ne inopia vocabulorum cessaretur à laude: imò qui excellit omne nomen laudetur ex omni nomine. Alius est manuductio intellectus nostri ex creaturis in cognitionem Dei. Sed quoniam finis imponit necessitatem his, quæ sunt ad finem, nomina importantia deformitatem non transferuntur, quia non facerent ad laudem. vt bufo, vulpes. Neque similiter nomina propria angelorum, ne angelus credatur esse Deus: quoniam magna similitudo mater est falsitatis. Hæc Bona. Vide & Alex. 1. p. quæst. 1. M. 4. arti. 5. & q. 55. & Thom. 1. p. quæst. 1. artic. 9. & q. 13. artic. 3.

DISTINCTIO XXXV.

De scientia Dei.

Propos. 1. AB hac distin. tractat Magister de potẽtia, sapiẽtia, bonitate, vt sunt essentialia. Sapientia & scientia Dei cũ sit vna propter diuersos rerum status, & effectus diuersos habet plura nomina. De omnibus futuris vocatur

catur præscientia: de faciendis dispositio: de saluandis prædestinatio: de gubernandis prouidentia. Magister in litera. & Alex. 1. par. quæst. 23. M. 1. Qui Alex. q. 26. M. 2. dicit, quod sumendo communiter idem est prouidentia quod dispositio. Strictè dispositio respicit res, vt fiant in numero, pondere & mensura sap. 11. alia sursum, alia deorsum. Prouidentia respicit res postquã sunt factæ, vt perficiantur, permaneant & gubernentur. Atque hæc quatuor, vt dicit Magister dicuntur ad aliquid: quia si nihil esset futurum non dicerentur de Deo.

Deus habet scientiam certam & immutabilem sui & omniũ. Propos. 2. Hæc est contra Albanenses dicentes quod Deus non præscit, ali quod malum ex se: sed præscit per aduersarium, idest, per dæmonem: neque distingunt de malo culpæ, vel pœnæ. Probatur conclusio, per scripturas vtriusque testamenti. Genes. 1. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat psal. 93. Vocantur insipientes, qui dixerũt, Non videbit, neque intelliget Deus Iacob. psal. 138. Mirabilis facta est scientia tua ex me, Iob. 12. Apud ipsum est sapientia, & fortitudo: ipse habet consilium, & intelligentiam: ipse nouit & decipientem, & eum, qui decipitur, adducit consiliarios in stultũ finem. Eccles. 16. Non dicas à Deo abscondar. Rom. 4. Vocat ea, quæ non sunt. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, Hebr. 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. De malis tam culpæ, quam pœnæ. Exod. 6. Sciebat peccatum Pharaonis & illius peccati pœnas: Ioan. 6. Ab initio sciebat Iesus, qui essent credentes: & quis traditurus esset eum. Lucæ. 16. Præuidens pœnam venturam fleuit super Hierusalem. Hanc è solo lumine naturali confitentur & barbaræ nationes, quæ suas orationes ad Deum, siue verum siue falsum dirigunt: iniurias ab illo vindicandas credunt. Vnde est illud Ilionei ad Didonem. 1. Æneid. Si genus humanum, & mortalia temnitis arma, At sperate Deos memores fandi, atque nefandi. De his duabus vide Magistrum.

Hęc scientia non est discursiua, quia esset imperfecta, & Deus esset potentialis, Vide Alexan. vbi supra. q. 23. M. 2. Sed quia Deus cognoscit se quantum est cognoscibilis, hoc est, comprehendit scita quod suũ intelligere adęquatur suo intellectui, sic q

Propos. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neq; excedat, neq; excedatur, cum suum intelligere sit suum esse. Cognoscendo ergo se & suam virtutem, cognoscit omnia, ad quæ sua virtus se extendit vna, & eadem notitia, qua seipsum cognoscit. Et sic scientia Dei, neq; est dicenda, scientia, quia: neque propter quid, vt in rigore physico sumuntur hi termini: quoniã præfati termini exigunt discursum, in quo est motus de vno ad aliud. Deus verò est primum mouens, non motum. Habet verò aliquam similitudinem cum scientia, propter quid, quoniam cognoscit Deus ex semetipso tanquam ex causa omnes effectus. ¶ Inde etiam constat, neque dicendam esse vniuersalem: neque particularem: cum eius obiectum, neque sit vniuersale, neque sit particulare, sed vna & simplicissima essentia. Ita docet Thom. 1. par. quæst. 14. artic. 1. ad. 3. Contrarium tamen tenet Durandus hac dist. quæst. 4. volens, quod sit vniuersalis ab obiecto secundario, scilicet, à scibilibus ad quæ se extendit. Imò vult, quod non sit vna scientia, sed plures secundum rationem: quia scientia quæ in nobis sunt plures secundum rem, in Deo sint plures secundum rationem. Secundo infertur, quod sicut de Deo dicuntur diuersa tempora, vt supra. dist. 9. similiter scientia Dei, quia cognoscit principia, vocatur intelligentia: propter conclusiones, sciẽtia: quia cognoscit altissimam causam, sapientia, quia cognoscit agibilia, prudentia, & consilium. Thomas vbi supra ad secundum. Durandus hac. dist. quæst. 3. ad. 1. dicit, quod non est scientia respectu omnium, quia non respectu sui, neque respectu particulariũ, quod licet sit verum in rigore physico, tamen sancti & scriptura eam vocant simpliciter scientiam, intelligendo nomine scientiæ notitiam certam, euidentem, inuariabilem. Quod si quæras, an scientia Dei sit practica, vel speculatiua? dictum fuit in. 13. p. prologi, quod respectu suiipsius ipsa est speculatiua: respectu aliorum dicunt aliqui Doctores quod nec est purè speculatiua neque purè practica: sed participat cum vtraque. Nam respectu rerũ cognitarũ ipsa est practica, quoniã est respectu operabilium, maximè illarum, quę aliquo tempore fient. In quibus vltra hoc, quod sunt res operabiles de se, accedit ratio finis practicæ, qui est opus. Quoniam autẽ modus illas cognoscẽdi est speculatiuus, videlicet, cognoscẽdo diuisiones, diffinitiones, habitudines, & vniuersa prædicata, vt quan-

Corol. 1.

Corol. 2.

quando artifex humanus considerat in sua arte operabilia, sed tantum vt cognoscat, illa cognitio est speculatiua, quanuis de re operabili: ita in Deo per prius considerauimus scientiam simplicis intelligentiæ, qua cognoscit omnia, quam voluntatem, qua vult illa fieri. Quæ postquam voluntas determinat fienda considerauimus, quòd intellectus diuinus dictet rectum quod fiant. Et sic voluntas diuina non determinatur per scientiam practicam, sicut determinatur voluntas creata. Vide Ricard. hac. d. q. 5. Scot. infra. d. 38. tenet quòd simpliciter est speculatiua.

DE IDEIS.

Iuxta communem sententiam omnium catholicorum in Deo sunt ideæ rerum illarum, quæ sunt extra ipsum. Ita docent communiter scholastici hac. d. Ricar. d. sequenti. Tho. 1. p. q. 15. per totam. Primus qui ideas nominauit fuit Plato. Videatur dialogus, cui titulus Parmenides, siue, de vno omnium principio. Seneca lib. 8. epistolarum, epistola. 1. quæ est in ordine. 59. ponit definitionem ideæ secundum Platonem, & eius interpretationem. Definitio est: idea est eorum, quæ naturaliter fiunt, exemplar æternum: vt artifex facturus imaginem facit ad exemplar quod in mente habet. Et ponit differentiam inter ideam, & idos. Quoniam idea exemplar est: idos forma ab exemplari sumpta. Alteram artifex imitatur, alteram facit. Idos in opere est: idea extra opus, nec tantum extra opus, sed ante opus. Aristoteles imponit Platoni, quòd posuerit has ideas per se existentes. Quidam dicunt id falsò imponi Platoni. Inter nostros Theologos additur præfatæ definitioni, quòd sit exemplar, ad quod aspiciat agens liberum, determinans sibi finem. Quoniam pater generãs non est idea filij geniti: quoniam licet sit in potestate hominis tendere ad actum generationis, non tamen est in eius potestate dare genito naturam, & qualitates ipsam consequentes. Et definitur sic. Idea est forma, quam aliquid imitatur ex intentione agentis determinantis sibi finem. Ex qua infertur, quòd nos nõ habemus ideã eorum, quæ à casu fiunt, neq; eorum, quæ ex necessitate, & præter libertatem nostram. Scotus hac. d. litera. 1. de-

Propos. 4.

Corol.

Universidad de Deusto
Biblioteca

finit ideam,sed vt est in Deo: Est ratio æterna in mente diuina, secundum quam aliquid est formabile extra, secundū propriam eius rationem.

Propos. 5. Cui competat in Deo dici ideam,opiniones sunt. Quæstio verò duntaxat est de nomine,quia in re omnes cōueniunt, scilicet, quòd Deus sit omnium causa,quòd se & omnia vnica,& simplicissima notitia cognoscat,quòd omnia alia in Deo non habeant aliud esse,quam habent effectus in causa illos eminentissime cōtinenti.Scotus hac.d.tenet,quòd dici ideam conuenit ipsis creaturis cognitis à mente diuina:ità quòd homo cognitus est idea,& exemplar,ad quod fit homo.Cum eo est Gabriel hac.d.q.5. art. 1.conclus.4.Citat pro ea Gersonem in lib.de vita spirituali: Petrum de Aliaco in.1.q.6.art.3.dicentem,quod Ocham hanc materiam,valde pulchrè determinauit,qui Ocham fuit huius opinionis hac.d.q.5. quoniā Plato,cuius sententiam tenet August. 83.q.q43.ideam hominis dixit esse hominem, vel quidditatem hominis.Neq; Augustinus differt à Platone,nisi,quia Plato ponit illas per se existentes,Augustinus ponit illas in mēte diuina. Item communiter ponūtur plures ideę.Vnde idem August. dicit,q; alia ratione conditus est homo,alia equus. Cū eis est Durādus hac.d.q.3.ar.8.dicēs,q; intellectus diuini est duplex obiectū. Primū & principale,quod est essentia.Aliud secūdariū,id est,res creabiles,& hoc est idea.Et sic patet quomodo sint plures ideæ.

Alia opinio tenet, quod essentia diuina imitabilis à creatura est idea.Hæc est mens Alex.1.p.q.14.M.4.ita, quòd nō dicit solam essentiam,sed ipsam cum relatione ad exemplatum,sicut saluator,& creator.Est q; essentia & ista relatio, non vt partes componentes vnam communem rationem, sed vt res & modus: vt determinabile,& determinatio,vt commune & proprium. Hæc autem opinio diuiditur,quia potest considerari essentia diuina vt in se imitabilis à creatura,alio modo,vt cognita, vt imitabilis. Et isti duo modi differunt, vt dicit Ricard.d.36.art.2.q.2. quoniam primus præcedit secundum rationem intelligendi. Quia enim diuina essentia est imitabilis,ideò cognoscitur, vt imitabilis,& non è conuerso.Et hic modus ponit in Deo respectum rationis,vt in potētia ad creaturā,in creatura respectū realem in potentia ad Deū,& sic Deus cognoscceret creaturam per ideam. Ad hunc

hunc sensum videtur tenere S.Bona.hac.d.q.1.dicens,Deus cognoscit per ideas,& habet in se rationes & similitudines rerum, quas cognoscit,in quibus non tantū ipse cognoscit,sed etiā aspicientes in eum,& has rationes vocat August,ideas & causas primordiales.In.q.2.&.3.apertè dicit,quòd idea significat diuinam essentiam in respectu ad creaturam.Secundus modus(scilicet, essentia cognita,vt imitabilis)ponit in Deo respectum rationis in actu ad creaturam,& connotat in creatura respectum rationis ad Deum in actu,& respectum realem in potentia. Et sic Deus non cognoscit per ideam,quia respectus ideales non ponuntur necessarij,etiā in opinione Scoti,& nominaliū,ad hoc, vt Deus distinctè intelligat creaturas,quia vilesceret eius intellectus mendicando cognitionem à respectibus rationis, sed ponuntur ad producendas creaturas. In hoc sensu videtur hanc secundam opinionem tenere Thomas. 1.p.q.15.art. 1.ad tertium,& clarius ar. 2.ad.3.dicens.Respectus,quibus ideæ multiplicantur, non causantur à rebus,sed ab intellectu diuino comparāte essentiam suā ad res.Et ibi Caieta. Ad hunc sensum interpretatur Thomam.Vi cardus pro vtroq; horum intellectuum facit rationes, & soluit.

¶Ex dictis patet, quomodo in ista opinione sunt in Deo plures ideę,quia sunt plures respectus rationis in diuina essentia ad creaturas producibiles. *Coroll.*

In Deo sunt ideæ omnium factibilium etiam si nunquā fiant. Hanc tenet Tho. 1.p.q.15.ar.3. Probat ex Platone, qui posuit ideas esse principium cognitionis rerum, & generationis ipsarum. Secundum, quod idea est principium factionis dicitur exemplar,secundum quod principium cognitionis proprie dicitur ratio.Ad vtrumq; igitur se habens idea,vt est exemplar se habet ad omnia,quę fiunt:secundum quod ratio ad omnia,etiamsi nunquam fiant. *Propos.6.*

Mala,& priuationes non habēt ideam in Deo.Ita tenet Alex. 1.p.q.23.M.4.ar.2.Ricar.d.36.ar.2.q.4.Vbi & tenet,quod neq; bonorum possibilium,quæ nunquam fient,sint ideæ in Deo,in quo contradicit præcedenti.Sed concordātur per hoc, quòd negat ideam propriè loquendo de idea,vt est exēplar,non tamē rationem cognitionis,quæ includitur in idea,& pertinet ad speculationem:idea verò ad practicam Dei cognitionē.Sed probatur propositio *Propos.7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

propositio, quoniam respectu cognitionis malum cognoscitur per bonum: & priuationes per habitus. Respectu factionis, Deus non est autor malorum, ergo nullo modo est in Deo idea illorum, quamuis cadant sub cognitione eius inquantum mala permittit, & ordinat, sicut cadunt ægritudines sub scientia practica, medici inquantum per illam curantur.

Proposi. 8. Materia prima & accidentia habent in Deo ideam distinctam ab idea totius compositi. Hæc est contra Thomam vbi suprà, ad tertium argumentum. Sed docetur à Ricardo vbi supra, ad primum argumentum dicente, quòd non tantum est idea rerum per se factibilium, sed cuiuscunque creaturæ, etiam si concreetur vt accidentia. Sed probatur propositio. Quoniam accidentia sunt factibilia sine subiecto, sicut sunt conseruabilia in sacramento altaris. De genere, specie, differentia, Thomas citatus apertè dicit, quòd genera non habent ideam aliam ab idea speciei, quia nunquam genus fit, nisi in aliqua specie. Gabriel hac dist. quæst. 5. art. 1. concluf. 5. dicit, quòd si tantum habeant esse obiectiuum in mente non sunt ideæ illorum. Si tamen sunt qualitates mentis singulares in existendo, communes tantum in prædicando, sunt illorum ideæ, sicut aliorum singularium.

Proposi. 9. In Deo sunt ideæ infinitorum, sed extendendo nomen ideæ ad rationes rerum cognoscitiuas, vt exponit Ricard. ar. 2. quæst. 5. Et ità dixit Bonauent. hac dist. quæstio. 5. quòd sicut diuinæ sapientiæ non est numerus Psalm. 146. ità neque rationum, per quas diuina sapientia cognoscit. Sumendo tamen ideam proprie, & secundum vtramque rationem, quam dicit, vt supra p. 6. quia Deus non producet infinita, videtur aliquibus, quòd non sint infinitæ: alijs è contrario ex triplici suppositione. Prima, quia in Deo sunt ideæ singularium. Secunda, quia in Deo nulla est idea de nouo. Tertia, quia singularia, sicut cognitiones creaturæ rationalis, succedent sine fine, quia respectu rerum in proprio genere beati habebunt cogitationum alterationes.

DIS-

DISTINCTIO XXXVI.

Quomodo sint res in Deo illæs cognoscente.

SCientia Dei, vltra ea, quæ dicta sunt, tripliciter nomi- *Proposi. 1.*
natur. Videlicet, simplicis intelligentiæ, propterea, quòd vnica & simplicissima notitia nouit omnia. Scientia visionis, ex eo, quòd sicut nos ea, quæ habemus præsentia, dicimur, videre, ità Deus, cuius æternitas coexistit temporibus nostris videt præterita, præsentia, & futura. Et hæc scientia non est de possibilibus, quæ nunquam erunt, vide infra. d. 39. Tertia acceptio est de scientia approbationis. De qua loquitur Magister hic in litera: vbi docet, quòd Deus non cognoscit mala. Vnde est illud psal. 137. Alta à longe cognoscit. Et psal. 16. De absconditis tuis adimpletus est venter eorum. Vbi dicit August. Abscondita peccata sunt, quæ à lumine tuæ veritatis absconduntur Matth. 25. Nescio vos, ideſt, non approbo. De hac vide Alex. 1. p. q. 23. M. 4. ar. 5.

Creaturæ, siue creaturarum perfectio essentialis, quæ eadem *Proposi. 2.*
est cum creatura, continetur in Deo tripliciter. Obiectiuè, quod nihil aliud est, quam à Deo cognosci. Virtualiter, quod est conueneri, sicut, effectū producibilem in sua causa: hoc est, produci, vel posse produci à Deo. Eminenter, & est Deum esse perfectiorem illo, quod continetur. Hanc vide in Gabriele hac. d. ar. 1. concluf. 2. Vbi respectu primi modi ait, quòd si vsitatum esset ista poſset concedi, Albedo, quæ est in pariete, continetur in oculo.

¶ Ex hac infertur, quid velint dicere sancti quando dicunt, om- *Corol.*
nia esse in Deo, quia valet tantum, sicut cognosci esse producibilia, & esse imperfectiora Deo. Nam dicere, quòd relucent in ipso, tanquam in speculo, est metaphora. Non enim Deus est verum speculum, vt aliqui falsò imaginantur, & probè docet Ocham in 4. q. 13. prope finem, quia creatura in Deo nō habet, nisi duplex esse prædictum, sicut in causa, scilicet, virtualiter, hoc est, potente causare, aliud in cognitione, & volitione, quæ idem sunt, scilicet, obiectiue, vt dictum est.

Ista non est concedenda, Omnia sunt in Deo per essen- *Proposi. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam. Neq; ista, Omnia sunt in diuina essentia. Magister in litera. Dat rationem, ne, scilicet, intelligantur esse eiusdem essentiæ cũ eo. Breuibus verbis ab scholasticis id isto modo negatur. Creaturæ non sunt in Deo formaliter, neq; essentialiter. Item ex alia ratione negatur sic. Creaturæ non sunt in Deo subiectiue, id est, Deus non est subiectum illarum. Vide & Alexand. 1. p. quæst. 23. M. 4. ar. 1.

Propos. 4. In illis verbis apostoli Romanorum. 11. Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, ly, ex, per, & in, pro eodem sumuntur. Magister in litera. Quod est, ab ipso sunt tanquam à cognoscente & autore. Vide sanctum Basilium lib. de Spiritu sancto ad Amphylochium cap. 5. docentem has tres particulas tribus personis conuenire, hoc est, iuxta nostram Theologiam dici de Deo essentialiter: ita quòd ly, ex, non est propria patris. Dicitur enim de filio, Colos. 2. Nemo vos seducat, non tenens caput. 1. Christum, ex quo totum corpus per nexus, & coniunctiones subministratum crescit in augmentum Dei. Lucæ. 8. Noui virtutem de me exisse. Dicitur & de Spiritu sancto. Matth. 1. Quod in ea natum est de Spiritu sancto est. Galat. 6. Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Neq; ly, per, est propria filio. Dicitur de patre. 1. Corinth. 1. Fidelis Deus, per quem vocati estis in Societatem filij eius Iesu Christi Rom. 6. Quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris: ità & nos in nouitate vitæ ambulemus. De Spiritu sancto 2. Timoth. 1. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Et. 1. Corinth. 12. Alij per spiritum datur sermo sapientiæ & cætera. Neq; ly, in, est propria Spiritus sancti. Dicitur enim de patre. 1. Thessa. 1. Paulus, & Siluanus, & Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium in Deo patre nostro, & domino Iesu Christo. Ecce tam de patre quam de filio. Colos. 1. De filio loquens. Qui est imago Dei primogenitus omnis creaturæ: quoniã in ipso cõdita sunt vniuersa. Omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant, & ipse est caput corporis ecclesiæ. Idem sine his autoritatibus docet Magister in litera.

Propos. 5. Quamuis hæ particulæ dicantur essentialiter, in eis tamen distinctio personarum indicatur. Magister in litera. Ita quòd ly, ex, quia notat principium appropriatur patri ly, per, filio: quia est

est nota principij, quo artifex per artem operatur. Ly, in, notat continentiam, quæ pertinet ad bonitatem & appropriatur Spiritui sancto: vt sit sensus. Ex patre per filium in summa bonitate sunt omnia.

Propos. 6. Non omnia, quæ dicuntur esse ex Deo, debent dici esse de Deo. Magister in litera. Probat ex Augustino, quia non idem significat ex ipso, & de ipso. Potest enim dici, ex ipso, quod est de ipso, non tamen è conuerso. Quia ly, de, notat consubstantialitatem, vt ibi, Deus de Deo, lumen de lumine: & potest dici De ex Deo: creaturæ tantum dicuntur esse ex ipso.

Propos. 7. Ex eo, quòd omnia sunt in Deo, dicuntur esse vita in eo, quia scilicet, semper sunt in eius scientia, quæ vita est. Magister in litera. d. 35. Vide Bona. d. 36. num. 18. Ricard. eadem. d. art. 1. q. 3. Thom. 1. p. q. 18, art. 4. Afferunt illud Ioan. 1. Quod factum est, in ipso vita erat. In quo legendi modo sunt secuti August. Chrysostomus, hom. 4. super Ioan. deridet hanc lectionem & dicit esse hæreticorum: sed quòd legendum sit: sine ipso factum est nihil quod factum est, & ibi sistẽdum: deinde, in ipso vita erat, &c. At verò alium sensum hæretici, alium prætendebat Augustinus.

Corol. ¶ Ex dictis sequitur decisio huius. Vbi habent creaturæ verius esse, in Deo, an in semetipsis? Quia comparando creaturam ad semetipsam, secundum diuersum modum existendi, verius esse habent in semetipsis quam in Deo, quia in semetipsis sunt secundum entitatem, & verum esse reale, in Deo autem secundum similitudinem. Si autem considerentur comparando ipsas ad suã similitudinem, verius, & nobilius esse habent in Deo, quia similitudo creaturæ in Deo est ipse Deus. Ita Bonauent. hac dist. ar. 2. q. 2. Vide Tho. 1. p. quæst. 18. ar. 4. ad tertium principale. Durand. hac dist. quæst. 2. Qui distinguit ly, verius, quòd sit adiectiuum de ly esse, & tunc verius esse habent in Deo: aut aduerbium, & tunc veriori modo sunt in semetipsis.

Vide Scot. lib. 4. d. 1. q. 1. lit. Q. Q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XXXVII.

Quomodo est Deus in rebus: & de motu creaturarum spiritualium.

Propos. 1. DEus est in rebus duobus modis. Vno generali, quo est in omnibus per essentiam, præsentiam, & potentiam. Alio speciali per habitationem. Magister in litera ex Gregorio, & Augustino. Ad primũ Hiere. 23. Cœlum & terram ego impleo. psal. 138. Si ascendero in cœlum tu illic es, quantum ad essentiam, vt dicit Alex. 1. p. q. 10. M. 2. Si descendero in infernum ades: quantum ad præsentiam. Et habitauero in extremis maris, illuc manus tua deducet me, quantum ad potentiam. Et sic sunt expliciti ibi tres hi modi generales. Ad secũdũ sap. 7. In animas sanctas se transfert. Ioan. 14. Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Hos duos modos Tho. 1. p. q. 8. ar. 3. breuiter, & scholastice sic distinxit: Deus est in rebus dupliciter. Causaliter, siue effectiuè: & obiectiue. Vbi annotauit Caieta. quòd modus essendi Dei per gratiam non distinguitur contra modum essendi obiectiuè, sed est pars eius, & importat Deum esse obiectum cognitum, & amatum, siue actu, vt in adultis, siue habitu, vt in paruulis: qui per fidei habitum habitualiter cognoscunt, & per habitum caritatis diligunt. Et addit ibidem, quòd S. Thomas hunc modum formaliter descripsit. Augustinus, & Magister illum causaliter, descripserunt: quoniam ex hoc, quod Deus intensius operatur in creatura rationali dando gratiam, qua sit deiformis, consurgit ipsum ab ea cognosci, & amari. Mali, vt Magister dicit, aliqui Deũ cognoscunt: sed quia non sicut Deum glorificant, ab eo nõ inhabitantur. Hoc est dicere, habent Deum, vt obiectũ cognitũ, sed nõ amatũ. Alex. 1. p. q. 11. M. 6. explicat de malis, quòd per gratias gratis datas non habent Deum inhabitantem.

Propos. 2. Modo excellentissimo est Deus in homine Christo per gratiã vnionis, de quo dixit Paulus Colos. 1. In ipso complacuit omnẽ plenitudinẽ diuinitatis inhabitare. Et cap. 2. In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.

Modus

Modus essendi Deo in rebus per præsentiam sic declaratũ: quia omnia sunt ei præsentia, & aperta oculis eius. Per potẽtiam: quia omnia eius potestati subduntur: neque cessat in eis aliquid operari. Per essentiam, quia omnis creatura per eũ habet esse: adest, enim omnibus, vt causa essendi. Magister in litera. Quãuis in modo essendi per essentiam dicat plus contineri credendum, quod homo viuens capere non valet. Est enim Deus, vt Magister deducit ex Augustino, totus in toto mundo, & totus in qualibet parte & creatura mundi: sicut anima est tota in toto corpore, & tota in qualibet etiam minima particula. Si contra modum per præsentiam dicas, quod eo, quod nouit omnia potius dicendæ sunt res esse in cognoscente, quam ipse in rebus, respondet Caieta. Aureolo sic deducenti contra Thomam, quod duo sunt in cognitione: modus cognoscendi, & vis cognitionis. Quantum ad modum, concedit argumentum. Sed quia vis consistit in penetratione omniũ vsque ad intima. Heb. 4. de sermone Dei, qui est signum intellectus, dicitur quod pertingit vsque ad diuisionẽ animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, cognitionumque, & intentionum cordis, ideò dicitur Deus per præsentiam esse in omnibus. Aliter etiam interpretatur. Quia aliud est de notitia absolutè, de qua procedit argumentum: aliud de intuitiua, de qua est sermo præsens: quoniam ex propria ratione sua tendit ad res. *Propos. 3.*

Esse vbique per suam immensitatem est proprium solius Dei. Probatur exclusiua per suas exponẽtes. Deus est vbique: & nullus alius à Deo est vbique. Prima est iam probata. Secunda patet. Quia cætera, vel sunt corpora, habentia quantitatem magnitudinis, per quam continentur circunscriptiue à loco: vel non habent quantitatem molis, vt angeli, & anima rationalis, qui nõ continentur circunscriptiuè, definiunt tamen sibi, & determinant certum aliquem terminum finitum, in quo sint toti in toto & toti in qualibet parte operantes: idcirco dicuntur esse in loco definitiuè. *Propos. 4.*

Antequam mundus fieret Deus in se erat, & in se habitabat. Magister in litera. Fuere de hoc quidam versus ita dicentes. *Propos. 5.*

Dic vbi tunc esset, cum præter eum nihil esset?
Tunc vbi nunc est: in se: nam sibi sufficit ipse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid significet per, Deum esse in se, exponit Thom. 1.p.q.14.ar tic.3.ad.1.quod huiusmodi locutiones sunt per negationem ex ponendæ. Dicitur esse in se, quia à nullo exteriori continetur. Dicitur comprehendi à se ipso, quia nihil est sui quod lateat ip sum. Ex his infertur, quod Deus est extra mundum ad hunc sen sum, quod eius immensitas excedit mundum. Et si alius mun dus fieret, in ipso erit Deus, ad modum expositum, quia ei est an gusta omnis creatura. Non tamen intelligendo, quod sit dare ali quem locum extra mundum, vt fuit falsitas opinantium vltra vl timum cælum esse spatium infinitum. Ricardus hac.d.art.1.q.4. Nec etiam Deus à sordibus creaturarum inquinatur, sicut neque solis radij à locis, per quæ transeunt. Magister in litera.

Corol.

¶ De motu creaturarum spiritualium vide lib.2.d.10.p.4.

DISTINCTIO XXXVIII.

Si præscientia Dei sit causa rerum? Vel res sint causa præscientiæ Dei.

Scientia simplicis intelligentiæ non est causa rerum: sed scientia appropriationis, seu beneplaciti. Et hoc est quod dicit Magister in litera: videlicet, quod sola notitia Dei non est causa rerũ, sed notitia cum beneplacito. Concurrunt enim ad omnem effectum Dei, vt ex Hugone 2.li.de sacramẽtis, p.2.ca.6. refert Ricar. hac.d.q.2. tria hęc potentia: sapientia: & voluntas. Voluntas mouet: scientia dispo nit: potentia operatur. Et sic Deus non est causa rerum ratione scientiæ tantum, sed ratione scientiæ dirigentis, & voluntatis im perantis, & potentię exequentis simul. Sicut in artificialibus, scię tia artificis est causa eo quod artifex operatur per suum intelle ctum: requiritur tamen voluntas imperans, & potentia exequẽs. Hæc non videtur distingui à voluntate in Deo. Ad hanc vide Alex. 1.p.q.24. M.2. & q.67. M.3. artic.5.5. & 6.

Propos. 1.

Propos. 2. Res futuræ non causant in Deo ę ipsis præscientiam. Patet, quia ex se neq; in ipsis aliquid sunt. Imo dicitur in litera ex Au gustino, quod Deus non aliter nouit creata, quam creanda, quia eius sapiẽtiæ nihil ex eis accessit. Quod intelligitur quo ad modum

dum cognitionis ex parte cognoscentis: vilesceret nanq; diui nus intellectus. Ex parte tamẽ ipsarum rerũ cognoscibiliũ creã da cognoscit esse futura per cõparationẽ ad præsens creatũ. Crea ta cognoscit esse præsentia per comparationẽ ad præsens creatũ, vt dicit Rica. circa literã. Hęc.2. docet ab Alex. citata.q.24 M.3.

Propos. 3. Præscientia Dei, & res futuræ mutuò se inferunt. Vnde istæ sunt bonę cõsequentiæ, Deus præscit me sessurũ, ergo sedebo: & è cõuerso. Cum hoc tamẽ stat cõtingentia in mea sessione: & q potero nõ sedere. Si dicas, ergo præscientia Dei est fallibilis, & in certa, negandum est: illęq; propositiones de possibili intelligẽdę sunt in sensu diuiso, non tamen in sensu composito: quos sensus vocat Magister coniunctim: aut disiunctim. Autoritas Origenis citata à Magistro, Nõ propterea aliquid erit, quia id scit Deus fu turum: sed quia futurum est ideò scitur à Deo antequã fiat, intel ligitur quod ex notitia Dei, & beneplacito cõsurgat præscientia rerũ, quãdoquidẽ dicitur pręscięti̇a ad aliquid, vt.d.35. est dictũ. Quomodo autẽ sit cõtingẽtia in rebus stãte diuina prescięti̇a, vi de Scotũ.d.39. Dico ergo breuiter, q diuina volũtas est libera nõ ad diuersos actus volẽdi, & nolẽdi, sicut nostra, qa est imperfectio nis; & mutabilitatis, sed est libera ad obiecta opposita, vt vna sim plici volitione tẽdat in quæcũq; volibilia. Est etiã libera ad diuer sos effectus. Dico secũdo, q quasi ante actũ diuinæ volũtatis in tellectus diuinus offert volũtati simplicia, quorũ vnio est cõtin gens: aut si offert complexionẽ illorum offert, vt neutram, & vo lũtas eligens vnã partẽ facit illam determinate verã. Quia ergo diuina voluntas nil respicit pro obiecto necessario, nisi suã essen tiam, cõtingenter, & non necessario vult illam partem, quam de terminauit: quæ pars determinata pro aliquo tempore repręsen tatẽ à diuina essentia ipsi intellectui, cui essẽtia est ratio cognoscẽ di omnia. Et sic stat certitudo scięti̇ę cũ cõtingentia illius effect⁹. Nã licẽt posita diuina determinatione necessario effectus erit, ta mẽ, quia illa nõ est necessitas simpliciter, sed ex suppositiõe, effe ctus simpliciter cõtingẽs est. V.g. si curro necessario moueor: sed quia cursus est cõtingẽs, ita motus. Hæc vocatur necessitas cõse quẽti̇ę: quia dato antecedẽti, necessariò sequit cõsequẽs. Sic dixit Chris. Mat.18. Necesse est vt veniãt scãdala. s. suppolita nra liber tate. Põt & in humanis ostẽdi cõtingẽtia: qa Deus præuidens

incli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

inclinationem hominis determinat illū relinquere in manu con silij sui, non coagendo cum illo ad vnam partem, qui ex libertate voluntatis alteram eliget. Ecce stat contingentia, & tamen cū præscientia, quoniam illa contingentia se tenet ex parte causæ proximæ, scilicet, humanæ voluntatis. Sit exemplum in naturalibus de sole, cuius motus est necessarius, sed effectus in germinatione plantarum contingens à causa proxima, à qua potest, vel per actionem contrarij, vel per indispositionem materiæ impediri: & tamen motus solis, qui est causa prima, est necessarius: ita & scientia Dei est necessaria, effectus verò contingens. Facit exemplum, quod ponit Bona. d. 39. num. 27. Si cogitetur oculus fixus in pariete, qui seipso videat transeuntes sine alicuius speciei receptione, qui vnico aspectu videat omnes, & omnes illorum motus: visio talis oculi non imponet necessitatem in motibus transeuntium, & tamen erit visio certa & infallibilis omnium taliū motuum: imo erit immutabilis, quanuis illi motus per se mutentur, & succedant. Vide Alex. 1. p. 24. M. 4. & 7.

DISTINCTIO XXXIX.

De immutabilitate diuinæ scientiæ: atque de diuina prouidentia.

Propos. 1. SCientia Dei omnino est immutabilis, neque augeri potest, aut minui: quia scientia Dei est sua essentia. Quo non obstante potest Deus scire quod non scit: & potest non scire quod scit. Magister in litera. Ad

Propos. 2. hanc facit, quod modo in præcedenti. d. est dictum. Scientia Dei non est nisi de his, quæ sunt, vel fuerunt, vel erūt. Magister in litera: & intelligitur de scientia visionis, vt exponunt Bona. num. 3. & Ricar. circa literam. Vbi annotare libet, quod vir doctissimus frater Andreas Vega ordinis nostri, videlicet, Minorum in scripto quodam suo super. 1. sent. d. 35. impugnabat hanc distinctionem scientiæ in scientiam visionis. Quem aliqui eius discipuli secuti sunt: quorum vnus fuit Magister meus frater Ioannes Ramirez prouinciæ sancti Iacobi iam bis minister. Duo tamē dicam, vt angustia breuiloquij concedit quibus eorū argumenta possint dilui. Primū, q̄ distinctio seu diuisio in scientiā visionis nō est solius diui Thom. x. 1. p. q. 14. ar. 9. Est nāq; Bona. & Ricar. & ex eo antiquior diuo Thom. Quoniā S. Bona. ad hunc in ordine existens subditus, vt ipse fatetur in. d. 40. tertij ad finem, super sententias scripsit: postea generalis Minister & Cardinalis factus præfuit legatus Lugdunensi concilio, in cuius itinere Thomas obijt. Vti, ergo fuit illa Doctores antiqui. Imo credo erat tunc Parisijs ista doctrina communis, ad interpretandū hīc Magistrū neq; à Thoma, aut Bona. adinuenta. Quod clarius apparet, quia Alex. 1. p. q. 23. M. 4. ar. 5. vtitur eadē scientia visionis respectu eorū, quæ secūdū aliquod tēpus prēsens, prēteritū, aut futurū sunt, id est iuxta id eccles. 23. Domino Deo ante quā crearētur oīa sunt agnita: sic & post perfectū respicit omnia Secūdo dico, q̄ sicut ex eo q̄ in Deo ponuim⁹. d. 9. diuersa tēpora quoniā ēternitas sua tota simul existēs sine aliqua successione coexistit tēporib⁹ nīris, inde videt scientia visiōis poni, quia scientia suę simplicis intelligētiæ coexistit nostrę scientię, atq; visioni: quę nostra scientia & visio, seu intuitio nō erit nisi præsentiū alicui tēpori præterito, presenti, aut futuro, qa varij homines rationales semper creātur, & succedūt vsq; ad finē sæculi. Neq; hoc nos magis ducit in errorē, quā illud Apocalyp. 1. Qui est, & qui erat, & qui vēturus est: & illud Ioan. 16. Quæcunq; audiet loquetur multaq; alia in scriptura difficillima, quæ interpretatione egent. Et sic nō assigno rationē totā scientiæ visionis, propterea, quod apud nos quæ videtur habent esse distinctū extravidentē. Et ita res quę aliquo tēpore sient, postquā factæ sunt habēt esse extra Deum, vt possit argui, quod res antequam fiant sunt æquales in essendo rebus, quæ nunquā fient, vt inferri possit, q̄ scientia visionis sit etiā possibiliū nūquā futurorum: quoniā visio in proposito etiam sumitur ex correspondentia rerū visioni nostrę: quia ab aliquo intellectu creato videbuntur: aut saltem erunt visibiles aptitudine, esto quod à creatura nunquam videantur. Cui nostræ visioni, quia coexistit, scientia Dei vocatur visionis. Alexā. citatus refert dicentes ex hoc vocabulo, significari scientiam Dei, & visionem quasi transitum super rem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE PROVIDENTIA DIVINA.

Propoſi. 3. SCientia Dei,quæ dicitur prouidentia (vt ſupra.d.35.)eſt de omnibus quantumcunq; minimis,& magnis. Dicitur enim ſap.8.de illa. Attingit à fine vſq; ad finē fortiter & diſponit omnia ſuauiter. Sed prouidentia eſt ratio ordinans res, & diſponens in finē:igitur cum diuina ſapientia diſponat omnia,ipſa eſt prouidentia,& de omnibus. Dicitur etiam ibidem. 14. Tua autē pater,prouidentia ab initio cuncta gubernat. De quibuſdam ſpeciatim dicitur Iudith.9. Tua iudicia in tua prouidentia diſpoſuiſti. De gloria futuræ reſurrectionis Paulus. Heb. 11. loquens de patribus veteris teſtamenti. Hi teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſsionem Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſummarentur. Vbi etiam obiter annotabis quod ſicut diuina prouidētia eſt generaliter de omnibus,plus attendit vniuerſale bonū quā particulare. Et pro bono generali diſtulit aperire gloriam patribus veteris teſtamenti, vt ſimul cum aliquibus de nouo teſtamento intrarent,quoniam bonus latro ad nouum pertinet. Alijque ſunt credendi obijſſe baptizati ante reſurrectionem,& aſcenſionem. Similiter pro eodem bono vniuerſali differt corporum reſurrectionem vſque ad vltimam diem. Ad vtrunque facit præfata autoritas. Perinde permittit diuina particularia pro bono communi. Deeſſent quippe multa bona in vniuerſo, ſi non eſſent aliqua mala. Vide Alex. 1.p.q.26. M. 1. Tho. 1.p.q.22.arti.2.ad.2. Ricar.hac.d.art.2.q.2.ad.6. Eſt autem prouidentia,vt docet Tullius lib. 2. de inuentione paulo ante finem,pars prudentiæ. Partes verò prudentiæ, Memoria per quam animus repetit præterita,intelligentia, per quam perſpicit quæ ſunt, prouidētia,per quam aliquid videtur antequam factum ſit. Hæc Cicero. Vnde prouidentia eſt quaſi è procul videntia. Nam ex præteritis & præſentibus coniectamus de futuris. Idem etiam Cicero in fine primi libri de legibus dicit, Ex prouidendo eſt appellata prudentia. Boetius lib. 4. de Conſol. proſa.6. prouidentia eſt ipſa diuina ratio in ſummo principe cōſtituta,quæ cuncta diſponit.

Propoſi. 4. Licēt prouidentia,prout dicit formaliter diſpoſitionem rerū in finem ſit propria ipſius Dei,Executio tamen ſeu adminiſtratio,

tio,qua ſuos fines pertingant, fit per aliqua creata media. Et hęc, vocatur gubernatio Alex. vbi ſupra. M. 5. artic. 2. Ricar. hac. d. q. vlti. Tho. citatus artic. 3. vnde de ſe Dominus dixit Iſaiæ. 48. Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia, gubernans te in via qua ambulas. Iob. 34. loquens de Deo, Quem conſtituit alium ſuper terram,aut quem poſuit ſuper orbem,quem fabricatus eſt? Quaſi dicat,nullum: quia videlicet nemini dedit plenam commiſsionem ſuper totum orbem. Bene quidem iuxta Paulum. 1. Corinth. 12. ſunt gubernationes,ſed tamen particulares. Neque ex eo, quod aliquibus particularibus curam Deus dedit illam ab ſe abiecit. Sunt quidem Angeli omnes,vt Paulus ait. Heb. 1. adminiſtratorij ſpiritus,in miniſterium miſsi propter eos,qui hęreditatem capiunt ſalutis. Non vero,vt ibidem cap. 2. dicitur angelis ſubiecit Deus orbem terræ futurum, ideſt, mundi ſtatum in Chriſtianiſmo,hoc eſt ſeculum futurum cum Chriſto per ſuā redemptionem,quam non commiſit angelis ſed filio. Ecce quo modo per ſe gubernat etiam illa, quæ ſuis committit creaturis, ex benignitate ſuauitatis,vt per eas etiam gubernētur. Nam lex data in monte Sina ordinata fuit per angelos Galat. 3. in manu tamen mediatoris,ideſt Chriſti, qui haberet in poteſtate illam euacuare. Vide Alex. 1.p.q.25. de diuina diſpoſitione.

DISTINCTIO XL.

De prædeſtinatione,electione,& Reprobatione.

Propoſ. 1. LIcet prædeſtinatio,de rigore vocabuli,ſonet in plus, tamē à theologis ſumitur ſtrictè valēs apud eos ſicut gratiæ & gloriæ præparatio. Inde prædeſtinati vocātur electi. Dicitur quippe in litera, prędeſtinauit Deꝰ quos elegit:importat ergo prædeſtinatio electionem. Sicubi verò reprobi dicantur prædeſtinati in ignem, id fit cum præfata additione,ſeu limitatione extenſoque termino, aut vocabulo. De prædeſtinatione,vide Alexan. 1.par.q.28.

Propoſi. 2. Duplex aſsignat electio. Vna ſecundū præſentē iuſtitiā. Altera ſecundū æternā & finalem, Alex. 1.p.q.30. M. 2. Secundum primā electꝰ fuit Iudas vt.ſin præſenti eſſet iuſtꝰ. Dixit enim Chriſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnibus apostolis Ioan.6.Nonne ego vos duodecim elegi. Hęc electio includit gratiam pro aliquo tempore præsenti. Sed quæ est secundum æternam,& finalem iustitiam includit gratiam,in qua talis electus decedat,& gloriam.Electio iuxta quod dicit Ricar.d.41.art.1.q.1.est duorum ostensorum ordinabilium ad aliquid aliud,quod est in potestate eligentis alterum alteri ad illud libere acceptare:vel alterum ordinare,& non alterum.Ita quod electio præsupponit cognitionem.Secundo quod eligibilia sint ordinabilia ad aliud:vnde de fine,quia non est ordinabilis,nō est electio.Tertio quod ambo sint ordinabilia in idem: quia respectu inuitionis non erit electio vini aut lini.Quarto quod sit possibilium. Nām licet voluntas possit esse impossibilium nō tamē electio.Quinto quod sit spontanea,hoc est, libera:quia brutis & pueris nō cōuenit eligere. Videatur Aristoteles li.3. ethico.ca.2.

Propos. 3. Prædestinatio ex parte Dei prædestinantis includit actum intellectus,& actum diuinæ voluntatis.Ita docet schola theologorū,precipuè Bona.hac.d.ar.1.q.2.De intellectu probatur ex August.in li.de bono perseuerātiæ.Prædestinatio,est præscietia beneficiorū Dei:& Rom.11.Non repulit Deus plebē suā,quā præscinit,idest,prædestinauit,vt ibi exponit Lyra.2.Timo.2.Firmū fundamentū Dei stat habens signaculū hoc: cognouit Dñs qui sunt eius.s.per æternam prædestinationē.De volūtate patet ex eodē August.Prædestinatio est propositū miserendi Rom 8.de prædestinatis dicitur:Diligētibus Deū omnia cooperātur in bonū,his,qui secūdum propositū vocati sunt sancti.Ecce ad propositū.i.voluntatem refert sanctitatē electorum. Et cap.9. Vt secundum electionē propositū Dei maneret.Ephes.1.Dilexit nos ante mūdi cōstitutionē.Et loquitur d prędestinatis. Sed dilectio est voluntatis.

Propo. 4. Cuius harū potentiarū, sit principalius, cōtrouersa quæstio est.S.Bona.citatus dicit,quod volūtatis: sequitur Scotus hac.d. dicēs,prædestinatio proprie sumpta dicit actū volūtatis diuinæ, licet posset accipi pro actu intellectus concomitante.Alij verò, vt Thomas.1.p.q.23.art.1.& ibi Caieta. dicunt quod est actus intellectus practici,quia est pars prouidētiæ, prouidentia autem pars prudentiæ:prudentia vero ad intellectum pertinet.

Propos. 5. De ratione prædestinationis non est confirmatio in gratia, ita

ità quòd prædestinatus nunquam peccet.Hæc est de fide: quoniam multi prædestinatorum mortaliter peccauerūt, vt Moses, qui Deut.vltim.post mortem vocatur seruus domini.Et in transfiguratione Christi apparuit.Matth.17.Et tamen peccauit apud aquas contradictionis Num.20.Dauid, Magdalena, Petrus, & Paulus,qui grauissime peccarunt. Et cum Paulus. 1. Timoth.1. fateatur se blasphemum, persecutorem ecclesiæ, contumeliosum,quæ sunt peccata grauissima tamen in.2.cap.4. dicit sibi reposita coronam gloriæ.Contrarium huius fuit error Ioannis Wiclephi dicentis prædestinatos semper esse in gratia Dei,neq; posse esse extra illam,reprobos verò perpetuo esse in odio Dei, neq; posse ad illius gratiam venire:irrisitq; distinctionem Theologorum de electione Dei secundum præsentem iustitiam, & secundum æternam prædestinationem. Ità illum tenuisse refert Frater Andreas Vega super Decret.de iustifi.lib.12.cap.1.&.7. citato Thoma Waldensi lib.de sacramentis cap.156.Qui error, quamuis non numeretur inter damnatos, à concilio Constant. fuere tamen damnati ducenti sexaginta sex, quorum multi ibi tacentur.Et quanuis Waldensis loco citato non ponat errorem Wiclephi verbis eisdem modò à Vega citatis, ponit tamen in eo,quòd Wiclephus distinguebat mortale peccatum à venia li per hoc,quod omne peccatum prædestinati dicebat esse venia le,& omne peccatum præsciti mortale, vt ibi dicit Waldensis. Ioannes Hus damnatus in eodem concilio Constantiensi in suo art.5.dicebat,quòd prædestinatus semper manet membrum ecclesiæ,licet aliquando excidat à gratia aduentitia,sed non à gratia prædestinationis.Et in art.21.aiebat. Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiæ, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti indissolubiliter.Ratione sic arguitur ad conclusionem.Infideles,qui nunquam receperunt fidem non sunt ecclesiæ membra,dicente Paulo. 1. Corinth. 5. Quid mihi de his,qui sunt foris iudicare?Et tamen multi ab ipsa infidelitate conuersi sunt,& consecuti gloriam.Imo Christi mors fuisset ociosa non remittens peccata prædestinatis:neq; ipsos in se Christus incorporasset, neque ipsorum plus foret redemptor, quam reproborum,si de ratione prædestinationis esset nunquā peccare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi. 6. Iſtæ propoſitiones. Prædeſtinatus poteſt damnari, Præſcitus poteſt ſaluari, Numerus prędeſtinatorum poteſt augeri, ſunt verę in ſenſu diuiſo, falſæ tamẽ in compoſito. Magiſter in litera. Illud, quod in Apocal. 3. dicitur epiſcopo Philadelphiæ, Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuã, & pſal. 68. Deleantur de libro viuentium, intelligitur de corona ſecundum præſentem iuſtitiam, & ſimiliter de libro vitæ, qui liber eſt prædeſtinatorum, vt in hiſtoria quadraginta martyrum, qui celebrant turno na die Martij dicitur ianitor tuliſſe vnius coronam, & illo de libro deleto in eius locum ſcriptus, quia vnus illorum aſpexit retro, & ianitor loco illius ſe alijs adiunxit. Et ſic ille ſecundum prę ſentem iuſtitiam erat ſcriptus, ianitor ſecundum æternam. De libro vitæ vide lib. 3. d. 29. p. 4. Et Magiſtrum in eodem. 3. diſt. 31. Quod autem dicitur in gloſſa ſuper illud pſal. 146. Qui numerat multitudinem ſtellarum, de fidelibus, quòd multiplicati ſunt ſuper numerum, ipſa ſe exponit dicens, quia inter parietes eccleſiæ plures ſunt, quam futuri ſint in regno Dei. Similiter alia gloſa ſuper illud Lucæ. 5. Rumpebatur rete, dicens, quia non tot intrant de Iudæis, quot ad vitam æternam prædeſtinati erant. At verò loquitur, pro illo tunc tempore, & etiam pro nunc: attamẽ intrabunt ad finem ſeculi.

DE REPROBATIONE.

Propoſi. 7. Reprobatio, vt dicit Magiſter in litera eſt præſcientia iniquitatis quorundam, & præparatio damnationis eorumdem. Et ſicut prædeſtinationis effectus eſt appoſitio gratiæ: ità quodammodo effectus reprobationis videtur eſſe obduratio. Ex hac in-
Corol. fertur, quòd ſicut electi ſpeciali vocabulo dicuntur prædeſtinati, ſic reprobi ſpecialiter dicuntur præſciti à Theologis. De reprobatione, vide Alex. 1. p. q. 29.

Propoſi. 8. Quod Deus homines reprobet in varijs locis docet ſcriptura. Malach. 1. Iacob dilexi, Eſau odio habui. Eccleſi. 9. Speciem mulieris alienę multi admirati reprobi facti ſunt. Paulus. 1. Corinth. 9. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne reprobus efficiar. Hebr. 12. loquens de Eſau ait, Cupiens hæreditare benedictionem reprobatus eſt.

Obdu-

Obduratio transfertur à corporalibus. Et ſicut in corporalibus durũ dicitur, quod nõ cedit tactui, ſed reſiſtit: ità in ſpiritualibus illud cor eſt durũ, quod nõ cedit Deo vocãti, vel interius, aut exterius tãgenti. Et ſicut molle eſt, quod cedit tactui, ità cor, quod cedit & obtemperat Deo dicitur docile. 3. Reg. 3. Orabat Salomon, Dabis domine ſeruo tuo cor docile. Ezech. 11. & 36. Auferam cor lapideum, & dabo eis cor carneum. Propoſi. 9.

Deus nõ eſt cauſa poſitiua obdurationis. Dixit enim Auguſt. 83 q. quòd Deo autore nemo fit deterior. Dicitur tamen Deus obdurare, quia non impartit gratiam. Non verò impartit, quia neq; digni ſunt, neq; illam merentur. Magiſter in litera ex Auguſt. Et quanuis in humanis prælatus aut nauta, qui non ſeruant ſibi commiſſos, ſint cauſa perditionis illorum, ſecundum illud 86. d. cap. paſce; Paſce fame morientem, ſi non pauiſti occidiſti: & 83. d. cap. error; Error, cui non reſiſtitur, approbatur, hoc eſt verum concurrent ibus duobus. Primò, quòd poſſint impedire. Secundo, quòd teneantur. Deus bene poſſet gratiam dare: tamẽ non tenetur: idcircò nemini facit iniuriam. Quandoq; contra errores eſſet iam ſi non impediantur in ſe, oportet reclamare, ne vel in plus ſerpant, vel detur ſuſpicio ex taciturnitate, quod eis conſentitur. Sed hæc, & ſimilia cõcurrũt cum primo requiſito, quod ſcilicet, impediantur. Propoſi. 10.

DISTINCTIO XLI.

Si prædeſtinatio, & reprobatio habeant cauſam meritoriã ex parte prædeſtinatorum, & reproborum.

Diuinæ volũtatis, qua prædeſtinat Deus, hoc eſt actus ipſius prædeſtinantis nulla eſt cauſa, neque meritum. Vileſcerent nanq; diuinus intellectus, & voluntas habendo cauſam motiuam ſui præter ſuam eſſentiam. eſſet quippe Deus paſſiuus, & mutabilis. Propoſi. 1.

Effectꝰ prædeſtinationis eſt multiplex. Magiſter tã in præſenti q̃ prędẽti. d. ait, q̃ eſt appoſitio gratię. Paulus Ro. 8. plures enumerat dicẽs, quos prędeſciuit, & prędeſtinauit, quos prędeſtinauit hos Propoſi. 2.

hos & vocauit, & quos vocauit hos & iustificauit, quos autem iustificauit, hos & magnificauit. Itaq; in adultis, hi sunt per ordinem. Primus, vocatio siue interior, siue exterior psal. 84. Audiã quid loquatur in me Dominus Deus. Osee. 2. Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius. Exteriori vocati sunt Petrus, Andreas, Ioannes, Matthæus. Secundus est, iustificatio, idest, gratiæ appositio tertius, magnificatio, quæ fit dupliciter. Primo in hac vita per seuerando. Secundo in alia per glorificationem. De qua psal. 125. Magnificauit Dominus facere cum eis. Hi effectus sic sunt ordinati, quod primus potest haberi sine secundo: secundus sine tertio. Tertius verò in hac vita non habetur sine gloria, in futura ideò non processit Paulus vltra magnificationem, quia posita perseuerantia in bono sequitur gloria, sicut introductio formæ sequitur vltimam dispositionem. Durandus hac. d. quæst. 2. dicit, quod beatitudo non est effectus prædestinationis stricte loquendo, quia est finis. Largè tamen potest dici effectus Magister. d. 40. sic dixit. Effectus prædestinationis illa est gratia, qua in præsenti iustificamur, & ad recte viuendum, & in bono perseuerandum adiuuamur, & illæqua in futuro beatificamur: vbi plures effectus complexus est. ¶ Infertur ex his quòd actus Dei prædestinantis est æternus, & nihil ponit in prædestinato actualiter, cum sit prædestinatio quando prædestinatus non est. Effectus verò prædestinationis positi, sunt ex tempore: quorum iustificatio, & glorificatio ponunt aliquid formaliter in prædestinato, quoniam gratia, & beatitudo formæ sunt. Sequitur etiam, quod licet actus prædestinantis non possit iuuari precibus sanctorum, tamen effectus bene iuuantur: vnde diuina scriptura semper exhortatur ad bene operandum, & semper orandum quoniam per talia iuuantur prædicti effectus. Vide Alex. 1. p. q. 28. M. 3. ar. 2.

Corol.

Propos. 3. Hæreticum est dicere, quod animæ antequam infunderentur corporibus peccauere: & secundum diuersa opera, quæ fecerunt ante corpus, habent in corporibus diuersos status. Hic error imponitur communiter Origeni: contra quem vide lib. 2. d. 17. p. 2. Et Magistrũ in litera huius. d.

Propos. 4. Prædestinatio omnium electorum est eiusdem rationis: ità quòd non est dicendum, quod paruuli decedentes cum sola gratia

tia baptismali ex mera gratia prædestinentur, adulti verò propter aliquam rationem. Probatur, quia vbi lex nõ distinguit, neq; nos distinguere debemus: sed in sacra scriptura non est talis distinctio, ergo merè liberè fiet.

Propos. 5. Ad sedãdos animos, & reprimẽdas quæstiones vulgariũ in hac materia est bonũ remediũ respõdere, quòd sit de fide, quod bonus saluabitur, malus dãnabit, quod Deus nouit omnia. Et cũ infallibilitate diuinæ scientiæ stat, quod quiuis saluari potest facie do quod in se est. Et quemadmodum circa mysterium Trinitatis, & incarnationis quietantur homines audientes illud esse de fide: ità quietabuntur circa prædestinationem. Sic faciendum docet Caietanus. 1. p. q. 22. ar. vltim. ad finem. Possunt q; illis dari palpabilia exempla in rebus, quæ subsunt libero arbitrio, & contingenter fiunt, vt seminatio tritici, conseruatio indiuidui per cibum & potum: quæ sic Deus scit, & ordinat vt tamen necessaria sit cura nostra. Vnde & ad Cain præscitum dixit Gen. 4. Nonne si bene egeris recipies.

Propos. 6. Hoc non obstante vtile est studium, & exercitium doctorum, imò & necessarium inuestigãdo hanc difficultatem. Dixit enim Petrus. 1. epistol. cap. 3. quòd simus parati semper ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea, quæ in nobis est spe, & fide. Circa mysteria Trinitatis & incarnationis quærimus etiam rationes, vt defendamus, non vt probemus, quia fides, vt ait Gregorius non habet meritum, si ei humana ratio præbet experimentum. Sunt igitur tres opiniones de causa prædestinationis, & reprobationis. Prima, quòd nulla est causa in particulari licet possit dari in generali. Videlicet, quòd ad ostensionem misericordiæ suę voluit saluare aliquos, & ad ostensionem iustitię condemnare aliquos, vt ex diuersis respectibus diuina perfectio repræsentetur; quę perfectius repręsentatur in diuersis effectibus, quam in vno solo. In particulari, quare hunc saluat, alium damnat, non potest dari causa, præter meram eius voluntatem. Hanc tenet Thomas. 1. p. q. 23. ar. 5. Durand. hac. d. q. 2. & fuerat Alex. 1. p. q. 28. M. 3. art. 1. Secunda opinio dicit, quòd tam prędestinationis, quam reprobationis in generali, & in particulari datur causa. Hanc tenet Henricus à Scoto citatus in hac. d. Et fuit opinio S. Bonauent. hac dist. art. 1. quęst. 2. Aliàs diuina iudicia non

Universidad de Deusto
Biblioteca

erunt occulta,neq; dicentur mirabilia,sed volũtaria contra Paulum exclamantem Rom. 11.O altitudo diuitiarum sapientiæ,& scientiæ Dei,quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.Et dicit quòd bonus vsus liberi arbitrij præuisus ex parte electi,& malus ex parte reprobi.Hanc dans Bona. sine assertione tamen,subdit, quod potest esse alia ratio,quam hæc. Ricardus hac.d.art.2.q.2. has duas ponit vtriusq; rationes soluendo. Magister in litera refert hanc secundã,& quòd in ea fuerit Augustinus,tamẽ ꝙ retractauerit.Et sic Magister videtur tenere, quòd nullũ sit meritum prædestinationis,vel reprobationis. Tertia opinio est Scoti, ꝙ nulla datur ratio ex parte prędestinati, quia omnis ordinatevolens prius vult finem,quã ea,quæ sunt ad finem.Et sic Deus,qui est ordinatissimus prius vult dare gloriam, quã merita & virtutes,quæ sunt media,& sic per nullũ meritum prædestinauit, sed ex mera gratia.Ex parte verò reprobati datur aliqua causa, quia secundũ Augustinũ non est Deus priùs vltor,quã aliquis sit peccator.Ergo à simili non prius vult damnare,quã videat damnandum esse peccatorem. Et per consequens primus actus diuinæ voluntatis circa Iudam,vt damnandũ, non est abipso Deo, niſi præsuppositopeccato.Confirmatur,quia omnia bona attribuũtur Deo,mala non,nisi nobis Osee.13.Perditio tua Israel tantũmodo in me auxilium tuum. ¶Ex ista opinione Scoti sequitur quod possit Deus de potentia absoluta, ex mera voluntate aliquem saluare,sine hoc,ꝙ alicui faciat iniuriã. Dicit enim Matth. 20. Volo dare huic sicut& tibi,an non licet mihi facere,quod volo?Concordat in hoc Bona.in.4.d.46.q.vlt.Quodq; possit damnare sine hoc,quòd sit iniustus ex mera voluntate (quamuis de facto,& de lege non damnabit)tenet Alex.1.p.q.21.M.2.§.1. Sequitur Petrus de Aliaco in.1.quæst.12.litera.I.Soluendo tertium argum.Sequitur & Gabrielin.2.d.4.in fine quęstionis.Probatur Sapien.12.Quis tibi imputabit,si perierint nationes, quas tu feciſti?quasi dicat,nullus.Et ex Paulo.Rom.9. Habet potestatem figulus ex eadem massa facere vas in honorem,& vas in cõtumeliam,ergo à simili potest iam factum confringere, & quod factũ videbatur in honoremvertere in contumeliam.Sumpsitq; Paulus hanc similitudinem ex Hierem.18.Contrarium huius tenet Bonauentura loco citato. At verò quoniam illa damnatio non

Corol.

non posset esse in ordine ad peccatum,& cum remorsu conscię tiæ,quandoquidem peccatum non fuisset,sed sola deputatio ad ignem,& carcerem,aliasq; similes pœnas,possent reduci ad concordiam,vt præfati doctores de pœnis,Bonau. de pœnis cum remorsu conscientiæ loquatur. Dicit enim Paulus. 2. Timoth.2. Deus fidelis permanet,seipsum negare non potest. Negaret verò suam veritatem & fidelitatem,quandoquidem inesset ibi mẽdacium in remorsu aut ordine ad culpam,quæ non præfuit.

Sine diuina reuelatione nullus potest scire se esse prædestinatum.Ita definiuit concil.Trident.sessione sexta.cap.12.& cano. 15.Contrarium huius fuit hæresis Martini Buceri, vt ei vir quidam doctissimus imponit referente Andrea Vega super decretum prędictæ sessionis lib.12.cap.1.Eundem errorem frater Alfonsus Castro verbo,prædestinatio hæresi.2.in libro suo aduersus hæreses,refert in concilio Tridentino quosdam Theologos antequam decideretur à concilio inter disputandum asseruisse. Sed probatur propositio Sap.9.Quis hominum poterit scire cõsilium Dei aut cogitare quidvelit Deus.Cogitationes enim mortalium timidæ,& incertæ prouidentiæ nostrę. Ad idem est Isai. 40. Vnde sumpsit Paulus id,quod dixit Rom.11. Quis cognouit sensum Domini.Sed prædestinatio est contingens pendens ex diuina voluntate,ergo non potest sciri sine reuelatione diuina. Facit ad hanc quod dictum fuit. d. 17. p.3. de incertitudine gratiæ,quæ includitur in prædestinatione,vt aliquando habeatur,atque in ea vsq; ad finem vitę perseueretur.Et minus est habere gratiam aliquo tempore,quam esse æternaliter prædestinatum.Atq; de incertitudine perseuerantię extat etiam concilij decretum ,eadem Sessione sexta citata cap. 13.& canone. 16. Ideo scriptura dicit beatum illum qui semper est pauidus Prouerb.28.& Paulus.1.Corinth.10.qui se existimat stare videat, ne cadat. *Propos. 7.*

Sunt aliqua signa,ex quibus potest sumi coniectura, licet nõ certitudo prædestinationis.Hæc sunt auiditas audiendi verbum Dei Ioann.8.Qui ex Deo est verba Dei audit. Ex beatitudinibus euangelicis Matth.5.De quibus videatur Augustinus de sermone Domini in monte.Bernardus in sermone de septem donis Spiritus sancti. *Propos. 8.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi. 9. Abraham. Prędeſtinatio aliquorum reuelata fuit aliquando ipſiſimet prædeſtinatis, aliquando alijs. Hæc probatur. Nam Abrahę videtur ſua prędeſtinatio reuelata in ijs, quę dicta ſunt illi Gene. 15. Ego protector tuus: & merces tua magna nimis, adiunctis alijs, ibidē, tu ibis ad patres tuos ſepultus in ſenectute bona. Nam è ſola promiſsione, quòd ex ipſo naſciturus eſſet Chriſtus, & quod in ſemine eius forent benedicendę omnes gētes, nō arbitror fieri ſufficiens arg. prędeſtinationis: niſi adiungantur alia. Sicut quando *Iacob.* dictū fuit Iacob. Gen. 28. Benedicētur in te, & in ſemine tuo cunctę tribus terrę, & ero cuſtos tuus quocūq; perrexeris. Cū igitur in ipſo Iacob eſſent cūcti benedicēdi etiā iā mortuo, cōſequēs videtur, q̄ ipſe Iacob defunct⁹ deberet eſſe benedict⁹. *Moſes.* Moyſi Exo. 33. Inueniſti gratiam coram me, & te ipſum noui ex nomine. Ego oſtendam tibi omne bonum. gloſſa interlin. ideſt, requiem æternam, in qua eſt omne bonum in viſione Dei, ſicut pſalmiſta ait, Satiabor cum apparuerit gloria tua pſal. 16. Vide & d. prędenti. p. 3. autoritatem Pauli, Nouit Dominus qui ſunt eius. Et dicere Moyſi, Te ipſum noui, intelligēdū eſt approbaui per ęternam prędeſtinationem. *Maria virgo.* In nouo teſtamēto beatę Virgini, quæ dixit, Reſpexit humilitatem ancillę ſuę. Ecce enim ex hoc beatā me dicent omnes generationes, ergo ei nota fuit ſua beatitudo. De gratia illam Gabriel angelus fecerat certam dicēs: Gratia plena, inueniſti gratiam apud Deum. De gloria Ioannis Baptiſtę videtur fuiſſe certus Iſaias. 40. cap. & clarius Malachias. 3. vocans *Ioannes Baptiſta.* cū angelum: quas ſcripturę autoritates neq; ipſe Ioannes ignorauit. Nam allegauit Iſaiam. Ioan. 1. dicens, Ego vox clamantis in deſerto. Quę verba dupliciter poſſunt exponi. Primo, vt ipſe Ioannes ſit vox Chriſti. Secundo, vt vox clamantis ſit vox ipſius Ioannis prędicantis in deſerto: & voluerit Ioannes dicere Ego ſum ille, in quo impletur Iſaię prophetia dicens, Vox clamantis. Apoſtolis dictum fuit Lucę. 10. Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. *Petrus.* Et egreſſo ab eis Iuda, dixit Ieſus Petro, Quo ego vado non potes me modo ſequi, ſequeris autem poſtea. Ioan. 13. & 14. omnibus apoſtolis, Si abiero, & prępauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipſum, vt *Apoſtol.* vbi ſum ego, & vos ſitis. Vbi non ſolū prędeſtinatio, verā reditus Chri, ad cuiuſq; Apoſtoli mortē oſtēſus eſt, vt q̄buſdā placet, q̄ ad

ad mortem cuiuſq; apoſtoli Chriſtus adſuerit, quanuis ipſum illi reliquerint. Attamen, quia cum ipſo in alijs tentationibus fere vſque ad mortem, vt dicitur Lucæ. 22. permanſerunt, hoc illis repēdit: & Ioā. 16. Gaudiū veſtrum nemo tollet à vobis. Et quod in regeneratione ſeſſuri eſſent ſupra ſedes duodecim. Lucæ. 22. Matth. 19. De prædeſtinatione Clementis, & aliorum meminit *Clemens.* Paulus Philip. 4. quod eorum nomina ſcripta eſſent in libro vi- *Paulus.* tæ. De ſe idem Paulus. 2. Timoth. 4. Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Nec obſtat quod dixerit. 1. Corint. 4. Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Quoniam tantum excluſit quod ex teſtimonio conſcientiæ non erat certus de ſua iuſtificatione: quam alias ex reuelatione ſciebat: vel, vt alij dicunt eo forte tempore, quo iſta dixit nondum ſe eſſe in gratia, neque prædeſtinatum ſciebat. Illud etiam, quod dixit ibidem. 9. cap. Caſtigo corpus meum: Ne forte cum alijs prædicauerim ipſe reprobus efficiar, ſimiliter interpretantur, citato Gregorio libro epiſt. 6. epiſt. 186. ad Gregoriā cubiculariā Auguſtæ: quæ volebat ſibi à beato Gregorio ſcribi, quod illi reuelatum fuiſſet Gregoriæ peccata dimiſſa, cui reſpondet rem eſſe difficilem, & inutilem. Difficilem, quia ego indignus ſum cui fieri debeat reuelatio. Inutilem, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cum iam in die vltimo vitæ tuæ illa plangere minime valebis. Quæ dies, quouſque veniat ſemper ſuſpecta, ſemper trepida, metuere culpas debes: citatiſque præfatis verbis Pauli ſubdit. Adhuc timet, qui iam ad cœlum ducitur: & iam timere non vult, qui adhuc in terra conuerſatur. Vel poteſt dici quod Paulus certus erat iam de ſua gloria. Tamen quia effectus prædeſtinationis iuuatur noſtris operibus, ideo Paulus ea dixerit. Atque, vt oſtenderet contingentiam in effectu prædeſtinationis non obſtante reuelatione: quòniam adhuc nobis noſtra manet libertas: Notandaque illa particula, Ne forte, quā vſus eſt Chriſtus ad denotandam arbitrij libertatem, non obſtante ſuæ ſcientiæ certitudine. Ioan. 4. Samaritanæ dixit, Tu forſitan petiſſes ab eo. Et. 5. Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim ille ſcripſit. Mag- *Magdalena.* dalenæ fuit etiam à Chriſto dictum. Lucæ. 7. Fides tua te ſaluam fecit, vade in pace. Vbi de ſua iuſtificatione facta fuit certa: ſed de prædeſtinatione. 10. Maria optimam partem elegit, quæ nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

auferetur ab ea in æternum. Quæ verba si non intellexit tunc post aduentum Spiritus sancti credenda est intellexisse. Nam cum illis deuotis mulieribus ipsa affuit perseuerando in oratione Act. 1. &. 2. Adueniente Spiritu sancto, non dicitur, quod soli erāt apostoli: sed quod erant omnes pariter, ergo discipuli: de quibus in. 1. cap. fuerat prælocutus.

Ismahel. De Ismahele oranti Abrahæ Genes. 17. Vtinam Ismahel viuat coram te, respondit Dominus, Super Ismahel quoque exaudiui te. Nam in scriptura viuere coram Deo, & ambulare coram Deo capitur in bonam partem, & dicitur de iustis, vt ibidē dixerat Deus Abrahæ. Ambula coram me. Et de Enoch. Sapientiæ. 5. Ambulauit cum Deo. Osee. 6. de redemptione per Messiā. Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & viuemus in conspectu eius. psal. 21. ex persona Christi. Anima mea illi viuit. Et Rom. 6. Quod autē viuit viuit Deo. Ibidemq; Paulus hortatur fideles, vt viuant Deo. Cum igitur hanc vitam illi pertierit pater suus & illi fuerit responsum, exauditam orationem, reuelata fuit Abrahæ Ismahelis prædestinatio. Vnde tenent Hebræi, quibus cōsentit Lyranus, citato loco Ismahelē fuisse saluū.

Salomon. De Salomone idem videri posset, neque omnino irrationabiliter quod scilicet eius prædestinatio reuelata fuerit Dauid patri eius. 2. Reg. 7. cap. per Nathan prophetam, cui primo fuit reuelata his verbis. Cum dormieris cum patribus tuis suscitabo semē tuum post te, ipse ædificabit domum nomini meo. Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium. Qui si inique aliquid gesserit arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum, misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli à Saul, quem amoui à facie mea. Quæ verba intelliguntur de Christo, & de Salomone. De Christo Paulus Hebr. 1. ait. Cui aliquando angelorum dixit, Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium? De Salomone. 1. Paralip. 22. &. 28. vbi Dauid ostendit loquens Salomoni, & populo quod de ipso illa Dominus dixisset, inquiens, Dixit mihi Dominus, Non ædificabis domum nomini meo: Salomon filius tuus ædificabit domum meam, & atria mea. Ipsum, enim elegi mihi in filium, Et ego ero ei in patrem. Sed de illo dixit, quod si iniquè aliquid egerit arguam eum, misericordiam autem meam non auferam ab eo, ergo

ergo de indulgentia Dei erga eum inuenitur memoria in scriptura. Confirmatur etiam, quia facit comparationem de ipso cum Saul, quem ait, amoui à facie mea. Sed esse in facie Domini, vt modo dixi, sonat in bonam partem, & proijci à facie Domini sonat in malam. Sicut Genes. 4. dicitur de Cain, quod egressus est à facie Domini: & psal. 26. Ne auertas faciem tuā à me: & psal. 50. Ne proijcias me à facie tua. Vbi Dauid non pro regno temporali, sed pro gratia, & gloria orabat, ergo Saul fuit damnatus, sed non Salomon. Neque debet intelligi misericordia, vt regnaret Salomon vsque ad finem vitæ, & non Saul. Quia Saul vsque ad mortem regnauit, quoniam Dauid. 2. Reg. 1. eius mortem plangebat, quasi regis. Et præcipiens occidi Amalechitam dixit. Quare non timuisti mittere manum tuam, vt occideres Christum Domini, ergo si Dauid extimasset Saulem desijsse esse regem, ex quo ipsum Dauid vnxerat Samuel, non dedisset rationem contra Amalechitam, quod occidisset Christum Domini, idest, regem: neque ipse Dauid à sua vnctione obedisset Sauli tanquam vero regi: neque. 1. Reg. 24. quādo in spelūca oram chlamydis Sauli præcidit, percussisset cor suum pœnitentia, & illi clamasset, Domine mi rex: sed illum tanquam tyrannum, & rebellem regi legitimo iuste occidisset. At verò cum scriptura post vnctionem Dauid semper vocet Saulem regem, vsque ad mortem regnauit, & misericordia promissa Salomoni ad differentiam Saulis fuit in salutem animæ spiritualem, & non in regnum temporale. Maxime quia regnum fuit propter eius peccata diuisum sub eius filio Roboam: & duæ tribus remanentes nō propter Salomonem, sed propter Dauid remansisse dicūtur. 3. Reg. 11. Neque obstat quod Cyprianus lib. 1. epist. 5. epistola quæ est ad Rogatianū, & alios cōfessores docens perseuerādū in cōfessione, dicit Saulē, & Salomonē nō perseuerasse: quoniā tā ipse Cyprianus ibi, & August. li. 22. ca. 88. cōtra Faustū Manichēū fuere huius opinionis acerbæ contra Salomonē. Et cū dicit August. quod eum scriptura vehementer arguit, atque damnat, nihilque de eius pœnitētia, vel in eum indulgentiæ Dei meminit. Verū est q̄ eius peccata recenset. 3. Reg. 11. quod coluit idola, & eis ædificauit phana in monte Oliueti, qui est contra Hierusalem

Universidad de Deusto
Biblioteca

lem,quæ templa poterant videri ex templo Domini, quæ fuit magna iniuria dei: tamen misericordia Dei in ipsum satis habetur ex citata prophetia Nathā, & ibi eius pœnitētia implicatur. Nec opus fuit alia certitudine ad hoc, maxime quod non sunt scripta omnia opera Salomonis in scriptura sacra quam habemus. Nam.2.paralip.9.cap.dicitur. Reliqua operum Salomonis priorum & nouissimorum scripta sunt in verbis Nathā prophetæ: in libris Ahiæ Silonitis: in visione quoque Addo videntis. Quos libros non habemus, sicut neque descriptiones Hieremiæ prophetæ, de quibus fit mentio in.2.Mach.cap. 2. Neque librū iustorum. De quo meminit liber.2.Reg.cap.1. Neque prophetiam Enoch, quam allegat in epistola sua Iudas. Nā partim propter incuriam Hebrǫorum, partim ob captiuitates, & templi succensionem: quod succendit Nabuzardan.4.Reg.vltimo periere nobis multæ prophetiæ, & multi libri etiā ipsius Salomonis. Nam.3.Reg.cap.4. fit memoria de libris Salomonis in quibus disputauit de naturis herbarum à Cedro vsque ad hyssopum, & de animalibus, qui libri non habentur. Quanta, enim fuerit incuria Hebrǫorum in legendis, & conseruandis libris legis, & prophetarum, testimonio est liber Deuteronomij diu ab eis ignoratus & inuentus sub rege Iosia.4.Reg. 22. Cuius verba cum legi audisset ipse rex scidit vestimenta sua, quia non fecissent patres eorum omne quod in eo scriptum erat. Quod vero illa phana idolorum ad Iosiam vsque durauerint, qui illa destruxit.4.Reg.23. non omnino damnat eum: quia forte pœnitentiæ suæ tempore nequiuit destruere: & sicut Ezechias & Iosaphat reges valde pij illa permiserunt, sic potuit Salomon illa ex iusta causa tolerasse, quanuis in principio peccasset ędificando. Et sic in permissione ęquales erunt Salomon, Iosaphat, & Ezechias. Nam in casu contra culpam reges Christiani tolerant ecclesias hæreticorum, synagogas Iudęorum, Mezquitas Sarracenorum in suis regnis, quando vel non possunt extirpare: aut maius inde dispendium immineret Catholicis, quam sequatur ex tolerantia. Qui cum Cypriano, & Augustino tenere voluerit nihil etiam tenebit irrationale, maxime post tales ac tantos duces: exponetque prędatam autoritatem de Salomone. Vel dicendo quod sit misericordia cum Salomone per omnem vitam suam in temporali regno, & ideo per

per Ahiam dixit Dominus ad Hieroboam.3.Reg.11. loquēs de Salomone. Non auferam omne regnum de manu eius sed ducē ponam eum cunctis diebus vitæ suæ: ita quod viuente Salomone non erat regnaturus Hieroboam, neque ad eum conuēturus populus Israel. At de Saule nunquam fuit dictum quod esset futurus dux cunctis diebus vitæ suæ, neque quod aliqua pars regni illius esset remansura. Viuente etiam Saule bona pars populi erat cum Dauid. Vel aliam quæret interpretationem.

1.Reg.22. Saul.

De Saule non dubito quin fuerit damnatus, & ita sentit Cyprianus citatus: quod est contra Hebræos, quos videtur sequi Lyranus supra vltimum capitulum primi lib. Reg. & super capi. 7.lib.2. Nam ipse Saul obijt in odio capitali contra Dauid, qui tempore prędij in quo Saul perijt profugus ob eius persecutiones manebat in Sicelech quam ei dederat Achis rex Philistijm. Secundò quia fuit homicida suijpsius. Neque est simile de Samsone, quia Samson fecit ex diuina reuelatione Iudi. 16. Alio quin Paulus Hebr. 11. non eum numerasset inter sanctos, qui per fidem vicerunt regna. De Saule quod fecerit ex reuelatione, eadem reijcitur facilitate qua probabitur. Tū etiam quia Samson non interfecit tantum semetipsum, verum & alios inimicos Philistæos, offerre autem se morti occidendo plures inimicos, in casu licet. Samson enim primo & principaliter intendebat liberare diuinum honorem quia Philistæi attribuebant captionem Samsonis idolo suo, in quo derogabatur Deo Israelis, qui tradiderat eum in manus illorum, nec poterat hanc iniuriam vindicare, nisi occidendo seipsum cum Philistęis. Saul vero primo & principaliter intendebat liberare se ab illusione Philistinorum. Nec obstat quod ei apparuerit Samuel, primi Regum. 28. dicens. Tu & filij tui eras mecum eritis: quam mortem videtur patienter subijsse quandoquidem potuit fugere, neque bellum intrare, quod non fecit, imo per totam noctem ambulauit modico cibo sumpto. Verosimillimum quippe est quod non fuit verus Samuel sed dęmon inuocatus à pythonissa in specie Samuelis. Dato etiam quod permissione diuina fuerit Samuel adductus per dæmonem sicut fuit Christus assumptus à diabolo in mon-

S tem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem Matth. 4. Ad veritatem illorum verborum satis erat quod sequenti die morerentur, & essent cum Samuele in statu defunctorum, quamuis non in statu iustorum. Dato quod non fuit verus Samuel, quicquid egit & passus est fuit ex obedientia dæmoni præstita, cum quo & sequenti die fuit in inferno: vel esto quod fuerit verus Samuel adhuc illa promptitudo ad bellum, & ad mortem non processit ex obedientia caritate formata de qua Paulus. 1. Corin. 13. Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam caritatem autem non habeam nihil mihi prodest. Modo ipse erat permanens in odio Dauid, peccauit etiam consulendo Pythonissam. Propter quod semper debuit esse pauidus de illusione & cum Augustinus dubitet de illis qui pœnitentiam sero faciunt ad finem, scilicet vitæ, vt habetur in. 4. dist. 20. iustissime credimus damnatum fuisse Saulem. Vide in decretis. 26. quæst. 5. capitu. Nec mirum. hanc quæstionem si apparuit verus Samuel. *Vbi* ad partem negatiuam hæc ponitur ratio quod se permisit adorari à Saule quod Samuel sanctus non permisisset. Quod fuit verus Samuel sonant verba eccles. 46. vbi de eodem suppositodicitur, quod ostendit regi finem vitæ suæ: & quod fuit dilectus Deo, quæ nimis vrgent.

DISTINCTIO XLII.

De Vniuersalitate diuinæ potentiæ. Ab hac enim. d. vsque ad 45. tractatur de diuina potentia.

Propos. 1. DEus est omnipotens. Ita Magister in litera, & probatur Genes. 17. dixit Deus Abrahæ, Ego Deus omnipotens. 43. dixit Iacob filijs suis. Deus autem meus omnipotens faciat eum vobis placabilem. Exo. 6 Ego Dominus apparui Abraham, Isaac, & Iacob in Deo omnipotenti. &. 15. Dominus quasi vir pugnator omnipotens nomen eius. Vide Alex. 1. p. q. 21. M. 1.

Ista

Ista omnipotentia Dei, de qua loquimur sumitur pro potentia actiua, & non pro potentia passiua. Est autem potentia actiua, principium transmutandi aliud, inquantum aliud. Potentia vero passiua, principium transmutandi ab alio, secundum quod aliud ex. 5. Metaphy. Probatur propositio quia potentia passiua dicit imperfectionem, quia quod est in potētia passiua, nō est in actu respectu illius ad quod est in potentia. V. g. Motus est actus entis in potentia, & non potest competere Deo. Sic dicit Magister, quod ambulatio & locutio non possunt Deo competere: intellige formaliter, ratio etiam est quia Deus non est corporeus Ioan. 4. Spiritus est Deus. Lucæ vltimo spiritus carnem & ossa non habet contra Hæreticos Anthropomorphitas, qui fuere in partibus Ægypti dicentes Deum esse corporeum. Vide & supra. d. 37. in litera, autoritatem Augustini ad Dardanum dicentem. Cum Deus sit natura incorporea, & incommutabiliter viua, æterna stabilitate in seipso manens, totus adest rebus omnibus, & singulis totus effectiuè operatur illas Deus in creatura vt dicit idem Magister. Imo in scriptura attribuuntur Deo, sed trāslatiuè psal. 103. Qui ambulas super pennas ventorum Deut. 27. Dominus Deus tuus ambulat in medio castrorum. De verbo vide supra. dist. 27. Verbum autem sensibile, idest, locutionem non ponimus in Deo nisi figuratiue, vt effectum nominamus per causam. Sicut quando mandatum principis vocamus verbum principis, ita mandatum Dei vocamus verbum Dei, & reuelationes Dei dicimus Deum locutum. Ex eo quod in ratione potentiæ ponitur aliud, constat potentiam de qua loquimur transire in aliud exterius, vnde respectu actuum intra manentium intelligendi & volendi, non est potentia neque actiua, neque passiua.

Obiectum seu terminus omnipotentiæ, vt de potentia loquimur in præsenti est omne possibile, prout opponitur necessario & includenti contradictionem, vt habetur supra. d. 20. Et sic ratio omnipotentiæ non est quia potest omnia, quæ vult se posse, vt bene dicit Magister in litera, quia sic quilibet sanctus esset omnipotens, quia potest quicquid vult se posse: sed quia potest in omne possibile. Vide & Ricar. hac d. q. vltima. *Propos. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Proposi. 4. Ex his infertur alia quod Deus nō potest mentiri, quia est summa veritas, & esset implicatio contradictionis. Similiter neq; peccare, quia peccatum est deuiatio à regula æquitatis, & diuinæ voluntatis, Deus autem fidelis est seipsum negare non potest. 2. Timoth. 2. Neque similiter potest mori quia mors est corporum. Vide literam, & supra. d. 8. de veritate.

Proposi 5. Contradictoria simul fieri, est impossibile. Non est autē imaginandum vt dicit Scotus sequēti. dist. quod impossibile sit vnū aliquod ens in re, sicut necesse esse: sed est quod includit partes repugnantes. Est tamen contradictio reducenda in Deum tanquam in dantem esse, & facientem quidditates diuersarum naturarum. Contradictio vero ipsa, formaliter, est ab ipsis quidditatibus, principiatiue autem à Deo qui facit quidditates illas. Propter quod non ex defectu potentiæ in Deo, sed ex formali repugnantia, respectu cōtradictionis non est potentia. Vnde Thomas. 1. q. 25. artic. 3. dicit quod conuenientius dicetur quod ea non possunt fieri, quam quod Deus ea non possit facere. Et per hoc patet intellectus verbi angeli Lucæ. 1. non erit impossibile apud Deum omne verbum: quia impossibilitas nō se tenet ex parte Dei, sed ex parte rei. Vel cum verbum sit intelligibile vt supra. d. 27. quod implicat contradictionem nullus intellectus potest concipere, modo angelus de verbo loquebatur. Vide ad hāc Alex. 1. p. q. 21. M. 5. artic. 3.

Proposi. 6. Sumendo omnipotentiam, pro potentia quæ potest in omnē effectum siue mediate, siue immediate, omnipotentia Dei est demonstrabilis in lumine naturali. Ita docet Scotus hac. d. & in quodlibeto. 7. sequitur Gabriel hac. d. Et probatur, quia necesse est in efficientibus esse statum, ne sit processus in infinitum: sed illud primum, & supremum efficiens est omnipotens isto modo, quoniam ad ipsum refertur causalitas omnium causarum.

Proposi. 7. Sumendo omnipotentiam proprie Theologice, pro potentia quæ potest in omnem effectum immediate: omnipotentia Dei non est demonstrabilis, sed credita. Scotus & Gabriel. Quia philosophi nō potuerūt ratiōe naturali cōcludere, q; Deus cōtingēter causaret: habuerūtq; quasi pro principio, q; ex nihilo nihil fit. Et qui ex illis posuerūt Deū nēcessario causare, si eum hoc ponerent

ponerent Deum esse omnipotentem ad sensum prædictum, debebant negare omnem causalitatem causarum secundarum. Dicit tamen Scotus in fine corporis quæstionis quod licet nō possit demonstrari, potest tamen probabiliter probari, sicut verum & necessarium, & probabilius quam alia credita, quia non est inconueniens quædam credita esse euidentiora quam alia. Et ex hac infert, quod ista propositio. Quicquid potest causa effectiua prima cum causa secunda potest se sola, non est nota ex terminis, neq; ratione naturali, sed tantum credita, sicut omnipotentia ex qua dependet.

DISTINCTIO XLIII.

De immensitate diuinæ potentiæ. Hoc est, ad quæ diuina potentia extendatur.

Proposi. 1. MVlta potest Deus facere quæ non vult facere, & multa facit quæ potest dimittere. Magister per totam hanc dist. Et hæc est contra errorem dicentium non posse Deum facere aliud, quam facit, neq; melius facere id quod facit, neque aliquid prætermittere de his quæ facit. Et sic negabatur contingentia in rebus. In quo errore dicit Bona. hac. d. num. 52. fuisse Petrum Abailardum. Concil. Constantiense damnans errores Wiclephi ponit pro. 27. hunc sic dicentem. Omnia de necessitate absoluta eueniunt. Probat Magister conclusionem, quia dixit Christus Matth. 26. possum rogare patrem, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones angelorum, ergo poterat Christus rogare, quod non rogabat, & pater dare quod non dabat. Secundo probat, quia potest Deus iustificare quos non iustificat. Sunt aliæ scripturæ autoritates vt Sapientiæ. 11. &. 12. Quod non erat impossibilis omnipotens manus domini ad infligendas malis has pœnas, aut illas ad subijciēdos impios, quibus tamen pepercit. In sua oratione Christus dicebat. Pater omnia tibi possibilia sunt. Marc. 14. & Paulus. Heb. 5. dicit, quòd in diebus carnis suæ supplicationes obtulit ad eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui posset illum saluum facere à morte. Lutherus dicitur fuisse in eodem errore.

Propos. 2. Si Deus faceret quæ non facit, aut dimitteret quæ facit, bene ac iuste faceret: quia voluntas eius est æquissima & iustissima regula, & in hoc est differentia inter diuinam voluntatem, & voluntatem creatam, quia voluntas creata, ad hoc vt recta sit, debet regulari per diuinam: sed diuina ipsa sibi est regula, quæ rectificat quicquid vult, ergo si faceret aut dimitteret bene, & iuste, atque iuxta regulam faceret. Secundo, quia Deus nemini est debitor nisi ex promisso, vt dicit Magister in litera. Nos sumus debitores ex commisso, ergo si Deus faceret res quas non facit, aut dimitteret quas facit, de quibus nulla extat eius promissio, neminem faceret iniuriam, aut iniustitiam. Et per consequēs bene faceret.

Propo. 3. Implicat contradictionem quod potentia Dei se extendat ad faciendum aliquod ens, quod sit omnino infinitum. Quia illud esset Deus, quoniam nihil posset cogitari maius eo sine contradictione. Et non possunt esse duo dij ex dist. 2. de vnitate Dei. De hac vide Ricard. hac. d. q. 4. Tho. 1. p. q. 7. ar. 2

Proposi. 4. Deus non potest facere aliquod infinitum actu secundum multitudinem. Ita docet Ricard. hac. d. q. 6. & est contra Petrum de Aliaco in. 1. q. 13. litera. N. concluſ. 2. Hæc propositio, potest alijs verbis sic poni. Non potest Deus producere omnia producibilia in actu, imò quibuscunq; productis potest alia producere. Probatur, quia quibuscunq; productis adhuc in Deo remanet eadem potentia, quæ antea, & illud nihilum ex parte creaturarum, ex quo producta sunt omnia. Secundo, quia si omnia essent actu producta, sequeretur, quod nulla creatura posset per agens creatum corrumpi, & cessaret causalitas agentium naturaliū. Probatur sequela, quia vnius corruptio, est generatio alterius: sed omnia sunt producta, ergo nihil potest generari. Argumento Aliacensis de continuo secabili in infinitum soluerāt iam Bona. hac. d. num. 31. Et ipse Ricardus, dicendo non esse simile, quia dicitur diuisibile in infinitum, quia potest sine fine diuidi, ita tamen, quod totum acceptum sit finitum, quia non est infinitum in facto esse, sed in fieri. Alioquin nō esset secabile in infinitum, neque infinitum sic, sed actu infinitum. Solet vero tale vocari infinitum in actu, permixto potentiæ. Vide hanc conclusionem in

in Thom. 1. p. q. 7. ar. 4. Si contra dicas, quòd potentia Dei est infinita, ergo potest in effectum infinitum. Antecedens probatur autoritate Gregorij lib. 9. Moral. cap. 1. Tunc de nostra infirmitate veriùs concutimur, si quam sit immensa potentia iudicis cōsiderando pensamus: sed omne immensum est infinitum. Consequentia probatur, quia omnis potentia actiua habet passiuam correspondentem sibi proportionatam, alias esset frustra. Huius argumenti concedendum est antecedens, quoniam potentia Dei est sua essentia, neganda verò consequentia, & consequens, quia repugnat effectui ex natura sua esse infinitum. Ad probationem consequentiæ distinguo de agente, quoniam agens vniuocum habet potentiam actiuam cui correspondet passiua proportionata, & ideo tota manifestatur in suo effectu, sicut potentia generatiua hominis tota manifestatur in generando hominem, neque potest in plus. Deus verò quia est agens non vniuocum potens operari de aliquo, & non de aliquo, non habet effectum potentiæ passiuæ proportionatæ, quin semper sua potentia sit maior quam effectus, sicut virtus solis est maior, quam potentia passiua cuiusque animalis producendi. Potest enim in plus quam in illud animal. Neq; propterea talis potentia est frustra, quoniam cum illud dicatur esse frustra, quod non consequitur finem propter quem est, potentia Dei etiam si nullum effectum produceret, quia non ordinatur ad effectum tanquam ad finem, sed ipsa est finis sui effectus, nequaquam est frustra. Dicetur etiam potentia Dei infinita, non solum prout in se est eadem cum diuina essentia, verum per comparationem ad possibilia vt dicunt Bona. hac. d. num. 28. & Ricar. q. 2. & hoc tripliciter. Duratione æternitate, quia potest multiplicare effectus sine fine. Vn de Daniel. 4. & 7. vocatur potestas Dei sempiterna & æterna. Secundo, virtutis immensitate seu vigore: quia potest creare ex nihilo, & inter terminos creationis est infinita distantia, nullaque Deus eget mora, aut auxilio ad operandum. Tertio, effectuum numerositate seu generalitate: quia nō tot facit quin possit plura.

Argum.

Conclu.

Propos. 5. Omnipotētia Dei nō pōt cōmunicari creaturæ. Quia talis potētia semper depēderet à virtute Dei, posset q; deficere subtrahēte influxū suū Deo, ergo non haberet rationem omnipotētiq. quæ requi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

requirit quod nō habeatur dependenter ab alio, tanquam à causa. Dixi tanquam à causa, quoniam in diuinis filius nō habet omnipotentiam à se sed à patre, vt est in litera Magistri in fine præcedentis dist. Habet tamen illam per se, quia nō dependenter ab alio tanquam à causa.

Proposi. 6. Si potentia Dei sit ad præteritum, hoc est ad faciēdum, quod præterita non fuerint præterita: sicut ad futura, quod non sint, duplex opinio est. Vna communis & negatiua, quam tenet Bonau. d. 42. q. 3. Ricard. eadem. d. q. 5. Scotus in. 4. d. 1. q. 6. litera. C. & d. 6. q. 10. litera. H. Thomas. 1. p. q. 25. art. 4. Pro qua est Arist. 6. Ethi. cap. 2. commendans dictū Agathonis poetę Tragici dicentis. Re namq; sola hac ipse priuatur Deus vt facta minime infecta posit reddere. Est & Hieronymus dicens in epistola ad Eustochium de custodia virginitatis parum post principium. Caue quæso ne quando de te dicat Deus, virgo Israel cecidit & non est qui suscitet eam Amos. 5. Audacter loquar. Cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam, valet quidem liberare de pœna, sed non vult coronare corruptam. Et August. lib. 27. contra Faustum. Quisquis ita dicit. Si ipse Deus est faciat vt quæ facta sunt non fuerint, non videt hoc se dicere. Si ipse est omnipotens faciat vt ea quæ vera sunt falsa sint. Fundatur ergo se ista opinio in implicatione contradictionis. Alia est affirmatiua quam tenuit Gilbertus Porretanus, & sequitur de Aliaco in. 1. q. 11. litera. H. & refert pro ea Altisiodorensem in sua summa lib. 1. tractatu de potentia Dei. ar. 6. Et Gregorium de Arimino, qui vltramq; problematice defendit. Fundamentum huius stat in hoc, quod sicut respectu futurorum est contingentia, ita respectu præteritorum, & vocatur ad vtrumlibet contingēs non quia simul erit, & non erit, neq; quia non erit, neq; non erit. Sed quod erit & potest non esse. Aut quòd non erit & potest esse. Sicut ergo Deus potest facere, quòd futurū non sit: ità quod præteritum non fuerit. Est autem duplex propositio de præterito. Vna cuius veritas dependet ab alia de futuro contingenti. Vt ista prophetæ sciuerunt Antichristum futurum, diem iudicij, resurrectionem: quæ ad sui veritatem requirit illam de futuro esse pro aliquando veram. Ad hanc videtur quod sit potentia. Nam potest Deus facere quòd Antichristus non sit, ergo potest facere quod

quod prophetæ illud non sciuerint. Alia ad sui veritatem non pēdet à futuro, vt Adam fuit. Ad hanc videtur etiam quòd sit potentia, quia non est maior implicatio contradictionis quòd Adā non fuerit, quam quòd Antichristus non sit, quia ista de rigore sermonis est falsa. Deus potest facere Antichristū qui erit, quòd non sit, quia implicat quod erit, & nō erit, sed potest facere quòd non sit in sensu diuiso. Confirmatur. Tam potens est Deus post productionem Adæ: sicut erat ante, sed potuit facere, quòd Adam nō esset ante productionem, ergo potest facere quod nō fuerit postquam fuit. Confirmatur secundo. Potest Deus facere, quòd ista non fuerit vera. Prophetæ crediderunt ex motione spiritus sancti Antichristum futurum, quia potest facere quòd Antichristus non sit, ergo non crediderunt ex motione spiritus sancti. Sed ita est hodie præteritum prophetas illud credidisse, sicut quòd Adam fuit, ergo sicut vna non implicat contradictionem, neq; alia, & sic ad præteritum est potentia. Illud vero Arist. 1. peri Herm. cap. vlt. Omne quod est quando est necesse est esse, non arguit necessitatem simpliciter, sed secundum quid, hoc est, ex suppositione, seu necessitatem consequentiæ, sicut si curro necessario moueor, simpliciter autem cursus & motus est cōtingēs.

DISTINCTIO XLIIII.

De potentia Dei quantum ad modum, seu qualitate mrerum faciendarum.

Proposi. 1. THeologi distinguūt Dei potentiam in ordinatam, & absolutam. Scotus hac. d. exponit hos terminos. Quia in omni agente libero est distinguere has duas potentias, vocatur ordinata inquantum principium exequendi aliqua conformiter ad ordinem præfixum à lege recta. Absoluta inquantum potest agere præter legem & contra eam, si habet in potestate sua recte agere contra legem, quia si subest legi faciet inordinate ipsam transgrediendo. Hoc potest exēplificari in principe. Hāc distinctionē iuristę sic nomināt. Quis pōt facere de iure, (hoc est d ordinata) vel d facto, hoc est d absoluta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi. 2. Multa poteſt Deus de potentia abſoluta: quæ non poteſt de ordinata. Patet, quia ſecundum legem præfixam ſtatutum eſt hominibus ſemel mori Hebræ. 9. & ab iſta potuit præſeruare Ioannem Euangeliſtam, quod ſic intellexere diſcipuli Ioann. vltim.

Propoſi. 3. Non poteſt Deus melius facere, quod facit: ſumpto ly, melius aduerbialiter & ſumpto modo ex parte facientis, quia non poteſt facere meliori modo, hoc eſt ex maiori ſapientia & bonitate, ſumpto modo ex parte rerum, Deus poteſt quædã facere meliori modo, quædam æquè bono, alia minus bono. Magiſter in littera. Alex. 1.p.q. 21. M. 3. ar. 2.

Propoſi. 4. Bonitate accidentali poteſt Deus quamcunq; creaturam meliorare, faciendo hominem ſapientiorem, Lunã & Solem ſplendidiores, imo de facto totus mũdus melioratur poſt iudiciũ. Iſai. 30. erit lux Lunæ, ſicut lux Solis, & lux Solis erit ſeptempliciter, ſicut lux ſeptẽ dierũ in die qua alligauerit dominus vulnus populi ſui. Apocalyp. 21. vidit Ioannes cœlum nouum & terram nouam, quia ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, ſub qua ingemiſcit Rom. 8. & ſic dicit Bonauent. hac diſt. q. 3. quod partes mundi corruptibiles & remotæ aliquando erunt meliùs ordinatæ.

Propoſi. 5. Conſiderando partes mundi, hoc eſt quamlibet creaturam ſecundum ordinem quem habent inter ſe, & ad finem ad quem ordinantur non poſſunt fieri meliores. Ita docet Alexand. 1.p. quæſt. 21. M. 3. art. 1. & Bonauent. loco citato Ricard. hac diſt. quæſt. 1. Thom. 1.p. quæſt. 25. art. 6. ad tertium. Dixit enim Auguſtinus in Enchiridio. cap. 10. loquens de bonis creatis. Bona ſunt ſingula, ſimul vero vniuerſa valde bona, quia ex omnibus conſiſtit vniuerſitatis admirabilis pulchritudo. Dant exemplum in muſica, quia ſi vna chorda tendatur vt plus aut minus ſonet, corrumpetur melodia. Similiter pes, & oculus ſunt bene ſituati in ordine ad totum, & ad finem quod neque oculus melius pede, neque è conuerſo, ſimiliter in picturis, varietas colorum. Refert Bonauent. in ſolutione vltimi Auguſtinum dicentem ſuper Ioannem, quod ſicut angelus optime in cœlo, ita vermiculus optime in imo. Vide eundem Alexand. quæſtio. 18. M. 10. artic. 3. vbi dicit, quòd melior eſt mundi vniuerſitas ex

ex eo, quòd non ſunt omnia æqualia.

Secundum ſpecificam eſſentiam, res ipſę non poſſunt fieri meliores: ita quòd homo ſecundum eſſe ſuum ſubſtantiale non poteſt fieri melior, Thomas vbi ſupra. Quia ſpecies ſunt ſicut numeri. 8. Metaphy. ſed ſi meliorarentur, addita differentia eſſentiali, non remanebunt res, quæ ante fuerant, ſicut ternarius addita vnitate iam non erit ternarius. Ricardus vbi ſupra diſiunctiue loquitur dicens. Aut nulla ſubſtantia manens eadem numero poteſt recipere meliorationem, aut ſaltem de multis ſubſtantijs hoc verum eſt. Si autem intra eandem ſpeciem vnum indiuiduum ſit altero perfectius non eſt paruum dubium, quia ſecundum multos vna anima eſt altera nobilior in naturalibus vt habes in. 2. diſtinct. 32. & tunc illa proprietas ſubſtantiæ, quòd non recipit magis, aut minus, in prædicam. cap. de ſubſtantia, non intelligitur de prima ſubſtantia, quod non ſuſcipiat maiorem perfectionem intra eandem ſpeciem, ſed de ſecunda ſubſtantia ſic, quòd homo, vel anima demonſtrato Petro non eſt magis homo, neque anima magis anima, quia ſit vel non ſit magis perfecta, quia ſuum eſſe cum ſimul & inſtantaneè recipiat, non eſt apta ad magis neque ad minus per motum. Propoſi. 6.

Poteſt Deus facere alium mundum meliorem, quam iſte modo ſit, atque hunc mundum poteſt facere hodie maiorem addendo plures ſpecies, plura item indiuidua, & ſic eſſet melior. Sententia eſt Bonauenturæ hac diſtinct. quæſtione. 1. in qua videtur fuiſſe Alexand. 1.p. quæſt. 21. memb. 3. artic. 7. Ricardus dicit, quod ſi adderentur nouæ partes, tunc vniuerſum cum partibus additis ſe haberet ad præſens vniuerſum, ſicut totum ad partem: totum autem & pars licet non ſint diuerſa numero ſimpliciter, tamen neque ſimpliciter ſunt idem numero ſed partim idem, partim diuerſa. Secundum quòd videtur Ariſtot. innuere. 1. phyſic. tex. com. 17. ſiue cap. 2. quamuis expreſſe non determinet, & Commentator ibi dicit, quòd vnaquæque partium dicitur eſſe aliud à toto, ſed omnes inſimul non poſſunt dici eſſe aliud à toto. Propoſi. 7.

Dubium eſt inter doctores an poſsit Deus inuertere naturas rerum, ita quòd potuerit creare, & poſsit hodie immutare Propoſi. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturãignis,vt sit frigefacere,& eius inclinatio esse deorsum,terræ ascendere & esse sursum.Et non loquor si de facto posit ponere terram sursum,& ignem deorsum,quia de hoc nulla est credo ambiguitas,quin posit,& tamen neq; erit violentia propter obedientialem potentiam creaturæ,neq;erit etiam illa consistentia secundum propriam inclinationem naturę. Neq; loquor de accidentibus inseparabilibus, vt de albedine & nigredine, quia bene videtur,quod posit in diuersis regionibus facere albos cornuos,& nigros Cygnos manentibus alijs proprietatibus naturalibus.Et quidem Scotus in.4.d.1.q.1.litera.E e.videtur tenere partem negatiuam dum ait,quod si alicui naturę repugnat esse principium aliquarum actionum non est possibile per quamcunq; potentiam esse principium illarum.Et fuit eadem mens Alex.1.p.q.21.M.5.ar.3.Dum ait,quod si Deus faceret album nigrum, oporteret mutare naturam à se factam,quod non est posse,neq; est potentiæ.Pro hac arguitur,quiavidetur repugnare,quòd fiat homo absq; risibilitate,cum risibilitas fluat à specie,&conueniat homini secundum suam essentiam,sed per oppositum opinionis posset fieri.Item tam naturale est igni ascendere sicut homini esse risibilem,& tam naturale esse calidum,sicut hominem esse rationalem,sed impossibile est mutari naturam hominis, ergo & naturam ignis,& per consequens cæteras naturas.Probatur antecedens,quia implicat esse hominem irrationalem. Confir.Essentiæ rerum seu species aut sunt indifferentes ad proprietatem, aut non.Si non,habetur intentum, quòd earum proprietates naturales non possint immutari sine implicatione. Si sunt indifferentes,ergo cum concursu Dei generali poterunt producere effectus contrarios,aut proprietates habere diuersas, quod est inconueniens.Nam concursus Dei generalis eiusdem actiuitatis & æqualis videtur semper esse, sed concursu generali ignis est naturaliter calidus,& homo risibilis, ergo sicut per illum si modo fieret frigidus ignis,esset implicatio contradictionis,ita implicat,quod à principio fieret frigidus naturaliter,quandoquidẽ eo dẽ concursu fieri debuit.Cõfir.adhuc. Ignis cũ cõcursu generali hodie per calorẽ corrũpit aquam,& conuertit illam in aerem,igitur si à principio aqua fieret naturaliter calida vt ignis, desineret esse aqua.Gabriel in.4.dist.quæst.1.dub.2.tenet oppositum, & quod

& quod ex noua institutione posset ignis algere. Affert sanitatem Ezechiæ.4.Reg.20.per cataplasma ficuum quod erat contrarium suæ infirmitati:potest afferri & sal.4.Reg.2.missum per Eliseum in aquas,quas & sanauit.Sed ad has potest dici. Primo quod ad talem contactum rerum Deus se solo est occulte operatus,non mutando ipsarum naturas. Sicut Tobiæ.6.de corde piscis quod valebat ad extricandos dęmones, & tamen ipse angelus Raphael dęmonem alligauit, quando Tobias iecur piscis super carbones posuit ibi ca.8.Quod potest dici similiter dealbugine extracta ab oculo senioris, quod non fuit ex virtute fellis. Quamuis hoc secundum Lyranus ibi tribuat naturali virtuti fellis.Potest dici secundo,quod in curatione Ezechiæ forte ad vlcus aliam virtutem occultam medicis habebant ficus, ex qua virtute aut fuit sanitas,aut indifferenti virtuti Deus dedit quod sanaret,non tamen mutando naturam. Et certe quanuis Deus naturam salis immutasset nõ poterat vnum vas salis virtute naturali de nouo sumptæ attingere totum fontem,aut totas fontis venas. Si velis pro hac Gabrielis afferre Alex. 1.p.q.37. M.2. aduerte quod ibi non loquitur de mutatione naturarũ, sed de posse Deum contra naturalem inclinationem rei facere de facto vt ignem sursum,& simile.Hoc enim posse Deum iam est dictũ. Posset pro Gabriele afferri idem Alex. quem vide infra. lib.2. d.23.p.5.

Ista conceditur à Magistro.Deus potest quicquid aliquando potuit.Dicitque quod verba diuersorum tẽporum,diuersis prolata temporibus,& diuersis adiuncta aduerbijs eundem faciunt sensum.Sed hic est articulus quartus in quo Magister non tenetur.Contra eum vide Alex.1.p.q.21.M.4.& Bona.hac.d.q.vltima,qui Bona.dicit præfatam positionem Magistri esse nominalium. Vbi annotabis quod Ocham qui fuit posterior Bonauentura non fuit primus dux nominalium. Atque in potentia & scientia Dei tria sunt consideranda. Actus ipsius Dei, qui est inuariabilis:secundo res ipsa.Tertio status siue conditio rei, præsens, futurus,& præteritus,per quem res variatur. Quoniam ergo mutabilitas aut impossibilitas se tenet ex parte rei, & sui status, dicimus de Deo per diuersa tempora. Potuit mori, iam non potest mori,mors illi non dominabitur Rom.6. *Proposi.9.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XLV.

Quid est diuina voluntas. Tractat enim Magister de voluntate, à qua est bonitas in rebus.

Propos. 1. IN Deo est voluntas. Rom. 12. Probetis quæ sit voluntas Dei bona bene placēs, & perfecta. Ab hac dicitur Deus volēs, & dicitur secundū essentiam. Nō enim est aliquis effectus, vel motus qui in Deum cadere non potest. Magister in litera. Significaturque nomine voluntatis vt Alex. dicit. 1. p. q. 34. M. 2. essentia diuina vt actus liber ab omni coactione in omne quodlibet.

Propos. 2. A voluntate non dicitur omnipotens, sicut dicitur omnipotens, & omniscius. Bona. hac. d. num. 15. Quia in prefato termino voluntas ponit actualitatem in re volita, quod actu sit, multa autem Deus possibilia non vult q̄ sint. Potentia non ponit rē in actu, sed dicit causam in ordine ad effectum possibilem: scientia est in ordine ad obiectum cognitum: idem docet Alex. citata q. 34. M. 2.

Propos. 3. Quamuis velle Dei sit suum esse, & Deus velit alia à se, non ideo hæc est concedenda, vult alia à se, ergo est omnia quæ vult. Magister in litera, & Alex. citata. quæst. 34. M. 2. Ratio est quia dicēdo vult alia à se, connotatur respectus & effectus in creatura, dicendo est, nihil connotat ad extra, sed dicit diuinam essentiam.

Propos. 4. Diuina voluntas, quæ est prima & summa causa omnium, nullam habet causam, aut rationem motiuam sui. Magister in litera. Alex. 1. p. q. 35. M. 3. Et sic deducunt ex Augustino lib. 83. q. quod diuinæ voluntatis non est quærenda causa. Implicaret quippe contradictionem, quod esset prima & haberet sui causam. Et cum sit à quo cæteræ causæ dependent & concurrat ad omnes effectus, est causa omnium immediata. Ita docet Alex. citata quæst. 35. M. 2. & Bona. hac. d. num. 31. Nam causæ vniuersales tam sunt propinquæ effectibus, quam particulares, & quicquid est causa causæ, est causa causati. Idcirco Sol concurrens ad generationem animalium immediatè attingit effectum, & multo magis

to magis Deus, qui licet operetur per causas secundas concurrit immediatè immediatione virtutis, vnde causa immediata, est vt docet citatus Alex. qua posita ponitur effectus, & è conuerso qua non posita non ponitur effectus. Vide & Gabrielem in. 2. dist. 1. quæst. 2. sed si Deus non coagat alijs causis, ipsæ secundæ nihil efficient. Tum secundo, quia actio causæ vniuersalis alterius rationis videtur ab actione causæ particularis. Alia enim ratione pater, alia Sol concurrit ad generationem. Idcirco causæ vniuersales immediatè immediatione virtutis attingent effectum, esto medient causæ secundæ.

Propos. 5. Quamuis ad omnem effectum concurrat sapientia, quia omnia in sapientia fecisti psalm. 103. Et sapientia fundauit terram. Prouer. 3. hoc est intellectus & concurrat voluntas, & potentia vt supra. distin. 38. p. 1. tamen productio effectus per prius & principalius attribuitur voluntati, quam potentiæ executiuæ. Ita docet Ricar. hac. distin. artic. 2. q. 2. quia potentia nō ponit effectum nisi determinata ad operandum per voluntatē. Durandus hac. distinct. quæst. 2. dicit, quod in omni agente libero ad productionem effectus magis de propè se habet voluntas, quam intellectus. Vel secundum rem vbi intellectus & voluntas differunt realiter. Vel secundum rationem vt in Deo. Quia ista habent ordinem, scire, velle, & operari: sed velle est medium scire, & operari extrema, ergo magis distant inter se quam à medio, & qualem ordinem realem habent in nobis talem habent rationis in Deo. Sed in nobis immediatius se habet ad opera artis actus voluntatis, quam intellectus. Hoc est contra aliquos quos ipse refert tenentes Deum, & angelos immediatius attingere effectus per actum intellectus quam voluntatis.

Propos. 6. In Deo distinguunt Theologi voluntatem, in voluntatem proprie, & metaphorice. Voluntas proprie dicitur beneplacitum seu dispositio: metaphoricè dicitur voluntas signi: sicut in nobis signa irę, dicuntur ira, signa dilectionis, dilectio. Hanc docet Magister in litera & Scholastici hac. distinct. Alexan. 1. par. quæst. 36. Mem. 1. Thom. 1. part. quæst. 19. artic. 11. & 12. Ponunturque quinque signa diuinæ voluntatis contenta in hoc versu.

Præci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Versus. *Præcipit,& prohibet,permittit,consulit,implet.*

1. Præceptio est signum diuinæ voluntatis approbantis aliquid vt ad salutem necessarium.

2. Prohibitio est signum aliquid reprobantis. Sic prohibuit Balaam maledicere Israeli num.22.& ipse Balaam dixit. Prohibuit me Dominus venire vobiscum.Matth.8.dixit Iesus leproso. Nemini dixeris.

3. Permissio est signum manifestantis per effectum alienũ,quãdo relinquit Creaturam facere iuxta proprium motum ipsius. Non enim dicit actum diuinę voluntatis. Dixit enim Augustinus citatus in litera.Non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit, vel finendo vt fiat,vel ipse faciendo. Permisit venire tentationẽ Tobiæ vt posteris daretur exemplum patientiæ, sicut & sancto Iob.Tobiæ.2.permisit dęmonia intrare in porcos.Lucæ.8. Non permisit Iudith coinquinari, Iudith.13.potuisset namque Holofernes ipsam oppressisse.

4. Consilium est signum approbantis aliquid tanquam ad salutem vtile,quanuis non necessarium. Talia sunt vota religionis quibus quadrat illud Christi.Matth. 19. Qui potest capere capiat.De præcepto,& consilio interpretatur Magister illud orationis dominicæ.Fiat volũtas tua,& illud Matth.12.Qui facit voluntatem patris,meus frater,& soror est.

5. Impletio,est per effectum,quem ipse Deus facit.

DISTINCTIO XLVI.

De impletione diuinæ voluntatis.

Proposi.1. VOluntas beneplaciti,de qua Paulus Rom.12.Probetis quæ sit voluntas Dei bona,beneplacens, & perfecta,distinguitur in antecedentem : & consequentem. Quæ diuisio sumitur ex Damasceno lib.2.cap.29. Vocatur antecedens,quia dat antecedentia ex quibus potest consequi aliquid,vel operari,parata coagere,si aliquis velit exequi præceptum, vel consilium . Consequens est , efficaciter complacẽs sibi in effealicui? ipsum volẽdo esse,,producẽdo,aut cõseruãdo

Aliqua

Aliqua vult Deus voluntate antecedenti, quæ non vult voluntate consequenti. Quia vult omnes homines saluos fieri. 1. Timoth.2.dando omnia antecedentia ad salutem:neque tamen saluantur omnes. Et ita est Paulus intelligendus secundum Damascenum citatũ.Magister in litera aliter exponit.Idest, quotquot saluantur,per voluntatem eius saluantur . Sicut Ioan. 1.illuminat omnem hominem , idest, omnis qui illuminatur, ab eo illuminatur.Alio modo,vt sit distributio pro generibus singulorũ. hoc est. Vult de qualibet gẽte aliquos saluos facere, iuxta quod est illud psalmi . 85. Omnes gentes quascunque fecisti venient & adorabunt coram te . Hæ duæ interpretationes sunt Augustini,referunt ab Alexan. 1.p.q.36.M.2.& à Bona.hac.d.quæst. 1.Vide & Thom. 1.p.quæst.19.artic.6.ad. 1.Ad primam harum duarum est exemplum de magistro docente omnes pueros ciuitatis, idest,omnes qui docentur & de medico curante omnes infirmos populi. *Proposi.2.*

Deus iuste permittit malos esse in mundo,& quod mala operentur.Magister in litera.Probatur ex Augustino. lib.22.de ciuita.cap.1. Deus potentius & melius iudicauit & de malis benefacere quam mala esse non sinere. Gregorius.11.Moral.super illud Iob.12. abundant tabernacula prædonum . Omnipotens Deus,quod fieri prohibet,iustum est vt fieri sinat. Augustinus, super psal.54.Omnis malus ideo viuit vt corrigatur,aut vt per illum bonus exerceatur. Ad hanc vide Alex. 1. p. quæst. 18. M. 10.& in.2.p.q.100.Bona.d.47.sequẽti.q.3.ex Augustino de lapsu mundi dicit, quod permisit Deus malos esse plures, qui si essent pauci exercere bonos non auderent. Hoc bene videmus in multitudine infidelium ecclesiam vexantium , atque etiam in ipsa ecclesia , præcipue in religionibus, in quibus sunt plures tepidi .Quo circa apud Iob.41. corpus diaboli,qui sunt omnes iniqui dicitur compactum squamis se prementibus, & eccles. 21. Stuppa collecta synagoga peccãtiũ. Nahũ. 1. Sicut spinæ inuicem se complectuntur sic conuiuium eorum pariter potantium. *Proposi.3.*

Mala, quæ dicit præcedens, quod Deus permittit sunt mala culpæ : Nam pœnas quandoque Deus ipse facit, & autor earum est, quod non est culparum vt in litera dicitur ex Augu- *Proposi 4.*

V stino

Universidad de Deusto
Biblioteca

stino quod Deo autore non fit homo deterior, & quod bonorum Deus tantum causa est. Alex. 1.p.q.18.M.9. Hoc est de fide contra hæreticos dictos Florianos à Florino eorum duce, qui dixerunt Deum esse autorem mali culpæ. Contra quos Oiee.13. perditio tua ex te Israel. Quod si Deus esset autor peccatorum iniustus foret illa puniendo, sicut deducit Paulus. Rom.3. Si veritas Dei in meo mendacio abundauit, quid adhuc ego tanquã peccator iudicor? Alij hæretici Coluthiani dicti à Colutho Ægyptio, dicunt quod nec malum pœnæ sit à Deo. Contra quos & pro conclusione Amos.2. Si erit malum in ciuitate quod Dominus non fecerit. Isaiæ.45. Ego Dominus faciens pacem & creans malum, ideſt, pœnæ. Quod si de culpa debeat intelligi, est permissiue. Hieremiæ.11. Inducam super eos mala de quibus exire non poterunt. Atque pro intellectu huius, sciendum quod malum non est natura aliqua, vt sunt lapis, & cæteræ naturæ. Dicit enim Dionysius de diuinis nominibus.4. ca. Malum est non existens neque bonum. Et Isidorus lib.1. de summo bono cap.11. Malũ natura nulla est. Propterea dico quod malum est priuatio boni. Omne autem ens in quãtum ens, est bonum ergo malum est nihil. Et sic Magister in litera verbum Ioannis. 1. Sine ipso factum est nihil, exponit, ideſt, peccatum. Et notandum quod nõ quælibet absentia boni est malum: sed illa quæ est priuatio, ideſt, negatio in subiecto apto. Nam si sola negatio sufficeret homo esset malus quia non est leo, aut angelus, & perinde quælibet creatura quia non habet perfectiones alterius. Ad cognoscẽdum ergo malum oportet præcognoscere quid sit bonum. Bonum vero est omne illud, quod est appetibile. Appetibilia autem sunt in natura, vt forma substantialis rei: aut operatio secundum illam formam: vel forma accidentalis: vel secundum mores actus debitis circunstantijs ornatus. Priuationes horum dicuntur mala, & quanto perfectius est bonum quod priuatur, tanto malum est peius & peruersius. Ita peius est priuare hominem vita, quam bonis tẽporalibus, peius carere oculo, quam digito, peius peccare quam pœnam pati. Idcirco malum culpæ habet magis rationem mali quam pœna, dicit enim Dionysius ca.4. de diuinis nominibus. Puniri non est malum, sed fieri pœna dignũ. Nam peccatum priuat gratia & æterna vita spirituali, pœna priuat corpus

pus vita aut salute. Peccatum ergo, quia est nihil & priuatio boni, puta quia in actu peccati deest aliqua debita circunstantia Deus peccati non est autor. V.g. Idem actus est cognoscere meretricem, & propriam vxorem: sed quia in vno sunt debitæ circunstantiæ est bonus, alter vero peccatum, quia desunt. Qui circunstantiarum defectus à nostra est voluntate. Inde dicunt theologi quod Deus concurrt iad actum illum inquantum est actus, sed non inquantum peccatum, ideſt, concurrit ad peccatum pro materiali, sed non pro formali: concurrit ad substratum peccati, non ad peccatum. Atque ex eo quod dicimus Malum esse priuationem in subiecto, necessario debet esse aliquod bonum, aliquod ens, cui deficiente aliqua bonitatis parte quę inesse debuit dicatur malum. De malo vide Alex.1.p.q.19. Thom.1.p.q.48. &.49. Bona. & Ricar. hac.d.

Mala culpæ cum sint nihil non sunt ordinabilia per se in aliquod bonum: per accidens vero ordinantur in bonum, ideſt, per aliquod extrinsecum. Vide late in litera. Sicut ergo potio amara disponit ad sanitatem, & propterea dicitur sana, ita mala disponunt ad bonum & possunt dici ordinabilia in bonum. Culpa enim ordinatur per pœnam, ordinaturque in bonum iustitiæ. Et sicut vrina dicitur sana quia est sanitatis ostensiua, sic culpa ostẽdit bonitatem ordinis constituti à Deo, vt sit homo in manu cõsilij sui. eccles. 15. Et oppositа iuxta se posita magis elucescunt, ex comparatione enim peccatorum apparet magis sanctitas iustorum, ex persecutione tyrãnorum patientia martyrum. Atq; ex hoc ipsa mala secundum suam deformitatem licet non sint de perfectione vniuersi, quia nullum ens sunt, neque substantiale neque accidentale, tamen ex ordinatione prædicta reddunt pulchrius vniuersum. Est exemplum de cypho fracto, restituto tamen cum aurea ligatura, qui est pulchrior quã si fractus nũ quam fuisset. Vnde Grego. in benedictione cerei, felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem. Vide. Bona. & Ricari quæstio. vlti. Propo. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XLVII.

Quomodo diuina voluntas semper impletur.

Proposi. 1. VOluntas beneplaciti,& cõsequens, semper impletur Magister in litera. Probatur psal. 75. Tu terribilis es & quis resistet tibi. q.d. nullus. Sapientiæ. 11. Virtuti brachij tui quis resistet. Rom. 9. Voluntati eius quis resistit? Alexan. 1.p. quæst. 36. M. 2.

Proposi. 2. Voluntas signi, inquantum illa signa sunt respectu futuri, nõ semper impletur. Multa enim fiunt cõtra præcepta, contra prohibitiones, contra consilia. Inquantum vero illa signa sunt de præsenti, vt est permissio & impletio, semper impletur. Quia omne ens quando est, necesse est esse. Primi periherm. cap. vltimo.

Proposi. 3. Absolute & simpliciter loquendo non debet concedi quod voluntas Dei non impleatur. Hanc docet Gabriel hac. d. conclusione. 4. quia voluntas Dei semper sumitur pro volũtate propria, & non pro voluntate metaphorice: propterea debet dici cum addito, voluntas Dei inquantum præcipiens consulens, prohibens non impletur. Similiter cum explicatione est dicendum, voluntas Dei antecedens potest impediri, quia voluntas antecedens non est voluntas Dei efficax.

Proposi. 4. Voluntas Dei beneplaciti semper impletur, vel à nobis quando bonum facimus, & quia scimus placere Deo: vel de nobis quando peccamus. Quia nihil homo facit, de quo Deus non operetur quod vult. Hanc docet Magister ex Augustino. Alijs verbis posset sic poni. Illa quæ fiunt contra voluntatẽ signi, & contra voluntatem Dei antecedentem, obsequũtur diuinæ voluntati præter intentionem facientium. Patet Genes. 50. de fratribus Ioseph qui volentes aliud, diuinæ volũtati de exaltando Ioseph sunt obsequuti, quibus ille dixit. Num Dei possum resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, & saluos faceret multos populos. Isaiæ. 10. Assur virga furoris mei, & baculus ipse est, in manu eius indignatio mea, ipse autem non sic arbitrabitur. Sic diuinæ voluntati de redemptione generis humani obsequuti

quuti sunt Iudas traditor, Iudæi accusatores, Pilatus iudex & milites ministri. Vnde Iob. 5. Apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium prauorum dissipat psal. 32. Dissipat consilia gentium, reprobat cogitationes populorum, & reprobat consilia principum, consilium autem domini manet in ęternum. Alex. 1.p.q.40. M.4. ad secundum argum. & Ricar. q. 3. ponunt exemplum ex Anselmo lib. 1. Cur Deus homo cap. 15. Si ea quę sub cœlo sunt, vellent non esse sub cœlo, aut elongari à cœlo, nõ possent, neque fugere, nisi propinquando ex vna parte cœli ad aliam. Ita fugiens voluntatem precipientem transit ad permittẽtem & punientem. Quocirca est id psalm. 110. Magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius. Et. 102. Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israel voluntates suas

DISTINCTIO XLVIII.

De conformitate voluntatis nostræ ad diuinam.

Proposi. 1. COnformitas voluntatum, attenditur penes obiectũ volitum, & penes modum tẽdendi in obiectum. Qui modus dicit circunstantias finis, temporis, & alias. Atq; si in omnibus sint conformes quadrat illud Catilinæ in oratione apud Sallustium. Idem velle atq; idem nolle ea demum firma amicitia est. Cicero in oratione pro Plancio, vetus enim est lex illa iustæ, veræq; amicitiæ, vt idem amici semper velint. Ad totam materiam huius dist. vide Alex. 1.p.q.41.

Proposi. 2. Potest voluntas creata conformari diuinæ in volito, & non in modo volendi. Patet in Iudæis volentibus Christum crucifigi, quem Deus pater mori volebat. Vide Magistrum in litera.

Proposi. 3. Voluntas creata conformando se diuinæ in volito, & in modo volendi est recta. Quia diuina voluntas est rectissima regula sui actus, & omnium actuum creaturarum.

Proposi. 4. Diuinæ voluntati beneplaciti, & absolute rem aliquam volenti, tenetur voluntas creata se conformare. Patet ex primo præcepto decalogi, quòd Deus est super omnia diligendus.

Proposi. 5. Hæc diuina voluntas iam se nobis manifestauit in præceptis

Universidad de Deusto
Biblioteca

decalogi, quibus tenemur obedire secundum quod imposita sunt, videlicet affirmatiuis semper, sed non ad semper, sed pro loco, & tempore. Negatiuis semper & ad semper. Sic etiam Hieremiæ. 38. obligati fuere Iudæi tradere ciuitatem in manus Nabuchodonosoris & peccauere, quia voluerunt obedire Hieremiæ. Similiter Saul, quia non deleuit Amalech. 1. Reg. 15. Et Zacharias, quia non credidit Gabrieli angelo. Lucæ. 1. quoniam ex reuelatione illi constitit voluntas Dei. Sic etiam ille cui diuina voluntas constaret ex reuelatione teneretur se illi conformare. Sed si reuelaretur sibi sua damnatio finalis dubium est quid tenetur facere? Et quidem Bonauent. hac dist. q. literali numer. 1. tenet esse impossibile, quòd alicui reueletur sua damnatio. *Dubium.* Quod absolute est tenendum saltem de lege ordinaria, quia dixit Paulus. 1. ad Galatas licet angelus de cœlo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus anathema sit. Diximus autem. d. 41. p. 5. esse de fide quòd bonus saluabitur. Propterea talis reuelatio esset intelligenda secundum præsentem statum in quo ille esset, quia forte est auarus aut fornicator: vel sub conditione si in peccato decesserit, vt talis reuelatio conformetur diuinę legi ordinariæ. Facit in hoc Ezech. 33. Si dixero impio, morte morieris & egerit pœnitentiam vita viuet, & ita acceperunt viri Niniuitæ Ionæ prædicationem, vide in. 2. dist. 4. p. 6. Sed casu admisso tenet Gregorius de Arimino, quem referunt Gabriel lect. 68. sup. canonem, & Aliacensis. q. 14. 1. litera. L. &. M. quod debet esse contentus de diuino iudicio, neque pro se deberet orare, sicut ecclesia non orat pro damnatis. Nam dixit Christus Lucæ. 12. seruus sciens voluntatem domini & non faciens plagis vapulabit multis, ergo à fortiori sciens voluntatem huiusmodi, & non volens ei conformari est puniendus. Secundo August. lib. 21. de Ciuitate Dei cap. 24. dicit quòd ecclesia non orat pro diabolo, neque pro damnatis hominibus, & addit, quod pro nullo viuente finaliter reprobo, si de eius reprobatione ecclesia esset certa oraret vt saluaretur. Neque tamen iste sic contentus esset culpabilis, sed laudabilis, quia talis actus procederet ex maxima dilectione Dei. Contrarium tenet ibi Aliacensis litera. P. & dicit, quòd iste potest & tenetur pro se orare, & velle saluari, quia per talem reuelationem non absoluitur ab obligatione præcepti de dilectione sui. Sed tenendo cum Gregorio, si absoluta voluntas Dei constaret cessaret talis obligatio.

Quoniam diuina voluntas non est nobis nota omnino secundum obiectum, & alias circunstantias licite quandoque Deo volente vnum, nos volumus contrarium. Patet in litera, ex Augustino, quia aliquando bonus filius patrem vult viuere, quem Deus bona voluntate vult mori: vult Deus immittere famem, pestes, bella, quæ tamen quia immittuntur propter peccata, & ignoramus quanto tempore velit Deus illa durare, iuste oramus contra illa, quoniam volente illa Deo propter peccata, non absolute vult, sed suppositis peccatis. Sic diuus Petrus iuste restitit Christo volenti sibi pedes lauare Ioan. 13. si tamen postquam Christus absolute dixit, non habebis partem mecum si non lauero te, se non permitteret lauari mortaliter peccaret, vt sentit Basilius in de iudicio Dei, seu proœmio in librum ethicorum. Ad idem pie lugebat Samuel super Saul quoniam dominum pœnitebat, quòd constituisset eum regem. 1. Reg. 15. Si tamen postquam dixit illi dominus, vsq; quo tu luges Saul? & præcepit vngere Dauid, in luctu perstitisset, forte peccaret. Quoniam iam Dei voluntas constabat quæ ante cum ei constitisset ex ordine ad peccatum, potuit existimare, quòd deleretur peccatum, & sententia posset reuocari. Generaliterque in omnibus est dicendum, quòd vbi diuina voluntas nobis omnino non constat, possumus ex pijs causis aliud velle & pro illo orare. Atque in sic orando, & volendo meremur, quia cum hoc, quòd Deus aliud vult, complacet sibi in nostra pietate, vult enim vtrumque. Sic vt in litera dicitur volebat Deus Paulum in Hierusalem multa pati mala pro fide Act. 21. quæ annuntiabat propheta Agabus, & tamen piæ erant fidelium voluntates nolentium Paulum abire Hierosolymam. Ad idem nos ex varijs causis vt dicitur in litera, & lætamur, & tristamur. De passione Christi lætamur propter redemptionem, & condolemus cruciatibus eius: ita in passione martyrum lætamur de coronis, condolemus cruciatibus, & peccatis carnificum. Lætandum ergo in omnibus operibus domini ecclesia. 39. Et sic dicetis in confessione. Opera domini vniuersa bona valde. Et cum Sancto Iob. 2. Si bona suscepimus de manu domini mala *Propos. 6.*

mala quare non sustineamus. Cum hoc tamen & animum prauum persequentium nos detestabimur, quodque in malum non proficiant orabimus, sed disperdantur mente cordis sui, vt est in cantico beatæ virginis Lucæ. 1. Multa doctores in hac dist. dicunt qui forte in verbis solis differunt. Nobis hæc dixisse sufficiat tam ad huius materiæ elucidationem, quam ad primum totum sententiarum, atque ad abbreuiandum secundum festinemus.

Finis primi libri.

BREVILOQVIVM secundi libri.

DISTINCTIO PRIMA.

De primo principio effectiuo rerum: de ipsarum tripartita distinctione: Deque rationalis creaturæ fine.

RErum omnium visibilium, & inuisibilium vnum est primum principium effectiuum qui est Deus, Magister in litera Alexand. 2.p.q.1.M.2.& est de fide Ioann. 1. omnia per ipsum facta sunt. Mundus per ipsum factus est. 1. Timoth. 4. Qui omnia creauit Deus est. Malachiæ. 2. Nunquid non Deus vnus creauit nos? In symbolo. Credo in vnum Deum factorem cœli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Per hæc reuincuntur hæretici Seleucus & Hermias dicentes materiam mundi fuisse Deo coæternam neque ab ipso creatam. Item alij quorum nomina non referuntur, qui forte fuerunt ijdemet, dicentes aquã non fuisse à Deo creatam sed illi coæternam. Contra quos facit particulariter quod de se dicit sapiẽtia. Prou. 8. Nõdũ erãt abyssi, & ego iã concepta erã, needũ fontes aquarũ eruperant. Fuit & error Simonis magi de quo fit mentio in actibus Apostolorum dicentis, mundum creatum ab angelis. Neq; à malo Deo factus est mundus tanquã sint duo principia vnum lucis alterũ tenebrarũ sicut posuerunt Manicheus & Priscillianus. Cõtra quos (quia Priscillianus fuit episcopus Abylæ ciuitatis in Hispania) sic definiuit Concil. primũ Braccharense. cano. 8. Si quis credit, quòd aliquas immundas creaturas diabolus fecerit, & tonitrua, & fulgura & tempestates, & siccitates ipse diabolus sua autoritate faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit. Vbi aduerte, sua autoritate, quia ex diuina permissione bene potest facere fulgura & tonitrua, *Propos. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitrua, sicut Magi Pharaonis fecerunt ranas Exod. 3, & cano. 13. Si quis dicit creationem vniuersæ carnis non opificium esse Dei, sed malorum angelorum sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Idem concil. cano. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit. Et quoniam Priscillianus dicebat corpus humanum secundum duodecim signa cœli esse compositum ponendo Arietem in capite, Taurum in ceruice, & sic alias partes corporis distribuebat, idem Concil. cano. 10. Si qui duodecim signa, id est, sydera quæ Mathematici obseruare solent per singula animæ vel corporis membra dissipata credunt, & nominibus patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit, anathema sit. Vbi concilium damnat fatum prout dicit vim syderum vt omnia eueniãt necessario. Contra fatum isto modo vide Augustin. lib. 5. de Ciuita. Dei. Et Gregorium in homilia Epiphaniæ. Sumitur alio modo fatum pro gubernatione Dei per causas secundas. De quo Boetius lib. 4 de consol. prosa. 6. Fatum est inhærens rebus mobilibus dispositio, per quam prouidentia suis quæq; nectit ordinibus. Hinc omnia quæ subduntur causis secundis, subduntur fato, non tamen illa quæ immediate producuntur à Deo, vide Alexand. 1. p. quæst. 27. & Thom. 1. p. q. 116. Vide Bonauent. in. 2. dist. 14. quæst. vltima. fatum sic acceptum non damnatur à doctoribus.

Argum. ¶ Si contra hanc dicas, quòd diabolus vocatur princeps huius mundi Ioan. 14. dico, quòd caro, mundus, seculum sumuntur in scriptura pro conuersatione vitiosa Gene. 6. Omnis caro corruperat viam suam. Neq; valeret. Est princeps mundi, ergo creauit illum, sicut non valet. Philippus est princeps Hispaniæ, ergo creauit illam. De mundo sic sumpto dixit Ioan. 1. epistola cap. 2. Nolite diligere mundum. Et Christus Ioan. 18. Regnũ meum nõ est de hoc mundo. Aut etiam, quia non habebat temporalem famũ latum & gloriam, vt reges mundi. 2. Corin. 4. dicitur Deus seculi excęcasse mentes infideliũ, id est, diabolus, qui pro Deo colebatur. Aut verus Deus permisiue Isai. 6. excęca cor populi huius. In naturalibus idẽ Sol producit diuersos effectus liquãdo cerã, indurando lutum, ita Deus est vnum principium, causę tamẽ cõstituentes, vt formæ, sunt oppositæ & diuersæ ad effectus.

Causa-

Causalitas perfecta necessario est in tribus personis. Scotus hac d. q. 1. vide & Alex. 2. p. q. 2. M. 2. Et probatur, quia terminus ad quem terminatur dependentia creaturarum in Deo, est essentia, vnde Augustin. dixit opera Trinitatis ad extra esse indiuisa. Ex hac infertur, quòd si per impossibile esset in diuinis tantum vna persona in illa esset perfecta causalitas, quia haberet eandem essentiam. *Propos. 2.* *Coral.*

Deus, hoc est primum principium, dedit omnibus esse per creationem, quod tantum valet, sicut fecit ex nihilo omnia. Magister in litera. Probatur Genes. 1. In principio creauit Deus cœlum & terram. psal. 148. Ipse dixit & facta sunt, mandauit & creata sunt. Vbi glos. ordi. facere & nos possumus sed non creare. Ratio est, quia factio in plus est, quam creatio, quod & Magister in litera docet. 2. Machab. 7. peto nate vt aspicias ad cœlum & terram, & ad omnia quæ in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, vbi, ly, ex dicit ordinem, sicut ex mane fit meridies, id est, post mane: in proposito ly, ex, non dicit causam materialem quæ nulla præcesserit, sicut dicimus iste loquitur de nihilo, id est non de aliquo, signatur materia, contristatur de nihilo, id est sine causa. Non enim sumitur ibi causaliter, sed negatiue. Vide Alexand. 2. p. quæst. 9. mem. 10. Dicuntur omnia ex nihilo, vel quia secundum se tota sunt ex nihilo, vel secundum principia ex quibus sunt constituta, ideo generatum dicitur creatum. De creatione sic Theologi habent. Nam aliquando sumitur pro reformare in melius, vt creatur episcopus, vel rex. Ad hunc sensum dixit Augustin. contra aduersarium legis lib. 1. longe post medium. Creari est ex eo, quod erat condi aliquid, atq; constitui, sic in psal. 50. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis, quia innouatio, est iterata nouatio alicuius quod iam fuit. Apud Latinos non sumitur in acceptione Theologorum scholasticorum. Sed pro facere, aut producere. Vnde Cicero in oratione pro Cornelio Balbo vocat Romulũ creatorem vrbis Romæ. Diciturq; apud Latinos creare fraudẽ, creare lites, imo ex nostris Theologis Hebraicæ linguæ studiosis sunt qui dicãt. Gen. 1. In principio creauit Deus, quòd verbum Hebraicum ibi positum. Bara. non significat ex nihilo facere, sed producere qualitercũq;, siue ex nihilo, siue ex aliquo. *Propos. 3ª*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Atq; inde volunt, quòd creare nō sit proprie ex nihilo. Communiter autem sic est acceptio Theologorum vt dictum est: fatentur tamen dici æquiuoce vt est videre in Ricar. hac. d. ar. 1. q. 1. ad secundum.

Propos. 4. Creatio in Deo non ponit aliquam mutationem, quia ipse faciendo non mouetur sicut nos, qui per motum operamur. Magister in litera. Et dat exemplum, sicut ex calore solis aliqua fieri contingit nulla in ipso, vel eius calore facta mutatione: imo neq; in ipsa creatura est proprie mutatio vt dicit Alex. 2. p. q. 9. M. 1. prout de illa loquitur Arist. 6. phys. tex. comm. 6. quia omnis mutatio è quopiam fit ad quippiam. Et ponit triplicem mutationē. E non subiecto ad subiectum, & est generatio. E subiecto in non subiectum, & est corruptio. E subiecto in subiectum, & est motus. At in creatione nullum præcesit subiectum. Potest tamen dici aliquo modo mutatio, vel secundum modū intelligēdi tantū, vt dicit Tho. 1. p. q. 45. ar. 2. ad. 2. vel sumendo mutationē pro productione entis, quāuis nō de aliquo, cui⁹ termin⁹ est ipsa creatura.

Propos. 5. De creatione actione, & de creatione passione quid sint? est sententia Alex. 2. p. q. 6. M. 2. art. 3. quod creatio actio est Deus creator, & q. 9. M. 2. quòd creatio passio est creatura. Cum eo est Ricard. hac. d. ar. 1. q. 3. & 4. Thomas vbi supra citatus. ar. 3. Probatur, quia secundū Damas. lib. 1. cap. 3. omnia entia aut creata sunt aut increata, sed creatio actio non est quid creatum, & creatio passio non est quid increatum, ergo creatio actio est ipse creator, & creatio passio creatura. Secūdo. Creatio actio dicit aliquid in Deo, sed quicquid est in Deo est ipse Deus vt in. 1. d. 8. ergo creatio actio est ipse Deus. Sed cōtra, propterea creare est agere & creatio est actio, quia omnia quæ dicuntur de Deo, dicuntur secundum modum alicuius prædicamenti, & hæc non possunt dici nisi secundū prædicamentū actionis & passionis, sed de creatione sublato motu & mutatione proprie dicta non remanet in actione, & passione creationis nisi relatio, quæ in Deo est rationis, in creatura realis, ergo creatio actio non est Deus. Hoc argu. profecto conuincit, quia in præcedenti concessum est Deū neq; moueri, neq; mutari, & creationem non esse propriè mutationē: vnde videtur dicēdū, quod creatio de per se, & suo significato formali dicit relationē & ipsa relatio nō est Deus, alioquin nō diceret de

Argum.

de Deo ex tempore, quod creat, & cū nihil reale adueniat Deo ex tempore constat esse relationem rationis in Deo, connotat autem fundamentum, quod est ipsa diuina essentia. Doctores autem concedentes creationem actionem esse Deum, videntur sumere creationem vt significet directe & de per se fundamētum. Contra quos facit quod creatio significatur vt mediū inter creatorem & creaturam, sicut mutatio est media inter mouēs & motum ergo per se non significat fundamentū. Accedit quod actio & passio sunt idem motus secundum Aristo. 3. physi, & sunt in eodem. Sed creatio passio est in creatura, ergo & creatio actio est in creatura, & per consequens non significat ipsam essentiā Dei, sed relationem rationis Dei ad creaturam. De relatione reali creaturæ ad Deum quid sit, est opinio Scoti hac. d. q. 5. litera. M. & in. 4. d. 13. q. 1. litera. X. quod est idem realiter cum creatura quia implicat contradictionem quod sit creatura sine relatione dependentiæ ad Deum, non est tamen idem formaliter, seu non est idem identitate adæquata, quia per se ratio relationis nō includit rationem absoluti, neque ratio absoluti rationem relationis. Proinde creationis vt est mutatio creatura est terminus, vt est relatio, creatura est fundamentum. Alij è contra dicunt q relatio dependentiæ ad Deum in creatura est accidēs realiter distinctum à substantia, atque est in qualibet creatura, quāuis creatura non possit esse sine tali relatione sicut neque homo potest esse sine risibilitate, opinio autem Scoti sumpta videtur ex Alex. dicente quod actio passio quodam modo est idem quod creatura, quodammodo non est idem.

Conseruatio an sit idem quod creatio ex parte creaturæ, du- *Propos. 6.*
plex opinio est Ricardus hac. d. art. 2. q. 1. tenet quod realiter differunt, & quod conseruatio, seu duratio, aut permanentia creaturæ, quæ idem sunt sit aliqua res positiua. Probat, quia conseruatio præsupponit creationem sed nulla res præsupponit seipsam ergo non sunt eadem res. Secūdo quia secundum Arist. 6. Physi. Tex. comm. 7. impossibile est petere Thebas & petijsse simul: hoc est, simul moueri atque motum esse ad eundem locum: ergo similiter impossibile est creaturam habere esse, & simul accipere illud esse. Et per consequens conseruari, quod est durare in esse habito, & creari, quod est accipere esse post non esse non sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem realiter. Alij quos ipse refert dicunt, quod non differunt ex eo quod sint duæ res positiuæ, sed ex eo quod sunt duæ relationes differentes. Neque tamen explicat si ambę sint reales. At vero Scotus quodlibeto. 12. tenet quod idem respectus est creaturæ ad Deum creantem & conseruantem realiter, sed quod differunt inter se ratione. Quia creatio dicit respectū dependentiæ ad causam in essendo, sed vltra hoc dicit respectum rationis ad non esse præcedens. Conseruatio dicit eandem dependentiam cum respectu rationis ipsius esse ad semetipsum, quasi iam præhabitum. Ad hanc est exemplum si quis suo velle posset facere lapidem esse sursum, quandiu maneret illud velle, maneret lapis sursum sine alia actione & passione noua. Et aliud in sole, qui eadē actione, qua producit lumen in medio, conseruaret illud, si semper maneret non motus. Neque ista assertio est eadem cum articulo Parisiensi damnato, quia ille dicebat, Deus nunquā plus creauit intelligentiam quam modo creat. Quia per hanc non ponit Scotus creaturas semper creari, neque semper fieri de nouo, imo fatetur habere illas esse completum acceptum. Autoritatē Ioannis. 10. Pater meus vsque modo operatur, vtraque opinio pro se citat. Prima per Augu. 17. tractatu super Ioā. Vsq; nūc operatur cū regit mundum: sed regendo conseruat, ergo conseruare est operari, neque eadem operatio, quæ est creatio, quia ipsam videtur autoritas distinxisse. Alia, ex eodem Augustino. 4. super Genesin. Quod autem ait. Vsque modo, continuationem operis significat, ergo per eandem met actionem creauit & conseruat.

Proposi. 7. Creare propria virtute, est solius Dei, neque potest communicari creaturæ, quia dato oppositō creatura esset primum agens, & Deus, quod est impossibile. Sed an possit esse instrumentum creationis, vide in. 4. distinct. 5. Et de hac materia Alexan. 2. p. q. 14.

Proposi. 8. Mundus factus fuit ex tempore, & non fuit ab æterno. Hæc est contra Albanenses & Hermanum Rissuuich Hollandinum dicentes, mundum fuisse ab æterno. Contra quos, & pro conclusione Ioan. 1. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est. Prouer. 8. dicit sapientia. Dominus possedit me, antequam quicquam faceret à principio & ex antiquis, antequam terra fieret

ret psalm. 89. Priusquam formaretur terra & orbis, tu es Deus Genes. 1. in principio creauit Deus cœlum & terram. Sed si potuit esse ab æterno controuersa quæstio est. Alexander. 1. p. q. 12. M. 8. Bona. hac. d. art. 1. q. 2. Ricar. art. 3. q. 4. dicunt quod implicat contradictionem, quia creari dicit habere esse post nō esse, habere esse ab æterno, excludit manifeste illud non esse: ergo opponuntur contradictorie. Posset fieri probabilis persuasio de mundo, vt nunc est de facto, sic. Mundus non potest durare & esse æternus à parte post, ergo neque à parte ante. Antecedens probatur. Sicut individua non possunt perpetuari per nutritionem, ita probabiliter neque species per generationem, eo quod sicut individua debilitantur, ita species non conseruantur in æquali virtute, ergo per continuam debilitationem tandem deficient. Consequentia probatur, quia si ab æterno fuisset iam omnino defecisset. Alia est opinio quod potuit esse ab æterno, & quod sicut ignis si ab æterno foret, ab æterno splendor eius fuisset illi coæuus, & pes si ab æterno fuisset impressus pulueri, ab æterno haberet sibi coæuum vestigium, ita mundus licet fuisset ab æterno potuit esse à Deo. Neq; opus est quod causa mundi necessario ipsum præcedat duratione. Ad hanc videtur esse Thom. 1. p. quæst. 46. artic. 2. ad. 1. & 5. argu. quanuis non ex professo decernat hanc quæsti. Dicit enim quod mundum incepisse est de fide, neque potest demonstrari nouitas mūdi, imo neq; alicuius speciei, quia principiū demōstrationis est quod quid est, ideſt, definitio: sed quod quid est abstrahit ab hîc & nunc, ergo non potest demonstrari ex parte mundi. Neque etiam ex parte Dei, quia est causa agens liberè, sed sua voluntas non potest ratione inuestigari. Neque potest demōstrari à posteriori, quia mūdus significat rerum vniuersitatem, & extra mundum nihil est nisi Deus: ergo nullus locus relinquitur demōstrationi. Neq; si mundus fuisset ab æterno esset æqualis Deo in æternitate, quia esse diuinum est totum simul absque successione, sed esse mundi haberet successionem. Scotus hac distinct. quæstio. 3. manet neuter, ponens vtriusque opinionis argumenta & soluens. Idem facit Ocham. lib. 2. q. 8.

Creaturæ trifariam diuiduntur. Altera tota spiritualis, ideſt, *Proposi. 9.* ange-

Universidad de Deusto
Biblioteca

angelica, quæ est perfectior altera corporalis & spiritualis, id est humana, quæ tenet secundum locum: Altera tota corporea, & est infima vnde psal. 31. dicitur hominibus. Nolite fieri sicut equus & mulus quibus nō est intellectus. Et psal. 48. Homo cùm in honore esset, nō intellexit comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Vnde errauerunt Gnostici & Manichæi dicentes omnes bestias esse ratione capaces, vt homines.

Argumen. Si dicas q̄ Angeli sunt administratorij spiritus Heb. 1. Et maior est qui recumbit quam qui ministrat Luc. 22. ergo sunt hominibus inferiores, quibus ministrant ad salutem: respondet Bona. hac. d. num. 71. quod alicui ministratur propter se, vel propter alium. Cui propter alium non oportet quod sit maior, patet ex eadem autoritate, quia Christus erat maior apostolis & ministrabat eis propter Deum patrem, sicut filius alicuius nobilis ex præcepto patris ministrat rustico sedenti ad mensam cum parente. Vel dic quod autoritas debet intelligi quando ministratur propter alterius dignitatem, & non propter infirmitatem, sicut sani seruiunt infirmis, ita & nobis angeli. Sic soluit Ricardus hac. d. q. vltima.

DE RATIONALIS CREATVRÆ FINE.

Propo. 10. DIuinæ actionis vt operatur res ad extra, ipsemet Deus est finis. Alex. 2. p. q. 4 M. 2. Probatur. Prou. 16. vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoq; ad diem malum. Dicitur notanter vt operatur, quia ipsius Dei, vt Deus est, nullus est finis, quia ipse non est ordinabilis in aliud, neque suæ actionis, vt actio est, quia est immanens, & ipsemet Deus, vt dictum est. p. 5. est ergo ipsemet Deus, & sua bonitas finis ipsius Dei, vt efficiens est ordinans creaturas ad se, quibus ex bonitate sua communicat id, quod sunt, illarum ipse non egens, sed creaturæ ipso Deo egent, vt sint & conseruentur. 2. Apocalyp. vlti. dicitur Deus Alpha, &. ω. id est principium & finis. Hoc est primum efficiens, & primus finis. Alpha enim est prima lite-
Propo. 11. ra Græci Alphabeti. ω. vlti.

Mundus factus est propter hominem, vt homini seruiret. Homo, & angelus propter Dei bonitatem, & suam vtilitatem, vt Deo

Deo seruiret, atque eo frueretur, cui seruire regnare est. Hāc pro sequitur Magister in litera. Et. 1. Corinth. 3. dicitur, omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura, omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. Ad hoc Genes. 1. Dominamini piscibus maris, volatilibus cœli & vniuersis animantibus, replete terram & subijcite eam. Ex quo apparet quod homo est finis creaturarum corporalium, sed sub alio fine, quia gratia vnius finis vltimi contingit esse multos fines intermedios. Dixit & Arist. 2. Phys. 2. capitu. quod omnia sunt gratia nostri, sumus enim nos, quodammodo finis.

Deus qualis finis sit hominis, duplex opinio est, vna sancti *Propo. 12.* Thomæ. 1. p. quæst. 1. artic. 1. & quæst. 23. articul. 1. quòd est finis supernaturalis. Idem tenet. 1. 2. quæst. 109. articul. 3. ad. 3. quia Deus excedit omnem comprehensionem rationis, iuxta id Isaiæ. 64. Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te. Item media ad acquirendum hunc finem sunt supernaturalia scilicet fides & caritas: ergo finis est supernaturalis. Probatur consequentia, quia media & finis debent proportionari. Confirmatur, quia frustra prouidisset natura de fine naturali, si non prouidisset de medijs etiam ad finem consequendum. Alia est opinio Scoti. quæst. 1. prologali litera. E quod est finis naturalis hominis, sed tamen supernaturaliter adipiscendus, quod probatur. Ille est finis naturalis alicuius rei, quem res illa naturaliter appetit, & ad quem naturaliter inclinatur, & ordinatur: sed homo appetit Deum naturaliter, quod & Thomas ipse videtur fateri dicens. 1. p. quæst. 12. articu. 1. inest homini naturale desiderium cognoscendi causam primam quando videt effectum, hoc est creaturas, ergo Deus est finis naturalis. Secundo quia potentia passiua in ordine ad actum, aut est naturalis, aut violenta, aut neutra, ergo in ordine ad actum nulla est supernaturalitas, & ex consequenti Deus est finis naturalis. Neque vilificatur humana natura ex eo, quod non possit adipisci finem suum naturalem ex naturalibus, imo dignificatur propter sui finis excellentiam, & modi consequendi illum. Ad quem modum seu media Deus homini non de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficit. Quælibet harum facile, soluit rationes alterius & propterea quælibet facile sustentatur.

DISTINCTIO II.

Quando, & vbi creati sunt angeli.

Proposi. 1. QVando fuerũt angeli creati, duplex opinio est. Vna Græcorum tenentium, fuisse creatos ante mundum corporeum. Huius autor dicitur fuisse Gregorius Nazianzenus magister diui Hieronymi, quem & ipse Hieronymus, super illa verba ante tempora secularia primi capitis ad Titum, videtur sequi. Verba Hieronymi habentur in litera. Vult tamen Magister Hieronymũ non ita dixisse sentiendo, sed referendo aliorum opinionem. Damascenus lib. 2. orthodoxæ fidei capit. 3. prope finem sic ait. Nonnulli dicunt ante omnem creaturam factos angelos, vt diuini loquus dicit Gregorius. Quòd ante hominis plasmationem creati sint cõcordant omnes: ego vero Deiloquo Gregorio accedo. Hilarius lib. 12. de Trinitate sic ait. Quid magnũ est vt ante terram Deus dominum Christum generaret, cum angelorum origo terræ creatione reperiatur antiquior? Altera est opinio Latinorum tenens eos simul cum mundo fuisse creatos. Ita Magister in litera citato Augustino. Eandem tenet Alexan. 2. p. quæstio. 19. Mem. 1. Bona. hac. distinct. nume. 29. Thomas. 1. p. quæst. 61. artic. 3. Ad hanc est id Ecclesiastici. 18. Qui vivit in æternum creauit omnia simul. Est & capitulum. firmiter. extra de summa Trinit. & fide catholica. dicens Deus sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem, angelicam videlicet & humanam, per quod damnatur Hermanus Rissuuic ex Hollandia dicens angelos siue bonos siue malos non fuisse creatos à Deo. Ratione sic. Angeli non sunt creati sine loco, tum quia vnus non haberet ordinem ad alium secundum existentiam: Tum etiam quia nullibi essent ergo non sunt creati ante mundum. Dicit vero Thomas quod vtraque sententia est opinio probabilis. Vnde aduerte quod citata decretalis non damnat opinionem Græcorum, vt dicit Caietanus, vbi Thomas, quanuis possit iuuare opinionem Latinorum, tamen fuit edita contra errorem Origenis & ponentium creaturas spirituales tantum fuisse per se productas à Deo, ac post modum propter peccata earum, fuisse productas corporales. Rationem huius glosse dat idem. Quoniam istæ determinationes non consueuerunt fieri nisi contra aliquos errores. Possetque pro Græcis dici, quod illa simultas importata ab ecclesiastico, & à Decretali potest se tenere, vel ex parte Dei agentis: creauit simul omnia, idest, æquè creauit tam ista, quam illa, contra errorem Manichæi, & Prisilliani de quo præcedenti. dist. Vel ex parte creaturarum: & hoc dupliciter, quia potest esse simultas, vel ex parte temporis in quo creata sunt, & de hac neque scriptura, neque decretalis intelligunt: vel se tenet contra ordinem ita quod perse vtraque creata sit non in ordine ad peccatum alterius: & de hac simultate loquuntur. Alias enim si propter peccatum angelorum facta fuisset humana natura, ipsa species humana superabũdaret in vniuerso, quod de minimi vermiculi natura non est dicendum, vt ait Anselmus. libr. 1. Cur Deus homo capitu. 18. Quare pro seipsa facta est, & non pro reparandis individuis alterius naturæ. Beatus Isidorus lib. 1. de summo bono capitul. 12. ait. Ante omnem creaturam angeli facti sunt dum dictum est. Fiat Lux, & ante omnem creationem angelorum diabolus conditus est, sicut scriptum est Iob. 40. Ipse est principium viarum Dei. Sanctus Bonauen. exponit Isidorum, quod loquatur secundum illam positionem, quæ dicit creationem tempore præcedere distinctionem rerum, vel quod loquatur de prioritate secundum præuisionem: vel dicatur secundum electionem & dignitatem, quia sic dicitur. Prior omnium creata est sapientia. Ecclesiastici. 1. idest, dignior angelus, qui est sapientia creata. De angelo enim exponit Magister in litera. De quâ autoritate vide in. 1. distinct. 5. p. 3. Secundum expositionem primam de præcessione temporis ante distinctionem dicit posse intelligi Hilarium. Sed reuera de maiori antiquitate loquebatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hilarius, & propterea ipsemet Bona. dicit eum loqui secundum opinionem Græcorum. Quod vero Isidorus dixit creatos angelos in illis verbis. Fiat lux, quem beatus Alfonsus archiepiscopus Toletanus eiusdem Isidori discipulus secutus est, non videtur expositio literalis, quoniam illa lux ad literam, est lux diei, & forte ista est causa opinionis Græcorum, quia non apparent in scriptura expressa verba creationis angelorum sicut cæterarum rerum.

Proposi. 2. Stando in opinione Latinorum, angeli creati sunt in cœlo Empyreo Magister in litera. Probatque ex Lucæ. 10. Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Affert & alias autoritates Strabi, & Bedæ. Vide & Alexan. 2. p. quæst. 19. M. 3. Estque pro hac illud Isaiæ. 14. Quomodo cecidisti Lucifer qui mane oriebaris? Id autem quod ibi ex persona eiusdem dicitur, in cœlum ascendam, super astra Dei exaltabo solium meum, exponitur à Magistro, quod vocat cœlum celsitudinem diuinitatis, idest, ascendam ad æqualitatem Dei. Quæ verba Magistri exponens Bona. num. 33. ait, quod cœlum est nomen impositum corpori, quod est sursum, quia est contentiuum, secretum, & quietum: quæ triplex proprietas reperitur in celsitudine diuinitatis, quæ est ampla virtutis immensitate, secreta profunditate cognitionis, quieta tranquillitate delectationis. Ad primam facit quod ipsa est causa omnium creaturarum, vnde & de Spiritu sancto cantatur in Missa, sumitur que ex capit. 7. sapientiæ. Omnem habens virtutem, omnia prospiciens. Ad secundam Isaiæ. 45. vere tu es Deus absconditus, Deus Israel saluator. Ad tertiam in varijs locis scriptura prædicat suauitatem Dei psal. 144. facit & immutabilitas de qua in 1. d. 8. In hoc cœlo tãtum sunt tres personæ. Atq; ille ascensus vt dicit Alexan. 2. p. quæst. 19. M. 3. art. 2. dicitur affectus rei excellentioris re illa quam habebat.

Proposi. 3. Præter cœlos à philosophis agnitos ponunt Theologi supra primum mobile, cœlum aliud quod vocant Empyreum, idest, igneum, (Pyr, enim Græcè, Latine est ignis,) non tamen à calore, sed à splendore. Nam ponitur esse splendidissimi fulgoris, & esse corpus in quo est requies beatissima sanctorum. Vide Alex. 2. p. quæst. 47. Dicit vero Duran. hac. d. quæst. 1. p. non

non potest per rationes necessarias, quod sit, aut quòd sit corpus demonstrari. Thomas. 1. p. q. 66. art. 3. dicit ex Augustino de Ciuitate Dei lib. 10. quòd Porphyrius Platonicus ponens cœlum Empyreum esse locum angelorum, non loquebatur de cœlo de quo Theologi, sed de cœlo sydereo, quod vocabat Empyreum, seu Æthereum ab inflammatione non à velocitate motus. Sunt enim apud Græcos duo verba, vnum, ætho, αἴθω, idest, incendo, siue ardeo. Aliud theo, θέω quod significat curro, seu voluo, quidam ab vno, quidam ab alio deducunt hoc nomen æther. De Empyreo vt loquuntur Theologi duplex opinio est, si agat in cętera corpora inferiora. Vna tenet partẽ negatiuam, quoniam solum est conditum ad gloriam, & sedem beatorum, neque mouetur. Alia tenet partem affirmatiuam, in quam magis declinat Thomas loco citato respondens secundo argumento, & quòd sicut angeli qui semper assistunt influunt super medios & vltimos, sic cœlum Empyreum licet non moueatur influit in primum Mobile non aliquid transiens, & aduenies per motum, sed aliquid fixum & immobile, puta virtutem continendi & causandi, vel aliquid huiusmodi pertinens ad dignitatem. Atque in hanc est Ricard. hac. d. q. vltim. Bona. num. 43. ambas refert nulli adhærens.

Communis schola Theologorum ponit angelos mensurari *Proposi. 4.* Æuo, quamuis in ponendo hanc mensuram sit varietas opinionum. Ad quod intelligendum, vt nostra suffert breuitas, est sciendum, quod sicut æternitas non patitur transmutationem, neq; illi subiacet, sed est tota simul, & est propria solius Dei, qui est æternus, & ipsa æternitas: ita tempus est mensura omnium illorum quæ subiacent transmutationi, vt sunt omnia corruptibilia. Est & alia mensura qua mensuratur omne illud, quod habet esse permanens, & secundum se intransmutabile, compatitur tamen secum aliquam transmutationem, vel secundum locum vt corpora cœlestia, quæ alias sunt intransmutabilia neq; peregrinarum impressionum susceptiua, vt fiat aliqua in eis corruptio, vel secundum affectiones, vt angeli qui secundum affectiones transmutantur. Hæc mensura vocatur Æuum, & mensurata per eam vocantur Æuiterna, quia mensurantur Æuo secundum illud, quo participant æternitatem, puta secundum, quòd sunt intransf

Universidad de Deusto
Biblioteca

mutabilia. De hoc Æuo an sit aliquid differens ab esse ipsius Æui terni, duplex opinio est, vna quòd differat. Hanc tenet Ricard. hac.d.ar.1.q.1.vbi describit Æuum sic. Æuum est mensura esse creati vniformiter se habentis ad rationem relata, qua, mediante esse cuius est passio, potest intellectus mensurare omnem existentiam creatam vniformiter se habentem. Ex qua definitione, seu descriptione constat quod & ipse Ricardus fatetur Æuum non esse ipsum esse Æuiterni, sed eius passionem. A Durando.q.3. sic describitur. Æuum est mensura, vel duratio esse creati vniformiter, & stabiliter se habentis. Alij quos idem Ricar. refert de quibus est Scotus hac.d.q.2.litera.H. dicunt, quòd Æuum non dicit aliquam rem absolutam ab esse Æuiterni in quo est, & ideo non oportet quærere aliam mẽsuram intrinsecam ab esse ipsius mensurati, imo neq; relationem aliquam præter illam, quæ est creaturæ ad Deum, quæ est idem cum ipsa creatura. Secundum quam sententiam tot erunt Æua, quot Æuiterna, vt idem Scotus dicit ibi quæst.3. Quoniam vero secundum Aristot.10. Metaph.tex.com.2. Primum cuiusq; generis est aliorum mensura, potest dici, quòd existentia primi angeli sit mẽsura aliorum æuiternorum, ad cuius perfectionem Æuiterna cætera comparata sciuntur quem gradum habeant perfectionis. Ille angelus potest dici, quòd fuit Lucifer. Ita Ricard. vbi supra. art.2. ad secundum, vide & infra.d.6.p.4. & licet ceciderit, tamen quia naturalia remanserunt in eo integra, potest ad illius naturalem perfectionẽ fieri aliorum comparatio. Angelorum intellectiones & affectiones in quibus est successio vult Thomas.1.p.q.10.artic.5. ad.1. quòd mensurantur tempore, ita quòd Æuiterna in eo, quòd sunt immutabilia simpliciter mensurantur æuo, operationes verò illorum, quia mutabiles sunt, tempore mensurantur. Scotus hac.d.q.4.litera. A. tenet affectiones angelorum eòdem mensurari Æuo habenter mensuram eiusdẽ rationis cum existentia ipsius angeli. De successione Æui etiam est duplex opinio. Prima, quòd in eo non est successio, sed est totum simul: & si est successio est secundum modum intelligendi nostrum, vel per comparationem ad tempus, quia illi partes temporis coexistunt, sicut habes de Æternitate in.1.dist.9.p.3. ad hanc declinat Ricard. hac dist. art.1. quæst.3. tanquam ad probabiliorem. Alia ponit

ponit successionem in Æuo, & quòd non differt à tempore nisi in hoc, quòd in æuo est successio separata à motu: in tempore est coniuncta motui. Siquidem in tempore est prius, & posterius cum veteratione, & cum innouatione: in Æuo non est variatio, neq; innouatio, sicut si sol semper staret, continuatio radij esset sine hoc, quòd aliquid nouum emitteret, ita in esse Æuiterni quod datum est primo, continuatur per continuam influentiam Dei, & quia Æuiternum non est omnis actus, sicut ipse Deus, licet habeat totum esse simul, non tamen continuationem sui esse habet totam simul. Hanc tenet Bona.hac.d.num.16. De ambabus vide Scotum hac.d.q.1. & plura de Æuo tam in doctoribus hac.d. quam in Thoma. citata. quæst.10. in Ocham. quæst.10. libr.2. De æternitate, Æuo, & tempore, vide Alexand.1.p. quæst.12.

DISTINCTIO III.

Quales creati sunt angeli, & ponit quatuor, quæ illis attributa fuerunt.

ANgeli non sunt compositi ex materia & forma. Hæc videtur de intentione Magistri dicentis, quod primum attributũ fuit essentia simplex, idest, indiuisibilis & immaterialis. Tenet vero eam Thomas.1.p.q.50.art.2. Durand. hac dist. quæst.1. & probatur ex Dionysio.4. de diuinis nominibus. Primæ creaturæ sicut incorporales, ita & immateriales intelliguntur. Ratione sic. Dato oppositio aut illa forma esset separabilis à materia, & sic angelus esset corporeus, & corruptibilis, quod communiter negatur, aut inseparabilis, & cum forma à materia separabilis sit perfectior, quam inseparabilis, ergo anima rationalis, quæ est separabilis esset perfectior angelo, contra id psal.8. de homine, Minuisti eum paulominus ab angelis, & supra.d.1.p.9. Ad hanc vide.d.8.p.1. Contrarium huius tenuit Alexand.2.p.q.20.M.2.art.2. & quòd cùm dicitur Angelus simplex, aut anima simplex, comparatiue dicitur respectu inferioris *Proposi.1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

inferioris dignitate quæ plus habet de compositione, negatque illam materiam esse communem cum materia corporalium sicut negat de materia cœli. Vide infra.d.12.p.1. Sanctus Bonau. hac.d.num.6.& Ricard.ar.1.q.2 idem tenent, large sumpto nomine Materiæ ad omne potentiale. Referunt diuersas opiniones dicentium, quod illa materia non est vnigenea cum materia corporalium, aliorum verò, quòd sic. Addit vero Ricardus, quòd illa materia, quam negat esse vnigeneam materiæ comporalium est actualior quam quæcunq; forma substantiæ purè corporalis. Quoniam sicut passio intellectualis est nobilior quacunque actione purè corporali, sic principium passiuum substantiæ intellectualis, est nobilius principio actiuo cuiuscunque substantiæ purè corporalis. Fatetur tamen posse sustineri oppositum: & pro vtraq; opinione soluit rationes. Quicquid sit de istis credo, quòd sicut neque corpora, ita neque proprie & physice habent materiam.

Proposi. 2. Angeli non sunt compositi ex genere & differentia proprie. Hanc tenent Thomas & Durandus citati. Ratio, quia in materialibus genus sumitur à materia, differentia à forma, & sicut materia determinatur per formam, ita genus per differentiam, per quam constituitur species: sed in angelis non est materia, igitur neq; genus & differentia. Sed aduertendum, quòd non sufficit angelos esse in genere ad hoc vt sint compositi ex genere & differentia, quia vt dicit Duran. Ad esse in genere sufficit esse limitatum re, & ratione, & sic angelus est in genere substantiæ quoniã habet esse limitatum. Ad esse compositum ex genere, & differentia oportet esse partes, facientes vnum per essentiam, quæ partes sunt differentes. In immaterialibus non est determinans vnum, & determinatum aliud, sed vnaquæq; res secundum seipsam tenet determinatum gradum & limitatum essentiæ, & ideo secundum vnum & idem, sumitur genus & differentia. Dixit autem propositio non esse proprie genus & differentiam, quoniam intellectus noster debet necessario considerare in angelis determinabile, & determinans: secundum quam considerationem ponetur in angelis ratio generis & differentiæ, quamuis in re sit vnũ & idem.

Proposi. 3. In Angelis bene est compositio accidentis & subiecti. Patet quia

quia caritas est accidens & ponitur in angelis bonis, similiter de intellectione & volitione.

Si plures Angeli sint in eadem specie duplex opinio est. Prima sancti Thomæ. 1.p.q.50.ar.4. tenens impossibile esse, quòd duo angeli sint eiusdem speciei. Ponit enim Thomas, quòd indiuiduatio sit à materia, & cum angeli sint immateriales non possunt conuenire in forma, & differre in materia, quod est necessarium, secundum eum, ad indiuiduationem. Imo etiam si haberent materiam negat eos posse esse eiusdem speciei, quoniam illa materia cum esset principium distinctionis, debebat in illis distingui, & quamuis non per diuisionem quantitatis cum sint incorporei, tamen secundum diuersitatem potentiarum, quæ diuersitas potentiarum non solum causaret diuersitatem speciei, sed etiam diuersitatem genericam, atque inde sicut non essent eiusdem speciei, ita neq; eiusdem generis. Alia est opinio opposita quam tenet Alexand. 2.p.quæst.20. M. 6.art. 2. Bonauent. hac.d.num.27. Et relata prima opinione quam sequutus est Thomas ait. Alia est opinio sobria & Catholica, quod in angelis est ponere distinctionem quantum ad personalitatem tantummodo aut in omnibus, aut in aliquibus. Ex quo apparet, quòd S. Bonauent. non reputauit sanam positionem Thomæ. Cum Bona. sunt Ricar. hac.d.art.3.q.1. Durand.q.3. citant ambo articulum Parisiensem damnantem eos qui dicũt Deum non posse plura indiuidua facere eiusdem speciei sine materia, qui articulus fuit editus expresse contra fratrem Thomam. Respondent vero sequaces Thomæ, quòd articuli Parisienses non pertranseunt Secanam Parisiorum fluuium. Tandem Scotus hac. d. q. 7. tenet hãc secundam, ipse enim tenens in.q.2. litera. D. rationem indiuiduantem esse aliquam entitatem positiuam intrinsecam, negat illam esse quantitatem, aut materiam, aut formam, vel compositum, ita quod non est aliqua res proprie faciens compositius esse indiuiduum, quam sit illa natura, cuius est indiuiduum, est tamen alia realitas actuans realitatem specificam ad hoc vt sit hæc, vide illum quæst. 6. litera. K. & L. & quodlibeto. 2. litera. A. Ad hanc opinionem secundam, citant Damascenum in elementario cap. 12. secundum vnamquamque speciem fecit Deus Angelos. Ansel. lib. Cur Deus homo cap. 21. omnes angeli sunt

Proposi. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

li sunt vnius naturæ, sed cum differant in personalitate, & conueniant in natura, possunt conuenire in specie. Ratione, quia non videtur verisimile, quòd permiserit Deus perire tot species angelorum, in angelis peccantibus. Item, quia cum angeli sint penè innumeri, dicente Daniele. 7. Millia millium ministrabant, & decies millies centena Millia assistebant ei non videtur dicendum, quòd sint tot species angelorum. Nec obstat, quòd magis manifestatur omnipotentia Dei in multiplicatione specierum, quia etiam magis manifestaretur si forent mille ordines Angelorum, qui tamen non sunt nisi nouem. Item, quia non videtur implicatio contradictionis, quòd Deus creet duos angelos conuenientes in eadem natura & sola personalitate differentes, quare ergo illos non creauerit? Confirmatur, quia posset Deus annihilare vnum Angelum, & ipso annihilato reparare, & producere de nouo illam naturam sub alia personalitate, ergo illi duo angeli erunt eiusdem speciei.

Solutio Argumẽti. ¶ Ad argumentum de materia, & quod multiplicatio indiuiduorum sit propter corruptibilitatem ex parte materiæ, vt corrupto vno indiuiduo possit species conseruari in alio, Angeli non sunt corruptibiles, sicut, quia Sol, & Luna non sunt corruptibiles non est nisi vnus Sol, & vna Luna, ergo quilibet angelus est vnus, & Solus in sua specie, iam Alexand. & Bonauent. atq; post ipsos Scotus responderant, quòd illa non est precipua ratio multiplicationis indiuiduorum, sed manifestatio diuinæ potentiæ, sapientiæ, & bonitatis in ordine vniuersi, vt sicut est imparitas in speciebus, quæ sunt sicut numeri. 8. Metaph. ita sit paritas & æqualitas in indiuiduis. Alioquin non deberent dari plura individua nisi quæ sufficerent ad conseruandam speciem, cuius contrarium in qualibet specie corruptibilium apparet. Quod indiuiduatio non sit à materia patet, quia sic anima rationalis reciperet perfectionem à corpore, & illi bene esset propter corpus, neque potest corpus esse occasio indiuiduandi, quia occasio est causa, de per accidens, & necessario reducenda ad causam de per se, ergo est danda alia causa indiuiduans, quæ det perfectionem indiuidualem. Si de ista propositione videre vis plura lege Caietan. super lib. de ente, & essentia diui Thomæ, vbi in capit. 2. dicente Thoma, quòd Materia non quomodolibet accepta

cepta est principium indiuiduationis, sed materia signata, exponit, quòd materia signata nihil aliud est quam materia, capax huius quantitatis, ita quod non illius. Quæ materia signata supra materiam nihil addit nisi capacitatem huius quantitatis, & non illius, quæ capacitas, vel potentia receptiua, quæ idem sunt, nihil realiter distinctum à materia dicit in recto, sed addit aliquid reale distinctum secundum rationem, quod quidem non explicat materia secundum se. In quo differt ab alijs Thomistis quos allegat dicentes, quòd nomine materiæ signatæ intelligitur aggregatum ex materia, & quantitate, & quod hoc est principium intrinsecum indiuiduationis, materia dans incommunicabilitatem siue indistinctionem in se: quantitas distinctionem ab alijs.

Idem in cap. 5. quæst. 9. exponit articul. Parisiensem tripliciter. Primò, quod non sit editus contra diuum Thomam, sed contra Auerroistas, & quòd sic intelligatur præfatus articulus. Quia intelligentiæ non habent materiam, (id est, dependentiam à materia) Deus non posset facere plures eiusdem speciei, id est, ex impotentia ipsius Dei. Dicebant namque Auerroistæ animam intellectiuam non esse multiplicabilem numero, quia est forma immaterialis, atq; sic interpretatur illos tres articulos, per materiam intelligendo dependentiam à materia. Secundo dicit, quod ille articulus fuit damnatus ab vno episcopo Parisiensi Stephano, sed postea omnes articuli Parisienses inquantum tangunt, vel tangere videntur doctrinam sancti Thomę sunt reuocati per alium Stephanum episcopum Parisiensem apud Bertiliacum anno Domini. 1325. Tertio quòd cum dominus Vrbanus Papa approbauerit, & canonizauerit doctrinam sancti Thomæ, mirum est quomodo audeant contra illam approbationem ecclesiæ adducere articulos Parisienses. At vero in quo sensu dicatur approbata, & canonizata, vide expositum in tractatu contra errores fratris Ioānis ordinis prædicatorum, qui tractatus circunfertur ad calcem Magistri Sentent. scilicet, tanquam vtilis, non tamen vt oporteat credere quod in omni sua parte sit vera. Alioquin approbasset ecclesia contradictoria, cum ipse doctor in suis scriptis, & partibus sit sibi contrarius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propos. 5. Quanuis Angeli possint conuenire in specie, non sunt tamen omnes eiusdem speciei. Hanc tenet Ricard. citato art. 5. q. 1. & est contra aliquos citatos à Bona. sed non satis expressit qui fuere, & quomodo hanc tenuerint. Sed probatur, quia tanta distinctio ordinum, vt ponitur à doctoribus infra. d. 9. non videtur stare cum vnitate specifica: & cum rerum materialium sint plures species, ergo etiam erunt in spiritualibus. Et cum sit probabile, quòd creata fuerint plura indiuidua spiritualia, quam corporalia, similiter videtur probabilissimum, quòd tot indiuidua nõ sint sub vna specie. Notanter dixi creata, quia de indiuiduis creatis, & corruptibilibus, quæ quotidie fiunt & corrumpuntur fortè esset probabile, quod sunt plura, quam sint indiuidua spiritualia, cum ab initio suæ creationis semper & producantur & corrumpantur. Autoritatem Anselmi citatam in præcedenti, quod sunt omnes Angeli vnius naturæ, exponit Ricardus, quod accepit naturam in generali pro intellectualitate, hoc est, vnius naturæ intellectualis, & spiritualis: vel quòd locutus est sub conditione dum ait. Nullus Angelus per alium Angelum saluari debet quanuis omnes sint vnius naturæ, ideſt, etiam si essent vnius naturę specificę. Quod si de facto quęratur quid sit? An quilibet ordo sit vnius speciei? vel quælibet Hierarchia? vel in vno ordine sint plures cõueniẽtes in specie, & differẽtes, ita, scilicet, quod sint in eodem ordine plures species? Dico, quod hoc ille nouit qui eos condidit. Probabile tamen videtur, quod quilibet ordo sit vnius speciei. In hanc videtur esse Alexand. 2. p. quæst. 20. M. 6. art. 1. quia quilibet ordo habet sua officia determinata, quæ officia bene quidem non constituunt differentias specificas, attamen eas differentias attestantur, & ostendunt, quanuis illa officia possint tradi, & committi alijs ordinibus, vide infra dist. 9. p. 3. & dist. 10. p. 3.

Propos. 6. Angelus à Damasceno sic describitur, est substantia intellectualis, semper mobilis, suæ potestatis arbitrioque libera, incorporalis, Dei ministra, per gratiam non natura immortalitatem consecuta. Vide eum libr. 2 capit. 3. in qua ponitur semper mobilis, ad differentiam corporum tam rectorum, quam circularium, quæ indigent alio vt moueantur. Nam quæ mouentur motu recto, non semper sunt in hac conditione, vt nihil eis desit vt actualiter moneãtur. Similiter quæ mouentur circulariter, vt cœli, indigent motore ad extra. Vide infra. d. 14. p. 5. Angeli vero semper in se habent omnes conditiones requisitas ad motum sui. Dicitur incorporalis secundum Damascenum comparatiue, scilicet quantum ad nos, nam comparati ad Deum (qui solus incorporalis est) inueniuntur habere aliquid crassum, & materiale. Sed si debeant dici simpliciter immateriales, & incorporei vide supra. d. hac. p. 1. & infra, d. 8. p. 1. Dicitur Dei ministra, quia semper ei conuenit voluntati Dei esse subiectam & obedientem. Dicitur immortalis, ideſt, immobilis, sicut de Deo. 1. Timoth. 6. solus habet immortalitatem, ideſt, immutabilitatem. Non est ergo angelus immutabilis per naturam, sed per gratiam, iuxta id Gregorij lib. 5. Moral. cap. 27. Natura angelica est in semetipsa mutabilis, quam videlicet mutabilitatem vicit per hoc, quod ei qui semper idem est, amoris vinculis alligatur. Vide de hac Alex. 2. p. q. 20. M. 3. arti. 1.

DE COGNITIONE ANGELORVM.

Propos. 7. ANgelus non potest ex puris naturalibus habere notitiam intuitiuam Dei. Ita docet Bona. hac. d. num. 59. Scotus hac. d. q. 9. & in. 4. dist. 49. q. 11. Tho. 1. p. q. 56. art. 3. quia dicitur. Mat. 11. Nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare? ergo eius notitia habetur ex eius voluntate, & non naturaliter. Ratione, quia notitia intuitiua est rei præsentis, vt præsens est in ratione obiecti, sed Deus est obiectum, naturale solius intellectus sui, aliorum est obiectum voluntarium. Alias enim Angeli essent naturaliter beati qui fuit quintus error Beguardorum & Beguinarum. Vide in. 4. d. 49. p. 3. & est peior quã error Pelagij de quo infra d. 28. p. 3. quia plus est beatificari ex naturalibus, quam iustificari.

Propos. 8. Angeli dum fuere viatores habuerunt speciem infusam repręsentantem distincte essentiam diuinam, qua ipsum Deum cognoscebant. Hanc tenet Scotus hac. d. q. 10. & in reportatis. q. 4. & probatur, quia illa species potuit infundi angelo, & congruebat quod infunderetur, ergo habuit talem speciem infusam. Pri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma pars antecedentis,probatur,quia potest homo tam in statu innocentiæ,quam post lapsum habere naturaliter notitiam, seu intellectionem distinctam Dei,dicente Paulo.Rom.1.inuisibilia Dei à creatura mundi per ea,quæ facta sunt intellecta conspiciũtur,ergo potuit ad hanc intellectionem species infundi angelo, qui poterat de Deo habere perfectiorem intellectionem quã homo.Secundo quia tenẽdo q̃ Paulus in raptu vidit essentiã diuinã 2.Cor.12.ipse recordabatur eorũ quæ viderat,ergo habebat speciem essentiæ diuinæ quã viderat.Confir.quia hoc est perfectionis in intellectu,posse conseruare speciem obiecti visi, cessante præsentia obiecti, & sic illa species fuit possibilis. Secunda pars antecedentis probatur,quia dato oppositio Angelus vel nullam haberet de Deo cognitionẽ, cũ naturaliter nõ habeat notitia abstractiua sine specie, atq; sic,neq; haberet præceptum de diligẽdo Deũ super omnia,neq; teneretur ad ordinẽ caritatis,qui est vt primò diligatur Deus,cũ nihil sit volitum quin præcognitũ, vel haberet notitiam confusam, & procederet à cõfuso ad distinctũ discurrẽdo,& syllogizando,quod aliquibus videtur incõueniẽs. Confirmantur prędicta,quia nulla species seu intellectio Dei distincta repugnat intellectui creato in via,nisi illa in qua esset beatus:sed nõ foret beatus in ista cognitione abstractiua remanẽte sibi desiderio ad intuitiuã,ergo talis fuit angelo possibilis & congruit q̃ infunderetur. Ad intellectũ huius oportet scire quid sit rẽ distincte cognoscere.Dico q̃ cognitio distincta nõ est notitia seu cognitio intuitiua,aut rei singularis.Nã viso Petro à lõge est notitia rei singularis,& intuitiua,quæ tamẽ potest nõ esse distincta.Est ergo notitia distincta alicuius rei quando cognoscens potest rem illam distinguere ab alijs,vt patet ex nominis etymologia,ita quod si res illa fuerit diffinibilis quidditatiuè,cognoscat omnia quæ includuntur in ea quidditatiue.Vnde dixit Scotus in 1.d.3.quæst.2 litera.N.Nihil cõcipitur distincte nisi quando cõcipiuntur omniaque includũtur in ratione eius essentiali.Ad cognitionem distinctam singularium requiritur notitia aliquorum accidentium propriorum ipsius singularis,non tamen omnium. Ad propositum cum res creata non habeat nisi vnam differentiam specificam, qua distinguatur ab alijs vt. V. g. homo respectu animalis, ad cognitionem distinctã oportet cognoscere rationem,

tionem,seu diffinitionẽ hominis,vt habeatur cognitio eius quidditatiua,& distincta.Deus autem habet infinita, vel saltem pluri ma per quæ distinguitur ab alijs,cognito ergo aliquo eorũ habetur notitia distincta Dei,sine hoc quod oporteat ipsum cõprehẽdi à cognoscente,secũdum totam suam cognoscibilitatẽ. Quod patet,quia beati ipsum vident & distincte cognoscunt neque cõprehendunt,imo vnus magis cognoscit quã alter,& tamen omnes distincte,vnde sequitur quod notitia comprehensiua, & distincta,non conuertuntur. *Corol.*

Si cõtra hanc arguas,quia Angelus est imago Dei,& similior quam species,ergo posset melius cognoscere Deum in semetipso, quam in specie,vel per speciem. *Argum. 1.*

Item quia intimior est essentia diuina ipsi angelo, quam species,sed non poterat cognoscere Deum per essentiam ipsius Dei, ergo neque per speciem. *Argum. 2.*

Tertio quia Angelus non potest cognosci per phãtasma,quia nullum phantasma potest repręsentare Angelum,cum sit inferioris ordinis & materialius, quã Angelus,sed species illa esset respectu Dei materialior quam phantasma respectu angeli, ergo, &c.¶Ad hæc dico.Ad primum,distinguo antecedens quod est similior angelus in essendo,sed species in repręsentãdo, vt. V.g. imago Cæsaris similior est in repręsentando illum & magis facit illum cognosci,& magis deducit in eius cognitionẽ, quam alius homo,qui est ei similior secundum naturam,& essentiam. *Argum. 3.* *Solutio.*

¶Ad aliud dico quod intimior est essentia Dei secundum essentiam, præsentiam, & potẽtiã vt habes in.1.d.37.p.1.non tamen est intimior in ratione obiecti.Nam species cũ nõ sit obiectum quod cognoscitur, sed sit sicut habitus quo intellectus intelligit, non ponitur tantum,vt obiectum sit præsens per speciem,verum etiã vt actus intelligendi sit in potestate intellectus,potẽte vti specie cum intelligens voluerit. Sed per intimitatem essentiæ diuinæ non potest intelligens vti diuina essentia, quæ est obiectum voluntarium,& cauebit notitiam sui quando voluerit, & nõ ad voluntatem intelligentis. *Ad.2.*

Ad aliud patet per idem,quod illa species respectu Dei est materialior in essendo,quam phantasma respectu angeli,sed non in repræsentando. *Ad.3.*

Ista

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propos. 9. Ista species potuit sic repræsentare essentiam, quod non repræsentaret tres diuinas personas, tamen de facto credo quod sicut essentiam, ita & personas repræsentabat. Prima pars est conformis doctrinæ Scoti hac.d.q.9.ad.4.argu. Henrici, dum fatetur quod illa species potuit non esse ratio cognoscendi distincte modum essentiæ in tribus suppositis, sicut in nobis potest cognosci distincte aliqua quidditas creata, licet non cognoscatur in quibus suppositis sit, vel qualiter sit in eis. Itē quia idem doctor tenet quod potest beatus frui essentia sine personis. Vide supra in.1.d.1.p.10.de frui, vide & ibi.p.9.de fruitione in via: ergo à simili potuit esse in Angelo quando erat viator. Secunda pars probatur sicut præcedens propo. quia potuit esse talis species, & congruit quod infunderetur. Atque potuit esse in Paulo post raptum, ex hypothesi, quod vidit diuinam essentiā. Si dicas quod tunc Angelus viator non haberet fidem trinitatis, Dico quod idem posset argui de Paulo qui tamen eam habuit. Vide in.3.d.31.p.6. Quòd si iterum dicas quod tunc Angelus naturaliter, posset cognoscere essentiā diuinam in tribus suppositis, Respondet Scotus vbi supra hac.d. quod non cognosceret merè naturaliter, ex quo non poterat ex suis naturalibus attingere ad talem cognitionem. Neque est simile de speciebus aliarum rerum vt infra.p.14. quoniam tales species posset angelus habere ab obiectis, non tamen posset habere hanc speciem nisi fuisset illi infusa. Bona.hac.d.num.62. negauit ab angelis hanc speciem.

Propo. 10. Posita ista notitia abstractiua & distincta Dei per speciem infusam, est probabile quod in ea cognoscebant creaturas. Probatur, quia Deus continet creaturas eminenter, ergo cognito Deo distincte, cognoscitur vt prima causa creaturarum, & per consequens cognoscebantur creaturæ. Confir. quia beati videndo essentiam diuinam quæ est eminenter omnia vident & creaturas, & Paulus, videndo essentiam diuinam, si vidit credendus est vidisse & creaturas, ergo à simili: suo modo tamen, illi vt beati, angeli & Paulus vt viatores cum specie repræsentante essentiam & personas, cognoscebant ibi creaturas: Neque propter hoc superfluebant species rerum infusæ angelis: Sicut neque superfluunt postquam sunt beati. Tum etiam quia si illā species remansit in patria Scotus citatus ad quintum argumentum Henrici dubitat.

tat. Sed vide in quarto distinctio. 49. & infra.p. decimaquinta.

Propo. 11. Angelus cognoscit seipsum per suam essentiam, neque eget alia specie. Ita Scotus hac.d.q.8. Tho.1.p.q.56.arti.1. Et probatur. Ab obiecto & à potētia paritur notitia, Angelus habet suam essentiam semper præsentem, & actu intelligibilem, ergo intelligit se per suam essentiam. Nam species ad hoc ponitur vt obiectum intelligibile in potentia, fiat intelligibile actu. Anima nostra quanuis nobis sit præsens, & quantum est de se actu intelligibilis, est tamen duplex impedimentum vt illam per suam essentiā non intelligamus, quia pro statu isto nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu: & hoc vel propter peccatum, ad quod allegat Scotus August. 15. de Trinit. capi. vlti. dicentem. Hoc tibi fecit infirmitas, & quæ causa infirmitatis nisi iniquitas? Vel secundo: est naturalis ordo potentiarum requirēs prius sensum quam intellectum. Vide Scotum loco citato literæ I. Atque hoc secundum magis quadrat, quia alioquin homo in statu innocentiæ, & Adam cognouisset suam animam per essentiam, quod non credo: sed quod pro omni statu viæ anima non potuit se intelligere alijs non intellectis. Neque tamē per hanc concedimus quod cognitio angeli sit eadem suæ essentiæ, quia hoc est solius Dei, cognitio enim angeli est accidens vt habes supra.p.3. causatum ab obiecto & à potentia, à quibus se ipsa formaliter distinguitur. Atq; in proposito gignitur ab eodē gerente vicem vtriusque.f. speciei & obiecti: & dato oppositō, angelus haberet intellectionē perfectiorē quā sit sua substātia, quia habēdo cognitionē angeli perfectioris, atq; Dei quæ sunt obiecta perfectiora, quam ipse Angelus inferior, haberet cognitionē perfectiorē quā sit sua essentia. Cū vna intellectio distinguatur ab alia per obiecta: Ita arguit Scotus in reportatis hac.d.quæst.3.ad vlt. Alia argu. facit ad idem quod scilicet sua cognitio non est sua essētia, in.2.d.8.q.2. & in.4.d.1.quæst.1.litera.M. & T. extatq; articulus Parien sis contra Ioanem de Mercuria damnatus dicens posse probabiliter sustineri cognitionem & volitionem non esse distinctam ab anima, imo est ipsa anima. De volitione probatur, quod sit distincta, quia eadē res inconuenit quod sit meritum, & peccatum, sed si anima est sua volitio, ipsa anima erit meritum & peccatum, cū per volitionem peccet aut mereatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propo. 12.

Angeli ad cognoscendum alia habent concreatas species distinctas omnium quidditatum. Hæc est communis quam tenēt Bona.hac.d.num.54.post Alexan.2.p.q.26.M.2.ita quod nunquam fuit Angelus sine illis.Scotus.q.10.Ricar.arti.6.q.2.Tho. 1.p.q.55.arti.2.&3 Et est contra aliquos negantes tales species, De quorum numero est Henricus citatus à Scoto in. 1.d.3. q. 6. & Duran.hac.d. q. 6. Gabriel hac eadem. q. 2. citatque pro ea Ocham.Negant ergo tam Duran. quam Gabriel cum Ocham in.2.q.17.&.18.omnes species tam sensibiles quam intelligibiles non solum in intellectu humano verū & in angelico. Et si petas quomodo angelus intelligat alia à se.Respōdet Durandus,quod non per aliud repræsentatiuum quam per ipsammet præsentiā rerū in se vel in suis causis,vel vtroque modo. Ita quod secundū Duran. Angelus cognoscit res præsentes, & per illas cognoscit alias,propter habitudinem quā habēt ad primo cognita non tamen discurrendo,sed simul vnū cognoscit per aliud.Sed supposito,q̄ species est qualitas præuia similis obiecto,ipsumque repræsentans,probantur species esse in intellectu.In sensu exteriori,& in medio ponuntur species,ergo ponendæ sunt in intellectu.Antecedens probatur per experientiam de re visā in speculo à tergo,quia visio debet fieri per lineā rectam,sed illud quod est à tergo non possumus videre per lineam directā,ergo obiectū in speculo non videtur nisi per reflexionē specierum.Itē,ab obiecto & potentia paritur notitia,sed notitia abstractiua non causatur ab obiecto existenti in se,ergo ab obiecto existenti in alio, sed non nisi in specie,ergo species intelligibiles sunt ponēdæ. Cōfir.quia omnis cognitio præsupponit obiectum sibi præsens,sed abstractiua non habet obiectum præsens in se.Iterum quia omnis cognitio fit per assimilationem potentiæ ad obiectum, sed non potest assimilari potentia ad cognitionem intuitiuam, & multomi nus ad abstractiuam nisi per species.Sed quod eas angeli habuerint vt dicit conclusio probatur ex Ezechiele. 28. de Lucifero. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia, sed sapientia non possumus vti sine specie,ergo habuit species, & cum dicatur plenus,ergo habuit plenitudinem omnium specierum.Item corpora cœlestia ab initio suæ creationis habuerunt suam perfectionē ergo & angeli.Cum hoc tamē annota, quod cum neutra pars harum

rum sit expressa in sacra scriptura,& propterea possit vtraque sustineri, sitque natura Angelica dignificāda quantum potest, illa debemus illis tribuere quæ ipsos magis dignificant, & videntur esse rationabiliora.

Propo. 13.

Istæ species æqualiter fuere collatæ cuilibet angelo, ita quod tot habet angelus inferior, quot superior, æqualiterque repræsentantes non tamen per illas repræsentabantur indiuidua. Hāc pro vtraque sui parte docet Scotus hac.d.q.10.&.11. & est contra Thomam,qui. 1.p.q.55.artic.3.tenet angelos superiores intelligere per species magis vniuersales, quam intelligant angeli inferiores.Et in.q.57.artic.2. quod per præfatas species cognoscunt singularia. Atq; in hoc secundo consentit Bona.hac.d.nu. 54.& deinceps,sed addit quod cognoscit per species vniuersaliū dirigendo,& applicando suum aspectum supra res ipsas, & ita neque habet infinitas species singularium, neque per solas species vniuersalium cognoscit omnia singularia.Ponit exemplum quando quis habet speciem hominis,& faciendo compositionē, sine noua receptione speciei cognoscit indiuiduum: ita angelus appropriando speciem illam vniuersalem ad singularia, habet ita claram,& certam cognitionem de singulari, sicut si speciem tunc reciperet.Thomas & sequaces aliter dicūt,quod sicut Deus per essentiā suam cognoscit nō solū naturas vniuersales, sed etiā singularia quando sunt, quod sunt:& quando non sunt cognoscit quod nō sunt:ita angelus per illas species cognoscit singularia quādo sunt:& cognoscit quādo nō sunt: & quādo indiuiduū est album repræsentant illud vt album,& quando est nigrum,vt nigrum.Atque hoc propter excellentiā specierū. Sed probatur propositio. Vnū quodq; sicut se habet ad esse sic se habet ad cognosci,sed in coordinatione prędicamentali aliquid habet species subalternata supra speciē subalternantē.Vt.V.g.substantia corporea habet esse extensibile quod nō dicit substantia de se:Animata supra corpoream habet aptitudinē ad motum. Indiuiduū addit supra naturam,ergo cognitio de talibus obiectis vna addet supra aliam, & cum species sit similitudo obiecti, vna species nō repræsentabit aliam, neque species vniuersalis indiuidua.Secundo quia dato oppositio non erit in angelis nisi vna species quæ fuit opinio Henrici impugnata à Scoto. quæstio. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& probatur quia dato infimo angelo scilicet Raphael. V.g. cognoscat omnia per decem species, Gabriel per nouem, & sic deinceps, ergo supremus vt Michael cognoscet per vnam. Et cõfir. quia cum sint tot angeli quot species, & indiuidua fuere creata vt habes, supra. p. 5. imo plures quam indiuidua corporalia, & secundum Thomam differant specie inter se, & sic quilibet ab altero differat perfectione, quia sunt sicut numeri probabile est quod ascendendo ab infimo ad supremũ, cognoscet supremus per vnam speciem repræsentantem omnia. Tunc vltra. Illa species potuit æqualiter conferri omnibus, quia non implicat contradictionem, ergo fuit collata omnibus. Consequentia fit verisimilis, quia quorsum debebat Deus facere per plura quod potebat per pauciora? Sed quod non possit in omnibus angelis, neq; etiã in vno poni species vna quę repræsentaret omnia probatur, quia tũc nõ posset creari angelus perfectior illo, & si crearet cognosceret per suam essentiã, quod est inconueniens quia hoc est solius Dei cognoscere sic omnia. Vltra, quia si esset vn⁹ angelus qui omnia cognosceret per vnam speciem, posset cognoscere omnia vna sola notitia, quia illi suæ memoriæ perfectæ correspondet intelligentia perfecta: sicut quia pater in diuinis habet infinitam memoriam, producit notitiam infinitam, sed videtur inconueniens quod angelus vna sola notitia cognoscat omnia.

Argum. 1. Sed cõtra qa 8. Metaph. species, seu formæ sunt sicut numeri: sed maior numerus includit minorem, & est ratio illum cognoscendi, ergo perfectior species includet imperfectiorem, & erit ratio qua ipsa cognoscatur. Confir. quoniam aliàs frustra diceturgenus continere speciem, & species subalternans subalternatam & perfectior minus perfectam.

Argum. 2. Secundo, quia potuit Deus creare speciem quæ repræsentaret quidditatẽ & indiuidua, & quidditatẽ magis vniuersalem, & minus vniuersalem: quare, ergo nõ creauerit & infuderit species vniuersaliores angelis perfectioribus.

Argum. 3. Tertio: quia per experientiam videmus in nobis quod discipuli ingeniosiores possunt ex paucis multa capere & cõponere: hebetiores vero non ita possunt, nisi eis particulatim explicentur per singula.

Solu. Ad primum respondetur tripliciter secundũ Scotũ maxime in reportatis. q. 2. Primo, quod species quas philosophus comparat numeris sunt subalternatæ respectu subalternantium: ita quòd subalternata continet subalternantem sicut numerus maior minorem, quia dicit quod alia, & adhuc amplius. ¶ Secundo dicit, quòd loquitur de speciebus specialissimis, quarum vna non continet aliam, sed vna est perfectior altera, & sic numeri, quia vnus est altero perfectior, quòd si numerus dicat aliquam formam simplicem extra animam distinctam à rebus numeratis, forma ternarij non est forma quaternarij, neq; è contra, & sic numerus maior non continet minorem. Tertio respondet, quod tenendo quòd numerus non est aliquid extra animam nisi res numeratæ quod numerus maior includit minorem, quia est pars eius, non tamen est simile de speciebus specialissimis, quia neutra est pars alterius. Ad confir. dico quòd cum definitum includat duos conceptus, scilicet, generis quod prædicatur in quid, & differentiæ quæ prædicatur in quale, vnde alter est cõceptus quidditatiuus, alter vero qualitatiuus, pro tanto superior dicitur continere inferiorem, quia dicit in se conceptum inferioris, & entitatem, quãuis non omnem entitatem. Alias enim non distingueretur species inferior ab alia superiori, nisi per negationem, quia vna non est alia. Modo est certum, quod homo per propriam rationem distinguitur ab animali in se. At verò cum sit superius, & perfectius esse in se quam in alio, vt potes videre in Scoto. in hoc. 2. d. 12. q. 2. ad 2. principale, dico quòd animal perfectiori modo dicit animalitatem in se, quam in homine aut alio inferiori. Propterea igitur superior continere dicitur inferiorem, quia continet aliquid quod est perfectum in inferiori, & continet perfectiori modo, quamuis non contineat totum quod est inferioris.

Solutio. 2.

Solutio. 3.

¶ Ad aliud dico, quòd si potest quidditas superior continere totam quidditatem inferiorem poterit fieri species repræsentans vtramq; sed si non, non: vnde Scotus in reportatis dicit, quòd implicat contradictionem speciem superiorem continere perfectè inferiorem, & essentiam superiorem non continere essentiam inferiorem. ¶ Ad tertium respondet Scotus quòd tot species habet ingeniosior, quot habet tardior, tamen ingeniosior clarius cognoscit per illas, & citius componit, & discurrit ab vno ad aliud, sed ex hac velocitate discurrendi non cõcluditur, quod

Ad secũdũ.

Ad tertiũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligat per species pauciores. Quod si adhuc petas an vnus intellectus sit perfectior altero, quando quidem vnus limpidius cognoscit quam alter. Respondeo, quod intellectus humanus equalis perfectionis est, si animæ sunt æquales. Proueniet autem tunc quod vnus sit alio perspicacior, vel ex meliori dispositione corporis, & complexione bona humorum: vel ex melioribus phantasmatibus vt accidit quando docetur à Magistro planiori via, & resolutiori: vel quia intellectus informat melioribus habitib⁹, intellectualibus & magis exercetur in sua operatione. Cum ergo Scotus hac d. &. q. 10. litera. M. respõdendo argumẽtis D. Tho. dixit, quòd perfectior intellectus simpliciter est qui limpidius cognoscit, vel non loquebatur de intellectu humano, sed de angelis in quibus naturalia non sunt æqualia, vt infra. d. 9. p. 4. vel si de humano, non ibi expressit, quòd vnus sit altero perfectior, neq; affirmauit, sed tantum dixit in quo sit perfectio vnius supra alterum. Modo vero non satis videtur credibile tantam differentiã animorum ex prædictis, aut ex cœlo vel solo proficisci, nisi sit essentialiter ab ipsis animabus inter se, vide in. 1. dist. 44. p. 6. & infra. d. 32. p. 4.

Propos. 14. Angeli habent intellectum agentem & possibilem. Hanc tenent Alexand. 2. p. q. 22. M. 3. Bona. hac d. num. 54. concedunt tamen & præcipue Alexand. quod non est possibilis tanta possibilitate vt humanus, qui indiget sensu & phantasmatibus. Sequitur eos Scotus hac d. q. 11. Atq; ista debet esse necessario Ricar. hac d. ar. 6. q. 2. Et est contra Tho. 1. p. q. 54. ar. 4. &. 55. ar. 2. Sed differentia inter doctores, & præcipue Scotũ & Thomã stat in duobus, quorum alterum est de re, scilicet, si angelus habet virtutem intellectus ad hoc, quòd posset acquirere illas species, si non fuissent sibi cõcreatæ? secundũ est de nomine, scilicet, an ad hoc vt sit intellectus agens & possibilis sat sit, quòd si non haberet tales species posset illas acquirere? Hericus citatus à Scoto citata. q. 11. tenet, quòd si non fuisset concreata illa vna species, vel habitus quẽ ipse ponit, quòd nihil intelligeret. Caie. citata. q. 55. ar. 2. tenet illas species non esse causabiles nisi à solo Deo, prout sunt in natura angelica, quamuis de se & secundum suam rationem communem sint causabiles à creaturis. Vnde coincidet cũ Henrico, in eo quod angelus creatus sine speciebus, cum nõ posset

set eas acquirere nihil intelligeret. De diuo Thoma quid senserit expresse de hoc, mihi est dubium. Caiet. suam sententiam deducere vult ex doctrina Thomæ qui loco citato de angelis vt cum illis speciebus creati sunt loquitur. Scotus in. 1. argumento contra Henricũ miratur de angelo sic creato sine specie, vel habitu illo scientiali quomodo staret sicut truncus, quia non videretur de se magis intellectualis quam substantia vel natura lapidis. Argumentor vero sic, Angelus potuit creari sine speciebus, ergo potuit illas acquirere. Antecedens patet, quia non implicat contradictionem esse substantiam sine accidẽti & intellectũ sine specie, quia qua ratione sine vna, & sine alia. Alioquin in existẽdo aut essendo penderet substantia ab accidenti, & intellectus ab specie. Consequẽtia probatur, dupliciter, primo quoniam Angelus sic creatus cognosceret se per suam essentiam, & per opinantes nihil aliud cognosceret sine specie, ergo vel è se alia cognosceret, cum ad hoc vt se perfecte cognosceret oporteret scire se mobilem secundum locum, & se creaturam ab alio factam, & sic de alijs, & per consequens acquireret illas species, vel si non cognosceret, nisi seipsum frueretur seipso & peccaret. Cui tamen peccatum imputari non poterat cum se solum cognosceret, ac de seipso solo iudicaret: Aut peccatum recideret in Deum tanquam autorem. Secundo probatur consequentia, quia cum anima nostra & sensus noster possint acquirere suas species, quare Angelus non poterit? Et confirm. quia aqua si crearetur calida posset reducere se ad frigiditatem vt perfectionem suam acquireret, ergo angelus creatus sine speciebus posset illas acquirere vt suam haberet perfectionem. Secundo argumentor ad principale. Obiectum præsens sufficienter mouet intellectum vt generet notitiam, quia ab obiecto & potentia paritur notitia iuxta August. 9. de Trinitat. cap. 12. ergo angelus posset sine speciebus cognoscere obiecta præsentia. Confir. quia species ponitur ad supplendam vicem obiecti. Tũc vltra, habita notitia obiecti præsentis non videtur quomodo angelus non posset recordari illius obiecti, quæ recordatio debet esse per speciem. ¶ Ex hac ratione infertur quomodo potest generari prius notitia quam species, puta quando obiectum est præsens vt actu intelligibile. Atque ita videtur sensisse *Corol.*

Scotus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scotus in. 1.d.3.q.6.litera.O.& probatur Corol. quia species generatur ad supplendam vicem obiecti,sed obiectum est præsens actu intelligibile, ergo prius producetur notitia, quam species. Item cognitio per speciem est imperfectior, quam cognitio per essentiam vt habes à Scoto hac.d q.10.litera G.ergo intellectus & obiectum prius agunt ad cognitionem per essentiam, quam per speciem, quoniam sunt agentia naturalia,quæ non impedita producunt effectum perfectiorem quem possunt, & per consequens prius agunt ad productionem notitiæ quam speciei, quia notitia est effectus perfectior, quam species. Merito,ergo doctor subtilis tam citata.q. 11. litera. G.quā.d. 9.q.2.litera. N.& quodlibeto. 15.litera.C.tenet tanquam probabilius,quòd si non fuissent concreatæ illæ species angelis,quòd possent eas acquirere à rebus. Inter Caietanum & Henricum erit differentia, quia Henricus negabit,quòd Angelus cognosceret se per suam essentiam,sed per illum habitum.Caietanus non potest negare,quòd sine speciebus cognosceret se per suam essentiam, quæ cognitio sui ipsius est coæua ipsi angelo,& quasi propria perfectio necessario consequens naturam eius. Vide Scot.citato quodlibeto, & sic nunquam essentia sua fuit angelo intelligibilis in potentia sed semper in actu. ¶Si petas quare Deus tales species infudit, si eas poterant acquirere? Dico quòd ex benignitate sua infudit illas Deus,sicut infudit animæ Christi vt habes in.3.dist. 14.p 6. quanuis poterat illas acquirere.Suntq; infusæ perfectiores, quā acquisitæ repræsentantq; perfectiori modo. De secunda.q. de nomine,si ex eo,quòd possent acquirere species debeat in eis distingui intellectus in agentem & possibilem,aperte fatetur Scotus citata.q.11.quòd sic,& probatur. Possunt efficere & recipere notitiam:ergo habent intellectum agentem & possibilem. Antecedens patet, & probatur consequentia, quia talis intellectus est perfectio naturalis creaturæ intellectualis precedens productionem,& receptionem specierum, igitur quamuis simul tempore sit formatio specierum & receptio,nihilominus intellectus est dicendus agens & possibilis:patet exemplo. Si Deus cōcreasset animæ nostræ species, sicut concreauit angelis nihilominus habebit anima intellectum agentem & possibilem, vt patere potest in Christo domino.Confir.quia si Deus illas species non dedisset

Argumen.

disset à principio,nihil magis, neque minus haberent angeli de perfectione sua naturali, neq; anima cui à principio infudisset. Ex prædictis infero quomodo angelus cognoscat alium angelum,imo & cætera omnia à se,videlicet per species quando cognoscit abstractiue:& per proprias eorum essentias quando sunt præsentes,& cognoscit intuitiue. Ita docet Scotus hac.d.q.10. litera.G.& de Angeli alterius cognitione docuerat Alexand. 2. p.q.24.M.2.quòd vnus angelus cognoscebatur ab alio quadrupliciter. Primo per suos effectus. Secundo per scripturas vbi continetur Angelos diuersimode apparuisse. Tertio in Verbo. Quarto dupliciter,vel in ꝓprio genere,vel in se. Et subdit de hoc quarto modo cognoscēdi dicimus,quòd in se vn⁹ Angelus cognoscit alium Angelum & per speciem non innatam, sed potius acquisitam,quia ipse eam sibi facit in se:& concedimus sicut opponebatur, quòd in Angelo est duplex natura, scilicet, dandi formas intelligibiles,& recipiendi eas ab alio,& istæ duæ naturæ sunt in Angelo sicut in anima.Hęc Alex.& loquitur de cognitione quā Michael in semetipso cognoscit Gabrielē:& infra cōcedit,ꝙ angelus cognoscit aliū in genere proprio,quoniā illius potest habere speciē in semetipso,sicut & cęterarū rerū, & huiusmodi habet formam datā ab initio,sicut & cęterarū rerū. Ex cuius doctrina elicitur.Primo,quòd Angelis sint concreatæ species. Secūdo,ꝙ intellectus angeli est agens & possibilis.Tertio,quòd non obstāte specie infusa angelus habet speciē acquisitam alterius angeli. Quarto,videtur mihi Alex.esse in eo, quod Angelus nō potest cognoscere Angelum præsentem nisi per speciem infusam:vt cognoscat in genere proprio:acquisitā vt cognoscat in se:ita quod secundum Alex. prius requiratur species, quam notitia vt sit in intellectu similitudo obiecti:quia cognitio fit per assimilationē: estq; contra Corol.supra. Atq; hoc quartum elicitur ex primo argu.cum alijs dictis per totum mēbrum. ¶Secundo infertur ex dictis,ꝙ Angeli possunt proficere in cognitione accipiendo notitiam actualem à rebus.Ita Scotus citata.q. 11. consentit Ricar. ar.6.q.2.Quoniā de fide est,quod Angeli cognoscunt singularia, quia custodiunt homines singulares vt infra.d.11.& sunt administratorij spiritus Heb. 1.respectu horum inferiorum, quæ non possent sua prouidentia administrari, nisi haberent notitiam illorum,

Corol. 1.

Corol. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lorum, quæ sunt actus singularium, sed si non proficerent cognoscendo singularia vt sunt hic, & nunc, iam cognouissent omnia singularia, & omnia futura contingentia, de quibus dicit Damas. lib. 2. cap. 4 quòd futura neq; Angeli neq; Dæmones sciũt. Et Isai. 41. Annuntiate quæ ventura sunt in futurum & sciemus, quia dij estis vos. Atq; in hoc Corollario de singularib⁹ cõcordat Alex. 2. p. q. 26. M. 2. ꝙ corũ cognitio est per similitudines quas Angelus sibi capit ex reb⁹ existẽtib⁹, & nõ per species cõcreatas.

Argum. 1. ¶Secundum cõmentatorẽ. 3. de anima com. 18. Intellectus agẽs ponitur, vt transferat obiectum de ordine in ordinem, scilicet, de ordine sensibilium ad ordinem intelligibiliũ, & de ordine corporalium ad ordinem spiritualium: sed angelus non habet sensus exteriores, neq; interiores, ergo neq; habet intellectum agẽtem. Et confir. quia intellectus agens & posibilis non videntur distingui nisi per ordinem ad phantasmata.

Argum. 2. ¶Secundo, quia recipere est pati: sed angelus non potest pati ab istis inferioribus, cum quibus non communicat in materia, ergo non posset intelligere inferiora, & materialia saltem, nisi per species concreatas, & per consequens, neque acquirere species si ipsas non habuisset à Deo.

Argum. 3. ¶Tertio, dato quòd posset acquirere, ergo acquirit alias non obstante, quòd habet infusas. Probatur consequentia quoniam videntur infusæ & acquisitæ differre specie, sicut differunt species fidei infusa & acquisita. Confir. quia dictum est species infusas esse perfectiores, & repræsentare perfectiori modo.

Solutio. ¶Ad primum dico, quòd Commentator loquebatur de intellectu nostro, qui abstrahit à phantasmatibus, sed angelus qui non habet phantasmata posset aliquo modo dici transferre de ordine in ordinem, quia cum creatura inferior non possit causare cognitionẽ in angelo principaliter, & vt causa totalis, ipse angelus virtute sui intellectus agentis principaliter, & per similitudines istorũ inferiorũ instrumentaliter, educit de potẽtia sui posibilis species intelligibiles. Vide Ricar. ar. 6. q. 2. ad. 1. &. 3. Alexander etiam dicit. q. 24. M. 3. quod Angelus habet posse, vt det esse spirituale similitudini corporali, & sic eã intelligat. Vnde huiusmodi res non agit in angelum, sed potius ipse agit in rem. Hæc ille & sic dico, quòd potest dici transferre de ordine in ordinem. Per hoc

hoc patet ad secundum. Ad confir. respondet Scotus citata. q. 11. litera. C. negando, quòd sic distinguantur, sed quod formaliter ex natura rei distinguuntur inter se, vel extrinsece per cõparationem ad obiecta, vel ad illa in quibus obiecta relucẽt, scilicet, species quas vnus efficit, alter recipit.

¶Ad tertium, videtur, quòd argum. concederetur ab Alexandro, qui posuit angelum cognosci ab angelo specie infusa in genere proprio, sed in se specie acquisita. In via Scoti negatur consequentia. Ad probationem dico, quòd non differunt specie, sed sicut ignis calefacit passum approximatum, sed si illud passum fuisset præuentum & calefactum à Deo non iam ignis calefaceret, quia inuenit assimilatum, ita in proposito. De differentia fidei acquisitæ & infusæ vide in. 3. d. 24. scilicet, ex obiecto formali. Sed in proposito esse à Deo, vel ab alio non variant quidditatem specificam, sicut, quia Adam fuit formatus à Deo, & Abraham per generationem non variatur in eis humana species. Ad cõfir. dico, quòd istę species sunt qualitates de prima specie qualitatis, sunt enim mãsuæ disponentes intellectũ ad operationẽ, & cũ sit proprietas qualitatis suscipere magis & minus, possunt intra eandẽ speciem esse species intelligibiles alię alijs perfectiores. *Ad. 3.*

Communis Theologorum schola ponit in angelis duplicem cognitionem, Matutinam, & Vespertinam. Quos terminos sumit ex Augustino. 4. super Genesin. cap. 23. &. 11. de Ciuitate Dei. cap. 7. videantur doctores hac dist. aut sequenti. Alexand. 2. p. quæst. 23. Thom. 1. p. quæst. 58. art. 6. &. 7. Vocaturque Matutina cognitio rerum in verbo, vt res sunt & continentur ibi eminenter: non tamen vt per reuelationes quas Deus ibi facit. Vespertina est cognitio rerum in proprio genere prout cognoscuntur per concreatas species, & sic sunt duæ cognitiones. Atq; ita videtur intellexisse Augnst. quia si per vespertinam intelligeretur cognitio rerum in verbo non secundum illud esse quod habent in verbo, scilicet, per ideas, sed secundum illud esse quod habent in rerum natura, sicut Deus cognoscendo se cognoscit esse rerũ quod habent in propria natura, tunc Matutina & vespertina non essent duę, sed vna simul, differẽs tantũ secundũ cognita, Vocãtur sic metaphorice, quia sicut Mane est principiũ diei, ita cognitio in verbo est primordialis, & principalis, quia cognoscit *Prop. 15.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

res in sua causa,& principio. Vespera est finis dici,ita cognitio in genere proprio est quasi terminus & finis cognitionis,quia cognoscitur res vt est in semetipsa, exceditq; vna in claritate aliam, sicut Mane vesperam.

Argum. 1. Contra arguitur,quia ex propositione sequitur, quod cognitio verbi,vt verbi,sit dicenda Matutina , quod videtur inconueniens,& probatur sequela, quia vtrobiq; est idem principiū cognoscendi,ergo est eadem cognitio in specie,sed vna dicitur Matutina altera igitur etiam est sic dicenda.

Argum. 2. ¶Secundo,In Angelis cognitio Matutina præcessit vespertinā, sed Angeli non fuere prius beati,quam cognoscerent res in proprio genere,ergo Matutina cognitio non est beatifica,& in verbo. Maior probatur, quia istis terminis vsus est August. ad explicanda opera sex dierum, quomodo erant sex dies habentes Mane & Vespere,scilicet,in cognitione Angelica,cognoscendo prius in verbo,& deinde in genere proprio. Minor probatur ex peccato & merito angelorum infra. d. 5. quia oportuit quod se ipsos inter se cognoscerent,vt fieret illud prælium , & Lucifer se amaret,atq; alij ei adhærerent.

Solutio ¶Argumentum primum concedit Alex. 2.p.q.23.M.5.quòd visio alicuius rei in verbo& visio verbi est eadem,quia res in verbo est idem quod ipsum verbum.

Ad. 2. ¶Ad aliud respondet Scot.hac.d.q 9.litera.F.quòdverum est,q; Augustinus illam cognitionem rerum in verbo posuit beatificā, nihilominus tamen ex eius dictis probari potest quod cognitio Matutina sit naturalis,& non præcise beatifica.Quoniam illę cognitiones erant in angelis viatoribus antequam essent beati,fuit enim morula inter eorum creationem & lapsum. Propter quod ipse Scotus concedit in Angelis distinctam notitiam abstractiuam verbi quando erantviatores,in qua cognoscebāt creaturas, quia in sola notitia verbi cōfusa nō poterant creaturæ distincte cognosci,quia ratio cognoscēdi cōfuse rē,nō est ratio cognoscēdi ipsam & suos effectus distincte. Vide ad hoc sup.p.8.&.10.de specie. Ponit exemplū quomodo possint creaturæ cognosci in verbō cognito abstractiuè,sicut sciētia quæ est habitus cōclusionis est de passionibus,quę demōstrātur de subiecto nō solū intuitiue cognito,sed etiā abstractiuè.Habetur ergo,q; cognitio matutina

tina capitur dupliciter,& tunc ad formā argumēti. Ad maiorem distinguo quia cognitio Matutina nō beatifica præcessit vespertinam & fuit in omnibus angelis æqualiter,etiā in Dæmonibus. Prout sumitur pro beatifica,non præcessit vespertinam, neque fuit in Dæmonibus.Si dicas quod Scotus contradicit sibi ipsi dū vocat hanc Matutinam naturalem,& vbi supra. p. 9. negat eam naturalem.Dico quod non sibi est contrarius,quia nō vocat mere naturalem,cum ipsa species non posset haberi à causis naturalibus. Atque per hoc concordantur loca quomodo in ambobus debeat intelligi.In vno distinguendo naturalem à beatifica : in alio naturalem à supernaturali.Potest etiam alio modo sumi & dici Matutina cōparatiuè , quia nihil prohibet aliquid respectu vnius dici lux,& respectu alterius Tenebra: sicut vita iustorum respectu ad malos dicitur lux Eph.6.fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino:Respectu gloriæ dicitur tenebrosa. 2.Petri.1.Habetis propheticum sermonem cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco: ita cognitio vespertina Angelorum, & cognitio Dæmonum respectu nostræ potest dici lux.

DE VOLVNTATE, SEV DILECTIONE angelorum.

Propos. 16 ANgelus naturali dilectione plus diligit se,quam alium angelum,& plus sibi similiorē, vel quia sunt eiusdem speciei,vel eiusdē ordinis.Hęc propositio supponit Angelos habere voluntatem,& liberum arbitrium quod docet Magister & vide infra. d.5.Nota etiam quod amor naturalis non est nisi ipsa potentia voluntatis absolute sine aliquo superaddito. Vide Scotum in. 4.d.49.q.9.& Thom.1.p.q.60.artic.1. quæ potentia habet suam naturalem inclinationem,sicut habent cæteræ res naturales. Dicit ergo propositio, q; angelus naturaliter , plus inclinatur ad se. Et probatur quia dilectio seu inclinatio naturalis fundatur super vnitatem naturalem:Maior autem est vnitas numerica quā specifica,& specifica quam generica ergo ad se,& ad similiorem est naturaliter amor,& inclinatio magis intensa. Inde naturaliter quælibet res desiderat suum esse permanere etiam cum dispen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dio alterius:& omne animal diligit sibi simile eccles. 13.& pares cum paribus vt est in veteri proverbio facillime congregantur: &in ecclesiastica Hierarchia plus diligit quis fratrem sui ordinis secūdum rectum iudiciū rationis, quā aliū alterius ordinis,ergo similiter in angelica Hierarchia.

Propo. 17. Amore libero: seu electiuo,(hoc est amore elicito à voluntate eligente) angelus plus diligit se quam alium,idest,plus appreciat se, & suam gloriam. Patet,quia in ordine caritatis post Deum, secundum locum tenet persona propria. Cum hoc tamen stat quod eodem amore tam angelus quam quilibet alius beatus diligat plura bona alteri, quam sibi, quia scilicet videt illum esse dignum pluribus bonis, & sic ratione boni optati omnes sancti diligunt beatæ virgini maiora & plura bona:Sicut homo desiderat sibi sacerdotium quia videt se inhabilem ad episcopatum,& amico episcopatum,Principi regnum, sibi paruam

Argum. hæreditatem. ¶ Contra hanc arguitur quod Angelus non habet amorem electiuum,quoniam dilectio electiua est cum discussione rationum ad vtramque partem:sed discussio rationum non est in Angelis, ergo non habent dilectionem electiuam. Maior potest patere,ex ratione electionis in. 1.d.40.& ex Arist. 3.ethi.cap.3.quod electionem precedit consultatio.Consultatio autem versatur circa incerta, & indeterminata quemadmodum euadant.Minor probatur quoniam discutere rationes est ratiocinari & proprium hominis qui est animal rationale: Angelus est proprie intellectualis non cognoscens discurrendo à confuso ad distinctum,neque componendo aut diuidendo, quia licet intelligat compositionem,& diuisionem propositionum,seu enuntiationum non tamen componit, & diuidit, & intelligit omnes syllogismos,& demonstrationes sine discursu,cognoscens simul & principia,& conclusiones.

Solutio Ad hoc argumentum concessa minori cum sua probatione de qua tamen vide infra.d.5.p.8. Ad maiorem respondet Alex. 2.p.q.31.M.1.sequitur Tho.1.p.q.60.art.3.quod est dilectio electiua consequens discussionem rationum,& hæc non est in Angelis,quia est propria hominis, qui non statim præuidet vnum esse altero melius:est alia electio quæ procedit statim habito de bonis iudicio. Hanc habent angeli alterum alteri præoptando per

per subitā veritatis acceptionem. De prima quæ est hominis loquebatur Arist.Et quod dicitur de cōsultatione, quæ videtur esse cum ignorantia & dubitatione, concedit Alexan. in angelis consultationem de his quæ ignorant circa facienda iuxta Dei voluntatem,de quibus & Deum,& alios Angelos superiores consulunt,sed hæc non est ignorantia, quæ causat consultationem prerequisitam electioni de eligibilibus ad aliquem finem,sed est nescientia de aliquibus actibus futuris,& contingentibus. Vide infra.d.5.p.3.in solutione argumenti.

Propos. 18 Ratione effectus quem impēdit vnus angelus plus diligit illū quem illuminat,quam illum quem non illuminat, etiam si non illuminatus sit sibi similior: Sicut mater filio paruulo plura impendit beneficia quam adulto, & prælatus subdito infirmiori. Has tres docet Bona.hac.d.q.vlti.

Propos. 19 Naturali dilectione Angelus plus diligit Deum, quā seipsum. Ita docent Bona.q.penultima.Thomas.1.p.q.60.art.6.Ricar.ar tic.7.q.1.& debet esse Alexan.2.p.q.30.M.1.arti.2.§.2. quanuis enim per totam illam quæst.neget Angelū diligere Deum plusquā se,nisi dilectione gratuita,& quæ est per caritatem, attende quod loquitur de actu libero,& elicito, qui sine gratia nō potest esse Dei plusquam se vt ipse ibi fatetur, & sine gratia dicit quod est vnica dilectio sui,& Dei,quia diligit tunc amore concupiscētiæ quem ipse vocat amorē naturalem,& diligit se angelus summe tanquā bonū cui aliquid concupiscit, & diligit Deū summè, tanquā bonū sibi concupiscibile, ita q̄ly,summè capiatur differenter,sit tamē vna dilectio,quia ratio diligendi, & dilectum nō multiplicat actū dilectionis. At vero in solutione sexti argu. dicit quod licet potētia naturaliter inclineturad diligendum Deū plusquā se vel aliā creaturam, non tamē natura per se sufficiens est ad exitum in actum dilectionis istius:sed nos loquimur de naturali inclinatione volūtatis,ergo, ad idem nobiscum fuerat Alexan.& probatur conclusio:quia Deus est vniuersale bonum & creatura naturaliter inclinatur magis ad bonum commune & vniuersale,quam ad bonum proprium,patet in alijs, quia lapis ascendit contra propriam inclinationem ne detur vacuum in natura vniuersali. Manus exponit se naturaliter & absque deliberatione pro salute totius corporis: fortis politicus exponit vitam

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitam pro republica, quoniam ratio in eo imitatur naturã. Aliàs enim nisi naturaliter plus Deum diligeret quam se, naturalis inclinatio non esset recta, & per caritatem infusam (quæ inclinat plus in Deum quam in se) non perficeretur, sed destrueretur. Hę rationes ita locum habent in homine sicut in angelo, & quanuis impugnentur à Scoto in. 3. d. 37. q. 1. tamen in conclusione concordat. Confirmantur prædicta quia præceptum diligendi Deũ ex toto corde, & supra se est morale: sed præcepta moralia sunt scripta in mente, & de lege naturæ, ergo Angelus naturaliter, & similiter homo magis inclinantur ad dilectionem Dei, quam ad suam. Et quidem Alex. concedit argumentum, sed negat quod

Corol. natura possit exire in actum se sola, sine gratia. ¶ Ex prædictis infertur quod dilectio naturalis tam ad Deum, quã ad alios Angelos remanet etiam in Dæmonibus, quoniã in eis naturalia mãserunt integra. Vide Alex. citata. q. 30. M. 3. quanuis propter peccatum in quo sunt obstinati non exeat talis dilectio in actum. Vide & Thom. citata. q. 60. arti. 4. ad. 3. & art. 5. ad. 5. idem dicentem quod Alex. Vide & infra. d. 7.

Argum. 1. Ex hac vltima argu. contra. 16. Angelus naturaliter plus diligit Deum quam se, & quam cætera omnia, & non nisi quia est summum bonum, ergo naturaliter plus inclinatur ad diligendũ illum qui est Deo similior, & propinquior in bonitate, & per cõsequens ad superiorem.

Argum. 2. Secundo ex probationibus huius vltimæ videtur consequi, q tam Angelus quam homo in puris naturalibus, possit ex puris naturalibus elicere actum amoris liberum diligendo Deum plus quam se: quia cognito ex puris naturalibus Deo, vt ex illis est cognoscibilis, videtur quod possit homo illum diligere vt bonũ commune, & vniuersale, & facere actum illum iustitiæ virtutis, quem facit fortis pro patria, quia si ille pro patrię bono quod est commune, poterit, igitur, & pro Deo, qui est bonum magis commune & vniuersale. Confir. quia vnaquæque natura se sola exequitur suam naturalem inclinationem, vt lapis se solo descendit, ergo & voluntas suam naturalem inclinationem se sola poterit prosequi. Alias enim non poterit se cõformare dictamini naturali, ad quod dictamen se debet conformare actio liberavt sit recta.

Solutio. ¶ Primũ argumentum conuincit Ricar. hac. d. artic. 7. q. 2. vt teneat

neat contra sanctum Bona. Fecerat vero Bona. idem argumentũ contra se. Respondeo ergo negando consequentiam: & quantũ ad naturalem inclinationem dico quòd respectu Dei, qui est summum & commune bonum est ad ipsum maior inclinatio quam ad se: in alijs bonis infra summũ & commune, ad intensionem inclinationis, plus facit vnitas, quã bonitas: facit vero bonitas proportionem respectu plurium bonorum volitorum vt est in. p. 17 & bonorum inter se, quando cætera sunt paria in vnitate, vt. v. g. inter duos æquales in specie, aut ordine plus diligitur melior.

Ad aliud videntur mihi esse tres opiniones. Vna Alexãdri su *Ad. 2.* pra citati quod non sufficiunt naturalia sine gratia gratum faciẽte ad actum dilectionis Dei plusquam se, licet bene sufficiant ad diligendum eum plusquam aliam creaturam: posset pro Alexandro dari simile in opinione Scoti quod Deus est finis naturalis, tamen supernaturaliter consequendus, ita ad actum inclinationis naturalis, requiratur gratia gratum faciens. Alia est opinio Thomæ. 1. 2. quæst. 109. artic. 3. negantis necessitatem gratiæ gratum facientis, sed quod sufficiebant vires naturæ in statu naturæ integræ, de qua currit argumentum, sed quod requirebatur auxilium Dei, & quanuis non nominet aperte auxilium speciale, videtur manifeste quod de ipso loquatur. Et sic in vtraque opinione requiritur aliquod supernaturale adiuuans & eleuans naturam. Tertia videtur esse Ricardi. hac. d. articulo. 7. quæstio. 1. concedentis argumentum, quia negat necessitatem gratiæ gratum facientis, nihilque de auxilio speciali meminit. Diligeretur autem Deus tunc non sub qua ratione est bonum beatificans supernaturaliter. Et quidem si hæc tertia positio non contradicit fidei ecclesię, quod pro nunc nõ occurrit vbi contradicat videtur rationabilior, & quod solo auxilio generali posset angelus, & homo sic diligere.

(?)

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO IIII.

Quales creati fuerunt angeli secundum bonitatem & malitiam, felicitatem & miseriam.

Propos. 1. ANgeli non fuerũt creati mali. Ita docet Magister hac. d. & precedẽti. Quoniam illa malitia esset à Deo, qui non potest esse autor mali vt est in litera precedentis dist. Contrarium huius est hæreticũ, vt docet Bona. d. præcedenti. num. 46. quoniam Genes. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat & erãt valde bona. Iacobi. 1. Nemo cum tẽtatur dicat quod à Domino tentatur. Deus enim intentator malorum est. Extat definitio Concilij Braccharensis primi Canone. 7. si quis dicit diabolum non fuisse prius Angelũ bonum à Deo factum, nec Dei opificiũ fuisse naturã eius, sed ex tenebris emersisse, neque aliquẽ sui habere autorem, sed ipsum esse primum, atque substantiam malam sicut Manichęus & Priscillianus dixerunt anathema sit. Imo neq; fuere creati miseri miseria pœnæ. Quoniã vt in litera dicit Magister, ex peccato miseria est: nam si nõ fuisset peccatũ nulla esset miseria, quia vt dicit August. citatus in litera. Deus nõ est prius vltor quã aliquis sit peccator.

Propos. 2. Angeli sunt creati perfecti tanta perfectione, quãta eorũ naturæ conuenit. Vel sic. Angeli fuerũt creati beati secundũ quod beatitudo sumitur pro statu carẽte omni malo, nõ tamẽ sunt creati beati secundum quod beatitudo est status omniũ bonorũ aggregatione perfectus, vt illam describit Boetius li. 3. de consola. prosa. 2. quod includit diuinã visionem. Valet ergo. Fuerunt creati beati beatitudine naturali, non tamen beatitudine supernaturali. Hanc docet Magister in litera, & patet, quia si fuissent in gloria, nunquã mali peccassent. Vide Bona. hac. d. q. 1.

Propos. 3. An fuerint creati in gratia duplex opinio est. Prima negatiua. Hanc Magister in litera videtur acceptare. d. sequenti, & quod gratia postea collata fuit angelis stantibus, & nunquam fuit data angelis cadentibus, & hoc ex eorum culpa, qui non permanserunt vsque quo gratia omnibus infunderetur. Sequitur Magistrum

strũ Alex. & ꝙ nunquã malus angelus habuit gratiã. 2. p. q. 19. M. 2. & Bona. hac. d. nu. 10. diciteq; hanc suo tẽpore fuisse cõmunem, quãuis cũ quæstio sit de facto, neq; pro alterutra parte sit ratio nisi cõgruitatis, quod vtraq; pars poterit sustineri, sicut & alij ante nos sustinuerunt. Hæc Bona. In eadem est Ricar. hac. d. art. 2, q. 2. afferunt illã autoritatem Gregorij. 32. Moral. cap. 25. super id Ezech. 28. Omnis lapis preciosus operimentum tuum. Huius lapidis in die conditionis suæ foramina præparata sunt, quia videlicet capax caritatis est cõditus, quã si repleri voluisset stantibus angelis tanquam positis in regis ornamento lapidibus potuisset inhærere. Habuit ergo lapis iste foramina sed per superbiæ vitium, caritatis auro nõ sunt repleta. Aliã partem affirmatiuã sequitur Thomas. 1. p. q. 62. arti. 3. Scotus hac. d. manet problematicus, & dubius: Gabriel pro vtraq; facit rationes & soluit. Autoritates quæ possunt afferri cõtra Magistrũ & sequaces vt est illa August. 12. de ciuit. Dei cap. 9. Bonam voluntatẽ quis fecit in angelis, nisi qui eos cum bona voluntate, ideſt cum amore casto quo illi adhærerent creauit, simul in eis & condens natu ram & largiens gratiã? debent exponi, primo bona voluntas, & amor castus sunt ille amor naturalis de quo precedẽti. d. diximꝰ. Secũdo gratia potest capi tripliciter. Primo pro iustificãte. Secũdo pro gratia gratis data. Tertio modo pro dispositiõe ad iustificantẽ: isto modo possunt virtutes morales dici haberi ex dono & gratia Dei: vt pietas mititas vel naturalis vel acquisita. Vel si quę autoritates sonãt Angelũ in gratia creatũ possunt exponi de proxima dispositione ad gratiã, sicut de proximo ad dignitatẽ dicimus quod iam est in illa: de proximo ad mortem quod iam mortuus est, de filia Iairi Marcus. 5. refert dixisse patrem ꝙ erat in extremis Matth. vero. 9. ꝙ mortua erat. Tenendo fuisse creatos in gratia ponemus in eis tres morulas. In prima omnes fuerunt in gratia, in secũda boni meruerũt mali peccauerũt. In tertia fuere in termino, boni in gloria, mali in pœna. Tenẽdo fuisse creatos in puris naturalibus sine gratia videlicet gratũ faciẽte multipliciter Sco. assignat morulas, sed pono duos modos & ꝙ fuerint quatuor morulę. In prima oẽs fuerũt in puris naturalibꝰ, in secũda omnibꝰ fuit collata gr̃a, quia est principiũ merẽdi, & debet poni vt boni mererent̃, & cũ Deꝰ nõ discernat inter hos, & illos antequã ipsi

Universidad de Deusto
Biblioteca

per suos actus se discreuerint inter se, vt Scotus hac. d. litera. G. deducit ex August.& refertur in litera:dando gratiam bonis dedit & illis qui ceciderunt.In tertia fuit meritū, & demeritū . In quarta fuerunt in termino.Hæc via ponit in angelis plures status. Atq; in nobis multū iuuat plura vidisse,&pertrāsisse eccles. 34.Vir in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit enarrabit intellectum. Et statutū est in ecclesiastica Hierarchia per Caium Papā,quod siquis episcop⁹ fieri mereretur prius fiat lector,ostiarius,Acolyth⁹,exorcista, deinde subdiaconus, diacon⁹, presbyter,&exinde episcopus.A simili in angelicahierarchia experti essent status sibi cōueniētes.Quia iste modus nō cōgruit cum Magistro & negantibus malos angelos habuisse gratiam, posset poni alter modus cum prefatis quatuor moruli:ita quod in secunda mali peccauerunt & posuerunt obicem ad gratiam, boni perstiterūt:in tertia bonis apposita fuit gratia & meruerūt.

Propo. 4. Angelis bonis reuelari potuit sua gloria,quando erant viatores,quia non implicat contradictionem, & aliquibus hominibus fuit reuelata,quanuis paucissimis & dilectissimis.

Proposi. 5. De facto neque bonis sua gloria, neque malis suus casus fuit reuelatus.Ita docet Magister hac.d.Alex. 2.p.q.25.M.1.&.2.Bona.hac.d.num.14.Ricar.art. 3. q. 1. Probat Magister de malis, quia facta reuelatione aut volebant suum casum vitare,aut nolebant:si volebant vitare & non poterant,erāt miseri:si poterāt & nolebant vitare erant stulti,& maligni. Hoc est argu. Magistri, & confir.volēdo vitare suū casum propter Deū mererentur & fuissent protinus confirmati:Nolendo vitare ibi esset primū peccatū angeli,quod est negandū. Vltra,quia volendo vitare si non poterant,tristarentur quæ esset pœna & miseria ante peccatum, & quod plus est non peccassent in eo, quod vitare non poterāt, & cū non sit ratio quare illos Deus inter se distingueret , priusquā ipsi se per culpā,& demeritū,distinxissent,sicut malis suus casus ita neq; bonis sua gloria reuelata fuit. Si quæ autoritates sanctorum dixerint eos prescisse suum principatum super malos: vel q Deus assumpturus esset naturā humanā,quā iuxta multorū opinionē non assumeret nisi propter peccatū respondendum est quod viderunt posterius & non prius sicut Ioseph Genes.37 vidit suam exaltationem,sed non venditionem.

Depo-

De potētia Dei ordinaria nō potuit malis suus casus reuelari.De hac vide in. 1.d.vlt.Ricard.hac d.art.3.q.2.non admittit,quòd talis reuelatio cum irreparabilitate,idest,reuelatio certa de sua dānatione posset fieri,quia causaret desperationem,& sic Deus esset causa desperationis,quod est impossibile,& videtur loqui Ricardus de potestate Dei absoluta, sed quòd si foret reuelanda erat reuelanda,cum reuelatione reparabilitatis.Alexand.2. p.q. 25.M. 3.tenet quòd de potentia absoluta potuit illis reuelare suam damnationem,non tamen decebat ipsum Deum neq; expediebat Angelis.Si dicas,quòd beato Petro reuelatus fuit suus casus Ioan. 13.dic,quòd non fuit reuelata damnatio, sed peccatum,neq; ipse illam recepit nisi comminatiue,aut sub conditione,si non sibi caueret. Alioquin non respondisset Matth. 26.si oportuerit me mori tecum non te negabo. Imo reuelāta illi fuit sua reparatio futura Lucæ.22.& tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Et cum in reuelatione certa damnationis sint inconuenientia,quæ non militant in reuelatione certa de saluatione non est similitudo inter vtramque vt si vna potest fieri, possit alia. *Proposi. 6.*

DISTINCTIO V.

De merito: & peccato angelorum.

Proposi. 1. OMnes angeli habuerunt liberum arbitrium.Ita Magister.d.hac & precedenti,&infra.d.25.Probat,quia poterant ratione iudicare,idest,discernere,& voluntate eligere quodlibet,sed in his constat liberum arbitrium,ergo.Maior ex eo patet,quia aliqui steterunt,aliqui peccauerunt,Iob.4.in angelis suis reperit prauitatem.

Proposi. 2. Secundum Magistrum cum omnes angeli fuissent creati in puris naturalibus, boni conuertentes se ad Deum ex naturalibus,receperunt gratiam cooperantem , quæ iuuat ad operandū bonum &perseuerandum:atq; hanc non receperunt ex merito, alioquin non esset gratia. Mali verò non perstiterunt vt gratia apponeretur,& sic eorum culpa fuit,quòd gratiam non habuerunt.Quod verò intelligat Magister,bonos angelos incepisse,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

inchoasse suam conuersionem per naturalia, patet in hac.d. mox ad principium. In qua sententia sunt Bona. nu. 37. & Ricar. art. 2. q. 1. Sed consummata fuit per gratiam. Quid sit gratia operans & cooperans infra. d. 26.

Propos. 3. Secundum Magistrum. 4. siue cap. vlt. huius. d. in angelis præmium præcessit meritum, & data est bonis gloria propter obsequia exhibenda hominibus. Sed in hoc Magister non tenetur. Est aliorum positio, quam ipse ibidem refert, quòd in angelis meritum & præmium fuere simul tempore, sed meritum præcessit causa, vt ipse dicit, vel natura, vt communiter nos loquimur. Hãc secundam sequitur Bona. hac. d. q. vlt. & dicit suo tempore fuisse communem: in ea est & Ricar. ar. 2. q. 1. vbi & dicit plus, quòd scilicet, tam cõuersio inchoata per naturalia, quam per gratiam, & collatio gloriæ fuere simul tempore, quanuis non simul natura. Et probatur, Deus potest dare beatitudinem in quocunq; instãti, ergo in instanti meriti. Secundo, In eodem instanti in quo aliquis meretur augmentum gratiæ, Deus dat illam, ergo in instanti quo meretur beatitudinẽ potest illam dare. Item, sicut dicimus quòd in eodem instanti in quo est vltima dispositio ad formam introducitur forma, sic etiam in instanti in quo est vltimatũ meritum potest Deus dare beatitudinem. D. Thomas in quodlibeto. 9. ar. 8. hanc opinionem non reputat improbabilem. In his tribus propositionibus clauditur litera Magistri.

Argumen. ¶Contra primam arguitur, ex eadem litera Magistri dicentis, quòd liberum arbitrium est libera potestas, & habilitas voluntatis rationalis, sed angeli sunt intellectuales, & non rationales vt supra. d. 3. p. 17.

Solutio. ¶Ad hoc dico, quòd notificatio prędicta arbitrij est proprie pro arbitrio, vt est hominis, extendendo tamen rationale ad intellectuale quadrat etiam angelo. Nam aliqui sancti vocant angelos rationales vnde Damascenus lib. 2. cap. 3. ait. Est ergo natura angeli rationalis & intellectualis, & libera potestate, arbitrioq; fulta. Et Gregorius in homilia Epiphanię. Iudęis tanquã rationevtẽtibus rationale animal, ideſt, angelus, prædicare debuit. Cũ enim intellectus & ratio differant quantũ ad modũ cognoscendi, quia intellectus simplici intuitu: ratio vero cognoscit discurrendo: sancti non attendentes ad rigorẽ vocabuli penes modum cognoscẽdi,

di, sed ad obiectum cognitionis, quod est idem respectu intellectus & rationis quandoq; vnum pro alio sumunt. Vel dic, quòd vere angelus in multis discurrat, & ratiocinetur, & id sancti concederent. Infra. p. 8. in solutione argumenti.

Probabilissimum est, quòd omnes angeli habuerunt aliquod præceptum penes quod probarentur. Hanc tenet Ambrosius Catharinus lib. de Angelorum gloria, & malorum lapsu. Citat pro ea Caietanum supra capitulum secundum Genesis, dicentẽ. Credimus enim angelis impositam legem fuisse fidei supernaturaliũ credendorũ, & supernaturalis felicitatis sperandæ. Et ratione probatur. Homini datum est peculiare præceptũ penes quod probaretur, ergo & angelo debuit dari. Probatur consequentia, quia Apocalyp. 21. dicitur. Mẽsura hominis, quę est angeli, ideſt, eadem est vtriusq; mensura. Matth. 22. Erunt sicut angeli Dei, ergo sicut in gloria erunt æquales & similes, ita fuisse debuerunt in merito, & in causa merendi, quæ est obedientia ad præceptum. Et per consequens præceptum debuit dari & imponi. *Propos. 4.*

Quod fuit illud præceptum non constat è sacra scriptura: dicit vero Iacobus de Valentia super psal. 81. & 102. quem sequitur Catharinus, quod reuelata fuit angelis incarnatio filij Dei, & fuit illis præceptum, quòd illum hominem adorarent. Probatur ex illo Pauli Heb. 1. Cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ dicit. Et adorent eum omnes angeli Dei. Posuit, iterum, autoritas, quia ipse Catharinus vult angelos ante mundum corporeum creatos, & in illa reuelatione primo introduxit filiũ in orbem terræ, secundo introduxit in incarnatione. Sed cum ista autoritas sumpta sit è psalmo. 96. loquitur de secundo aduẽtu ad iudicium: vnde dicens: Adorate eum omnes angeli Dei subdidit: Exultauerunt filiæ Iudæ, id est, animæ sanctæ, propter iudicia tua domine, scilicet, iudicia damnationis, & saluationis. Neque autoritas aliud prætendit, quam quod in secunda introductione ad iudicium illum omnes angeli adorabunt. Imo esset contra Catharinum, quia si in secunda introductione iubet eum ab omnibus adorari, ergo in illa reuelatione prima non iusserat adorari. Quod si dicas, stando in præfata nostra interpretatione, ergo in primo aduẽtu, scilicet, incarnationis nõ præcepit ab oĩbus angelis adorari. Cõcedo, quia neq; incarnatio facta oĩbus *Propos. 5.*

fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuit nota, vsq; ad diem ascensionis. Si dicas, non ergo adorauerunt vsq; ad diem iudicij, nego, quia quamuis in præfata reuelatione & in die ascensionis adorauerint & hodie adorent, Paulus ex illo Psalmo intendit, quòd Christus est maior angelis, quandoquidem est adorandus ab omnibus in die iudicij, neque illud præceptum ibi à Paulo expressum est ad merendum: ideo illa auctoritas non probat intentum, verosimilis tamen est illa reuelatio de gloria Christi hominis, quæ & facta fuit Adæ in illo sopore Genes. 2. Non igitur ex ista affirmatiua bene inferetur negatiua. Adorabunt, ergo non adorauerunt. Si posset sustineri, quòd illis reuelatum fuisset, quòd ministraturi erant hominibus, & impositum præceptum, defensari poterat Magister, quòd propter obsequia exhibenda habent gloriam, quia illa cum promptitudine acceptauerunt. Possentq; forsan verba Magistri ad hoc flecti, dum ait in fine dist. huius. Acceperunt præmium, quia propter obsequia nobis exhibita ex Dei obedientia & reuerentia mereri dicunt, videtur tamen vis eius verbis interpretatione hac fieri. Nihilominus tamen Bona. nu. 44. probabilem reputauit opinionem Magistri. Sed tam contra opinionem in se, quam contra hanc modo positam interpretationem. Aliqui angeli non ministrant nobis vt Seraphim, & Cherubim, vt infra. d. 10. p. 3. Ergo non fuit illis de nostro ministerio impositũ præceptum, neq; propter obsequia nostra collatum illis fuit præmium.

Propos. 6. In angelis meritum præcesserit premium tempore, seu duratione, quòd præcesserit supra. p. 3. diximus contra Magistrum, & probatur. Meritum est via ad premium tanquam ad terminum, sed via est prior termino, ergo & meritum priusquam premiũ. 2. ad Timoth. 2. cap. 2. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit, sed in legitima certatione est meritum, ergo præcedit coronam, idest premium. Sed quòd præcedat duratione tenet Scotus. hac. d. litera. H. &. d. 4. litera. N. & probatur. Status viatoris, & comprehensoris de lege repugnant, Meritum est viatoris, premium comprehensoris, ergo non sunt simul tempore. Secundò, Actus viatoris est credere & sperare: comprehensoris loco fidei videre, loco spei tenere, ergo non possunt esse simul tempore. Tertio, non potest esse, quòd in instanti præmij quis mereatur per dilectionem Dei, ergo neq; per aliquid aliud. Antecedens patet. Prius natura est visio beatifica Dei, quam dilectio, sed illa cognitio non est nisi beatitudo, ergo ista dilectio nõ est meritoria. Antecedens probatur. Prius natura est cognitio quam dilectio, & ista cognitio nõ est abstractiua, aut cõfusa, ergo beatifica, & ex cõsequẽti cũ prius sit visio beatifica, quã dilectio, nõ meretur per dilectionem, neq; est per quid aliud mereatur. Quartò, Caritas viatoris est imperfecta, comprehensoris perfecta, ergo non potest quis esse simul viator & comprehensor, & per consequens, neq; simul meritum, & premium. Quinto, Angelis bonis pro magno merito ascribitur vicisse tentationem malorum Apocal. 12. factum est prælium, &c. Sed non est simul tentari & præmiari, ergo neq; meritum & præmium.

¶ Ex hac infertur, quòd mora viæ angelorũ nõ fuit instantanea, neq; indiuisibilis. Ita tenet Alexan. 2. p. q. 109. M. 11. probat ex illo Ezech. 28. Ambulasti perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te, & loquitur cum Lucifero, sed ambulatio dicit successionem in motu, & aliqualem perseuerantiam, ergo non fuit via angelorum instantanea. Alexandrum sequuntur Scotus hac dist. litera. I. & in reportatis. Thomas. 1. p. quæst. 62. artic. 5. ad secundum & quæst. 63. art. 5. ad quartum & ar. 6. *Corol.*

Probabile est, quòd angeli post vnum actum meritorium habuerunt beatitudinem. Probatur ex Damasceno lib. 2. cap. 4. Quod est hominibus mors, hoc est angelis lapsus, sed homines post mortem non possunt mereri, ergo neq; angeli post primũ peccatum resurgere: & cum Deus sit pronior ad miserendum quam ad puniendum, si propter vnum peccatum malos damnauit, propter vnum meritum bonos præmiauit. Probatur consequentia, quia homo propter vnum peccatum solum dicitur cadere à iustitia, & eius peccatum dicitur casus. Confir. quia homo vno actu bono meretur beatitudinem, ergo & angelus, & nullum erat impedimentum quare non daretur, ergo fuit post vnũ meritum data. Hæc debet esse mens Alexandri. 2. p. quæst. 19. Memb. 2. dum ait, quòd natura rationalis, naturaliter semel est vertibilis de se non pluries, nisi ex vnione cum aliquo alio, sicut est de anima rationali separata à corpore, quæ necessario permanet in statu, in quo erat ante separationem. Angelica na- *Propos. 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tura semel auersa à Deo semper permanet in auersione, & conuersa semper permanet in conuersione, sed constat, quod angelus habens gratiam gratum facientem non potest non conuerti ad Deum, conuersus semel non potest auersus esse, ergo patet quòd angeli apostatæ nunquam habuerunt gratiam gratum facientem. Hæc Alexand. vbi nota tria. Primum, quòd natura rationalis semel est vertibilis de se. Secundũ, quod angeli semel cõuersi, aut auersi, permanserunt sic, & hoc secundum facit cum cõclusione, & suis probationibus. Tertiũ, quòd ex mente Alex. sicut mali angeli non habuerunt gratiam, ita neq; aliquod meritum. Durandus. d. 4. q. 2. ad. 1. quanuis teneat angelos fuisse creatos in gratia, tamen cum Alex. negat eos habuisse aliquem actũ meritorium, quod est contra Thomam. 1. p. q. 63. ar. 5. ad. 4. De sententia Alex. vide infra. d. 7. p. 3.

Propos. 8. Probabilius est, quòd per plures actus, assecuti sunt beatitudinem, quanuis in breuissimo tempore elicitos. Ita tenet Scotus hac dist. quæst. 2. ad tertium principale, & ante solutionem argumentorum, & in reportatis dist. 4. in solutione vltimi argumenti, & probatur. Primò, quia Mora viæ angelorum non fuit instantanea, ergo non est verosimile, quòd angeli boni fuerunt ocioſi, aut elicuerunt actus indifferentes. Secundo, quia boni angeli restiterunt tentationi malorum Apocaly p. 12. factum est prelium in cęlo, in qua resistentia multum meruerunt, & credendum est, quod habuerunt aliquem actum circa vltimum finem, ergo habuerunt plures actus meritorios. Confir. quia supra. p. 5. habuerunt præceptum, penes quod boni meruerunt, & etiam meruerunt in illa resistentia. Tertiò, quia mali non sunt damnati post vnum peccatum, quia peccauerunt pluribus peccatis, scilicet, superbiæ, & inuidiæ, sed si ex primo peccato fuissent in termino: in via non possent peccare secundum peccatum, ergo neque boni fuerunt præmiati post vnum actum meritorium.

Argum. ¶ Contra hanc arguitur. Angeli acquirunt suam perfectionem naturalem per vnicum actum sine discursu, ergo & perfectionem supernaturalem acquirent vnico actu, & per consequens per vnum actum meritorium assequuti sunt beatitudinem. Probatur consequentia, quia gratia non destruit naturam

naturam sed perficit. ¶ Hoc argumentum videtur conuicisse Thomam. 1. p. q. 62. art. 5. sed quia protinus quæst. 63. art. 5. ad quartum fatetur omnes angelos in primo instanti meruisse: vnde arguebatur Thomas præcipue à Scoto de contradictione, quia tunc omnes angeli fuissent beati, & præmiati, Caietanus in præfatis locis non parum laborat pro exponendo Thoma. Et resolutio suæ expositionis stat in hoc, quòd in doctrina Thomæ via angelorum integratur ex duobus instantibus. Primum ita est via, quòd non terminus. Alterum verò est simul via & terminus, via in quantum est ex libero arbitrio: terminus inquantum consummatè à Deo perfunditur gratia. Habent ergo angeli suam beatitudinem post vnum actum meritorium, vt est ille actus via & non terminus. Cum quo tamen stat, quòd post illum actum, qui est puræ viæ potuit præstari impedimentum per malos angelos in altero instanti, qui simul erat via & terminus, ideirco quanuis in primo instanti omnes habuerunt actum meritorium, in secundo, posito à malis impedimento fuere damnati, & non præmiati, sicut boni qui cum non posuissent impedimentum post illum primũ fuere premiati. Vnde in via Thomæ solum fuere duæ moræ viæ angelorum. Quicquid aũt sit de opinione Tho. Ad argum. dico quod antecedẽs posset negari, sed q̃ vere angelus in multis possit discurrere, neq; hoc reputat Sco. inconueniens in hac. d. q. 2. ad vlt. quia non est necessariũ, quòd simul cognoscat principiũ, & omnes cõclusiones virtualiter cõtentas in principio, ad idẽ est in. d. 7. ante literam. D. & prius in. d. 1. q. 6. litera. A. & in reportatis. d. 4. huius ad argu. vlt. idẽ tenet Ochã in. 2. q. 16. conclu. 6. quod Scotus. Faciunt in hanc sententiam autoritates sanctorum vocantium angelos rationales. supra. p. 3. bene quidem, vt Scotus ait, non ponunt diem neq; annum ad cognoscendas conclusiones deducibiles ex principijs. Estq́; apparẽs ratio, quia discurrere nõ est cognoscere vnũ post aliud, sic enim angeli cognoscũt, nõ enim possunt simul intelligere, quod est contra Duran d. 3. huius. 2. q. 8. Vide Thom. 1. p. q. 58. ar. 2. & q. 85. ar. 4. Sed discurrere est cognoscere vnum per aliud in virtute alicuius consequentiæ, sed angeli ad cognoscendas cogitationes cordium, & aliqua supernaturalia procedunt ab vno ad aliud, vt patet in Dæmone,

Solutio

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt tentet,& Matth. 4. ad cognoscendum an Christus esset filius Dei. Dic vt lapides isti panes fiant, similiter ad futura contingentia. Alias enim si cognito principio, cognosceret omnes conclusiones, & cognita causa omnes effectus, aut veritates scibiles, cognosceret infinitas, aut tot quot eius capacitas capere posset: propterea ergo bene posset negari antecedens, vel si concedatur cũ Thoma, vel respõdeatur, quòd trãseat, negatur cõsequẽtia, quia non est simile de discursu. Nam beatitudo naturalis quæ acquiritur operatione, acquiritur operando vnum post aliud. A simili beatitudo supernaturalis operando vnum & postea aliud acquiritur, atq; cognoscere vnum post aliud non est discurrere. Non ergo vnus actus meritorius fuit sufficienter inductiuus beatitudinis, & dispositio vltimata, vt probant rationes factæ ad conclusionem, & dicit Scotus hac. d. Aliter respondebat quidam Scotista, quòd quando dicimus per plura merita Angelos acquisisse beatitudinem, non intelligitur per plures actus meruisse illam, sed per meritum quod durauit per plura instantia, & non per vnum instans solum. Atq; sic poterat concedi consequentia, neque ex consequenti sequetur, ergo per vnum instans durauit mora, imo addebat posse negari, quod perfectionem naturalem habuerunt per vnum actum & vnum instans, quia alius erat in ipsis assensus præmissarum, alius conclusionis. Prior tamen solutio magis est ad mentem Scoti. Argumenta tertiæ propositionis loquuntur de posibili, nos de facto.

Corol. ¶ Ex præhabitis siue per vnicum actum, siue per plures in breui tempore elicitos, infertur, quòd ad magnum præmium plus facit intensio actus, quam multitudo meritorum, quia homines post multos actus & difficultates assequuntur adæquari angelis. Vide Scotum hac dist. quæst. 1. ad secundum principale. Idcirco in scriptura admonemur feruorem, & reprehendimur de remissione Apocalyp. 3. vtinam frigidus esses, aut calidus. Heb. 12. remissas manus & soluta genua erigite. Rom. 12. solicitudine non pigri, spiritu feruentes, Domino seruientes, Matth. 25. reprehenditur seruus piger. Lucæ. 12. ignem veni mittere. Vbi non tam caritas, quam feruor per ignem qui calidissimus est commendatur.

DE

DE PECCATO MALORVM ANGELORVM.

CErtum est malos Angelos peccasse peccato superbiæ, & illud fuisse primum eorum peccatum psal. 73. superbia eorũ qui te oderunt ascendit semper eccles. 10. initium omnis peccati superbia, & initium superbiæ apostatare à Deo. Modo angeli dicuntur, spiritus apostatici. Secundo peccauerunt inuidia, sapientiæ. 2. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Tertio peccauerunt ira, vnde de illo Apocalyp. 12. dixerunt Angeli sancti. Væ terræ quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam. Hæc tria peccata satis innuit Basilius serm. de inuidia protinus in principio dicens. Quemadmodum boni est non inuidere, sic diaboli propria est inuidia: & aliquanto inferius. Quid autorẽ mali Dæmonem ad bellum contra homines excitauit? nonne inuidia, per quam aduersus Deum pugnare palam conuictus est? Indignatus quidem Deo propter munificentiam erga hominẽ, vlciscens vero hominem, quandoquidem Deum nõ poterat. Ex eo quod illum pugnasse aduersus Deum ait, ostendit superbiam. Sic etiam in nobis hæc peccata concatenantur, quia è superbia inuidemus, ex inuidia contra proximos irascimur, ex ira detrahimus, & susurramus. *Propos. 9.*

Angelus appetijt similitudinem Dei. Isaiæ. 14. Ero similis altissimo. Sed quomodo potuit appetere similitudinem Dei variæ sunt Doctorum sententiæ: Bona. hac. d. num. 16. & Thomas. 1. p. q. 63. art. 3. distinguunt, quod æqualitas Dei est vel æquiparãtiæ vel similitudinis & imitationis. Alex. 2. p. q. 109. M. 2. & 3. vocat æquiparantiam simpliciter: aut secundum quid: Dicunt ergo Bona. & Thomas, quod æquiparantiam, scilicet quæ est æquiparantia simpliciter non potuit angelus appetere, quia sciebat sibi impossibilem, neque potest cadere in cõgnitionem siue intellectũ, & addit Bona. quod si quis fingat, non appetit æqualitatem, sed suam fictionem. Similitudinis seu imitationis potest appeti ordinate, & inordinate. Hanc angelus appetiuit, sed inordinate. Secundum Thomam appetijt finalem beatitudinem per suam propriam virtutem, quod est proprium Dei. Bona. dicit quod appetijt alijs præesse, & hoc fuit imitatiõis: sua tamẽ autoritate, quod fuit inordinationis, quia est solius Dei, & æquiparantiæ nulli su- *Propo. 10.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

besse. Atque ex hoc hi duo sancti exponunt Anselmum dicentem quod appetijt illud ad quod peruenisset si stetisset, & Gregorium quod appetijt esse sui iuris. Scotus. d. 6. q. 1. tenet quod æqualitas Dei potest appeti etiam cognita vt impossibilis, quia voluntas bene est impossibilium. 3. ethi. ca 5. & Augustinus ait. Ambitiosa voluntas non quid possit, sed quid velit attendit. Illa tamen volitio non esset efficax apponendo media. Sed esset tãtum velleitas, idest, velle complacentiæ. Electio quoniam ad eã pertinet ponere media non potest esse impossibilium, vt ibidem Philosophus dicit. In illa velleitate potest esse meritum & peccatum vt dicit Scotus loco citato, & in. 3. dist. 16. quæst. 2. litera. G. Addit & Scotus quod primum peccatum angeli non fuit superbia propriè dicta, quæ est appetitus excellentiæ, dicente Augustino. 14. de ciuitate Dei cap. 13. Quid est superbia, nisi peruersæ celsitudinis appetitus? & per cõsequens excellentia respectu aliquorum, quibus alijs excellat, sed angelus nil appetebat primo in ordine ad alios, sed in ordine ad se. Dicit ergo citata d. 6. q. 2. litera. N. quod propter delectationẽ quam importabat, magis videtur reduci ad luxuriam, non quæ sit actus carnis, sed propter delectationẽ in amore immoderato sui. Ad hoc facit autoritas quædam Albini super Genesin quam refert Alex. citata. q. 109. M. 2. quãuis etiã dicat esse superbiã. Ait, ergo sic. Ad seipsos conuersi sunt, & sua propria sunt delectati potestate, & iste est primꝰ defectus & prima inopia rationalis creaturæ, & hoc vitium quid aliud nisi superbia nuncupatur. Iacobus de Valentia & Catharinus supra citatus dicit quod nota vnione humanitatis & Verbi ex amore suæ excellentiæ appetijt Lucifer illã vnionẽ suæ naturæ: atq; sic esse Deũ & exaltari super astra Dei, idest angelos, & esse similẽ altissimo, quod est propriũ filij, esse similẽ patri, & habere imperiũ super omnẽ creaturam, sine meritis, quia neq; præsciuit diabolus merita & passionẽ Christi, propter quæ fuit exaltatus Philipp. 2. & Hebr. 2. Facit illud Ioan. 8. Quæritis interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum, vos ex patre diabolo estis & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio, ergo velle occidere Christũ fuit opus diaboli ab initio, & eius ira contra Christum hominem, & per consequens inuidia aduersus eius gloriam inquãtum homo est. Confir. quia inuidia non

non habetur de illis qui nimium excellunt, & circa illa quæ quis sibi videt esse improportionata, ergo angelus non inuidit Deo suam diuinitatem, idcirco si inuidit filio Dei inuidit illam vnionem, & superexaltationem humanæ naturæ. Secundo ex Apocalyp. 12. de Dracone stante ad deuorandum filium mulieris per quam beata Virgo signatur, & per filium Christus. Et post illud odium aduersus filium mulieris ponitur pugna Michaelis & aliorum angelorum, igitur circa hoc mysteriũ fuit illorum peccatũ Neque per hoc quod appetebat illam vnionem, appetebat non esse qui appetitus est contra naturale desiderium quo vnaquæque res desiderat conseruare suum esse, quoniam ille appetitus erat ad perfectius, & melius esse. Vel potest dici ex Bernardo ser. 17. super cantica, quanuis id dicat dubitãdo, quod præsciuit homines futuros pares in gloria, & inuidit, molitꝰ habere subiectos socios dedignatus, quia infirmiores natura.

Ex his apparet angelorum aliorum peccatum, quia secundũ Thomã & Bona. peccatum illorum fuit simile volendo sibi beatitudinem inordinate, quia non est credendum quod voluerint gloriam alteri priusquam sibi: non tamen crediderunt se posse illam consequi sine Luciferi sublimitate, ideo illi consenserunt, & proprie superbierunt, & superbiæ consenserunt. Secundum opinionem aliam dicere possumus, quod consenserunt quod illa vnio fieret in natura ipsius Luciferi, quia non erat fienda nisi in vna tantum natura singulari, & indiuidua. Secundum aliam Bernardi noluere habere homines pares in gloria. Tertullianus lib. de habitu muliebri, in principio dicit angelos cecidisse è cœlo ex amore mulierum cum adhuc incultę & incompositæ essent. Quæ sententia videtur hæretica quoniam ante multiplicationẽ fœminarum ceciderant, & serpens, idest, diabolus tentauerat primos parentes. Genes. 3. *Corol.*

Angelus potuit peccare in primo instanti sui esse, vel suæ creationis Hanc tenet Scotus hac. d. 5. q. 2. & in reportatis. d. 4. Sequitur eum Gabriel. d. 4. q. vnica. artic. 3. dubio. 1. & est contra multos præcipue contrà Thom. 1. p. q. 63. art. 5. cõtra Durã. hac. d. q. 2. & probat, quia in illo instãti potuit imponi ei aliquod præceptũ, & ille potuit nõ operari, ergo potuit peccare saltẽ peccato omis- *Propos. 11*

Universidad de Deusto
Biblioteca

omissionis. Aliqui Thomistæ Salmanticæ hoc argumentum concessere interpretati Thomam quod loqueretur de peccato commissionis. Duran. & Caieta. neque de peccato omissionis concedunt. Secundo probatur. In primo instanti potuit mereri, ergo & peccare. Antecedens conceditur, quia Christus in primo instanti meruit, vide in. 3. d. 18. Probatur consequētia, quia ęqualis libertas requiritur ad peccandum & merēdum. Caietanus cō cedit quod est liber ad operandū, & ad nō operandū, si tamē debeat operari ꝙ debet operari bene, quia omnis operatio quæ incipit cū esse rei, est effectiuè à causa producēte rē in esse: & si prima operatio angeli posset esse mala Deus esset autor mali. Durā. quanuis consentiat opinioni, impugnat tamen rationem hanc, quæ est in qua se fundat Thomas. Sed tam ad conclusionem quā contra istam rationem sic arguitur, tertio. Possunt homines peccare in primo instanti quo veniunt ad vsum rationis, & est verisimile quod aliqui peccant sine hoc quod illa prima operatio ipsorum sit à Deo, ergo & angeli. Patet consequentia, quia non sunt minus liberi angeli quam homines in illo instanti. Quarto & est ad idem. Posset Deus annihilare aliquem existentem in aliqua mala voluntate, & posset illum reproducere in eadem mala volitione, sine hoc quod imputaretur Deo eius mala voluntas, nisi tā quam causæ valde remotæ, ergo à simili, mala volitio angeli prima non posset imputari Deo nisi remotissime, quia, scilicet est causa productiua ipsius angeli, cuius volitio libera fuit à seipso. Confir. quia secunda volitio angeli non est magis libera quam prima, sed potest peccare in secunda, ergo & in prima. Antecedēs probatur, quia sicut ad primam est inclinatio naturalis, ita, & eodem modo est ad secundam, cum natura non habeat minorem vim in secundo instanti, quam in primo: sed non obstante illa inclinatione est liber ad secundam, ergo & ad primam. Alia argumenta facit Scotus pro se, & multa contra se quæ tamen soluit. Cum Thoma est Ricardus. d. 3. huius. q. vlti. Videturque fuisse mens Alexandri. 2. p. q. 29. M. 1. arti. 7. vbi mouet quæstionē, sic. Vtrum in eodem instanti potuerunt esse hæc duo in angelo, scilicet vertibilitas & versio? Et quanuis per corpus quæstionis semper respondere videatur, vt de facto, quod angelus non fuit malus tamen ex titulo quæstionis patet quod respondet ad possibile

sibile, & in solutione argumenti penultimi dicit, quod in nulla creatura simul est actus in eodem instanti, cum potentia, nec cū essentia simul, dico nec natura nec duratione. Vnde videtur fuisse Alexandri opinio, quam secutus est Thomas. Est tamen discrimen quia Thomas concessit meritum in angelis in primo instanti: Alexan. sicut neque peccatum, ita neque meritum concedet.

Ad argumentum in quo se fundat Thomas, Respondemus quod ex eodem fundamento probabitur opinio Alexandri. Prima operatio incipiens cum esse rei est à Deo, sed operatio angeli quæ non est libera, & propria ipsius non est meritoria, ergo sicut in primo instanti non potuit peccare, ita neque mereri. Patet consequentia quia prima talis operatio est à Deo & non ab angelo. Sed quod potuit mereri & de facto meruit concessit Thomas supra. p. 7. &. 8. Dico ergo ꝙ illa propositio habet locum in habentibus principium naturale, non vero in habentibus principium liberum. Atque Durandus, neque in omnibus habentibus principium naturale admittit, nisi penes principium passiuum naturale, vt in grauibus & leuibus, quæ non habent principium actiuum sui motus, sed solum passiuum, oportet ꝙ sit extra ipsa, & hoc est generans, quæ est proxima causa motus. At vero in igne atque alijs habentibus principium actiuum non attribuitur generanti nisi sicut causæ remotæ. V.g. quando ignis est, in eodem instanti illuminat, quæ illuminatio ipsi igni attribuitur, neque magis in secundo instanti quam in primo, perinde & soli, qui quandiu causat lucem semper est lucidus aër ab ipso sole, tam in primo instanti, quam in secundo. *Solutio.*

Angeli non fuere puniti in eodem instanti in quo primo peccauerunt. Hanc tenet Scotus. hac. d. quæst. 2. litera. N. & probatur quia mora viæ illorum non fuit instantanea, neque indiuisibilis, & peccauerunt pluribus peccatis vt habes supra. p. 8. &. 9. Item homines non puniuntur pœna damnationis protinus in instanti in quo primo peccant, ergo neque angeli. Consequentia videtur satis probabilis cum simus & loquamur in materia morali. Tertio, Angeli boni non fuere præmiati in primo instanti in quo meruerunt, vt habes supra, neque Thomas negauit *Propo. 12.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

gauit, ergo neque malifacere puniti in primo instanti in quo peccauerunt. Patet consequentia, quia pronior est Deus ad miserendum, quam puniendum. Quarto quia Deus non imputat homini ad damnationem malam voluntatem quam habet in termino viæ qui est primum instans punitionis, ergo neque angelis imputauit. Consequentia est valde moralis. Hæc propositio est contra Thomam ponentem duo instantia: in primo meritum fuit, etiam malorum: in secundo peccauerunt & puniti simul sunt. Vide supra, p. 8. in solutione argumenti.

Argumen. Solutio Si dicas, ergo peccatum angelorum primum fuit remediabile. Concedo, quandiu via durauit. Neque mirum quod nullus illorum fuit reuersus à via sua mala cum ad pœnitendum egeret auxilio speciali Dei, quod iuste Deus nemini illorum præstitit. Est enim angelus vt Damascenus ait lib. 2. capitu. 3. inadeptiuus pœnitentiæ, idest, cum magna difficultate pœnitens ante terminum: quia difficillime euellitur angelus ab eo, cui semel adhæsit. Vel est inadeptiuus, post clausum terminum suæ viæ, vti homines post mortem. Potest dari simile in hominibus, quia omnes possunt saluari, sed non extra ecclesiam: peccatores etiam, sed non sine pœnitentia

Argum. Si dicas potuit Deus in eodem instanti peccati punire. Concedo, sicut potest homines, non tamen punit: extat enim verbum Christi, qui perseuerauerit vsque in finem saluus erit. Matth. 24. Vnde cum requiratur perseuerantia, datur tempus ad vtrunque, ad merendum & peccandum: & simile debet moraliter conijci factum cum angelis. Aduerte tamen quod hæc instantia posita in via angelorum, secundum Thomam, accipiuntur secundum successionem in actibus ipsorum. Vide in. 1. parte. quæst. 62. artic. 5. ad. 2. ratio est quia ipse tenet operationes æuiternorum mensurari tempore. Scotus tam hac. distin. quæstio. 1. litera. H. quam distin. 2. quæstio. 4. tenet esse diuersa nunc æui. Vide supra distin. 2. p. 4. Ita quod secundum Scotum non sunt instantia temporis discreti.

DISTINCTIO VI.

De qualitate Angelorum cadentium: & de loco in quem ceciderunt.

PLures Angeli permanserunt quã ceciderunt. Hanc docet Alex. 2. p. q. 110. M. 4 probat ex illo. 4. Reg. 6. quod dixit Heliseus ad Giezi plures sunt nobiscũ quam cum illis, quod Hugo de sancto Victore exponit de angelis bonis, & malis quasi dicat plures Angeli boni sunt parati nobis ad auxiliũ, quã mali ad nocendũ. Item Apocaly. 12 Draco trahebat cauda tertiam partem stellarum. Videtur ergo quod tertia pars angelorũ cecidit, & duæ tertiæ remanserunt. Ratione probat hanc Thomas. 1. p. q. 63. ar. 9. Quæ sunt contra naturam accidũt in paucioribus, peccatũ fuit cõtra naturalẽ inclinationẽ angelorum, ergo fuit in paucioribus. Maior probatur quia natura consequitur suum effectũ vel semper, vel vt in pluribus. Hæc ratio est congruitatis in agentibus liberis, habet vero pondus in ijs quæ naturali actione suũ effectũ consequuntur. Posset autẽ retorqueri pro hominibus quos constat plures dãnari. Matthei. 19. Multi sunt vocati pauci vero electi. Respondet Thomas aliud esse de hominibus, quia sequũtur bona sensibilia, quæ sunt pluribus nota. Angeli sunt intellectuales, neque bona sequuntur sensibilia. Nihilominus tamen posset adhuc replicari, quia ratio in hominibus semper deprecatur ad optima, & synteresis ob murmurat, libere tamen peccant. Sed non est opus, sat est quod ratio sit congrua, & in angelis ita fuerit. *Propos. 1.*

De quolibet ordine angelorum aliqui ceciderunt. Ad hanc facit Magister in litera dum ait, quod de vtroq; gradu, scilicet de maioribus & minoribus quidam corruerunt, & clarius. d. 9. Iam nunc. Idem docent Alex. 2. p. q. 110. M. 3. Bona. hac. d. num. 12. probatque duabus autoritatibus: prima est Hugonis lib. de sacra mẽtis. De quolibet ordine aliqui ceciderũt & vnũ ordinẽ contrariũ fecerũt, vbi nõ est ordo, sed sempiternꝰ horror inhabitat. Alia est Gregorij, in homilia pentecost. quod ad omnes ordines angelorũ aliqui homines assumũtur, sed hoc est ad implendas ruinas *Propos. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

angelorum iuxta id psal. 109. implebit ruinas, ergo. Sed notandum quod quando dicimus angelos esse huius aut illius ordinis est propterea quod si starent ad illum ordinem assumerentur, vt potes videre in litera Magistri d. 9. In scriptura vero non inueniuntur nomina Seraphim, & Thronorũ dici de Dęmonibus, quia vt dicit Alexan. vbi supra, & post eum Bonauen. hac. dist. nume. 14. atque Thomas. 1. p. quæst. 63. artic. 9. ad. 3. Hæc nomina ab aliquo sumuntur quod repugnat dici de malis. Vt Seraphim ab ardore caritatis, Throni dicunt sedem in qua Dominus requiescit & inhabitat vt sua iudicia decernat. Hæc non possunt esse communia bonis, & malis, quia non sonant esse posse cum peccato mortali. Cætera nomina sunt communia bonis & malis: vt Cherubim, idest, plenitudo scientiæ, Potestates, Principatus.

Propos. 3. Lucifer si stetisset fuisset collocatus in ordine Seraphim. Ita docet Magister in litera dum ait, vnus fuit omnibus alijs cadentibus excellentior, neque inter stantes aliquis eo fuit dignior & probat testimonijs scripturæ atque sanctorum. Ad conclusionem est Alexan. 2. p. quæst. 109 M. 1. artic. 1. &. 2. Bonauẽ. hac. dist. quæst. 1. Ricar. quæst. etiam. 1. Thom. 1. p. quæstio. 63. arti. 7. Si dicas quod vocatur Cherub extentus & protegens Ezechiel. 28. sub persona regis Tyri. Ratio huius denominationis iã dicta est in prędcedenti propositiõe, & datur expresse à Bona. modo citato, quia habuit in sua creatione habitum scientiæ conuenientem ordini Cherubim: non tamen habuit habitum incendij caritatis nisi à gratia, qui habitus conuenit ordini Seraphim, & non se compatitur cum peccato, de quo ibi reprehendebatur per Ezechielem: ideo non vocatur Seraphim, quãuis ad illum ordinem esset præparatus. ¶ Si addas quod Damasc. lib. 2. capit. 4. dicit, quod ex angelicis virtutibus ea, quæ præerat terrestri ordini, & cui à Deo terræ custodia cõmissa erat eleuata est aduersus Deum & collapsa, & quod corruit infinita multitudo angelorum sub ea ordinatorum: vbi videtur sentire quod fuerit de infima Hierarchia cui conuenit præesse terræ vt infra. dist. 11. p. 2. Huic autoritati dupliciter respondet Alexan. Hallens. loco citato. Primo q̃ omnes sunt administratorij spirit⁹ vt dicitur. 1. Hebr. idcirco omnibus etiam supremis conuenit admini

Argum. 1.

Solutio.

Argum. 2.

Solutio.

administrare quodammodo hæc terrestria. De hoc vide infra. d. 10. propos. 3. Hanc interpretationem amplectitur Bona. citatus. Dat aliam Alex. quòd fuit vna positio dicens duo genera bonorum angelorum fuisse. Vnum superęcelestium, in quibus nunquam fuit, qui cadendo diabolus factus est, alterum genus fuit mundanorum, qui mundanis ministerijs distributi fuere sub alijs sublimioribus & beatioribus, vt pro recte gestis præposituris suis accipiant illam vitam beatam: in his fuit diabolus. Atq; si de his angelis Damascenus loquitur non est cum eo tenendũ, quia dicit Augustinus lib. 11. super Genesin cap. 19. vbi hoc refert. Asserant hæc duo genera bonorum angelorum qui potuerint, mihi fateor vnde hoc secundum scripturas asseram non interim occurrit, vnde hanc opinionem vel reprobat, vel saltem ex scriptura non esse certam affirmat. Vide eundem Augustinum de Ciuitate Dei lib. 8. cap. 14. referentem opinionem Platonicorũ tripliciter diuidentium animas rationales: in Deos, qui excelsissimum locum tenẽt: in dæmones, qui medium locum in aere infra globum lunarem: in homines qui infimum in terra: & in lib. 9. cap. 2. opinionem refert dicentium, dæmones alios bonos, alios malos esse. Cum quibus videtur consonare positio citata ab Alexandro, & ab eodem August. super Genesin, neq; in illa credendum esset fuisse Damascenum, quòd si tamen secundum illam fuerit locutus patet, quòd non est tenendus. Easdem ambas Alexandri solutiones dat Ricardus. q. 1. Et Thomas vbi supra: exponitq; sane dictum Damasceni.

Propos. 4. Lucifer cum omnibus prauitatis suæ consortibus deiectus est in istum aerem caliginosum, qui est eis deputatus in carcerem vsq; ad diem iudicij ad exercitium & probationem hominum. Ita docet Magister in litera. Vnde patet, quòd duplex locus est dæmonibus deputatus, in pœnam, aer vsq; ad iudicium: infernus post iudicium. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Vocatur autem aer caliginosus, primo quia ex se, nullam habet claritatem. Secundò, quia vt lumen solis illuminet, eius radij debent terminari ad corpus opacum, & inde reflecti: quod patet, quia radij solis de nocte non videntur, quanuis inter nos & cœlum intercipiantur, terminati vero ad lunam reflectuntur & habemus lumen. Habitant ergo dę-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mones illam partem aeris ad quam radij solis à terra reflexi nõ ascendunt, & ille est caliginosus aer. Idcirco à Paulo Ephes. 6. vocantur, principes rectores tenebrarum harum: & principes aeris Ephes. 2. Signantur sub auibus cœli Matth. 13. Ex illo aere ad tentandum homines descendunt. Si autem aliqui sint in inferno dicit Magister, quòd verisimile est quod aliqui quotidie illuc vadunt, quia animas cruciandas deducunt, & alternatis vicibus animas illic detinent atq; cruciant. Ad idem est Bona. num. 16. quòd descendunt secundum quòd inter se habent deputata maledictionis officia. Sicubi autem inueniatur, quòd dæmones portant secum gehennæ ignem quocunque vadunt, debet intelligi vel de igne quem aliqui dicunt eos secum reuera portare, quanuis illo minus intense modo crucientur, quam post diem iudicij vel de igne vitiorũ, scilicet, irę, inuidię, superbię, quoniam alij negant eos modo torqueri igne materiali, at vero scientes se igni deputatos valde torquentur, sicut angelis sanctis quando ad nos veniunt nihil de gloria aufertur: ita & dæmonibus nihil de pœna minuitur. Vide de ista Alexand. 2. p. quæst. 116. Thom. 1. p. q. 64. art. 4.

Proposi. 5. Lucifer creditur fuisse qui tentauit primos parentes in paradiso, & Christum Dominum in deserto: & quòd ex eo tempore quo victus fuit à Christo in deserto, aut saltem in passione est religatus in infernum secundum illud Apocalyp. 20. quòd draco serpens antiquus religatus est, & clausus atque signatus donec mille anni consummentur. Magister in litera referens vnam opinionem. Alij quos ibidem refert putant ex quo cecidit fuisse illuc demersum. Tempore Antichristi soluetur, vel ex inferno, si iam ibi est, vel saltem, quia habebit maiorem potestatem contra homines quam modo habeat. Idem Magister, tenendo, vt certius quòd post Christi victoriam sit in inferno debet intelligi potius post passionem, quam ante, quia Luc. 4. dicitur, quòd consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo vsq; ad tempus, quoniam tempore passionis reuersus est per persecutionem apertam, quanuis non per suggestionem. Alligatio etiam diaboli est non permitti exercere tantam potestatem quantam potest dolo, & vi. De ista ligatione vide Alex. 2. p. q. 111. & 112. vbi & petit an per Christi aduentum fuerit potestas diaboli magis

gis alligata, quam prius? & distinguit, quòd potest dici ligata vel ex parte gratiæ, vel ex parte maioris bonitatis in eis qui tentantur: ex parte gratiæ, magis ligata est per Christum: per quem gratia, & veritas facta est Ioan. 1. possumus dare exemplum, si sint contra vnum sex hostes, cui tamen in adiutorium fiant alij quatuor, aut sex, quia hostium vires magis tunc dicuntur & sunt debiles: vide in. d. vltim. in fine tertij. Ex parte bonitatis eorum qui tentantur, in quibusdam est magis ligata, in alijs magis soluta. Quanto enim maior est gratia Dei, tanto contemptus illius est grauior, vnde Hebr. 10. Irritam quis faciens legem Moysi sine vlla miseratione duobus, aut tribus testibus moritur quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit. Ad idem sunt verba Christi Matthæ. 12. de dæmone expulso à Iudæis in receptione legis, & post non receptum ab eis euangelium reuerso cum septem alijs nequioribus se, quibus facta sunt nouissima peiora prioribus. Et. 2. Petri. 2. Si refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri Iesu Christi, his rursus implicantur facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Vide &. l. 3. d. 19. p. 8.

In dæmonibus est prælatio, ita quòd alij imperant, alij obediunt: habentque prælationes alij maiores, alij minores, quidam vni prouinciæ: alij vni vitio, aliqui vni homini præsunt. Magister in litera: sequuntur Alexand. 2. p. quæst. 37. Memb. 3. Bona. & Ricard. hac dist. Thomas. 1. p. quæst. 109. artic. 2. Dicitque Bonauentu. quòd conantur imitari filij tenebrarum filios lucis, & quanuis dicatur Prouerbio. 13. inter superbos semper sunt iurgia, tamen ex odio quod habent in homines, obediunt minores potentioribus in naturalibus, & subtilioribus in malitia: sicut superbi homines obediunt superbis ex appetitu triumphi, & odio inimicorum: tum etiam vt expleatur diuina iustitia sicut inter carcerarios, & tortores vnus præest, alij obediunt. Ideo Iob. 41. dicitur Lucifer rex super filios superbiæ. Durabit autem hæc prælatio vsque ad diem iudicij, quando secundum Paul. 1. Corinth. 15. per Christum euacuabitur omnis principatus. Debetq; illa eorũ prelatio dici potius de facto, quam de iure. *Proposi. 6.*

Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

Proposi. 7. Si Dæmon victus alium hominem tentet, Magister duos modos dicendi refert, vnus dicit, quòd semel victus amittit potestatem tentandi. Alij dicunt, quòd solum amittit potestatem de illo vitio in quo superatur. Bona. q. literali dicit, quòd melius est dubitare, quam aliquid super hoc definire. Est tertia positio quam refert Thomas. 1.p.q. 114.ar.5. quòd potest alios tentare, sed non eundē. Est & quarta, quā sequitur & tenet Thomas ibi, quòd potest alios, & eundem tentare, atq; de eodem vitio sed eundem non nisi post aliquod tempus, sicut Lucæ. 4. dicitur de diabolo, quòd consummata omni tentatione Christi Domini recessit vsque ad tempus. Vnde & debes aduertere, quòd vt dæmon dicatur victus non sufficit eum vinci in vno conflictu solo, vt patet in Christo Domino qui eum semel vicit in deserto: secundo in pinnaculo templi. Tertio in monte, & ibi perfecta fuit illa victoria. In Iob etiam aspice, qui semel & pluries tentatus fuit, quanuis in vno, & altero eum conflictu vicisset. Vide Alex. 2.p.q. 111. vbi per tria membra tractat de hoc: & resolutio stat in hoc, quod quantumcunq; victus semper adhuc tentat, quia licet posset esse vt plene victus non vlterius tentaret illo genere tentationis, tamen in hac vita nunquam est perfecta, & plena victoria quin remaneat aliquid vincendum. In illis in quibus non est fomes vt in Christo, vel in quibus esset extinctus, cohibetur dæmon à tentatione interiori, non tamen ab exteriori. Neq; est simile de hoste in bello interfecto, quia talis vltra non potest bellare, & in rebellionem surgere, sicut posset si duntaxat victus foret. Neq; item est simile de Monomachia seu duello, in quo superatus non potest bellare de iustitia, & habetur infamis quasi conuictus de periurio. Non sic in bello spirituali, quia permittitur diabolo sua potestas, eo quòd tentationes prosunt electis, & sunt in vtilitatem non tentantis sed tentatorum. Bene quidem semel sufficienter victus amittit audaciam tentandi, vt patuit in Christi prima victoria in deserto, facit & illud Iacob. 4. resistite diabolo & fugiet à vobis. In his dictis resoluuntur prædicta tria membra Alexandri.

DIS-

DISTINCTIO VII.

De confirmatione bonorum angelorum, & obstinatione malorum, & quid possunt dæmones ad immutandas creaturas.

Proposi. 1. ANgeli boni post confirmationem peccare non possunt in sensu composito, bene tamen in sensu diuiso. Ista propositio pro vtraq; parte docetur à Scoto in 4.d.49.q.6.litera.G. quia hoc non solum habet locū in angelis, sed in omnibus beatis, & per gratiam confirmatis. De angelis specialiter, quòd non possint peccare docet Magister in litera, & est de fide contra Caluinū dicentem, quòd angeli boni Deo obedientes continuo peccant, fundatq; se in illo Iob. 4. Ecce qui seruiunt ei nō sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatē, seu iniquitatē, si iniquitatem ergo & peccatum, quia peccatum est iniquitas. 1. Ioan. 3. & cum Ioannes Caluinus non ponat discrimen inter mortale & veniale, constat eum loqui de mortali. Contra hanc & pro concluſi. Matth. 18. Angeli eorum semper vident faciem patris, sed si angeli semper peccarent non possent esse in cœlo, sed in stagno ignis iuxta id Apocalyp. 21. de super cœlesti Hierusalem. Nō intrabit in illam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens & mendacium Tobiæ. 12. angelus Raphael, & Lucæ. 1. Gabriel dixit. Asto ante dominum. Illorum obedientiam laudat Dauid. psal. 102. Benedicite Domino omnes angeli eius potentes virtute, facientes verbum illius. Ministri eius qui facitis verbum eius. Citat Magister Isidorum dicentem. Angeli mutabiles sunt natura, immutabiles sunt gratia. Vide supra. d.3.p.6. autoritatem Damasceni, & Gregorij. Est & alia Augustini super Genes. ad literam, illa natura quæ peccare non potest in sanctis angelis est. Ratione probatur. Per beatitudinem transformamur in similitudinem Dei. 1. Ioann. 3. Cum apparuerit similes ei erimus: sed Deus est impeccabilis, ergo & beati. Confirm. quia dato oppositō, & quòd Angeli peccarent essent in odio Dei, dicente Eccles. cap. 12. Altissimus odio habet peccatores.

Universidad de Deusto
Biblioteca

catores. Sapientiæ. 14. Odio est Deo impius, & impietas eius.

Solutio. ¶ Ad argum. Caluini patet, quòd illa verba non fuere ipsius Iob, sed Eliphaz Themanitis qui proposuit quandam sibi reuelationem factam, quæ an vera fuerit, vel ab ipso conficta, sub dubio est. Dato autem, quòd fuerit vera inducitur tamen ab eo in falsum intellectum, scilicet, quòd nullus innocens à Deo punitur in præsenti absq; aliqua culpa. Ideo ad autoritatem dico, quod angeli non sunt stabiles de se, & ita est autoritas intelligenda, vt sonant verba Gregorij supra. d. 3. p. 6. quòd si omnino ea intellexit Eliphaz de angelis, vt per gratiam Dei, & gloriam non sint stabiles, verba ipsius sicut supponebant falsum, sic & probatio per instabilitatem angelorum post beatitudinem est falsa. Alia parsau toritatis: In angelis reperit prauitatem, loquitur de dæmonibus. Ista impeccabilitas secundum Scotum prouenit ab extrinseco, scilicet, à diuina manutenentia, quia nunquam Deus cum beato ad actum peccandi concurrit, sed semper conseruabit in eo actum fruitionis. Thomas tam in. 1. p. quæst. 62. artic. 8. vbi docet hanc positam conclusionem, quam in. 1. 2. quæst. 4. artic. 4. & quæst. 5. art. 4. tenet, quòd prouenit ab intrinseco videlicet ab ipsa natura voluntatis, & actuali visione obiecti infinite boni, quod visum necessario amatur, neque potest non amari, cum Thoma est Ricardus hac. d. q. 1. tenendo hanc primam conclusionem vide lib. 3. d. 3. p. 11.

Proposi. 2. Angeli per hoc, quòd non possunt peccare non amiserunt liberum arbitrium. Magister in litera. Alexand. 2. p. q. 74. M. 3. Bona. & Ricard. hac. d. quomodo autem cum beatitudine sit libertas vide in. 4. d. 49.

DE OBSTINATIONE MALORVM.

Proposi. 3. Dæmones, imo & alij damnati de potentia Dei ordinaria nequeunt pœnitere pœnitentia fructuosa ad iustificationem. Hæc est de fide contra Origenẽ, qui dixit neq; beatitudinem neq; miseriam esse perpetuam. Et probatur Daniel. 12. De his qui dormiunt in terræ puluere euigilabunt alij in vitam æternam, alij in opprobrium vt videant semper. Lucæ. 16. dixit Abraham diuiti. Inter nos & vos chaos magnum firmatũ est,

est, vt hi qui volunt transire ad vos non possint, nec inde huc transmeare, & Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum. Rationem dat Bona. hac. d. q. 1. Et Scotus litera. L. & M. atq; in reportatis. q. 1. quia sunt in termino. Et Damascenus ait. Hoc est angelis casus, quod hominibus mors. Et Augustinus de fide ad Petrũ sic creauit Deus angelos vt qui vellent perpetuo boni essent, & qui nollent nunquam eos diuina misericordia repararet, vide & in. 4. d. 50. in litera Magistri autoritatem Augustini ad idem, incipit. Tempus acquirendi vitam æternam: per quas etiam refellitur hæresis citata Caluini in priori. Si ergo petas quare dæmon non iustificatur. Respondetur secũdum Bona. quia non fructuose pœnitet, quare non pœnitet? quia Deus non præuenit eius voluntatem gratia excitante ad pœnitentiam de qua psal. 58. Deus meus misericordia eius præueniet me. Quare non præuenit? quia sunt in termino: extatq; lex Eccles. 11. si ceciderit lignum ad Austrum, aut Aquilonem vbicunque ceciderit ibi erit. Itaq; secundum Bona. à quo non dissidet Scotus causa obstinationis est à Deo deserente, & iuste negante obstinatis auxilium speciale, de quo cum sint certi causatur in eis desperatio. Sed est dubium, An etiam neget, & subtrahat auxilium generale? Doctores qui tenuerint quòd possit peccator cum solo auxilio generali se disponere ad pœnitentiam, debent dicere, quòd etiam Deus tale auxilium subtrahat obstinatis. Scotus hac. d. litera. I. mouet hanc quæstionem, & remittit se ad quartum librum quid possit peccator facere cum influentia communi, seu auxilio generali, vide in. 4. dist. 16. de contritione ad finem, Hoc est contra aliquos doctores diuerso modo loquentes de causa obstinationis. Nam Ocham in. 2. quæst. 19. tenet, quòd Deus tanquam causa totalis causat in voluntate angeli actum illum odij, quo angelus damnatus odit Deum, & in voluntate angeli beati actũ amoris, atq; in intellectu actum videndi, ita quod voluntas se habet passiue. Hanc opinionem dicit Gabriel teneri à multis, vide hac. d. neque reputant magis inconueniens dicere, quòd Deus concurrat vt causa totalis, quã quòd concurrat vt partialis. Alij dicunt quod infundit Deus aliquem habitum vitiosum in pœnam suorum peccatorũ, vt velint nolint, permaneant in tali volitione. Et secundum istas opiniones vel infundendo habitum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel causando volitionem, Deus non est autor mali, sed boni, videlicet pœnæ propter quam id facit, quia illa volitio, seu habitus inquantum à Deo nō habet rationē culpæ, sed pœnæ. Sed cōtra, quia Deus non potest infundere intellectui habitum ad assentiendum falsis, neq; causare assensum falsum, quia repugnat veritati, ergo neq; infundere habitum voluntati, aut volitionem malam, quia repugnat suæ bonitati Deus enim est intentator malorum Iacobi. 1. esset autem maxima tētatio infundere intellectui assensum. quòd Deus non est, neq; minor infundere, quòd Deus odiatur cum sit odium Dei intrinsece malum. Confir. quia Deus non potest non amare seipsum, ergo neq; facere se solo, quòd nō ametur ab alijs. Et quòd plus est, minus potest ad hoc necessitare. Contra opinionem de habitu bene arguit Ocham, quia habitus eiusdem rationis est in via, & in termino, sed habitus in via non necessitat potentiam voluntatis, ergo neq; in termino.

¶ Alia est opinio Thomæ. 1. p. q. 64. art. 2. quod angelus apprehendit immobiliter per intellectum, sicut nos apprehendimus prima principia: similiter in adhæsione voluntatis postquam semel adhęsit, immobiliter adhæret volito, ita quòd quanuis libera sit sua voluntas ad adhærendum vni, vel alteri, postquam semel adhęsit immobiliter adhæret, quoniam vis appetitiua in omnibus proportionatur apprehēsiuæ, sed apprehensiua quę est sicut motor est in apprehēdēdo immobilis, ergo & appetitiua quę est velut mobile immobiliter adhęret. Hæc positio Thomę coincidit cum Alexandro Halensi, vide. d. 5. p. 7. impugnaturque à Scoto hac. d. & à Durando. hac eadem. q. 2. Effectus communis debet habere causam communem, sed tam voluntas hominis, quam angeli damnati est obstinata in malo, ergo causa obstinationis debet eis assignari secundum aliquod commune, & non secundum id, in quo differunt, scilicet, penes mobiliter, aut immobiliter adhærere. Si dicas cum Alexandro, quòd eadem est ratio de anima separata, quæ de angelo, bona est replica in litera Scoti. Ante separationem, & in via non apprehendit, neque adhæret immobiliter, post separationem & in termino non demeretur, sed per actus habitos in via recipit suam pœnam, vnde ergo est obstinata? Confirmatur in Lazaro, & alijs resuscitatis, qui si adhæsissent immobiliter, postea in via, boni

essent impeccabiles, & mali obstinati, quod est falsum primo quia sunt viatores, secundo quia apostoli multos gentiles suscitauerunt qui postea facti sunt Christiani. Item secundum Thomam omnes angeli habuerunt bonam electionem, & meritum, qui tamen non adhæserunt immobiliter, quibus tamen intellectus non minus immobiliter ostendebat ad primam, quam ad secundam electionem. Tertio, in angelis sunt volitiones oppositæ volendo hodie vnum, cras diuersum, ergo non adhærent immobiliter. Antecedens patet in angelis tentantibus vt. V.g. in Christi passione, verisimile est eundē angelum incitasse Iudęos ad illum occidendum, & postea vxorem Pilati vt mortem impediret. Alias enim si vnus excitasset, alius impediret, diuisum esset regnum diabolí, quod non est vt dixit Christus. Matth. 12. Neque videtur esse vero simile in regno tenebrarum, quod idem negocium tam arduum cōmitteretur nisi vni, aut si pluribus, ita q̄ omnes in eo essent, & nullo modo diuisi. Constat autem eos intentasse diuersa, ergo angeli habere possunt oppositas volitiones. Quidam Thomista negabat Thomam sic intellexisse, sed q̄ loquebatur delege conformi naturæ suæ angelicæ, non autem absolute.

Dæmones & alij damnati possunt operari opera bona bonitate essentiali, & bonitate generica. Probatur quoniam bonitas essentialis conuertitur cum entitate, cuius est propria passio: bonitas ex genere est, quando actus transit super obiectum conueniens, vt actus comedendi super obiectum gustus. Hoc modo comedere venenum non est bonum, quia venenum non est conueniens potentiæ nutritiuæ: & dicitur bonitas generis, quia habet aliquid de bonitate generis moralis existens in potentia ad perfectam bonitatem moralem: sed damnati diligunt se, & odiunt, pœnam qui sunt actus bene circunstantionabiles. *Propoſi. 4.*

Dæmones & alij damnati non possunt facere opera meritoria & gratuita quia requiritur gratia & caritas quas ipsi non habent, neq; habere possunt: vt patet ex tertia propositione. *Propoſi. 5.*

Dæmones possunt operari bona opera moralia. Ita tenet Scotus hac. d. littera. Q. Et in reportatis. q. 2. sequitur Durā. q. 2. huius Ocham. in. 2. q. 19. quanuis teneat oppositum, nihilominus dicit hanc Scoti opinionem esse probabilem. Est autem secundum *Propoſi. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

eundē Scotū quodlibeto. 18. litera. C. & in pręsenti. d. bonitas moralis integritas omnium eorū quæ recta ratio dictat, & iudicat debere inesse actui. Vndè Dionysius de diuinis nominibus Bonū est ex vna & tota causa. Malum autē ex particularibus defectibus. Vocat totā, idest, integratam ex omnibus circunstantijs. Probatur modo proposito quia in dæmonibus secundū Dionysiū naturalia remāserunt integra, & natura eorū naturaliter inclinatur ad bonū, ergo secundum illam inclinationē possunt habere actū aliquem bonū. Secūdo quia si nō possent, proueniret eis vel à natura: vel à culpa: vel à Deo: Non à natura, quia aliàs ipsa esset mala, & peccassent in primo instanti, neque fuisset aliqua mora in qua fuissent viatores. Non à culpa, quia nō manet in eis ad hoc vt cōtinuo peccēt, quāuis bene semper sunt in reatu peccati. Nō à Deo, quia ipse non vult malā fieri, neq; est autor malorū, neq; fecit legē ꝙ existentes in termino suæ dānationis nō possint operari bona moralia, nusquā enim talis lex inuenitur. Hęc videtur esse contra Thomam. 1. p. q. 64. arti. 2. ad. 5. Contra Bona. num. 9. Contra Ricar. artic. 2. q. 2.

Argum. 1. Sed contra hanc arguitur, quia ipsa concessa possent damnati facere opera moralia, quæ sint dispositiones ad gratiā, vt habendo motus informis attritionis, vt dolendo de offensa Dei. Maxime dicente Augustino de fide ad Petrum cap. 5. si possibile esset vt humana natura, post quam à Deo auersa est bonitatē perdidit voluntatis, ex seipsa rursus eam habere posset, multo possibilius hoc haberet natura angelica, quæ quāto minus grauatur corporis terreni pondere, tāto magis hac esset prædita facultate, & hoc habere posset. Sed homo potest ex naturalibus habere motus imperfectæ attritionis, & doloris, qui sint boni morales, ergo & illos poterit habere angelus & sic disponi ad gratiam.

Argum. 2. Secundo & est ad hominem, quia idem Scotus in reportatis. q. 3. & 3. petendo an angelus permaneat in aliquo actu deformi elicito, quanuis non demeritorio, & exponendo quomodo possit permanere ponit duos modos. Primum quod continuet vnū actum malum perpetuo, secundum quod perpetuo sit in aliquo actu sed nunc in vno, nunc in alio: sed secundum quemcunque horum modorum angelus semper habet actum malum, ergo nō potest habere aliquem actum bonum moraliter.

Dico ad primum quod ipse Scotus facit hoc argumentum tā hac. d. litera. I. quam in reportatis. q. 1. sed in reportatis respōdet: Cuius responsio stat in hoc quod non est simile de via & termino, quia in termino amicitia est iam soluta simpliciter, neque est locus reconciliationi, in via nō est sic soluta, ideo in via est meritum de congruo, ad reconciliationem. Atq; hoc patere potest quia nullum est meritum de condigno ad gratiam in peccatoribus, sed datur ex mera liberalitate Dei, de qua liberalitate extat lex quod non extenditur ad existentes in termino. Idcirco quāuis operētur illamet opera bona quæ in via facta ab homine peccatore sint dispositiones de congruo, nunquam in termino illabitur eis gratia. Atque per hanc solutionem posset admitti quod obstinatis Deus quanuis retrahat auxilium speciale, non tamen retrahit auxilium generale. Vel potest secundo respōderi quod conclusio concedit eos posse habere aliquem actum bonum moraliter, sed non quemcunque, maxime illum, aut illos qui contrariantur impœnitentiæ finali in qua ipsi sunt, tales sunt dolor de peccatis bonus moraliter dilectio Dei. *Ad. 1.*

Ad aliud dico quod ex illis duobus modis amplexatur Scotus illic primū modū quod scilicet continuant vnū actū malum ita actualiter acsi nunc illum elicerent: & per hoc est intelligendus in. 4. d. 46. q 4. litera. G. Dum ait. Damnatus continuo est in aliquo malo velle. Videlicet in vno actu malo elicito: Respondet ergo quod si ille actus malus est ita intensus quod nō cōpatitur secum alium actū perfectū nisi ordinatū ad illum primum, tunc poterit perfecte habere aliū actū disparatum ab illo primo. Et sic poterit bene operari moraliter nō actū cōtrariū primo, sed actū disparatū. Ad idē videtur Ricardus, quod diabolus semper est in actu appetēdi sibi indebitā excellentiā: vel in actu appetendi aliquid aliud in virtute illius indebitæ excellētiæ, quia excellentiā iliā statuit sibi pro fine, ad quē ordinat cætera omnia, vide in art. 2. q. 2. Sco. quia posuit primū peccatū angeli in amore sui immoderato, ponit perfectum actum in amore intenso sui. *Ad. 2.*

Probabile est quod de facto nullū bonum morale agunt. Hāc tenet idem Scotus, quia magis sequuntur suam malitiam, quam naturalem inclinationem, quia licet velint aliquod bonum, semper illud volunt mala voluntate, si obediunt Deo & *Propos. 7.*

sanctis est cum odio,& murmure, si credunt & contremiscũt vt Iacobus ait.2.cap.ordinant in malum finem, non credentes nisi inuiti,&per effectus quos vident,neque propter eum finem propter quem oportet credere,veritatem dicit vt postea decipiat securius.Neque forte Bona.Thomas,& Ricardus aliud volebãt, nisi loqui de facto,& non de possibili.

DE POTESTATE DÆMONVM, ET DE MAgicis artibus.

Propos.8. NOn possunt dæmones sola voluntate sua transmutare creaturas in varias formas, quia hoc est proprium Dei. Magister in litera dicens.Materia visibilium nõ seruit dæmonibus ad nutum,neque possunt dici creatores:quia vt dicit Augustinus.3 de Trinit.cap.7.Angeli mali in trãsmutando materiam ad formam se habent sicut agricolæ ad segetum productionem: sed agricolæ non dant formam, tantum applicant actiua passiuis,ergo id tantum faciunt dæmones. Vide Bona.& Rica.aliosq; Scholasticos hac.d.Thomam.1.p.q.110.art.2.

Proposi.9. Dæmones applicando actiua passiuis possunt operari secũdũ sex genera motuum:ita quod fiat generatio,corruptio,Augmẽtatio,diminutio,Alteratio,& secundum locum mutatio, quia in ipsis naturalia manserunt integra, norũt rerum proprietates, ex quibus & quã cito fiet transmutatio,possuntq; secũdum suã virtutem mouere,vt Matth.4.dæmon non prohibitus transferebat Christum Dominum:& Daniel.14.Angelus trãstulit Abachuc prophetam in capillo capitis à Iudæa in Babylonem.Non tamẽ credo quod vnus angelus possit mouere totum mũdum sursum deorsum,quia mouere debet secundum limitatam & finitam virtutem.

Propo.10. Dęmones non possunt facere miracula proprie dicta quoniã de ratione miraculi est quod aliquid fiat prẽter ordinem totius naturæ creatæ,vt quod mortuus resurgat. Vnde Augustinus citatus ab Alex.2.p.q.42.M.1.ait in lib.de vtilitate credendi. Miraculum est arduum aliquid & insolitum supra spem & facultatem existens admirãtis. Quã descriptionem sic exponit Alex. Arduum dicitur supra potestatem naturæ, Insolitum contra solitum

litum cursum naturæ, Atque per hæc duo notificatur res mira idest,id quod in miraculo est res,& quia ratio miraculi dicitur in comparatione ad nos,ponitur supra spem,ex parte affectiuæ, supra facultatem ex parte cognitiuę. Inde habetur quod eclipsis, quanuis sit insolita quia raro fit, non tamen est contra consuetũ cursum naturæ:neque ascensio lapidis violenta est contra vniuersalem naturam,sed contra particularem ipsius lapidis: neque monstra,quia licet sint contra naturam vnum intendentem, tamen sunt à natura,per errorem naturæ,alio agẽte cõcurrente in oppositum,& quodlibet illorum intẽdebat rectũ iuxta suã natura. Vnde vt ait idẽ Alex.M.3.nõ incongrue dicitur facere Deus contra naturam,quãdo facit contra id quod nouimus in natura. Propter hæc soli Deo cõuenit facere miracula vt dicit idẽ Alex. ibidẽ.M.4.ar.2.& Tho.1.p.q.110.ar.4.quia illi soli cõuenit agere cõtra naturam qui est illa superior tãquam eius Dominus. Vnde psal.135.Qui facit mirabilia magna solus. Dęmones per illam applicationẽ dicuntur facere prodigia,portẽta,aut miracula improprie dicta, quia scilicet quantũ ad nos quibus sunt ignotę virtutes,vel causæ illarũ rerũ videntur esse miracula,quoniam miraculũ ab admirãdo dicitur. Similiter angeli sancti quandoq; dicũtur facere miracula,& hoc dupliciter,vel quia ad eorũ preces deus facit miracula,sicut quãdo facit illa ad preces aliorum sanctorũ, vel quia angeli præparant & disponũt materiã ad miraculũ fiendum. Ponit etiã idem Alex.eadem.q.M.1.differentiã inter Mirabile,Miraculum,Virtutem,Signum, Prodigium,dicitq; quod idem sunt,sed comparatione ad diuersa. Nã virtus dicitur ratione principij à quo,Mirabile & Miraculum respectu eius in quo & cui fit:Signũ respectu eius ad quod. Nam signum est ad demõstrandam virtutem diuinæ sapientię,& signum aliquid signat in quocunque tempore, prodigium signat sed in futurum ideo signum est superius, quia omne prodigium est signum,sed non e conuerso.

Quinque modis possunt dęmones facere prodigia,& mirabilia. Primo sicut homines celeritate manuum remouendo vnum, & substituendo aliud. Secũdo applicando actiua passiuis vt Magi Pharaonis fecerunt ranas ex materia dispositia ad illarum generationem. Tertio sicut artifices in materia, magna celeritate *Proposi.11*

Universidad de Deusto
Biblioteca

operando formas artificiales. Quarto in aëre causando mutationes vt opinemur nos videre Leones. Quinto mouendo phantasiam, quæ est sensus interior, quia hoc facit natura in phreneticis & dormientibus quibus phantasmata repræsentantur vt obiecta Aliquo istorum modorum fecerunt Magi in Aegypto. Vide. q. 43. Alexandri, quæ est de præstigijs Magorum.

Propo. 12. Vera miracula discernuntur à falsis ex quatuor. Primo ex parte principalis agentis: quia in veris operatur agens infinitæ virtutis, & supra naturam, in falsis operatur natura adiuta per alias rerum naturas. Secundo ex parte ministri, quia falsa fiunt per priuatos contractus: quia magus operatur per pactum initum cum dæmone, & illud pactum cum priuata persona est contractus priuatus: Christiani boni per publicam iustitiam faciunt miracula quia iustitia diuina est in toto orbe, sicut lex publica in ciuitate: faciunt ergo per fidem viuam, quæ iustificat, & quam veritas omnibus prædicat. Mali christiani faciunt per signa publicæ iustitiæ, quia fidem habent & videntur habere opera, & sic per publicam iustitiam secundum apparentiam. Tertiò ex parte finis, quia vera fiunt ad Dei gloriam, & vtilitatem vel totius ecclesiæ, vel saltem alicuius particularis, falsa fiunt in ostentationem, vel delectationem corporalem, & fraudes. Quarto ex parte facti, quia vera fiunt suscitando mortuos, & faciendo res magnas, falsa circa vilem materiam, vt ranas, herbas, muscas, coruos. Vide Bona. hac. d. num. 87. Alex. citata. q. 43. M. 3. arti. 3. Illam autoritatem Augustini, Christiani faciunt miracula per publicam iustitiam, sic exponit: quod est quædam priuata potestas siue particularis, quæ confertur vnicuique creaturæ in creatione sua secundum gradum suum, est alia publica siue vniuersalis scilicet diuina, & hæc dicitur publica iustitia quia publicè regit omnia, & hæc influit super creaturas, & cum aliquis in ista confidit virtute ipsius influentis fiunt miracula. Cum bonis Christianis influit super inuocantem quantum ad fidem formatam & quantum, ad illud, quod cum illa requiritur vt bonus faciat miracula, & influit super facto. Cum malis influit super solo facto. De ista publica iustitia vide & in. 4. d. 46.

Propo. 13. Inuocare dæmones in auxillum, vt illa quæ possunt operentur,

tur, aut quæ sciunt dicant, mortale peccatum est prohibitum lege diuina, & lege positiua, imo credit Ricar. hac. d. q. vltima, quod etiam sit prohibitum lege naturæ, eo quod diabolus est aduersarius obstinatus summi principis nostri Dei, & est ab eccle sia irreuocabiliter præcisus, & ita mendax, & fallax quod si veritatem dicat, est vt fallat, vel quia compellitur à Deo. Hæc dæmonum inuocatio cum ad res varias, & per diuersa fiat, varia sortitur nomina, vt Hydromantia, Necromantia, Diuinatio, Augurium, vide. 26. q. 4. ca. igitur, quod est beati Isidori. Vide & Alexan. 2. p. q. 184. quæ est de diuinatione, qui in. M. 6. §. 2. petes de diuinatione per iudicia astrorum circa res furtiue sublatas docet esse peccatum, per Astronomica iudicia inquirere ea, quæ subsunt libero arbitrio, quia ad illa cum varientur secundum motum liberi arbitrij non sufficit Astronomia, quæ circa talia est reprobata, non autem circa ea naturalia, in quibus salua Dei voluntate quæ omnibus præeminet, stellæ operantur vt frigus, siccitatem, & similia. Vide eundem. quæst. 185. quæ est de Sortilegio: & Thomam. 2. 2. quæst. 95. in qua plurima sumit ab Alexandro. Nostra propositio non curans de nominibus, sed de re in dæmonum vocatione probatur Leuitici. 20. Vir siue mulier in quibus Pythonicus spiritus fuerit, vel diuinationis morte moriantur, lapidibus obruent eos. Et infra. Anima quæ declinauerit ad Magos & Ariolos, interficiam illam de medio populi sui. Deut. 18. Non inueniatur in te qui Ariolos scisciteur & obseruet somnia atque auguria, nec sit maleficus, neque incantator neque Pythones consulat, neque diuinos, & quærat à mortuis veritatem. In iure ciuili imponitur pœna contra Sortilegos, idest, contra illos qui dæmones inuocant. In iure canonico de sortilegis extra, capitul. 1. imponitur pœnitentia. 40. dierum pro Sortilegio occulto, quia notorium grauius punitur. Datque Alexan. in citata quæst. 185. M. 6. causam quare plus abundat Sortilegium in sexu muliebri, & dicit quod ordo doctrinæ dominicæ fuit vt à Deo in Christum, à Christo in viros, à viris in mulieres, quia caput mulieris vir, caput viri Christus, caput Christi Deus. 1. Corinth. 11. E contra diabolus à muliere transfudit in virum Genesis. 3. ita & modo seruat propter illius sexus fragilitatem & facilitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi. 14 Dæmones triplici ſcientię acumine vigent, ſubtilitate naturæ, experientia temporum, reuelatione ſuperiorum poteſtatum. Ita Magiſter in litera ex Iſidoro lib. 1. de ſummo bono capitu. 12. Ad idem citat Auguſtinum, qui Auguſt. refertur etiam à Gratiano. 26. quæſt. 4. capitu. Sciendum. Per hæc annuntiant aliquãdo futura. Quandoq; etiã ipſi dæmones, vt habes in litera, quæ acturi ſunt velut diuinãdo prædicunt. Vel dic etiam quod cum ſint aerij ſpiritus, quæ alibi facta ſunt mira celeritate præueniunt annuntiantes ſuis familiaribus vt habeantur prophe-

Corol. tæ. ¶ Ex prædicta experientia argue quod angeli diſcurrant.

Argum. Sed contra. Ex Eccleſiaſte. 4. Melior eſt puer pauper & ſapiẽs rege ſene & ſtulto, qui neſcit præuidere in poſterum. Vbi Gloſſa Ordin. ex Origene & Victorino exponit: puerum pauperem & ſapientem, Chriſtum: regem ſenem & ſtultum dæmonem qui oſtendit ei omnia regna mundi. Sed ſenectus eſt cauſa obliuionis: ſtultitia opponitur acumini ſcientiæ, ergò dæmones nõ habent memoriam & experientiam de præteritis, neque vigent acumine ſcientiæ, atque ſubtilitate naturæ circa præſentia, & futura.

Solutio Hoc argumentum petit an obliuio, & deceptio ſit in dæmonibus quas quæſtiones vide in Bona. hac. d. & in Ricardo. Vide Alex. 2. p. q. 113. Thom. 1. p. q. 64. arti. 1. Dico ergo quod in dæmonibus non cadit obliuio circa præterita, quia cum Memoria ſit intellectus cũ ſpecie, nulla ſpecies indita à Deo ipſis dæmonibus deleta eſt. Et per hoc patet ad deceptionem, ſeu obcæcationẽ quia quãtum ad intellectũ ſpeculatiuũ in nullo eſt excæcat⁹ quantũ ad naturalia, quia in ipſis remanſerũt integra. & ſpecies inditæ etiã integræ: (Non loquor de ſpecie diuinæ eſſentiæ) quãtum ad cognitionem quæ eſt per gratiam cognoſcendo ſecreta diuina, non tot cognoſcunt, quot cognoſcerent ſi ſtetiſſent. In intellectu practico ad quem eſt iudicium agendorum bonorum ſub ratione boni, ſunt excæcati, quia propter obſtinationẽ voluntatis iudicant agenda mala, quæ intentant & agunt. Per hoc poteſt declarari Alex. quãdo dixit in vltimis verbis citatę queſt. Si autẽ aliqua pœna dicitur in eis ratiõe cognitionis rerũ in proprio genere, hoc nõ eſt quia pauciora cognoſcunt, ſed quia non ita

ita clare cognoſcunt Nam ex errore intellectus practici, & obſtinatione voluntatis non ſunt ita attenti, & in actuali rerum cognoſcendarum intelligentia conuertente ſe ſuper memoriam. Propterea vocatur ſtultus, vtpote quia errat in agendis.

DISTINCTIO VIII.

De angelis in comparatione ad corpora.

Propoſi. 1. SI angeli habeant corpora Magiſter duas refert oppoſitas opiniones. Vna dicit, quòd habent corpora, quæ innititur ſententiæ Auguſtini, quæ habetur in litera dicentis, omnes angelos habuiſſe ante confirmationem, vel lapſum corpora aerea de puriori, ac ſuperiori aeris parte formata, & vocantis dæmones aerea animalia. Secunda opinio negat illos habere corpora, ſed quòd ſunt omnino incorporei. Dicunt ipſam tenentes, quòd Auguſtinus refert aliorum opinionem, id eſt, Platonicorum ponentium quædam animalia aerea quæ dæmones vocabant. Vide lib. 8. de Ciuitat. cap. 16. Primam opinionem tenet Rupertus lib. 1. de victoria verbi Dei cap. 28. Negatiuam tenent communiter omnes doct. ſchola ſtici. Alexand. 2. p. q. 34. M. 1. Bona. & Ricard. hac. d. Scotus. d. 9. ante literã. P. & lib 3. d. 22. litera. E. Thomas. 1. p. q. 50. &. 51. art. 1. Eſt pro ipſa manifeſte Gregorius lib. 4. dialog. cap. 29. vbi docet quomodo dæmones qui ſunt incorporei pati poſſint ab igne corporeo inferni. Eſt & Ricar. de ſancto Victore in fine 4. de Trinita. & ſumit pro argumento, quòd in vno homine erat vna legio dæmonum. Marci. 5. quæ continet ſex millia ſexcentos ſexaginta ſex, ſed ſi eſſent corporei, quantumcunq; haberent ſubtiliſſima corpora non poſſent eſſe tot in vno homine, quia duo corpora eiuſdem quantitatis non valent occupare eundem locum, quia omne corpus eſt perfectum trina dimenſione, quæ dimenſiones corporum diuerſorum nullo modo ſe penetrant. Secundo, quia ipſi angeli in ſcriptura vocantur ſpiritus pſal. 103. Qui facit angelos ſuos ſpiritus, eo modo quo Deus dicitur ſpiritus. Ioan. 4. ſed Deus non eſt corporeus, quia Spiritus carnem & oſſa

Universidad de Deusto
Biblioteca

ossa non habet Lucæ vlt. ergo neq; angeli. Tertio, quia dato oppositò essent animalia, & per consequens mares, & fœminæ. Quartò, quia si illa corpora forent terrestria, quod contraria opinio negat, vel aerea, debebant esse diuisibilia: si cœlestia oportet declarare cuius figuræ. Aduerteq; non sat esse, quòd dicantur materiales, vt dicantur corporei, quia aliqui tenentes illos esse materiales, negant esse corporeos, vide supra. d. 3. in secunda synodo Nicena, quæ est septima generalis actione. 5. tractatur hęc quæstio si angeli sint corporei.

Propos. 2. Angeli tam boni quam mali apparent hominibus in corporibus quæ assumunt. Ita tenet communis schola Theologorum. Quæ corpora fiunt ex aere condensato & figurato, & vocantur phantastica. Angelum verò assumere corpus vt dicit Scotus hac. d. non est quòd informet corpus, aut quod ei vniatur hypostatice, sed tantum quòd sit intrinsecus motor illius corporis: finito ministerio pro quo assumpta fuere, resoluuntur: dęmones defunctorum corpora assumpserunt aliquando: vnde ad vitandas illusiones dæmonum circa illa corpora aspergimus aqua sancta. Diximus fieri ex aere, vel solo condensato, sicut videmus condęsari aquam solam in glaciem: vel ex aere condensato admixtione alterius elementi. Hos duos modos refert Bona. nu. 26. Dat & tertium modum, quòd fit corpus formatum ex quatuor elementis, illum tamen reprobat. Magister sub dubio relinquit dato quod habeant corpora si quando apparent, in suis appareant corporibus ipsa sua corpora transformando in id, quod volunt accommodatum ad id quod agunt. An grossiora superinducant ex inferioribus elementis. Alexand. citata. q. 34. M. 4. dicit, quòd boni angeli assumunt corpora ex parte superiori & puriori aeris, qui vocatur æther: mali ex inferiori quæ non est ita pura, & vocatur aer. Rationem quare non assumunt ex materia cœlesti dat idem Alex. quia corpus cœleste non sic conuenit qualicumq; mutationi, vt aer. Et in. M. 5. dicit, quòd angelus præparat huiusmodi corpus, formatio autem vltima est Dei. Sed nō video quare non possit angelus inducere illam formam corpori phantastico, sicut possunt sculptores in lignis & lapidibus, quandoquidē non est vera forma corporis humani.

Argum. ¶Contra quia si angeli non assumpsissent vera corpora decepissent homines. Itē neq; Spiritus sanctus ostendisset veras linguas.

Secundum. ¶Secundo, si tantum sunt in corporibus vt motores, quodcūq; corpus monerint dicentur assumpsisse.

Tertium. ¶Tertiò, quia Christus dedit pro testimonio suæ resurrectionis, quòd habebat corpus palpabile. Luc. 24. quia spiritus carnem & ossa non habet, ergo potius est dicendum, quòd angelorum apparitiones sint imaginarię. Alioquin si habent corpora Christus non probasset efficaciter suam resurrectionem.

Solutio. ¶Ad primum vide in lib. 1. d. 16. p. 3. Ad secundum dico, quòd assumptio corporis plus importat, quia assumptio dicitur ad se sumptio, & sic dicit coniunctionem assumpti ad assumentem, vt quasi faciant vnum. Secundo vt sint ibi operationes quasi vnius totius, cum sint ab assumente, & fiant per illud assumptum. Finis huius assumptionis, atq; operationum esse debet ad manifestationem & significationem vel suam, vel alterius. Hæc deducūtur manifeste ex Alexand. citata. q. 34. M. 3. Ideo dixit Bona. num. 23. & 19. Pro tanto angelus dicitur corpus assumere, quia illud accipit ad se, vt in illo operetur, vt in illo manifestetur, vt in illo conuersetur. Eadem conditiones Thomas expressit. 1. p. q. 51. art. 2. ad secundum dicens. Corpus vnitur angelo, vt motori repræsentato per corpus mobile assumptum: illa sunt potest deducere ex Scoto ad prim. argum. in hac. d. & in principio quęstionis, atq; similiter in reportatis.

Ad. 3. ¶Ad aliud fuit opinio. quod omnes apparitiones angelorū fuere per imaginationē. Hanc refert Thomas & impugnat. Caieta. ibi dicit fuisse opinionem Rabbi Moysis. Dico ergo, q̄ Christus sufficienter probauit suā resurrectionē per sui corporis tactū, & sic Thomas qui fuerat incredulus fuit conuictus. Nam corpora phantastica angelorū facillime dijudicantur an sint vera: & hoc ex duobus vt dicit Caie. 2. 2. q. 95. ar. 3. Primo in temperamento, quia nequeunt siccōmisceri, vt vera corpora humana. Vnde ipse dęmō cū suū corpus esset molestū quasi glaciale cuidā sibi familiari respōdit, se nō potuisse melius facere. Secūdo ex delectatione tact⁹ & cōcubit⁹, qa est lōge delectabilior cōtact⁹ verę carnis.

Rep. Sed cōtra quia si dęmō assumeret corp⁹ alicui⁹ defūctinō posset ex tactu discerni, ergo nō pōt assumere corpus mortuū. Dico q̄

Solutio Scotus hac. d. dicit q̄ posset assumi cadauer mortui. Audiui etiā ego

Universidad de Deusto
Biblioteca

ego à quodam nobili milite, quòd ad reliquias Philippi diaconi de quo in actibus apostolicis cecidisset cadauer mulieris iam incipiens putrefieri, in quo erat dæmon, apparebatq; mulier esse formosa & procax, acclamante dæmone cum ad reliquias trahebatur, quo me ducitis? non est viuum sed mortuum hoc corpus, ipseq; miles eo tempore in ciuitate illa manebat quanuis tunc ad reliquias non adfuerit sed ab alijs militibus nobilibus audiuit. Dico ergo ad argumentum, quòd boni angeli credo non assument corpora defunctorum, licet possint. Mali etiam non assument corpora iustorum cum potius ab eorum reliquijs diffugiant. Cum ergo opus fuerit probare illos spiritus ne nos illudāt, sicut ex tactu discernentur corpora phantastica, sic ad pietatem probantium Deus manifestabit illusionem dæmonis fieri per cadauer.

Proposi. 3. In præfatis corporibus angeli non possunt exercere opera vitæ secundum triplicem animam vegetatiuam, sensitiuam, rationalem. Quando loquuntur est, quia faciunt in aere sonos similes voci humanę: quando ostendunt se intelligere non minus intelligunt sine corpore. Ali, augeri, & generare non possunt. Visi comedere, est quòd per motum localem maxillarum cibum diuidunt. Vnde Tobiæ. vlt. dixit Raphael. Videbar quidem vobis cum manducare & bibere. Cum enim ista officia toti animato composito conueniant, & ex angelo & corpore non fiat compositum animatum non possunt ei conuenire. Motus localis bene conuenit, quia non est aliquod corpus ita imperfecte mixtum quin habeat in virtute sua aliquid. Vbi patet in exhalatione quę ascendit sursum, nix & ros descendunt, vide Alexand. 2. p. q. 35. Dæmones quandoq; Domino permittente sub specie mulierū succumbunt viris, & vocantur succubi: & sub specie virorum incumbunt fœminis, & vocantur incubi, & transmisso semine virorum in mulieres sequitur generatio: genitus verò, est filius hominis cuius erat semen, & non dęmonis. An autem sub specie mulierum possint generare, Ioannes Bassolis hac. d. refert doctores antiquos id negantes, refert vero ipse quòd contrarium dicitur aliquando accidisse. Datq; modum quo id fuerit possibile, videtur vero mihi potius, quòd sub forma mulieris emiserit puerum aliunde asportatum.

Dæ-

Dæmones possunt subintrare corpora humana. Patet ex euangelio in multis dæmoniacis, Marci. 9. Lucæ. 4. Ratione probatur, quia dæmones sunt spiritus, quibus nullum corpus obstat, ergo sicut lumen solis penetrat vitrum, possunt dæmones subintrare corpora humana, & ibi esse, illaq; mouere. *Proposi. 4.*

Contra dæmones institutus est in ecclesia ordo minor qui vocatur Exorcistarum. Dicuntur autem Exorcistæ Græce, Latine, adiuratores, siue increpātes vt dicitur. 21. d. cap. Cleros. inuocant enim super catechumenos, & super eos, qui habent spiritum immundum nomen Domini Iesu adiurantes per eum vt egrediantur ab eis. Verba catholici exorcismi sunt. Spiritus immunde in nomine Iesu exi ab homine isto, tace, & obmutesce. Alia verba & orationes non sunt de essentia, sicut in missa: cætera, præter consecrationis verba, sunt de deuotione ecclesiæ, & præcepto. Sumpta sunt verba exorcismi ex verbis Christi citato loco Marci, & Lucæ. in. 4. propositione. Loqui ibi cum dæmone de alijs superfluis, modo ei non credatur, neque familiariter fiat, graue peccatum est leuitatis curiositatisque, non tamen apparet mortale. Potest à dæmone peti suum nomen vt ad illum nominatim sua præcepta dirigat Exorcizator. Potest inquiri de socijs, quot sint, quomodo nominentur, vt imperetur eos secum trahere inquantum potest, ne amplius hominem vexent: potest inquiri & causa propter quam intrauit, vt quanuis non credatur, ad cautelam amoueatur, vt si est peccatum, quòd homo pœniteat. *Proposi. 5.*

Angeli tam boni quam mali nequeunt illabi animabus. Quia de ratione illapsus duo sunt. Primū, quòd illabens sit intimum ei cui illabitur. Secundum quòd illabens intime operetur in illo, cui illabitur secundum omnimodam præsidentiam, & dominium. Hæc sunt propria Dei: Hanc sextam, & quartam docet in litera Magistri. *Proposi. 6.*

Dæmones nō possunt immittere malas cogitationes proprie loquendo de immissione, neq; imprimere malas affectiones in voluntate. Hanc docet Bona. & Ricar. hac. d. duabus vltimis quęstionibus. Ratio est, quia proprie loquendo immittere est intus mittere, ipse verò dæmon nō potest intellectui nostro speciē intelligibilē imprimere, neq; potest immediate cōuertere intelle- *Proposi. 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum ad rem iam per speciem nobis repræsentatam. Large capiẽ do, puta quia operatur circa vires sensitiuas, vt quia mouet phã tasmata dicuntur esse immissiones per angelos malos. psal. 77. & Ioan. 13. quod misit in cor Iudæ, quòd traderet dominum. Multo minus potest involuntate, quæ liberrima est. Sed quemadmodum in corporalibus dicitur quis incendere ignẽ, quia subministrat materiam quã ignis inflãmat, & in se conuertit, ita dæmon dicitur incensor malorum cogitationum, & affectionum, quia subministrat mouendo, & operando circa organa viriuum sensitiuarũ. Inde Iacobi. 3. dicitur lingua, ignis, vniuersitas iniquitatis inflãmans rotam, ideſt, cursum, natiuitatis nostræ, ideſt, vitæ nostræ, inflammata, ipsa lingua, à gehenna, ideſt, à dæmone, propter quem facta est gehenna, sicut ibi exponit glossa ordi. Oseæ. 7. dicuntur omnes adulterantes esse quasi clibanus succensus à coquente. Nihilominus tamen potest voluntas non consentire, & intellectum diuertere, maxime si habet illum assuetum bonis cogitationibus. Bene immoderata passio in appetitu sensitiuo obnubilat valde intellectum, ita quòd aliud iudicat agendum quandiu est illa passio, quod non iudicabat extra illam. Vnde talem philosophus. 7. ethico. cap. 3. comparat dormienti & vinolento, qui habent scientiam & illa non vtuntur. Qui habere quodammodo, & non habere videntur, & quia habitu sunt præditi scientes, quia illo non vtuntur insciji dicuntur. videatur de hac propositione Alexand. 2. p. q. 39. & 40. Thom. 1. p. quæst. 111. art. 2. & 3.

Propoſi. 8. Angeli tam boni, quam mali non possunt certitudinaliter cognoscere cogitationes & volitiones cordium humanorũ. Probatur. 2. Paralip. 6. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Hierem. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, & quis cognoscet illud? Ego dominus scrutans cor, & probãs renes. 1. Corin. 2. Quis enim scit hominum quæ sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est? sed vnde hoc prouenit?

Propoſi. 9. Probabile est, quòd nisi angeli à Deo impedirentur, naturaliter possent scire omnia secreta cordiũ humanorũ. Ita tenet Scotus in. 4. d. 10. q. 8. ad. 3. principale, & nõ solum de secretis cordiũ, sed de quibuscunque intelligibilibus etiam de mysterijs gratiæ postquam positi sunt in effectu. Ita quòd naturaliter posset angelus

gelus cognoscere virginitatem Mariæ, existentiamq; corporis Christi in Eucharistia. Imo videtur consequens ad idem, quòd Verbi incarnationem: nõ quidem intelligo cum hoc dico, quòd ipsam personam Verbi videret, sed cognosceret humanitatem non esse personatam à semetipsa, & sic deduceretur in cognitionẽ incarnationis. Ad idem est idẽ Scotus de cogitationibus aliorum angelorũ. d. 9. q. 1. in. 4. & 5. arg. contra. 1. art. Henrici, & in 1. argum. contra. 2. art. Et in. q. 2. ad primũ principale. Idem tenet Ocham in hoc. 2. q. 20. litera. F. q angelus naturæ suæ derelictus potest videre intuitiue cogitationes & affectiones in angelo alio & in nobis, dicit vero sine assertione: Gabriel super canonẽ lect. 31. litera. L. Probatur. Primò, quia obiectũ adæquatũ intellectus angelici est ens inquantũ ens, sed secreta cordiũ cõtinentur sub ente, ergo possunt illa naturaliter cognoscere. Maior docetur à Scoto hac. d. litera. O. & in quodlib. 14. litera. P. Confir. quia ista sunt accidẽtia habẽtia quicquid habẽt alia accidẽtia ad immutãdũ intellectũ. Cõfir. secundò, quia visus potest naturaliter in omne visibile debite approximatum, ergo & intellectus in omne intelligibile. Item arguitur. Si essentia diuina esset obiectum naturale nostrum, cognoscendo ipsam possemus cognoscere cogitationes Dei, ergo cognita essentia angeli, & animæ naturaliter potest cognosci omne quod est in corde ipsorũ. Antecedẽs probatur, quia diuinus intellectus cuius sua essentia est obiectũ naturale cognoscit omnia quæ sunt in sua essentia. Si dicas, q angelus, & anima sunt liberi & propterea possunt occultare. Cõtra quia saltem posset cognoscere intellectiones quæ sunt actus naturales. Tertiò, Angelus potest cognoscere species quę sunt in intellectu alterius angeli, vt tenet Tho. 1. p. q. 57. ar. 4. ad. 2. ergo põt intelligere actualẽ cognitionẽ. Cõfir. quia angeli habẽt cõcreatas species per quas secũdũ aliquos repręsentãtur indiuidua, quãdo sunt. Sed cogitationes, atq; affectiones sunt indiuidua; ergo &c. Ad argumẽta quę possunt fieri ex autoritatibus præcedẽtis, & similib⁹, dicẽdũ est, q loquũtur de facto vt modo est, q nõ intelligũt eas, sed nõ loquũtur de posibili. Rationẽ quare De⁹ nõ coagit cũ angelis vt cognoscãt secreta cordiũ dat Scot⁹ in reportatis quia in volitione cõsistit meritũ & demeritũ formaliter, in intellectione cõsistit materialiter. Quoniam ergo Deus reseruat sibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

vniuersale iudicium de bonis,& malis non coagit angelis vt videant quæ naturaliter possent. Atq; ex hoc patet quid sit angelum impediri ne videat secundum hanc opinionem, scilicet, Deũ illi non coagere ad videndum.

Corol.

Propo. 10. Probabile etiam est, quòd angeli non possunt naturaliter cognoscere secreta cordium. Hanc tenet Alex. 2. p. q. 26. M. 3. vbi dicit, quòd ea, quæ libero arbitrio subsunt solus Deus potest cognoscere, quia creatura de se impotens est ad illa cognoscenda immediate: in eadem est Bona. hac. d. q. vlti. Sequitur eos Thomas. 1. p. q. 57. ar 4. Ricar. hac. d. ar. 2. q. 4. Probatur autoritatibus octauæ propositionis præcipue illa Pauli. 1. Corinth. 2. vbi addit: ita & quæ Dei sunt nemo cognouit, nisi spiritus Dei, sed quæ sunt spiritus Dei non possunt sciri naturaliter, ergo neque quæ sunt spiritus hominis. Ratione sic, Angeli nunquam cognoscũt de facto, ergo neq; possunt. Probatur cõsequẽtia, quia Deus nũquam priuauit aliquam speciem, aut genus in omnibus individuis operatione sua naturali dicente August. 7. de Ciuit. cap. 30. ita administrat omnia quæ creauit vt ipsa proprios exercere, & agere motus sinat. Secũdo, quia in republica & politia humana nõ esset bene cõstitutũ si secreta ducũ, & imperatoris possent esse nota omnibus, ergo à simili respublica angelorũ, & rationaliũ suppositorũ non esset bene instituta, si quilibet posset cognoscere secreta alterius, vt angelus inferior secreta superioris, & angelus quilibet secreta hominum. In assignatione rationis proprie ad conclusionem est varietas. Nam qui tenent angelicum intellectũ moueri ab obiecto, & volũt tenere hãc opinionẽ dicũt, q̃ volitio, & intellectio nõ est obiectũ proportionatũ nisi intellectui in quo est subiectiue, sed in alio intellectu alterius angeli nõ est subiectiue nisi voluntas alterius velit ipsi reuelare. Ita videtur defendere Greg. Ariminen. citatus à Gabriele lect. 31. super canonẽ, & à Caiet. vbi sup. Thomas. Alij vt Thomas iuxta quod ibi dicit Caiet. tenẽdo angelos nõ cognoscere nisi per species inditas, dicũt, q̃ cogitationes cordiũ quoad esse actuale in particulari, nõ repræsentãtur per species, quia tales cogitationes eo ipso q̃ volũtas eas vult sunt supra ordinẽ causarũ & effectuũ naturaliũ, neq; repræsentantur per species illas. Bona. dicit quòd sicut Deus volũtati dedit dñũ, cui nulla potẽtia præsidet nisi diuina, sic dedit cognitiuę

cognitiuæ conscientiæ secretum cuius secreta & profunda non penetrat, nisi diuina sapientia. Ricardus dicit, quod ea quæ in anima sunt voluntarie non multiplicant suam similitudinem nisi ad imperium voluntatis, & cum angelus non possit illabi animæ, neque potest secreta illius cognoscere. Quid sit probabilius nescio. Scoti opinio credo quod sit magis intelligibilis, nam Alexan. qui est parens huius opinionis confitendo, quod fatentur omnes videlicet quod per aliquos effectus, & signa possunt cognosci secreta cordium humanorum ab angelis, ad quod citat Augustinum, quem citat etiam Thomas. facitque illa autoritas eccles. 13. cor hominis immutat faciem eius siue in bono siue in malo: addit inquam Alex. quod vnus angelus potest cognoscere secreta alterius, quæ subsunt libero arbitrio per signa intelligilia, quæ indicia non sunt tantæ simplicitatis, quantę ipsę cogitationes & affectiones: vnde nõ sequitur quod si possit cognoscere indicia, possit & affectiones. Quæ indicia non intelligo quæ sint.

Ex prędictis infertur quod tenendo angelos posse intellige- *Corol.*
re, & cognoscere nostras intellectiones & volitiones, si nos eis reuelamus, secundum opinionem Scoti debet dici quod hoc est quia Deus coagit cum eis, quando nos etiam in corpore mortali volumus quod illas cognoscant. Secundum aliam opinionem debęt dici, quod quanuis nos ignoremus tamen è solo imperio nostræ voluntatis multiplicant suam similitudinem, & fiunt ab ipsis intelligibiles. Quodque scire possint quando nos volumus videtur: quia posset aliquis facere pactum mentale cum dæmone. Neque opus est quod nostræ intellectiones sint subiectiue in angelis contra Gregorium: quia angeli cognoscunt cogitationes Dei sine hoc quod sint in eis subiectiue, quæ tamẽ sunt secretiores quam nostræ. ¶ Vnum tamen dicit Gabriel citatus quod *Nota.*
in omni opinione credo verum quod Angelus Custos hominis nosci omnia eius secreta cum hoc non impediat, imo adiuuet effectum suæ custodiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO IX.

De ordinibus angelorum qui sint. & quot.

Propos. 1. NOuem sunt ordines angelorũ distincti in tres Hierarchias, quarum quælibet continet tres ordines. Magister in litera. Suprema continet hos tres Seraphim, Cherubim: & Thronos. Secunda, Dominationes, virtutes, & potestates. Tertia: Principatus, Archangelos, & Angelos. Ita quod à Seraphim descẽdimus, ab angelis ascendimus. Annotat Bona. num. 5. quod beatus Dionysius disponit ordines, & numerat, vt modo numerauimus: Gregorius, & Bernar. ponunt Principatus in secunda hierarchia loco Virtutum, virtutes in tertia loco Principatuum, & quod magis innitẽdũ est dicto Dionysij, tum quia ipse, vt dicit, didicit à Paulo: tum quia Gregorius in confirmationem eorum quæ in hac materia dicit, inducit autoritatem Dionysij. Magister in principio numerando ordines secutus est Dionysium, postea interpretando nomina Gregoriũ. Dicitur Hierarchia, ideſt, sacer principatus. Sumuntur hæc nomina è scriptura. Seraphim Isaiç. 6. Cherubim Genes. 3. collocauit Cherubim ante paradisum & in alijs locis psal. 79. Qui sedes super Cherubim. Thronos, Dominationes, Potestates nominauit Paul. Colos. 1. Virtutes Ephes. 1. prædicando quod Christus super hos omnes tenet principatum. Angeli passim nominantur in vtroque testamento psal. 103. Qui facit angelos suos spiritus. Matth. 18. Angeli eorum semper vident faciem patris. Archangelus. 1. Thess. 4. Dominus in voce Archangeli descendet de cœlo. Beatus Isidorus. libr. 1. de summo bono cap. 12. hos nouem ordines signatos dicit ab Ezechiele. capitulo. 28. sub totidem nominibus lapidum cum de primatu angeli apostatæ loquebatur. Per dicta conuincuntur duæ hæreses circa angelos. Vna est Dositheanorum post Sadducæos negantium angelos esse in rerum natura, quos Theodoretus libro. 1. hæret. fabularum putat emersisse ex schola Simonis Magi, eos sequũtur Libertini hæretici nuper exorti post Caluinum in Gallia & Germania: Marpurgenses imaginantur Angelos esse motus vel affectiones animorum in nobis, & vocari bonos, quando instant ad bonum, malos quando ad malum. Alia est hæresis Ioãnis Caluini dicentis, angelos non esse distributos per nouem ordines, in ea sunt Erasmus Sarcerius, Rapsodi Magdeburgenses dicentes Dionysium coaceruasse nugas extra scripturæ reuelationem. Diuus etiam Petrus. 1. capitu. 3. nominat Angelos, potestates, & virtutes.

Ordo angelorum, dicitur multitudo cœlestium spirituum, qui inter se in aliquo munere gratiæ similantur, sicut & in munere datorũ naturalium conueniunt. Magister in litera, & explicat nomina ordinum. Vide & Gregorium hom. 34. super euãg. quę est dominicæ. 3. post Trinit. vbi prosequitur iuxta quas conuersationes, & opera sint homines in quolibet ordine disponendi. *Propos. 2.*

Supposito quod plures angeli possunt cõuenire in specie, refert Bona. hac. d. q. 1. duas opiniones. Vna dicit quod in angelis est diuersitas secundum speciem, & genera subalterna: ita quod Hierarchia est quasi genus, tres ordines tres species, quoniã vn' ordo excedit alium. Alia opinio quod omnes sunt eiusdem speciei: quemadmodũ omnes homines. Huic adhæret ipse, qui vbi supra. d. 3. p. 5. non expressit huius opinionis autores, & addit q' sicut in hominibus sunt gradus & ordines quo ad naturalia, & quo ad officia commissa, siue dignitates, & quo ad gratuita saluavnitate speciei, sic intelligendum est in angelis. Hanc eius opinionem loco citato reiecimus. *Propos. 3.*

Si angeli eiusdẽ ordinis sint æquales Magister duas refert opiniones. Prima tenet eos esset æquales. Alia cui ipse Magister adhæret tenet oppositum, quia Lucifer si stetisset fuisset eiusdem ordinis cum multis, & tamen omnibus illis excellentior, quia sicut vnus est ordo apostolorum, & tamẽ in illis sunt alij alijs digniores, & in cõfessoribus, martyribus, atq; virginibus, ita & in angelis. Huic secũdę cõcordat Bona. q. 8. & quod sicut de quolibet sancto põt dici. Nõ est inuẽtus similis illi eccle. 44. sic suo modo de angelis. Est tamẽ maior excessus in angelis diuersorũ ordinũ quã eiusdẽ. Ad idẽ sunt Tho. 1. p. q. 108. art. 3. Ricar. artic. 2. q. 4. qui & ait. Non omnes angeli eiusdẽ ordinis sunt æquipotẽtes, nec in scientia dirigente, nec in voluntatis perfectione, nec in potentia exequẽte officiũ ad quod sunt deputati. Allegãt Dionys. 10 cęlest. *Propos. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

celest. Hierar. dicentem quod in quolibet ordine sunt primi, medij, & vltimi. Exponit vero Ricar. ipsum Dionys. dicentem. 9. ca. quod Archangeli sunt æquipotentes principatibus quod nō simpliciter, sed secundum quid, scilicet inquantum sunt ad ministerium idem ordinati in modo recipiendi diuinam illuminationē vel aspiciendi in Deo communes leges, & rationes, quibus regit aliquas partes mundi determinatas.

Propos. 5. Hæc ordinum distinctio partim fuit à Gratia, partim fuit à natura. A natura initiatiue, à gratia completiue. Ad hanc facit descriptio ordinis in secunda propositione. Facit & litera Magistri capit. Iam nunc. Videatur Bona hac. d. q. 2. Ricar. d. 6. huius. 2. q. 1. Thom. q. 108. arti. 4. Fuit enim angelis data gratia secundū capacitatem, & quantitatem suorum naturalium (quod non est in hominibus.) Ita docet Bona. q. 3. Rica d. 5. q. vltima. Thom. 1. p. q. 62. arti. 6. Qui tenuerint angelos creatos in puris naturalib⁹, dicent eos ex naturalibus conuertentes se ad Deum secundum totum conatum intensius, & fortius se disposuisse ad gratiam, & ita maiorem gratiam recepisse. Ratio ad conclusionem est, quia Deus condidit naturam angelicam ad beatitudinem, ergo videtur quod diuersos gradus naturæ angelicæ ad diuersos gradus beatitudinis. Est simile de artifice expoliente lapides ad ædificiū quia ex hoc quod alios pulchrius aptat, videtur in parte honoratiore velle collocare: secūdo quoni ā angeli, quia non habent impedimentum, eo quod nō sint compositi ex parte sensitiua, ferebantur tota virtute in Deum, & sic qui erant melioris naturæ cō

Propos. 6. uertebantur vehementius, & fortius.

Hæc ordinum distinctio post finale iudicium remanebit quātum ad excellentiam in natura & gloria. Non tamen quantum ad executionem ministerij ad quod sunt ordinati, quia illud est propter electos, qui nō indigebunt illo. Clarè tamē ab omnibus videbitur qui, ad quæ ministeria fuere deputati. Ricar. hac. d. q. vltima. Tho. q. 108. arti. 7. vbi dat simile de officijs militaribus, Quorum distinctio est in acie, & in triumpho, quamuis ratione diuersa, ibi vt pugnetur & potiantur victoria: hic vt triumphent.

Propo. 7. Si ex hominibus debeat fieri distinctus ordo in gloria, quisit decimus Magister dicit quod non: sed quod propterea dicatur deci-

decimus ordo complēdus ex hominibus, quia ex hominibus reparabitur, quod in angelis lapsum est, de quibus tot corruerūt, vt posset fieri decimus ordo. Neq; minus ad illos ordines assumerētur homines, si angeli nō cecidissent, non tamē eo tempore illa assumptio fuisset in reparationē ruinæ angelorū, sed in glorificationē. Hæc est sententia Anselmi lib. 1. Cur Deus homo. Quoniam alias, vt ipse ait, si natura humana facta est propter reparādā ruinam angelorum, nisi illi angeli ab illa beatitudine cecidissent homines ad illam non ascenderent. Item quia nisi natura humana propter se facta fuisset, superabundaret in vniuerso, quod de minimi vermiculi natura dicere non audemus. Alij de quorū numero est Bona. hac. d. q. 7. dicunt quod decimus ordo constituetur figuratus in decima drachma Lucæ. 15. ad quem ordinē assumentur, qui habebunt minora merita, propter quæ non merentur exaltari ad ordines angelorum, sed meritis Christi saluati sunt, pro quorum salute sol Christus per decē gradus descendit, quod figuratum fuit Ezechiæ regi. 4. reg. 20. tales sunt pueri solo baptismo recepto decedentes, & qui post baptismum fuere Moriones neque aliqua opera fecerunt: imo & illi Christiani qui fuere in via parum feruentes ad merendum. Tenendo istam opinionem de choro decimo apparet manifeste quod saluabuntur plures homines quā fuere angeli cadentes. Beatus Gregorius homil. citata, & refertur à Magistro, dicit quod tot homines saluabuntur quot angeli permāserūt. Atq; ex istis opinionibus debet dici, quod cum sint collocandi inter angelos qui habuerint merita propria, & feruentia, tertiaq; pars angelorū ceciderit, quod tertia pars hominum assumetur ad reparandā ruinam angelorū: Et aliæ duæ partes hominum vel constituētur in choro decimo, & erunt plures saluati ex meritis Christi & proprijs licet remissis, quam ex meritis feruentibus: vel ad ordines angelorum assumētur plures quā angeli cadētes, ne sint duæ partes hominū in choro decimo. Ad hanc Gregorij sententiā vide Anselmū lib. 1. Cur Deus homo. cap. 18. vbi exponit illam Deut 32. Constituit terminos populorum iuxta numerū filiorum Israel, quia alia trāslatio habet. Statuit terminos gentium iuxta numerum angelorū Dei. Exponit ergo Anselmus dupliciter. Primo per Israel homines sanctos, quia tandiu erunt populi, & erit in hoc mūdo homi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

num procreatio donec numerus electorum compleatur, quo cõpleto, cessabit. Alio modo per Israel, angelos: & hoc dupliciter, quia cõstituit tot futuros homines sanctos intellectos per terminos populorũ, quot sunt angeli Dei: vel intelligendo per Israel tam sanctos homines quã angelos, quod tandiu erunt populi donec numerus angelorum ex hominibus compleatur. ¶ Ex dictis infertur rationabilem esse opinionem Durandi in hoc. 2. d. 3. q. 4. ad. 1. quod sunt plures animæ futuræ, quam angeli. Probatur Tot homines saluabuntur quot angeli perstiterunt, & angeli permanentes fuere plures, quam peccantes vt supra. d. 6. p. 1 sed plures homines damnantur quam saluantur, quia multi sunt vocati pauci electi. Matth. 20. & 7. Angusta est porta quæ ducit ad vitam, pauci inueniunt eam, spaciosa quæ ducit ad perditionem, & multi intrant per eam. Si dicas quod non est numerus militum eius. Iob. 25. Respondeo quod neque etiam est animarum sanctarum quia Ioannes in Apocalyp. 7. vidit turbam magnam quam dinumerare nemo poterat. Et Genes. 22. dictum fuit Abrahæ. quia non pepercisti filio tuo propter me, multiplicabo semẽ tuũ sicut stellas cœli, & velut arenam quæ est in littore maris. Semẽ, intellige spirituale quia Abraham est pater fidei omnium credẽtium. Rom. 4. & 9. Qui filij sunt promissionis ęstimantur in semine. Illo igitur modo quo angeli dicuntur innumerabiles, dicuntur & animæ scilicet quo ad nos: quia Deus & numerat multitudinem illarum psal. 146. etiã angelorũ. Si adhuc instes, quod ordo naturæ exigit vt substantiæ nobiliores excedant in numero, sicut in corporalibus excedũt in magnitudine. V. g. corpora cœlestia excedunt magnitudine elementa. Respondeo dupliciter. Primò quod satis est quod excedant quantitate perfectionis sicut corpora cœlestia quantitate molis: sic respondet Duran. Vel dico secundo quod satis est quod excesserint in prima creatione, quando Deus tantum formauit Adam, & Euam, & quod excedant quocunque die, & anno simul & actualiter, non tamẽ numerando quæ fient successiue. Nunquam enim actu viuent tot indiuidua humana, quot sunt angelica, vsque ad tempus vltimum.

Corol.

DIS.

DISTINCTIO X.

De missione angelorum, deque nominibus eorum.

ANgeli tam boni, quam mali mittuntur à Deo. De bonis probatur. Exod. 23. Mittam angelum meum qui præcedat te. Tobiæ. 12. Tempus est vt reuertar ad eũ qui me misit. Lucæ. 1. Missus est angelus Gabriel à Deo. De malis probat Alex. 2. p. q. 36. M. 2. ex illo. 3. Reg. vlti. de Angelo decepturo Achab, cui dixit Dominus. Egredere & præualebis: egressus ille fuit missio: itẽ psal. 77. immissiones per angelos malos. Vbi dicit glossa quod mali angeli mittũtur. Sed aduerte ꝙ illa glossa neque est, quã dicimus ordinariam, neq; interlinealem, nescio tamẽ quæ sit, sæpe allegatur ab antiquis glossa, cuius verba non inueniuntur in prædictis. Tertio Matth. 8. Mitte nos in porcos. Ratione probatur. Mitti est abalio procedere vt sit vbi ante non erat, vel si erat, vt operetur quod antea nõ operabatur, hoc est vt sit ibi per aliũ modũ, sed angeli ad imperiũ Dei incipiunt esse vbi non erant, aut operari quod nõ operabãtur, ergo mittuntur. Vide Magistrum in litera. Alex. 2. p. citata. M. 1. vbi & dicit, quod angelus angelũ mittit, sed autoritatiue solus Deus. Vide & scholasticos hîc. Tho. 1. p. q. 112. ar. 1 *Propos. 1.*

Omnes angeli mittuntur. Patet ex citata notificatione Missionis. Inde Paulus Heb. 1. dicit omnes esse spiritus administratorios. Quam autoritatem Thomas ibi ad. 1. argumen. art. 2. exponit aliter. Videlicet quod Paulus illhic solum de illis angelis loquebatur, per quorum ministerium data fuit lex Moysi: vt ergo ostenderet quod Christus autor euangelij est maior angelis per quos data est lex, & sic probaret legẽ nouã excellentiorẽ veteri, dixit esse spiritus administratorios omnes illos per quos data fuit lex. *Propos. 2.*

De modo huius missionis, vt de omnibus angelis verificetur tenet, & docet Bona. quod est missio interior, & exterior. Exterior est vsque ad nos: interior est vnius angeli ad alterum angelũ propter nos. Dicit ergo num. 9. quod omnes mittũtur missione interiori, sed non mittũtur omnes missione exteriori: & sic saluat verbum Pauli ponderans, quod non dixit missos omnes *Propos. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad nos, sed propter nos. Non autem explicat Bona. qui sunt qui mittũtur ad nos. Thomas dicit quod quatuor ordines assistunt Deo, quinque mittuntur ad extra. Vide ibidem. arti. 4. Magister in litera refert tres opiniones. Vna dicit quod omnes angeli mittuntur missione exteriori, sed quia superiores rarissime ad extra mittuntur dicuntur Deo assistere. Hanc sequitur Alex. 2. p. q. 36. M. 3. explicat tamen exteriorem missionem per hoc, quod est quidam vsus officij exterior, vt est nunciare, punire, & similia, ad quæ superiores nunquam mittuntur: est aliud officium interius scilicet purgare & illuminare. Ad hoc bene descendunt ad nos superiores, vt ad Isaiam Seraphim. 6. capitu. Ad idem vide eundem. q. 109 M. 1. Hanc improbat Bona. vbi supra, & Thomas, arti. 2. quæst. 112. Est secunda opinio, quod suprema hierarchia semper assistit, infima ad nos descendit, media vero accipit reuelationem, seu illuminationem à superiori hierarchia, & defert angelis inferioribus, possetque non iniuria videri aliquibus quod in hanc sit Bonauentura Ricardus. articulo primo. quæstione secunda. Videtur sentire quod duæ Hierarchiæ infima, & media mittantur ad extra. Principatus ad principes, Archangeli ad prouincias: Angeli ad inferiores personas, sed Angeli de media Hierarchia ad ea opera quæ expediunt regimini vniuersi. Est tertia opinio quod infima Hierarchia sola descendit ad nos videlicet ad illas personas de quibus dixit Ricardus, & hanc tertiam amplector: Et probatur autoritate Daniel. 7. Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant, ergo plures assistunt, quam mittũtur, intelligendaque est autoritas multiplicatiue. Thomas qui tenuit plures ministrare quam assistere intelligit autoritatem citato Gregorio partitiue ac si diceretur Millia de numero millium: ponitur que numerus ministrãtium indefinitus, ad designandum excessum: Assistentium numerus finitus decies millies centena millia, proceditque hoc secundum opinionem Platonicorum dicentiũ quod quãto aliqua sunt propinquiora vni principio, tanto sunt minoris multitudinis, sicut numeri quãto appropinquãt ad vnitatẽ sunt minores. Ratione probo tertiã opinionem id quod melius est, à Deo est magis intẽtũ, & multiplicatũ, vt corpora superiora & cœlestia sunt maiora, & superexcellentiora inferioribus sed angeli assistentes sunt superiores, & perfectiores quam

quam ministrantes, ergo sunt plures, & rationabiliter plures in duplo. ¶ Contra hanc arguitur primo, ex citata autoritate Pauli. Omnes sunt administratorij. *Argum. 1.* ¶ Secundo ex eo, quòd ad Isaiam missus dicitur Seraphim. cap. 6. Idemque ad sanctum patrem nostrum Franciscum. *Argum. 2.* ¶ Tertiò, quia Michael missus fuit ad extra, & vocatur Daniel. 10. Vnus de principibus primis. *Argum. 3.* ¶ Ad autoritatem Pauli iam patet intellectus. Dat illi interpretationem aliam Magister, quòd non intelligat singulos ordines mitti, sed de inferioribus ordinibus singulos angelos. *Solutio.*

¶ Ad aliud dicit idem Magister, quòd fuit de angelis inferioribus, sed quia missus fuit ad inflammandum, seu consumendum delicta Isaiæ vocatur Seraphim propter operationem, seu effectũ, qui ad Seraphim pertinet. Vel potest dici, quòd missus fuit mediante Seraphim, vnde & à mittente nomen accepit, sicut Papa vel superior dicuntur aliquem absoluere etiam si absoluant mediante altero. Hanc tangunt Tho. ar. 2. q. 112. & Ricard. vbi supra. Solutio Magistri deducitur ex Dionysio. *Ad. 2.*

¶ Ad aliud dico, quòd autoritas est pro me, quia vocat ipsum principem, idest, de ordine principatuum. Vocatur primus, quia in quolibet ordine sunt primi medij, & infimi vt supra dist. 9. p. 4. Si dicas, quòd ex victoria cum dracone illi attributa, videtur quòd fuerit supremus in cœlo, vide infra in vltimis. p. *Ad. 3.*

Angeli quando è cœlo mittuntur ad nos localiter mouentur, suntq; in loco. Hanc sonant verba scripturæ. Gene. 19. venerunt duo angeli Sodomam, &. 18. dixerat, quòd apparuerunt tres viri stantes prope Abraham, quòd inde se conuerterunt & abierunt Sodomam. 1. Paralip. 21. Stabat angelus iuxta aream Ornã Iebusæi Lucæ. 1. Ingressus angelus ad eam. Ratione probatur, quia non magis repugnat motus localis angelo, quam animæ separatæ, sed animæ post mortem transeunt, vel ad cœlum, vel purgatorium, aut infernum per motum localem, ergo angeli similiter. Confir. quia anima Christi erat beata & descendit ad inferos, vt est articulus fidei. De motu & localitate angelorum non sunt paucæ quæstiones, neq; faciles, qui vult videat Alexand. 2. p. q. 32. &. 33. Scotum in hoc. 2. d. 2. Thom. 1. p. q. 52. &. 53. Annoto autem aliqua breuiter. Primum, quod in isto motu, angeli non acquirunt nouum vbi circunscriptiuum, sed diffinitiuum: ita *Propos. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd sicut competit angelo esse in loco, scilicet, diffinitiue, ita el competit moueri ad locum. Sumitur ergo motus localis in angelo extensiue pro quanto acquiritur noua præsentia ad locum, cui prius non erat. Nam proprie motus localis est ad vbi circunscriptiuū. Secūdò, quòd quanuis ex parte mobilis, putà angeli nō fit successio in motu, quia angelus nō est diuisibilis, vt vna pars attingat prius locum quā alia, cum non sit quantus, videtur tamē esse successio ex parte medij, seu spatij per quod transit: nō quia mediū illi resistat, sed quia virtus angeli est finita, & non potest quodlibet spatiū pertransire in instanti. Alias enim simul esset in termino à quo, & in termino ad quem, sed prius est in termino à quo, & postea in termino ad quem, ergo mouetur in tempore, licet hoc sit subito, & non in tempore determinato. Est simile in motu generationis, vbi est præfixus ordo formarum sibi inuicē succedentium, quia non potest agens naturale immediate facere transmutationem. Tertiò, quod angelus non potest moueri ab extremo in extremum nisi transeat per mediuū quod probat simile datum de successione formarum, quoniam à prima ad vltimam procedit natura per medias. Neq; contra hoc facit, quòd corpus Christi, quod est in cœlo, sine transitione medij est in Eucharistia, quia in illa transsubstantiatione corpus Christi non mutatur, neq; mouetur à cœlo ad eucharistiam. Quartò, videtur mihi problema ad partem vtramq; sustentabile. An potentia motiua angeli sit aliqua virtus distincta ab eius voluntate? quòd non sit videtur tenere Scotus. d. 2. q. vlt. ad primum argumentum. Et probatur, quia non est ponenda pluralitas sine necessitate. Secūdo, quia in anima nostra non videtur quæ alia virtus sit vt moueat se quando est separata, neq; quando est coniuncta, vt moueat corpus, licet bene aliquid sit in corpore quo mouet, & mouetur, est vero appetitus aliquis propter motus antecedentes rationem. Tertio, quia in Deo vt moueat alia, nō est aliqua virtus executiua distincta à sua potētia, ergo neq; in angelis. Partem affirmatiuam videtur tenere Thomas quodlib. 6. ar. 2. & probatur. Primo, quia tunc posset angelus mouere quodcūq;, & vbicunq; vellet, etiam si non sit ibi præsens. Secundo, quia intellectus & voluntas sunt distinctæ potentiæ, quia habent actus distinctos, sed actus voluntatis, & actus potentiæ motiuæ sunt diuersi, ergo diuersæ

uersæ potentiæ. Tertiò, quia non satis est ad motum, velle mouere se, nam Petrus volendo se mouere ad aliquam horam determinatam aliter se habet in hora qua mouet se, quam quando ante voluit moueri, ergo videtur esse aliqua alia potentia motiua quam voluntas. Quinto dico, quòd ratio existendi angelum in loco non est operatio. Ita tenet Scotus. d. 2. q. 6. & videtur contra Tho. 1. p. q. 52. art. 1. & 2. Et probatur primo ex art. Parisiensi damnato, qui dicebat. Substantiæ separatæ sunt alicubi per operationem, & non possunt moueri ab extremo in extremum nec in medium, nisi quia possunt velle operari aut in medio, aut in extremis. Ratione. Angelus prius natura est quam operetur, & nō fuit creatus nisi in loco, scilicet, in cœlo empyreo, ergo prius est in loco quam operetur. Secundo, quia si Deus ab angelo existēti in loco suspenderet omnem actionem tam immanentem quā transeuntem, sequeretur quòd nullibi esset, consequens est falsum, ergo & illud ex quo sequitur. Falsitas consequentis patet, quia eodem modo tunc distaret, neq; magis neq; minus, ergo remaneret in eodem loco. Est igitur angelus in loco per suam essentiam, & ita tenuit Alex. 2. p. q. 32. M. 3. Sexto dico, quod angelus non potest esse simul in pluribus locis, posset tamē per diuinam potentiam, sicut potest esse idem corpus, & eadem anima in pluribus hostijs in eucharistia. Septimo dico, quòd an duo angeli esse possint in eodem loco de potentia sua naturali, maius dubiū est. Thomas tenet, quòd non. 1. p. q. 52. ar. 3. Alijs forte videbitur quod sic, quia materia & forma possunt esse simul in eodem loco, & duo accidentia vt albedo atq; dulcedo. Tamen de potentia absoluta Dei tenet Scotus. q. 8. d. 2. quod possunt, & certe nisi teneremus, q̄ possunt esse duo corpora simul lib. 3. d. 22. p. 5. tam videretur repugnās vnum, sicut aliud. Octauo & vltimo dico, q̄ ea quę dicta sunt de motu, & localitate angelorum, est dicendum suo modo de animabus, cum hac limitatione, quòd anima est minoris virtutis ad mouendum, quam angelus, & angelus inferior minoris, quam superior. Et si dicas, quòd animę portantur ab angelis. Lucæ. 16. ergo non semouent. Dico quòd ideo dicuntur portari, quia ipsas angeli comitantur, & non quia non se mouēt. Magister in. 1. d. 37. tractat de motu, & localitate spirituum creatorum. Et ibi Bona. & Ricardus.

Angeli

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propos. 5. Angeli sibi invicem loquuntur. Probatur ex varijs locis scripturæ. Zach. 2. Dixit vnus angelus alteri. Curre loquere ad puerum istum. Daniel. 8. Clamauit angelus & dixit, Gabriel fac intelligere visionem. 1. Corinth. 13. Si linguis hominum loquar & angelorum.

Propos. 6. Quando angelus loquitur de illo, quod angelus audiens prius non cognoscebat dicitur loquens alium illuminare. Quoniam illuminatio, est alicuius veri manifestatio dicente Paulo. Ephes. 5. Omne quod manifestatur lumen est. Et. 3. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia illuminare omnes. Vnde locutio est in plus, quam illuminatio, quia omnis illuminatio, locutio est, sed non è contra, quia possunt loqui de noto ambobus.

Propos. 7. Hæc illuminatio alia duo habet nomina, quanuis sub diuersa ratione, scilicet, purgatio, & perfectio. Dicitur illuminatio quã tum ad luminis traditionem, & receptionem: purgatio quantum ad nescientię remotionem: perfectio quantum ad actualem cognitionem in quam dirigit illud lumen. Ricard. dist. 9. art. 2. quæst. 2.

Propos. 8. Regulariter loquendo angeli superiores illuminant inferiores, & non è conuerso. Ita docent Alexand. 2. p. quæst. 27. M. 5. Thomas. 1. p. quæst. 106. art. 3. Ricard. d. 9. art. 2. quæst. 3. Dixit enim Dionysius citatus à Thoma, hanc legem esse diuinitatis immobiliter firmatam vt inferiora reducantur in Deum per superiora. Et cap. 15. de Angelica Hierarchia, vt citatur à Ricardo. Si superiores regerentur ab inferioribus esset confusio. Posset quidem Deus de potestate absoluta, quia non implicat contradictionem reuelare aliquid inferiori, & ille inferior loquens de reuelato angelo superiori illud nesciente, diceretur quodammodo superiorem illuminare, ita Scotus dist. 9. litera. L.

Propos. 9. De facto crediderim mysterium incarnationis notum fuisse aliquibus inferioribus, qui illud alijs superioribus reuelauerunt. Nam Gabriel, vt mea fert opinio, fuit archangelus, (idest, de illo ordine, quorum officium est magna nunciare) qui mysterium incarnationis nouit, atq; reuelauit. Ascendente Christo Domino angeli ipsum comitantes dicebant superioribus qui semper assistunt illud psal. 23. Attollite portas principes vestras à quibus petebant

petebant superiores. Quis est iste rex gloriæ? Isaiæ. 63. Angeli superiores petebant. Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra. Quare rubrum est indumentum tuum? Et quis neget aliquos angelos inferiores cum Christo tunc ascendere cognoscentes mysterium Scotus hac. d. tenens omnes angelos mitticum Alexandro. dicit quòd Gabriel fuit de superioribus, & quòd hæc vox dicta per Isaiam fuit vox angelorum inferiorum. Paulus. 3. Ephes. dicit. Vt innotescat in cœlestibus per ecclesiam vbi docet, quòd per prædicationem apostolorũ & ecclesiæ noueruntaliqui angeli mysterium incarnationis, quare ergo angeli superiores non nossent hoc mysterium per angelos inferiores? Ricard. vbi sup. ad primum argum. exponit hanc autoritatem, quòd Christus dominus aliquà reuelabat apostolis per seipsum, quæ ipsi apostoli nouerunt priusquã angeli, & hoc decens erat, quia erat Deus & homo, neq; per angelos sed per seipsum docebat, ideo dicitur innotuisse per ecclesiã. Talis decentia non erat inter angelos, vt prius cognoscerent inferiores & ab eis superiores. Alij quos ipse refert, dicunt, quod angeli per apostolorũ prędicationẽ non didicerunt quæ nesciebant, sed per conuersionẽ gentiũ venerunt in veritatis cognitionẽ: per apostolorũ doctrinã per accidens, inquantũ per eam gentes sunt cõuersæ. Alex. 2. p. q. 26. M. 1. dicit, quod aliqui angeli à principio suæ conditionis cognouerunt, alij non, & qui cognouerant in verbo, cognouerunt postea in proprio genere per ecclesiam. Hinc Paulus. 1. Timo. 3. Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatũ est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis. Vbi dicit glos. ordi. Non in Deo tantum innotescit angelis quod abscondi tum est, sed & hoc apparet eis, cum efficitur atq; propalatur. Eadem verba refert Alex. tanquam August. 5 sup. Genes.

Propo. 10. Quid sit Angelum alteri loqui controuersa est quæstio. Ad intellectum controuersiæ, nota, quod hoc est ab omnibus concessum, quòd intelligibile est in intellectu tripliciter. Primò in habitu sicut species quamuis ea non vtatur, & sic existens, dicitur esse in memoria. Secundo modo est in actu, cũ quis vtitur specie existenti in intellectu, & isto modo dicitur quis loqui sibi. Tertiò modo per actum voluntatis refertur intelligibile ad alium, & sic est in intellectu vt relatum. In corporalibus ad alios relaturi vt i-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mur orgáno linguæ & causatur auditio. Vertitur ergo in quæstionem. Quomodo angeli interse referunt sua intelligibilia? De qua sunt duo modi dicendi celebres. Vnus quod solo imperio voluntatis refert angelus suum conceptum alteri, sine hoc, quòd causet aliquid in angelo audiente, quia intellectus angeli nō est passiuus. Hac relatione manifestatur conceptus, quæ manifestatio in manifestante dicitur locutio, in alio auditio. Ita Tho. 1.p.q. 107.ar.1. Tenentes intellectū angeli esse passiuū dicunt, quòd in angelo audiente aliquid causatur. Hi diuersificantur. Scotus.d.9. litera.A. tenet, quòd angelus loquens causat immediate aliquid in angelo audiente: secundum cuius doctrinam sunt tria dicta. Primum, quòd angelus potest causare in alio angelo actum & non speciē: quando, scilicet, loquitur de aliquo noto alteri, quod & homines faciunt. Secundum, potest causare speciem & non actum, sicut nos quandoq; in alio occupato vehementi aliqua imaginatione, qui ex auditu non cessat à tali imaginatione, cessante vero imaginatione recordatur quid alius dicebat. Causata ergo fuit in illo species & nō actus. Tertium, potest causare vtrū que, sicut in nobis doctor causat in discipulo speciem & actum, ergo, & angelus si loquatur alteri non habenti speciem alicuius singularis causabit speciem & actum. Neq; est inconueniens concedere, quòd intellectus angeli superioris est passiuus respectu angeli inferioris, & propterea inferior, vt sit proportio actiui ad passiuum. S. Bona. dist. hac. art. 3. q. 1. & Ricardus. d. 9. art. 2. q. 1. dicunt aliter, scilicet, quòd angelus loquens nihil causat in audiē te, sed protendit suam cogitationem ad audiētem, & illa species, quæ est in intellectu loquentis, protensa ad audiētem ipsum excitat, & ipse audiens propria virtute facit in seipso illammet speciem, & suscipit: illammet, intellige, vt ponit Ricardus, scilicet, aliam similem, quia talis species cum sit accidens non potest trās migrare de subiecto in subiectum. Bonauent. dicit quod illa cogitatio quæ est verbum in intellectu loquentis, quando protenditur fit quasi nutus, & verbum exterius apud nos. Idem dixerat Alexand. 2.p.q.27. M.6. de nutu, quòd illa species prout est in actu manifestandi dicitur nutus, & quòd à verbo seu cogitatione non differt realiter, sed ratione. Ricardus videtur ponere similitudinem quandam, quam angelus protendit ad alium, educendo

do illam de potentia, ad actum sui conceptus. Hic modus dicendi, maxime Ricardi est minus intelligibilis, quia illa similitudo educta de potentia ad actum, & protensa ad audientem, aut significat ad placitum, & tunc oportet quærere per quid cognoscitur significare, & erit processus in infinitum, & sic arguit Alexand. contra suos nutus. Aut significant naturaliter, atque tunc est mirum quomodo cæteri angeli non cognoscant per illos, & sic loquendo vni, loqueretur omnibus. Contra ipsum Alexand. non currit argumentum cum dicat cogitationem, & nutus esse idem realiter. Possemus dicere, quòd opinio Bonauent. forte est media inter Thomam, & Scotum, conueniens cum Thoma in illa manifestatione, discordans vero in hoc, quòd sola manifestatio non sufficit, sed requiritur passibilitas intellectus audientis, & in hoc concordat Scoto, dissidet vero, quia loquens non causat, sed ipse audiens. Alexand. memb.7. quæstionem mouit, vtrum angelus imprimat in audiente velit nolit. Et distinxit, quia in locutione, quæ est per gratiam, hoc est, illuminatione, quam vocat per gratiam, vt patet in. M.5. habet potentiam manifestandi, & conuertendi alium ad attentionem: in locutione quæ est per naturam, est in voluntate audientis conuertere se ad attentionem, aut non. Quæstio ergo hæc est ambigua & perplexa.

¶Sed pro Thoma sic arguitur. Angeli loquuntur Deo, & tamen nihil causant in Deo, ergo neque angeli quando angelis loquuntur. *Pro Thom. Argum. 1.*

¶Hoc argumentum posset etiam retorqueri in Thomam, quia nihil Deo manifestant.

¶Posset dici pro Scoto, quòd si esset aliquid quod posset causari in diuino intellectu, illud causarent: idemque pro Thoma, quia si aliquid esset manifestabile manifestarent, quando ergo angeli siue animæ suas cogitationes dirigunt ad Deum dicuntur Deo loqui. Si desiderant aliquid à Deo fieri, dicuntur orare iuxta id psalm.9. Desiderium pauperum exaudiuit dominus. &.20. Desiderium animæ eius tribuisti ei. *Solutio.*

¶Secundo cōtra Scotū. Ipse fatetur, vt habet sup.d.8.p.9.q. naturaliter poterat angelus cognoscere intellectiones, & volitiones *Argum. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

alterius angeli, ergo quando angelus vult, satis est, quòd Deus coagat intellectui audientis & hæc erit locutio, scilicet, ex parte loquentis velle manifestare, & ex parte Dei lex, quòd coaget, vt audiens videat. Huic respondebit Scotus. d. 9. litera. F. quòd non sufficit talis visio, seu cognitio ad locutionē, quia requiritur quod intellectio audientis fiat in eo per alium intellectum exprimentem, & agentem talem auditionem, seu intellectionem.

Solutio

Argum. 3. ¶Si angelus causaret in altero speciem, posset causare in eo notitiam abstractiuam distinctam cuius non præcessit intuitiua, verbi gratia, vnus habet notitiam abstractiuam de Roma, & alter potest illam suscipere ab alio.

Solutio. ¶Huic dupliciter respondent Scotistæ. Primo, quòd non potest causare in alio nisi sicut in se, sed in se non potest causare abstractiuam sine intuitiua, neq; intuitiuā sine specie. Alij concedunt, quòd potest dari abstractiua distincta sine intuitiua, atq; sine specie quod plus est. Et quando dixeris quòd est contra philosophiam, dicunt quòd iste ordo intelligitur in eo, qui debet producere, non autem in illo, qui debet recipere, quia dicit Scotus, quòd potest esse visio præcedens auditionem, & auditio præcedens visionem, & quòd si audiens habet speciem, species non concurrit, ergo species nihil facit ad auditionem. Sed re vera in opinione Scoti cum gratia & cætera accidentia creentur, mirum est, quomodo Angelus producat & causet speciem in alio, sine hoc quòd creetur, aut quomodo illā speciem educat de potentia alterius intellectus. Atq; etiam quomodo poterit angelus audiens scire, quòd illa species, vel actus causetur in se plus à Gabriele, quam à Michaele; si ambo sunt præ-

Argum. 4. sentes. ¶Sequitur ex opinione Scoti, quòd agens agat in extremum non agendo in medium. Concedit Scotus hoc arg. litera B. quia medium non est natum recipere actionem eiusdem rationis. Debet idem argumentum solui ab alijs, quia quomodocunq; angelus intelligat immutatur audiens, & nihil producitur in medio. Exemplum est de sole generante vermem in terra, &

Pro Scoto. actione generationis non agit in medium generando vermem in aere.

Argum. 1. ¶Si angelus nihil causat in alio angelo, alter potest non audire, & sic oportet quærere quomodo cogere possit vnus alterum vt audiat.

¶Secun-

Secundo quia esto, quòd in communi locutione posset vnus non audire vt fatetur Alex. si Deus imperet Michaeli vt illuminet Gabrielem, aut alterū qui nolit acquiescere, vel sit malus angelus, vel saltem essent in naturalibus, vt non se conformarēt diuinæ illuminationi, debet esse in Michaele potestas aliqua ad cogendum alium, & producendam in eo notitiam, & auditionem. *Argum. 2.*

Tertio. Hoc est certum quòd vnus angelus potest ligare alium angelum sicut Tobiæ. 8. Raphael ligauit Asmodeum in deserto superioris Ægypti, & Christus Dominus Lucæ. 11. dixit se non eijcere dæmonia in virtute alterius dæmonis, & petuit. Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia filij vestri in quo eijciunt? Vbi non negauit imo concessit posse vnum dæmonium, aliud pellere de loco suo. Atque ita boni Angeli malos expulerunt de cœlo: Sed virtus motiua angeli vel est sua voluntas, vt supra, vel saltem quæcunque virtus sit, est virtus spiritualis. Sicut ergo Michael potest angelum inferiorem etiam nolentem ligare infra suæ actiuitatis sphæram vt quandiu est præsens Michael non possit se mouere, quare ergo non poterit causare in eius intellectu, saltē actum intelligendi circa illam speciem, quam iam angelus alter habet, & sic eius intellectum conuertere vt audiat, & intelligat quæ Michael vult? Hæ tres difficultates sic currunt contra Bon. sicut contra Thomam. *Argum. 3.*

¶Ex dictis patet quomodo potest vnus angelus loqui vni, & non alteri: puta referendo suam cogitationem ad vnum, & non ad alterum: vel causando in vno & non in alio. Patet etiam quod requiritur debita distantia quia virtus illorum est finita non potens operari in quacunque distantia, vt docet Scotus. d. 9. q. 2. contra. 4. arti. & ibidem litera. C. q est contra Tho. 1. p. q. 107. art. 4. illa tamen distantia dicit Alex. 2. p. q. 27. M. 7. quod non debet intelligi localis, sed spiritualis quæ nos latet. Quæ Alexandri sententia ex eo probabitur, quia Angelus non dependet à loco neque requirit illum ad suam existentiam, ergo neque ad suam operationem. Antecedens probatur quia si esset vacuum, vel modo existente angelo in loco Deus destrueret locum maneret angelus in vacuo, & si esset, posset angelus ponere se in vacuo. Potest etiam angelus loqui pluribus angelis sicut potest homo pluribus hominibus, non tamen omnibus. *Corol.*

Angeli habent nomina, vt Michael, Gabriel, Raphael, Quæ omnia *Proposi. 11*

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnia si sunt bonorum angelorum siniuntur in el, quia cõponuntur ab Eloi, quod interpretatur Deus. Vt si in humanis dicerem⁹ seruos Domini cognomen accipere. Innotueruntque nobis nomina secundum ea ad quæ missi sunt. Michael quis vt Deus? Gabriel fortitudo Dei, Raphael, Medicina Dei. Magister in litera refert opiniones. Quidam dicũt esse nomina propria, & peculiaria, suum cuiusque angeli. Alij dicunt nõ esse nomina specialia, sed nunc huius, nunc illius secundum ea ad quæ mittũtur, sicuti & nomina diaboli applicantur cuilibet dæmoni.

Propos. 12 Vt mea fert opinio, habeturque in compendio Theologiæ, quod attribuitur siue Alberto Magno: aut Alexãdro Halensi in lib. 2. ca. 20. Raphael est angelus, Gabriel Archangelus, Michael princeps, quod ex eorum missione patere videtur. Nam Raphael ad priuatas personas, Gabriel ad beatam virginem, ad Dãnielem, Zachariam, super magnis negotijs, Michael pro tota ecclesia. ¶ Sed contra quia Michaeli attribuitur victoria Luciferi. Apocalyp. 12. ergo videtur quod fuerit primus post Luciferum, & sic de ordine Seraphim. Alioquin illa victoria attribueretur alteri. Non enim est apparens quod alij angeli superiores non bellauerint contra Luciferum & alios apostatas. ¶ Tenentes omnes angelos mitti facile concedent argumentum. Sed respondeo dupliciter. Primo quod si angeli non habẽt nomina specialia nõ est inconueniens quod ille qui in illo prælio vocatur Michael fuerit supremus, & qui mittitur in auxilium ecclesiæ sub nomine Michaelis sit de ordine Principatuum. Secũdo dico, quod dato, quod nomen Michaelis sit proprium, & fuerit idem angelus cui attribuitur victoria, & cui est commissa ecclesia, non est inconueniens quod illa victoria attribuatur angelo de ordine Principatuum, quanuis alij fuerint superiores tã in gratia, quam in natura, & plus meruerint in prelio. Quoniam cum Lucifer & cõsortes fuissent è cœlo pellendi in hunc aerem oportuit incarcerationem eorum fieri per supremum de illis qui huc descendunt, & quod sub illius nomine innotesceret nobis victoria, qui luctamẽ & prælium cum dæmonibus habemus, vt sciamus ad quem debemus pro auxilio recurrere. Decuit ergo ex quolibet ordine infimæ hierarchiæ quæ ad extra mittitur vnum nobis reuelari.

Argumen.

Solutio.

DIS.

DISTINCTIO XI.

De angelorum custodia respectu hominum.

ANgeli deputantur ad hominum custodiam. Ita Magister in litera & est communis omnium Catholicorum. Vide Alex. 2. p. q. 41. M. 1. Tho. 1. p. q. 113. Et Scholasticos hac. d. Contrarium huius fuit hæresis Ioannis Caluini negatis Angelicam custodiam. Sed probatur Matth. 18. Angeli eorum semper vident faciem patris. Act. 12. pulsante Petro in ædibus Mariæ matris Ioannis Marci, nuntianti ancillæ Petrum pulsare dixerunt discipuli. Angelus eius est ecclesi. 17. in vnam quamque gentem præposuit rectorem, idest, angelum. Isaiæ. 62. super muros tuos Hierusalem cõstitui custodes, vbi glossa Hebraica per muros intelligi ait sanctos patres Abraham, Isaac, Iacob, & cæteros. Glossa ordin. & Lyranus per muros Apostolos, de quibus Apocalyp. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis nomina duodecim apostolorum & agni vult, dicere Isaiam quod vltra curã Apostolorum, cæterorũq; prælatorum atq; prædicatorũ illis succedentiũ prouidit etiam Angelos, vel quod ipsis prælatis prouidit angelos custodes propter populum, vt infra. Ratione probatur, quia nobis est colluctatio aduersus principes tenebrarũ Ephes. 6. sed non est potestas super terram quæ comparetur eis qui facti sunt vt nullum timerent Iob. 41. ergo oportuit nobis dari auxilium de cœlo per angelorum custodiam. *Propos. 1.*

Cuilibet homini inquantũ est persona particularis deputatur angelus custos de infimo ordine angelorum, & hoc protinus à natiuitate. Vide Hieronymum refertur in litera super Matth. 18. angeli eorum. Magna dignitas animarũ, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis in sui custodiam angelum deputatum. Alex. Bona. Ricar. in expositione literæ intelligunt à natiuitate intra vterum, quia ex tunc anima indiget custodia. Thomas. q. 113. ar. 5. ad. 3. intelligit à natiuitate extra vterum, & quod in vtero custodiatur ab angelo matris. Potest dari exẽplum de pomo, quãdiu est in arbore non eget custodia distincta à custodia arboris. *Propos. 2.*

Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod sit de infimo choro probatur, quia illi secundum Grego. conuenit infima nuntiare, sed in officijs angelorum videtur minimum custodire priuatam personam. Verisimile est reuelationes speciales priuatarum personarum siue in scriptura, sine aliàs factas fuisse per angelos proprios earum, vt. V. g. Raphael quod fuit angelus custos Tobiæ, Seraphim qui apparuit beato Francisco fuerit eius custos. ¶ Ex hac apparet quanta sit multitudo angelorum, quando ex vno solo choro tot angeli sunt inter nos, quot homines. Neque est verosimile chorum illum manere desolatum, vt semper assistant, & nascentibus hominibus possint alij deputari ex illo choro ad custodiam.

Corol.

Propos. 3. Angelus custos non deserit quem custodit vsque ad finem vitę. Probatur: quia vsque tunc est necessaria sua custodia. Tam respectu boni adquirendi, augmentandi, & conseruandi: quam mali euitandi, aut minuendi, & hoc tam quo ad corpus, quam quo ad animam. Intellige non deserit quantum ad custodiam, quia quantum ad actualem presentiam potest ire in locum distantiorem, pro vtilitate custoditi, cernitque in diuina essentia quãdo sua presentia erit necessaria. Vel posset alteri suum officium commendare, vt si duo homines simul vadunt potest angelus alteri vices suas committere quandiu societas durabit. Quod dicitur Hiere. 51. dixisse angelos curauimus Babylonem relinquamus eam. Et Damascenus citatus à Bona hac. d. num. 26. quod Antichristus carebit angelorum præsidio, intelligi debet respectu boni, quia desperata promotione boni desinit procurare bonum: sed malum procurat quod sit minus, ita Antichristus plura mala faceret nisi ab angelo custode impediatur: vel potest dici deserere respectu pœnarum quas non repellit, vt tribulationes, damna temporalia. Sic Isaiæ. 5. dicitur. Auferã sepem eius, idest, angelorum custodiam: quia relicta fuit domus Israel in potestate aduersariorum.

Propos. 4. A principe dæmoniorum deputatur etiam homini alter angelus malus in exercitium. Magister in litera, citato in hanc Gregorio. Hic nobis procurat omnia mala etiam mortem corporalem, & spiritualem, & quia homicida ab initio: Ioan. 8. & hoc vsque ad mortem. Vnde glossa ordi. Tobiæ. 6. dicit q̃ domino in cruce passo diabolus adutmit quærens siquid peccati habe-

haberet. Ioan. 14. Venit princeps mundi huius & in me non habet quidquam.

Homo inquantum persona publica, vltra proprium angelum habet alium ratione officij, possetq; habere decem, & viginti secundum officia plura dignitatum officiorum, aut principatuũ. Ratio est quia indigent peculiari auxilio, & maiori illuminatione. Conuenit ergo angelis custodire priuatas personas, & alia exigua, vt arces, villulas, vicos. Archagelis, episcopos, Archiepiscopos, Diœceses, Ducatus, & amplas congregationes. Principibus, reges, regna, imperatores, Romanum Pontificem. *Propos. 5.*

Christus Dominus non habuit angelum custodem, quia illo non indigebat & cum angelorum custodia vltra ministeriũ, importet quandam præsidentiam respectu hominum. Illam nõ potuit habere respectu Christi. Habuit tamen angelos plurimos in ministerium ex die Natiuitatis, quando, Gloria in excẽlsis decãtauerunt. Lucæ. 2. Matth. 4. & accesserunt angeli & ministrabant ei. *Propos. 6.*

Angelus facit illa tria, posita in. d. 10. p. 7. circa hominem scilicet purgare, illuminare, & perficere. Non tamen causat actualem intellectionem, neque speciem intelligibilem immediate, & vt totalis causa. Potest tamen amouere impedimentum circa virtutem phantasticam, si erat perturbatio humorum, vel spirituum. Ratio huius est quia pro statu isto intellectus noster determinatur ad phantasmata, sine quibus non possumus intelligere. Vide supra. d. 8. p. 7. atq; Scotum hac. d. 11. Qui ex hac infert litera. B. quod angelus non potest aliquem intellectum rapere ad visionẽ intellectualem, & quod omnis raptus factus virtute diaboli est præcise ad aliquid intense imaginãdum, neque ibi est intellectio alicuius mere intelligibilis non imaginabilis. Perinde est in raptu ad quem se homo disponit per consuetudinem. Ideo Bernar. ser. 52. in cantica. Cupiditatibus viuẽdo non teneri humanę virtutis est, corporum similitudinibus speculando non inuolui, angelicæ puritatis. Vtrunque tamen diuini muneris est. *Propos. 7.*

Corol.

Angelis bonis quando apud nos sunt nil suæ gloriæ deperit, semper enim vident faciem patris Matth. 18. Neque propterea quod pereat ille quem custodiunt aliquod damnum aut tristitiã incurrunt: si saluetur gloria eorum substantialis non augetur, licet *Propo. 8.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cet bene gloria accidentalis gaudij. Angelus enim est beatus in quem non cadit tristitia, quæ causatur ex his quæ nobis nolentibus accidunt. Volunt.enim salutē sui clientis tamē diuina prędestinatione suppositā, & meritis, ideo neque tristātur, neq; aliquid euenit contra voluntatem eorum quæ pendebat ex conditione, neque ipsorum desiderium frustratur. Illud Isaię.33. Angeli pacis amarē flebunt, vel intelligitur de nuntijs Ezechiæ regis qui fleuerunt ob verba Rapsacis. 4. Reg. 18. in sensu literali, vel de Apostolis & alijs prælatis in sensu allegorico, de angelis beatis in sensu Anagogico, sed per metaphoram signando quòd volūt hominum salutem, sicut de Deo. Gene.6. dicitur tactus dolore cordis intrinsecus quia ad modum se habuit dolentium, qui dolent quæ fecerant, ita angeli. sic nostram salutem desiderant, & procurant sicut faciunt homines quando laborant, & flent pro illis quæ desiderant. Non enim aliquis angelorum negligentia perit, quicquid possunt pro nobis agunt.

Propoſ. 9.

Inter angelos custodes non est discordia cum sint Deo conformes, & etiam inter se: per metaphoram dicuntur sibi resistere, & secum pugnare, quia quilibet procurat negotia sibi commissorum, qui in suis negotijs sunt diuisi. Vt si duo orant contraria quilibet angelus orat pro suo cliente vt à Deo audiatur, quousq; sciunt certitudinaliter quid Deus magis acceptet. Hoc signatum fuit Danielis. 10. in resistentia Principis Persarum & Gabrielis quia Gabriel petebat q̄ auditetur oratio Danielis pro liberatione populi Iudaici, princeps Persārū videns ex detētione populi Iudaici apud Persas commodū spirituale ipsis Persis accrescī exēplo suæ bonæ conuersationis postulabat detineri. Et hoc supposito q̄ erat angelus bonus secundū quòd sensit Gregor⁹: Secundum Hieronymū quē refert Alex. erat angelus malus. Vide. M. 6. art. 3. q. 41. cuius opera fiebat q̄ adhuc populus peccata haberet pro quib⁹ mereretur adhuc detineri. ¶ Idē angel⁹ custodit plures homines siue eodē tempore simul, siue diuersis. Magister in litera. Iam supra habes q̄ vnicuiq; est deputatus suus angelus, & hoc est longe probabilius, relinquebat enim Magister sub dubio si erāt tot angeli, q̄ sufficerent ad custodiā cuiusq; hominis dari singulos, sed q̄ sicut vn⁹ Abbas, & Episcopus prēficiūtur pluribus, ita & vnus angelus. Hoc de Archāgelis & principibus

Propo. 10.

bus dici bene potest, qui deputātur pro pluribus in ciuitate existētibus, aut castro. Diuersis tēporibus ita fit: q̄ mortuo aliquo homine angelus reuertitur ad assistendū in cęlo quousq; sibi mā datur alterius custodia.

Beatus Michael, quē diximus esse principē, quādoq; vocatur Archāgelus id est, angelorū princeps, quoniā hoc nomē angel⁹, est nomē officij. Quādo de cœlis ad annuntiandū hominib⁹ mittātur, ex ipsa annūtiatione angeli nominantur, hoc est nūtij: Attribuūtur illi aliqua supra cęteros angelos. Primū q̄ est prępositus paradisi. i. Ecclesię sicut fuit olim Synagogę. Secundū q̄ sit iudex animarū in morte, & iudicio particulari. Vnde cāit Ecclesia. Archangele Michael constitui te principē super omnes animas suscipiēdas, & pingitur cū libra. Hoc sic intelligo q̄ angeli particulariū hominū fideliū in eorū morte recurrūt ad sanctū Michaelē, vt ab eo de salute aut de damnatione ipsorū illuminētur, Vt animā dimittāt dęmoni, vel secū in paradisum ducāt. Nā q̄ Christus ad mortē cuiusq; hominis veniat ipsum iudicaturus, nō est certū, imo verisimilius oppositū potest esse q̄ sicut alij à Michaele, ita Michael à Christo homine de illorū salute illuminatur. Cui pater dedit omne iudiciū Ioan. 5. scilicet. generale & particulare. Tertiū, q̄ vicit Luciferū Apocaly. 12. Quartū q̄ in fine sęculi veniet in adiutorium populo Dei Daniel. 12. & vincet Antichristum, & deferet vexillū crucis ad iudiciū, ideo vocatur Signifer.

Propo. 11.

Duodecim sunt effectus angelicę custodię Primus pro delictis increpare Iudicū. 2. eduxi vos de Ægypto, & nō audistis vocem meam.

Propo. 12.

Secundus. A vinculis peccatorum absoluere, intellige dispositiue, sicut ad præsentiam angeli ceciderunt Petri catenæ. act. 12.

Tertius, Impedimenta ad bonum auferre, signatus Exod. 12. vbi Angelus percussit primo genita Ægypti.

Quartus arcere dæmonem, vt Tobiæ. 8. cōpescuit Asmodeum.

Quintus docere intus, & illuminare. Dan. 9. Egressus sum vt docerem te.

Sextus. Secreta reuelare. Genes. 18. Nū celare potero Abraham.

Septimus. Consolari afflictos Tobiæ. 5. forti animo esto.

Octauus. In via Dei confortare. 3. Reg. 19. surge, comede, grandis tibi restat via, dixit angelus Heliæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nonus: In via deducere & reducere Tobiæ. 5. ego ducam, & reducam. Decimus. Hostes deijcere, Isaiæ. 37. Angelus Domini percussit in castris Assyriorum. Vndecimus, Tentationes mitigare signatus Genes. 32. in fœmore Iacob percusso ab angelo, cui & neruus emarcuit.

Duodecimus & vltimus orationes nostras ad Deum ferre Tobiæ. 12. Ego obtuli orationem tuam domino. Hoc est, orando vt acceptaret illam, consului quid super eam vellet disponi. Apocalypsis. 8. Data sunt angelo incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum. Act. 10. Dixit angelus Cornelio. Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, Quæ verba tractans Origenes Hom. 11. super numeros ait. Inuenimus Cornelium antequam doctrinam verbi Dei, vel gratiam baptismi susciperet à Petro, audisse ab angele, quia orationes eius & eleemosynæ ascendissent ad Deum, vnde & per ipsum angelum videtur Deo primitiæ oblatus esse Cornelius. Hæc Origenes. Glossa interlinealis super id Matth. 18. de ingrato seruo qui suffocabat debitorem, videtes autem conserui quæ fiebant, narrauerunt Domino suo, ait, ideſt, angeli qui referunt Deo gesta hominum. Per hæc reuincitur hærelis Mathiæ Flacci Illyrici: & Ioannis Vvigandi aliorumq; Centuriatorum qui in suis Centurijs negant angelos offerre Deo nostras orationes. Caluinus & Hugnostici negant angelos colendos & inuocandos, contra quos faciunt exempla sanctorum, quia Genes. 18. & 19. Abraham & Loth, angelos adorauerunt, & 32. rogauit angelum Iacob, & Osee. 12. Item Genes. 48. dixit Iacob Angelus qui eruit me benedicat pueris istis. Iob. 5. Ad aliquem sanctorum conuertere, ideſt, angelorum, vt habet translatio. 70. quos per domini nostri Iesu Christi gloriam oratos & obtestatos velim, vt nostri recordentur, petitionesq; nostras Deo offerant, optata cum Dei benedictione referant, quò pro acceptis, Deum & ipsos fratres nostros alios que supernæ Hierusalem conciues exaltemus.

DIS.

DISTINCTIO XII.

De productione materiæ, quæ est principium creaturæ corporalis.

DE materia creaturæ corporalis an sit in omni creatura corporali, & eiusdem rationis triplex opinio refertur à Nicolao Lyrano super primum capitulum Geneseos, & à Gabriele hac. d. q. 2. Prima est commentatoris de substantia orbis dicentis, quòd cœlum non habet materiam, sed est substantia simplex. Ratio sua erat, quia sola transmutatio substantialis arguit materiam, quę est pars substantię. sed in cœlo non est possibilis talis transmutatio, ergo ibi non est materia. Hanc sequitur in hac. d. q. 1. Durandus tãquam probabiliorem. Ita quod est simplex non solum simplicitate opposita mixtioni, per quem modum elementa dicuntur corpora simplicia, sed etiam opposita compositioni. *Proposi. 1.*

¶ Secunda opinio ponit in omnibus corporalibus materiam sed diuiditur, quoniam quidam dicunt materiam corporum cœlestium non esse eiusdem rationis cum materia elementorũ. Hanc tenet Alexand. 2. p. q. 44. M. 2. Bonauent. hac. d. nu. 24. Ricard. q. 8. huius. Sequitur Thomas. 1. p. q. 66. ar. 2. Fundamentum stat in hoc, quòd materia de se est in potentia ad formas cum priuatione illius quam non habet, sed si materia cœli esset eiusdem rationis cum materia corruptibilium erit simul sub forma incorruptibili, qualis est forma cœli, & sub priuatione formæ corruptibilis ad quam habebit potentiam, ergo idem erit simul corruptibile & incorruptibile secundum naturam, quod est impossibile. Cajetanus ibi, plus explicat, videlicet, quod tot sint materiæ specie differentes, quot sunt cœli, ita quòd materia cuiuslibet cœli non habet potentiam nisi ad solam formam sui cœli.

¶ Tertia opinio dicit materiam cœlorum, & aliorum corporum esse eiusdem rationis. Hanc tenet Scotus. d. 14. huius. q. 1. & impugnat ambas præcedentes, sequitur Ocham. q. 2 a. huius. Neq; Scotus contradicit sibi. lib. 1. d. 3. q. 3. litera. C. quia illic arguit ad hominem ex concesso à Thoma, quòd cœli materia differt à materia

Universidad de Deusto
Biblioteca

teria mixtorum. Ad hanc est vna ratio, quia alias essent duæ materiæ primæ alterius, & alterius rationis, quod est falsum, quia non sunt duo fines primi, neq; duo efficientes primi alterius rationis, ergo neq; duæ materiæ. Gabriel quamlibet dicit probabilem, soluitq; argumenta cuiusq;. Concessionē Caietani de multiplici materia cęli deduxit Scotꝰ pro inconuenienti. d. 14. q. 1. in reportatis, quòd essent tot materiæ, quot corpora cęlestia, vel omnia illa corpora essent eiusdem speciei, cum operationes tamen appareant contrariæ.

Proposi. 2. Materia prima non fuit creata per se, hoc est, nudata omni forma. Ita docet Magister. Refertq; sentētiā August. dicentis, quòd informitas materiæ corporalis non præcessit tempore formationem. Refert aliam Hieronymi & Gregorij volentium informitatem materiæ præcessisse formationem tempore, sed interpretatur Magister, quòd eam vocant informem, quia nondum erat pulchra, apertam, distinctamq; formam habens, vt modo cernimus. Per hanc interpretationem Thom. 1. p q. 66. art. 1. dicit has opiniones parū ab inuicē differre, quoniam August. sumpsit informitatē pro carētia omnis formę, alij pro carētia formositatis. Alex. 2. p. q. 44. M. 1. sentit ipsos tenuisse materiā factā sine omni forma, & pro vtraq; opinione facit rationes, & soluit.

Proposi. 3. Non implicat contradictionem materiam per Dei potentiā esse sine omni forma. Hanc tenet Scotus hac. d. q. 2. Ricard. q. 4. quia sicut potest Deus facere accidens sine subiecto in sacramento altaris poterit facere materiam sine omni forma tam substantiali, quam accidentali. Possunt pro Scoto afferri doctores tenētes materiam creatam sine omni forma. Contrarium huius tenuit Alexand. 2. p. quæst. 44. M. 2. argumento. 7. ante oppositū, & Bona. q. 1. huius, sequitur eos Thomas. 1. p. q. 66. art. 1. vbi ad tertium argument. dicit magis repugnare materiæ esse sine forma, quàm accidenti esse sine subiecto, quia accidens cum sit forma, est actus quidam, materia secundum id, quod est, est ens in potentia.

Proposi. 4. De forma, sub qua creata est materia, variè dicendum est iuxta varias opiniones. Tenentes materiam cœli esse alterius rationis, debent dicere cœlos fuisse creatos sub forma completa. Alias enim illa materia habuisset aliquando formam corruptibilem, & fuisset

& fuisset in appetitu ad incorruptibilem, quod apud ipsos est contradictio. Alij vt Strabus, & Beda, quos refert Lyranus vbi supra dicunt materiam omnium corporum creatam sub vna forma communi in genere substantiæ, vt pote corporeitatis, & diebus sequentibus distinctam secundum diuersas partes per formas specificas, tam cœlestes quam elementares. Hæc opinio fauet opinioni Scoti de vnitate materiæ, sed impugnatur à Ricardo. quæst. 6. dicente phantasiam irrationabilem ponere corpora elementaria, & corpus quintum, puta cœlum, facta ex corpore sexto. Alij vt Augustinus quem refert Ricardus citata quæst. 6. dicunt, quòd Deus ab instanti temporis fecit corpora cœlestia & elementa, & hypostases specierum animalium sub suis formis completis, atq; illi sex dies sunt vna dies spiritualis, id est, angelica cognitio, de qua habes supra d. 3. p. 1. sexies repetita secundum diuersa genera, quæ angeli cognoscebant. Et ita secundum Augustinum, quamuis creatio & distinctio sint diuersæ tamen fuere simul, vide Alexand. 2. p. q. 29. M. 1. art. 7. in. 4. argumento. & q. 44. M. 1. Hanc Ricardus reputat probabilem Bona. nu. 11. dicit esse rationabilem, & valde subtilem, quia dicitur Eccles. 18. Qui viuit in æternum creauit omnia simul, quia mora temporis interiacentis nullius esse videtur vtilitatis, vel necessitatis, fatetur autem alios doctores communiter qui præcessecunt Augustinum, & qui secuti sunt posuisse omnia materialia & corporalia simul esse creata in materia, sed per dierum senarium esse distincta in forma. Ita sentit Magister in litera, vide. Ricardus tenet materiam cœli empyrei creatam sub forma completa, materiam aliorum corporum non, sed partes illius nisi solis creatas sub formis incompletis illorummet corporum, quæ per sex dies facta sunt, videtur autem differre ab opinione Strabi & Bedæ citata (quanuis Bedam citet pro se,) quia illi ponunt materiam sub vna forma communi in genere substantiæ. Thomas. 1. p. quæstione. 66. articul. 4. ait communiter dici quatuor esse primo creata. Naturam angelicam, cœlum empyreum materiam corporalem informem, & tempus. De cœlo autem empyreo dicit art. 3. non inueniri positum nisi per autoritatem Bedæ: & Strabi. Alexander de Hales. 2. p. quæstione. 29. Memb. 1. artic. 7. argumento. 3. dicit secundum August.

hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc esse coæua cœlum, tempus, motus, & materia prima. Et cùm dicat ibidem ex eodem Augustino per cœlum intelligi naturam angelicam informem, fere recidit in idem, quod Thomas refert, hæc de opinionibus.

Proposi. 5. Ex dictis patet intellectus illius. In principio creauit Deus cælum, & terram, nomine cœli capiendo cœlum empyreum angelis plenum, vel omnia corpora cœlestia. Nomine terræ materiã illam communem, quam etiam vocat Abyssum, id est, immensam profunditatem, quia confusa erat, & commixta, specie distincta carens. Terra autem erat inanis & vacua, vel secundum aliam literam inuisibilis, & incomposita, quia materia per formã cognoscitur, eratq; aquis cooperta, neq; ornata plantis. Locutus est Moses rudi populo, ideo per ei nota, scilicet, terram & aquã, expressit illam communem materiam. Non debemus intelligere per hanc commixtionem illud poetarum chaos, de quo Ouidius in principio Metamorphoseos, puta multitudinem formarum indistinctarum, & contrarietatem in partibus materiæ, ex quibus erat tantum illud chaos & confusio ex poetarum figmento. Vide Bonauent. hac. d. numero. 17. & Ricard. quæst. 6. citata.

Proposi. 6. Illa prima rerum moles siue materia quando creata fuit, in eo loco prodijt, & creata est, vbi & nunc subsistit. Ita quòd cœlum empyreum & quæ intra illum continentur, ibidem formata sunt secundum materiam vbi nunc sunt, & materia terræ vbi nunc ipsa terræ est, & sic de alijs. Magister in litera.

DISTINCTIO XIII.

De distinctione & ornatu lucis, Hoc est de opere primæ diei.

Proposi. 1. VErbum illud Geneſis. 1. Dixit Deus, fiat lux dupliciter exponitur. Primo ab Augustino dicente, q̃ nomine cœli, quod dicitur à Deo creatum, natura intelligitur angelica, quia non conueniebat, quòd Moses præ-

prætermitteret spiritualis creaturæ productionem. Per formationem lucis intelligitur ipsius angelicæ naturæ formatio, per hoc quod illuminatur vt adhæreat Deo. Alij volunt quod illa lux fuerit corporalis, quę anteproductionem solis fecit tres dies. Ita Magister in litera. Ricar. hac. d. q. 1. dicit, quòd expositio Augustini fuit Allegorica, quia ad literam nomine cœli intelligitur cælum empyreum, nomine Lucis lux corporalis. Chrysostomus homil. 2. super Genesin dicit, quòd Moses nihil de inuisibilibus virtutibus disserit, dicens in principio fecit Deus angelos vel archangelos. Iudæis enim loquebatur pronis ad idololatriam, ne ergo colerent angelos pro Deo, & plures tanquam plures Deos subticuit Moses angelorum creationem. Vide Bon. hac. d. q. 1. sequentem hanc secundam expositionem.

Lux illa, imo & quælibet alia lux non est substantia, sed qualitas. Probatur ex Damasceno lib. 2. Orthodoxę fidei. cap. 7. Lumen accidens magis quam substãtiam indicat. Ratione sic. Substantia non est per se sensibilis, lux vero est sensibilis, ideſt, visibilis, ergo non est substantia. Secundo substantia non recipit magis, & minus, vt patet in prædicamẽtis cap. de substantia, sed lux suscipit magis & minus. Isaiæ. 30. erit lux Lunæ sicut lux solis, & lux solis erit septempliciter, sed forma substantialis solis, & Lunę non augebuntur, quia habent illam in complemento, ergo lux non est substantia. De hac doctores hac. d. vt Scotus Bonauent. Ricardus, & Thomas. 1. p. q. 67. art. 2. & 3. Vide & Arist. 2. de anima cap. 7. de potentia visus, vbi dicit quòd lumen est actus perspicui, qua ratione perspicuum est. Vbi & docet, quòd lumen nõ est corpus, quoniam essent duo corpora simul, quod est inconueniens, nam lumen est simul cum aere, & aqua. Aliam rationẽ facit Bona. ad conclusionem. Lux est de constitutione coloris, quia color non est nisi lux incorporata, ergo est qualitas accidẽtalis. Probatur consequentia, quia de constitutione accidentis non potest esse nisi accidens. Hæc ratio alijs non placet, vt potes videre in Ricardo. hac. d. q. vltima in qua petit, si lumen sit de essentia coloris. Et ponit opiniones, vna dicit, quòd non lumen, sed lux, non cœlestis sed elementaris est de essentia coloris. Alia opinio dicit, quòd color nihil aliud est quam lumen in superficie corporis terminati, vel aliquid quod non est in eo nisi præsente

Proposi. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lumine. Tertia dicit, quòd color neq; est lumen, nec lux naturalis corporis colorati, sed qualitas educta de potentia materię corporis colorati, quæ lucem imitatur, & aliquid de proprietate lucis participat. Ad hanc refertur Arist. loco citato dicens, quòd omnis color est motiuus eius, quod est perspicuum actu, & idest ipsius natura. Habet enim in se causam vt sit visibile, non tamen est visibile absq; luce.

Propos. 3. Lux pertinet ad tertiam speciem qualitatis, quæ est passio vel passibilis qualitas. Secundum Scotum hac. d. differunt lux, & lumen, quia lux est qualitas sensibilis, lumen intentio, seu species lucis, prout intentio dicitur illud, per quod tanquam per principium formale sensus tẽdit in obiectum, quemadmodum species sensibiles sunt intentiones. Probatur, quia quod est tantum sensibile, & non ratio sentiendi, si ponatur supra sensum impedit sensationem. 2. de anima. tex. com. 73. &. 75. seu cap. 7. lumẽ autem, siue lux posita supra pupillam facit sensationem & visu percipitur, ergo est ratio sentiendi. *Argumen.* ¶Contra hanc est argu. D. Thomæ quia lumen causat effectus naturales tam in medio calefaciendo aerem & denominando illum luminosum, quam in cæteris corporibus calefaciendo illa, imo & corrumpendo organum visus, ergo nõ est intentio, quia intentiones nõ causant trãsmutationẽ.

Solutio. ¶Huic argumento respondet Scotus, quòd est simul res, & intẽtio, & quia est res habet effectum realem: quæ non habent esse nisi intentionale, vt sunt illa quę habent esse per operationem intellectus, non habent effectum realem. Per hoc concorda Scotũ & Thomam dicendo, quod Thomas tantum velit, quòd nõ habet esse pure intentionale, hoc est, quòd lumen sit tantũ species, vnde Caietanus ibi, scilicet. q. 67. ar. 3. dicit, quod esse luminis, neque est pure intentionale, neq; naturale prout distinguitur contra intẽtionale, sed est vtrumq;, & neutrum. Et annota, quòd lux sequitur corpus lucens, quoad esse & quoad agere, vnde lux solis communicata Lunę, vel alijs stellis ità eis imbibitur, quòd agit secũdum proprietatem stellarum in quibus est, causans effectus secundum stellas à quibus reflectitur.

Propos. 4. Modus quo per illam lucem dies, & nox fiebant ponitur diuersus à Græcis, & Latinis, Basilius, hom. 2. Hexameron, & Damascenus lib. 2. cap. 7. dicunt, quòd per effusionem, & contractionem

ctionem splendoris ad præceptum Dei. Potest afferri exemplum scripturæ Exod. 10. de tenebris factis in terra Ægypti per tres dies, cum tamen in terra Iessen, vbi habitabant filij Israel lux esset, imo & omnis orbis terrarum limpido illuminabatur lumine Sapien. 17. ab Ægyptijs verò radios suos sol retrahebat. Alia est opinio Latinorum, quòd illa lux faciebat diem & noctẽ suo motu, sicut sol per præsentiam, diem, quia dies est latio solis super terram, per absessum noctem, quia nox est priuatio Solis. Incepit autem moueri ab illa parte ad quam deuenisset, si creata fuisset in eodem instanti cum materia, & ex tunc incepisset moueri. Vide Bona. hac. d. num. 14. vbi & dicit, sed dubitando, quòd forte tempore passionis Christi obscuratio solis facta fuit per radiorum retractionem. Sed tu dic quòd non, verum per subiectionem lunæ ad solem. Cum enim tempore passionis esset plenilunium, lunaque opposita soli, relicto naturali cursu redijt ad meridiem vsque quo se soli subiecit. Quo miraculo viso beatus Dionysius tunc Athenis philosophus exclamauit. Aut Deus naturæ patitur, aut mundi machina dissoluitur. Propter quod miraculum dedicata fuit Athenis ara ignoto Deo, ipseque Dionysius facile credidit ad Pauli prædicationem, vide act. 17.

De loco vbi facta est ista lux duplex opinio est. Prima, quod facta fuit in meridie, quia prius faciebat vespere, & postea mane. *Propos. 5.* Secundo, quia Dei perfecta sunt opera, ergo fecit lucem in sua plenitudine. Si dicas, quòd tunc ille dies non fuisset vsque ad mane vigintiquatuor horarum, quia erat æquinoctium, & deerant sex horæ à mane ad meridiem, respondetur, quòd illæ sex horæ præcesserant à formatione materiæ: quæ computatæ cum alijs decem & octo faciunt vigintiquatuor. Alia opinio dicit, quòd illa lux cepit in oriente, neque fuit prioritas temporis à creatione ad distinctionem, sed naturæ. Si contradicatur, quòd tunc debuisset dies incepisse à mane, & non à vespere dicendo factum est mane & vespere, Respondetur, quòd mane dicitur respectu noctis, est enim finis noctis: vespere dicitur respectu diei, cuius est finis, quia ergo non præcesserat nox, & dies debebat esse naturalis. 24. horarum, idcirco vt diem, & noctem comprehenderet dictum, fuit factum est vespere & mane, vide Bona. vbi supra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Proposi. 6. Tenendo omnia simul fuisse creata, vel quod corpora cœlestia non habent eandem materiam cum alijs, potest dici, quod hęc lux fuit lux solis, quę postea in quarto die formata sit, & perfecta. Hunc modum dicēdi sequitur Tho. 1. p. q. 67. ar. 4. ad. 2. est alius secundum Magistrum in litera, quòd ex illa luce quæ erat quædam nubes lucida factus sit sol. Hunc modū sequitur Alex. 2. p. q. 46. M 5. art. 3. Bona. nu. 4. &. 13. sed addunt quòd non solus Sol factus est ex ea, verum omnia luminaria. Alium modum tangit Magister, quòd illa lux fuerit cōiuncta soli, & eius fulgorē adauxerit. Hunc modū impugnat Bona. cum alio qui dicebat, quod factis luminaribus redierit in pręiacentem materiam, quia est contra rationem & literam, quod Deus destrueret, aut sineret perire aliquod opus principale sex dierū, ergo nō redijt in materiam. Itē difficile est assignare quem effectum haberet cōiuncta soli, & sic superflueret quod in operibus Dei est inconueniens. Ad expositionem literę Magistri quomodo dixerit Deus, fiat lux. vide in. 1. d. 27. p. 6. &. d. 38. p. 1. &. d. 45. p. 5.

DISTINCTIO XIIII.

De opere secundæ, tertiæ, & quartæ diei.

Proposi. 1. Pus secundæ diei fuit distinctio corporum cęlestiū ab elementis, dicente Deo, fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis, vocauitq; Deus firmamentum cœlum Genes. 1.

Proposi. 2. Cœlum quod secunda die factum est, diuersimodè secundum diuersas opiniones intelligendum est. Beda quem refert Magister in litera dicit, quòd fuit cœlum sydereum. Damascenus lib. 2. cap. 5. dicit esse quandam spheram inst ellarem, ideſt, sine stellis, hoc est primum mobile, quod est nona sphera.
Tenēdo omnes cœlos à principio factos, quia sunt sine materia, vel de materia alterius rationis, hæc factio intelligitur fuisse secūdum perfectionem in aliqua qualitate, vtitur enim scriptura tali locutione Daniel. 4. dixit Nabuchodonosor, nonne hæc est Babylon quam ego ędificaui? quam tamen non ędificauerat, quia cito

cito post diluuium Nemrod cœpit ædificari Genes. 10. &. 11. sed ampliauerat & fortificauerat. Ad idem psal. 50. Cor mundū crea in me Deus. Qualitas vero illa dupliciter ponitur: vel vt sit solidi tas de qua Iob. 37. Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære fundati sunt, & quod propter hoc vocatum sit firmamentum. Vel illa qualitas fuit virtus influendi super elementa. Tenendo aliam opinionem, per hæc verba ex cōmuni materia facti sunt cœli, nomine firmamenti intelligendo cœlum stellarum & alios septem Planetarum. Nomine aquarū super firmamentum, cœlum aliud Crystallinum factum è superiori parte illius materiæ vocatur aqueum non à natura aquarū, sed à diaphanęitate quam illud cœlum habet eò, quod in illo nulla sit stella, & forte quia est effectiuum maximæ frigiditatis sicut Crystallus, quæ qualitas inuenitur in aqua in summo. Alij per aquas intellexerunt angelos, ita quod per aquas super firmamētum intelligantur angeli boni: per aquas infra firmamentū multitudo malignorum spirituum, vel aquæ istę visibiles, vel omniū hominum gentes. Hāc refert Augustinus lib. 11. de ciuitate Dei cap. 37. & improbat, cum alia quæ negabat aquas à Deo factas. Primam sententiam de angelis per aquas intellectis refert Basilius in Hexameron Hom. 3. iam ad finem, vocatq; eam somnia & aniles fabellas, dicitur fuisse Origenis & Apollinarij. Est alia expositio de firmamento, quod non sit cœlum stellarum sed illa pars aeris in qua nubes condensantur, & quod dicatur firmamētum propter spissitudinem aeris in illa partę. Hanc August. laude dignissimam iudicat. 2. lib. super Genes. nō multum post principium, impugnatur vero à Ricardo hac. d. q. 1. quia scriptura dicit aquas super firmamentum, quod firmamentum factum est secundo die, aer factus est tertio die neque in eo posita sunt luminaria, quæ quarto die dicuntur posita in firmamento. Reuerendus pater frater Franciscus Feuardētius, in sua appendice ad lib. hæresum Alfonsi de Castro verbo, aqua, refert Ioānē Caluinū dixisse alienum à sensu communi & incredibile quasdam esse aquas cœlo superiores, & quod quæcunque de illis asseruntur in scripturis contendit de nubibus in aere suspensis tantummodo intelligenda, cuius sententiam nota hæreseos qualificat, vt satis probāt verba Genesis citata, quod supra firmamentum stellarum sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

aquę,&psal.103.Tegis aquis superiora eius,scilicet,firmamenti, & psalm.148.Aquæ quæ super cœlos sunt laudent nomen domini.

Proposi.3. Ad intelligendum raptum Pauli vsq; ad tertium cœlum.2. Corinth.12.sciendum est quòd tripliciter dicitur cœlum in scriptura.Primo modo proprie & naturaliter,& est corpus luminosum actu,vel potentia,sublime,incorruptibile per naturam.Hoc modo sunt tres cœli,empyreum,Crystallinũ,& sydereum quod diuiditur in octo spheras.In hac diuisione non fit mentio de primo mobili,quoniam Astronomi,& philosophi antiqui tantum ponebant nouem orbes,nullamq; faciebant mentionem de empyreo.Recentiores decem sine empyreo,vt sit Crystallinum inter firmamentum, & primum mobile.Idcirco enim Crystallino erit computandum primum mobile, & includetur in secundo cœlo. Secundo modo dicitur cœlum per participationem alicuius proprietatis cœlestis corporis,scilicet,sublimitatis,& luminositatis actu,vel potentia.Sic sunt tres cœli,aereum, quia & in euangelio dicuntur aues cœli,ideſt,aeris Matth.13. Sydereum, &aliud superius in quod raptus est Paulus,vide &p.sequenti ad secundum.Tertio modo dicitur cœlum metaphorice, & sic ipsa Trinitas vocatur cœlum vide supra.d.2.p.2.& Thomam.1.p.q. 68.art.4.

Proposi.4. Cœli non sunt animati.Hanc docet Basilius hom.3.Hexameron,iam ad finem dicens.Neq; cœli anima vlla informãtur,quia gloriam narrant Dei,neq; firmamentum animans sensu præditum esse censemus,quòd effectionem manuum ipsius itidem annuntiat.Damascenus lib.2.cap.5.Nullus cœlos aut luminaria arbitretur animata,inanimata enim sunt & insensibilia.Hæc est cõtra Origenem lib.1. Periarchon.cap.7. Scotus.d.14.q.1. refert Augustinum de hoc dubitasse,& addit,quod hæc concl.est credita neq; probatur ratione.Bona.hac.d.nu.30.dicit esse falsum& erroneum ponere cœlos animatos:idem dicit Gabriel hac. d.q. vni.ar.3.dub.2.Extat pro hac art.Parisiensis in cap.12.de cœlo, & stellis.¶Contra hanc arguitur,quia scriptura loquitur de cœ-

Argum. lis tanquã animatis,psal.18.Cœli enarrant gloriam Dei,& opera manuũ eius annuntiat firmamentum.Benedicite cęli domino Dani.3.in cantico triũ puerorũ. Audite cœli quæ loquor Deut.32.Iob.15.

32.Iob.15.Inter sanctos eius nemo immutabilis,& cœli nõ sunt mundi in conspectu eius,quanto magis abominabilis & inutilis homo qui bibit quasi aquam iniquitatem, &.25.Ecce luna non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius, quanto magis homo putredo,& filius hominis vermis?sed munditia,vel immunditia iniquitatis non est nisi in animatis & libero arbitrio vtentibus,ergo cœli sunt animati anima rationali.

¶Secundo probatur quod August.vere senserit cęlos carere ani- *Argum.2.*
ma contra id quod affertur, quòd August. dubitauerit, quia in lib.de agnitione veræ vitæ cap.6.loquens de sole,luna,& syderibus ait.Sed qui ea rationabilia,vel saltem sensibilia corpora arbitrantur,iure sensu carentes inter irrationabilia computantur.

¶Ad primum dicendum,quòd scriptura etiam vtitur suis tropis *Solutio.*
& figuris estq; inter rhetores figura dicta prosopopeia,de qua Quintilianus lib.9.cap.2.& est quando rebus inanimatis damus vocem,& loquelam,fictio enim personæ,valet latine.Dico ergo *Alexã.2.p.*
quòd dare inanimatis auditum aut vocem fit per hãc rhetorum *q.52.M.2*
figuram. Alioquin vt bene dicit Basilius citatus,ignis,ros,nix, *ar.5.*
grando,erunt etiam animata,imo & ipsa terra,quia omnia illa inuitantur ad laudandum Deum,altare etiam quod allocutus fuit propheta.3.Reg.13.dicens. Altare altare hæc dicit Dominus Deus. Filius nascetur domui Dauid Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, quod etiam ad talem vocem scissum fuit, dicuntur benedicere Deum, quia ostendunt ipsum laudabilem, & benedicendum, sicut Genes.22. dixit Deus Abrahæ. Nunc cognoui, quòd timeas Deum, ideſt, feci cognosci.Ad Iob dico,quòd mundum adiectiue,idem est, quòd tersum,& politum, diciturque de omnibus illis, quæ in sua sunt natura sine admixtione,vt verbi gratia,de auro,de vestibus quibus nulla est macula admixta:dictum de Sole, & Luna,ac stellis,tantum valebit sicut clarum, & splendidum iuxta id quod ipse Iob dixit.9. capit. Si fulserint velut mundissimæ manus meæ.Apocalyp.21.Platea ciuitatis aurum mundum vitro perlucidum.De hac munditia splendoris loquitur ibi Iob, non de munditia culpæ,& hoc patet, quia de luna dixit, quod non splendebat in conspectu eius,sicut nos dicimus &videmus quod luna, & stellæ non ostendunt suum splendorem in conspectu solis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Solis: ita neque sol Deo comparatus dicetur splendere. Nam & minus album respectu albissimi vocamus non album, imo & nigrum.

Ad. 2. Ad aliud, dico quod Thomas citatus in. 3. p. & Glossa ordi. super illum locum Pauli referunt hunc librum tanquam Augustini: quia in capi. 43. exponit tres cœlos, de tribus generibus visionum, scilicet, sensualis, spiritualis, hoc est, imaginariæ, & intellectualis. Ad intellectualem raptus fuit Paulus. Scotus dubitat si ille liber sit Augustini. Ratio sua est, quia nusquam Augustinus inuenitur asseruisse quod in libro retractationū negauit: sed in lib. retractationum negauit se retractare, quod cœli sint animati ergo vel ille liber non est Augustini, vel fuit compositus post li. retract. Erasmus Roterodamus, negat librum esse Augustini, sed propter rationes debiliores, quam sit ratio Scoti. Prima ratio Erasmi est, quia in illo libro. capit. 3. tribuit multum dialecticæ. Hæc ratio non adeo cogit, cum fuerit Augustinus in ea versatissimus, & de aliquibus artibus liberalibus composuerit tractatus, secunda ratio, quia in capi. 6. dicit angelos cuncta scire atque præscire: sed non dixit cuncta, sed quod omnes causas rerum antequam eueniant præsciunt. Præscientia causarum quomodo possit in angelis verificari, patere potest ex. 3. d. huius, quoniam omnium habent species per quas habent scientiam, seu notitiam. Posuit Augustinus in eis notitiam matutinam, & vespertinam. Tertia ratio, propter stylum qui magis videtur Iouiniani, aut alicuius monachi febricitantis in theologia tyronis qui voluit ostendere quantum in scholastica philosophia profecisset. Ratio de difformitate styli, cui sæpe Erasmus in restituendis autoribus antiquis multum hæret, non semper tenet in omnibus: quia neque omnia quæ scripserunt nonum premebant in annum, vt membranis intus positis delere liceret, quæ non ediderant. Nam neque ad editionem omnia scribebant. Tum etiam quia nō semper doctores in scribendo eundem stylum seruant, sicut neque in cibo. & vestitu eandem consuetudinem: adaptamur enim ijs quibuscum versamur, accidit que sæpe scriptoribus imitari, & ante oculos habere aliena scripta, vnde suis proprijs vnus & alter assuitur pannus. Tertio quia multi, vt Augustinus qui episcopus erat, erant in alienis & grauissimis negotijs occupatissimi, neque

Horatius in arte poetica.

que eis vacabat stylo ita intendere, vt Erasmo vacabat Lynceis oculis rimari quibus detraheret, contra quem cum scripserit frater Ludouicus Caruaialus Bethicus febrimq; ad scribendum causasset, putauit inde Erasmus, vel quòd ipse Ludouicus ante Scoti, & Thomæ tempora febricitasset: aut omnia scripta minime sibi arridentia, ignotiq; autoris, à monachis febricitantibus componi. Doctorum occupationem omnes scimus, & hanc veniam petimusq;, damusq; vicissim.

Communis Theologorum sententia est, quòd cœli mouentur ab intelligentijs hoc est ab angelis. Ita tenet Bona. hac. d. nu. 30. Thomas. 1. p. q. 70. art. 3. Ricard. art. 1. q. 6. Probatur, quia omne quod mouetur, ab alio mouetur, sed cœlum mouetur non à propria natura, neq; à dante naturam, ergo ab intelligentia. Probatur minor, quia natura mouet ad vnum, sed in cœlo non est vnus motus tantum, mouentur enim orbes ab Occidēte in Oriētem, & motu diurno ab Oriente in Occidentem, & in eodem planeta præter motum sphæræ suæ ponitur motus secundum eccentricum, & epiciclum. Nec potest dici, quòd sphæræ differant specie sicut elementa, & ideo moueantur diuersis motibus, quia sequeretur, quòd essent plura corpora simplicia, quam quinque: Deus autem licet se solo posset mouere orbes, tamen propter bonitatis suæ communicationem voluit ipsos mouere mediantibus causis secundis. *Proposi. 5.*

Persuasam mihi semper habui opinionem oppositam, quòd cœli non mouentur ab intelligentijs, sed vel à propria forma, vt dicit opinio, quam referunt Bona. vbi supra, & Ricard. Gabriel hac. d. q. vnica. ar. 3. dub. 2. vel saltem cum eorum motus sit naturalis propter principium passiuum, quia habent in natura sua aptitudinem, vt tali motu moueātur, ex diuino imperio sunt visi moueri, & motum suum conseruant secundum illud. psal. 32. Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum: & sicut aquæ per diuinum præceptum congregatæ sunt & legem illam obseruant non pertranseundo fines suos Prou 8. ita sit de cœlorum motibus, propter quod in eodem psalmo protinus adijcitur. Congregans sicut in vtre aquas maris, vt spiritu eiusdem oris vtreq; doceantur factæ, virtus cœlorum, & congregatio aquarū, atq; ingressus fluminū in mare, & exitus vt iterum *Proposi. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

fluant Eccle. 1. Quod est dicendum de aquis, quòd legem illam habeant, seruentq; sine violentia, id de cœlorum motu, & quieto dicendum est. Multa alia de cœlis vide in libris Arist. & in doctoribus hac. d.

Proposi. 7. In opere huius diei non dicitur, quod in alijs. Vidit Deus quod esset bonum. Ratio secundum Magistrum in litera est, quia binarius est principium alteritatis, & signum diuisionis. Hanc rationem carpit Lyranus, quoniam numerus binarius in euangelio laudatur Lucæ. 10. quando misit Christus binos ante faciem suam. Ideireo dat aliam sumptam ex Rabbi Salomone, quod illud verbũ, vidit Deus, dicitur ad approbationem operis: approbatio proprie respicit opus completum, in die vero secundo fit mentio de aquis, quarum distinctio non fuit completa vsq; ad diem tertium, ideireo hoc verbum in presenti die tacetur, & in tertio die ponitur bis, semel pro secundo die, & iterum pro tertio.

DE OPERE TERTIÆ DIEI.

Proposi. 8. OPus tertiæ diei fuit congregatio aquarum in locum vnum, & productio plantarum. Quomodo potuerint aquæ congregari in locum vnum dicit Magister, quòd potuit fieri vt terra subsidens concauas partes præberet, vbi fluctuantes aquas reciperet. Potest etiam credi primarias aquas fuisse rariores, quæ sicut nebula tegerent terram, sed congregatione esse spissatas, & ideo facile in vnum locum potuisse redigi. Hæc Magister. Posset dari alia ratio, scilicet, quod aquæ in maiore altitudinem sint elevatæ in loco vbi congregatæ sunt. Nam mare est altius terra, vt experimento probatum est in mari rubro, quod Basilius homi. 4. Hexameron, dicit esse sublimius terra Ægypti. Harum trium rationum quas & Augustinus refert, tertiam hanc dicit Thom. 1. p. quæst. 69. art. 1. ad secundum esse probabiliorem. Propter altitudinem hanc maiorem dicitur in psalm. 103. super montes stabunt aquæ. Quoniam aquæ Oceani in medio sunt altiores quam montes terræ, vt est videre in additione Burgensis supra 1. cap. Geneseos. quam sententiam dicit Lyranus supra psalmum citatum, fuisse Rabbi Salomonis, quantus ipse Lyranus locum de

de pluvialibus aquis interpretetur, quòd quia generantur in nubibus, sunt supra montes. Cum psal. 23. dicitur de orbe terrarum quòd dominus super maria fundauit eum, intelligitur de ripis, & littore, quæ mari supereminent. Quantitas terræ discoopertæ secundum Cosmographos est fere quarta pars terræ, cæteris partibus sub aqua manentibus. Inde notanter dicitur, vocauit Deus aridam terram, ad differentiam terræ coopertæ, quæ non vocatur arida, vide vbi supra Burgensem.

¶ Contra hanc arguitur, quia aquæ nondum erant productæ, ergo non poterant in locum vnum congregari. Antecedens probatur, quia nullibi leguntur productæ. *Argum. 1.*

¶ Secundo arguitur, quia in hac die, neq; alibi dicitur formatus, & productus aer, neq; ignis, & tamen sup. d. hac. p. 2. diximus ex Ricardo, quòd fuerit factus aer tertia die. *Argum. 2.*

¶ Ad primum respondet Bona. q. literali nu. 37. quòd non est dictum congregentur aquæ, quasi prius extiterint. Sed quasi per hæc verba dentur eis & forma & natura per quam sint aptæ ad locum vnum. Hæc fuit sententia Augustini, quòd fuerunt productæ in tali congregatione, postea vero formatæ complete secundum propriam formam nobis notam, & tractabilem, puta densitatem, & mobilitatem, videatur Lyranus & glo. ordi. eandē Augustini sententiam refert Alex. 2. p. q. 51. M. 1. *Solutio.*

¶ Ad aliud de aere, & igne dicit idem Bonauēt. quòd in his duobus aqua, & terra, quæ sunt maxime sensibilia, & tractabilia, claudit distinctio aeris, & ignis, quæ sunt sensibus nostris occulta. Alexand. 2. p. quæst. 51. Memb. 1. idem dicit, sed addit, quòd aeris distinctio datur intelligi in distinctione & congregatione aquarum, quia cum non sit dandum vacuum necessitas replendi locum aquarum per aliud corpus, satis ibi insinuatur. *Ad. 2.*

Proposi. 9. De productione plantarum duplex opinio est, vna Augustini. 5. super Genesin. cap. 4. dicentis. Causaliter tunc dictum est, produxisse terram herbam & lignũ, idest, producendi accepisse virtutem. Et confirmatur, quia Genesis. 2. dicitur. Istæ sunt generationes cœli, & terræ quando creatæ sunt, in die, quo Deus fecit cœlũ & terrã, & omne virgultũ agri, antequã oriretur in terra, omnemq; herbam regionis antequam germinaret, ergo antequam

orientur factæ, intelligendum est causaliter. Probatur ratione. Ab opere illorum dierum Deus requieuit die septimo, sed non requieuit ab opere administrationis, per quod vsque modo operatur in propagatione rerum, ergo illa verba de productione, causaliter sunt intelligenda, & non originaliter.

¶ Alia opinio est, quod plantæ in hac die productæ sunt in suis speciebus actu, & illa verba citata interpretantur antequam oriretur, antequam germinaret, idest, antequam ex similibus similia producerentur: ita quòd prima productio facta est à Deo in tertia die, & pertinet ad creationem: propagatio ex seminibus pertinet ad administrationem. In hanc secundam videtur declinare Thomas. 1.p.q.69.artic.2. Possetq; forsitan in hanc afferri Damascenus lib.2.cap.10.dicens. In principio autem (scriptura dicit) terra cooperiebatur aquis, & erat inculta, & absq; ornatu, cum præcipiente Deo aquarum receptacula facta sunt, & tunc omnes extarunt, & diuino præcepto. Proprium terra suscipit ornatum, omnigenis herbarum & plantarū varietatibus decorata. De spinis, & tribulis sunt etiam duæ opiniones. Vna quòd propter peccatum Adæ fuerint producti. Dixit enim illi Deus. Maledicta terra in opere tuo spinas & tribulos germinabit tibi Genes.3, ita dicit Basilius hom.5.Hexam. Rosa tunc spinis carebat, postea propter delictum adiunctæ sunt illi spinæ. Damascenus, vbi supra. Spina post hominis transgressionem, iuxta domini sententiam è terra pullulauit. Alia opinio dicit, quod spinæ, & tribulus ante peccatum erant, quia perfecta fœcunditas data est terræ, & nulla herba est tam vilis, quin sit alicuius virtutis & vtilitatis, & sic tertia die factæ sunt actu, aut virtute, sed quod generentur vbi seminatur frumentum, & in pœnam peccati vt homi nem crucient, fuit propter peccatum. Hanc sequitur Bona. q. literali nu.41. & Thomas. vbi sup. ad 2. argum. Ideo dictum fuit homini. Germinabit tibi, antea enim germinabat illas, sed non homini in pœnam. Alexand. 2.p.q.51.M.3. refert primam opinionem, & etiam Augustinum contra Manichæos dicentem, quòd ante hominis peccatum non est scriptum, quòd terra protulerit nisi herbam pabuli, & ligna fructuosa, post peccatum verò videmus horrida & infructuosa de terra nasci, vt peccati humani crimen semper hominibus ante oculos ponatur, vt per infructuo-

fructuosas arbores intelligant quam sit erubescendum hominibus sine operibus bonis in agro Dei esse, hoc est in ecclesia, & timeant ne deserat illos Deus, quia & ipsi in agris suis infructuosas arbores deserunt, neq; aliquam culturam eis adhibent. Vbi non solum spinas sed arbores infructuosas ortas dicit propter peccatum.

Ex eo, quod dictum est. Germinet terra herbam virentem, dicunt aliqui mundum fuisse creatum correspondentem æquinoctio mensis Martij, quando terra germinat herbas, vocaturque Martius primus mensis Exod. 12. A quo numerando, Iulium Quintilem, Augustum Sextilem vocabant etiam gentiles. Alij ex eo, quod dicitur, cuius semen sit in semetipso, dicunt factum fuisse in correspondentia ad Septembrem, quando fructus sunt maturi habentes semina in semetipsis. Has duas opiniones Hebræorum refert Lyranus, & dicit hanc secundam communius teneri ab Hebræis, quia Dei perfecta sunt opera Deut.32. Vnde secundum omnes homo factus est in statu perfecto potens generare. Tunc enim vnumquodq; est perfectum, quando potest generare sibi simile. Facit pro hac illud Exo.12. quia dixit Deus. Hic mensis primus erit vobis, ergo ante non erat primus. *Proposi.10*

DE OPERE QVARTÆ DIEI.

OPus quartæ diei fuit circa luminaria dicente Deo. Fiant luminaria in firmamento cœli. Hoc fieri secundum vnam opinionem non fuit quantum ad substantiam, neq; quantum ad lucem, quæ facta est primo die, quia tunc facta est lux Solis, & per consequens aliorum luminarium, quia illuminantur à Sole. Est enim lux qualitas visibilis, seu sensibilis naturalis corporis in quo est lumen, quid causatum ab ea, vnde quod est lux in sole, hoc est lumen in corporibus illuminatis à sole. Intelligitur ergo quædam formatio huius luminis, quod fuit informe aliquo modo vsque ad quartam diem, in qua fuit formatum accipiens à Deo virtutem influendi ad varios effectus in inferiora, sicut supra.d. 13.p.3. dictum fuit. Secundum aliam opinionem facta sunt luminaria, quantum ad formas substantiales specificas. Dicuntur magna non tam quantitate, quam efficacia. Luna quippe minor *Proposi.11*

Universidad de Deusto
Biblioteca

est pluribus stellis, tamen effectus magis sentitur in his inferioribus, atq; ad sensum apparet esse maior. Chrysostom. 6. super Genesi dicit stellas non esse fixas in firmamento, sed visas ibi esse, sicut homo positus fuit in paradiso, id est, iussus ibi esse. Basilius hom. de Paradiso dicit, luminaria extra firmamentum facta, & postea in firmamento locata, sicut homo factus fuit extra paradisum, sed postea in paradiso positus. Cum hoc tamen verum est, quòd hom. 6. Hexaemeron. H. fuerit mentionem de stellis erraticis & fixis: Arist. 2. de cœlo cap. 8. dicit esse fixas in orbibus & non moueri nisi motu orbium. Vocat scriptura firmamentum vt dicit Alex. 2. p. q. 52. M. 1. totum corpus in quo sunt stellæ tam fixæ quam erraticæ, & sic octo spheras.

Propo. 12. Luminaria facta sunt in ministerium cunctis gentibus. Deut. 4. Ponuntur in litera Genesis tria ministeria. Primum quantum ad visum vt res cognoscantur, ideo dicitur diuidant diem, ac noctem. Secundum, quantum ad vicissitudinem temporum, veris Æstatis, Autumni, Hyemis, secundum quæ tempora oriuntur victui necessaria, & alleuatur fastidium, vnde canit ecclesia. Temporum das tempora, vt alleues fastidium. Tertium, quantum ad opportunitatem negotiorum, quæ iuxta sicca, & pluuiosa tempora disponuntur, idcirco ait, sint in signa. Vide Damascenum lib. 2. cap. 7. vbi dicit de anno lunari, quòd habet trecentos quinquaginta & quatuor dies, annus solaris trecentos sexaginta quinque: Bissextilis. 366. diciturque Bissextilis, quia habet bis sex dies. Hoc est sexaginta, & sex. Sanctus Bonauent. q. literali petit, quare ecclesia sumpsit signa suarum festiuitatum à sole: synagoga à Luna, Eccles. 43. à Luna signum diei festi. Respondet, quia synagoga in tenebris ambulabat, & erat diminuenda, ecclesia fuit semper dilatanda, quia nox præcessit, dies appropinquauit Rom. 13. vide in. 3. dist. 40. de tertio præcepto. Extat versus quem refert Ricardus de exordio diei in. d. 13. circa literam.

Mane diem Græci: gens incipit astra sequentes:
In medio lucis Iudæus vespere facta:
Inchoat Ecclesia medio sub tempore noctis.

DIS-

DISTINCTIO XV.

De quinto, sexto, & septimo die.

OPus quintæ diei fuit productio auium, & piscium dicente Deo. Producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram. Non quòd de sola aqua sint formati, cum sint ex quatuor elementis, sed nominatur aqua sola propter conuenientiam, quia per humorem conuenit cum piscibus: per vaporem qui sursum leuatur cum auibus. Ad hoc canit Ecclesia in hymno vesperorum feria. 5. Ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti, partim leuas in aera. Hic etiã aer nebulosus, & humidus in quo aues volant, à doctissimis hominibus cum aquis solet deputari. Concrescit, & crassus efficitur exhalationibus, vt volatus auium portare possit. Quoniam se humidum etiam serenissimis noctibus rore testatur, aquam vocauit: qui & in nubem cogitur. Nubes autem aqua est. Nam in illo sublimiori, atq; puriore, qui vere aer ab omnibus appellatur, volare aues nequeunt: non enim earum pondus tenuitate sua sustinet. Vide Alex. 2. p. q. 53. M. 1. hoc referentem ex Augustino contra Manichæum. Vide & eundem Augustinum super Genesin lib. imperfecto cap. 14. Si quæratur, quare illa origo magis in anime aquæ quam aeris intelligitur? Respondet idem Alex. quòd aqua plus est ordinata ad generationem animantium quam aer. Sunt ergo animalia passiue ex quatuor elementis, actiue à Deo facta. *Propos. 1.*

Benedictio Dei, qua benedixit auibus & piscibus, fuit ordinatio ad multiplicationem individuorum per commixtionem maris, & fœminæ. plantis non datur talis benedictio, quia non propagantur per talem commixtionem maris, ac fœminæ. *Propos. 2.*

DE SEXTO DIE.

OPus sextæ diei fuit productio animalium in terra: inter animalia numeratur factus homo dicente Deo. Producat *Propos. 3.*

terra

Universidad de Deusto
Biblioteca

terra animam viuentem,& infra.Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Vbi personarum pluralitas designatur dicendo,faciamus,vnitas in singulari,dicēdo,imaginem, propter quod subditur.Et creauit Deus hominem ad imaginem suam.Non fuere verba illa dicta ad angelos,vt somniant Hebrei, quoniam angeli non sunt cooperati Deo ad creationem, neque ad eorum imaginem dicitur fuisse factus homo. Cōuincitur hac autoritate hæresis Manicheorum & aliorum negantium Adam, & Euam factos à Deo. Vide Augustinum de hæresibus.cap.46. dicentē]de Manicheis, quod Adā & Euam ex parentibus principibus fumi asserunt natos, cum pater eorum Saclas sociorum suorum fœtus omnium deuorasset. Nicephorus lib.6.Ecclesiasticæ historiæ capit.31. eundem errorem tribuit Maneti, à quo Manichei dicti,dicens,inter alias eiusdem fabulas aduersas fidei, quod hominem non à Deo, sed à principe materia Seucla factū esse,& Euam similiter, sed inanimatam creatam & immobilem, Adam vero forma feræ, aliaque hisce similia nugatus est. Matthæ.19.Marci.10.Ab initio creaturæ masculum & fœminam fecit eos Deus.

Argum. ¶Ex hac propositione videtur,quòd ad hanc diem debuit pertinere productio anium & volatilium, cum iussæ sint produci super terram,vel saltem dicendum fuerat,quod producerentur in aere,& non super terram.

Solutio. ¶Huic dico,quòd producta in aere:aut super aerem, sunt etiam supra terram,quæ discooperta ambitur aere, sed aer est locus volatilium ad motum, vel ad expatiandum: terra est locus super quem producuntur,non eo modo quo producuntur plantæ, & arbores infixis terræ radicibus,neq; eo modo quo animalia,quę in cauernis terræ suam habitationem, aut generationem accipiunt,vel saltem in ipso terræ solo eam peragunt: ideo non incōuenit, quòd dicantur producta super terram, & pertineant ad quintam diem propter elementum aquæ.

Propos. 4. Illa animalia, quæ ex corporibus animalium maxime mortuorum nascuntur,non fuere creata cum animalibus actualiter, sed tantum potentialiter,& materialiter quales sunt pediculi,illa vero quæ ex terra,vel ex aquis nascuntur,vel ex eis quę terra germinante orta sunt,hoc est,quæ generantur ex corruptione plantarum creari tunc potuerunt.Ita docet Magister in litera.

¶Contra hanc arguebat Manicheus.Quid opus fuit,vt tam multa animalia Deus faceret inutilia homini, quorum multa sunt nociua,ergo saltem ante peccatum non debuerunt fieri. *Argum.*

¶Respondet Augustinus,vt referunt Alexand.2.p.quæst.54.M.2. & Thom.1.p.quæst.72. ad sextum argumentum, quòd sicut si homo imperitus intret alicuius opificis officinam instrumenta quorum causas nescit superflua reputat, & si in fornacem ceciderit,aut aliquo ferramento se vulnerauerit,noxia credit,quorum vsum,quia nouit artifex insipientiam eius irridet:sic omnia creata pulchra sunt conditori,& artifici Deo,qui eis vtitur ad gubernationem vniuersi.Ante peccatum homini non fuissent nociua, vt habes in litera Magistri: bene namque eis homo vteretur. *Solutio.*

In horum dierum operibus id notandum est, quòd tres primi dies dicunt rerum distinctionem. Alij tres dicunt ornatum. Quartus primi diei: quintus secundi: sextus tertij. Hunc ordinem Ecclesia imitatur in responsorijs & benedictionibus. Nam in ferijs,secunda quintæ:tertia sextæ: quarta sabbato correspondet. *Propos. 5.*

DE DIE SEPTIMO.

Die septimo requieuit Deus ab vniuerso opere quod patrauerat.Hoc sic exponitur in litera, quòd nouam creaturam facere cessauit. Requiescere enim cessare dicitur. Apocalyps. 4.Non habebant requiem dicentia sanctus,idest,non cessabant. Neque ibi est labor, aut motus quieti contrarius. Cessauit ergo, quia vltra noua non condidit, quorum materia vel similitudo non præcesserit: sed vsque modo operatur Ioann.5.quia quod condidit continere,& gubernare non cessat.Semper prosequitur opus gubernationis, & administrationis, Eccles. 1. Nihil sub sole nouum, iam enim præcessit in sæculis quæ fuerunt ante nos,id est,præcessit in opere creationis. *Propos. 6.*

Huic diei benedixit Deus, & sanctificauit eum: datur causa, quia in ipso cessauerat ab omni opere suo quod creauit Deus. Ad intellectum huius nota cum Alexand.2.p. quæst.56.M.2. *Propos. 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd benedictio in plus sonat quam sanctificatio, quia omnis sanctificatio est benedictio, & non è conuerso. Est benedictio temporalis, sicut quæ consistit in rerum multiplicatione: hæc data fuit in quinto, & sexto die. Incepit multiplicatio, seu operatio creaturarum ad illam disponens faciendo suos motus iuxta proprias formas à die septimo, ex quo die incepit diuina administratio, & gubernatio. Est benedictio spiritualis, quæ est cum sanctificatione: seu quæ est sanctificatio. Hæc est duplex, vna gratiæ sanctificantis, & appropriatur homini, qui est subiectum gratiæ, alia æternæ quietis, seu gratiæ consummatæ. Hæc sanctificatio non competit diei, vt bene notat Ricard. quæstione vltima, quia dies non est subiectum sanctitatis, sed dicitur diem sanctificasse, quia instituit illum sanctitatis signum deputando operibus ad sanctitatem disponentibus, & quòd significaret sanctitatem gratiæ in hominibus tam in præsenti, quam in æterna requie. Huic diei successit inter Christianos dies dominica propter resurrectionem, quæ resurrectio expressius repræsentat nostram sanctitatem futuram, quam repræsentauerit requies Christi in sepulchro, quæ fuit figurata in requie huius diei septimi: fuitque illa Christi requies in eodem die septimo. Multas alias quæstiones doctores nostri tractant in operibus horum dierum pertinentes ad generationem, & corruptionem, quæ in libris philosophiæ de generatione, atque anima solent tractari, valeant, aut ibi legantur.

DISTIN-

DISTINCTIO XVI.

Qualem fecit Deus hominem quantum ad imaginem suam.

HOmo dicitur factus ad imaginem & similitudinem Dei Genes.1. Quid sit imago: & quomodo sit in creatura rationali. Vide in.1.d.3.p.6. Dicit Magister hac d. quòd imago proprie dicitur id, ad quòd aliud sit. Nam dicitur relatiue: vt imago Cęsaris quę facta est ad repræsentandum Cęsarem, sicut exemplum proprie dicitur, quòd sumitur ex aliquo: exemplar ex quo sumitur aliud. Ponitur abusiue alterum pro altero. Inde secundum eundem Magistrum in præfatis verbis minus proprie accipitur imago essentia Trinitatis: sed dicendo ad imaginem intelligitur creata imago in qua factus est homo, & ipsi homini concreata. Per hanc, & per quæ dicenda sunt, sequenti.d.17.&.18. reuincitur fabula Manetis de Adã facto sub forma fere: & de Eua formata inanimi. Vide supra.d. 15.p.3. Annotat & Magister, quod supra ibidem retulimus, verbum, faciamus non fuisse dictum ad angelos, sed ex persona patris ad filium & spiritum sanctum. *Proposi. 1.*

Homo dicitur imago Dei, & ad imaginem Dei: filius Dei dicitur imago patris, & non ad imaginem patris. Magister in litera. Dat rationem, quia homo non æquatur Deo in parilitate, sed accedit quadam similitudine, ideo ad imaginem propter imparem similitudinem: filius quia æqualis, non ad imaginem dicitur sed imago. *Proposi. 2.*

Imago secundum rem quam repræsentat, & modum repræsentandi non est principalius in homine quam in angelo, neque in masculo, quam in fœmina, ex parte repræsentantis perfectius est in angelo, quam in homine. Hoc est dicere, quòd ex parte absoluti, quod importat imago est differentia, non ex parte respectiui. Ratio est, quia homo, & angelus differunt specie, & natura angelica est perfectior, homines autem omnes sunt eiusdem speciei. Si dicas, quòd angelus *Proposi. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligit sine phantasmate, ergo repręsentat perfectius. Dico, quòd hoc est accidentale: sicut etiam anima est tota in toto corpore regens illud sicut Deus vniuersum, neque propterea perfectius repræsentat quātum est ad id, quod est proprium simpliciter in ratione imaginis.

Proposi. 4. Imago & similitudo (sicut in præsenti loquimur) differunt: imago consistit in natura, similitudo in qualitate, & hæc est vna ex differentijs quas assignat in litera Magister. Hanc differentiam Frater Alfonsus Castro docet aduersus hæreses verbo Adā hæresi. 2. ex Victorino magistro beati Hieronymi in rhetorica, & ex Eucherio Lugdunensi episcopo. Eandem dat Alexand. 2.p.quæst.62.Memb.5.art.4. ex glossa super Genesin dicente. Imago quantum ad naturalia, similitudo quantum ad gratuita. Glossa interli. hc ait, super imaginem. Vnitatem Trinitatis insinuat: super ly, similitudinem: Morum sanctitate & iustificatione, vbi tendit ad idem. Ex quo fit, quòd imago est omnium intellectualium: similitudo paucorum, scilicet, existentium in gratia. Imago non amittitur per peccatum, & contrarium dicere est hæreticum; vt ibi docet idem Alfonsus. Imponitur Origeni, quòd dixerit Adam post peccatum perdidisse imaginem Dei. In sacris literis imago quandoque sumitur pro similitudine Colossen. 3. Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, qui renouatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creauit illum. 1. Corinth. 15. Quemadmodum portauimus imaginem eius qui de terra est, ita & portemus imaginem illius qui de cœlo est. In hoc sensu accipiendo imaginem, non est hæreticum dicere, quòd amisit imaginem per peccatum.

Proposi. 5. Iudæi secundum alias proprietates assignant imaginem Dei in homine. Videatur Lyranus super primum caput Genes. Primo, quia sicut Deus replet mundum Hieremiæ. 23. ita anima totum corpus. Deus est vnus: anima in vno corpore vna. Deus non inquinatur sordibus mundi: neq; anima sordibus corporis. Deus videt omnia & nō videtur Exod. 33. Nō videbit me homo & viuet: anima videt omnia exteriora, & non videtur. Deus non dormit psalm. 120. anima non dormit in corpore. Est vero assignatio hæc vt ibi dicit Lyranus multum accidentalis.

lis. Ad hanc totam dist. Vide Alex. citata. q.M. 5. per septem articulos, quidā hæretici asseruerunt in corpore humano esse imaginem Dei secundum quam factus fuit homo.

DISTINCTIO XVII.

De productione Adæ quantum ad animam & corpus, & de paradiso terrestri.

Proposi. 1. ANima Adæ non fuit ex Dei substantia. Magister in litera, & est de fide. Probatur ex Concilio. 1. Bracharensi canone. 5. Siquis animas humanas, vel angelos ex Dei credit substantia extitisse sicut Manichęus, & Priscillianus dixerunt anathema sit Ratione. Deus est immutabilis, anima vero mutabilis ergo non sunt eiusdem substantiæ. Vide Alex. 2.p.q.60.M.1.Tho.1.p.q.90.art.1. *Argum. 1.* ¶Contra quia Genes. 2. dicitur inspiranit Deus in faciem Adæ spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem: illud spiraculum fuit anima, vt dicit Chrysost. hom. 11. super Genesin, & communiter doctores: sed flatus, siue spiritus Dei est ipse Deus, quia nihil est in Deo quod non sit Deus vt in. 1. d. 8. Ergo est ex Dei substantia. *Argum. 2.* ¶Act. 17. approbauit Paulus dictum Arati poetæ gentilis dicētis quod Dei genus sumus, ergo eiusdem substantiæ. *Solutio.* ¶Ad primum vide Magistrum exponentem, quod tropica locutione dictum sit inspirauit, idest, fecit spiraculum, quod vere fuit anima, sicut Isaiæ. 57. spiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciā: flatus Christi Ioan. 20. quando dedit spiritum Sanctū, fuit verus flatus, & non ipse spiritus Sanctus: fuit tamen signatio ipsius spiritus. Homo etiā quando sufflat nō aliquid de propria substātia emittit sed de natura extranea. Ex hoc patet nō bene dixisse Philastrum, quando dixit esse hæreticum asserere hoc spiraculum fuisse animam rationalem. *Ad. 2.* ¶Ad aliud dico quod sumus genus Dei quia ab eo creati, & genus nostrum accepimus per creationem. Vnde Glossa interlin. ait. Non natura sed spiritu eius editi volun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluntate creati,& adoptione recreati,& ideo rectissime dictum est,genus ipsius sumus.In hoc sensu diuus Paulus vsurpauit sententiã illã.Gabriel hac.d.q.1.ar.1.sententiam ipsius poetæ aliter interpretatur, quod intellexerit de genere logicali,quia illa dicũtur eiusdem generis,quę sub illo comprehenduntur:& sic anima, angelus,Deus comprehenduntur sub genere spiritus intellectualis.Vel dicitur esse genus Dei analogice, quia ad ipsum accedit aliqua proprietate,& maiori similitudine, quã nõ intellectualia.

Proposi. 2. Anima Adæ non fuit facta ante corpus, imo neque aliæ animæ,sed formato corpori infunduntur.Est quamuis Magister in litera de anima Adæ relinquat indecisum,de alijs animabus, expresse docet hanc nostram.Est vero contra Origenem & Priscillianum dicentes animas ante corpus creatas, & peccasse, atque propter peccatũ in corpus inclusas velut in carcere. Contra hũc errorem& pro nostra conclusione sic definiuit Concilium Bracharense.1.cap.6.Si quis animas humanas dicit prius in cœlesti habitatione peccasse,& pro hoc in corpora humana in terram deiectas,sicut Priscillianus dixit,anathema sit.Est & Paulus.Rom.9. de Iacob & Esau loquens.Cum nondum nati essent, aut aliquid boni egissent,aut mali.De anima Adæ, quia Philaster dixit factã fuisse ante corpus,frater Alfonsus Castro.ver. anima hæresi. 3.docet q opinio Philastri sit hæretica,& satis reuincitur ex eo, q formato corpore dicitur illi Deus inspirasse spiraculum vitę i. animam.Ratione probatur,quia si animæ fuissent creatæ extra corpus fuisset illis naturale esse sine corpore, & vnio illarum cor pori esset violenta tam in hominis generatione, quam in vltimæ dici generali resurrectione. Vide & pro hac Hieronymum in epistola ad Pammachium contra errores Ioannis episcopi Hierosolymitani,quorum secundus dicebat, animas in corpore quasi in carcere religatas & antequam homo fieret in Paradiso, inter

Argum. rationabiles creaturas in cœlestibus commoratas. ¶Contra hãc arguitur.Corpus Adæ non fuit formatum actualiter in illis sex diebus sed tantum potentialiter, quia in illis fuere productæ causæ siue elementa ex quibus formatum est: anima non est formata post illos sex dies sed intra ipsos, ergo formata fuit ante corpus. Maior probatur ex Genesi.2.formauit Deus hominem ex limo terræ: hoc non potest intelligi quantum ad animam ergo quantum

quantum ad corpus, & tunc iam sex dies præterierant. Minor probatur quia anima est spiritus, qui non producitur ex aliqua materia corporali neq; est eiusdem speciei cũ angelis, vt dicatur facta secundum genus,aut speciẽ quando creati sunt angeli,quia nullum genus Deus creauit sine specie,neque speciem sine individuo, & die septimo cessauit Deus ab opere creationis.

Solutio. Ad hoc argumentum iam est visa sentẽtia Philastri,pro qua Magister in litera refert Augustinum super Genes.lib.7.ca.24.Tho. 1.p.q.90.art.4.& Durand.hac.d.q.2.dicunt Augustinum loqui non asserendo. Diuus Bona.hac.d.num.25 dicit Augustinũ dubitasse de hoc,quia vtraq; pars potest sustineri probabiliter,nihilominus esse probabiliorem hanc nostram conclusionem. Vbi vide quod non reputauit hæreticam sententiam Philastri. Idem dixerat Alex.q.60.M.2.art.1.Sustinendo Philastrum debet dici quod non est simile de anima Adæ,& de alijs quia aliæ creando infunduntur,anima vero Adæ creata infusa fuit,vt designaretur differentia formæ separabilis à materia à formis alijs quæ non separantur. Nihilominus aliud reputat probabilius,& est bona apparentia,quia tunc anima Adæ habuisset aliquam operationem, & meritum,aut peccatum quod nõ est dicendum. Sic arguit ad probandum in hanc cõclusionem Scotus hac.d.q.1. Ad argumentum igitur negatur maior.Ad probationem dico quod illa verba Geneſis.2.dicta sunt per recapitulationem: & tam illic,quam in.1.capitu.loquitur scriptura de toto homine, secundum animam & corpus.in.1.dixerat masculum & fœminam fecit eos, quæ sexuum distinctio fuit secundum corpus, in secundo sumpsit hominem factum ex limo terræ per synecdochẽ sumendo totum pro parte scilicet corpore: inspirauit spiraculum intelligit de anima: & sic loquitur de toto homine. Dixit,in faciem, quia ibi est principalis vitæ operatio,eo quod in facie vigent omnes sensus.

Proposi. 3. Adam factus fuit in ætate virili.Magister in litera ex Augusti no.Quanuis non explicet annos ætatis,videtur quod fuerint anni ætatis Christi in qua resurgemus omnes:vt sicut Christus nos reuocat in Paradisum ad suam ætatem Ephes.4. Occurramus in mensuram ætatis plenitudinis Christi: Sic homo illa ætate peccauit, qua pro eo Christus passus: & in qua ætate resurrexit

& ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ipsum ea ætate expulit de paradiso: fuit etiã factus integer mẽbris & sensibus, cõtra quosdã dicẽtes Adam & Euã cæcos fuisse ante peccatum. Nam Genesis. 3. ante peccatum vidit mulier qp bonum esset lignum ad vescendum & pulchrum oculis. Deditq; viro suo.

Proposi. 4. Anima Adæ, imo & omnes aliæ animæ creãtur, neq; educuntur de potentia materię. Hanc tenet Alex. 2.p.q. 59. M. 2. §. 2. & q. 61. M. 2. Docetur q; à Magistro in litera sequentis dist. vbi potes videre Bona. quæstione vltima Ricar. q. etiam vltima. De anima Adæ vide quid dicat idem Magister in hac. d. quod factus est Adam non secundum inferiores causas, quia non erat in rerum causis seminalibus vt ita fieret. Contrarium huius conclusionis est error: sed an sit autoritas scripturæ, vel Ecclesiæ, quæ reuincat hæreticũ me latet, quia de hac. q. Augustinus sæpe est anceps. Autoritates scripturæ vt illa psalmi. 32. Qui finxit figillatim corda eorum. Isaiæ. 43. Omnem qui inuocat nomen meum in gloriam meam creaui eum: & similes possunt intelligi, fieri, & creari de præsuppositа materia, quia & cæterorũ, quorum formæ educuntur de potentia materiæ vocatur Deus creator: sic quanuis Adæ anima facta sit ex nihilo, cæteri homines propagantur. Videatur nihilominus Alfonsus verbo, Anima, hæresi. 5. Sed quod sit error contrarium nostræ positionis probo. Formam educi de potentia materiæ est, formam habere esse in materia, tãquam in causa materiali, à qua depẽdeat inseparabiliter in essendo: sed anima rationalis non sic dependet à corpore, quia sine illo est substantia & permanet immortalis, & separata ergo non educitur de potentia materiæ. Minor est de fide: maior nota lumine naturali: conclusio sequitur partem debiliorẽ, ergo est conclusio nota lumine naturali, & sua oppositа erronea vt habes in modo qualificandi. 13. d. 4. Vide & Tho. 1.p.q. 90. art. 2. & 3. & q. 75. artic. 2. & 3.

Proposi. 5. De compositione animæ duplex opinio est, sicut de angelis. Vna dicit animam componi ex materia spirituali, non quæ præfuerit sed quę simul incipit cum forma. Hanc tenuit Alex. 2.p.q. 61. M. 1. Et Bona. hac. d. num. 17. Tertullianus in lib. de resurrectione carnis, & in lib. de carne Christi dicebat animam esse corporalem habentem propriũ genus substantiæ soliditatis, vt pati possit

possit ab igne inferni, & non carneam, sed etiam in carne disiunctam quod certè erroneum est & hereticum. Luc. 24. spiritus carnem & ossa nõ habet: est autem anima rationalis spiritus. Luc. 8. de puella suscitata. Reuersus est spiritus eius, & surrexit continuo, & psal. 77. recordatus est, quia caro sunt, spiritus vadens & non rediens: dicit, caro respectu corporis: spiritus vadens respectu animæ rationalis. Contrarium tenet Thomas & quod non componitur ex materia, citata. q. 75. art. 5. Et probat. Anima est forma corporis: aut secundum se totam, aut secundum aliquam partem sui, si secundum se totam, implicat contradictionẽ quod sit simul materia & forma. Si secundum partem, illa pars dicetur anima & aliud dicetur animatum, & tunc non anima, sed animatum erit forma corporis. Quanuis hæc opinio sit verior & probabilior, quam tenet & Scotus. in. 1. d. 3. q. 7. litera. Dd. & in. 2. d. 16. argumento. 2. ad oppositum: nihilominus Ricardus hac. d. q. 1. vtrãque problematice sustentat. Ad prędictam rationem respõdet quod quia materia animæ, & materia corporis non sunt eiusdem rationis, potest compositum esse forma corporis, quod cõpositum non vocatur animatum, sed anima. In secunda opinione bene anima est composita ex actu, & potentia, quia est substantia spiritualis, igitur ex genere substantiæ, quasi potentiali, & spirituali differentia, quasi actuali.

Anima est forma corporis humani inquantum rationalis. Id est secundum suum esse essentiale specificum. Hæc est de fide cõtra quemdam Petrum Ioannis dicentem esse formam, sed non inquantum rationalem, deciscq; in Concilio Viennensi habetur in Clementina de summa Trinit. & fide Catholica. Ad idem est Concilium Lateranense sub Leone decimo sessione. 8. Sũt qui tenent hãc sextam propositionem posse probari, & esse notam in lumine naturali. Vide Thom. 1.p.q. 76. art. 1. & Scotum in. 4. d. 43. q. 2. propositione. 1. vbi hoc disputat, si potest probari lumine naturali. Vide in. 4. d. 44. p. 3. infra. *Proposi. 6.*

Anima rationalis dum actu informat corpus, saltem in hac vita, non potest transcendere corpus. Hanc docet Ricardus hac. d. q. 4. Probat quia alias, anima esset tota in corpore, & tota extra corpus, quia indiuisibilis: posset que scire secreta locorum, vbi corpus non esset prẽsens: posset que duo corpora informare, se- *Proposi. 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cundum quod est intra, vnum: secundum quod extra, aliud. Quando dixit Heliseus Giezi. 4. Reg. 5. Cor meum in præsenti erat quando reuersus est homo de curru suo, intelligitur quod vidit in spiritu. De beato Ambrosio, qui existens Mediolani interfuit Turoniæ exequijs beati Martini dicit Ricardus, quod se interfuisse somniauit, & angelus eius custos in eius similitudine apparuit. Vel dic melius, quod fuit per miraculum in duobus locis simul. Autoritatem Bernardi lib. de precepto, & dispensa, versus finem dicentem: Neque præsentior est spiritus noster vbi animat, quam vbi amat, exponit Ricardus, quantum ad conatum, quia non minus conatur esse vbi amat, quam vbi animat. Ad idē in euangelio. Vbi est thesaurus tuus ibi est & cor tuum Matth. 6 Philipp. 3. Nostra conuersatio in cœlis est.

Proposi. 8. Anima & angelus differūt specie specialissima. Hāc docēt omnes doctores Scholastici. Alex. 2. p. q. 20. M. 1. Bona. in hoc. 2. d. 1. in vltimis quæstionibus. Thom. 1. p. q. 75. arti. 7. Scotus in hoc. 2. d. 1. q. 6. probatur. Anima naturaliter est forma perfectiua corporis, Angelus non, ergo differunt specie. Probatur consequentia: formæ eiusdē rationis habent eandē rationē perficiēdi, & nō

Corol. perficiēdi. Quę autē sit prima ratio huiꝰ differētiæ variæ sunt opiniones vt potes videre in Alexandro citato. Bona. dicit quod vnibilitas ad corpus, quæ non dicit quid accidentale, sed essentiale, respiciens quod est in anima nobilissimum. Scotus vero dicit quod quia angelus est talis natura ad se, & anima talis natura ad se (hoc est, non ad corpus) ideo primo distinguuntur specie. 1. ex natura rei. Non sicut duæ species, sed sicut species & pars speciei. Ex hac octaua infertur quod animæ damnatæ non conuertuntur in dæmones, vt dixit Tertullianus: imo neque in pecudes vt di-

Corol. xere alij. Nam ex opposito, anima esset corruptibilis & mortalis. Tum etiam quia vt ad differentes dicetur reprobis. Ite in ignē æternum paratum diabolo & angelis eius. Matth. 25. Tertio non resurgerent ijdem numero.

DE CORPORE PRIMI HOMINIS.

Propos. 9. Corpus Adæ fuit formatum à Deo non mediante angelico ministerio, neque mediante influentia cœlesti, & fuit formatum

matum de limo terræ, sicut dicitur in Genesi. De hac vide Alex. 2. p. quæst. 78. Thom. 1. p. q. 91. arti. 1. & 2. Ricar. hac. d. art. 2. q. 2. Probatur vltra id Genes. per. 17. eccles. Deus de terra creauit hominem. Ratione sic. Corpus humanum est maxime nobile inter corpora ergo non potest fieri ab influentia per putrefactionem sicut fiunt alia corpora imperfectiora. Item, ad illud corpus producendum angeli non possunt attingere per generationem, quia sunt spiritus carentes materia, & principio generatiuo, & licet possint exhibere ministerium penes formationem sicut exhibebunt in resurrectione colligendo puluere, tamē resurrectio erit à Deo immediate, ita & formatio: vel clarius, quantuis possint exhibere aliquod ministerium, non tamen omne. Quando dicitur corpus Adæ formatum ex limo terræ non excluduntur alia quatuor elementa, fuit enim ex illis quatuor vt docet Alexan. quæst. 80. M. 1. Dat idem ibi quatuor rationes in articu. 2. quare dicatur factum de terra magis quam ex alijs reduco ad duas vnam naturalem: aliam moralem: Concurrunt elementa sicut idem Alexan. M. 2. docet, ita quod non sunt æqualia in quantitate molis, & quantitate virtutis. Quæ magis abundant mole, habent minus de virtute: quæ plus abundant virtute, habent minus de mole. Aqua & terra sunt minus actiua, hoc est minoris virtutis quam ignis, & aer: ideo magis abundant in quantitate molis, alias enim non fiet debita proportio, nisi quæ sunt minoris virtutis magis abundent in materia seu substantia: fit igitur denominatio à prædominantibus secundum materiam & substantiam. Sicut à prædominante cholera dicitur quis cholericus, tametsi habet alios humores. Ratio moralis est, vt quia terra limosa, id est, cōmixta aquæ, est vilissima, considerando vnde formatus est humilietur homo: ideo vocatur animal rationale mortale, quatenus quando ex vno eleuabitur, deprimatur ex alio. Fuere qualitates naturales in corpore Adæ in maxima æqualitate proportionis. ¶ Sed contra, ergo corpus Adæ non fuit creatum, quando quidem fuit ex quatuor elementis. *Argum.* ¶ Respondet Thomas, vbi supra ar. 1. ad. 2. quod virtus Dei creātis est manifestata in corpore *Solutio.* hominis, dum eius materia est producta per creationem. Hoc est quod quia materia fuit creata corpus est creatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE PARADISO TERRESTRI.

Propo. 10. DE Paradiso terrestri quid sit, & vbi fuerit, varij sunt modi dicendi. Aliqui Paradisum & ligna intellexerunt spiritualiter. Hanc positionem refert Magister in litera, contra quam est Hieronymus, super illud Daniel. 10. die vicesima quarta, vocās eam deliramenta & euersionem veritatis. In epistola ad Pammachium de erroribus Ioannis episcopi Hierosolymitani, hunc illi sextum imponit, quod Paradisum allegorizet, & historiæ auferat veritatem. Alia est sententia communis & Catholica quod fuerit locus corporalis. Hanc tenet Magister in litera & Scholastici doctores hac. d. Alex. 2. p. q. 58. M. 1. Bene super hāc literam fabricamur allegorias, vt dicit August. lib. 13. de ciuit. capitu. 21. & per Paradisum intelligimus locum & sedem beatorū, & visionem Dei, sicut dixit Christus latroni Luc. 23. Hodie mecum eris in paradiso. Valet paradisus Græcè, Latine hortus: Hebraice dicitur Eden. 1. deliciæ, vnde vocatur Paradisus deliciarū. Dicitur fuisse locus temperatissimus. Quod quidā dixere quod attingeret ad globum Lunarem, Scotus hac. d. q. 2. reputat metaphoricum, aut falsum, quia ibi non esset habitabilis. Cum dicitur quod aquæ diluuij non illuc peruenerunt, quanuis ascenderint super cacumina montium quindecim cubitis: Respondet idem Scotus, quod aquæ diluuij miraculose ad pœnam peccatorum inundauerunt, & cum in Paradiso non fuerit peccatum quia soli dicūtur ibi esse Helias, & Enoch, nullum fuit miraculū, quod illuc nō ascenderint, quia naturaliter, neque miraculose debuere ascendere.

Positio. 1. De loco vbi sita fuerit, fuit positio dicens quod in mōtibus Sarmatiæ, quia ibi est mons Taurus, vnde oriuntur flumina Tigris, & Euphrates, & Ganges, qui cum in scriptura dicantur manare de Paradiso erit signum quod in illa parte Sarmatiæ Asiaticæ ad differentiam Sarmatiæ Europæ, sita fuerit Paradisus. Cōtra hanc est, quia Paradisus ponitur ab omnibus fuisse locus temperatissimus, sed Sarmatia est regio Septentrionalis & frigidissima, neque Ganges & Geon oriri probantur ex monte Tauro.

Alia

Positio. 2. Alia positio fuit, quòd tota terra habitabilis fuerit Paradisus, & hortus deliciarum ante peccatum. Hanc refert Hugo de sancto Victore super Genesin non tamen ipsam tenet. Reuerendus pater, & doctissimus Magister Andreas Vega Salmanticæ reputabat hæreticam, quia Genes. 2. dicebatur homo factus primo, & postea in Paradiso collocatus, sed non fuerat factus extra terrā ité fuit expulsus è paradiso, & tamē remānsit in terra. Dicit & respondet fautor opinionis, quòd post peccatum desijt esse paradisus, & factus est locus maledictionis. Sed contra, quia dicitur paradisus fuisse ad orientem quod de tota terra dici nō potest, neq; quòd omnem angelus custodiret.

Positio. 3. Alia positio est, quod fuerit ibi, vbi Sodoma subuersa est. Ratio huius, quia Genes. 13. regio illa circa Iordanem dicitur fuisse sicut paradisus Dei, & glossa ordin. ibi. Hic dicimus esse paradisum terrenum, cui comparatur terrena irrigatio. Sed aduerte, quòd glossa nón dicit hic, id est, in hoc loco: sed hinc, id est, ex hoc loco, arguimus esse paradisum, quandoquidem ad illum fiūt comparationes. Fundamentum ex hoc loco Genesis pater Vega reputabat ridiculum.

Positio. 4. Alia positio est, quod fuerit in Mesopotamia Syriæ vbi habitauerant illi antiqui patriarchæ; Noé, Sem, Nachor, Tare pater Abrahā. Est pro hac primò quòd paradisus vocatur Edē: sed Edē est in Mesopotamia dicente Ezechiele. 27. de negotiatoribus Tyri, Aram, & Chennē, & Eden negotiatores tui: sed constat Aram fuisse in Mesopotamia, ergo etiam ibi est Edē, & per consequens paradisus. Huic potest responderi, quòd non capitur Eden eodem modo in Genesi, & Ezechiele quoniam apud Ezechielem est nomen proprium siue loci, siue regionis in Mesopotamia, vnde veniebatur ad negotiandum in Tyro: in Genesi est nomen appellatiuum significans, deliciæ. Secundo; quia Tigris, & Euphrates fluuij circumfluunt Mesopotamiam, vnde & ipsā nomē accepit, dicta, quasi in medio fluminum.

Positio. 5. Alia positio dicit, quòd fuit in quarto climate prope ciuitates illas quas incoluit Adam post peccatum, quas constat fuisse in 4. climate. Nam sepultus fuit in Hebron. Iosue. 14. quæ antea vocabatur Cariath harbē, verisimileq; est ipsum non recessisse ad habitandum ilongè à paradiso: imo litera Genes. 3. secundum tradu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctionem septuaginta sic habet. Eiecit Deus Adam & habitare eum fecit contra paradisum. Ex qua litera Chrysost. hom. 18. super Genesim docet eum habitasse propè paradisum, idem dicit in homilia. 1. de Lazaro, quæ habetur ad finem secundi tomi. Facit in hanc, quòd Adam dicitur factus in campo Damasceno, sic dicto non à ciuitate Damasco, sed à Damasco seruo Abrahę. Genes. 15. Sed Adæ dictum fuit à Deo. 3. cap. In sudore vultus tui comedes panem, donec reuertaris in terram de qua sumptus es, ergo dicit mortuus & sepultus, vnde formatus fuit, & sic locus ille fuit prope paradisum, & ex consequenti, fuit paradisus in. 4. climate, in Palęstina Iudææ. Quidquid sit de his positionibus nullo modo videtur dicendum, quòd locus ille fuerit post peccatum destructus, quoniam in eo creditur esse Enoch, vnà cum Helia Ecclesiast. 44. translatus est in paradisum vt det gentibus sapientiam & Helias, qui futurus est cum eo testis. 11. Apocalyp. Duo autem sunt quæ faciunt difficultatem. Primum, quia iam tam terra Palęstinæ, quàm Mesopotamiæ, & aliarum regionum tam est perlustrata & cognita, vt videatur quasi impossibile, quod si in illis foret paradisus maneret incognitus. Secundum est ortus illorum quatuor fluminum, quæ tam longè à se distant. Potest dari tertia difficultas, quia dicitur fuisse ad Orientem, sed hæc facilius soluitur, quòd dicitur respectiuè ad terram & locum vbi scribebatur historia Geneseos, sicut & Matth. 2. dicuntur Magi venisse ab Oriente sed respectu Hierosolymæ: respectu regionum Magis Orientalium dicerentur ab Occidente: respectiuè quælibet regio alteri comparata ad Orientem, aut Occidentem dicetur.

Propo. 11. Adam factus fuit extra paradisum, & postea in paradiso collocatus. Magister in litera. Tam est dictum, quòd in campo Damasceno, in quo dicitur Cain occidisse fratrem suum Abel. Dat vero Magister duas rationes, primam, quia non erat in eo permansurus: secundam vt hoc non assignaretur naturæ sed gratiæ. Vide & Alexand. 2. p. quæst. 87. Membrum, Cum dicitur vt operaretur, & custodiret illum, potest referri ad Adam, vt operaretur paradisum, non operatione laboriosa, sed delectabili: custodiret, non ab inuasoribus, sed quòd ibi habitaret. Vel potest referri ad Deum, vt custodiret hominem, & cum illo sua beneficia

neficia operaretur. Quod si dicas, quare facta est vniuersa terra? Respondet Bonauent. quæstione literali, quòd non esset superflua, quia seruiret animalibus & decoraret hominem & paradisum licet magna platea regis palatium. Post peccatum factus similis bestijs psal. 48. deiectus fuit in terram brutorum. Alij dicũt quòd etiam si Adam non peccasset eius posteritas habitassent terram habitabilem præter paradisum, quia dictum fuit homini Genes. 1. Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subijcite eam. Dominamini piscibus maris & volatilibus cœli, & vniuersis animantibus, ergo debuerunt ambulare inter animantia, atq; circuire, & habitare vniuersam terram.

DISTINCTIO XVIII.

De formatione mulieris.

Propos. 1. EVa formata est in paradiso postea quam formatus fuit Adam. Hoc patet ex Genesi, quia Eua formata fuit ex costa Adæ. Alexand. 2. p. quæst. 60. Mem. 2. artic. 2. ponit duos modos decendi de tempore suæ formationis, vnum, quòd fuerit formata in eodem sexto die quo fuit formatus vir non tamen in eodem instanti, seu eodem tempore indiuisibili, & hunc reputat probabiliorem. Sequitur hunc primum Bonauentu. numero. 15. Secundum, quod Adam factus fuit in opere sex dierum, non autem mulier, quia formatio mulieris pertinuit ad gubernationem & multiplicationem. Cum dicitur Genes. 1. Masculum & fœminam creauit eo, intelligitur, quòd creato corpore Adæ, materialiter fuit ibi Eua creata: vel fecit hominem ad hoc vt esset masculus & fœmina. At verò in hac positione Adam fuisset in paradiso per longiorem moram temporis. Rationes propter quas formata est posteà virum, & à viro dat Magister in litera. Prima fuit vt seruaretur dignitas primo homini, dum esset principium generis humani, & sublimaretur humilitas hominis, Dei similitudine, quia sicut Deus est rerum omnium principium, sic ex vno essemus homines omnes, quod & Paulus dixit Athenienſibus

apud

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud Areopagum Act. 17. Secunda, vt superbia diaboli confunderetur, qui voluit esse principium aliud à Deo, in eius ergo confusionem datum est homini, quòd ipse inordinate appetijt. Tertia, vt se homines amarent quasi vnum, dum cognoscerent se esse ab vno.

Proposi. 2. Euam fuisse formatam de costa Adæ est de fide, cuius oppositum est hæreticum. Ita docet Alfonsus Castro verbo Adam hæresi sexta contra Caietanum tenentem Euam simul cum Adam formatam de limo terræ. Literam Geneſis de formatione Euæ non ad literam, sed mystice, exponebat. Contra illum & pro cõclusione est concors sententia doctorũ verba Geneſis sic intelligentium, & alias scripturæ autoritates ad idem facientes. 1. ad Timoth. 2. Adam primo formatus est deinde Eua. 1. Corint. 11. Mulier gloria viri est. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Eccleſi. 17. Creauit ex ipso adiutorium simile sibi. Sanctus Bonauent. num. 10. & Alexand. 2. p. q. 88 M. 2. iam ad finẽ dixit non fuisse formatam è sola costa, seu osse, verum etiam ex aliqua particula carnis. Dixit enim Adam. Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea. Fuit illa costa vt dicit idem Bona. opportuna, & non superflua Adæ, non inquantum erat individuum, sed inquãtum erat principium mulieris, & per consequẽs totius humanæ speciei. Resurget in muliere, non in viro, vt dicit idem Bonauentu. tam loco citato, quam in. 4. d. 44. num. 16. Est exemplum de semine, quod est superfluum individuo, necessarium tamen, & de intentione naturæ respectu speciei. Eadem est sententia Thomę. 1. p. q. 92. ar. 3. ad secundum Scoti in. 4. d. 44. q. 1. ad. 1. principale. Sicut homo propterea, quòd habet semen non est monstrum, neque quia emittit remanet mancus: ita & Adam. Cum Genes. 1. dicitur: Creauit Deus hominem, masculum, & fœminam creauit eos: ponitur summatim quod in secundo cap. per partes explicatur, docendo quomodo facti sint, quia Adam ex limo terræ, Eua de costa. Sic etiam dicitur ibi. Creauit Deus cœlum & terram, quod postea per partes explicatur. Sic dicimus. Hic artifex fecit domum hanc, postea odum partes enumeramus.

Proposi. 3. Ratio propter quam formata fuit de latere non de capite, aut de pede datur à Magistro, quia dabatur in sociam, non in dominam, nam, neq; in ancillam, atq; vt magis diligeretur, & iuxta se ponẽ dam esse vir cognosceret. Dat Magister aliam rationem Allegoricam; quoniam ibi figurabatur sacramẽtum Christi & Ecclesiæ Ephes. 5. vt sicut mulier de latere viri dormientis formata est, ita ecclesia ex sacramentis quæ de latere Christi dormientis in cruce fluxerunt, scilicet, sanguine & aqua, quibus redimimur à pœnis, atque abluimur à culpis. Sanctus Bonau. citatus dicit, quòd mulier facta est de osse, quia debet per virum roborari & defendi, quia vir per mulierem emollitur, suscipit enim ab ea infirmitatem, repleta est & substituta caro pro costa. Hoc sic intelligo vt Alexand. 2. p. q. 78. M. 4. §. 3. quòd innuitur teneritudo compassionis viri ad mulierem. Concordat Ricardus cum Bonauentura hac, d. q. 1.

Adiutorium in quod facta est mulier viro fuit generatio, quoniam ad aliud quodcunq; opus melius posset iuuari per alium virum. Bene postquam sunt coniuncti mutuas sibi operas in vita domestica impendunt, vide Thom. 1. p. q. 92. art. 1. Ricard. d. 20. huius. q. 1. in argumento ad oppositum. *Proposi. 4.*

In costa Adæ non fuit semen, néq; ratio seminalis respectu formationis Euæ. Hanc docet Magister in litera ex beato Augustino. Pro cuius intellectu sciendum est quasdam causas, seu rationes dici primordiales, quia non præcedunt ipsas aliæ. Hæ sunt in ipso Deo sicut in artifice omnem habente scientiam. De quibus habes in. 1. dist. 35. Aliæ sunt causæ, vel rationes obedientiales, quæ sunt in creatura potentia obedientialis, vt de illa, & in illa faciat Deus quidquid non implicat contradictionem. Aliæ sunt rationes seminales. De hac diuisione vide Magistrum in litera, & Bonauent. quæst. 2. Est ratio seminalis, vt Scotus hac dist. ait, forma seminis substantialis, vel qualitas necessario consequens formam seminis substantialem: semen vero, vt idem ait, est corpus imperfectum productum à generante non propter se, sed propter aliud, vt ex ipso generetur aliquid simile generanti, vide litera. F. Vnde ratio seminalis solum ponitur in generantibus, seu producentibus sibi simile mediante propagatione, & hoc maxime in viuentibus: ideo non ponitur in sole, qui generat sibi dissimilia: neque in igne, qui generat immediate alium ignem. Translatiue loquendo & generaliter, omnes virtutes *Proposi. 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

actiuæ cum passiuis sibi correspondentibus dici possunt rationes seminales, inquantum sunt viæ ad formas vlteriores, & perfectiores. In hunc sensum dixit August. 3. de Trinitat. cap. 7. omnium quippe rerum, quæ corporaliter visibiliterq; nascuntur, occulta quædam semina in istis corporeis mundi huius elementis latent: & cap. 9. quòd mali angeli pro subtilitate sui sensus in occultioribus elementorum seminibus norunt vnde ranæ serpentesq; nascantur, vt sic Magi Pharaonis fecerint ranas, & serpentes, vide supra d. 7. Modo probatur conclusio à Scoto. Semen est propinquum conuertendum in genitum, sed illa costa non fuit quid propinquum conuertendum in corpus Euę. Secundo, quia per quamcunq; transmutationem non potuit transmutari costa in totum corpus Euæ, quod fuit formatum in perfecta quantitate: peque etiam ex illa costa potuit fieri naturaliter aliquid illius corporis nisi per multas transmutationes. De supradicta diuisione rationum seu causarum, vide Alexand. 2. p. q. 42. M. 5. Thom. 1. p. q. 115. art. 2.

Proposi. 6. Si corpus Euæ formatum est ex sola costa sine aliquo addito est duplex modus dicendi. Vnus Magistri quòd formatum fuit sine alicuius extrinseci additione, quia dato opposito, illud additum debuit esse maius & sic de illo deberet dici factum, & non de costa. Dat exemplum de multiplicatione quinq; panũ Ioan. 6. sine additione. Est alius modus quem videtur innuisse Magister, quòd fuit factum addita aliqua materia. Hunc modum sequitur Thomas. 1. p. q. 92. art. 3. ad primum dicens, quòd in talibus multiplicationibus necessario est ponenda additio materiæ vel per creationem quod est probabilius: vel per conuersionem, quia non potest fieri multiplicatio materiæ sine rarefactione: implicat enim contradictionem, quia rarefieri est eandem materiam accipere maiores dimensiones ex. 4. Phys. ergo si multiplicatur, rarefit, & è conuerso: sed in formatione corporis Euæ, & in multiplicatione panum non apparet rarefactio, ergo est ponenda additio materiæ. Confirma. quia alias corpus Euæ fuisset nimis rarum, quia illud corpus est ratius, quod sub magna extensione modicam habet materiam, & esset difforme, quod non est dicendum, quia Dei perfecta sunt opera. Deutero. 32. De ambabus opinionibus, vide Ricard. hac dist. quæst. 1. ad. 6. argu-

6. argumentum Gabrielem hac dist. artic. 3. dubio. 1. quia pro vtraque facit rationes & soluit. Dicit verò hanc secundam esse, communem citato Gregorio Ariminensi, & intelligibiliorem.

Ad rationem Magistri dicunt, quòd non debuit dici de addito, sed de costa, quia factum non fuit nisi mediante costa, sicut ad quantitatem in generatione plus additur de nutrimento, quam sit semen, & magis dicitur ex semine, quia est principium generationis. Hæc solutio alijs non placet, vt dicit Ricardus. *Solutio ad Magistrũ.*

¶ Ad rationem Thomæ respondetur, quod argumentum curreret quando modica materia sine sui multiplicatione multum extenderetur, quia tũc fieret nimia rarefactio, sed in proposito materia costæ fuit in semetipsa multiplicata, & sic corpus non caruit debita densitate. *Ad Thom.*

Anima Euæ non fuit facta ex anima Adæ. Magister in litera, & vide supra d. 17. p. 4. De alijs animabus, scilicet, Vegetatiua, & Sensitiua est maius dubium, an producantur ab agente creato, vel immediate à Deo? Cum anima sensitiua sit in animalibus, vel per propagationem, vel putrefactionem. Alex. 2. p. q. 60. M. 3. art 1. & 2. in propagatis concedit, quòd anima sit ab agente creato: non quidem anima ex anima, sed animatum ex animato, & sic non immediate à Deo. Hanc sequitur Bonauent. hac d. q. vlti. ad penultimum argumentum dum fatetur, quòd brutũ totaliter producit, & quantum ad animam & quantum ad corpus: In eadẽ est Ricar. hac d. ar. 2. q. 2. in. 4. arg. principali. Et Thomas. 1. p. q. 118. art. 1. & opinio probatur. Anima sensitiua non subsistit per se nisi in composito, sed compositum non est immediate à Deo, ergo neq; anima sensitiua. Secundo anima sensitiua non creatur, ergo non est immediate à Deo. Tertio non viuentia generant sibi similia vt ignis ignem, ergo & viuentia possunt generare sibi similia, & sic animam sensitiuam. Confir. quia non solum ignis generat ignem, sed etiam calor qui est accidens concurrit partialiter ad productionem ignis, ergo similiter vis actiua in semine deciso concurrit ad generationem animalis, & sic ad productionem animæ sensitiuæ. Atque sicut ignis calore agit, ita & animal semine mediante, aut saltem vi seminis, *Proposi. 7.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

producit animal,& sic anima est ab agente creato. De productis ex putrefactione Alexand. loco citato vtrumq; reputat probabile, quòd eorum anima sit ab agente creato, vt sicut in semine est vis disponens ad animam sensitiuam, ita sit quædam vis in materia elementorum ad eandem animam sensitiuam, hunc modum dicendi sequitur Thomas loco citato in argumento ad oppositum: facit illud Genes. 1. producant aquæ reptile animæ viuentis, id est, reptilem animam viuentem. Reputat etiam probabile Alex. quòd sit immediate à Deo, quia tale animal cū sit substantia animata sensibilis, seu sensitiua, hoc est viuens, est nobilius & perfectius elementis, & cœlis quæ sunt mere corporea, ergo non producitur ab eis nisi dispositiue. Probatur consequentia, quia dixit Auicēna. 6. Metaph. cap. 3. quòd causa est dignior causato, sed causatum in proposito esset dignius, & nobilius causa, ergo non producitur ab eis. *Solutio.* Quoniam argumenta facta possent contra hanc militare respondetur ad ea. ¶ Dico ad primum, quòd totum compositum non est immediate à Deo, sed bene pars compositi, id est forma, seu anima sensitiua. *Ad. 2.* ¶ Ad secundum negatur consequentia, quia creatio est ex nihilo, excluditque omnem causalitatem causæ materialis, & seminalis, atq; efficientis creati, vt habes à Scoto hac. d. litera. A. esse à Deo immediate potest excludere ista prædicta & conuerti eum creatione: potest etiam solum excludere causalitatem efficientis creati, & sic est in proposito, quia non excluditur causa materialis neq; seminalis. *Ad. 3.* ¶ Tertia ratio non currit contra hanc sententiam, sed bene autoritas Genesis. Ad quam potest dici, quòd sicut homo dicitur generare hominem in quo est anima rationalis, quia inducit præuias dispositiones, quamuis ipsa sit immediate à Deo, sic in proposito, & autoritas non dicit, producant animam, sed reptile: in quo est anima viuens. Scotus hac dist. tenet quòd omnis anima est immediate à Deo, quia secundum eum neque semen, neq; ratio seminalis est principium actiuū inducēs vltimam formam. Probatur, quia imperfectius non est causa actiua perfectioris, sed semen, & ratio seminalis est quid imperfectius genito, ergo non est causa actiua ipsius. Confir. quia ratio seminalis si est qualitas consequens formam seminis est accidens, ergo non potest concurrere actiue ad generationem substātiæ.

Secundo

Secundo probatur quia quod non est non potest esse principiū productiuum substantiæ, sed semē non est in instanti generationis ergo non potest producere substantiam. Confir. quia semen est aliquid de proximo conuertibile in generandum, sed hoc magis habet rationem passiui, quam actiui. Per has easdem rationes excluditur quod vltima forma, siue anima sensitiua non sit à patre, qui sæpe iam non est quando filius generatur, & nunquam est præsens generationi & inductioni vltimæ formæ. Neque etiā à forma cœli, quæ est imperfectior. Forte debent esse cum Scoto qui tenent animam vegetatiuam, aut saltem sensitiuam esse inextensam, hoc est, indiuisibilē. Na si est inextensa & indiuisibilis, ergo non potest introduci ab agēte creato. Probatur consequentia, quia debet induci in instanti.

Sed contra Scotum arguitur. quia si à Deo immediate inducū tur ergo non educuntur de potentia materiæ. *Argum.* ¶ Negatur consequentia, quia educi de potentia materiæ non requirit necessario agens naturale, sed quòd forma dependeat à materia in esse & in operari. Modo quamuis Deus illas inducat, inducit tamen dependentes in esse, & operando à materia: ideo educuntur de potētia materiæ, neque sunt ab illa separabiles. Aduerte tamen quod Gabriel hac. d. art. 1. tenet quod accidens concurrit actiue vt causa partialis ad generationem substantiæ propter rationem factam de calore ad ignem generandum. Aduerte secundo quod Thomas citato loco dicit animam generari ab anima principaliter, à semine instrumentaliter. Alexan. citatus dixit animatum esse ex animato sed non ita proprie dici animam ex anima, quod si diceretur in plantis, & quibusdam animalibus, non tamen diceretur in omnibus: Nullatenus autem in homine. Hæc Alex. Vide eundem in q. 91. M. 1. art. 2. vbi refert opinionem Scoti quamuis sub alio termino petita. q. Vtrum vita in plantis, & brutis sit à Deo immediate. Tandem ipse ibi tenet quod supra citatum est quod non sit nisi ab agente creato per virtutem seminis, aut rationis seminalis, quibus rationibus mundus siue natura est granidata, concurrente etiam virtute cœlesti, & cooperante. *Solutio.* *Gabriel.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XIX.

De statu primi hominis quantum ad immortalitatem.

Propos. 1. ANima rationalis est immortalis. Hæc est de fide cuius contrarium est hæreticum. Fuere enim quidã hæretici in Arabia ex hoc dicti Arabici dicentes animã cum corpore mori. Vide infra in. 4. d. 44. Conclusio probatur sapiẽtiæ. 3. iustorũ animæ in manu Dei sunt, nõ tãget illos tormentum mortis, visi sunt oculis insipientium mori illi autem sunt in pacẽ. Et capi. 2. Deus creauit hominem in exterminabilem, eccles. 12. Reuertatur pũluis in terram suam vnde erat, & spiritus redeat ad deũ qui dedit illum. Matth. 10. Animam non possunt occidere. Tam ad huius intellectum quam aliarum oportet scire quid sit vita. Hanc materiam tractat Alexand. 2. p. à. quæstio. 90. vsque ad. 93. Dico, breuiter quod vita dicit in abstracto: quod viuere in concreto, secundo dico ꝙ vita non est anima, sed quid causatum ab anima, vt est videre in citata. q. 90. M. 2. artic. 2. vnde quãdo dicitur, quod Anima est vita corporis, intelligendum est, causaliter, quod anima causat vitã corporis. Dico tertio quod vita capitur tripliciter, vt dicit idem Alex. ibidẽ art. 4. Primo pro actu primo simpliciter, siue pro perfectione viuentis, dicit namq; esse substantiale ipsius viuentis, dixit enim Arist. 2. de anima, viuere viuentibus est esse: hoc modo vita est reducibilis ad substantiam, siue ad genus substantiæ, reducitur enim ad illud genus in quo est viuens, ibidẽ arti. 1. Secũdo modo capitur vita pro potentia & proprius pro virtute, inquãtum ex motu cordis ministrat alijs operatiuis virtutẽ operandi, & sic vocatur potentia, eo tamen modo quo virtus dicitur potẽtia. Tertio modo, actus secundus, seu operatio vitæ vocatur vita. Est exemplum de intellectu, qui quãdoque sumitur pro ipsa potentia intellectus, quandoq; pro actu siue pro operatione ipsius intellectus, & hoc tertio modo, vita dicit quid accidentale. Stat, ergo resolutio in primo, & tertio modo vt dicat vita esse substantiale viuentis, & dicat eius operationẽ. Ponit Arist. 2. de anima capit. 2. quatuor vitæ operationes intelligere, sentire, moueri secũdum

Vita quid.

dum locum, Augeri aut diminui ex alimenti sumptione, & dicit quod etiam si vnum tantum istorum insit, viuere dicimus illud cui inest. Tandiuq; dicetur animal viuere, quandiu aliqua harũ operationum in ipso apparuerit. Restat igitur quod vita principalius dicat esse substantiale: minus proprie & minus principaliter operationẽ quæ est accidens, quamuis ex operatione deuenia mus in cognitionem illius, cuius est talis operatio. Quarto dico quod ex prædictis apparent multæ quæstiones, quia intelligere est operatio viuentis, & intelligens est viuens, Deus dicitur viu⁹ & viuens, quamuis suum intelligere non est accidens, sed suamet essentia: Angelus anima sunt etiam viuentia: vita ipsorum est à Deo immediate, à quo habent & suas essentias: Corpus est viuens, sed participando vitam ab anima. Vita etiam est qua viuens formaliter viuit, sicut calor quo formaliter est calidum, & albedo qua album: Anima est qua viuens causaliter viuit. Quinto dico quod mors non est proprie priuatio vitæ, prout priuatio dicit negationem habitus in subiecto apto nato, quia vita non est habitus quia non est qualitas, sed dicit esse substantiale: hoc docet idem Alexan. citatus. q. 90. M. 2. art. 1. ad penul. argumentum & art. 5. ad vltimum, sed potius est corruptio, & destructio vitæ. Restat ergo quod anima rationalis quia intelligit, & secundum locum mouetur viuit: dicere quod est immortalis est dicere quod sit incorruptibilis, & hoc, tã quoad esse substantiale, quam quo ad operationem. De vita vide & Thom. 1. p. quæst. 18.

Corpus primi hominis in statu innocentiæ erat passibile, & mortale secundũ quod passibile & mortale dicunt potentiam. Probatur quia erat compositum ex quatuor elementis habens qualitates contrarias ergo ex pugna illarũ poterat corrumpi. Secundo quia calor naturalis agens in humidum radicale ipsum consumit: ita ex senectute poterat mori, quia licet per alimentũ reparetur quod deperditur, nunquam reparatur tam purum, quam erat quod deperdebatur, Tertio quia mors quandoque prouenit ab extrinseco per læsionem, sed poterat lædi, ergo & mori, vide Alex. 2. p. q 89. *Positio. 2.*

De facto si nõ fuisset peccatũ homo nõ moreretur. Hãc docet Paul. Rom. 5. per vnum hominẽ peccatum, & per peccatum *Positio. 3.*

mor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mors in omnes homines pertransijt, & 8. Corpus quidem propter peccatum mortuum est. Hæc decisa est in Concilio Milevitano contra Pelagium cap. 1. Quicũquedixerit Adam primum hominem mortalem factũ, ita vt siue peccaret siue nõ peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, nõ peccati merito, sed necessitate naturę: anathema sit. Vbi aduertendum non damnari simpliciter dicentes primum hominem mortalem, sed cum hoc addito quod de facto moreretur.

Propos. 4. Ex his duabus sequitur quarta, quod Adã potuit mori, & nõ mori & fuit mortalis quodãmodo, & quodãmodo immortalis. Hãc in litera ostendit & probat Magist. & Alex. 2. p. q. 63. M. 1.

Propos. 5. Corpus primi hominis etiam in statu innocentię fuit animale idest, alimonijs egens, vnde. 1. Corinth. 15. Factus est primus homo Adam in animam viuẽtem, idest, in animam corpus sensificantem, quod erat animale egens cibis, vt per animam viueret. Ita Magister in litera Alexi 2. p. q. 85. M. 1. dicit quod animal & animale ab ipso deriuatum capitur dupliciter. Vno modo generaliter, & sic conuenit cuicunque contẽto sub animali, tam homini quam bruto. Alio modo capitur specialius & sic conuenit brutis vocari animalia, homines enim vocantur cum addito, scilicet rationalia. Primo modo conuenit homini in quocunq; statu esse animal, & habere corpus animale etiam in gloria, secundo modo dicitur homo animalis propter similitudinem ad bruta, & hoc tam quo ad corpus, quam quo ad animam, quo ad corpus quia ita egemus alimonijs sicut egent animalia: hoc modo tam in statu naturæ integrę, quã lapsæ habemus in vita præsenti corpora animalia & sic capit propositio. Quantum ad animam dupliciter, vel penes solas vires interiores animales: hoc modo vocatur homo animalis quando de Deo iudicat & de rebus diuinis iuxta phantasiam, quæ est sensus interior, & de tali dixit Paulus. 1. Corinth. cap. 2. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: vel penes vires & sensus exteriores: hoc modo vita carnalis, atque voluptuosa, quæ non retinetur intra metas rationis vocatur animalis, id est carnalis.

Argum. Contra hanc. Sequeretur quod homo etiam indigeret purgatione ventris, quæ fieret cum dolore, & fœtore, qui in illo statu

Solu. esse non debuerant. ¶ Huic respondet Alexan. tripliciter. Primo quod

quod illa separatio impuri per egestionem, fieret sine dolore, & sine fœtore, atque sine turpitudine aut immunditia, sicut modo fit eliquatio in fructibus alijs, vt tritico, & vuis quando conterun tur. Essent enim cibi hominum tunc puriores, & subtiliores, neq; nostris similes. Secundo quod forte illa purgatio fieret per exhalationes, & euaporationes. Vel tertio quod totus ille cibus propter suam puritatem & virtutem aptus fuisset ad conuersionem in substantiam aliti.

Positio. 6. Vnde proueniret homini illa immortalitas in statu innocentiæ triplex inuenitur doctorũ opinio. Prima tenet quod ex esu ligni vitæ, & ex iustitia originali. Nam est duplex humidum, vnũ nutrimentale: aliud radicale. Naturalis igitur calor, qui est animę instrumentum, agendo cõsumit vtrunque. Adam per esum aliorum lignorum impediret consumptionem humidi nutrimentalis & sic eius vita conseruaretur: sed quia quod aggeneratur non est ita purum sicut illud quod deperditur, vt est exẽplum Arist. 1. de gener. Tex. com. 42. siue cap. 5. de aqua admixta vino, quæ in vinum conuertitur: ad extremum vinum dilutum reddit, q in virtute animalis apparet, quia in principio non solum potest recuperare quod deperditur per digestionem, sed etiam quod sufficit ad augmentum, vt in pueris: postmodum quod sufficit ad reparandum deperditum vt in viris: tandem in senectute, neque ad hoc sufficit, sed sequitur mors quia consumitur humidum radicale, contra hoc erat lignum vitæ reparans, vel impediens consumptionem humidi radicalis. Ideo vocabatur lignum vitæ quia vegetabat vel reparabat illud humidum in quo radicatur vita. Contra pugnam humorum, seu qualitatum, & inclinationem elementorum ad sua loca faciebat donum iustitiæ originalis, per quam anima corpori præsidens illa contineret in quadam amica pace, & concordia, vt nõ haberent appetitum ad maleficium rei contenta & quieta in suo appetitu forma tam nobili, vt esset anima innocens, tali iustitia prædita. Hanc tenet Alexand. 2. p. q. 93. M. 2. sequuntur Bona. hac. d. num. 36. Thomas. 1 p. q. 97. art. 1. & 4. Vbi Caietanus annotat duo, primũ quod esus ligni vitæ non est dicendus reparare deperditionem humidi, sed impedire & hoc contra Scotum: & Thomas ibi sic loquitur, sumpsitque ex Alexandro. qui Alex. non est vsus nisi verbo impe-

diendi,& vegetandi. Nos vtrunque posuimus impedire,& reparare,quia Bona. locutus est per reparare. Secundum quod annotat Caiet. est quod illa iustitia originalis faceret quod corpus agēdo in nutrimentū non repateretur ab eo. Cum citatis doctoribꝰ Alex. & Bon. est Ricar. art. 3. q. 1. Secūda opinio tenet qꝫ proueniebat è solo ligno vitæ. Hanc tenet in litera Magister, sequitur Gabriel hac. d. art. 3. dubio. 1. & dicit esse communē. Intelligēdæ sunt autē hæ duæ opiniones quod nō sufficeret vnica comestio, quia virtus ligni erat finita,& semel sumptum vsque ad determinatum tempus conseruabat, quo finito erat iterum sumendum. Nam Adam ex illo comedit vt dicit Magist. d. 29. citato Augustino. Tertia opinio est Scoti quod proueniebat è sola diuina voluntate quæ hominem transtulisset in paradisum antequam fuisset alteratus alteratione animæ improportionata: quia apud Scotum esus ligni vitæ non restaurabat deperditum in esse nobilius, quā erat conuertens,& in eadem actione caloris in ipsum lignum virtus actiua repateretur,& debilitaretur.

Argu. cōtra Scotum.

Quelibet harū est probabilis. Sed propter Caietanū arguitur contra Scotum ex beato Augustino in lib. quæstionum noui & veteris testamenti quem & Thomas refert, ait enim Deus hominē fecit, qui quandiu non peccaret immortalitate vigeret, vt ipse sibi autor esset, aut ad vitā aut ad mortem. Non enim corpus eius erat indissolubile per aliquem immortalitatis vigorem in eo existentem, sed inerat animæ vis quædā supernaturaliter diuinitus data, per quam poterat corpus ab omni corruptione præseruare, quandiu ipsa Deo subiecta māsisset. Ex hac autoritate Caietanus irridet Scotum, quasi non seruantē honorem reuerentiæ debitū beato Augustino, neq; aduertentem quod fuit qualitas in anima Adæ vt præseruaret corpus à corruptione ex autoritate Augas.

Solutio.

Sed respondeo, quod Augustinus ibi non loquitur nisi de scientia,& prudentia, quam habebat Adam ad præseruandum corpus tam à lęsione extrinseca, quā ab intrinseco. Dato enim oppolito retorquetur argumētū ex illamet autoritate, quia si esset alia qualitas vt iustitia originalis, quæ per se,& ex natura sua præseruaret ergo immortalitas in statu innocētiæ,& post resurrectionē erit æqualis ex natura rei. Neque refert quod post resurrectionē erit in corpore aliqua qualitas: quia siue sit in corpore, siue in anima quantum

quantum ad incorruptionem impertinēs videtur esse. Item quia si talis qualitas ex natura rei sufficiebat ergo superfluebat esus ligni vitæ. Confirmatur contra Caieta. quia per ipsum iustitia originalis impediebat quod corpus repateretur agendo in nutrimētum ergo esus ligni superfluebat: quia qua ratione impediebat repassionem, impediret & consumptionem.

Proposi. 7.

Læsione extrinseca homo nō lęderetur, neq; à bestia: quia omnes illi fuissent subiectæ vt patet Genes. 1. neque ab alio homine, quoniā in illo statu nullus foret homicida, neq; alteri noceret, neq; parētes filios paruulos sinerēt fame perire. A dęmonibꝰ Deus hominem conseruaret, inesset que homini à Deo prudentia, vt vitaret noxia.

Proposi. 8.

Illa immortalitas poterat dici naturalis, quia esus ligni vitę cō seruabat, complexio erat proportionatissima & optima, aer, & locus Paradisi temperatissimus: poterat etiam dici supernaturalis magis quā naturalis vt dicit Duran. hac. d. q. 1. quia nihil dicitur simpliciter naturale, nisi quod potest prouenire ex causis pure naturalibus: sed cum prædictis in omni opinione erat necessaria diuina prouidētia,& prudētia,& locus ille tēperatissimus collati à Deo. Hoc magis patet in via Scoti, in qua ex diuina voluntate fieret quod homo transferretur in paradisum ante mortem. Neq; erant omnes expectaturi vt transferrentur simul, sed quilibet transferretur in suo statu vt idem Scotus ait, cui cōsentit Ricardus circa literam. ¶ Ex prædictis infer quod opinio Scoti differt ab errore Pelagij, quia Pelagius volebat quod de facto moreretur in statu innocentiæ: Scotus non, sed quod dūtaxat poterat mori. ¶ Secūdo infer qꝫ in opinione dicentiū qꝫ in statu innocētię homines implerent,& habitarent cæteras partes terræ. Vel ad certa tempora deberent peregrinari ad Paradisum ad edendum de ligno: vel illud lignum posset in alijs partibus per transplantationem, vel ex semine propagari, vel qui cognoscerent se tādiu posse naturaliter viuere, quod traosferrentur antequam esu illius egerent. possent transire de hoc mundo sine illius esu. Hoc non concedent qui tenent fuisse datum præceptum de esu illius ligni quos in litera Magister refert, nisi exponatur, præceptum fuisse affirmatiuum pro tempore quo egerent.

Corola.

Corola.

Si post peccatum posset homo præseruari à morte per

Proposi. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

esum ligni vitæ duplex opinio est. Prima negatiua quam necessario debet tenere Scotus. Tenet vero eã Alex. loco citato, quia ad vlti. petendo si bruta comedissent ex illo ligno an possent perpetuari? negat, quia lignum habebat virtutem illam ex dono creatoris in ordine ad immortalitatem patriæ, sed bruta non erãt futura immortalia in patria ergo non habebat lignum illam virtutem. Eandem tenet Bonauen. Numero. 28. Ricardus. artic. 2. q. 2. & debet etiam esse Thomæ, vt citato artic. 4. tenet Caiet. & deniq; omnium qui tenuerint iustitiam originalem fecisse ad immortalitatem. In hac opinione debet dici quod lignum vitæ non habuit à natura sua speciuoca, sed ex dono Dei quod præseruaret. Atque in hanc videtur esse Magister in litera huius distin. Et clarius in distinct. 29. Et si contra hanc arguas ex illo *Argumen.* Genes. 3. eijciendo Adam, ne forte sumat de ligno vitæ & viuat in æternum. Respondetur quod ibi valet in æternum, idest, in multum tempus: ita exponit Bona. & Ricar. sicut psal. 75. illuminans à montibus æternis, & Genes. 17. & 48. promittitur terra Chanaan in possessionem æternam. Circuncisio ibi. 17. vocatur pactũ & fœdus æternum in carne Hebræorum. Si militer de solennitate azymorum & agni Exod. 12. quod erat celebranda in eorũ generationib⁹ cultu sẽpiterno. Nũ. 28. holocaustũ agnorum vocatur sempiternum. Sabbatum etiam pactum sempiternum Exod. 31. sacerdotium Aaron & filiorum eius vocatur sempiternũ. Exod. 28. Num. 25. eccles. 45. Quod tamen constat non durasse nisi per longum tẽpus: quia Paulus in hoc monstrat inter alia differentiã sacerdotij Christi à sacerdotio Leuitico, quia Iesus manẽs in æternũ sempiternum habet sacerdotiũ. Hebr. 7. Alia est opinio quod lignũ vitæ habebat illam virtutem ex natura sua, & quod si Adã post peccatũ mãsisset in Paradiso, & comederet tẽperate, maxime de ligno vitæ, & ab extrinseco preseruaretur per diuinã prouidentiã posset viuere in æternũ. Ad hãc est Duran. hac. d. q. 1. ad. 1. argu. verum tamẽ est q⁹ loquitur dubitatiue cũ verbo fortè. Quod si contra dicas quod fuit lex Dei post peccatũ de morte: respõdet, q⁹ illud fuit dictũ Genes. 2. qua hora comederis morieris; ex præuisione, quia erat eijciẽdus ex Paradiso, & amissurus diuinã custodiam & prouidentiam. Opinionem vero absolute tenebat Salmãticæ doctissimus pater frater Andreas

dreas Vega excitata autoritate Genc. neq; admittebat datã interpretationem, quia si valeret sic exponere ly, æternum, non habebimus vnde probemus per scripturam pœnas damnatorum æternas contra Origenem. Eandem tenet Alfonsus de Vera Cruce Augustinensis doctor Mexicanus in fine. 2. de generatione. Sed re vera ipsi debent exponere æternum, & sempiternum in citatis autoritatibus, & similibus, & maxime Andreas Vega: alius enim non negat interpretationem. Nec reputarem inconueniens dicere, quod ly, æternum, non conuinceret Origenem se solo, nisi ex alijs scripturæ autoritatibus, & ecclesiæ interpretatione constet capi ibi æternum, pro tempore interminabili. In hac opinione, concedendum videtur, quòd si de illo bruta ederent conseruarentur quantum erat ex parte ligni, & propria eius virtute, quanuis benè morerentur ex alio extrinseco, aut defectu sumptionis ligni ad necessarium tempus.

De immortalitate gloriæ, & innocentiæ an sint eædem, po- *Propo. 10.*
test dupliciter responderi. Primo negando esse easdem, quia in statu Innocentiæ dicebat immortalitas potentiam ad non moriendum: in gloria dicit impotentiam ad moriendum: idcirco in via ponitur corpus animale, idest, indigens cibo vt dictum est, in patria erit corpus spirituale. 1. Corinth. 15. quod exponit in litera Magister, scilicet, agile & cibis nõ egens. Vel potest dici, quòd potentia importata in ly, immortalitas est eadem, sed variata secundum accidens: ita tenet Alexand. 2. p. q. 93. M. 3. & Bonauẽt. hac. d. nu. 45. sicut coriscus albus, & niger idem est secundum substantiam tamen alteratus, ita immortalitas est eadem secundum essentiam sed alia quantum ad dispositionem superadditam, vide & Ricardum hac. d. q. vlti.

DISTINCTIO XX.

De procreatione filiorum in statu innocentiæ.

IN statu innocentiæ homines carnaliter coirent, & *Propos. 1.*
per coitum carnalem fieret generis humani multiplicatio. Hæc docetur à Magistro in litera contra alios quos non nominat, & est de fide contra Armenios

Universidad de Deusto
Biblioteca

nios negantes coitum in illo statu; sed quod aliter propagaretur humanum genus. Cum eis tenuit quidam Almaricus doctor Parisiensis, addens, quòd neq; foret sexuum distinctio. Thomas. 1. p. quæst. 98. artic. 2. refert Gregorium Nicenum, in lib. quem fecit de homine, dicentem, quòd in paradiso aliter fuisset multiplicatum genus humanum, sicut multiplicati sunt angeli absque concubitu per operationem diuinæ virtutis, & quòd Deus ante peccatum fecit masculum & fœminam respiciens ad modum generationis qui futurus erat post peccatum. Forte ex hoc sumpserunt errandi occasionem Armenij & Almaricus. Sed probatur conclusio Genes. 1. ante peccatum benedicens homini dixit Deus. Crescite & multiplicamini & replete terram, ante peccatum dixit Adam hæc vocabitur virago, propter quam relinquet homo patrem, & matrem & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: quod quidem fit per coitum. Dixit etiam Deus, faciamus adiutorium simile sibi, scilicet, ad generationem vt habes supra dist. 18. p. 4. de conclusione, vide Alex. 2. p. q. 94. M. 1.

Propos. 2. In illa commixtione esset claustri mulieris apertio, & corruptio sine dolore tamen: esset delectatio sine fœditate tamen libidinis. Hanc pro vtraq; sui parte docet Bonauent. q. 3 & 4. Probatur, quia duo corpora non possunt esse simul naturaliter, quin mutuo se expellant, ergo non posset maritus intrare corpus mulieris, neq; proles exire sine apertione claustri. Aliqui dicunt oppositum, quod non esset apertio claustri, sed sicut egreditur fluxus menstruitatis intraret semen viri. Hæc fuit sententia Alexand. 2. p. quæstio. 88. Memb. 4. quem sequitur Thomas. 1. p. quæst. 98. artic. 2. ad quartum. Ambo citant August. lib. 14. de Ciuitate Dei cap. 26. Sed reuera tunc non intraret membrum viri, sed semen. Quod si petas ab ista opinione, ergo tunc omnes peperissent virgines, neq; fuisset magnum priuilegium & contra naturam datum matri Christi: est duplex responsio vna citati Alexand. quòd ad amissionem virginitatis in illo statu sufficiebat seminum commixtio sine apertione claustri: ab ista commixtione fuit immunis beata Virgo: alia responsio, quod tunc omnes peperissent virgines. Hanc refert Ricard. hac dist. art. 1. quæst. 4. non nominatis autoribus. Alij, vt Gabriel in vltimis

timis verbis huius dist. dicit, quòd in concipiendo non foret necessaria corruptio, sed in pariendo. Dicitque quòd August. citatus de conceptu non de partu loquebatur. Aliter Ricardus respondet, quòd Augustinus loquebatur non quod futurum erat, sed quod fieri poterat. Ad harum opinionum intellectum multum facit scire, si claustrum virginitatis sit aliquod corpus, quod sit velut tela, an solum sit caro muliebris sesipsa coniuncta & clausa, quia tunc aperiri posset sicut os, & manus aperitur & clanditur. Nam à quodam medico audiui esse opiniones inter medicos.

¶ Secunda pars de delectatione probatur, quia delectatio causatur ex coniunctione obiecti sensibilis conuenientis ad suam potentiam, sed emissio seminis est conueniens & delectabilis tactui ergo esset delectatio. In hoc tamen est discrimen, quia Thomas dicit, quòd tunc fuisset delectatio maior, quam modo, quanto fuisset purior natura, & corpus magis sensibile. Neq; moderatio rationis obstaret quo non fieret maior delectatio, sed ratio moderaretur vim concupiscibilem, ne immoderate inhæreret delectationi, est exemplum de sobrio in cibo, qui non minorem habet delectationem quam gulosus, sed eius concupiscibilis minus requiescit in delectatione. Contrarium tenet Alexand. citata. q. 94. M. 2. quòd non esset tanta delectatio, quanta modo, quia illam ratio moderaretur, est exemplum de equo lasciuo, qui rupto vinculo velocius currit & impetuosius, licet non habeat maiorem virtutem. Nam tunc voluntas non se adeò immersisset delectationi. Coniunctio vero voluntatis facit, aut remittit actus venerei intensionem. Sequitur Bona. quæst. 3. fundantque se in quadam Augustini autoritate, quam Thomas dicit non excludere magnitudinem delectationis, sed ardorem libidinis, & inquietudinem animi Ricard. art. 1. q. 3. pro vtraq; facit rationes & soluit.

Primi parentes in paradiso non coierunt. Ita docet Magister in litera ex beato Augustino, quia creata muliere mox facta est transgressio, expulsique sunt, vel quia nondum Deus iusserat vt coirent, poteratq; expectari diuina autoritas ad determinatum tempus commixtionis. Posset dari alia ratio congruitatis similis illi quam dat Alex. q. 87. M. 1. quare Adam factus fuit extra para- *Propos. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

paradisum,scilicet,misericordia Dei in minoratione afflictionis, quia cum sit homini insita naturalis inclinatio ad locum suum, & patriam iuxta illud poetæ Ouidij. 1.de Ponto.elegia.4.

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit,& immemores non sinit esse sui.

Si homo factus fuisset in paradiso,& de limo paradisi, naturaliter magis ad illum locum inclinaretur, & magis affligeretur ab illo exulando. A simili propter eandem noluit Deus, quòd aliquis filius Adæ gigneretur in paradiso. Aduerte hanc congruitatem vt Adam magis viueret in campo Damasceno,quam in alia regione:de quo dictũ fuit Genes.3.emisit eũ dominus de paradiso,vt operaretur terrã de qua sumptus est. Posset facere hæc congruentia ad Euæ formationem ex latere viri licet fuisset in paradiso,vt scilicet,semper libentius adhæreat viro,quem mutantem domicilium vxor debet sequi vt notant doctores in cap. Si quis 34.q.2.& summistæ verbo. Vxor.

Proposi.4. Quo tempore transferrẽtur in paradisum,Magister cum Augustino relinquit sub dubio,si transferrentur omnes simul. Iam supra.d.præcedenti.p.8.habes sententiam Scoti, quia si expectarent,priores forent beatiores posterioribus,si semper mererentur,quod non videtur probabile,quia beata Virgo,& alij fuerũt prioribus beatiores:si non semper mererentur fieret iniuria expectantibus post completa merita. Neq; est simile de futura resurrectione,quia hæc expectatur ab omnibus propter gloriam corporum non animarum. Eadem fuerat sententia Bonauent.in quæst.literali,quia esset prioribus dispendium expectare posteriores. Secundo,quia spes quæ differtur affligit animam Prouer. 13.ergo videretur esse aliqua afflictio. Tertio, quia non caperet tantum numerum electorum Paradisus.

Proposi.5. In qualibet viri & fœminæ commixtione fieret generatio,fieretq; numerus virorum & mulierum æqualis. Hanc pro vtraq; parte docet Alexand. Primam partem.q.94.M.3. Secundam partem.q.88.in fine.M.4. Sequitur Bona.q.5.&.6.huius dist. Ratio ad primam partem est, quia non vterentur coniugio nisi secundum dictamen rationis:vis etiam generatiua non erat in illo statu nisi propter prolem, propter quam & solum in officium fuit matrimonium:scirent etiam tempus aptum proli,ergo tunc solum

solum coirent, & per consequens semper sequeretur generatio. Vide & Ricard.hac.d.art.1.quæst.2. Ratio secundæ partis est, quia tunc omnes ducerent vxores, & vxores omnes nuberent viris. Non enim esset tunc virginitas prælata matrimonio, neq; esset status virtutis vt dicit citatus Alexand. & sic non solus Adã & Eua coirent, quoniam ad vitam animalem sicut pertinet vti alimento,ita & generare,& cum omnes essent victuri vitam animalem omnes generarent. Secundæ nuptiæ non sunt etiam multum laudabiles,vnde translato vno, remanens secundas nuptias non celebraret, imo forte vir & vxor simul transferrentur. Hæc ratio procedit ex parte finis ad quem erat tam matrimonium,quam generatio,sed ex parte principij effectiui quare generatur masculus, aut fœmina vide doctores hac. d. præcipue Bonauent.quæst.6. Vbi dicit,quòd tunc ex imperio voluntatis, & obedientia carnis fieret semen vigorosum ad generationem maris,aut minus forte ad generationem fœminæ. Neque credo, quòd in illo statu fœminæ semper genera ssent gemellos, quanuis de Eua sit probabile, quòd in principio sic generabat vt fieret multiplicatio ex nato masculo,simul cum fœmina. Ita sensit Alexand.2.p.q.95.M.4.quòd non genera ssent gemellos, quod est contra aliquos.

¶ Cõtra dicta arguitur. Semen est superfluum alimenti,ergo sicut in illo statu fuisset necessaria expulsio fimi ex alimento, ita expulsio seminis,& sic propter illam necessitatem fieret coitus sine spe generationis. *Argum. 1.*

¶ Item appetitus alimenti ad nutritiuam esset naturalis, neque subiectus voluntati, alioquin posset homo in illo statu transire sine cibo,ergo à simili esset de vi generatiua, & semine. *Argum. 2.*

¶ Ad hæc multa possent dici de natura seminis, quæ magis ad physicos pertinent:sed his respondet Alex.citata.q.94.ad.1.in M.1.quòd semen non vocatur superfluum,sicut fæces sunt superfluæ ex cibo,quia hæc est superfluitas impuritatis,quæ bene foret in illo statu cum sit naturalis,fieretq; de tali emissio & depuratio. Alia similis emissio quæ fit in nobis ex debilitate, & infirmitate vt rheumatum,non esset in illo statu. Vocatur semen superfluum alimenti,quia generatur ex alimento, & est superfluũ *Solutio.*

in diuiduo, tamen necessariũ speciei. Non enim illo eget individuum ad suam reparationem vel augmentum. Non ergo omnis superfluitas sonat in vicium, & defectum, aliqua enim sonat in perfectionem & complementum naturę.

Ad.2. ¶Ad aliud in membro. 3. respondet non esse simile de nutritiua & generatiua. Dat rationes, propter quas debuit generatiua subijci rationi magis, quam vegetatiua hoc est nutritiua, vide & Bona. q. 5. huius. d. ad. 1. & 2. arg.

Quo ad secundam partem conclusionis aduerte, quòd Alex. postea in. q. 95. M. 4. docens eandem esse probabilem, dicit esse probabilius, quòd forẽt plures viri, quã mulieres iuxta opinionẽ aliorũ, quia existimabant, quòd erant adhuc vltimi parentes aliquandiu mansuri, quorũ filij non amplius vterẽtur nuptijs, & illi parentes filios illos vltimos sufficiẽtes ad cõplementũ electorũ generarent in sexu masculino, qui est sexus nobilior, quia fœminę non sunt factę nisi in adiutoriũ virorũ pro actu generationis.

Proposi. 6. Pueri in statu illo habuissent membra infantilia, atq; ad staturam crescerent, atq; ad vsum membrorum. Hanc tenet Bona. q. literali. & Scotus hic. q. 3. & videtur Magistro in litera probabilior, quam opposita eamq; tenet Thomas. 1. p. q. 99. ar. 1. & hoc propter materni vteri angustias. Tum etiã, quia processus in statura non debebat esse miraculosus, & debemus in naturalibus loqui sequendo naturam, quando nõ habemus autoritatẽ diuinã de oppositio. Quod si opponas de alijs animalibus, quæ protinus nata & stant, & ambulant. Dico quòd sunt alterius cõplexionis & organizationis, neq; tantę humiditatis in cerebro, vnde fit nervis communicatio motus, qui nerui ex illa humiditate sunt teneriores. Alex. citata q. 95. M. 3. infirmitatem & teneritudinẽ mẽbrorum in pueris attribuit peccato, & propterea cessante peccato cessaret, & possent stare atq; ambulare sicut fœtus aliorũ animalium. Hoc dicit sine præiudicio tamen, & quòd forte nõ egerent lacte, neq; nascerentur sine dentibus, & quòd essent inter ligna paradisi cibi teneriores pro paruulis. Neq; propterea vbera essent matribus frustra, sed ad decorem, & integritatẽ sicut sunt viris.

Proposi. 7. Idem est dicendum de vsu rationis, & de scientia, quia vsus rationis impeditur impeditis viribus sensitiuis. In hanc est Magister

ster in litera, & Scotus hic. q. 3. Neq; propterea dici debuissent ignorantes ignorantia prauæ dispositionis, sed nescientes ignorantia solius negationis. Ideo dixit Scotus ibi, q essent primo nescij. Alij quos refert Ricardus hac. d. q. vlt. tenent, quòd nascerentur perfecti in scientia quantum ad habitum, licet non quantum ad vsum, & videtur mens Alexand. citata. q. 95. M. 2. Credo tamen quòd haberent respectu appetibilium, saltem ex inclinatione naturæ, rectitudinem, ita quòd non appeterent nisi possibilia & cõuenientia, quod idem Alex. ibi innuit, quia dato oppositio appetentes quæ non possent habere, neq; verbis petere fuisset in eis tristitia & gemitus, & sic pœna sine peccato.

Proposi .8. Filij nascerentur cum iustitia originali, & hoc ex dono Dei. Probatur, quia illa iustitia non erat qualitas consequens totam naturam necessario sed erat Dei donum, quòd nascerentur cum illa est autoritas Anselmi de conceptu virginali cap. 10. quam citat Alex. q. 95. M. 1. ar. 1. & Thom. 1. p. q. 100. art. 1. Sic possent dici quodammodo hæredes illius iustitiæ, & quodammodo seu potius de rigore dici non hæredes, quia illud dicitur descendere hæreditarie ad filios, quod filij habent à patre domino & possessore, iure filiationis, sed pater non sic erat possessor & dominus illius iustitiæ, quòd ab illo iure descenderet in filios. Thomas tenet ibi, quòd filij etiam nascerentur in gratia sicut primus homo fuit in illa creatus. Quod idem Thomas tenet. q. 95. art. 1. vide infra. d. 29.

Proposi. 9. Si filij nascerentur confirmati in illa iustitia originali, ita quod peccare non possent duas refert opiniones Alex. an. citata q. 95. M. 1. art. 3. & pro qualibet soluit argumenta. Prima est affirmatiua quæ innititur sententiæ Anselmi dicentis lib. 1. Cur Deus homo. cap. 18. In illa iustitia in qua erant, videtur, quòd si vicissent, vt non peccarent tentati, ita confirmarentur cum omni progenie sua, quòd vltra peccare non possent, quemadmodum, quia victi peccauerunt, sic infirmati sunt, vt quantum in ipsis est sine peccato esse non possint. De conceptu Virginali cap. 10. dicit, quod in præcedenti allegatũ est, quòd sicut Deus quando creauit Adam simul fecit eum rationalem & iustũ, ita simul iusti essent quos generaret si non peccaret. Omnis enim homo si peccatum non præcessisset, simul esset sicut Adam & iustus

Universidad de Deusto
Biblioteca

& rationalis. Sed cap. 22. amplius dicit ad hanc nonam. Quid cõ uenientius ad ostendendam magnitudinem bonitatis Dei, & ad plenitudinem gratiæ Adæ concedebat, quam vt quorum esse in illius potestate sic erat, vt quod ille naturaliter erat, hoc illi per illum essent ita quoq; in eius esset arbitrij libertate, vt qualis erat ipse in iustitia & felicitate tales eos propagaret, ergo si ipse confirmaretur posteri propagati confirmati essent. Hanc dicit fuisse fere omnium, & etiam maiorum. Alia est opinio opposita Hugonis de sancto Victore, quòd filij peccare possent in illo statu. Dicitque ipse Hugo ibi citatus. Stultum videtur dicere, quòd in hac vita confirmatus sit ita aliquis, quòd non possit fieri malus, quod in alia vita tantum promittitur. Hanc sequitur Thomas. 1. p. q. 100. art. 2. & in hac opinione debet exponi autoritas Hugonis, de lege, secus autem de priuilegio. Scotus hac. d. quæst. 1. videtur mediare, quòd nascerentur confirmati, vt nunquam peccarent, sed non vt peccare non possent. Confirmarẽtur autem victa prima tentatione sicut fuisset confirmatus Adam ad quam vincendam iuuarentur doctrina parentum & iustitia originali. Dicit enim Gregor. 4 lib. Moral. cap. 36. Si parentem primum nulla peccati putredo corrumperet, nequaquam ex se filios Gehennę generaret, sed hi qui nunc per redemptorem saluandi sunt, soli ab illo electi nascerentur.

Propo. 10. Plures saluantur post peccatum Adæ, quam saluarentur in statu innocentiæ. Hæc est diui Thomæ quodlib. 5. q. 8. Contra Scotum hic, & clarius in reportatis. Prob. Potentior est gratia Christi, quam peccatum Adæ, Rom. 5. vbi abundauit delictum superabundauit & gratia, sed plures nascuntur post peccatum Adæ dicente Deo ad mulierem Genes. 3. Multiplicabo conceptus tuos, & nullus reprobus nasceretur, vt patet ex modo citato Gregorio, ergo multi electi nascuntur propter Christum qui nõ nascerentur. Confir. quia multi electi nati sunt ex parentibus reprobis vt Abraham ex Tare idololatra Iosue vltim. Sed quia respondet Scotus, quòd tales nascerentur ex alijs patribus, quia ad identitatẽ effectus numeralis nõ requiritur idẽtitas causæ efficiẽtis, sed sufficit idẽtitas materiæ & formæ, materia ergo alimẽti ex quo fit semen, quę modo est sub forma panis, tunc fuisset sub forma pomi. Ideo secũdo sic probo. Christus meruit aliquib⁹ gratiã de

de facto, qui eam non haberent, ergo & gloriam. Consequentia videtur rationabilis. Antecedens probatur in Christianis damnatis, qui non nascerẽtur, & habuere gratiam sacramentorum. Confir. secundum opinionem quod anima Christi non fuisset, nisi propter peccatum. Sed quia potest dici quod fuisset & electa, quanuis non ad vnionem. Saltem in omni opinione habemus merita Christi passionis post peccatum, ergo sicut per illam eleuantur homines ad maiorem gratiam, & gloriam, quare non sic eleuentur multi, qui eam alias non haberent? Quare ex multis illis conceptibus propter peccatũ nullus erit electus? Ipse etiã Scotus in. 3. d. 19. in vltimo argumento contra opinionem, dicit, quod Christus meruit vt non coniuncti coniungerentur, & in hoc potissimum consistebat meritum Christi, Quare ergo non cõsistet in hoc vt nõ cõiungẽdi cõiũgãtur? Et malo excedere in cõmendando Christo, vt ipse Sco. ait in. 3. d. 13. ¶ Ex hac inferri *Corol.* potest, quod possunt saluari plures fœminæ, quam viri: & è conuerso. Nam in alia opinione Scoti, tenendo quod numerus virorum ac mulierum esset futurus æqualis in illo statu, est recurrendum vel ad hoc quòd etiam modo sit æqualis, quia illi soli saluantur, qui tunc saluarentur: vel quod qui modo est masculus potuit esse fœmina, & è contra quia sunt differentiæ accidentales, non variantes humanam speciem, ergo àsimili neque sexus variabit personam, & ita respondet Scotus hac. d. q. 2. ad. 2. ¶ Posset etiã *Corol.* inferri ex prædictis non esse temerarium dicere quod saluantur plures fœminæ, quam viri, quod frater Alfonsus Castro. lib. 1. de hæret. punitio. reputat temerarium cap. 3. loquẽs de propositione temeraria. Sed probatur, quia probabile est quod generantur plures fœminæ quam viri ex defectu virtutis in semine, vt. p. 5. habes, & attestatur multitudo mulierum, plusquam virorum in quolibet oppido etiam Christianorum. Debemus etiam præsumere piè quemlibet Christianum decedentem in vnione ecclesiæ saluari, ergo opinabile est plures fœminas saluari: iuuat etiam quod vocatur sexus deuotior. Asserere vt certum, esset temerarium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XXI.

De primorum parentum tentatione.

Proposi. 1. HOmo in Paradiso tentatus fuit à dęmone cuius tentationis ordo est in cap. 3. Geneſis & habetur in litera Magistri. Tentatus fuit de tribus vitijs inani gloria, auaritia, & gula. Vide in litera. De quibus tribus vitijs etiam tentauit Christum Dominum. Videtur Magister sentire quod intrauit dæmon verum serpentem, quia dicit de illo quod non est factus rationalis, & alia ad hoc propositum, quæ vide. Non est credendum quod tale animal habitabat Paradisum, sed quod dæmon illud induxit. Sin autem vt dicunt aliqui ex Beda, vt Bonauen. nume. 14. serpens habuisset faciem virgineam non fuisset ille verus serpens, sed apparuisset dæmon in serpente phãtastico. Dicitur serpens callidior cunctis animantibus, scilicet, in nocendo, & insidiando. Respondit animal callidissimum cũ dæmonis malitia, & forte ex hac tentatione exhorremus naturaliter præ alijs serpentes, ex quibus perditio nostra manauit.

Proposi. 2. Homo tentatus fuit tentatione exteriori, & non interiori. Ratio, quia non potuit dæmon tentare interius nisi mouendo phantasma vel excitando appetitum sensitiuum, & cum omnes vires essent homini subiectæ tam interiores quam exteriores non poterat illas incitare, & mouere homine inuito. De hac tentatione vide Alex. 2. p. q. 119. per totam. ¶ Ex his conuincitur error Petri Abailardi dicentis omnes tẽtationes diaboli, fieri contactu lapidum, aut herbarum: quia neque Adam & Eua, neque Christus Dominus fuere sic tentati. Aliquas tentationes posset facere tali tactu, sed vniuersas ita fieri est hæreticum: & de omnibus intelligebat Abailardus, alioquin non notaretur à Bernardo in epistola. 190.

Corol.

Proposi. 3. Duæ sunt species tentãtionum ex parte tentãtium, vna à diabolo: alia à carne. Ita docet Magister in litera. Quod dæmon tentet probat Alex. 2. p. quæst. 117. M. 2. ex. 1. Thessal. capitu. 3. Ne forte tentauerit vos is qui tentat, adiuncta glossa interli. quæ dicit

cit: diabolus cuius officium est tentare. Secundo sic. Tentatio secundum Cassiodorum est assimilatio boni ad fallendum: secũdum Hugonem de sancto Victore. Tentare est callide experiri, & quasi quibusdam blandis conatibus probare: sed experiri, probare, assimilare bona pertinet ad naturam intellectualem, quæ habet in se principium cognoscendi, illam vero probationẽ seu experientiam ordinare ad malum, & ad fallendum proprie pertinet ad diabolum, ergo diabolus tentat. Quod tentet caro patet Iacobi. 1. cap. vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus.

Contra hanc arguitur: primo quia communiter ponũtur tres hostes animæ, caro, mundus, & diabolus ergo est etiam tentatio à mundo & sic diuisio insufficiens. Item quia homines etiam inducunt ad malum. *Argum. 1.*

Secundo, quia ex ratione sumpta ab autoritate Hugonis, & Cassiodori sequetur, quod caro non tentet, quia est rationis expers. ¶ Ad primum respondet Alexand. citata quæst. M. 6. in fine primi. §. quod tentatio quæ est à mũdo cum sit exterior connumeratur cum tentatione dæmonis. Nam bene videmus quod dæmon vtitur mundo, & rebus quæ in eo sunt tanquam instrumentis ad tentandum nos, ideo vocatur & mundi princeps. Por idem respondetur de hominibus malis, quia ipsius instinctu, & quasi eius ministri faciunt. *Argum. 2.* *Solutio.*

Ad secundum potest etiam dici per idem, quod est dæmonis instrumentum: vel secundo quod caro appetendo sibi conuenientia naturaliter est materia nostræ probationis, sic carni non conuenit proprie tentare sed illi conueniet tentare instrumentaliter seu causaliter, pro quanto ex eius appetitu naturali probamur quales simus circa diuina præcepta. *Ad. 2.*

Tentatio carnis & diaboli possunt esse simul, vt constat, vel potest vnus tentare alio non tentante, de dæmone solo patet in tentatione Christi, & primorum parentum: De sola carne probat Alexand. citato. M. 6. §. 1. Ex Augustino de ecclesiast. dogmatibus dicẽte. Nõ omnes cogitationes malæ semper diaboli instinctu excitãtur, sed quædan ex nostri arbitrij motu emergũt. Ad idẽ vide eundem, ibi. M. 7. ar. 4. §. 1. Et est ratio quia sine tentatione dæmonis potest caro naturaliter calefieri, atq; ex carẽtia origina- *Proposi. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ginalis iustitiæ ferri sine freno in sibi conuenientia. Dicitur vero omnis tentatio esse à dæmone, indirectè, tanquam à mouēte primo, quia est à quo sumpsit principium, & occasionem omnis tētatio tanquam à mouente proximo & immediato, bene est à carne, seu ab alijs. videatur Bona. hac. d. num. 29. Thom. 1. p. q. 114. art. 3. & 1. 2. q. 80. art. 4.

Proposi. 5. Tentatio carnis difficilius vincitur, quia de nostro contra nos roboratur. Magister in litera. Hoc est intelligendum si amboten tāt de eodem pecato, vt carnali, ita tamen quod vno tentāte alius non tentet, quia difficilius vincitur sola caro: Si autem sint respectu diuersorum, vt caro de carnali, dęmon de spirituali, habent se sicut excedens, & excessum, quia potest esse homo tentatus prior ad vnum quam ad aliud: respectu hostis fortior est diabol⁹ quam caro: respectu tentati debilior est homo ad opera carnis, quam ad alia. Vide Bona. num. 36. & Ricar. q. 2.

Proposi. 6. Tentatio carnis non semper est peccatum, pro vt peccatum dicitur culpa demeritoria, quia quandoq; non est in potestate voluntatis: est autem semper peccatum, pro vt peccatum dicitur omne illud quod discordat à recta ratione. Sicut in artificialibus dicitur peccatum quod declinat à regula artis. Modo omnis motus ad illicitūdiscordat à recta ratione, ita docet Rica. art. 2. q 3. & sic interpretatur Magistrum dicentem, quod tentatio quæ est ex carne, non fit sine peccato, & August. lib. 19. de ciuit. cap. 4. Nonnullum vitium est cum caro concupiscit aduersus spiritum. Vide Thom. 1. 2. quæst. 80. arti. 3. ad. 3. & 3. p. quæst. 41. artic. 1. ad. 3. & ibi Caiet. per hanc diuisionem concordantem illa Thomæ loca.

Proposi. 7. Si primum peccatum Adæ potuit esse veniale duplex opinio est, & vtraq; probabilis. Prima est negatiua: quam tenet Alex. 2. par. q. 120. M. 6. sequunturBona. hac. d. art. 3. q. 1. dicitque fuisse suo tempore communem. Tho. 1. 2. q. 89. art. 3. Et hoc ratione status innocentiæ, quia vires erant in perfecta obedientia sub ratione, neque poterat esse in illis deordinatio, nisi prius voluntas per mortale peccatum deordinaretur à Deo. Non vero sic ratione status quod id quod in nobis est veniale, ratione status esset in Adam mortale, quia sola dignitas personę non transfert peccatum in aliam speciem, nisi ratione voti vel huiusmodi. Contrarium

rium tenet Scotus, hac. d. q. 1. & non est intelligendum de venia li, quod venit ex surreptione carnis, quia illa nō poterat esse, sed de veniali ex genere, vt dicendo verbum ociosum, ridendo ioco se cum filio paruulo. quia de his præceptum non habebat, essetque nimis difficile obligare illum ad semper faciendū, quod melius est. Tum etiam quia iustitia originalis non iungebat homi nem Deo perfectius quam gratia: sed gratia etiam magna compatitur secum venialia, ergo & ille status. Cum Scoto est Gabriel. dist inct. 22. quæst. 1. art. 3. dubio. 1. Ricar. artic. 3. q. 1. pro vtraque facit rationes & soluit, & posset argui ex verbis mulieris Genes. 3. ¶ Ne forte moriamur: sed illa dubitatio fuit peccatū & non mortale, aliàs fuisset primum peccatum Euæ. Ad hoc respondet Durandus hac. dist. q. 4. quod siue fuerit mortalis siue venialis ad infidelitatem pertinens, non fuit primum peccatum Euæ, sed elatio, quæ in mente præcesit. *Argumen.*

DISTINCTIO XXII.

De peccato primorum parentum quale fuit, & quantum, & vnde traxit originem.

PEccatum Euæ fuit elatio mentis, quæ non præcesit suggestionem diaboli, sed illam sequuta est. Magister in litera. Probatur à Bon. q. 1. huius initium omnis peccati superbia eccles. 10. & 25. à muliere initium peccati, ergo peccauit peccato superbiæ, sed superbia est elatio mentis, ergo peccauit elatione mentis. Appetijt enim similitudinem Dei in scientia: vt scilicet per seipsam prægnosceret quid esset bonum vel malum, & hoc propria virtute, vnde Augustinus citatus in litera dicit quod insuit eius menti amor propriæ potestatis. Quam autoritatem exponit Thomas. 2. 2. q. 163. artic. 2. quod secundario fuit in ea appetitus vt virtute propriæ naturæ operaretur ad consequēdam beatitudinem, & quia credidit verū quod diabolus dicebat dicitur ab apostolo. 1. Timoth. 2. seducta in preuaricatione. *Proposi. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propos. 2. De peccato Adæ, quoniam Paulus ibidem dicit quod nõ fuit seductus nõ est vsque quaq; clarum, & manifestum quid appetierit. Nam appetere similitudinem æqualitatis diuinæ non potest esse sine errore qui in Adam non fuit ante peccatum. Vide. d. 5. de peccato angelorum. Appetendo similitudinem imitationis in scientia promissam à serpente propria virtute importat deceptionem, quæ fuit in Eua hanc appetendo: & non primam similitudinem. Propterea sunt variæ sententiæ. Vna dicit quod ambiuit esse sicut Deus non tamen credidit possibile, vt mulier. Hanc refert Magister capi. Ideo Caieta. in. 2. 2. q. 163. art. 4. putat esse Augustini & Magistri, atque Thomæ: & reuera Thomas ita videtur ibi sentire: exponit vero Caieta. quod nõ appetiuit simpliciter, sed conditionate, scilicet si foret possibile. Sco. d. 21. q. 2. in ter literam. A. & B. dicit quod peccatũ Adæ fuit immoderatus amor amicitiæ vxoris secundum quod ex Augustino in litera refert Magister: & in solutione ad vltimũ principale dicit q̃ Adã nõ appetebat æqualitatẽ Dei directe & formaliter, sed interpretatiuè sicut omnis peccans vult præferre suam voluntatem diuinæ. Ricardus art. 1. q. 2. dicit q̃ Adam & Eua fuerunt conformes & similes in diligendo nimis propriam excellentiam iam habitã, quod eam diuinæ præposuerunt. Hæc fuit prima ipsorum superbia, quia nõ solũ consistit in appetẽdo excellentiam nondum habitam: sed in diligendo nimis iã habitã: ex hac obtenebrati prõsilierunt ad appetendum nondum habitam. Fuere difformes, quia mulier credidit possibile, non autem vir. Et expecificans dicit q̃ forte mulier appetiuit non posse mori, & plenariam potestatem in gubernando propria virtute omnem corporalem creaturam, & vniuersalem notitiam boni, & mali. De viro nil aliud expecificauit nisi illam mẽtis elationem dictam ab August. & positam à Magist. cap. Solet quæri, qua voluit experiri lignum vetitum cũ mulier non esset mortua. Sanctus Bona. num. 11. ponit superbiam in Adã quia se magni æstimauit apud Deũ, vt pro illa cõmestione suppliciũ non incurreret, sed veniã de facili cõsequeretur, auaritiã dũ curiosè scire voluit quid sibi eueniret post cibũ: lasciuiã nõ carnalẽ, sed amicabilis affectionis qua offenditur Deꝰ ne proximus cõtristetur: ita Adam ne contristaret vxorem, quã credebat sine suo solatio, & à se alienatã omnino interire. Videt Magi-

Magister sic procedere dũ ait cap. solet: q̃ nõ est seductus in eo q̃ mulier nõ enim putauit verũ quod diabolus suggerebat, tamen in eo fuisse seductũ credi potest q̃ cõmissum veniale putauerit, quod perẽptorium erat: & quod potuit aliqua elatio inesse mẽti illico post tentationẽ, ex qua voluit experiri lignum vetitũ cũ videret mulierem accepta esca nõ esse mortuam. Autoritates sonantes ipsum appetijsse esse sicut Deum exponit Bona. tripliciter. Primo sicut Scotus, interpretatiue, quia prçceptum Dei post posuit. Secũdo modo per synecdochẽ vt quod mulier appetijt attribuatur vtriq; sicut de latronibus. Matt. 27. q̃ improperabãt Christo cum vnus tantum improperaret, Iosue. 7. filij Israel de anathemate vsurpauerunt, quod solus Achan fecerat. Vel tertio quia cum esset caput mulieris, & ipsam non correxerit, eius peccatum ei imputatur quia non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus digni sunt morte. Rom. 1.

Peccatũ Euæ simpliciter loquẽdo fuit grauius, quã peccatum Adæ. Probatur quia peccatũ est priuatio boni, vt in. 1. d. 46. & in fra. d. 37. cuius grauitas est attendẽda penes bonum cui opponitur vt illud sit grauius, quod opponitur maiori bono: sed peccatũ Euæ opponebatur diuinæ æqualitati ergo simpliciter præcise atque formaliter loquendo erat grauius. Secũdo quia induxit virum ad peccandũ. Hanc tenẽt Bona. hac. d. num. 27. Scotus. d. 21. litera. F. Ricar. hac. d. art. 1. q. 3. Thomas. 2. 2. q. 163. arti. 4. dicit q̃ fuit eorũ peccatum æquale, quod & in art. 3. dixerat, quia quantũ ad speciem fuit superbia, tamen intra eandẽ speciẽ superbiç grauius peccauit Eua. Potest exẽplificari in adulterio in quo grauius peccat vxor propter damnũ euenturum ex conceptu grauiꝰ peccat in fornicatione qui inducit alterũ. Autoritatẽ Augustini q̃ pari fastu peccauerũt exponit Magister quod pari excusatione peccati & pari esu, nõ tamẽ pari culpa. Vel potest dici par, similitudine, aut cõformitate. Propter dignitatẽ personæ, & sexus, & fortitudinẽ ad resistendum, quæ sunt in persona peccante circunstantiæ accidentales grauius peccauit Adam. De hoc primorũ parentum peccato videatur Alex. 2. p. q. 120. Propos. 3.

Adã nõ peccãte post Euæ peccatũ, filij si ex Eua generarẽtur neq; haberẽt peccatũ originale, neq; essent morituri. Hãc tenet Ricar. hac. d. ar. 1. q. 4. & fuit diui Thomæ. 1. 2. q. 81. ar. 5. contra Propos. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquos qui dicebant quod filij nascerentur cum originali, alij vero quod sine originali, sed cum iustitia originali, tamē subditi pœnalitatibus. Ratio ad hanc est quia penes virum residebat potestas seruandi iustitiam: Roma. 5. vnius hominis inobedientia dicimur omnes peccatores: & vnius hominis delicto mors intrauit. Sanctus Bona. num. 1. tenet probabilius quod Deus aliam mulierem de nouo formasset: Quod sua peccante si Adam stetisset humanum genus non periret, sententia est Anselmi lib. de cōceptu Virginali cap. 9. vbi sentit quod de Adam aliam mulierē Deus faceret, quia ipse erat principium generis humani. Vide Magistrum in litera cap. 7. atque Alex. 2. p. q. 122. M. 3. art. 2. August. 12. de Trinit. cap. 12. ait. Si sola mulier cibum edisset illicitum, sola vtiq; mortis supplicio plecteretur.

Propos. 5. Hora qua peccauerunt videtur probabile quod fuit nona: ea scilicet qua in cruce Christus Dominus expirauit. Tūc enim sol est in declinatione, & Genes. 3. dicitur ante eorum expulsionem à paradiso quod deambulabat Dominus ad auram post meridiē. Facit in hanc Bona. super illud Marci. 15. Hora sexta tenebræ factæ sunt, dicens, Qua hora primus homo meruit mortem, secundus Adam mortem moriendo destruxit. Hæc sententia Bedę iam nō inuenitur in Marco: sed Lucæ. 23. super id tenebrę factæ sunt ait. Rationis ordo poscebat, vt eodem tēporis articulo, quo Adæ peccanti occluserat, nunc latroni pœnitenti Dominus paradisi ianuam panderet, quia licet hora sexta factæ sint tenebrę, hora nona Christus expirauit, vel cito post nonā. Vide Alex. 2. p. q. 120. M. 8. ¶ Ex habitis præcedētibus. & præsenti potest reuinci hęretica blasphemia Caluini dicētis q Adam occulto Dei iudicio prædestinatus fuit ad peccandum, ideoq; diuina ordinatione & voluntate lapsus est. Nam Adam à muliere, & mulier à serpente fuere tentati. Deus enim intentator est malorū Iacobi. 2. & Matthæ. 15. non ex Deo: sed ex corde dicuntur exire quæ coinquinant hominem, & Deus fuisset iniustus, puniens quod voluntate sua factum est Rom. 3.

Corol.

DE IGNORANTIA.

Positio. 6. Peccatum primorū parentum non fuit ex ignorantia, neque ex infirmitate seu passione, sed ex electione & industria. Probatur ex quid nominis horum. Peccare ex ignorantia, est causam effi-

efficientem peccati esse ignorantiam, ita quòd si sciretur illud esse malum non fieret, nam si nihilominus fieret talis non dicitur peccare ex ignorantia sed peccare ignoranter: primi parentes cognouerunt sibi datum præceptum, & esse peccatum ire contra diuina mandata. Peccare ex infirmitate seu passione quod idem est, est peccare non ex deliberatione, sed propter passionis impetum, quia passio impedit considerationem malitiæ, quæ inest illi actui, vel omissioni. Datur & alia descriptio amplectens quācunq; passionem, quia prędicta est de passione proprie dicta. Peccatum ex passione est quod patratur propter incitatiuum vel inclinationem alicuius passionis pręuiæ & insurgentis, quod illa seclusa non patraretur. Hanc dat Almainus in Moralibus tracta. 3. cap. 27. De hoc peccato dixit Daniel presbytero. 13. Species decepit te, & concupiscentia subuertit cor tuū: & Iacobi. 1. Vnusquisq; tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus. Procedit hoc peccatum ex inordinatione appetitus sensitiui, sicut in firmum est corpus quando humores, & membra non subduntur virtuti regitiuæ. Sunt vero quatuor animæ passiones. Gaudium dolor, spes, timor, ex quibus inordinatur appetitus. Peccare de industria, seu electione, & malitia, quæ idem sunt, est peccare sciēdo esse malum quod fit, & quòd ipsa voluntas è se ipsa mouetur ad malum. Dicitur ex malitia, quia prouenit ex inordinatione voluntatis. Ad hunc modum pertinet quando quis peccat ex habitu solo. Vt ex habitu furandi, quia nulla est ibi ignorantia, neq; impulsus passionis, & habitus facilitat voluntatem faciens diligibilem actum. Ad propositum Adam & Eua non peccauerunt ex ignorantia, neq; habuere aliquam passionem, quia vires sensitiuæ illis erant subiectæ, ergo de industria à Deo recesserunt sicut de quibusdam dicitur Iob. 34. Hanc propositionem docet Magister in litera.

Propos. 7. Grauius est peccare ex infirmitate, quam ex ignorantia: & grauius ex industria quam ex infirmitate. Magister in litera cap. His autem. Et Bonauent. hic. d. ad finem vltimæ quæstionis. Probatur, quia peccatum ideo est peccatum, quia voluntarium; sed peccatum ex infirmitate plus habet de voluntario, quam peccatum ex ignorantia: peccatum ex malitia plus quam peccatum infirmitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propos. 8. Aliqua ignorantia excusat à peccato, aliqua non. Quæ excusat vocatur inuincibilis, quia homo non potest illam vincere faciendo totum quod facere tenetur. Quæ nõ excusat vocatur vincibilis, quia posset homo illam vincere, si fecisset quæ facere tenetur. Hanc docet Magister in litera & Bona q. vlt. ad finem. Hæc conclusio, probatur ex ratione voluntarij, quia in ignorantia vincibili peccatum est volitum nõ in se, sed in sua causa, quia ex quo quis non ponit diligentiam quam tenetur, vt sciat vel ius, & præceptum, vel factum & actum quem agit quas debeat habere circunstãtias, vult aliquo modo peccatum, quia vult causam. Quòd si non solum sit negligens, verum affectet & velit ignorare, illa ignorantia vocatur affectata, & aggrauat peccatum, quia æquialet scientiæ. cap. eos qui. De tempo. ordina. lib. 6. De quibus psal. 35. Noluit intelligere vt bene ageret, subdit, iniquitatem meditatus est in cubili suo. Iob. 21. Recede à nobis, scientiam viarũ tuarum nolumus. De hac etiam Magister in litera. Est alia quæ vocatur supina, quia est mentium inclinatarum ad terrena neq; potentium se erigere ad superna, vel dicitur crassa, quia ex desidia causatur, sicut homines crassi sunt desidiosi, & pigri. Alia vocatur probabilis, quando quis adhibuit mediocrem diligentiam, vt sciret. Multę alię diuisiones dantur à doctoribus de ignorantia, vide de ignorantia Alexand. 2. p. quæst. 129. & 172. Thomam. 1. 2. q. 76.

Propos. 9. Casu quo quis nouit peccatum, & tamen inuincibiliter ignorat aliquam circunstantiam mutantem speciem, quam si sciret non peccaret, excusatur totaliter ab illa circunstantia, & à pœna imposita propter talem circunstantiã, verbi gratia, Iudas Genes. 38. cognoscens Thamar non excusatur à fornicatione bene tamen ab incestu: percutiens hominem ignorans inuincibiliter clericum, excusatur ab excommunicatione, quia in casu non importat, quòd det operam rei illicitæ, quia illa ignorantia inuincibilis non se tenet ex parte hominis ignorantis, sed ex parte rei ignoratæ. Hoc est contra Scotũ in. 4. d. 6. q. 8. tenentẽ, q; si dat operam rei illicitæ ex lege diuina, quòd incurrit pœnã canonicam quãuis ignoret talẽ pœnã impositã. Cũ Scoto tenet Rosella, ignorãtia. §. 13. citans pro Scot. Bart. & totã scholã iuristarũ. Pro nobis est summa angelica verbo excõmunicatio. 7. casu vlt. §. 2. quã

sequitur

sequitur Syluestrina, ignorãtia. §. 8. & Caiet. 1. 2. q. 76. art. 3. Notanter dixi pœnam impositam propter peccatum, quia affinitas contrahitur non in pœnam peccati, similiter quandoq; irregularitas. Vnde Caietanus ibidem excipit irregularitatem quæ sequitur factum, & non requirit culpam: in eadem sententia est Syluestrina verbo. Homicidium. 2. §. 11. & 12. de ludẽte monacho, vel clerico cum prægnante vnde sequitur aborsus: & de eodem aperiente tumorem gutturis infirmo, qui ex apertione moritur, quanuis ab eo monitus ne se vento exponeret. Idem videtur de clerico venatore qui putans occidere feram occidit hominem, quia venatio est clericis interdicta. Atq; hæc dicitur esse opinio omnium iuristarum. Contra quos Salmanticæ tenuit frater Franciscus de Victoria doctissimus Magister in Theologia: postea requisitus particulariter in quodam facto dubitasse dicitur, quia licet non sit textus expressus, est tamen iam consuetudo recepta, quòd tales habentur irregulares, simile quid accidit doctissimo fratri Alfonso à Castro, qui Theorice loquendo, & requisitus an in quadam dispensatione Papæ reseruata posset diœcesanus dispensare propter impossibilitatem moralem recurrendi ad pontificem, tenuit quòd sic: recusante diœcesano dispensare, quia contrariæ opinionis erat cum omnes suas vices eidem Alfonso committeret, non est ausus dispensare. Aliud quidem est Theoricè, aliud practice loqui. Volendo tamen sustentare opinionem de Victoria, est dicendum ad textum cap. Tua nos: de Homicidio volunt. quòd textus non dicit eum incurrisse irregularitatem ex eo solo, quòd se immiscuit officio sibi non competenti, sed quòd propter hoc solum est illi satisfactio iniungenda: si enim non fuisset peritus in chirurgia, neq; adhibuisset debitam diligentiã aperiendo tumorem gutturis aliud foret. Item, quia antiquitus erat irregularis qui se defendendo alium licite occidebat, quod iam non est, non est simile cum casu proposito, quia tale illud homicidium erat voluntarium, sed hoc est casuale. Et Caiet. citatus nõ absolute excepit irregularitatem sequentem factum, sed dixit cum, forte quasi dubitando, si illam incurreret.

¶ Contra prædicta sic argumentor. Qui faciebat actũ licitũ, & nõ adhibuit diligentiam ne sequeretur malum contra nullam virtutem *Argum. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tutem fecit, ergo ignorantia illum excusat. Confir. quia alias tantum peccaret siue malum accideret, siue non, & tam reus erit homicidij apud Deum.

Argum. 2. ¶ Qui habet animum occidendi inimicum in nemore, si ipsum inuenerit, & dum venatur putans occidere feram ipsum inimicum occidit adhibita omni diligentia ne hominem occideret peccauit, neque excusatur ab homicidio, ergo non excusat ignorantia inuincibilis.

Solutio. ¶ Ad primum dico, quòd virtus, contra quam facit vocatur studiositas, quæ est pars potentialis temperantiæ, importatq; vehementem applicationem, seu occupationem voluntatis. Vide in Cicerone lib. 2. de inuentione. Et Tho. 2. 2. q. 166. de qua laudauit Dominus Ieliu. 4. Reg. cap. 10. Studiosè egisti quòd rectum erat, & placebat in oculis meis: Tobiæ. 4. Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartire stude. Sed quia voluntas nõ applicatur sine cognitione, per prius pertinet cognitioni, deinde alijs. Vnde Prouerb. 27. stude sapientiæ fili mi. Materia huius virtutis non est cognitio, sed studium cognoscendi: quod studium si excedat metas rationis est curiositatis vitium. Ad confir. videtur concedenda, quòd quantum ad Deum sit æqualiter reus siue sequatur siue non, sed non quoad homines, & forum exterius. Vnde Paulus Act. 24. dicebat quoad vtrumque. Studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.

Ad. 2. ¶ Ad aliud dico, quòd illa ignorantia vocatur concomitans, quia ipsum actum comitatur, nõ enim præcessit, de qua Thomas. 1. 2. q. 66. art. 3. videtur dicere, quòd non excusat: cum eo est Duran. hac. d. q. 4. Gabriel. hac. d. q. 2. infine primi. art. Contrarium tenet Almainus in moral. cap. de ignorantia & est verior opinio. Pro qua est bona apparentia, quia si talis occideret patriæ proditorem, quem pono, quòd vellet occidere, & esset alias meritorium, stante tali ignorantia non mereretur, ergo neq; peccabit. Secundo, iste non peccauit ante iaculationem contra studiositatem, neq; in ipso actu iaculandi, quia animus non erat, nisi occidere feram, & actus exterior recipit ab interiori malitiam, alias peccabit in eo, quòd non est in sua potestate. Confir. quia si non percuteret, quia se subtraxit tempore iaculationis, non est vnde peccet,

ergo,

ergo neque si percutiat. Et non est loqui de praua volitione in qua versatur: neque de complacentia mortis si post sequatur.

Propos. 10 Quæ sunt de iure naturali non possunt inuincibiliter ignorari, quia ius naturale est commune omnibus. Vide. 1. q. 4. Turbatur vbi est infra. Notandum, ideo infideles qui non damnabuntur propter infidelitatem damnabuntur propter furta & homicidia quæ sunt contra ius naturale. Neq; etiam cadit ignorantia in his quæ ad statum & officium cuiusq; pertinent: vt medici, confessoris, iudicis. ita Alex. 2. p. q. 172. M. 6. quia vnusquisq; tenetur scire illa ad quæ est obligatus. Concordat Scotus in. 4. d. 3. q. 2. art. 2. Ideo qui talibus ignorantibus officia imponunt, aut imposita permittunt exercere, cum possint eos priuare, & teneantur, peccant, verum est, quòd non requiritur exactissima sufficientia sat est competens.

Propos. 11 Ad vincendam ignorantiam circa præcepta humana & diuina satis est consulere viros doctos, seu viuos, seu scripta defuncto rum, neq; est necessaria conuersio ad Deum per pœnitentiam. Hanc tenet frater doctissimus Andreas Vega lib. 6. super decret. de iustificatione cap. 18. & est contra Adrian. quodlib. 2. quæst. 1. sine argumentis, & latius quodlib. 4. & contra Alfonsum de Castro. lib. 2. de potest. legis pœnalis. cap. 14. tenentes, quòd est necessaria conuersio ad Deum. Sed probatur de humanis, leges humanæ sunt conditæ ab hominibus, ergo satis est circa illas consulere homines, eosq; doctos. De diuinis probatur, quia nusquam inuenitur præceptum de pœnitentia ad vitandam ignorantiam, sed Malachiæ. 2. dicitur. labia sacerdotis custodient scientiam & legem requirent ex ore eius. Aggei. 2. Interroga sapientes de lege. In Act. Apostolorum cap. 9. iubetur Paulus adire Ananiam vt instruatur. Bene quidem non sufficeret homini consulere seipsum, neq; in re graui consulere vnum doctorem, sed si cut in corporali infirmitate consulendi essent plures. Autoritates scripturæ vt illa Ezechiel. 14. iuxta iniquitatem interrogantis iniquitas prophetæ erit. Et. 2. Thessal. 2. Mittet Deus operationem erroris vt credant mendacio, & similes, intelliguntur de illis qui praue affecti accedunt ad consulendum, optantes doctores iuxta proprium affectũ, quia tales nõ excusantur si doctor erraueritsi tamẽ bono animo accesserint etiãsi doctor erret excusantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

santur. In casu bene posset esse necessaria oratio, vt Deus illuminet, si neq; per se si est doctus, neq; per alium posset sufficienter instrui, vel ex prauo affectu quem in se sentit timet, quòd Deus permittet iuste errare. Sufficit ergo in omnibus facere quę homines prudentes, neq; male affecti, neq; nimium scrupulosi facere cõmuniter solent, vt feciſſe quis dicatur totum quod in se fuit. Sciendum, quòd obliuio æquiparatur ignorãtiæ: vnde qui obliuiscitur dicere horas aut diem esse ieiunij sicut ignorans excusabitur. Sciendum etiam, quòd quanuis ignorantia vincibilis, crassa, & supina non excusent peccatum à toto, excusant tamen à tã to: vt patere potest ex proposi. 7. Sola affectata dicitur aggrauare, vt in proposi. 8. quam opinionem cum Magistro tenet Alex. 2. p. q. 129. M. 8. Et Thom. 1. 2. q. 76. ar. 4. Bon. ad finem huius. d. dicit de affectata, quòd ex vna parte sic excusat, q ex alia parte magis aggrauat. Sed quia nu. 32. dixerat, q omnis ignorantia aliquo modo excusat, videbatur aliquibus, quod etiam affectata diminuat culpam. Magister Andreas Vega mediabat, q illa ignorantia affectata si est causalis, ideſt, causa peccati, sic quod ego affectaui ignorare, tamen si scirem non peccarẽ excusat à tanto, si est concomitans, quia siue scirem siue non, peccarem aggrauat, quia includit voluntatem peccandi, & affectum ignorandi.

DISTINCTIO XXIII.

De iusta Dei permissione in tentatione primi hominis: & de scientia Adæ.

Proposi. 1. IVste permisit Deus hominẽ tẽtari, quãuis sciret illũ peccaturum, sicut permittit esse malos, & iuste creat quos pręscit dãnandos. Magister in litera, & Alex. 2. p. q. 119. M. 8. & probatur, quia Deus proprios motus sinit creaturas agere, vt dicit August. ergo debuit permittere dæmonem tentare, & relinquere hominem in manu consilij sui Eccle. 15. remanebat enim homini facultas non consentiendi, & glorioſe triumphandi, quia Deus est fidelis non patiens homines tentari supra suam potestatem. 1. Corinth. 10. Vide in. 1. d. 46.

Proposi. 2. Tentatio prout est motus ad illicitũ nõ est appetẽda prę cipue

ab imperfectis, & maxime tentatio carnalis, quia facile subuertit cor etiã senum, vt patet Dani. 13. Prout est materia exercendæ virtutis posset desiderari à viris perfectis, potisime quę consistit in flagellis & infirmitatibus, sicut fuere tẽtati Iob & Tobias. De hac Dauid psal. 25. Proba me Deus & tẽta me, de carnali ait. Vre renes meos & cor meũ, ideſt, consume, & remoue motus carnis, & psal. 138. Proba me Deus & scito cor meum, interroga me & cognosce semitas meas. Verũ cum hoc postulat victoriam. Si via iniquitatis in me est, deduc me in via æterna. In oratione domini ca petimus non induci in tentationem, ideſt, non permitti à tentatione superari. Dicit enim ibi gloſſ. interli. in tentationem inducitur, qui tentatione frangitur.

Proposi. 3. Implicat contradictionẽ, quòd Deus faceret creaturã intellectualẽ, quæ ex propria sua natura peccare nõ posset. Hanc tenẽt Alex. Hall. 2. p. q. 96. M. 2. art. 2. Bona. hac. d. q. 1. Scotus & Ricardus. Est ad eam Tho. 1. p. q. 63. art. 1. quanuis ibi de creatura iam facta, nõ de possibili loquatur. Sed probatur ex Hieronymo habetur in litera. d. 7. cap. secundo, & ex Augustino refertur eadem d. dicit enim Hieronymꝰ, q creaturę cũ sint liberi arbitrij in vtrãq; partẽ flecti possunt, & August. q cuicũq; creaturæ rationali prę statur vt peccare nõ possit, nõ est hoc naturę proprię sed Dei gratię. Itẽ ex Arist. 1. phy. cap. 3. quod proprie est, nulli est accidens, ergo à simili q vni est supernaturale, nulli est naturale, sed est beatis supernaturale nõ posse peccare, ergo nulli potest esse naturale. Itẽ de essentia creaturæ intellectualis est libertas arbitrij. Sed si nõ posset peccare per naturam non esset libertas arbitrij ad bonum & ad malum. Confir. quia si naturaliter esset determinata ad bonũ illa operatio bona esset naturalis, & nõ libera: & sic neq; meritoria. Cõfir. secũdò, q a volũtas creata nõ est necessario cõformis suæ regulæ, ergo põt ab illa deuiare, & per cõsequẽs peccare.

Positio. 4. Dubium est, si possit fieri voluntas quæ necessario tendat in suam regulam & se illi necessario conformet. Hoc est alijs verbis, quòd fiat voluntas non libera ex natura sua ad actum peccandi. Gabriel. hac. d. art. 2. conclu. 2. tenet, quòd possit fieri, & adducit pro se Magistrũ dicentẽ in litera. Concedimus meliorẽ naturã esse quæ peccare nollet, quæ respõsio præsupponit talẽ naturam esse possibilẽ. E contra vero est, quia potẽtia rationalis est

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad oppositа ex.9.Metaph.& cum sit de essentia appetitus rationalis libertas ad oppositа,non est simile fundamentum ex appetitu sensitiuo,qui necessariò fertur in obiectum. Item quia quæcunq; creatura rationalis est obligabilis aliquo præcepto, ergo potest peccare alias enim vana esset obligatio.Ex hoc enim Deꝰ est impeccabilis,quia non est ab aliquo obligabilis. Magister nõ dicit creaturam quæ non posset peccare,sed quæ nollet: & fatetur talem esse angelorum naturam,quoscõstat non esse impeccabiles per naturam,ergo loqui videtur de natura angelica quæ est perfectior,quam humana.

Proposi. 5. Si talis voluntas fieret ipsa esset impeccabilis:ita tenet ipse Gabriel,& videtur esse mens Scoti in solutione. 1.argumenti. Sed dicit,quòd non haberet vsum rationis:tunc videtur dicendũ,quòd non esset eiusdem speciei cum alijs,quia liberum & non liberum differunt sicut intellectiuum & non intellectiuum,sed illa non esset libera vt aliæ sunt. Gabriel non loquitur de tali non habente vsum rationis sicut Anselmus fingebat angelum in lib. de casu diaboli,qui non haberet vsum rationis. Sed intelligit Gabriel, quod esset voluntas præsuppositа cognitione intellectiua vt nõ includit libertatem.Alex.citatus in.3. propositione, dicit quod de potentia absoluta potuit Deus ab ęterno aliter præuidisse res fiendas,& ordinandas & illis naturas alias in tempore indidisse, & potuit ab æterno pręuidisse primũ hominẽ futurũ inuertibilẽ quantũ ad liberũ arbitriũ,& illum talis naturæ condidisse in tempore.Quod videtur dedisse occasionem Gabrieli ad opinãdum, quia videtur mẽs Alexandri,at vero non negat libertatẽ arbitrij sed quod cũ tali libertate staret inuertibilitas. Tũc illa inuertibilitas daret libero arbitrio,ꝙ esset alterius naturę:intelligo,ac si dicamus,ꝙ posit libero arbitrio,vt est in se,addi aliquid quasi differẽtia specifica,quod ipsum traheret in aliã speciẽ: sed vt est liberũ arbitriũ sine tali addito,vt differẽtia, implicat contradictionẽ Durand.hac.d.q. 1.tenet ꝙ posset fieri voluntas,& ꝙ forte iã est facta impeccabilis per naturam circa præcepta legis naturæ:circa eligibilia per superiora principia,puta fidei,& disciplinę dicit, ꝙ non Fundamentum stat in hoc,quod non potest esse peccatũ in voluntate sine defectu in intellectu,siue erroris, siue nesciẽtię, siue inconsiderationis,sed pôt Deus facere,& forte iã fecit angelos qui

los qui cognoscãt oĩa naturalia speculabilia. Sed cõtra,quia stãte perfectissima scientia peccant homines:& qua ratione stante scientia naturalium non possent peccare circa naturalia præcepta cõmunicata creaturæ scientia supernaturali,non possent peccare circa supernaturalia. *Argum. 1.*

Adam habuit plenitudinem scientiæ de rebus naturalibus quia imposuit nomina omnibus,quæ imponuntur iuxta naturam & proprietatem rerum vt dicit Plato in Cratillo. Vide de hac Magistrum in litera. *Propo.6.*

Adam habuit scientiã de omnibus necessarijs tam pro se gubernãdo,quam pro filijs, neque solum in naturalibus verum in aliquibus supernaturalibus. Nam cum illi hæc dirigenda committerentur debuit habere ad gubernationem, & imperium sciẽtiam necessariam iuxta id Prou. 14. Acceptus est regi minister intelligens.De his duabus vide Alex.2.p q.98.M. 1. ex quo fit quod in his non proficeret,nisi vel cognoscendo experimentaliter,vel habitui infuso ex acquisito addendo facilitatem. Idẽ Alexan.M.2.ar.3.Proficeret autem in cognoscẽdo superiora ex reuelatione: item non erat opus quod sciret omnia singularia, & particularia creata. Videantur Bona.&Ricar.hac.d.& Thom.1. p.q.94.arti.3. *Proposi. 7.*

In illo statu homo neque à se neque ab alio deciperetur, quia repugnabat deceptio statui innocentiæ cum sit malum intellectus:in illo statu nullum malum esse poterat,vnde dicit August. 3.de libero arbitrio.Approbare falsa pro veris non est natura in statuti hominis. Vide eundem Alex.vbi supra.articul.4. & Doctores citatos. *Proposi. 8.*

Adam fuit sapientior Salomone.Ita docet Lyranus, super capit.3.lib.3.Reg.& illa sapientia collata Salomoni,vt nullus ante eum neque post resurrecturus esset similis intelligitur de regibus quia Moyses & Apostoli fuerunt illo sapientiores. *Proposi. 9.*

Adam habuit fidem.Probatur. Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo:ibidem:Credere oportet accedentem ad Deum, sed Adam aliquo tẽpore placuit Deo vt infra.d. 29. ergo habuit fidem.Hanc docet Alex.2.p.q.97.M.2.art.1.ita quod habuit firmam adhæsionem quam importat fides,sed respectu cognitionis importatæ clariorem,quam in statu peccati.Hęc clarius patebit *Propoſi. 10*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bit per sequentem. Et quamuis Bona. q. vltima neget ab eo fide. potest sane intelligi, quod capiat nomine fidei cognitionem enigmaticam ibi importatam.

Proposi. 11 Adam nō videbat Deum per essentiam. Magister in litera dicens quod Adam non ita excellenter sicut post hanc vitam sancti visuri sunt Deum contemplabatur. Hanc tenent Alex. 2. p. quæst. 98. M. 2. arti. 1. quem fere in verbis sequitur Bona. quæst. vltima. Vide & Thom. 1. p. quæst. 94. art. 1. & Ricar. arti. 2. quæstio. 1. & probatur. Ioan. 1. Deū nemo vidit vnquam: ergo ipsum nō viderat Adā. Exo. 33. Nō videbit me homo & viuet. Ratione quia alias fuisset beatus, nec posset peccare. Aliqui tenent q; vidit in illo raptu sicut Moses, & Paulus ita refert Durā. Refert & alios qui dicunt quod habuit speciem infusam de Deo. Contra quos ipse ibi tenet, sed non video quare non potuisset habere sicut dictum est de angelis. Atque dictam Magistri in. 4. d. 1. quod homo ante peccatum Deum videbat sine medio, intelligitur ænigmatico, idest, obscuro sicut post peccatum modo cognoscimus ex creaturis, non tamen sine medio coadiuuante: ita exponit Bona. quæst. literali. Magister ipse hac distinct. fatetur quod nō ita in ænigmate contemplabatur Deum qualiter in hac vita videmus. Dicit etiam citatus Thom. quod neque angelos videbat per essentiam, quia sicut nos ita ipse videre non poterat substantias separatas.

Propo. 12. Adam non præsciuit casum suum. Magister in litera, & hoc eadem ratione qua neq; angeli. Vide supra. d. 4. & quamuis præscierit Christi hominis gloriam, ignorauit suū casum vt Ioseph. Genes. 37. nouit suam gloriam non tamen suam venditionem.

DISTINCTIO XXIIII.

De adiutorio dato homini quod fuit liberum arbitrium.

Proposi. 1. PEr gratiam creationis datum fuit homini auxilium quo stare posset, & resistere tentationi, & hoc fuit liberum arbitrium, quamuis ex eo solo non posset mereri. Magister in litera. Et describit liberum arbitrium vt

vt habes supra. d. 5. de angelis. Dicitque quod dicitur liberum quantum ad voluntatem: arbitrium quantum ad rationem cui conuenit arbitrari seu discernere inter bonum, & malum. Probatur conclusio. eccles. 15. Deus ab initio constituit hominem & reliquit illum in manu consilij sui, adiecit mandata & præcepta sua. Si volueris mandata conseruare conseruabunt te. Apposuit aquam & ignem ad quod volueris porrige manum. Ex hac & ex dicendis in distinct. 29. de gratia primi hominis hæresis reuincitur Deistarum seu Trinitariorum, qui vocantur noui Ariani exorti, vt dicunt in Polonia. anno. 1564. quorum dux Gregorius Pauli: qui negant Adam & Euam in statu innocentię habuisse vnde stare possent. Contra quos est, quia alias nō imputaretur illis peccatum: sed sancti & concilia illum dicunt peccasse, & à sanctitate, & iustitia cecidisse vt videbis in Concilio Tridentino sessione. 5. Canone primo, & secundo de peccato originali: & in Concilio Arausicano Canone. 1. 13. & 25. Vbi habetur, & docetur eius liberum arbitrium.

Ratio, seu portio superior & inferior, quas Magister, & *Proposi. 2.* alij Doctores ex Augustino sumpsere non sunt duæ potentię animæ distinctæ: sed est eadem anima considerata secundum diuersa officia. Vnde vocatur superior quando respicit æterna secundum regulas æternas, vt quando contemplatur & diligit Deum propter seipsum: inferior quando respicit temporalia secundum regulas æternas. Vt dilectio, & gubernatio proximi etiam propter Deum. Addit Magister quod superior vocatur sapientia, inferior scientia. De hac Doctores hac distinct. præcipue Scotus, & Thomas prima parte quæstio. 79. artic. 9.

Sensualitas est vis animæ inferior ex qua est motus qui intendi- *Proposi. 3.* tur in sensu & appetitu rerum ad corpus pertinentium. Ad hanc pertinet omne illud in quo communicamus cum bestijs. Magister in litera. Solet ab alijs dici breuius sic. Sensualitas est appetitus sensitiuus præueniens vsum rationis. Ita quod non est solus appetitus, quia talis appetitus dicit nudam potentiam, quę potentia est bona, & est à Deo: sed illa præuentio rationis est illi pro formali. Vnde Alex. Hallens. 2. p. quæst. 68. M. 4. articulo. 1. petit. Quare philosophi non cognouerunt sensua-

sensualitatem cum sit vis motiua partis sensibilis? Respondet q quia non determinatur secundum quæ habemus communia cũ bestijs, sed secundum rebellionem contra rationem ex originali peccato, & quia ignorauerunt originale, ignorauerunt sensualitatem. Dicamus alijs terminis Scholasticis. Cognouerunt pro materiali, sed non pro formali. Ex hoc patet quomodo actus, siue motus sensualitatis sint, & non sint à Deo: quia cum sint idem actus appetitus sensitiui pro materiali sunt à Deo: pro formali in quantum præueniunt vsum rationis ad illicita sunt tentationes neque sunt à Deo. Multa possent tractari de sensibus, & eorum appetitu, quæ magis pertinent ad physicam. Vnum duntaxat oportet scire vbi sit appetitus sensitiuus, vt ibi quæratur formale sensualitatis scilicet, prædicta præuentio, & rebellio ad rationem? Quibusdam videbitur quod in corde quia est instrumentũ passionum animæ, & pro se possunt allegare Thomam. 1.2.q.48.artic.2. Alijs videbitur quod in cerebro, quod est capitis, cum in capite vigeant omnes sensus, vnde virtus & motus est cæterorum membrorum. Dicuntur etiam esse quædam venæ in collo, quæ constrictæ priuant animalia suis motibus, quod in murilegis, seu catellis experiẽtia videmus, quia per illas motus membris influitur: item à cerebro somnus proficiscitur, per quem sensus omnes ligantur. Procedent hæ opiniones tenendo quod est vnicus appetitus sensitiuus. Tenẽdo quod cuilibet potẽtiæ cognitiuæ seu apprehensiuæ correspondet sua appetitiua, quę videtur esse mẽs Scoti in hoc. 2.d.6.q.1.litera D.&.E.in.3.d.15.in quolibet sensu qui est potentia apprehensiua sui obiecti erit suus appetitus & sic erit in toto corpore. Describitur hic appetitus ab Almaino in 3.d.27.sic. Appetitus sensitiuus seu animalis, qui idem est, est appetitus præsupponens apprehensionem appetentis, natus tendere in obiectum apprehensum aut in eo quiescere necessario, & non libere. Atque sic rebellio ad rationem erit in quolibet sensu. Possunt afferri pro hac (licet non multum Scholasticè) omnes illæ reprehensiones datæ in scriptura contra sensus: vt si oculus scandalizauerit eruatur. Matth. 5. Aures incircuncisæ Hieremię. 6. Et sic de alijs. Dicit vero Magister. capitu. vlti. quod sæpe capitur in scriptura sensualitas pro portione inferiori rationis. Exponit Ricardus quod sumitur improprie scilicet, pro ratione vt considerat sensibilia. Alex. etiam dicit quod si inueniatur in scriptura capitur extraneo modo.

Homo exterior proprie dicitur in scriptura, cum conuertitur homo ad exteriora bona concupiscenda propter se: interior cũ conuertitur ad interiora bona siue superna appetenda propter se: Hanc docet Alex. 2.p.q.68.M.3. Dicit etiam idem ibi & habetur in litera ex Augustino, quod dicitur exterior ex ijs quę habemus communia cum bestijs: interior ex ijs quæ non sunt nobis communia cum illis. 2. Corinth. 4. licet is qui deforis est homo noster corrumpatur, vide ibi Gloss. ordin. Dicitur etiam in scriptura homo vetus, & nouus secundum partem intellectiuã Coloss. 3. expoliantes veterem hominem, induentes nouũ. Glos. interli. Homo vetus, vita vetus in peccatis secundum Adam: E cõtra dicetur homo nouus secundum Christum vt ex eodem Paulo ibi, & Ephes. 4. *Proposi. 4.*

In nostris tentationibus est similis ordo, quod sensualitas tenet locum serpentis, inferior portio mulieris, superior viri. Magister in litera sumpsit ex August. 12. de Trinit. capit. 12. Ex quo loco tam Magister, quam sequaces doctores Scholastici sumpserunt nomen, & rationem sensualitatis, licet in alijs antiquis non inueniatur. *Proposi. 5.*

In portione superiori potest esse peccatum, sine motu sensualitatis atque sine portione inferiori. Probatur quia circa articulos fidei, qui pertinent ad diuinitatem contingit peccare mortaliter qui respiciuntur à portione superiori sine inferiori, & sine sensualitate. Confir. ex peccato angelorum & Eue. Confir. 2. Ex Hieremiæ cap. 2. Filij Mempheos constupr auerunt te vsque ad verticẽ idest, apicem mentis. Imo ibidem potest esse peccatum veniale, quia circa eosdem contingit leuis motus infidelitatis. Vide Scotum d.21.q.1.in sol.2. Argumen opinionis impugnatæ peccata item spiritualia non habent ortum à sensualitate. Imo dicit Ricardus hac.d.artic.4.quæst.2.quod potest voluntas velle peccata carnalia sine instigatione sensuali, sed ex electione causando in se passionem: est contra aliquos tenentes omnia carnalia oriri ex sensualitate. Vide supra. d.22.p.6. de peccante ex habitu quia facit pro Ricardo: licet aliorum sententia sit vera, vt in plurimum. *Propo. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi. 7. In ſenſualitate non eſt proprie peccatum, ſed in voluntate cō ſentiente verè, vel interpretatiuè. Probatur. Primi motus ſunt à ſenſualitate, ſed non ſunt peccata ergo in ſenſualitate non eſt peccatum. Maior patet ex notificatione primorum motuū quam dat Alexan. 2. p. quæſt. 125. M. 1. Primus motus eſt, motus ſenſualitatis ſecundum impulſum fomitis ad fruitionem creaturæ. Minor probatur quia dictum eſt quod ſit ſenſualitas appetitus præueniens vſum rationis: ſed nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt vt ex Auguſtino dicunt communiter doctores. Item ſuper illud. 4 pſal. Iraſcimini & nolite peccare dicit Gloſſ. ordin. Si motus ſurgit animi, qui non eſt in poteſtate non ei conſentiat ratio: vbi de primo motu aperte loquitur. Et ſubdit ex Caſsiodoro. Motus animi in poteſtate noſtra non eſt, ſed Dei gratia temperare poſſumus: quod ergo conſuetudinis eſt permittit, quod culpæ prohibet, ergo primus motus iræ non eſt peccatum, & ſic erit de alijs. Verus vel expreſſus conſenſus eſt actus voluntatis: interpretatiuus eſt non reſiſtere cum poſsit & teneatur, iuxta id de regulis iuris in. 6. Qui tacet conſentire videtur. Hæc vocatur à doctoribus delectatio moroſa. Ad quam vt ſit peccatum mortale requirūtur duo præfata, ſcilicet, quod poſsit & teneatur. Nam confeſſor poſſet reprimere motus carnis ex confeſsione ſed non tenetur dimittere cōfeſsionem. Patiens fluxum ſeminis tenetur reprimere, ſed non poteſt: ſimiliter qui non plene aduertit quid cogitat, quia requiritur plena aduertentia: & poſſet quis toto die cogitare talia ſine aduertētia. Non enim dicitur moroſa propter diuturnitatem temporis, ſed propter moram voluntatis in reſiſtendo. Vide doctores hac. d. Alex. citata. q. 125. M. 11. Tho. 1. 2. quæſt. 74. artic. 6. Poteſt eſſe delectatio ſolum de cogitatione, vt qui delectatur de miris & nouis modis peccādi, non ſe delectando circa peccata: talis delectatio non eſt mortale. Aduerte tamē quod tenendo quod portio ſuperior ſumatur etiam large pro reſpectu ad temporalia ſecundum regulas æternas, non poteſt eſſe peccatū in portione inferiori ſine ſuperiori: ſumēdo ſtricte vt declaratæ ſunt, poteſt eſſe in inferiori ſine ſuperiori & in hac aſſignatione portio inferior etiam reſpiciet tantum temporalia tā quam obiecta nullo habito reſpectu ad ęterna, ſed ad regulas morales, & naturalis honeſtatis.

voluntas

Voluntas naturaliter condelectatur appetitui ſenſitiuo, & ſe illi conformat, ſed hoc non eſt ſine præuia cognitione intellectus, ergo nunquam eſt in ſenſualitate ſnus motus ſine peccato in voluntate, ſaltem veniali, & ſic in ſenſualitate eſt peccatum. *Argum.*

Ad hoc dico quod quidam antiqui doctores diſtinguebant primos motus in motus primo primos, & ſecundo primos, quā diſtinctionem non admittit Alex. Sed abſolute concedit quod omnis primus motus ſenſualitatis eſt peccatum, quia eſt corrupta per originale, & debuit eſſe ſubdita rationi. Primos motus aliarum virium dicit non eſſe peccata, quia primus motus, vt eſt ſermo, eſt ſenſualitatis ſecundū fomitē. Eadē dicitur fuiſſe Thom. hac. d. ſcilicet quod omnis motus ſenſualitatis ſit peccatum. Vide Almainum in Moral. cap. 24. de primis motibus. Quid Thomas dixerit in ſumma vide. d. 21. p. 6. quia videbitur alicui quod eiuſdem opinionis ibi ſit, & ſimiliter Magiſter. Sed quia eſt alia opinio mitior quam tenet Scotus infra citatus, quod ſcilicet, non omnes motus ſunt peccata, quia alias deberem⁹ cōcedere ꝙ poſſumus vitare omnes motus ſenſualitatis: & ꝙ excitāte dæmone carnē noſtram poteſt nos neceſsitare ad peccandū: & ꝙ deberet homo ceſſare à cauſis honeſtis vt lectione aut auditione cōfeſsionis quādo nō obligatur ex officio, quia non ſunt facienda mala vt veniant bona. Ad argu. eſt reſpōdendū cōceſſa maiori & minori. De quibus nō ſunt paruæ quæſtiones: primo circa maiorē ſi quādo ſe cōformat appetitui ſenſitiuo naturaliter, eſt per actū naturalē aut liberū. Almainus citatus videtur dicere quod ſunt illi actus neceſſarij naturaliter, & nō liberi, aut deliberati. Qui dixerit ꝙ eſt actus liber poterit pro ſe citare Scotū in hoc. 2. d. 42. q. 3. ad. 2. principale: & in. 3. d. 15. ar. 1. in. 2. dubio: dū dicit ꝙ voluntas vniuerſaliter cōpatitur appetitui ſenſitiuo, ſed nō cooperatur neceſſario. Verum cum in vtroque loco videatur Scotus dicere oppoſitū, quod, ſcilicet ſit aliqua delectatio in volūtate prçueniēs vſum rationis, & ꝙ delectatio quæ eſt in volūtate tanquā primus motus eſt peccatū: non autē primus motus qui præcedit omnē actum voluntatis, debent Scotiſtæ vel tenere ꝙ illa conformitas eſt per actum naturalem: vel dicere quod Scotus loquitur de paſſionibus, quæ ſecundū eum videtur eſſe poſſe in anima ſine actibus: ſed quando paſsiones illæ ſequuntur vſum rationis *Solutio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

præuium sunt peccata. Et declaratur amplius. Ille actus voluntatis protinus sequens apprehensionem est idem quando continuatur: sed continuatio est in nostra potestate, & sic totus actus est liber: in prima eius productione non est peccatum, sed in continuatione. Posset dici sicut distinguitur de cogitatione prima, & secunda, prima non est in potestate voluntatis, sed secunda quando scilicet, plene aduertitur prima, & continuatur siue imperatur. Vide eundem Scotum in hoc. 2. d. 42. quæst. 1. A simili posset forsan aliquis eundem actum liberum distinguere in primum, & secundum. Propterea quæ violenter corrumpitur delectatur actu libero voluntatis conformante se appetitui sensitiuo, sed quia voluntas illum actum non continuat deliberate non peccat: neque sequitur delectatio culpabilis illum (ita dicamus) secundum actū deliberatum. Secunda difficultas circa eādem maiorem an tunc voluntas se habeat mere passiue? Almainus tenet quod actiue contra quendam Rosetum, qui tenebat quod pure passiue. Circa minorem est etiam aliqualis difficultas, si est distincta apprehensio intellectus, ab apprehēsione sensus? Sed quia hæc est communis ad omnem intellectionem supersedeo. Videatur Scotus in quodlibeto. 13. litera. K. Negatur igitur consequentia & consequens in argumento, quia licet omnes motus sensualitatis sint deformitates, & secundum se declinent & deuient à regula rectæ rationis, vt dictum est in distinct. 21. p. 6. non tamen sunt peccata mortalia, neque venialia. Pro hac est Nicolaus Lyranus Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum. & Scotus citatus in hoc. 2. distinct. 42. quæstio. 3. ad. 1. Communiter vero, & vt in plurimum interuenit aliqualis negligentia in reprimendis illis motibus cum sint subtilissimi, differtque negligentia ab omissione vt dicit Bona. in hoc. 2. d. 5. nume. 11. quia negligentia est omissio alicuius circunstantiæ debitæ actui: ideo & peccatur venialiter.

Vide. d. 26 p. 2. ad hoc

Delicta enim quis intelligit? Psal. 18. ab occultis munda nos.

(?)

DIS.

DISTINCTIO XXV.

De subiecto, & obiecto liberi arbitrij.

IN omni natura intellectuali est liberum arbitrium. Magister in litera. De Deo patet in primo, vbi probatur Deum habere intellectum, & voluntatem. De angelis supra. d. 3 De homine. d. præcedenti, & probatur per omnia loca scripturæ, vbi datur hominibus optio ad aliquid faciendum, vel non faciendum. Num. 30. datur optio marito supra votum vxoris. Dauid datur optio eligendi vnum de tribus. 2. Reg. 24. Dicit Bona. hac. d. nu. 44. quòd arbitrium dicitur liberum, nō, quia sic velit hoc vt possit velle oppositū, sed quia omne quod vult, vult ad sui ipsius imperiū, quia sic vult aliquid vt velit se velle illud, & in actu volendi seipsum mouet, & sibi dominatur. Idcirco illi repugnat necessitas coactionis, non tamen necessitas immutabilitatis. *Propos. 1.*

Libertas arbitrij in suppositis naturæ intellectualis quodammodo conuenit & quodammodo differt iuxta diuersos modos libertatis, qui ponuntur à Magistro in litera desumpti à Bernardo de gratia & libero arbit. scilicet, libertas à necessitate, à peccato, à miseria: quantum à necessitate conueniunt, vnde idem Bernar. Libertas à necessitate æque & indifferenter Deo vniuersęq; tam malæ, quam bonæ rationali conuenit creaturæ. Nec peccato nec miseria amittitur, vel minuitur, nec maior in iusto est, quam in peccatore, nec plenior in angelo quam in homine. Ratione sic. Necessitas seu coactio non conuenit libero arbitrio, ergo vni non conuenit magis quam alteri, neq; minus. Tenet consequentia à toto in modo negatiue ad partem. De libertate à peccato, & miseria patet quomodo aliquibus conueniat, aliquibus non, & quomodo iuxta diuersos status possint conuenire: aut non. Ideo autoritates attendendæ sunt, de quibus suppositis & pro quo tempore loquantur. Vocantur hæ libertates aliis nominibus. Libertas à coactione vocatur libertas naturæ, à peccato, gratiæ, à miseria, gloriæ. De his duabus Paulus Rom. 6. liberati à peccato serui facti estis iustitiæ. 2. Corinth. 3. Vbi spiritus domini *Propos. 2.*

mini ibi libertas, de gloria Rom. 8. ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Accipitur libertas à philosophis prout distinguitur contra principium naturale. 2. phys. sic opponitur cuicunq; necessario tam immutabilitatis, quam coactionis: hoc modo etiam non erit æqualis in omnibus liberis.

Corol. ¶Ex hac patet intellectus Anselmi dicentis. Posse peccare non est libertas neque pars libertatis, quia quoad tres modos assignatos à Theologis nullus illorum est. Quoniam libertas non diffinitur per posse peccare, neque per aliquid cuius sit pars posse peccare. Sicut posse ambulare non est definitio hominis, neque pars suæ definitionis, quia definitio debet conuenire omni, & soli contento sub definito. Posse autem peccare non conuenit omni habenti arbitrium. Vel non est libertas neque pars libertatis, qua natura rationalis est libera ad decentia, & expedientia: quam proprie vocat libertatem, quia propter illa data est. Vtraq; interpretatio colligitur ex eodem Anselmo de libero arbitrio cap. 1. Ad huius autoritatis expositionem vide Scotum in hoc. 2. distinct. vltima. Atque ad totam materiam liberi arbitrij Alexand. 2. p. quæstione. 29. & à quæstione. 72. vsque ad. 76.

Propos. 3. Liberum arbitrium respectu suarum operationū actiue se habet, & non mere passiue. Contrarium huius est hæresis Lutheri & multorum sequacium. Contra eos definiuit conci. Trident. sessione. 6. canone. 4. 5. & 6. Si quis dixerit liberum arbitrium hominis à Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo vocanti, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere mereq; passiue se habere, Aut post peccatū Adæ tale arbitrium amissum, & extinctum, & nō esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera ita vt bona Deum operari, anathema sit. Dato opposito conclusionis non esset opus hortari homines ad bonum, neq; oporteret cōsiliari ad bellū, ad nauigationē, & simil. Item intellectus & voluntas inclusi in ratione liberi arbitrij non essent nobilissimæ potentiæ, quia sicut agens est præstantius passo, ita potentiæ actiuę sunt nobiliores potentijs purè passiuis. De præfata propositione, agens est præstantius, vide Scotū in. 4. d. 43. q. 3. litera. O. & in. 1. d. 3. q 7. litera. P. & ad hāc pro-

positionem vide eundem hac. d. late probantem, quòd volūtas est actiua sui actus. Per hanc tertiam etiam reuincitur Valentinus dicens peccatum non esse à libero arbitrio sed à dæmone, quia Christus Ioan. 5. dixit sanato. Sanus factus es noli amplius peccare. Cum Valentino sensit Manichæus Armenij & Albanenses.

Liberum arbitrium induci potest ad aliquid volendum, aut nolendum & hoc tam ab agente creato, quam ab increato: cogi vero non potest. Hanc docet antiqui doctores Alex. 2. p. quæst. 74. M. 7. Bonauent. numer. 54. & sequentibus Thom. 1. 2. quæst. 6. art. 4. Scotus. in. 4. d. 29. litera. B. Ricard. art. 4. quæst. 1. & 2. Notanter dicitur ad volendum, hoc est ad actum elicitum, nam quantum ad actus imperatos, qui, scilicet, sunt aliarum potentiarum potest cogi, vt scilicet, ad motum pedum, & manuum: ita quòd non fiant iuxta voluntatem. Ad huius intellectum annotat Bonauent. Quid est induci, quid mutari, quid cogi, inducitur persuasione vt ad aliquid inclinetur: mutatur quando de volente fit nolens, aut è conuerso cogitur quando in vita vult, hoc est, quando repugnante actu suæ voluntatis ad oppositum compellitur. Hæc vocatur violentia. De qua Aristo. 3. Ethic. cap. 1. Violentum est cuius principium ab extra tale existit, in quo agens vel patiens nihil confert. Hoc est dicere, quòd violentum est totaliter à principio extrinseco contra inclinationē passi, sed implicat contradictionē, quòd in vita velit, ergo non potest cogi aut violentari. Mutare voluntatem dicit idem Bona. quod Deus bene posset, non tamen aliqua creatura, quia posset Deus creare in voluntate actum, & illum conseruare, & sicut stante cognitione actuali, intellectus non potest non intelligere: ita stante tali actu necessario voluntas esset volens, & mutata ab opposita nolitione. At vero sicut volo voluntarie quod ipse eligo: ita voluntarie vellem quod immitteret Deus. Autoritates scripturæ sonātes coactionem ex parte Dei vt Lucæ. 14. Compelle intrare. Ioan. 6. Nemo venit ad me nisi pater traxerit illum, in secreta sabbati ante dominicam passionis. Adte nostras rebelles compelle voluntates: intelliguntur de inductione per minas, flagella, remotionem eorum quæ possent in contrarium allicere mitigando tentationes: & forte aliquando non concurrendo

Propos. 4.

ad

ad volitionem contra præcepta, vt cantēt iusti libentius. Magnificauit dominus facere nobiscum psal. 125. Vehemens inclinatio vocatur compulsio prouerb. 21. Cor regis in manu domini, quocunq; voluerit inclinabit illud. Vergilius in Ecloga. 2. Trahit sua quemq; voluptas. Quæ tractio nullo modo est coactio. Per idem possemus dicere de alijs potentijs vt intellectu, & sensibus, quia posset intellectus mutari ab vna intellectione in aliam, & visus ab vno obiecto in aliud, non tamen cogi contra suam operationem quæ est sibi naturalis. ¶ Aliorum opinio est, quòd volūtas possit cogi. Hi dicunt, quòd volūtatē cogi est, nō ipsam velle & nolle sed velle aliquid & nolle se velle illud. Vt si habeat odium Platonis, & Deus se solo causet illius amorem, quia voluntas de se magis inclinatur ad odium, quam lapis ad ascensum, ergo sicut vnus violentatur, ita & voluntas. Hanc refert Ricardus. Tenet eam Almainus super sententias Holchot. q. 3. sed hoc iam diximus esse mutari.

DISTINCTIO XXVI.

De adiutorio dato homini quod est gratia.

Proposi. 1. GRatia capitur actiue pro gratiosa voluntate omnia dāte gratis. Act. 15. Per gratiam domini nostri Iesu Christi credimus saluari, ideſt, per eius gratiosam voluntatem. Capitur passiue pro dono gratis dato, & diuiditur secundum ipsa dona. Ad præsens dicimus, quòd est duplex gratia. Vna vocatur gratis data, quæ datur sine merito & manet in peccatore, vt bene cantare, prophetare, miracula facere. Alia est gratum faciens, qua homo est Deo gratus, & vita æterna dignus. De hac est modo sermo.

Proposi. 2. Gratia gratum faciens est habitus infusus à Deo, & ex consequenti accidēs de prima specie qualitatis, per quē acceptat creaturam rationalem ad vitam æternam. Vide in. 1. d. 17. p. 1. Et ex illa definitione concilij, quòd diffunditur & inhæret conuincitur esse accidens. Ita docuerat Alex. 3. p. q. 69. M. 2. ar. 3. Bonau. hic & d. 3. Thom. 1. 2. q. 110. art. 2. & est ratio, quia ipsa adest & ab

L. est

est sine corruptione subiecti, neq; est nata per se subsistere sed in alio, & hoc non vt pars eius, neq; vt forma substantialis.

Argumen. ¶ Accidens non potest transmigrari de subiecto in subiectum. Gratia vero sic, ergo non est accidens. Probatur minor, ex euangelio Matth. 25. de talentis, & Lucæ. 19. de minis per quas doctores intelligunt gratias vbi habens solum talentum domini priuatur illo, & datur alteri habenti, quia vnus cum talento non est negotiatus ad vitam æternam.

Solutio. ¶ Huic argumento respōdeo conformiter ad Alex. quod sicut dicitur vna fides omniū credentiū, non respectu habitus, qui est in subiecto, quasi sit vna numero, sed respectu obiecti, scilicet, eorū quorū est fides: ita gratia dicitur vna nō numero ex subiectis in quibus est, sed ratione finis propter quem datur. Non itaq; gratia & fides transferuntur de subiecto in subiectum, sed quia datur alteri similis in specie dicitur auferri ab vno, & dari alteri quę

Dubium. ab alio propter peccatum ablata est. ¶ Aliam difficultatem tangit argumentum, si ex hoc solo, quòd Christianus perueniens ad vsum rationis non negotietur cum gratia baptismali condemnabitur? simile etiam est de quocumque, si cum talento vsus rationis non se conuertit in Deum. De ista difficultate dico breuiter, quòd est duplex opinio. Vna sancti Thomæ. 1. 2. q. 89. art. 6. quòd talis tenetur deliberare de seipso, & ordinare se in debitum finem, sic consequetur remissionem originalis qui non est baptizatus, si hoc non fecerit peccabit mortaliter. Finem debitum explicat ibi ad tertium, quòd conuertatur in Deum: explicant aliqui sui, non, quòd conuertatur in Deum explicite, quia posset non habere notitiam de Deo, sed quod habeat aliquem actum de salute sua, hoc est, de bene esse animæ suæ eo modo, quo illo tempore habet cognitionem de bono, vel in vniuersali, vel in particulari, habendo propositum ad tale bonum. In ista opinione cōstat, quòd talis non damnabitur pro solo originali. Neq; baptizato adulto sufficiet sola gratia baptismi ad salutem. Alia est opinio opposita, & quod talis veniens ad vsum rationis potest peccare venialiter. Ita tenet Durandus in. 4. dist. 16. quæst. 2. & Adrianus in. 4. quæst. 3. de remissione peccatorum, & videtur verior: & quanuis allegetur Bonauent. cum opinione Thomæ posset forsan alicui videri, quòd potius sit cum hac secunda in

Yy originali

Universidad de Deusto
Biblioteca

d.42.huius nu.45.quoniam ibi non loquitur de peccato originali adiuncto veniali, sed negat quòd aliquis possit decedere cum solo veniali, quia solum veniale non potest esse nisi in habente gratiam. Admisso verò, quòd sit Bona. cum Thoma. probatur alia opinio, quia de tali conuersione in illo instanti nō habemus diuinum præceptum, quia debuit notificari omnibus ad talem vsum venientibus, neq; iuris naturalis, quia de illo non posset esse ignorantia inuincibilis, & tamen illud hodie ignorant etiam docti, quando neq; aliquis se accusat an in illo instanti se ad Deū

Dubium. conuerterit. Quid autem sit vsus rationis etiam est dubium. Dico, quòd non est solum habere intellectum, & voluntatem, neq; operari libere. Nam pueri operantur libere multa antequam habeant vsum rationis, quod patet quia rogati prosequuntur, & desistunt, qui actus non sunt necessarij, ergo sunt liberi. Videtur ergo potius, quod sit vsus rationis habere actus deliberatos, hoc est, habere potestatem consultandi quid agendum, & eligendi consultatum. Hoc est esse dominum suarum operationum. Facit in hoc quod dictum fuit. d. 24. ad finem quod sit actus idem primo liber, & secundo deliberatus. In deliberato consistit peccatum non in solo libero, alioquin pueri peccarent in multis, quos est verisimile operari libere & non peccare.

Proposi. 3. Diuisio Magistri in gratiam operantem & cooperantem est eiusdem gratiæ secundum diuersos effectus. Ita idem Magister cap. Hic considerandum. Ad hanc est sciendum opera Dei concurrentia ad iustificationem nostram esse triplicia. Prima antecedunt, & sunt propria ipsius Dei: vt prædestinatio, electio, vocatio, pulsatio ad ostium. Alia sunt producere qualitates supernaturales vt gratiam, & virtutes: quę cum non educantur de potentia materiæ habet se homo ad illa mere passiue, sicut aer respectu luminis. Alia sunt media quæ sic operatur Deus vt nos illi etiam cooperemur, vt fides spes dilectio pœnitentia. Hæc Deus à nobis petit Zacha. 1. conuertimini ad me psal. 80. Aperi os tuum Matth. 11. Venite ad me. vocatur igitur gratia, operans inquantum sua informatione, inhæsione, & diffusione operatur, quod anima sit grata Deo, vocatur cooperans inquantum cooperatur cum voluntate ad opera tertij generis, vt sint Deo accepta 1. Corinth. 15. Abundantius omnibus laboraui, non ego autem

sed gratia Dei mecum. Vocatur à Magistro gratia operās etiam gratia præueniens, quem sequitur Ricard. q. vlt. in quantum prę uenit excitando arbitrium ad bonum: cooperans dicitur subsequens, siue adiuuans inquantum perficit in bono per arbitrium actum volendi. Vnde videtur, quòd apud Magistrum gratia præueniens, & adiuuans sint habitus, & clarius quando dicit in sequenti. d. quòd hæc gratia est virtus. Sed. d. 28. videbis, quòd non sunt habitus.

Voluntas comitatur gratiam tanquam pedissequa. Magist. *Proposi. 4.* in litera ex August. cap. itaq;, & sequenti dicit, quòd gratia præueniens voluntatem & præparans est fides cum dilectione. Hæc potest intelligi ex præcedenti. Scotus in. 1. d. 17. litera. L l. interpretatur, quòd actus inquantum meritorius principalius est à gratia, sed quantum ad substantiam actus, principalius à volūtate. Quia potentia vtitur habitu, & non è contra. Secundo quia actio nō esset libera si gratia esset prima causa, quia moueret naturaliter, & volūtas naturaliter moueretur, ergo nō ageret libere cum nō ageret nisi mota. Tertio volūtas est illimitatior ad actus quam habitus, sed illimitatio ad plures effectus competit causæ superiori, ergo voluntas est causa superior.

Gratia & caritas sunt idem realiter differunt tamen ratione. *Proposi. 5.* Hanc tenet Alex. 3. p. q. 69. M. 2. ar. 4. Sequitur Scotus. d. sequenti Ricar. hac d. q. 1. Durand. q. etiam. 1. Gabriel. hac. d. art. 2. concluſi. 4. Dicitur gratia inquantum per eam sumus dilecti, & grati Deo. Caritas inquantum per eam nos diligimus Deum. Et probatur, quia si distinguerētur realiter, vel essent eiusdem rationis, vel diuersæ, si vnius, altera superflueret & frustra fiet per plura, quod pōt per pauciora, si diuersæ, quęro quæ perfectior? Si caritas, videtur cōtra Paulū. 1. Corinth. 15. Gratia Dei sum id quod sum si gratia, videtur contra August. lib. De Trinit. 15. cap 18. Nullum est isto Dei dono excellentius, quod solū diuidit inter filios regni, & perditionis, & loquitur de caritate. Secundo quia quæcunq; excellentiæ attribuūtur vni, attribuūtur & alteri, quoniam vtraq; diuidit inter filios regni & gehennę. Tertio, quia posset vna esse sine alia, & sic posset vnus habere caritatē & diligere Deum, & non habere gratiam, & esse inimicus: aut è contra. Hęc est contra Thomam. 1. 2. quæst. 110. ar. 3. In eadem videtur esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bona.hac.d.quęst.5.In.3.d.27.art.1.q.3.problematice defendit vtramq;.Magis vero declinat contra nos,quia ibi.q.4.dicit quod difficile est pensatis autoritatibus & rationibus sustinere, quòd caritas non addat vltra gratiam aliquem habitum, qui voluntatem habilitet ad amandum.

Proposi. 6. Subiectum gratiæ & caritatis est potentia voluntatis. Ita tenet Alex.citatus & Scotus hac.d.& alij supra citati:& quòd plus est ipse Bona.hac.d.q.5. & est contra Thomam citata.q. art.4. Thomas dicit.1.p.q.77.ar.1. quòd potentiæ animæ sint accidētia:& in.q.54.art.3.quòd in nulla creatura virtus, neq; potentia operatiua sit idem, quòd sua essentia, quæ fuerat opinio Alex. Hallens.2.p.q.20.M.2.art.2.in argumento.2.ad contra.&.q.65. M.1.clarius &ex professo,quòd differt essentialiter anima à suis potentijs:& in solo Deo sua essentia est sua potentia.Ex hoc principio ponit Thomas gratiam in essentia animæ: caritatem in potentia,vt per gratiam anima participet esse diuinum & prius sit grata,deinde per caritatem voluntas operetur. Scotus in hoc. 2. d.16.tenet quòd sunt idem realiter inter se& cum essentia animę ideo in voluntate ponit gratiam. De quibus opinionibus potest videri Bona.in hoc.2.d.24.art.2.q.1. Sed probo conclusionem, quia si gratia esset in essentia animæ non esset habitus operatiuus,quod est inconueniens: sequela concedetur in via Thomæ, quòd non operatur per se,sed per virtutes,quòd verò sit inconueniens probatur, quia.1.Corinth. 15. dixit Paulus gratia Dei sum,quod sum,& abundantius omnibus laboraui non ego, sed gratia Dei mecum,ergo gratia est habitus operatiuus. Confir. quia alias non esset virtus,quæ operantem perficit, & opus bonum reddit.2.Ethico.cap.6.Item ipsa erit otiosa.Item Augustinus dicit,quòd gratia comparatur ad voluntatem seu liberum arbitrium,sicut sessor ad equum, sed sessor regit equum,& in illa directione per se operatur. Item gratia operans & cooperans est eadem sed cooperans est caritas,& in voluntate,ergo & operans.

DIS-

DISTINCTIO XXVII.

De gratia an sit virtus,& de merito.

GRatia est virtus.Magister in litera & ponit definitionem virtutis ex Augustino,quæ debet esse omnium tenentium quod sit eadem cum caritate. Thomas negat esse virtutem.1.2.q.110.arti.3.& ideo neque habitū operatiuū.Ex hac propositione,quia Magister in.1.dixit nō esse aliam caritatem creatam,nisi spiritum Sanctum. d. 17. Scotus tam hac.d.quam in.1. nititur exponere Magistrum in sano sensu,scilicet,quod spiritus Sanctus non per alium habitum quā per caritatem mouet voluntatem qui sit distinctus à gratia, sed per eandem gratiam inhabitat & mouet. Vide si vis. *Proposi. 1.*

Gratia est radix & principium operis meritorij,atq; eius causa principalis,concurrit tamen liberum arbitrium Magister in litera.Vide præcedenti.d.p.4.Ad hoc sunt exempla Scoti in.1.d. 17.Primum quia pater est principalis causa filij, & tamen respectu matris filius est gratior fratri matris quam respectu patris.Secundum diuisio cultelli est à manu tanquam à principaliori agēte.sed lenitas partium diuisarum magis placet visui ex acutie instrumēti,quā ex efficacia manꝰ.Tertiū,sonꝰ magis est percussione corporis sonantis quam ex ordine percussionis, tamen audi, tui plus placet ex ordine,sonus harmonicus quā ex efficacia virtutis,sonus tonitrui. *Proposi. 2.*

Duplex meritum assignatur communiter à Theologis,vnum de condigno,alterum de congruo.Primum vocatur meritū simpliciter,aliud secūdum quid. De ratione meriti de cōdigno sunt duo,dignitas operantis,& lex statuta de redditione prēmij. Ad meritum de congruo sufficit alterum . Sanctus Bona . in. 3.d.41. num.27.distinxit aliud meritum,vocans illud de digno,vt quando persona est digna,& lex deficit,vt quādo iustus orat pro peccatore sed non est opus tali diuisione.Vocatur de cōdigno, quia ex iustitia & condignitate operis debetur illi prēmium: sed cum inter Deum,& hominem non sit proprie iustitia:diuina lex facit illam æqualitatem.Nam promisso præmio vnicuique iuxta opera sua Matt.16.& Apocalyp.20.iustus de condigno, & de iusti- *Proposi. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia pro bonō opere meretur gloriam. Meritum de congruo ex quadam congruitate acceptatur ad præmium: & quāuis sit quæstio de nomine melius est vocare illud meritum secundum quid & cum addito, quam simpliciter sine addito, quia Conciliū Trident. sessione. 6. cap. 8. de iustificatione dixit, quod nihil eorum quæ iustificationem præcedunt ipsam iustificationis gratiā promerentur. Durandus hac. d. q. 2. & in. 1. d. 17. q. 2. subdistinguit meritum de condigno: quoddam stricte, & proprie, & tale est actio voluntaria, propter quam alicui debetur merces ex iustitia, ita quod si non reddatur, ille ad quem pertinet reddere facit iniuste. Tale inuenitur inter homines, sed non est hominis ad Deum. Large sumptum, est de quo prælocuti sumus. Addit Durandus, quod si decedenti in gratia Deus non daret gloriam, aut habenti gloriam auferret, nihil iniustum faceret, quia Deus non obligatur nobis ex aliquo debito iustitiæ quia dedit gratiā: imo nos illi sumus obligati, & vult quod contrarium sit temerarium, seu blasphemum. Possumus dicere pro Durando, quod sicut motus ex cursu est necessarius è suppositione, tamen simpliciter contingens sicut ipse cursus: ita gloria est necessario reddenda suppositā gratia, & operibus, tamen gratia & lex de acceptando simpliciter fuere gratuita, & ita est gloria pro operibus. Alex. 3. p. q. 8. M. 3. artic. 2. refert quosdam tenuisse quod nemo meretur gloriam ex condigno sed ex congruo, ex quibus forte sumpsit occasionem Durandus. Sed quia non est animus transgredi cōmunes terminos quos posuerunt patres & Magistri nostri Prouer. 22. dico nostra merita esse de cōdigno. Sapientiæ. 3. inuenit eos dignos se. Lucæ. 20 Qui digni habebuntur sęculo illo & resurrectione, neque nubent neque nubentur. Apocalyp. 3. Ambulabunt mecum in albis quia digni sunt. Neque videtur differentia apud Latinos inter dignum, & condignum, quia Rom. 8. Nō sunt condignæ passiones in Græco habetur. ἄξια. id est dignæ. Dicimus vero ad communem opinionem, intra eādem speciem esse latitudinem perfectionis. Ita in merito Christi habetur meritum de condigno in summa perfectione, non sic in nobis. Dominicus de Soto lib. 2. de Natura & Gratia tollit meritum de congruo cuius argumentis respōdit Magister & frater Andreas Vega libro. 8. super decreto capitulo. 11. &. 12. vbi dicit quod

ecclesia neque illud negauit, neque asseruit, sed reliquit sub opinionibus. Alexan. Hallens. 3. p. q. 69. M. 5. articu. 2. & cum eo Thomas. 1. 2. quæst. 114. articu. 5. negant meritum esse quando non est dignitas in persona merente. Vnde in hac opinione quāuis extet lex. Conuertimini ad me, & conuertar ad vos Zach. 1. Ezechiel. 18. &. 33. quod si impius egerit pœnitentiam vita viuet, nullum est meritum in peccatore se conuertente. Si sit in persona dignitas vt in iusto, quanuis non extet lex quod audietur pro peccatore meretur de congruo: ita dicit idem Alexan. ibi. §. 4 & Thom. artic. 6. Scotus in. 4. d. 2. q. 2. ad. 3. principale concedit meritum de congruo in peccatore ad gratiam.

Meritum est actio libera acceptata ad aliquod præmiū. Hanc dat Andreas Vega in opusculo de iustificatione. q. 4. & super Decreto lib. 8. cap. 10. quæ quadrat secundum omnes opiniones de merito. Dicitur actio, quia per solam cessationem ab actu non meremur vt dormiens: dicitur libera propter actiones naturales vt potentiæ vegetatiuæ, atque sensitiuę, nisi quando imperantur à voluntate. *Propo. 4.*

Iustus per bona opera facta propter Deum meretur augmentum gratiæ de condigno, & vitam æternam. Probatur ex dictis, & ex Paulo. 2. Timoth. 4. Reposita est mihi corona iustitiæ. Contrarium fuit hæresis Lutheri dicentis nullum opus humanum esse meritorium æternæ vitæ, quia derogaret meritis Christi propter quæ saluamur. Dixit etiam idem, omnes iustos esse æquales in gratia & gloria: vnde sequebatur iustos nō proficere. Concilium Trident. sessione. 6. capitulo. 10. hanc nostram definiuit citando tres autoritates scripturæ, quia secundum apostolum. 2. Corinth. 4. Is homo qui intus est renouatur de die in diem: & Apocalyp. 22. Qui iustus est iustificetur adhuc. Eccles. 18. Ne verearis vsque ad mortem iustificari, ecclesia in oratione dominicæ. 13. post pentecost. Da nobis fidei, spei, & caritatis augmentum. Et in Canone. 32. definit iustum bonis operibus mereri verè augmentum gratiæ, vitam æternam, & gloriæ augmentum. In. 33. definit quod per hanc doctrinam Christi meritis, & gloriæ nihil derogatur. Matth. 25. dans Christus rationem quare hos *Propoſi. 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

saluet,illos damnet ait.Esuriui enim,& cætera,vbi Iy,enim vtrobique est causalis.Sicut ergo mali per mala opera damnãtur, sic iusti propter opera saluantur.Nõ ergo iustus in omni opere peccat vt dixit idem Lutherus,quia neque peccator in omnibus peccat.d.40.p.4.

Proposi.6. Qui dixerit iustum posse mereri sibi de congruo reparationẽ post lapsum,si ceciderit habebit pro se Bona.d.sequenti num.5. vbi dicit,quod iustus,orando si ceciderit quod Deus ipsum reducat in viam,meretur de congruo suam reparationem,hoc est,meretur sibi de cõgruo primã gratiã.Sic orabat Psalmista.psal.70. Cum defecerit virtus mea ne derelinquas me.Ad idem potest adduci Scotus.in.4.d.22.q.1.2.Coroll. dum ait.Sicut credo quod perfectior grauius cadit propter maiorem ingratitudinẽ,ita credo quod cæteris paribus citius resurgit propter Dei benignitatem merita prædicta ad hoc aliqualiter acceptantem. Contrariũ huius tenuit Alex.vbi supra.in.§.2.& cum eo Thomas citatus,in arti.7.quia eius iustitiæ omnes sunt in obliuione. Ezechiel. 18. Sed pro conclusione,sic arguitur,iustus orans pro peccatore meretur illi de congruo primam gratiam ergo & quando orat pro se ipso ad tempus quando ceciderit.Tenet consequentia ex paritate rationis.Bene quidem hoc est verum quod meritum de congruo non semper consequitur suum effectum.Alex.negat paritatem rationis quia pro tempore ad quod petit illud quod est dãdum,est indignitas in merente,non sic quando pro alio.

Proposi.7. Dubium est cuius iustitiæ sit meritum.Durãdus hac.d.q.2.tenet quod commutatiuæ:& probatur,quia retribuere mercedem pro seruitio fit habendo principaliter respectum rei ad rem, seu actionis ad passionem(quauis ex consequenti habeatur aliꝙ alis respectus ad personã,vt si nobilis seruiat,vel rex patiatur) sed hoc pertinet ad iustitiam commutatiuam ergo in redditione prę miorum,atque pœnarum,vbi examinantur principalius actiones,quam personæ,consistit iustitia commutatiua. Alij tenent quod ad distributiuã,quia proprietas meriti est deducta ad munera amicitiæ,vt dicimur mereri bene de amico:sed in iustitia distributiua meritum procedit ex amicitia,quæ est virtus vel cum virtute coniuncta.8.Ethic.capi.1.& in distributione præmiorũ non attenditur æqualitas rei ad rem, sed proportio geometrica perso-

personarum & prẽmiorum,vt si Achilles sit dignior Aiace in duplo,dentur Aiaci quatuor,Achilli octo,& ita fiunt æquales.5. Ethico.cap.3.ergo pertinet meritum ad distributiuam. Confir. primò quia in iustitia cõmutatiua ęqualis est merces,vt in locatione,si opus bona vel mala intentione fiat non enim quæritur persona,vnde Raphael dixit Tobiæ.5.Genus quæris mercenarij,an ipsum mercenarium? Sed ad præmia,& pœnas attenditur persona,& eius intentio.Secundo,quia Heb.5.dixit Paulus de Christo.Exauditus est pro sua reuerentia,ergo dignitas personæ principalius requiritur? Genes.4.Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius,prius ad personam,deinde ad opera. Attenduntur opera,quatenus æstimatur inde dignitas personæ.

Contra prædicta Lucæ. 17. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis dicite,serui inutiles sumus.2.Rom.8.Non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futurã gloriam.Tertio ex dicto communi,quod Deus præmiat vltra condignum, ergo nullum est in nobis meritum de condigno.¶ Ad primam autoritatem est duplex intellectus ex Beda.Primus quod sumus inutiles quia nulla vtilitas domino,nullumq; lucrũ ex nostris obsequijs illi accrescit,sed nobis:ideo illi sumus inutiles qui bonorum nostrorum non indiget Psal.15.& Iob.22.Hunc amplexatur Tho. 1.2.q.114.art.1.ad.2.Hæc non placet Alfonso de Castro,Opera hæresi.4.quia dicit quod à litera longe recedit.Secundus intellectus est,quia non sunt condignæ passiones ad futuram gloriam. Hunc ipse Alfonsus magis amplexatur. *Argum. 1. Secundum. Tertium. Solu.*

Autoritatem vero Pauli exponunt Bona hac.d. q. vltima. & Ricar.articul.2.q.3.vt sunt tantum passiones,& comparantur ad liberum arbitrium à quo sunt tamen comparatæ ad caritatem à qua procedunt, sunt condignæ. Thomas vbi supra articulo. 3.ad.1.dicit quod Paulus loquitur secundum substantiam passionum:exponitur, ex parte obiecti, ita quod pati sitim & alia propter Deum etiam inquantum procedunt à caritate non sunt cõdignæ,fiunt tamen condignæ ex lege domini,qui cũ vineæ cultoribus conuenit Matth.20.Vide patrem Andream Vegam in opusculo de iustificatione.q.5.ad.1.argu. *Ad.2.*

¶Per idem interpretatur ibi Vega commune dictum quod præmiat vltra condignum ipsorum operum, etiam vt sunt à caritate *Ad.3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritate, si excluderetur lex. Neque concedit quod præmiet supra merita prout illis meritis est iam taxatum præmium, sed supra merita in se: qui aliter dicunt ait gratis illos id dicere, atque concedere. Fuerat hæc interpretatio Aliacensis, vt videre potes in. 1. quæstio. 9. litera. Oo. Poterat autem Deus si vellet omnia opera nostra à nobis exigere sine aliquo præmio, quia Dominus est.

DISTINCTIO XXVIII.

De insufficientia liberi arbitrij sine gratia.

Proposi. 1. LIberum arbitrium dicitur esse in puris naturalibus dupliciter: vno modo pro vt est sine habitu gratiæ grātum facientis. Alio modo pro vt est sine aliquo dono gratis dato, quod vocatur auxilium speciale. Quod cumque horum habuerit ad bene operandum potest dici quod non operatur ex puris naturalibus, sed adiutus gratia: & ablata gratia gratum faciente potest etiam cum auxilio dici operari ex naturalibus. Ad hanc oportet scire quod Theologi distinguunt auxilium in generale, & speciale. Generale est concursus Dei generalis cum rebus ad operationes naturales, computaturque inter dona naturalia, pertinens ad generalem prouidentiam, quia est concursus naturæ debitus. Speciale est ad operationes supra rerum naturas, vt ad credendum, pœnitendum & similia. Specialia: quædam præueniunt actum propter quē dantur vt sunt inspirationes, & vocantur auxilia inefficacia, quia ipsis positis non necessario fit illud propter quod dantur. Alia comitantur actum vt quando inclinat ad operandum, & vocantur efficacia, quoniam actus sequitur cum effectu. Hæc auxilia vocantur alijs nominibus, scilicet, auxilia gratiæ, sine absolute gratia, quia gratis dantur. Ita auxilium speciale præueniens vocatur gratia præueniens, siue excitans, qua Deus peccatores præparat & disponit terroribus, minis prędicatione, inspiratione. Auxilium comitans vocatur adiuuans quia illo adiuuamur ad actus quibus acquiescimus, hæ gratiæ constat quod non sunt habi-

habitus. Bene quidē gratia iustificans inquantum gratis datur & animam sanat, dicitur prævenies opera nostra, inquantum nobiscum operatur, dicetur adiuuans, sicut quia est habitus dicitur operans: quia concurrit ad actum cooperans. De his auxilijs vide Andream Vegam super Decreto lib. 6 cap. 6. & lib. 13. ca. 13. Facit & Alex. 3. p. q 69. M. 3. arti. 3. & expone Magistrum & Ricar. d. 26. quia loquuntur de ipsomet habitu gratiæ.

Proposi. 2. Nullus in peccato existens potest mereri auxilium speciale, siue gratiam præuenientem, neq; de cōgruo neq; de condigno, vt iustificetur. Probatur psal. 58. Deus meus misericordia eius præueniet me. psal. 87. Deus tu conuertens viuificabis nos. Ioan. 5. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: in Canonica. 1. cap. 4. ipse prior dilexit nos. Philipp. 2. Deus operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. 2. Timot. 1. vocauit nos vocatione sancta sua, nō secundum opera nostra. Est & Concilij Arausicanum Canone. 25. Hoc salubriter profitemur, & credimus q in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiā adiuuamur, sed ipse nobis nullis præcedētibus meritis bonis, & fidem & amorē sui inspirat, & vt baptismi sacramentum fideliter requiramus, & post baptismū, cū ipsius adiutorio, ea quæ sibi sunt placita implere possimus. Et probatur ex ratione quid nominis meriti: quia peccator neq; est dignus, neq; est lex de tali auxilio sibi dādo. Neq; per posterius potest quis mereri, quod est prius ipso merito. Et quia gratia iustificans quandoq; sumit pro habitu & gratia præueniente simul, sequitur quod multo multius possit mereri gratiam iustificantē ad istum sensum. Isto modo interpretantur aliqui Magistrum. d. 27. dicentē quod causa principalis bonorum meritorum est gratia qua excitatur liberū arbitrium, & sanatur atq; iuuatur, quod sumpserit pro iustificante simul cum auxilio speciali. Sumitur quandoq; gratia iustificans, pro gratis data, scilicet, pro auxilio speciali, sicut via ad terminum vocatur nomine termini, vt euangelicæ beatitudines, q facit ad intelligendos doctores sacros.

Proposi. 3. Nemini datur prima gratia secūdū propria merita, vel, Nullus iustificat ex pprijs meritis. Aut. Nemo potest sibi mereri primā gratiā de cōdigno: quod idem est. Hæc est Magistri hac. d. quā tenent omnes Catholici cōtra Pelagiū. Probat Magist. ex Augus. *posi. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& probatur ex illo Pauli Rom.3,iustificati gratis per gratiam ip sius Isaiæ.55.Absque argento redimemini.Ephes.2.Gratia estis saluati per fidem,& hoc non ex vobis,Dei enim donum est. Definita est in Concilio Tridentino citato.d.præcedenti.p.3. & in Concilio Arausicano Canone. 7.Caritas diffusa est in cordibus nostris per spiritum Sanctum qui datus est nobis:quod licet fuerit prouinciale definitiones eius sunt sedis apostolicæ, quia non ediderunt nouos Canones, sed transmissos à sede apostolica patres ibi subscripserunt.

Proposi.4. Nullus potest mereri vitam æternam sine gratia iustificante probatur Rom.6.gratia Dei vita æterna.Hierem.10.Scio domine quia non est hominis via eius,neque viri est, vt ambulet, & dirigat gressus suos.Nota ly dirigat.Est ista definita in Concilio Triden.sessione.6.Canone.2. Siquis dixerit ad hoc solum diuinam gratiam per Iesum Christum dari, vt facilius homo iuste viuere,ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia vtrorunque,sed ægrè tamen & difficulter possit, anathema sit.Idem ante definierat Concilium Mileuita. cap.4.contra Pelagium,qui vt est in litera,dixit.Ad hoc dari gratiam,vt quæ facere per liberum arbitrium iubentur homines facilius possint per gratiam. Contra omnem errorem Pelagij vide Alexan.citata.q.69.M.1.artic.2.& ibi specialiter in argumento ex autoritate Pauli Rom.9. Non est volentis neque currentis, exponit enim sic,scilicet peruenire ad beatitudinem non est in opere, vel motu interiori voluntatis, neque exteriori, sed in gratia. Tam ibi in argumento ex illo Ephes. 2. Gratia estis saluati, quam in.M.5.articulo.2.docet tertiam præcedentem. De hac.4.vide Tho.1.2.q.109.arti.5.&.114.art.2. Neque propterea quod vnum Deus acceptat, ad vitam æternā, alium non acceptat est personarum acceptor,quia in gratuitis non est acceptio personarum.Iuxta id Matth.20.Non licet mihi quod volo facere?Tolle quod tuum est & vade. Sit exemplum de homine offenso æqualiter à duobus, qui ex liberalitate sua per tertios procurat, quomodo vnus illorum velit facere opera hæc, vel illa quibus redintegretur amicitia, qui sic se habet cum isto quod nullam alteri facit iniuriam, neque iniustitiam, quando Isaiæ.49. promittit. Conuertimini,& salui eritis, & similia

similia, non promisit debitum merito, sed promissum est in donum gratis & liberaliter dandum. Propterea peccator id faciens non dicitur simpliciter mereri,sed ex congruo.

Homo secluſa gratia habituali & auxilio speciali potest in multa opera bona moralia per solum auxilium generale, non tamen potest in omnia, vt in opera præcellentia. Hæc est media inter errorem Pelagij dicentem, quòd potest in omnia, & inter opinionem Gregorij Ariminensis, tenentis,quòd post lapsum Adæ in nullum opus morale possumus sine auxilio speciali,refertur à Gabriele hac dist.28.Sed hanc nostram docet Bonauentur.hac.d.quæst.vltim.exemplificat in honore parentum,in pascendo esurientem, quæ possunt è solo rectæ rationis iudicio & naturali motione voluntatis fieri.Similiter docet idem,q.præcedenti,quod possit aliquibus tentationibus resistere,quanuis non omnibus,& mediat inter alias duas opiniones extremas. Opera præcellentia erunt vota religionis,vnde de castitate dixit Sapientia.8. Sciui quoniam aliter non possum esse continens,nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia scire,cuius esset donum hoc. Adij dominum & deprecatus sum illum. Fides,vnde Philipp.2. Vobis donatum est pro Christo non solum, vt in illum credatis,sed etiam vt pro illo patiamini.1.Corinth.7. Misericordiam consecutus sum vt fidelis essem.Dilectio Dei super omnia: quia plus est diligere quam credere. Pœnitentia, quæ includit eandem dilectionem.Impletio omnium mandatorum:quia non stat seruare omnia diuina præcepta sine hoc, quòd quis habeat gratiam,vel illam consequatur. Nam & præceptum de susceptione sacramentorum debet impleri vel in gratia:vel saltem in tali dispositione,quòd per ipsa sacramenta gratia recipiatur. Distinguit idem Bonau.de resistere tentationi aduersarij, & vincere,quia resistere est non consentire, vincere est assequi oppositum illius quòd aduersarius intendebat.Idcirco ad victoriam requiritur gratia gratum faciens,ad resistentiam sufficit vel auxilium generale in multis, vel speciale in omnibus.1.Corinth.15. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum Iesum Christum.Rom. 8. Superamus propter eum, qui dilexit nos.

Homo sine gratia potest cauere nouum peccatum pro ali- *Proposi.6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo tempore, sed non prolongo tempore. Hanc docet idem Bonauent. præcipue numer. 44. & 45. huius dist. vbi citat literam Magistri in dist. 25ta cap. & possint, dum ait, quod potest peccare, & non potest non peccare etiam damnabiliter. Dat Bona. exemplum de pugile, qui dum ex vna parte se cooperit contra ictum, ex altera discooperit & à pugnatore magis experto lædetur. Dant alij aliud, de naui inter duos scopulos à validis ventis agitata, & nauclerum habente fragilem debilitatum, & impeditum alijs curis. Eandem tenet Thom. 1. 2. quæst. 109. art. 8. & Scotus quanuis obscure, sed ex argumento ad oppositum bene colligitur eius mens, dum ait, quòd contrarium est hæresis Pelagij, & dum arguit ex Gregorio lib. 25. Moral. cap. dicente, peccatum quod pœnitentia non deletur mox suo pondere ad aliud trahit. Ex reportatis mens eius constat clarius. Prima pars huius probatur ratione Scoti, quia nemo est tam excæcatus propter vnum peccatum, quòd excæcetur circa omnia principia operabilia, neq; vitia sunt connexa, ergo poterit bene viuere, & bene deliberare circa multa. Secunda pars vltra citatum Gregorium probatur ex Hieremiæ Thren. 1. Peccatum peccauit Hierusalem propterea instabilis facta est. Glossa inter. per diuersa vitia, puta labendo vt dicimus ab vno, in aliud.

Argumen. ¶Si dicas, ergo non peccat in eo, quod vitare non potest.

Solutio. ¶Respondet Bonauent. in quæstione literali. numer. 6. Primo, quòd licet non possit per seipsum, potest cum auxilio Dei qui præsto est ad adiuuandum si se disposuerit, sicut petente domino aquam à seruo quam licet non habeat, habere tamen potest, non excusatur à præcepto. Secundo duplex est impotentia, naturalis, & hæc excusat. Alia ex propria culpa vt si seruus iussus ire ad nundinas, se præcipitauerit, hæc non excusat: prior plus placet Bona. quia magis est contra Pelagium.

DIS-

DISTINCTIO XXIX.

De gratia quantum ad statum naturæ integræ.

HOmo in statu naturæ integræ habuit habitum gratiæ gratum facientis. Ita Magister hic in litera, sed quo tempore fuit illi infusa, est duplex opinio. Vnius Thom. 1. p. q. 95. art. 1. quòd fuit in illa creatus sicut & creatus fuit Angelus. Alia opinio est quòd non fuit creatus in gratia, sed in naturalibus. Hanc tenent Alexand. 2. p. quæst. 96. M. 1. Bona. 2. q. art. 2. & erat suo tempore communis. Ricard. q. 1. Fatentur nihilominus, quòd habuit gratiam ante lapsum, & hoc contra aliquos, qui tenuerunt Adam nunquam habuisse gratiam. Vide eundem Alexand. q. 97. M. 1. Pro hac sunt autoritates sanctorum in litera. Facit illud Lucæ. 10. de illo qui cecidit in latrones, qui exponitur fuisse Adam spoliatus, gratuitis, & vulneratus in naturalibus. Item Eccle. 17. dicitur de primo homine, quòd Deus secundum se vestiuit eum virtute, sed nulla est plena virtus secundum Deum, hoc est secundum quam homo fiat similis Deo, nisi gratia, ergo habuit illam.

Propos. 1.

Dubium.

Argum. ¶Quod si ex hac arguas, quòd sit creatus in gratia, quia in creatione fuit factus Deo similis, quæ similitudo consistit in gratuitis, ergo ab ipsa creatione fuit vestitus virtute gratiæ.

Solutio. ¶Respondet Bonauent. quod illa similitudo intelligitur in alijs donis gratuitis, præter gratiam iustificantem, vel secundo, quod intelligendo de gratia, non exprimit autoritas tempus creationis, sed quod duntaxat illam habuit. Sed quo tempore fuit collata? Respondet Ricardus, quòd quando se per liberum arbitrium disposuit, sicut angeli, & quia non fuit in ea confirmatus cecidit.

Propos. 2. Gratia non fuit homini necessaria, vt per eam liberaretur à peccato quod tunc non habebat, neq; fuit illi necessaria ad conseruandum se in statu illo, quia hoc poterat facere per gratiam creationis, vt dicit Magister in d. 24. quod poterat resistere malo, & viuere sine peccato. Sed dubium est si indigebat auxilio speciali ad hoc, & ad implenda omnia diuina præcepta.

Sanctus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sanctus Thom.1.2.quæst.109.art.4.tenet,quòd sic, Alex.Hallens.citata.q.96.M.2.art.1.idem dixerat,quod non poterat sine diuino adiutorio, tamen interpretatur, quòd illud adiutorium, siue auxilium iam receperat in creatione,scilicet,dona gratis data,per quæ poterat stare sine noua appositione gratiæ. Sic venit Magister quem ipse ibi refert,interpretandus,quòd homo ex acceptis in creatione poterat stare.Patet quia habebat donum originalis iustitiæ, per quod habebat plenum dominium suarum virium,& sufficientem notitiam omnium necessariorum.

Propos. 3. Illa gratia fuit necessaria vt homo esset acceptus ad vitam æternam,atq; vt operaretur meritoriè & ipsam æternam vitam consequeretur.Hãc innuit Magister in litera.Probatur Rom.6. Gratia Dei vita æterna .¶Sed est dubium si facere acceptum ad vitam æternam sit ita proprium gratiæ,quòd illud habeat ex natura sua.Ocham in.d.17.p.q.1.refert opinionem tenẽtem partem affirmatiuam,quòd ex natura rei facit animam acceptam Deo, caram & dilectam.Gabriel eadem.d.&.q.istam attribuit Aureolo.Posset alicui videri,quod fuerit S.Thomæ.1.2.q.110.arti.2. & probatur opinio,quia Deus vnicuiq; creaturę dedit suam propriam naturam & motum illi conformem,ergo ita dedit & gratiæ.Confir.quia natura albedinis est talis,quod repugnat & implicat illam esse in subiecto,& non facere album, ergo à simili repugnat, & implicat esse gratiam in anima, & non esse gratam. Contrarium videtur ibi tenere Ocham dum defendit duas conclusiones.Prima est,quod sine quacunq;qualitate gratiæ potest Deus acceptare naturã,& habere caram. Idẽ tenet Gabriel hac d.in principio.q.& in.1.d.17.q.1.conclusione.1. Secunda conclusio Ocham est, quod posita quacunq; forma supernaturali in anima potest non esse accepta Deo,quia nulla qualitas necessitat Deum,& sicut posita gratia differt Deus dare beatitudinẽ per annum,ita posset in ęternum differre,& nunquam dare.Posset etiam Deus animam annihilare,& manente anima ipsam gratiam annihilare videtur,ergo quod id habeat gratia ex ordinatione diuina solum. Qui voluerit tenere cum priori debet dicere, quod est necessitas consequentiæ,vt si Deus creat hominem,necessario faciet illum rationalem. Item quod aliud est destruere causam, aliud suspendere illam ab effectu. In proposito posita gratia

Dubium.

gratia necessario facit gratum & acceptum ad vitã æternam.Suspendit Deus effectum gratiæ quando non dat gratiam, sicut factus ignis necessario est calidus, tamen potest suspendi ignitio eius,& calefactio.

Non potest fieri creatura, quæ ex sola creatione sit accepta ad vitam æternam, hoc est, quæ sit per naturam cara & dilecta, neq; quòd sit per naturam beata.Hanc tenet Alex.2.p.q.96.M.3.ar.1.in solutione vltimi,& Bona.q.1.huius dist.ad vltim.arg. Quia esset facere donum gratiæ donum naturæ, & facere gratiã naturam quanuis bene posset creari in gratia,& gloria sicut creauit animam Christi Deus. *Propos. 4.*

Aliqua dona gratiæ gratis datę habuit Adam in statu illo,quę non habent posteri,aliqua modo posteri,quæ non fuissent in illo statu:patet de iustitia originali,& de potestate ad non moriẽdum neq; patiendum.In præsenti statu sunt aliquæ gratiæ enumeratę à Paulo.1.Corinth.12.Gratia sanitatum, operatio virtutum,genera linguarum quæ tunc non forent.Gratia iustificans, & virtutes infusæ quantum ad habitus,& quantum ad actus qui dicunt perfectionem fuere in Adam,vt est in litera, & hoc æqualiter ac in posteris. Notantes ponitur, quæ dicunt perfectionem,quia actus pœnitentiæ licet perfectionem dicat est in ordine ad imperfectionem peccati, quod tunc non fuisset,neq;foret pœnitentia,nisi in habitu,vt continetur sub iustitia, vide in.3.d. 33.quomodo virtutes in patria habebunt alios actus, quam in via sic & in illo statu.Ad hanc vide Alex.2.p.q.97.M.2.art.2.& Bona.hac.d.ar.3.q.1.Tho.1.p.q.95.ar.3. *Propos. 5.*

Comparando à tota specie statum naturæ lapsæ ad statum naturæ integræ,status naturæ lapsæ est maioris meriti, & habet copiosiora dona gratiæ. De hac licet videantur dubitare Alex. 2.p.q.97.vlt.art.& Bona.hac.d.q.vlt.tenent tamen esse probabiliorem,quam oppositam. Ratio est quia Deus non permisisset tantum malum,quale fuit lapsus totius humanæ naturæ nisi inde eliceret maius bonum. Secundo, quia in statu isto habemus vel omnia merita Christi,vel saltem merita passionis,qui assistit vultui Dei ad interpellandum pro nobis,ergo datur maior gratia,quæ cum sit radix meriti facit opera status huius efficaciora. Item Ioan.7. Spiritus nondum erat datus, quia Iesus nondum *Propos. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat glorificatus, ergo post Christi glorificationem maiora dona & efficaciora data sunt nobis iuxta id psal. 67. & Ephe. 4. Ascendens in altum dedit dona hominibus. Tho. 1. 2. q. 95. artic. 4. tenet quod gratia tunc fuisset copiosior, quia non esset impedimẽtum ex parte suscipientium. Sed dic, quòd collatio gratiæ non attendit capacitatem suscipientis sed magis voluntatem dantis, quia anima Christi est inferioris naturæ, & habuit maiorem gratiam, quam supremus angelus.

Proposi. 7. Probabile credo, quòd omnes predestinati assequuntur maiorem gloriam modo, quam tunc assequerentur, & quòd licet tũc potuissent tantum mereri sicut modo, quod de facto non mererentur. Bene essent aliquæ personæ maioris meriti in vno statu, quam in alio, & è conuerso, quia penes hoc se habent status sicut excedens & excessum, sicut in statu legis naturæ, & scripturæ. Aduertendum etiam, quòd licet modo sit maior difficultas ex parte nostra, tamen ratio meriti non tam attendit difficultatem, quam conatum voluntatis cum caritate. Patet in Christo qui nullam habuit difficultatem. Cum ergo in hoc statu habeamus efficaciora auxilia gratiæ & maiora, est status meriti, & gloriæ maioris.

DISTINCTIO XXX.

De peccato originali quid sit: & à quibus contrahitur.

Proposi. 1. OMnes filij naturales Adę contrahunt peccatum originale. Hæc est de fide contra Pelagianos, & Armenios, & docetur à Magistro in litera ex beato Augustino. Probatur ex Paulo. Rom. 5. per vnum hominem peccatum in mundum intrauit, in quo omnes peccauerũt. Quæ verba concilium Trident. Sessione. 5. docet semper ab Ecclesia fuisse intellecta de peccato originali. Fuit ista decisa in concilio Mileui. cap. 2. refertur de consecr. d. 4. cap. Placuit el. 1. vide eadem. d. cap. firmissime, quod est beati August. Non ergo peccatum Adæ transijt in posteros imitatione, vt volebat Pelagius, sed origine, ex qua & nomen sumit, vnde Iob. 25. vbi translatio nostra

nostra habet. Nũquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? litera. 70. interpretum sic habet. Nemo mundus à sorde, neq; infans cuius est vnius diei vita super terram. Dicuntur filij naturales Adæ qui nascuntur communi modo propagationis ex masculo, & fœmina, vnde neque Christus, neq; alius si ex fœmina sola, aut ex viro solo nasceretur haberẽt originale, quia licet filij Adæ, nõ tamen naturales.

Proposi. 2. Peccatum originale est vere & proprie culpa, & peccatum à quo peccatores denominamur. Hanc docet Magister in litera cõtra quosdam quos non nominat dicentes esse reatum pęnę pro peccato primi hominis, sed neq; proprie culpam neq; pœnam. Quæ sententia videtur hæretica, quia Paulus proprie, & vere nos denominat peccatores propter peccatum Adæ in loco supra citato, & Ephes. 2. quòd eramus omnes natura filij irę, quod facit peccatum, facit autoritas Iob. citata, quia si nascimur cum sorde, & in baptismo vere abluimur à sorde, vere habebamus peccatum. Extat conc. Trident. sessione. 5. vocans hoc vere & proprie peccatum, & quòd sit vnicuiq; suum proprium. Zuinglius vt ei Echius imponit homilia. 11. de sacramentis dixit peccatum originale non esse peccatum, sed defectum naturalem sicut balbum esse, aut strabum, quem sequuti sunt aliqui in Germania. Durandus videtur aliquibus esse opinionis reprobatæ à Magistro, quia in hoc. 2. dist. 33. quæst. 3. dicit, quòd pueri priuantur visione diuina ex culpa primi parentis, & non ex culpa propria, & in dist. 42. q. 7. ad primum argumentum dicit, quod pœna paruulorũ improprie dicitur pœna, ergo videtur, quòd culpa improprie sit culpa. Sed hac. d. q. 2. dicit, quòd non est voluntarium sicut est peccatum actuale, & quod sic intelligit in omnibus suis scriptis quando dicit, quod non est proprie culpa, scilicet, ita proprie sicut peccatum actuale. Non ergo Durandus est contra Catholicã doctrinam, quòd peccatũ originis est proprie culpa, & peccatũ.

Proposi. 3. De ipso peccato originali quid sit formaliter, varie sentiũt doctores Catholici. Magister in litera dicit, q̃ est cõcupiscẽtia. Atq; hãc cõcupiscẽtiã vocat vitiũ, ideo aliquibus videtur q̃sit qualitas morbida, idest, fomes de quo infra. Scotus hac. d. & in. 3. d. 3. q. 2. tenet cũ Ansel. lib. de cõceptu virginali, q̃est carẽtia iustitię originalis debita, q̃a in primo parẽte acceptę, & in illo amissę. Idcirco

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adam, quia non acceperat in alio, nisi in se, non habuit originale peccatum, sed actuale. Alij hos duos modos conciliant, scilicet quòd vtrumq; includatur, sed concupiscentia tanquam materiale, carentia iustitiæ, seu priuatio tanquã formale. Ita loquuntur Bon. hac. d. ar. 2. q. 2. Tho. 1. 2. q. 82. ar. 3. Ric. ar. 4. q. 1. Videtur & id sensisse Alex. 2. p. q. 120. M. 2. ar. 3. dum dixit concupiscentiã esse materiale, carentiam iustitiæ contractam propter inobediẽtiam Adæ causam efficientem, quod non ad carentiam sed ad inobedientiã refer, quia inobedientia fuit causa efficiens concupiscentiæ, & carentiæ iustitiæ. Alij dicunt, quòd est reatus pœnę, seu indignitas proueniẽs ex peccato Adæ. Alij quòd ipsummet peccatum Adæ nobis imputatum ad culpã. & pœnã est peccatũ originale. Sed hos duos modos reijcimus quanuis non sint hęretici, & sic describimus originale secundum tres priores modos. Originale peccatum est immoderata concupiscentia voluntatis ex carentia iustitię originalis debitæ, quia in primo parẽte acceptę. Annotabis differentiam formalis peccati originalis ab actuali, quia formale in actuali, est carentia rectitudinis, quæ debuit inesse actui vt cognoscendo alienam: in originali formale est carentia iustitiæ, quę carentia, seu priuatio non inest concupiscentię, sed animæ, & sic non inest suo materiali. Et ista concupiscentia dicit Scotus hac. d. litera B. quòd non est appetitus sensitiui, quia ibi nõ est peccatũ. Sed est pronitas appetitus rationalis, idest, volũtatis, & hoc est materiale, in isto peccato. Quod materiale non ita proprie dicimus esse peccatum, sicut dicimus, quod anima sit peccatrix.

Proposi. 4. Iustitia originalis fuit donum quoddam collatum Adæ quo talis rectitudo seruaretur, quòd corpus animæ, vires sensitiuæ rationi parerent, & si Adam staret illud posteri recepissent, quo peccante amiserunt omnes. Datur exemplum de milite cui rex castrum dedisset custodiendum tam pro se, quam pro filijs: similes hostibus traderet, ipse & posteri constituerentur castri debitores. Potest dari aliud de ingenuitate concessa parenti, & filijs, quam ipso amittente propria culpa, amittunt & filij.

Corol. ¶Ex hac infertur quare vocabatur iustitia, quia scilicet, faciebat trãquillitatẽ & subijciebat inferiora superioribus, quasi reddẽdo suum cuiq;, licet non esset in veritate iustitia virtus cardinalis.

Fuit

Fuit etiam qualitas ad modum habitus de secunda specie qualitatis, vocatur originalis quoniam initio suæ originis, & creationis illam habuit Adam.

Proposi. 5. Hæc iustitia habuit pro subiecto in quo erat, potentiam voluntatis. Ita tenet Bona. d. sequenti, q. 2. sequitur Scotus. d. præcedenti, & Ricardus. d. sequenti. q. 1. Et ratio est quia per illam iustitiam fiebat Deus delectabilior voluntati, quam esset delectabile aliquod obiectum sensui, ergo erat in voluntate. Item effectus huius iustitiæ erat subijcere corpus animæ, & animam Deo, & vires sensitiuas rationi: sed homo per voluntatem Deo subijcitur, aut rebellat ergo in voluntate fuit iustitia. Confir. quia per illam iustitiam homo regebat corpus, & corpus parebat, nam cum potentiæ sensitiuæ sint agentia naturalia, quæ iuxta Damasce. lib. 2. cap. 22. ducuntur, & nõ ducunt, vt reteaherentur sine rebellione à suis obiectis, & parerent voluntati, data est iustitia, sed in homine voluntas imperat, ergo voluntas habuit illam iustitiã. Tho. 1. 2. quæst. 83. art. 2. tenet quod habebat pro subiecto essentiam animæ. Scotus relinquit sub dubio an præter iustitiam in voluntate essent alia dona seu habitus in appetitiuis potentijs inferioribus, vt parerent delectabiliter. Opinarer probabilius quod non, ne fieret per plura quod potest fieri per pauciora. Atque hodie videmus ad imperium voluntatis vehementissime commoueri vires inferiores. Prouer. 13. cor hominis immutat faciem eius siue in bono, siue in malo. Et. 15. Cor gaudens exhilarat faciem, in mœrore animi deijcitur spiritus. &. 20. Rex qui sedet in solio iudicij dissipat omne malum intuitu suo, ergo voluntas quæ est regina in regno animæ dono sibi collato sufficeret sine alijs habitibus in potentijs inferioribus. ¶Ex hac infertur quod subiectum peccati originalis sit voluntas. Ita tenent Bona. Scotus & Ricar. Contra Thomam̀ citatum, & probatur quia opposita habent fieri circa idem: sed in volũtate fuit habitus, ergo ibi est priuatio. Itẽ concupiscentia, siue concupiscibilitas quæ est materiale huius peccati, est pronitas voluntatis, vt dictum est, ergo in voluntate est per prius peccatum originale. Aliqui doctores de quorum numero fuit frater Andreas Vega tenendo quod peccatum hoc nõ sit nisi indignitas habendi iustitiam, aut gratiam contracta propter peccatum Adæ, tenebat consequenter, quod talis indignitas

Corol.

tas sit in toto supposito,& sic peccatum originale,non in anima neque in voluntate. Respondebatq; dupliciter rationi factæ,vel quod iustitia fuit etiam in toto supposito: vel dato quod fuerit in anima,seu voluntate atq; ibi sit carentia iustitiæ prius in se,tamen vt est culpabilis,est in toto supposito.

Proposi. 6. Iustitia originalis fuit alius habitus distinctus à gratia gratum faciente.Hanc debent tenere qui tenent quod homo non fuit creatus in gratia,& expresse docet eam Scotus.d.29.ad. 4.argumentum.Probatur quia modo confertur gratia baptizatis, & tamen non habet illum effectum dandi tranquillitatem in potentijs,Gratia est principium merendifaciens dignos æternæ vitæ, ergo cum effectus sint diuersi causæ erant diuersæ, quia non sic iustitia faciebat filios regni. Vnde constat quod se habebant vt excedens,& excessum. Contrarium huius tenuere aliqui quos Ricardus refert hac.d.art.3.q.2.sed est Dominicus de Soto lib.1 de natura & gratia cap.5.tenens gratiam, & iustitiam originalē fuisse eundem habitum,sed in hoc maioris dignitatis gratia illius status, quam nostra,quia faciebat prædictam tranquillitatem, vultq; huius opinionis facere Thomam.Sed non credo,vt dictū est gratiam illius status copiosiorem,& efficaciorem, quam post merita Christi.

Proposi.7. Probabile videtur quod illa iustitia non excludebat, omnem tristitiam,quæ est ex his quæ nobis nolentibus acciderunt. Hāc debent tenere dicentes,quod Christus dominus , & Mater eius habuerunt iustitiam,quoniam habuere suas tristitias:in hanc est Scotus.d.29.& melius in reportatis, quia poterat visus videre,q̄ non delectaret.Non tamen ille tristitiæ essent inordinatæ. Videtur etiam probabile quod voluntas quanuis Deo subiectissima haberet aliquod nolle conditionatum. V.g. pater volendo secū filium,quem tamen Deus ante parentem transferebat in cœlū, & tale nolle non esset impium.Orarent enim ex amore naturali vxores transferri cum maritis,& sic alij.

Proposi. 8. Concupiscentia carnis ex carentia iustitiæ varijs nominibus à doctoribus nominatur,videlicet fomes peccati, quoniam præstat fomentum ad peccatum:lex carnis Rom.7. Video legem in membris meis,Tyrannus membrorum, quia non sequitur aliā normam,quam voluptatem. Vocatur morbus, vulnus, imo & pecca-

peccatum,quia ex peccato est & ad peccatum inclinat, non tamen quod propriè sit peccatum.Ita definit Concilium Trident. sessio.5.contra Lutherum & sequaces dicentes esse propriè peccatum,quos illa sessio in fine propter hoc anathematizat.

Proposi. 9. De hoc fomite dubium est an sit aliqua qualitas in anima vel in carne.Ocham in.3.q.2.tenet quod est qualitas corporalis inclinans appetitum sensitiuum ad intensiorem actum , quam sit eliciendus secundum rectam rationem.Probat,quia recipit magis,& minus,est enim intensibilis & remissibilis. Cum eo tenet Gabriel.hac.d.q.2.& in.3.d.3.q.2.Qui & dicit quod sicut ex im proportione humorum,& eorum putrefactione causatur infirmitas corpori,quæ est qualitas distincta ab humoribus, ita fomes est aliqua qualitas,siue aliquis humor causatus à causis naturalibus deferente Deo hominem propter peccatum in suis naturalibus.Imo infert Gabriel quod secundum Magistrum debeāt poni duæ qualitates morbidæ.Vna in carne,alia in anima. Alij vt Thomas.1.2.q.91.art.6.tenēt quod est ipsamet inclinatio,seu appetitus sensitalitatis,qui in alijs animalibus habet rationem legis,illo modo quo in eis potest dici lex, quia participant diuinā ordinationem,ex qua habent proprios motus : in quos motus homo dum relinquitur in pœnam peccati,comparatur iumentis psal. 31. &. 48.fit illi lex illa pœnalis,sicut qui degradaretur à lege,& statu militiæ,fieret sub lege rusticorum. Non est ergo qualitas,est maior,aut minor iuxta diuersas corporis cōplexiones.In eadem est Ricardus hac.d.art.4.q.2.quod neque est qualitas neque habitus nisi extendendo nomen habitus ad omne illud quo potentia facilitatur. ¶Ex hoc patet quomodo dicatur homo vulneratus in naturalibus,non quod aliquid sit ademptū de natura.Sed vel quia habet illam qualitatem morbidam : vel quia sicut in vulnere sit discontinuitas carnis, ita post peccatum homo habet dispersam virtutem potentiarū sine fræno ad sua obiecta,& minus potest operari meritorie, & difficilius.

Corela.

DIS.

DISTINCTIO XXXI.

De peccati originalis transfusione.

Proposi. 1. PEccatum Adæ non transit in posteros mediante anima. Magister in litera. Probat, quia anima non est ex traduce sed creatur.

Proposi. 2. Peccatum originale transitab Adam in posteros mediante carne Magister in litera. Probatur, quia mediante carne sumus filij Adæ & originalis iustitiæ debitores.

Proposi. 3. Peccatum originale transiens mediante carne non est ex eo, quod caro habeat aliquam qualitatem, secundum quam causet aliam qualitatem in anima. Hanc tenet Scotus. d. 30. litera. E. vide & illum in. 3. d. 3. q. 2. Autoritates sonãtes animam infici à carne, & quod maculam non transmittit propagatio sed libido, debent intelligi quod per carnem sumus filij Adæ, ita quod neque ex sola anima, neque ex sola carne est illud peccatũ, sed quãdo anima vnitur corpori sumus naturales filij Adæ, & constituimur illius iustitiæ debitores, non quia caro agat in animam. Vocatur libido, illa carentia iustitiæ causans libidinem. Peccatum ergo, ex illa carentia cum obligatione habendi, transfunditur, nõ è sola propagatione, quæ in statu innocentiæ fuisset sine peccato. Vide Scotum hic ad argumenta. 3. q.

Propo. 4. Peccatum originale in paruulis est voluntarium ex voluntate aliena, puta primi parentis. Hanc docet Magister. d. præcedẽti ex Augustino. Dicitur aliquid voluntate aliena voluntarium dupliciter. Vno modo ex eo, quod quis suam voluntatem, & autoritatem transfert in aliũ, de regulis iuris in. 6. Qui facit per aliũ perinde est ac si faciat per seipsum. Alio modo interpretatiue voluntas vnius, est voluntas alterius, quia vnus continetur in alio, sicut minus principale in magis principali: ita primus homo fuit principalis, & principium in quo omnes continebamur. Potest exemplificari in radice, & arbore. In violatione cœmeterij ex violatione ecclesiæ, quia ecclesia est principalior. De consec. ecclesiæ vel alta. li. 6. In ciuitate obligata ex cuius obligatione obligatur & ciuis, in filijs succedentibus in paterna hæreditate onerata tributo quia succedit in onere, qui substituitur in honore, de regul. iuris lib. 6. fatentur doctores præcipuè Scotus hac. d. litera. H. fuisse pactum inter Deum & Adam: ex parte Adæ seruandi diuina præcepta, ex parte Dei dandi iustitiam posteris, quod nemo sic intelligit quasi interuenerit scriptura, & testes, quia talis scripturæ autoritas non est: sed ex eo quod Adam tenebatur seruare diuinum mandatum & Deus disposuerat si seruasset dare talem iustitiam posteris, colligunt quasi pactum, inde enim clarius explicatur quare & quomodo illam amisimus, & originale habemus.

Contra hanc arguitur quia Adam non peccante, si alius ab eo descendens peccaret sequeretur quod eius posteri incurrerẽt originale, ex voluntate peccantis quod est falsum. *Argum.* ¶ Potest non admitti casus, quia nullus reprobus nasceretur, neque aliquis prædestinatus Adam stante peccaret. Vel admisso casu dico quod solus Adam recepit iustitiam formaliter pro se, & posteris ideo etiam si Cain peccaret filij Cain nascerentur sine peccato, & cum iustitia. Si autem Deus fecisset nouum pactum, vt ita dicamus, q quicunque amisisset illam amitterent posteri, nascerentur posteri illius cum originali, ita respondet Scotus hac. d. in solutio. ad secundum tertiæ. quæst. *Solutio.*

DISTINCTIO XXXII.

De remissione originalis peccati.

DE fide est quod in baptismo deletur & remittitur originale, ita docet Concilium Mileuit. cap. 2. Concilium Florent. de effectu baptismi, quod est remissio omnis culpæ originalis, & actualis. Concilium Lateranẽse habetur in. cap. firmiter de summa Trinit. & fide catho. Viennense habetur Clement. vnica de Trinit. & fide Catho. §. Ad hoc baptisma. Concilium Trident. sessione. 5. contra Lutherum & sequaces dicentes non deleri per baptismum omne peccatum, sed solum originale. *Proposi. 1.*

Modus huius remissionis est per collationem gratiæ, per quã fit *Proposi. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

fit homo filius regni habens ius ad gloriam. Hæc probatur. De fide est quod in baptismo deletur originale, & de fide est quod baptismus confert gratiam ex opere operato, ergo de fide est q̃ *Cotola.* per collationem gratiæ remittitur originale. ¶ Ex hac infertur quod licet Deus posset remittere originale solum liberando hominem à debito habendi iustitiam, & quod maneret in solis naturalibus, nõ sic remittit: neque dãdo iustitiam sine gratia quod & facere potuisset. Qui tenent iustitiam, & gratiam fuisse idem, dicent quod restituitur iustitia quantum ad formale, non tamen quantum ad materiale, vt faciat tranquillitatem in viribꝰ inferioribus. Commutatur ergo debitum habendi iustitiam in debitum habendi gratiam, sicut votum peregrinandi commutatur in religionem. Vide Scotum hac. d. litera. F. & soluendo, tertium principale. Hinc est illud axioma commune theologorũ, quod post peccatum Adæ non est dare medium inter filium regni, & perditionis.

Argumen. Contra hanc arguitur de ficto recipiente baptismum qui nõ recipit gratiã, & tamen illi remittitur originale. Huic est duplex responsio: prima quod tali non remittitur originale, quia non recepit gratiam, secunda quod deletur originale non tamen per remissionem, sed per commutationẽ ita quod manet obligatio sub alia materia, scilicet ad gratiã. Has dat Gabriel hac. d. Prima placet Dominico de Soto in. 4. d. 6. q. 1. art. 7. mihi magis secunda.

Proposi. 3. Deleto originali à parente, nihilominus transit in posteros, quia dimisso vnicuique suo debito proprio, nõ ex eo remissum est vniuersitati suum, scilicet, omni naturæ humanæ. Magister in litera præcedentis. d. cap. Ne autem, affert ex August. similitudines quomodo fieri posset quia Hebræus circuncisus generabat filium cum præputio: palea nascitur de puro grano.

Propo. 4. Animæ non sunt æquales in naturalibus secundum Magistrũ hac. d & Ricardum. art. 4. q. 1 & Parisienses: cuius contrarium habes supra. d. 3. p. 13 Bona. q. literali est cum Magistro, &. d. 33. numer. 33. Caie. etiam. 1. p. q. 85. art. 7. & reputat Thomam esse cum Magistro contra multos Thomistas.

DISTINCTIO XXXIII.

Si alia peccata parentum transeunt in posteros, si originale est vnum? & de pœna eius.

ALia peccata parentum nõ transeunt in filios quoad culpam, bene tamen aliquando quantum ad pœnã. *Proposi. 1.* De hac Magister in litera. & probat. 1. pars Ezechiel 18. Filius non portabit iniquitatem patris. 2. probatur. Exod. 20. Ego Dominus vindicãs iniquitatẽ patrũ in filios. 3 reg. 14. inducam malũ, super domũ Hieroboã, &. 16. idem comminatur regi Baasa, & domui eius. Similiter in Sodomis paruuli consumpti sunt cum parentibus Genes. 19. secundi reg. 12. propter peccatum Dauid mortuus est filius Bethsabeè.

Pœna æterna Gehennæ filius non punitur propter peccatũ parentum. *Proposi. 2.* Hæc est contra Armenios dicentes ante passionem Christi omnes damnatos propter peccatum Adæ: & cum ipsi negent peccatum originale esse, debent dicere quod damnati sunt ex solo ipso peccato Adæ. Sed Paulus refert multos iustos Heb. 11. tam legis naturæ quam Moysis, & ad Galat. 6. Vnus quisque onus suum portabit & psal. 61. reddet vnicuiq; iuxta opera sua eccles. 16. Misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operũ suorum, & ibi. Correctio Domini hominem secundũ opera sua iudicat. Ad idem Iob. 21. Apocalyp. 14. &. 20. Iudicatũ est de singulis secundũ opera ipsorũ. Ratio ad hanc est, quia anima nõ est ex tradice, sed à Deo Ezechiel. 18. omnes animæ meæ sunt: ideo vna nõ punitur pro alia. Corpus est ex parentibꝰ ideo quasi aliquid ipsorũ punitur propter culpam eorum.

Peccata parentum quandoque transeunt in posteros imitatione. *Proposi. 3.* Vnde illegitime nati ab ecclesia prohibentur ordinari, quia præsumuntur paternæ incontinentiæ imitatores. Sunt etiã filij naturaliter procliues ad excusanda peccata parentum. Quãdoque ex malis patribus nascuntur sancti filij, vt Ezechias ex Achab. 4. reg. De his tribus vide Bona. hac. d. q. 1.

Adã licet fecerit pœnitentiã de peccato suo, & ppterea sit de nu- *Proposi. 4.*

mero prædestinatorum iuxta id sapientię. 10. Hæc illum qui primus formatus est custodiuit & eduxit illum à delicto suo, & de Eua idem est iudicium vt patet in litera. §. si vero quæritur, tamen non satisfecerunt pro filijs. Aliàs enim non incurrissent originale. Vide Bon. q. 2. Hoc est contra Tatianum hæreticum dicentē Adam & Euam fuisse damnatos.

Proposi. 5. Peccatum originale est vnum duntaxat in quolibet homine, & est æquale in omnibus, quia vna erat iustitia quam priuat, neque est carentia maior in vno quā in alio. Inde August. lib. 16. de ciuit. Dei cap. 35. de Iacob & Esau. Proculdubio quantū attinet ad originale peccatum ambo pares erant. Si dicas quod Dauid psal. 50. dicit se cōceptum in iniquitatibus. Respondet Magister quod in vno reperiuntur multa, est enim vt dicit Ricar. artic. 2. q. 2. radix in qua virtualiter existunt ipsa peccata actualia, vel dic quod vsurpat scriptura plurale pro singulari. Exod. 32. fecerunt Deos aureos cū vnum solum vitulum fecissent. Defuncto solo Herode dixit angelus Matth. 2. Defuncti sunt qui quærebant animam pueri. De conclusione. Vide Alex. 2. p. q. 122. M. 9. Bona. hac. d. Thom. 1. 2. q. 82. arti. 2. &. 4. Concilium Trident. sessio. 5. cano. 3. Peccatum originale vnum est, propagatione diffusum vnicuique proprium.

Proposi. 6. Paruuli decedentes cum solo originali, puniuntur pœna damni, non autem pœna sensus. Hæc est communis doctorum Scholasticorum hac. d Alex. vbi sup. M. 10. &. 4. p. q. 7. M. 2. §. 2. ad. 3. argumen. quia soluta pœna mortis non erit eis alia pœna sentus Thomæ. 3. p. q. 1. art. 4. ad. 2. &. q. 5. de Malo. arti. 2. &. 3. Aliqui vt refert Bona. tenuerunt, quod cremantur igne, tamen longe mitius, quam illi qui peccauerūt peccata actualia. Qui propter hāc opinionem vocantur tortores paruulorum. Adducunt vero pro se Augustinum. Vocatur pœna damni carentia diuinæ visionis. Et quod illa visione carebunt docet cap. Maiores de baptismo, & eius effectu, quia dixit Ioā. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu Sancto nō potest introire in regnū Dei: & cū nunquā habuerint gratiā in via, neq; habebūt diuinā visionē in patria. Pœna sensus vocatur pœna ignis: q̄ eā nō habebūt probatur ex eodē cap. Maiores, vbi hæc differentia assignatur in pœnis peccatorum, quod originalis, sit carentia diuinæ visionis, actualis, gehennæ

gehennæ perpetuę cruciatus. Ratione, quia ipsi non habuerunt peccata actualia, sed vt dixit. 2. p. filius non punitur igne Gehennæ propter peccatum parentum, ergo neq; propter peccatum Adæ. Confirm. quia dato oppositio Deus puniret vltra condignum, quia Adam pro suo illo peccato si fuisset damnatus nō tot pœnas reciperet solus, quot recipient paruuli omnes simul, cum sit tantus numerus decedentium cum solo originali. De tristitia si eam habebunt, dicit Scotus, quòd non: idem dixerat Bonauēt. q. vlt. quia si tristarentur de carentia diuinæ visionis illa tristitia esset sine patientia, & sine spe, ergo desperarent, & esset cum murmure contra Deum. Ricardus. ar. 3. q. 2. tenet quòd nisi adesset diuina prouidentia excludens omnem tristitiam, quòd tristarentur, neq; sufficeret vt essent contenti de statu suo sciré, quod non carent visione Dei propter culpam suam. Tenentes eos igne cruciari necessario debent tenere, quòd vere tristarentur. Sed qui vellet tenere, quòd sine igne tristantur, nihil dicet irrationabile, fuitq; aliquorum antiquorum opinio, quam refert citatus Bona. Et licet excludamus ab eis tristitiam inflictam in ordine ad peccatum, quia esset maior pœna, quam dolor corporalis, quia est pœna spiritualis, & excludamus vermem, qui (vt dicit glossa super id Eccle 7. vindicta impij vermis,) est sera scelerum pœnitentia, ipsi nō habuerunt scelera propria, neq; tempus pœnitendi, tamen habere possunt nolle conditionatum de suo statu, & sic tristari tristitia moderata. Confir. quia non eis repræsentabitur adeptio glorię simpliciter impossibilis, sed supposito peccato, ergo nollent illud peccatum fuisse, maxime cum sciant se naturaliter aptos natos ad beatitudinē. Item ipsi natura sunt filij iræ. Ephes. 2. ergo non habebunt aliquod donum supernaturale vt iustitiam quæ illorum voluntatem omnino Deo subijciat, & sic ex natura li cognitione beatitudinis, & naturali ad eam appetitu tristabuntur, quia sola consideratio rationis non tollit omnino effectum appetitus naturalis, quanuis moderari possit. Quorsum etiam diuina prouidentia excludet à filijs iræ, tristitiam causatam à causis naturalibus cum eas agere proprios motus sinat? Neq; oportet ab eis negare cognitionem naturalem, multo excellentiorem, quam possit à philosophis haberi in hac vita, imo specialem de beatitudine, vt dicit Bonauent. hac. d. quæst. vltima, quod habebunt

bebunt cognitionem gloriæ,& pœnarum damnatorum.Scotus dubitat de gloria,quia requiritur supernaturalis reuelatio. Thomas.q.5.de malo.art.3.negat assertiue ab eis cognitionem beatitudinis supernaturalis.

Propos.7. Paruuli resurgent in die iudicij, & astabunt ad Christi tribunal.Probatur ex.1.Corinth.14.Omnes quidem resurgemus, & 2.cap.5.Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Sic cognoscent beatitudinem in speciali, quæ videbatur posse ab eis ignorari.Neq; minus ante illum diem, vel ab angelis,vel à dæmonibus scient ipsorum animas deportantibus. Cognoscēt enim se à parentibus genitos,& affectabunt scire,quid de illis factum sit, vbi sint & reuelatio supernaturalis non est necessaria pro singulis.Vide in prologo.p.1.

Propos.8. De loco vbi futuri sunt varia sententia est. Quidam dicunt, quòd in inferno,ita tenet Alexand.2.p.quæst.122.M.10.§.1.& quæst.124.M.9.sed nomine inferni intelligit limbum puerorum.In eadem videtur Bonauent. hac.d.num.45. Ricardus art. 3.quæst.1.& est bona apparentia,quia non legimus in scriptura nisi duo loca post iudicium pro animabus. Aliorum opinio fuit quòd habitabunt in superficie terræ.Hanc refert Ricardus. Hāc sequutus est Ambrosius Catharinus. Si posset sustineri, quòd hæc terra erit habitabilis post iudicium saltem abillis qui in suis corporibus,nihil iam pati poterunt, cum soluerint mortem , & incinerationem debitam originali,satis esset consonum,quòd sicut Deus est trinus,ita ternam haberet familiam , & terram dederit filijs hominum psalm.113.sed in perpetuum. At cum dubium sit an futurum sit aliquod mixtum post iudicium,fueritq; error Armeniorum,quod paruuli fidelium post mortem irent ad paradisum terrestrem,quorum sententiam damnauit concil. Florent. nihil asserо,bene præfata opinio non sentit cum Armenijs. At vbicunq; futuri sunt non credo inconueniet suo statui habere angelorum apparitiones,&proprio rum parentum beatorum.

DIS-

DISTINCTIO XXXIIII.

De origine peccati actualis,& de eius causa quæ est malū.

Propos.1. CAusa & origo peccati fuit res bona,puta bona natura angeli & hominis,qui per malam voluntatē operati sunt malum:quod malum siue peccatum,quod est priuatio boni,non est nisi in re bona,vide Magistrum in litera, & supra in.1.d.46.p.5.

Propos.2. In his oppositis bono & malo deficit regula dialecticorum dicens,duo contraria non inesse eidem,quia omnis natura inquantum natura,est bona,& quia vitiosa mala Magister in litera. Exponit Gabriel ly,deficit,idest,non se extendit,non tamen,quod sit falsa,vbi aduerte, quòd malum pro materiali dicit rem bonā, pro formali dicit malitiam in abstracto , quæ malitia nihil est, quia non nisi priuatio boni. Est enim malum terminus concretus,vide Bonauent.hac.d.q.vltim. Ex hac sententia Magistri videtur , quòd bonum & malum opponuntur contrarie, vide in lib.1.d.8.p.4.

Propos.3. Quando dixit Isaias cap.5. vę qui dicitis malum bonum, & bonum malum intelligitur de ipsis rebus, quibus homo est malus,vt adulterium,qui dixerit bonum,aut naturam bonam , qui dixerit malam, vt fecere Manichæi dicentes creaturas esse malas,hi sunt qui incurrunt in prophetæ maledictionem,vide in litera.Et Alex.2.p.q.100.de malo.

DISTINCTIO XXXV.

De actuali peccato quid sit: quod bonum priuat: & de pœna,an sit priuatio boni.

Propos.1. TRiplex definitio peccati datur à Magistro in litera. Prima Augustini lib.cōtra Faustum. Peccatū est omne dictum,vel factum,vel concupitum contra legem Dei. Vbi annotat Bonauent. in quæstione literali, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd vltimum membrum, scilicet, concupitum, est intelligendum cum præcisione, quia scilicet, solum sufficit ad peccatum, alia sine concupito non sufficiunt. Est sensus, omne peccatum, aut est dictum & concupitum, aut factum & concupitum, aut cõcupitum solum. Secundo dicit, quòd sub concupito cadit peccatum omissionis, quia omissio habet ortum ex aliquo amore boni mutabilis, vt qui omittit surgere ad matutinas, quia amat somnum. Hæc sententia Bona. intelligenda est includendo sub omissione causam, vel occasionem omittendi, quæ vt in plurimum semper interuenit. Sine contradictione tamen peccatum è sola posset omissione esse, quia omissio vt nomen sonat est, non exire in actum, cuius habetur dominium, hæc de per se non consistit in aliquo actu præsenti. Aliæ præcedentes occasiones si non includantur in omissione pertinebunt ad alia peccata actualia commissionis, verbi gratia, qui de nocte multum vigilat, vnde non surgit ad matutinas, ille actus, siue occasio non pertinet ad aliud peccatum commissionis, ergo pertinet ad omissionem. Neq; est simile de iustitia cuius sunt duæ partes declinare à malo, & facere bonum, & requiritur vtrumq;, sed in peccato sufficit vnus defectus, quia bonum est ex integra causa, malum ex singulis defectibus, vide de omissione, & negligentia Alex. 2.p.q.130.&.131. Thom. 1.2.q.71.art.5.&.6. Si dicas. Quando aliquis omittit? Respondet Alexand. quòd quando applicat se ad actum illicitum impossibilem cum illo actu ad quem tenetur. Si petas, quæ pœna debetur omissioni? Respondet idem, quòd pœna sensus Matth.7. omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. ps.124. Declinantes autem Idest, omittentes adducet dominus in obligationes cum operantibus iniquitatem, vbi nota eandem pœnam sensus, & eundẽ reatum siue mortalem siue venialem, vt esse solet in peccato cõmissionis. Secunda definitio peccati est eiusdem Augustini de duabus animabus. Peccatum est voluntas consequendi quod iustitia vetat. Tertia est Ambrosij in lib. de paradiso. Peccatum est legis diuinæ præuaricatio, & cœlestium inobedientia mandatorum. Exponit Bona. hac.d nu.4. legis diuinæ tam naturalis, quã scriptæ, quam gratiæ.

Nota illicitum.

Argum. ¶Contra prædicta videtur, quod aliquis potest vere omittere, & non

& non peccare, verbi gratia, vt qui vigilauit ex causa pia & necessaria, vnde non potest surgere, quando tenetur. Item qui sessus non audiuit signum vt surgeret. Ad hoc dico, quod omissio in præsenti sonat culpam, non tamen omnis omittens est in culpa, quia licite omitto ad quæ non tenetor, vnde qui tenetur surgere, & non potest, non est dominus sui actus, propterea non omittit. Qui non tenetur dimittere actum incompossibilem, vel quia est maioris obligationis, vel pietatis excusantis, etiam non omittit, vt de omissionis peccato loquimur. *Solutio.*

Peccatum diuiditur in peccatum cogitationis vel cordis: oris, & operis. Nullum tamen sine voluntate est peccatum. Cæterum omnes actus tam interiores, quam exteriores inquantum actus sunt, sunt boni: inquantum vitiosi, sunt peccata. Hoc est pro materiali, seu substrato sunt boni, pro formali sunt mali, vide in litera. *Propos. 2.*

Omne peccatum est priuatio boni, quod bonum neq; est gratia, neq; essentia animæ. Quòd non sit gratia probatur, quia aliàs secundum peccatum cum non priuet gratiam non foret peccatũ. Quòd neq; essentia animæ, probatur quia plura peccata possent destruere totam essentiam animæ, cum finitum per ablationem finiti tandem finiatur. Secundò, quia natura animæ sicut à solo Deo est creabilis, ita ab ipso solo destruibilis, ideo respectu agentis creati dicitur incorruptibilis. Neq; illud bonum est habitus acquisitus, quia habitus acquisitus in anima intellectiua non corrumpitur per solum vnum actum contrarium, sed per plures aut si per vnum debebat esse tam intensus quãtum erat habitus, vel destruitur per cessationem ab actu: sed solo vno actu peccati mortalis, aut vna omissione mortali dicitur quis vere peccator, ergo bonum, quod priuat non est habitus acquisitus. Annotat vero Magister in hac. dist. quòd quia peccatum est priuatio, & priuatio negatio dicitur peccatum esse nihil in.3.d.37. dat aliam rationem, quia separat à Deo, qui vere est. *Propos. 3.*

¶Si contra dicas, quod peccatum vulnerat in naturalibus, ergo destruit essentiam animæ, vide Magistrum in litera, & sup.d.30. in fine. *Argum.*

¶ Quolibet etiam peccato redditur magis inhabiles ad bonum, & generatur aut intenditur in nobis habitus vitiosus. *Solutio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propos. 4. Bonum quod peccatum priuat est rectitudo moralis quæ debebat inesse actui secundo elicito. Probat Scotus hac.d.litera.B. quia voluntas creata debet conformare se in volendo diuinis præceptis, sed quando peccat discordat à regula, & caret in actu iustitia debita; ergo peccatum illam rectitudinem priuat. Notetur hæc probatio Scoti dicentis, quòd hæc est iustitia quæ deberet inesse actui secundum diuinum præceptum, quia cessant multa argumenta contra ipsum, vt odium Dei est peccatum & non priuat rectitudinem moralem quæ debuit inesse illi actui, quia ille actus non erat bene circunstãtionabilis. Dico quòd arg. habet apparentiam tenendo, quòd illa rectitudo quę priuatur debebat inesse ipsi actui secundum rectam rationem, sed dicendo quòd rectitudo debuit esse iuxta diuinum præceptum cessat arg. quia talis actus priuat illam rectitudinem cui se debuit voluntas conformare, aut non difformare. Loquimur enim modo de peccato Theologice vt auertit à Deo. Antiqui doctores eandem concluſ. tenebant vt Thomas.1.2.q.18.ar.1.&q.71.ar.6.&72.ar.1. Maxime ad secundum Gabriel. hac.d. conclu. 6. glossat secundum Ocham hanc propositionem, quòd illa priuatio rectitudinis, nõ est rectitudinis quæ debuit inesse actui, sed quæ debuit inesse voluntati. Et quamuis hoc verum sit, quòd omne peccatum priuet rectitudinẽ voluntatis, tamen potest sine tali glossa intelligi propositio communis. Quia talis rectitudo consistet in hoc, quod si operemur actum, operemur conformiter ad rectam rationem aut saltem non difformiter. Et ita includitur peccatum tam commissionis, quam omissionis, quia in omissione tenemur operari & non operamur, & sic priuatur rectitudo debita ad operationem, vide de hac materia Almainum tract. 1. Moral. cap. 13.

Propos. 5. Ex prædictis haberi potest quomodo peccata distinguantur specie, atq; vnum sit grauius altero, quia priuationes, distinguuntur ad distinctionem habituum. Illa ergo rectitudo erit melior, quæ est finis immediatior: sic maius erit odium Dei, quam occisio hominis, etiam Christi. Ex hoc patet quomodo peccatum Adæ non fuit grauissimum, fiuntque hodie ab hominibus maiora peccata, vide literam Magistri. d.33. Cæteris vero paribus maius peccatum est ex maiori conatu voluntatis, quia quanto magis

to magis conatur tanto perfectiorem actum causat.

Omnis pœna est priuatio boni, quia priuatio boni vt est in litera capitur actiue, & sic est culpa, aut passiue, & sic est pœna. Pœna vero secundum Scotum hac.d.litera. Cc. est carentia boni conuenientis voluntati, & volenti, vnde de ratione eius est, quòd sit contraria voluntati. Actiue voluntas est causa licet deficiens priuationis boni, passiue, est subiectum carens bono sibi conuenienti. Propos. 6.

DISTINCTIO XXXVI.

An peccatum sit pœna alterius peccati: & inquantum pœna sit à Deo, & si potest vitari omne peccatum.

Omne peccatum est pœna capiendo pœnam, vt modo diximus iuxta Scotum, quia voluntas priuans se iustitia priuat se bono maximo sibi conuenienti, vnde Augustinus sisti domine, & ita est vt inordinatus animus sit pœna sibijpsi. Alio etiam modo pœna concomitatur omne peccatum, quia omne peccatum saltem commissionis est aliquis actus, sed vbi est actio, est passio sua correlatiua. Inde in lib Sap. 5. dicunt impij. Lassati sumus in via iniquitatis. August. in sermone de innocentibus. Nemo habet iniustum lucrum sine iusto damno. Concomitatur & remorsio conscientię, videatur Bonau. hac.d. art. 2. quæst. 1. Propos. 1.

¶ Ex hac ratione actionis, & passionis omne meritum est simul meritum, & passio satisfactoria. Corol.

Prout pœna dicit ordinem ad præcedens demeritum non omne peccatum est pœna alterius, quia primum peccatum non est in pœnam alterius, quod non præcessit. Propos. 2.

Aliquod peccatum est pœna alterius peccati. Hanc docet Magister in litera Bona. q.1. Scotus litera. Cc. Ricard. q.1. Ad hanc sunt multæ autoritates scripturæ Rom.1. recensitis multis peccatis dicit ut Propterea tradidit illos Deus in reprobũ sensum. Terti Reg. 12. Roboã populo nõ acquiescit, quia cũ auersatus fuerat Propos. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominus. 2. Paralip. 25. Noluit Amasias audire prophetam domini, quia voluntas Dei erat tradere eum in manus hostium propter Deos Edom quos adorauerat. Affert Magister id psal. 68. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & alias autoritates. Facit Isidorus lib. 2. de summo bono cap. 38. & 39. dicens. Deus non nunquam deijcit occultam mentis superbiam per carnis manifestam ruinam.

Proposi. 4 ¶Dubium est quomodo peccatum sit pœna peccati, cum de ratione peccati sit, quòd sit voluntarium, de ratione pœnæ, quod sit inuoluntaria. Pœna etiam est à Deo, sed peccatum non est à Deo. Magister in litera dicit, quòd nullum præiudicium fit veritati dicendo, quòd peccatum essentialiter est pœna peccati, idest punitio, quę iusta est, & à Deo est. Hunc modum sequitur Bona. q. 1. explicando, quòd pœna dicit duo, malum siue damnum, & ordinem ad præcedens demeritum. Primum est malum quando est peccatum neq; est à Deo: ordo ad præcedens demeritum est laudabilis, & à Deo. Thomas. 1. 2. q. 87. art. 2. dicit, quòd per accidens est pœna peccati, quia remota gratia per peccatum, & à Deo remota, peccatum sequens ex defectu gratiæ est pœna peccati, sicut subtractio gratiæ fuit pœna prioris peccati, & à Deo. Scotus hac. d. litera. C. c. dicit quòd pœna capitur duobus modis vno modo pro carentia boni conuenientis vt supra. Alio modo pro aliquo positiuo disconuenienti naturæ, vt est calor excellēs. Hæ secundæ sunt à Deo effectiue, & positiue. Aliæ sunt à Deo deserente propter demeritum naturam in suo defectu, & in omnibus defectibus ad illum defectum consequentibus.

Argum. ¶Si dicas contra, vt dicit Caietanus, quod Deus esset causa culpę deserendo, quod tamen non conceditur simpliciter, cum tamen simpliciter conceditur esse causa pœnæ.

Solutio. ¶Potest responderi, quòd desertio de se non est pœna, quia inuenitur in primo peccato, tamen desertio in ordine ad demeritum præcedens est pœna. Exemplum de morte quæ per se, & de se, esset necessitas naturæ, sicut in alijs animantibus, quæ tamē in ordine ad culpam est pœna originalis peccati. In quantum est pœna dicitur esse à Deo Eccles. 11. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à domino Deo sunt. Primi Reg. 2. Dominus mortificat, & viuificat. Sapientiæ vero. cap. 1. dicitur, Deus mortem

mortem nō fecit, neque lætatur in perditione viuorū: quia mors causata est propter peccatum: stipendia peccati mors Rom. 6. Stimul⁹ mortis peccatū. 1. Corinth. 15. In quantū ergo mors est malum naturæ non est à Deo qui fecit hominem talem, qui posset non mori, in quantum pœna est à Deo. Posset sic dici. Est à Deo, tanquam à iudice ipsam infligente, sed non est à Deo tāquam ab autore. Vide Alex. 2. p. q. 121. M. 5.

Licet culpa sit ad tempus sine pœna sibi debita, iuxta illud ec- *Proposi. 5.*
clesi. 5. Altissimus est patiēs redditor, & psal. 85. & Ioelis. 2. Deus est patiens: non tamen semper est impunita. Nam vel punitur pœnitentia voluntaria, vel in sacramentis per Christi passionem, aut in futuro.

Voluntas creata potest vitare singula, & omnia peccata mor- *Proposi. 6.*
talia, sed venialia potest vitare singula, non tamen omnia. Magister in litera. Pro prima parte citat Hieronymum dicentem. Execramur eorum blasphemiam, qui dicunt impossibile aliquid à Deo esse homini præceptum. Pro alia citat Augustinum, dicentem. Sunt quædam necessitate facta improbanda, vbi homo vult recte facere, & non potest. Ad hæc pertinent verba Pauli. Non quod volo bonum hoc ago. Rom. 7. Pro intellectu Hieronymi nota quod impossibile dicitur dupliciter, per se, & per accidens. Vide supra. d. 28. ad finem. Secundam partem definiuit Concilium Trident. sessione. 6. Canone. 23. anathematizando dicentes hominem etiam iustificatum posse in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare nisi ex speciali Dei priuilegio. Vbi nota tota vita, quia per aliquod tempus potest, alioquin semper debebamus peccare, hæc impossibilitas est loquendo moraliter, non logicè. Quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam sapientiæ. 9. Et trahit illam ad sensibilia. Datur exemplum de vase pleno foraminibus quia potest homo singula quinque digitis obstruere, nō tamen omnia. De mortalibus idem Concilij Canone. 18. Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iustificato, & sub gratia constituto esse ad obseruandum impossibilia anathema sit. Potuisset q; Concilium non addere iustificato, quia licet peccator perseuerans in peccato non possit seruare omnia mandata quia seruando omnia exiret à peccato, quia de pœnitentia est mandatum, imo neque potest singula quia præceptum de sacra

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentis recipiendis requirit gratiam. Potest tamen verè pœnitere cum Dei auxilio, quod datur facienti quod in se est, & sic potest omnia seruare. Si dicas quod iustus peccans venialiter circa præcepta non seruat mandata. Dico quod venialia non sunt tanti ponderis vt propter illa debeat quis dici non seruare mandata. Facit quidem contra legem & mandatum, non tamen contra intentum legis, & finem, & caritatem, sicut facit qui peccat mortaliter.

DISTINCTIO XXXVII.

Vbi ponit Magister contrariam opinionem dicentem actus malos nulla ratione esse bonos, neque esse à Deo.

Proposi. 1. INdubitanter est tenenda opinio, quod actus in quantum actus sunt boni & à Deo. Ita tenet Bona. hac. d. q. 1. Thom. 1. 2. q. 79. art. 1. & 2. Scotus hîc, & expresse in antecedenti secundi argumẽti principalis, quod concedit. Ricar. art. 2. q. 1. & fuerat sententia Alex. 2. p. q. 100. M. 3. art. 6. §. 3. Nam quia actus sunt, sunt aliqua natura, & quicquid est, bonum est, quia bonitas est passio conuertibilis cum ente.

Proposi. 2. Voluntas creata nõ est totalis causa & immediata suæ volitionis. Hãc late prosequitur Sco. hac. d. & videtur esse cõtra Durandum. d. 36. q. 1. dixit quod Deus nõ est causa actionũ liberi arbitrij nisi quia liberũ arbitriũ ab ipso, & est & conseruatur. Et infra dixit ꝙ Deus nõ est immediata causa actionis adulterij, ergo secundũ hoc volũtas est immediata causa suarũ actionũ. In hanc sententiam debẽt esse opinãtes ꝙ actus mali nulla ratione sunt boni, & à Deo, quos Magister refert tã hac. d. quã. d. 34. illorũ tamẽ opinionẽ Magister nõ dicit esse hæreticã. Sed probatur nostra propositio, quia dato oppositio, voluntas erit totalis causa meriti sicut & peccati, cũ ad vtrũq; sit æqualis libertas, neq; obstat quod gratia est à Deo, quia hoc nihil aliud argueret, tũsi ꝙ est Deus causa mediata, & quia causa causæ, est causa causati, & sic idẽ & æqualiter in pecato, faciunt in hanc omnes autoritates scripturæ atq; conciliorũ sonantes, & dicẽtes ꝙ omnia sunt à Deo, maxime de operibus

operibus nostris vt. 2. Corinth. 3. Non sumus sufficientes cogitare, aliquid à nobis quasi ex nobis. Isaiæ. 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis. Idcirco periculosum opinor tenere quod voluntas sit causa totalis & immediata suarũ volitionũ, & quod actus peccatorũ in quantum actus nõ sint à Deo, quia scriptura sine differentia dicit omnes effectus esse à Deo.

Actus peccati Deus est causa, & etiã voluntas creata, sed illius *Proposi. 3.* priuationis rectitudinis volũtas est causa, nõ efficiẽs, cũ illa priuatio sit nihil, sed est causa deficiens, in effectu procedente ab his duabus causis, est defectus ex parte volũtatis creatæ, quia potebat dare rectitudinẽ actui & tenebatur dare, & nõ dedit. Deus nõ tenebatur dare, ideo nõ imputatur ei peccatũ. Vide Ochã in. 1. d. 47. Est alia respõsio Scoti hac. d. litera. T. quod Deus alio modo est causa defectiua, quia quantũ est de se daret rectitudinem si volũtas creata coegisset, quia Deus quicquid dat antecedenter, daret consequenter si non esset impedimentũ. Dando volũtatẽ liberã, dedit antecedenter opera recta quæ sunt in potestate voluntatis, & dedisset rectitudinem omni actui voluntatis.

DISTINCTIO XXXVIII.

De illis quæ ad peccatum concurrunt. s. volũtate, & fine.

Proposi. 1. VOluntas vt sit recta cognosci debet ex fine, est que finis bonæ volũtatis, caritas, & beatitudo, quę est Deus. Hanc docet Magister in litera. Pro intellectu est sciẽdum quod volũtas capitur tripliciter. Primo pro ipsa potentia, quæ dicitur appetitus rationalis, de qua potest intelligi illud Lucæ. 2. in terra pax hominibus bonæ voluntatis, idest, voluntatis bene habituatæ. Secundo pro actu ipsius voluntatis qui est velle aut nolle. Thessal. 1. ca. 4. Hæc est volũtas Dei sanctificatio vestra, & id Augustini. Nil tam in potestate voluntatis quã ipsa volũtas, idest, actus Lucæ. 12. seruus qui cognouit voluntatẽ Dñi. Tertio pro obiecto volito. Mat. 26. Nõ mea sed tua volũtas fiat. In ꝓposito capitur ꝙ actu. Actꝰ autẽ volũtatis deliberate dicit ꝓprie actus humanꝰ: cæteri licet cõueniant homini nõ sunt humani

Universidad de Deusto
Biblioteca

humani propriè, quia conueniunt alijs animalibus vt ambulare generare, participant vero quodammodo, libertatem. Inter circunstantias vero actuum humanorum præcipua est circunstantia finis, cuius gratia aliud est volitum. Secunda est, obiecti, quæ dicitur quid. Est autem hæc differentia quod finis in actu exteriori dicit circunstantiam, vt cum quis mœchatur, vt furetur, furtum est circunstantia fornicationis: In actu interiori expecificat actum, quia secundum diuersitatem finium specificam actus expecificatur, & ita per velle furari expecificatur actus fornicationis, vnde Aristot. 5. Ethi. cap. 2. dixit quod qui lucrandi causa mœchatur magis est iniustus quam intemperans, propterea quod lucrandi causa id facit. Modo in litera Magister non sumit finem pro circunstantia, sed pro obiecto, quod est caritas, beatitudo, Deus cuius gratia alia sunt volita. Et sic, esse finem concurrit cũ obiecto quia finis est obiectum actus interioris voluntatis. Vide si vis Thomam. 1·2. q. 7. & q. 18.

Proposi. 2. Omnes bonæ voluntates habent vnum finem vltimũ, & principalem quanuis cum eo possint habere alios fines minus principales: vt Canonicus vadit ad ecclesiam propter Deum, & vt obtineat prouentus ad vsus licitos. Vide literam Magistri & Bonaarti. 1. q. 3. Repugnat autem bonæ voluntati habere duos fines principales, idest, in diuersa tendentes, vt dicit Magister. Esset enim accedere ad Deum duplici corde contra doctrinam ecclesi. 1. cap. & in capit. 2. væ duplici corde. Osee. 10. Diuisum est cor eorum.

Proposi. 3. Finis distinguitur à voluntate, Quia voluntas est qua aliquid volumus, finis vel est quod volumus, vel potius propter quod volumus. Magister in litera. cap. solet.

Proposi. 4. Intentio sumitur quandoque pro fine, quandoque pro volũtate. Magister in litera. Pro cuius intellectu sciendum quod intẽdere est, in aliud tendere, & hoc velut in obiectum, & sic competit cuilibet potentiæ, secundo modo prout ducit se & tendit in terminum, & hoc modo est proprium voluntatis liberæ se mouentis, præsuppositio tamen actu intellectus dirigentis. Neque tamen quæcunque volitio est intentio, sed volitio quæ ordinat aliquid in finem. In ista ordinatione est vnus actus, pro formali tẽdit in finem, pro materiali tendit in ea quæ sunt ad finem, & est quasi

quasi descensus à fine, ad ea, quæ sunt ad finem. Electio de qua in d. 40. primi ascendit ab his quæ sunt ad finem, quia de fine non est electio. Aliorum opinio est vt Magister refert. cap. vlti. quod alia sit volũtas finis, id est alius actus, & alius eorum quæ sunt ad finem. Scotus hac. d. nil de hoc determinauit. Sed. d. 6. huius lib. q. 2. litera. L. videtur innuisse quod sit idem actus dum ait. Appetere beatitudinem, vt per illam perfectius ametur summum bonum, non vtitur fruendis, sed fruitur, quia bonum quod concupisco mihi, ad hoc concupisco vt plus amem illud summum bonum in se. Thomas. 1. 2. q. 12. arti. 4. distinxit, quia si voluntas cõsideratur secundum quod absolute fertur in vtrunq;, & secundũ se, sunt duo actus: si secundũ quod fertur in id, quod est ad finem propter finẽ, sic est vnus & idem actus. Et sicut actus voluntatis vocatur voluntas, ita finis intentus vocatur intentio. Quandoq; sumitur intentio pro specie per quam potentia tendit in obiectũ quandoq; pro ipso actu intelligẽdi. Matth. 10. intentio vocatur oculus. Si oculus tuus simplex fuerit, sed metaphoricè, quia actio voluntatis præsupponit actum intellectus tanquã lumen, per quod volũtas ambulet, quia pes animæ est amor vt dicit Magister ex Augustino. cap. Solet.

DISTINCTIO XXXIX.

Quare malitia attribuitur magis voluntati. Atque de synteresi, & conscientia.

SOlius volũtatis actus est bonus, aut malus moraliter & meritorie aut demeritorie. Aliarum potentiarum dicuntur actus boni, aut mali inquantum sunt à voluntate Magister in litera. Ratio est propter libertatẽ voluntatis, quæ est domina suarum operationum. Aliæ potentiæ sunt agentia, naturalia, participantes libertatem à volũtate, ideo licet earum actus sint obiectiue mali, malitia tamẽ moralis ptius est in voluntate. *Proposi. 1.*

Duo ponuntur à doctoribus in parte intellectuali, quæ vocã- *Proposi. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur synteresis,& cõsciẽtia,& notificãtur ex proprijs officijs. Ad synteresin pertinet instigare ad bonũ,& obmurmurare malo. Vocaturq; scintilla rationis non extinguibilis,ideo synteresis cum à verbo Græco. συντηρέω synterèo,id est,conseruo,vel quia non extinguitur etiã in malis,vt ex Hieronymo in cap. 1. super Ezechiel. Quatuor facies vni refert Magister. Remanetq; hodie in dęmonibus vt habes per Alex. 2.p.q.28.M.1. Vocatur & naturale iudicatorium. De qua Basilius,epistola. 141. quę est ad Cæsarianos iã ad finem sic ait. Simul & hoc dicendum, quod naturalem illã iudicandi vim nobis inseuit ac fecit nihil indigam doctrinæ, qui nos cõdidit Deus. Officia cõscientiæ sunt,testificari, cũ nos cognoscimus aliquid feciſſe,aut non feciſſe secundũ id eccleſi. 7. Scit conscientia tua,quia crebro maledixisti alijs. Rom. 2. testimoniũ reddente illis conscientia. Vocat eã August. testem inter nos & deũ super psal. 37. Habetur. 11.q.3. Custodi. Est & eius officium ligare,seu obligare,quæ pro eodem accipio, dum iudicamus aliquid faciendum,aut non faciendum, accusare vel remordere,excusare vel mitigare cum iudicamus aliquid bene aut male factum fuisse.

Proposi. 3. Ad quam animæ potentiam pertineant prefatæ duæ vires, & an sint ipsæmet potentiæ animæ,vel habitus aut actus, diuersæ doctorum sententiæ sunt. Quas duntaxat recitabo: vt enim Aristoteles ait. 1. Phys. cap. 2. Non omnia sunt soluenda. Ante opiniones oportet scire quod quãuis secundũ Scoti opinionẽ potẽtiæ animæ identificentur cũ anima,tamẽ habitus & actus intellectiui,& affectiui realiter distingũtur & à potentijs & inter se. Modo Sãctus Bona. dicit quod cõscientia est habitus intellectiuus practicę: synteresis habitus volũtatis,quo inclinat ad bonũ. & ꝙ sicut intellectus habet quoddã naturale iudicatorium, dirigens in cognoscendo,ita voluntas habet quoddam naturale pondus dirigens in appetendis. Hæc videtur fuisse mens Alexandri. Nã. 2.p.q.76.M.1. dicit quod synteresis sonat potentiam cum habitu,& M.2. ad vltimum dicit quod synteresis est eadem cum voluntate naturali,sed non eadem cum voluntate deliberata. & q. 77. M.3. dicit quod est habitus pure cognitiuus sicut habitus huius principij. Omne totum est maius sua parte: est habitus pure motiuus sicut habitus virtutis: Conscientia vero est habitus

habitus cognitiuus, & inclinatiuus in motũ sicut in prosecutione boni,& fuga mali,& sic non est sub vno habitu sed duobus. Ex cuius verbis videtur quod synteresis sit in voluntate, conscientia in intellectu. Nisi forte aliquis propterea quod citata. q. 76. M.2. vocat synteresin rationẽ,dicere velit quod tam synteresis, quam conscientia dicant vtrunq; secundũ Alex. & aliquid pertinẽs ad intellectũ,& aliquid ad voluntatem,Quã opinionẽ tenet Durandus. hac. d.q.4. Addit vero idem Bona. quod conscientia capitur tripliciter,prò obiecto,pro habitu,& pro potẽtia,sed vsitatiori modo pro habitu. Synteresis vsitatiori nomine capitur ꝓ potentia cum habitu,quam pro solo habitu. Diuus Thomas. 1. p.q.79.art.12.&.13. dicit quod synteresis est habitus intellectus practici circa principia operabilia: sicut intellectus est habitus principiorũ speculabiliũ. Conscientia est actus huius habitus, ꝙ patet ex ijs quæ conscientiæ attribuuntur. Tũ etiam quia cõsciẽtia potest deponi. Non autẽ potẽtia: neq; habitus naturalis. Quoniã vero causæ,& effectus per inuicem nominantur,quandoque nomen conscientiæ attribuitur habitui naturali. Idest, synteresi, & quia conscientia dicitur coinquinata. Ad Titum. 1. cap. Respõdet Thomas,quod inquinatio est in conscientia sicut cognitum in cognitione,(non autẽ vt in subiecto) quia,scilicet, aliquis scit se esse inquinatum. Sco. dicit quod synteresis est habitus principiorũ practicorũ,conscientia habitus cõclusionis ab illis principijs deductæ: & vtraq; ponitur in intellectu. Sumitur habitus large ꝓ virtute,seu qualitate perfectiua potẽtiæ,sicut lumẽ naturale oculorũ,& intellectus,seu lumẽ glorię vocatur habitus perficiẽs oculos,seu intellectũ Gabriel dicit ꝙ synteresis est ipsa potẽtia intellectiua realiter: conscientia,actꝰ,vel habitus assensiuus cõclusionis practicæ,& ꝙ nõ sit apprehẽsiuꝰ patet quia eiusdẽ obiecti eodẽ modo apprehẽsi possunt esse cõtrariæ cõscientię. Ricar. ponit cõscientiã in intellectu practico,synteresin in intellectu,si ipsa inclinat per modũ persuadentis & nõ necessitantis,si autẽ inclinat ad bonũ absolute,vel in generali per modũ necessitãtis, in voluntate. Quæstio est de significato nominis.

Conscientia recta dictãs aliquid faciendũ ligat nos, & obligat iuxta modum quem dictat, puta ad mortale, tanquam ad mortale, ad veniale tanquam ad veniale. Ad præcepta *Proposi. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanquam ad præcepta, ad consilia vt consilia. Est tanquã præco,& nuntius legis & recta quando est conformis legi. At cũ sit varia sententia dicentium quod ligat sed non obligat: quia conscientia non est superior. Secundo,quia non est aliquod peculiare præceptum de conformando nos conscientiæ. Dico sicut supra dixi quod ligare,& obligare idem sunt:neq; est quæstio nisi de nomine,quia Deus est qui nos obligat mediante dictamine conscientiæ,& præceptum contra quod fit, quando fit contra conscientiam non est speciale, sed est illud, penes quod fit dictamen.

Proposi. 5. Conscientia erronea,scilicet,quæ non est conformis legi, si error est inuincibilis,obligat vt homo se illi conformet. Si error est crassus & vincibilis obligat conscientia vt deponatur,iuxta illud eccles. 17. Non demoreris in errore,quod si agatur contra conscientiam peccatur,iuxta id Rom. 14. Omne quod non est ex fide peccatum est. Glossa,idest,contra conscientiam. Quod si cõsciẽtia est de aliquo necessario ad salutẽ,& cõscientia erronea nõ deponitur est homo perplexus, quia si facit contra conscientiã peccat iam enim in corde contemnit Deum: si agit secundum cõscientiam peccat quia errat crasse & culpabiliter. At vero hæc perplexitas ex propria culpa est. Nam potest deponere conscientiam,& scire ad quid teneatur,& sic non esse perplexus, quia in lege Dei nemo est perplexus Ricardus in. 3. d. 16. q. 5. in vltima solutione argumẽtorũ refert aliquos dicentes quod conscientia erronea non obligat,nisi ad hoc vt deponatur. Contra quos arguit,quia sic non esset peccatum agere contra talem conscientiã neque ex illa quis foret perplexus. Vt scias in quo magis peccat perplexus,pensa ignorantiam quantum excusat, & lex, contra quam fit quantum accusat.

DISTINCTIO XL.

De peccato actus exterioris.

Proposi. 1. Licet omnes actus exteriores sint boni essentialiter,nõ sunt tamen omnes dicendi simpliciter boni Magister in litera.

Proposi. 2. Licet omnes actus sint iudicandi boni, aut mali, ex

ex causa, & ex intentione finis, aliqui tamen ita sunt mali, quod nulla bona intentione possunt esse boni, vt furari. Magister in litera hanc late prosequitur. Refert aliquos dixisse, quod furari, adulterari atq; similia non possunt habere bonam causam,sed semper habent malas causas licet videantur esse bonæ. Ad harum intellectum oportet recurrere ad dist. 7. de qua duplici bonitate,essentiali,generica,morali,& gratuita. Est tamen aduertendum,quòd Scotus hic. d. & etiam in reportatis, vocat bonitatem genericam bonitatem naturalem,ita quod in pluseſt bonitas essentialis,quam naturalis seu generica neque sunt eædem,sicut potest dici de ente,quod est in plus, quam sint genera idcirco ens non est genus. Decem genera iam dicunt peculiares naturas distinctas. Ex his bonitatibus constat quomodo,& cum quo addito debeant actus dici boni.

Proposi. 3. Duas opiniones refert Magister de actibus humanis an sint indifferentes. Prima dicit omnes actus esse indifferentes, fieri autem bonos,aut malos ex intentione. Hæc nullo modo est tenenda. Secũda dicit quosdam ita esse intrinsece malos,quòd nulla intentione possunt fieri boni,alios ita bonos,quòd etiam si habeãt malam causam non desinent esse boni: hoc secundum membrũ impugnat ipse Magister,& satis apparet,quòd dare eleemosynã potest deprauari ex intentione vanæ gloriæ,alios vero esse indifferentes dicit hæc secunda.

Proposi. 4. Multi actus humani siue imperati siue eliciti sunt indifferentes ad quartam bonitatem. Hanc docet Bonauent. d. sequenti ar. 1. q. 3. & Scotus eadem. d. quia valde durum est vt dicit Bonauẽ. quod si quis loquatur amico ex naturali affectione, pietate, aut vrbanitate mereatur,vel peccet. Est in hanc Gregorius hom. 27. super euangelia dicens, quòd dilectioni proximorum ex affectu cognationis & carnis sacra eloquia non contradicunt, ergo non peccant,& subdit,quod tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur,ergo neq; merentur. Neq; vt probe docet Scotus Deus obligauit nos vt semper mereremur vel peccaremus. Nam illud Pauli. 1. Corinth. 10. omnia in gloriam Dei facite,& Coloss. 3. omnia facite in nomine domini nostri Iesu Christi,consilia sunt non præcepta sicut prælati & prædicatores adhortantur ad opera supererogationis, & ipse Paulus. 1. Corinth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

12. Æmulamini ait carismata meliora. Datoq; oppositio conclusionis, omnia opera existentium in mortali essent peccata quod docuit Lutherus, quia in illis non merentur, & superfluum foret ipsos exhortari ad bonum, contra quod est concil. Trident. sessione. 6. canone. 7. anathematizans eos, qui dixerint omnia opera quæ præcedunt iustificationē esse peccata, & in canon. 8. anathematizat dicentes pertimorem Gehennæ peiores fieri peccatores. Quæ tamen dicenda essent si omnia opera necessario debent esse peccata aut merita. Si dicatur, actus peccatoris esse indifferentes, actus vero iustorum non. Contra quia peccator reportaret commodum de peccato suo, quia idem actus puta dan di eleemosynam, quando est in gratia si non referat in Deum est illi peccatum, & quando in peccato, non. Hæc nostra propositio est contra aliquos, quos refert Ricard. faciens pro illis, & pro nostra rationes & soluēs. Dicit vero ipse Ricard. quòd omnes actus morales aut sunt meritorij, aut demeritorij, vel disponētes de proximo, aut à remotis ad meritū, vel demeritum. Alij distinguunt q̄ actiones procedentes à voluntate deliberata absolute nō sunt indifferentes, vt locutiones procedentes ab ipsa inquantum regit potentias naturales, vt comestio, ambulatio, bene sunt indifferentes ad meritum & peccatum. Ista opinio nescivit intelligere dictū Christi de verbo ocioso Matth. 12. ideo fecit hanc distinctionem. Intelligi ergo debet verbum ociosum, quod caret ratione iustæ necessitatis, & pię vtilitatis sicut exponit Gregorius. 37. cap. libri pastoralis, sed caret, quando debet habere, si autem non tenemur illud verbum referre in Deum, quale est verbum amicabile non caret, neq; est ociosum. Has opiniones refert S. Bonau. tandem vide in concilio Constantiensi. art. Ioannis Hus. 16. damnatum qui dicebat. Quod nulla sint opera indifferentia, sed hæc sit diuisio immediata humanorum operum, quod sint vel virtuosa, vel vitiosa, quia si homo est vitiosus, & agat quidquam tunc agit vitiosè, & si est virtuosus, & agat quidquam agit virtuosè, quia sicut peccatum inficit vniuersaliter omnes actus hominis vitiosi: sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi.

Diuus Thomas. 1. 2. quæst. 18. artic. 8. concedit esse aliquem actum indifferentem secundum speciem, quia obiectum non includit aliquid pertinens ad ordinem rationis, vt leuare festucam

ire

ire ad campum. In art. 9. negat esse aliquem actum humanum in indiuiduo indifferentem, sed procedentes ab imaginatiua, qui non sunt proprie humani, vt mouere manum, fricare barbam bene sunt indifferentes quasi existentes extra genus actuum moralium, vide eundem ibi. q. 21. art. 4. & q. 100. art. 10. & 2. 2. q. 44. art. 4. Alij vt Scotus. d. sequenti concedunt actum humanum indifferentem.

DISTINCTIO XLI.

De comparatione actionum ad personas à quibus sunt, puta ad infideles: & si omne peccatum sit voluntarium.

DE duabus opinionibus quas refert Magister circa opera infidelium illa est rationabilior, quæ tenet nō esse peccata omnia eorum opera. Hoc est quod infideles non peccant in omnibus suis operibus. Hanc tenet Alex. 2. p. q. 118. M. 3. ad. 4. argum. Bonauent. hac. d. nu. 3. Thom. 2. 2. q. 10. art. 4. Probatur, quia per infidelitatem non excæcantur circa omnia principia practica, vide supra. d. 28. p. 5. & 6. & artic. Ioannis Hus modo citatum. *Propos. 1.*

¶ Contra hanc arguitur Rom. 14. Omne quod non est ex fide peccatum est. *Argum. 1.*

¶ Secundo ex Glossa ibidem dicente, quod vbi deest agnitio veritatis æternæ falsa virtus est. *Argum. 2.*

¶ Tertio ex Augustino & habetur in litera, quod fides dirigit intentionem. *Argum. 3.*

¶ Ad autoritatem Pauli: vide supra d. 39. p. 5. Est alia expositio, quia diu infideles sine peccato esse non possunt. Concomitantur enim eorum vitam peccata: vide. d. 28. citata, vel potest intelligi omnis eorum vita peccatum vt dicit Alex. quia semper sunt in peccato, & omnia eorum opera reputantur mortua, vel omnia quæ agunt inquantum agunt ex infidelitate sunt peccata. Nam peccata non sunt connexa ita docet Magister infra. lib. 3. d. 36. *Solutio.*

¶ Ad glossam dico, q̄ non dicit virtutes infidelium esse vitia, cū fateatur *Ad. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

fateatur esse apud illos mores optimos, sed vult dicere, quòd deficiunt à perfectione virtutis, sicuti de fide sine caritate sumus dicturi in. 3. d. 23.

Ad. 3. ¶ Ad August. dicit Bona. quòd loquitur de fide per dilectionem operante, & directio intentionis attribuitur fidei tanquam illustranti, caritati sicut inclinãti & adiuuanti. Recurre ad. d. 38. ex qua potes dicere, quòd fides dirigit intentionem respectu vltimi finis, qui est Deus, sed non respectu aliorum finium actionum naturalium, quia sufficit lumen naturale. Contrariam opinionem sequitur Grego. de Arimino. Vide in Caietano vbi sup. Thom. & d. 28. superius citata.

Propo. 2. Omne peccatum est voluntarium. Hanc probat Magister ex Augustino dicente. Vsq; adeò peccatum est voluntarium malũ, vt nullo modo sit peccatum si non sit voluntarium. Atq; ex hoc infert Magister cap. vltim. quòd voluntas mala sit voluntarium peccatum, ideſt, actus voluntatis malus. De ignorantia quomodo sit voluntaria vide in litera & supra. d. 22. De originali. d. 31. de omissione. d. 35. p. 1. De consensu interpretatiuo. d. 24. p. 7.

DISTINCTIO. XLII.

De comparatione actus exterioris ad interiorem & quid remaneat in homine transeunte actu peccati: & de peccatorum distinctione.

Proposi. 1. ACtio voluntatis cum opere exteriori sunt duo actus in genere rei, sed vnus in genere moris, & sic est tantum vnum peccatum aut vnum meritum. Ad hanc est Magister, in litera. Bonauent. & Ricard. hic. d. q. 1. Thomas. 1. 2. quæst. 20. art. 3. Ratio est, quia actus exterior nõ est moralis nisi per comparationem ad actum interiorem, vnde Arist. 3. Topic. cap. 3. eorum quę sunt sub eadem specie quod habet propriam virtutem, eo quod non habet eligibilius, vtrisque autem habentibus quod magis habet eligibilius. Solet alijs verbis sic allegari, vbi vnum propter alterum, vtrobiq; tantum vnũ: vel

vel nihil magis eligendum vtraque quam vnum. Sed voluntas quantum ad peccandum habet propriam malitiam & ad merendum propriam bonitatem, actiones habent participando à voluntate, ergo à simili, vel contrario voluntas ipsa est laudabilis, aut culpabilis, cæteræ actiones propter voluntatem. Secundo, peccatum inchoatum, & consummatum, idem sunt, sed incipit à voluntate, & consummatur in operatione dicente Iacobo. 1. cap. Concupiscentia parit peccatum, peccatum cum consummatum fuerit generat mortem. Ratione sic. Quod est forma le in peccato puta carentia rectitudinis est à voluntate, ergo licet sint plures actus pro materiali siue pro substrato, est tantum vnum pro formali. Hæc est contra aliquos, quos Magister refert de quorum nu. videtur Scotus in quodlib. 18. art. 3.

¶ Contra hanc arguitur, quia sunt distincta præcepta de non furando, & de non concupiscendo rem proximi, similiter de non fornicando, & de non concupiscendo vxorem proximi, ergo sicut sunt duo præcepta, & erunt duo peccata. *Argum. 1.*

¶ Secundo. Circunstantię dant bonitatem, aut malitiam actibus quarum aliquæ sunt exteriores vt circunstantia loci, ergo actus exterior habet aliam bonitatem aut malitiam distinctam ab actu interiori. *Argum. 2.*

¶ Ad primum dico, quod potest inueniri desiderium sine opere, & tunc est distinctum peccatum, non autem quando sunt simul. Ratio dandi distincta præcepta fuit ne aliquis erraret credens affectum sine opere non esse peccatum. *Solu. 1.*

¶ Secundum tangit bonam difficultatem, quanuis non sit nisi de nomine controuersia, scilicet, si bonitas & malitia actuum sit tota ab obiecto, an etiam à circunstantijs? Et quidem Scotus in hoc. 2. d. 40. tenet, quod non est tota ab obiecto, neq; à fine, sed ab alijs circunstantijs. Tho. 1. 2. quæst. 19. art. 2. tenet quòd tota est ab obiecto, quia bonum & malum sunt differentiæ specificæ actus voluntatis, sed actus specificantur per obiecta. Concedit tamen hæc opinio esse aliquas circunstantias, quæ additæ actui apponunt bonitatem vel malitiam moralem, & considerantur quasi principalis conditio obiecti, verbi gratia, furtum, sed circunstãtia loci sacri additur, quasi conditio obiecti ex eo, quòd sit iniuria loco sacro, & talis trahit actum in aliam speciem, suntq; quasi *Ad. 2.*

duo actus vnus circa obiectum actus furti accipiendo rem alienam, alter actus circa obiecti circunstantiã, vide eundem Thom. ibi. q. 18. art. 10. Sed si bene perpendatur videtur cõtrouersia de nomine. Ad arg. posset distingui antecedens de circunstantijs dicendo, quod illæ quæ sunt quasi obiectum, ipsum specificantes, dant bonitatem, aut malitiam & sunt quasi duo actus: aliæ verò, aut non dant bonitatem aut malitiam de per se, sed quasi de per accidẽs, vel esto, quod dent, non faciunt esse duo actus, sed vnum magis intensum, vel minus intensum.

Propo. 2. Posito æquali conatu voluntatis in actu interiori solo, sicut quando est cum actu exteriori simul, non est magis meritorius actus exterior respectu præmij substãtialis cum interiori, quam actus solus interior neq; magis demeritorius. Hęc non est eadem cum precedenti, quia in hac loquimur de intensione actus, qui intra eandem speciem vnus potest esse intensior alio. Hanc vero secundam tenet Bona in hoc. 2. d. 40. nu. 24. Ricar. hac. d. ar. 1. q. 2. & d. 40. art. 1. q. 4. & idem Bona. hac. d. ar. 1. q. 2. Gabriel. hac. d. ar. 2. conclus. 2. Notanter dicitur respectu præmij substantialis, quia præmium accidẽtale datur propter opus exterius vt aureola, vide in. 4. dist. 49. Dicitur cum æquali conatu voluntatis, quia sunt aliquæ actiones exteriores quæ intendunt actum voluntatis ex coniunctione ipsius cum appetitu sensitiuo. Probatur modo propositio ex August. in epistol. 49. ad Deo gratias quam refert Gabriel. exponendo illud Matth. 7. Qua mensura mensi fueritis: in qua voluntate beneseceritis, in ipsa libramini, & infra. Affectus voluntatis omnium factorum meritorumq; mensura est. Et lib. 1. de libero arbitrio cap. 4. Si cui non contingit facultas concũbendi cum vxore aliena planum tamen sit eum cupere, & si potestas non detur sibi esse cum ea non minus reus est, quam si in ipso facto deprehenderetur. Facit in hãc quod canit Ecclesia de beato Martino, quod si animam eius gladius persecutoris nõ abstulit palmam tamen Martyrij non amisit. Et de beato Francisco ô martyr desiderio Francisce. Quantum ad confessiones, quia actus exterior potest esse reseruatus, habere annexam excommunicationem, esse scandalum, aut obligationem restitutionis, aut simile, debet talis actus exterior manifestari, vbi vero omnia cessarent sufficeret confiteri actum interiorem, verbi gratia,

gratia, quis tetigit se impudice: confitebitur sufficienter dicendo se habuisse voluntariam, & mortalem delectationem veneream: si polluueretur, teneretur id explicare ob prædictas causas. Aduertendum etiam, quòd licet actus interior voluntatis sufficiat se solo ad peccandum, quia malum est ex singulis defectibus, ad meritum non sufficit si opus haberi potest, quia tunc velle est inefficax sine opere. Euentus sequens opus si est de ratione intrinseca ipsius operis, aut fuit prægogitatus & acceptatus à voluntate faciet ad meritum, aut peccãtum, si non est de ratione intrinseca operis neque fuit prægogitatus, & acceptatus non faciet ad meritum, & peccatum, vide supra. d. 22. de ignorantia. p. 9.

Corol. ¶ Ex hoc, quod ponimus maiorem intensionem in actibus ex conatu voluntatis: atq; ex eo, quòd habitus concurrit ad actum, & cæteris paribus actus procedens à maiori habitu caritatis, & gratiæ est perfectior & magis meritorius, habetur quomodo nõ fit tota bonitas actuum ex obiecto quanuis det obiectum actui bonitatem specificam, hoc est clarius, & facilius quam oppositũ de quo modo in solutio. 2. esto quæstio videatur de nomine.

Proposi. 3. Transeunte actu peccati quandiu peccator non pœnitet manet in eo reatus ad pœnam, si fuit mortale, æternam, si veniale tẽporalem, neque quandiu manet in reatu manet in actu peccandi. Magister in litera. Scotus in. 4. exponit. d. 14. q. 1. art. 1. quod reatus est obligatio ad pœnam, & nihil reale ponit in peccatore sed duntaxat est relatio rationis, inquantum ipse est obiectum diuini intellectus, vel voluntatis diuinæ ordinantis illum ad pœnam correspondentem. Dicitur macula, quia discõuenit animæ, Dicitur offensa inquantum respicit diuinam voluntatem volentem punire. Actus vero ipse transit, quia non quis semper furatur, aut fornicatur. Aliter alij loquuntur de macula, & de reatu, quod macula sit priuatio gratiæ, quæ est nitor, & lux animæ, neque sufficit carentia gratiæ, quia si sufficeret non esset plus maculatus homo per plura peccata, quam per vnum, quia nec priuatio recipit magis & minus, ideò ponitur, quod remanere in reatu fundatur super priuationem, & carentiam gratiæ ratione auersionis à Deo, & conuersionis ad creaturam. Dicuntur peccata auersiones, vt dicitur

Hiero-

Hieremiæ.3.Sanabo auersiones vestras &.14. Multæ sunt auersiones nostræ: & Lucæ.15.filius prodigus profectus est à patre in regionem longinquam.Et sic ratione plurium actuum in quibus auertitur à Deo & conuertitur ad creaturam multiplicantur reatus,& maculæ atq; offensæ, sicut qui tangit plures res sordidas plus sordidatur.Hæc videtur mens Bona. q. literali huius nu.2.vide & Thom.1.2.q.86.

DE PECCATORVM DISTINCTIONE.

Proposi. 4. PEccata varie distinguuntur. Ponit Magister in litera varias distinctiones,&plures Bonauent.inquæstione literali.Quia vna est ex vitijs ex quibus peccata oriuntur vocantur septem vitia capitalia, idest, principalia. Non quod omnia septem sint mortalia sicut aliqui sumunt non probe intelligentes, quia aliquod illorum non est de genere suo mortale sed veniale, est tamen capitale, quia caput aliorum vitiorum, verbi gratia. Auaritia prout est inordinatus appetitus pecuniæ, & opponitur liberalitati non est nisi veniale, nisi admisceatur aliquid iniustitiæ faciens illud mortale.Gula quæ est inordinatus appetitus, seu delectatio inordinata cibi,non est nisi venialis, nisi ibi ponatur vltimus finis, aut interueniat transgressio diuini mandati.

Proposi. 5. Peccata non sunt paria.Hæc est contra Stoicos, quos Cicero defendit in paradoxis,& est contra Iouinianum. Patet quia alia sunt mortalia alia venialia, atque in ipsismet alia sunt grauiora. Nam Matth.5.posuit Christus inæqualitatem. Qui irascitur fratri reus erit iudicio, qui dixerit Racha reus concilio qui dixerit fatue reus Gehennæ, &.10.cap. Tolerabilius erit terræ Sodomorum, quam ciuitati non recipienti Apostolos. Ioann.19.dixit Pilato, qui tradidit me tibi maius peccatum habet. Deuteron. 25. iuxta mensuram delicti erit plagarum modus,ergo neque sunt paria neque pares habent pœnas. Stoici fundabant se in priuatione in qua non est magis neque minus. Et quanuis hoc verum sit in priuatione, quæ est pura priuatio, vt mors, tenebræ. Sunt tamen aliæ priuationes retinentes aliquid de habitu, vt ægritudo, quæ sic priuat

priuat sanitatem, quod aliquid remanet de proportione humorum, & ista suscipiunt magis & minus: ita in peccatis licet recedatur à recta ratione non tamen totaliter ordo rationis tollitur,hoc facit ad opinionem Bon.citatā modo.p.3. & quod dictum fuit sup.d.30.p.vlti.de vulneratione naturaliū,quia cum peccatum dicatur macula metaphorice, sicut in corporalibus manus limpida maculatur ex contactu rei immundæ,quanto pluribus rebus mundi cōtrarijs Deo sesē homo immiscet plus fœdatur,plus ęgrotat,plus vulneratur,plus redditur inhabilis ad bene operandum,licet priuatio gratiæ habitualis sit æqualis in quolibet mortali:vnde Alex.2.p.q.127.M.4.distinxit de mortali quod bene vnum est maius altero, sed non magis mortale vnū quam alterū,quia vtrunq; priuat vitam gratię. Vide Thom.1.2. q.73.art.2.&.q.105.art.2.ad.9.argumentum Ricar.hac.d.art.4. q.2.vide & hanc quintam in litera Magistri.lib.3.d.36.

Proposi. 6. Inter mortale & veniale est latissima differentia.Hæc est de fide contra Ioannem Caluinum. Vide fratrē Andream vegam lib. 14.super Decretum.Et sciendū quod mortale dicitur per quod moritur anima spiritualiter,viuit enim per gratiam, per quam inhabitatur à Deo:veniale dicitur tripliciter.Primo modo ab euentu,quia scilicet iam est consecutum veniam, hoc modo mortale dimissum est veniale,& antequam remittatur dicitur ab euentu veniale,idest,remissibile,hoc modo intelligitur Magister.d.22. quando dixit quod Adam putauit peccatum suum fore veniale id est remissibile.Secundo vocatur veniale ex causa,quia minuit malitiam vt peccata ex ignorantia,& infirmitate. Tertio ex natura & ex propria ratione quia est tam leue quod non facit hominem Deo inimicum. De isto est modo sermo noster. Quod quidem est in duplici differentia,vnum veniale ex genere suo,vt verbum ociosum risus leuis differentes à mortali homicidio, & adulterio ex obiecto. Aliud ex imperfectione operis, vel quia materia est leuis vt leue furtum,quod furtum ex obiecto non differt specie à magno & mortali furto, vel ex indeliberatione voluntatis,vt motus subiti. Vide Bona.in hoc.2.d.21.art.3.q.1.Probatur modo propositio ex illo Iacobi.1.vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum,peccatum cum consummatum fuerit

fuerit generat mortem ergo distinxit de generante mortem, & de non generante. Paulus Rom. 1. docet multa esse peccata propter quæ homines digni sunt morte. 1. Corint. 6. dicit, de multis propter quæ homines regnum Dei non possidebunt, idem dicit Gal. 6. Venialia. 1. Corinth. 3. comparat ligno, fœno, & stipulæ, & dicit quod ardebunt, ipse tamen saluus erit sic tamen quasi per ignem. Ipse Dominus in euangelio Matth. 7. Vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides. Vbi ait Hieronymus de his loquitur, qui cum mortali crimine detineantur, minora peccata fratribus non cedunt. Concilium Trident. sessione. 6. cap. 11. facit differentiam inter mortalia & venialia dicens iustos in venialia & quotidiana peccata sine hoc quod desinat esse iusti quandoq; cadere & sessione. 14. cap. 5. & Canone. 7. docet mortalia esse confitenda de necessitate, venialia non, sed tantum ex voluntate Bona. hac. d. num. 47. dicit quod per venialia nō offenditur, Deus: sed minus amatur. Si dicas ergo veniale non est peccatum, quia neque offensa: dico quod simpliciter est peccatum. 1. Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos seducimus, comparatiue ad mortale dicit Bona. quod nō offendit Deum, quia non contemnit Deum faciendo videlicet cōtra finem legis, qui est caritas Dei, sui, & proximi, dicente Paulo Rom. 13. Plenitudo legis est dilectio &. 1. ad Timoth. 1. finis præcepti caritas.

Proposi. 7. Ad discernendum venialia à mortalibus habemus doceri per scripturam sacram, vt quando comminatur mortem. Quando dicit quod reddet homo rationem vt de verbo ocioso, illud est veniale. Secūdo è sacris doctoribus dicentibus esse mortalia, seu venialia. Tertio ex lumine naturali dictāte quæ maxime lædant caritatem Dei, & proximi. Vnde Ricardus de sancto Victore Tract. de differentia mortalis, & venialis ait. Quod non potest committi sine graui contemptu Dei, aut sine graui corruptione sui, aut graui læsione proximi est mortale, cætera omnia iudico venialia. *Corol.* ¶ Ex his infertur quomodo insufficienter distinguit Tho. 1.2.q.88.art. 1.&.5. per hoc quod mortale sit circa finem veniale circa ea quæ sunt ad finē, quia circa finem est motus surreptitius infidelitatis qui est venialis. Similiter & Scotus in hoc. 2. d. 21. quod mortalia sunt circa præcepta, venialia circa cōsilia, quia circa

circa præcepta cōtingit peccare venialiter. Pelus distinxit Wicleph. Vide in. 1. d. 40. p. 5. Nā Thomas & Sco. possunt defendi piè, suosq; habēt sequaces.

Proposi. 8. Licet Deus potuisset prohibere sub mortali ea quæ sunt venialia vt esum ligni primis parentibus, qui de se non erat peccatum vide Scotum in hoc. 2. d. 21. q. 2. litera. D. tamen ex quo non prohibuit, venialia ex natura sua sunt digna pœna tēporali & nō æterna. Ita tenet Scotus in. 4. d. 21. q. 1. litera. D. videtur ad eam esse Thomas. 1.2.q.87.art.3.&.5. dum ait quod mortalia quantū est de se inducunt reatū æternæ pœnæ, ergo à contrario non inducitur de se per venialia. Almainus tract. 3. Moral. cap. 20. tenēs cum Gersone, quod omnia peccata ex natura sua sunt mortalia, videtur velle in hanc adducere Thomam, quia dixit art. 5. quod veniale adiunctum mortali in inferno punitur pœna æterna, ergo quantum est ex natura actus est mortale. Sed contra hoc est, quod solo lumine naturali iuxta mensuram delicti erit plagarū modus. Deut. 25. & Apocalyp. 18. sed mortalia excedunt impro portionabiliter, quia omnia venialia non æquant in malitia vnū mortale, per quod amittitur gratia, & gloria, quæ per omnia venialia simul non amittitur. Item prius est peccare venialiter aut mortaliter quam mereri pœnam, ergo ex natura sua distinguuntur & non ex reatu seu obligatione ad pœnam. Quæ obligatio non est de intentione operantis vt fuit actus peccati. Autoritates sonantes venialia non imputari ad pœnam æternam ex misericordia Dei, debent intelligi, quod ipsius misericordia factum est quod non obligaremur ad illos actus, tanquam ad mortales.

DISTINCTIO XLIII.

De peccato in spiritum Sanctum.

Proposi. 1. Nuenimus in euangelio quoddam peccati genus, q vocatur in spiritū Sanctū de quo dixit Christus Mat. 12. Marci. 3. Lucæ. 12. quod non remittitur neq; in hoc sæculo, neque in futuro.

Proposi. 2. De hoc peccato quid sit variæ sententiæ sunt doctorū. Quidā dicunt

dicunt esse desperationem,& obstinationem:sed diuidūtur,quia aliqui omnē desperationem, & obstinationem vocāt peccatum in spiritum sanctum. Alij non quamcunque, sed illā quā comitatur impœnitentia Magister in litera. Et in hac secūda est Scotus dicens quod est finalis impœnitentia non qua quis decedit sine pœnitentia,sed quia habet propositū nunquam pœnitendi, oriturq; ex desperatione,& procedit ex malitia quæ opponitur bonitati,quæ attribuitur spiritui Sancto,sic peccauere Cain,Iudas, Achitophel,non ex ignorantia,aut passione. Alia opinio dicit q̄ peccatum quodcunque commissum ex malitia,hoc est ex certa electione & de industria est peccatum in spiritum sanctum:& sic concurrunt tria,scilicet,genus peccati mortalis,certa malitia,mētis pertinacia.Hæc videtur mens Thomæ.2.2. q. 14. arti. 1. Alij magis explicando dicunt quod est quando perse impugnatur gratia spiritus Sancti in qua fit remissio peccatorum, Idcirco ponuntur sex species huius peccati·Præsumptio,Desperatio,Obstinatio,Impœnitentia, Impugnatio veritatis agnitæ, inuidentia fraternæ gratiæ.Quoniam hæc vel opponuntur diuinæ bonitati quæ appropriatur spiritui Sancto, vel sunt contraria principio seu dispositioni iustificationis. Nam non possumus auerti,& offendere vnam personam,quin auertamur ab alia saltem virtualiter. Vide in.d.p. 1. de fruitione. Ideo senex qui seipsum excitat ex malitia ad fornicationem non peccat in spiritum Sanctum, quia non de per se impugnatur gratia remissionis peccatorum. Vide Alex.2.p.q.172.& Bona.hac.d.q.1.

Alia opinio dicit quod hoc peccatum fuit illa blasphemia quæ opera miraculosa diuina virtute facta dęmoni tribuebantur.Hāc refert Magister.cap.vlti.ex Ambrosio. Refert eādem Thomas est q; Athanasij Hilarij Hieronymi & Chrysost. De Scholasticis declinat in eam Durandus hac.d.q. 1.& Vega lib.13. super Decreto cap.9.& in hac acceptione,nō diuiditur in illas sex species neq; capitur spiritus sanctus personaliter sed essentialiter,pro vt conuenit tribus personis,quia blasphemauerant de Christo homine vocando voracem.Quādo prædictam sententiam protulit dicit Marcus,quoniam dicebant spiritum immundum habet & Matth. 12.quod dicebant in Beelzebub eijcit dæmonia, ergo de prædicta blasphemia loquebatur distinguendo à blasphemia Christi

Christi hominis. Et forte vt talis blasphemia sit de qua Christus loquebatur requiritur animus scienter obduratus & tanta malitia, vt sit irremisibilis,quantam nos scire non possumus. Nam Paulus blasphemus fuit sed cōsecutus misericordiam, quia ignorans fecit.1. Timoth.1.quod ideo adiunxit ne putaretur peccasse in Spiritum sanctum remissibiliter contra Christi sententiam. Basilius epist.72.ad Euasenos sumpsit peccatum in Spiritū sanctum personaliter puta male sentiendo de persona Spiritus Sancti,separando à patre & filio, dicendoq; esse creaturam.

Hoc peccatum dicitur irremissibile ex triplici causa. Primo quia oppositur principio remissionis, qualiter alia peccata non opponuntur,non tamen quia non possit remitti, hanc dat Scotus. Secundo quia difficulter remittitur & vix,& raro. Hanc refert Magister in litera. Atque in hunc sensum Arist. 5.Metaph. cap.15. vocat impassibilia, quæ vix & parum patiuntur. Tertio quia nunquam de facto remittitur,quamuis de lege posset remitti. Sicut Antichristus potest saluari,tamen de facto nunquam saluabitur.Et hæc videtur probabilior:ex finali impœnitētia annexa,quia in hoc Christus hoc peccatū à cæteris distinxit & expressius apud Marcum.3. Qui blasphemauerit in Spiritum sanctum non habet remissionem in æternum,sed quod remittitur aliquādo non est æternum. *Proposi.3.*

De peccato ad mortem, de quo Ioannes in 1.Canonica capit. 5.ait.Non pro illo dico vt roget quis, varie loquuntur doctores quid sit.Magister in litera dicit ,quod est peccatum mortale in quo quis moritur,quia ante mortem de nullo est desperandum. Vide in.4.Est etiam.Alia inter multas expositio est, quod quia Ioannes præmiserat orandum cum fiducia quod exaudiemur, distinxit de peccantibus, quia exaudiemur pro peccante non ad mortem sed pro inueterato,& obstinato, dicit.Non dico,id est, non præcipio, quia dicere in scriptura significat præceptum, Matt.5.Dico vobis non iurare omnino:aut esto dicat consilium iuxta id.1.Corinth.7.Dico non nuptis, sed viduis.Dico ego non dominus.Non præcipit ergo Ioannes,imo neque consulit quod pro talibus oretur,quia merito pro talibus mueratis,quia secundum humanam prudentiam desperatur cōuertendi,diffidimus; & cum eis diffidentia non est orandum.Idcirco ecclesia pro infidelibus *Proposi.4.*

fidelibus,& perfidis Iudeis non orat nisi in die Parasceues ostendsura viscera pietatis maternæ. Sicubi vero iam aliqui conuertuntur,aut fides incipit propagari orãdum est iuxta id Pauli Colossi. 4,orantes pro nobis vt Deus aperiat nobis ostium sermonis. Idem est de aliquo particulari vsurario,concubinario. Quia nemo potest alteri mereri primam gratiam, sed bonum motum quo disponatur,idcirco vbi tanta est obstinatio,quod merita nostra dissidimus valitura, potius videmur præsumere,quam sperare vt oremus cum confidentia. Nam oratio cum hæsitatione,& diffidentia non est exaudibilis Iacobi.1.cap.

DISTINCTIO XLIIII.

De potentia peccandi:& præsidẽdi,si est à Deo:& quare illi sit obediendum.

Proposi.1. POtentia peccandi est à Deo, non à diabolo neque ab homine. Magister in litera. Intellige per potentiam, voluntatem,& ordinem quem habet ad actum. Nam de deformitate quia nihil est habes supra.d.35. quod non est à Deo,hoc est,abusus libertatis voluntatis. Anselmi autoritatem quod posse peccare non est libertas nẽq; pars libertatis, vide supra d. 25. Scotus dicit hac d. quod libertas est perfectio simpliciter,& conuenit Deo, & secundum hoc non conuenit illi posse peccare,sed quia in nobis est cum limitatione ratione huius conuenit libertati posse peccare. Vide & Alexan.1.p.q. 22.M.2.

Proposi.2. Essentia potestatis est à Deo simpliciter & absolutè,quia Deus volũtate beneplaciti vult esse in ecclesia,imo & in qualibet republica præsidentiã. Hãc ptobat Magister in litera ex Paulo Rom. 13.Non est potestas nisi à Deo &habẽtes potestatem vocat ministros Dei.1.Petri 2.dicuntur reges & duces à Deo missi, in vindictam malefactorum laudem vero bonorum Prouer.8.dixit sapientia.Per me reges regnant.

Proposi.3. In statu innocentiæ fuisset potestas præsidentiæ secundũ imperium politicum,idest,ciuile,& liberum. Nam pater præsideret filio,vir vxori,dirigendo eos in propriam ipsorum vtilitatẽ,quia tunc vnus homo esset superior alio in scientia & bonitate. Secundum imperium despoticum,quod est domini ad seruum nõ fuisset ibi præsidentia,quia seruitus est cum tristitia,& talis dominatio in proprium domini vtilitatem. Caritas verò illius status nullo modo pateretur illos quærere quæ sua essent. Videatur Alexi 2.p.q.99. M.1.&.1.p.q.22.M.3. Bonau. & Ricar. hac d. Thom. 1.p.q.96.art.3.&.4.

Abusus qui est in acquirenda potestate, & in modo vtendi illa est à Deo non simpliciter,sed permissiuè,quia Deus non vult prohibere. Vide in.1. d.45.sic regnauit Saul, de quo dominus Osee.13.Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea,& in.8. loquens de Hieroboam & successoribus. Ipsi regnauerunt & non ex me, principes extiterunt & non cognoui.Iob.34.Regnare facit hypocritam propter peccata populi.Ecclesi.10.est malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens à facie principis, positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere deorsum. Quidam dixerunt malos reges & falsos prophetas venire ex Dei iussione,& non à se. Contra quos facit lib.1.d.46.p.4.& Hieremiæ.27.Mendacium loquuntur,quia nõ misi eos,facit,& cap.14.23.29.eiusdem prophetæ. Proposi.4.

Obediendum est potestati non solum propter iram, sed propter conscientiam,vt docet Paulus Rom. 13. De potestate ecclesiastica patet Luc.10.dicente Christo. Qui vos audit, me audit, qui vos spernit,me spernit,& Pauli.1.Thessa.4. Scitis quæ præcepta dederim vobis per dominum Iesum. Qui hæc spernit non hominem spernit,sed Deum,&.2.cap.2.Tenete traditiones quas didicistis,siue per sermonem,siue per epistolam. Act.15.Perambulabant Paulus & Syllas præcipientes custodire præcepta apostolorum,& seniorum. Per hæc conuincuntur VValdenses,Pseudo apostoli,& Lutherani qui negant obedientiam Romani Pontificis,& alij qui reijciunt epistolas decretales pontificum, & dicunt prælatos non posse condere leges obligantes in conscientia. Vnde inter errores VViclephi damnatos à concilio Constãtiensi.38.dicebat. Decretales epistolæ sunt apocriphæ, & seducunt à Christi fide,& clerici studẽtes eis sunt stulti. Beguardi, & Proposi.5.

Beguinæ damnati in clement. Ad nostrum, de hæreticis in tertio suo errore dicebant, quòd homo in statu perfectionis non tenebatur obedire alicui humano & ecclesiæ præcepto. Sed quia dicit Paulus Rom. 13. quod qui potestati resistunt sibi ipsis damnationem acquirunt, & quod reddẽda sunt omnibus debita, cui tributum, tributum & cetera. Petrus. 1. cap. 2. Deum timete regem honorificate. Serui subditi estote in omni timore dominis non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis Matth. 23. super cathedram Moysi sederunt scribę & Pharisæi omnia quæcunq; dixerint vobis seruate & facite, secundum vero opera eorum nolite facere, ergo etiam malis est obediendũ, vnde & alius error VViclephi reprobatur qui in art. 19. ex damnatis per concil. Constantiæ dicebat. Populares posse ad suum arbitriũ dominos delinquentes corrigere: Christus enim non præcepit apostolis, quòd corrigerent & punirent sedentes super cathedram, sed, quòd eis obedirent. Facit exemplum Dauid. 1. Reg. 24. qui non est ausus corrigere Saulem in spelunca, sed tantum præscidit ei chlamydẽ, & dixit, non faciam vt mittam manum in eum, quia Christus dominus est, & tamen peccauerat occidendo sacerdotes, ibi, 22. & persequebatur persequendo ipsum Dauid iniuste, quem tamen Dauid reuerebatur. Reuerendi ergo sunt superiores, vt gratiam consequamur & gloriam.

Amen.

Finis secundi libri.

BREVI LOQVIVM TERTII LIBRI SENTEN.

in quo tractat Magister hominis peccantis restaurationem, cui restaurationi dedit initium filij Dei incarnatio.

DISTINCTIO PRIMA,

De tempore incarnationis. Quare magis filius, quam pater, aut spiritus carnem assumpsit? Si quælibet diuina persona potuit incarnari? Si filius in ipsa incarnatione aliquid fecit, quod neque pater, neque Spiritus sanctus fecit.

TEmpus incarnationis filij Dei vocatur à Paulo Galat. 4. & refertur in litera Magistri, plenitudo tẽporis. Huius ratio est multiplex. Prima habetur in gloss. ordin. quia spatium adimpletum est, quod præfinierat Deus, in quo lex Moysis durare debuit, sic enim ibi Paulus de legis cessatione sermonem faciebat. Secunda ratio propter impletionem promissionis, ille enim nobis est datus qui fuerat repromissus de quo Ioan. 1. plenus gratiæ & veritatis vbi gloss. ord. Hæc autem gratia dicitur, & veritas, quia sic olim promissum est, & modo exhibitum, scilicet, vt Deus sit in homine implens eũ omni bono, & per eum suos: & interlin. 4. Galat. quia in eo plene Spiritus sancti dona dantur. Fuit enim in Christo dicente Paulo Coloss. 2. omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: de cuius plenitudine nos omnes accipimus *Proposi. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nius Ioan. 1. Tertia ratio propter impletionem figurarum, quæ in Christi aduentu impletæ sunt, vnde Matth. 5. dixit ipse. Non veni soluere legem, sed implere. Datur quarta à Bonauentu. & à Ricardo in. q. literali, propter plenitudinem generationis, cuius est quadruplex modus. Primus sine viro & sine muliere sed de terra vt Adam. Secundus è solo viro vt Eua. Tertius ex viro, & muliere. Quartus è sola muliere, qui in Christo fuit completus, vide Alex. 3. p. q. 8. M. 1.

Proposi. 2. Incarnatio filij Dei fuit possibilis. Hoc est dicere, quod persona diuina potuit assumere naturam humanam: & quod vna persona sine alia. Probatur, quia de esse ad posse valet consequentia, sed persona filij est incarnata sine hoc, quòd persona patris, aut Spiritus sancti incarnarentur, ergo &c. antecedens est articulus fidei. Ioann. 1. Verbum caro factum est, vide Alexand. 3. p. quæst. 2.

Proposi. 3. Modus quo facta fuit incarnatio est, quod in illo instanti in quo natura humana fuisset personata à semetipsa, præuenta fuit à Verbo, vt subsistat, & personetur ab ipso Verbo. Hæc probatur, quia per incarnationem doctores Catholici nihil aliud intelligunt nisi assumptionem, vel vnionem humanæ naturæ Verbo diuino in vnitatem personæ, per quam denominationes concretiuæ denominantes illam naturam competunt personæ verbi. Non enim intelligunt fieri conuersionem vnius naturę in aliam, sicut dixit Eutiches, quod natura humana fuit cõuersa in diuinã. Contra quem est Athanasius in Symbolo. Pro intellectu huius oportet scire quid sit natura, quid suppositum, quid persona. De his tribus vide Alex. 3. p. q. 6. M. 2. art. 3. Natura, quod ad præsẽs attinet, non sumitur prout sumpsit Aristot. 2. phys. sed sumitur pro essentia cuiusq; rei. De qua rei essentia dixit Boetius. lib. de duabus naturis. Natura est vnamquanq; rem informans specifica differentia, quæ vt sic, significat essentiam, vel quod quid est, seu quidditatem speciei. At vero neque sic loquimur de essentia naturæ, sed prout natura addit supra speciem indiuiduationem, videlicet, vt est hæc, & singularis. Consideramus namque naturam hominis aut lapidis in se, atque postea, vt est huius. Suppositum vltra naturam hanc singularem actualiter existentem addit aliquid. Persona idem est quod suppositum, eo excepto, quod

quod suppositum est commune in natura substantiali: persona vero est specialis pro natura intellectuali. vide in. 1. dist. 23. 25. & 26. definitiones personæ & alia plura. De illo vero quod addunt supra naturam variæ sententiæ sunt doctorum. Quidam dicunt, quòd est aliquid positiuum, ideſt, aliqua entitas positiua intrinseca constitutiua suppositi. Hanc impugnat Scotus hac. d. *Caiet.* quæst. 1. & quanuis iam ab scholis sit explosa, reuocatur, & tenetur à Caiet. 3. p. q. 4. art. 2.

¶ Diuus Thom. ambigue loquitur, quia in. 3. p. quæst. 4. art. 2. in corpore articuli, & ad tertium videtur sentire, quod addit aliquid positiuum, quia dicit, quòd oporteret personam corrumpi si præexisteret ante assumptionem, & personam diuina sua vnione impediuit ne humana natura haberet propriam personalitatem: sed si nihil adderet positiuum nullum impedimentum esset præstitum: neque ibi esset aliquid quod corrumperetur. Sed in responsione ad secundum dicit, quod naturæ assumptæ non deest propria personalitas propter defectum alicuius quod ad perfectionem humanæ naturæ pertineat: sed si diceret aliquid positiuum cum spectaret ad perfectionem, quia persona dicit quid perfectissimum in genere substantiæ, illud oporteret deesse. Scotus hic dicit, quod addit duplicem negationem, vide eũ, & supra in. 1. Breui loquio. d. 23.

¶ Frater Andreas Vega dicebat, quod addit aliquem positiuum & affirmatiuum modum se habendi, ex quo modo insurgit negatio illa duplicis communicabilitatis dicta ab Scoto vt quo, & vt quod. Referebat in hoc Durand. hac. d. quæst. 1. ad quartum principale cuius hæc sunt verba. Indiuiduum solum dicit illud, quod singulare, seu vnum numero in omni genere: suppositum autem super hoc addit determinatum modum essendi, videlicet, quòd sit completum in natura, & per se existens, & alteri non innitens. Concedebat pater Vega hæc per ordinem. Primum, quod persona seu suppositum addit aliquem positiuum modum se habendi. Secundum, quòd hic modus est quædam per se subsistentia, ita quod non innititur neq; communicatur alteri. Tertium, quod persona est non men positiuũ, & nõ priuatiuũ contra Gabrielẽ hac. d. q. 1. lite. D.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quartum, quod natura & persona distinguuntur realiter: non sicut res,& res,sed sicut res & suus modus.Quintum,quod ad distinctionem rei & sui modi non requiritur,quòd vtrumq; sit separabile ab altero,sed satis est,quod alterum possit separari, scilicet,quod possit inueniri res sine suo modo. Sextum, quod iste modus potest aliquo modo dici substantialis, quia est idem realiter cum natura nec potest esse sine illa:sed quia potest adesse & abesse,potest vocari accidentalis,sed simpliciter dicēdus est substantialis. Septimum, quod non capitur hic modus sicut capit Scotus modum intrinsecum in. 1.d.3.q.2.litera.E.&.d.8.q.4.litera.q.quia modus intrinsecus,vt de eo loquitur Scotus, non est separabilis à re cuius est modus,quia nonvariat rationem formalem eius,sicut infinitas. & finitas sunt modi entis:intensio & remissio qualitatis.Hæc subsistentia de qua loquimur potest à natura separari. Hanc suam opinionem pater Vega confirmabat per Scotum dicentem hac.d.arg.2. contra secundam viā.q. 1.q nulla negatio potest inesse alicui subiecto,primo,sed inest per affirmationem:idem dicit in.1.d.28.q.2.litera. K.&. L. vbi clarius dicit. Communicarj non repugnat negationi de se, sed tantum per aliquam affirmationem.Quod Scotus explicat per negationem ipse Vega explicabat per affirmationem. Negatio enim aptitudinis ad dependendum,supponit aptitudinem ad propriam personalitatem.

Proposi. 4. Nulla fuit repugnantia ex parte humanę naturæ,neq; ex parte Verbi diuini ad incarnationem. Probatur ex parte naturæ, quia illud quod est prius potest per diuinam potentiam absolui & esse sine posteriori:sed singularitas humanæ naturæ, & cuiuscunq;, est prior natura,quam suppositum, ergo potest per diuinam potentiam esse natura sine hoc,quòd supponitetur à semetipsa,& cum possit supponitari in supposito alterius naturæ, nullaq;ne natura substantialis inueniatur nisi supposita à se, vel ab alio, potuit natura humana supponitari à Verbo diuino sine repugnantia ex parte sua. Confirmatur, quia est in potentia obedientiali ad Verbum. Quòd neque ex parte Verbi probatur,quia per talem vnionem,nulla facta est mutatio,neque compositio,neque aliqua imperfectio in Verbo. Dicit enim incarnatio secundum Scotum relationem disquiparātiæ extrinsecus adue-

aduenientem,quæ non est eadem in vtroque extremo:in natura humana fundatur ista relatio realis habens pro termino verbū sine hoc quod in verbo correspondeat relatio saltem realis, sed duntaxat terminat Verbum istam dependentiam,quod nullam dicit imperfectionem.

Nullum potest reperiri exemplum sufficiens in creaturis ad hanc vnionem.Hanc tenet & explicat Ricardus. hac. d.q.1.po- *Proposi. 5.*
test in istam afferri illud Pauli.4.Philipp.Pax Dei,ideſt,incarnatio:quæ exuperat omnē sensum. Dicit enim ibi Glosſ. ordi. pax, quia ipse Deus pacatus est,& idem Paulus Eph.2. Ipse Christus est pax nostra.Igitur ex nullo sensibili possumus ad eam sumere exemplum,quandoquidem exuperat omnem sensum. Facit illud dictum Baptistæ.Ioan. 1.Non sum dignus,vt soluam corrigiam calciamenti eius.Quod exponit Gregorius. hom. 7. super euangelia de incarnatione,quia per calciamētum assumpta mortalitas designatur.Corrigia vero calciamenti est ligatura mysterij.Ioannes itaque soluere corrigiam non valet,quia incarnationis mysteriū nec ipse inuestigare sufficit, qui hoc per prophetiæ spiritum agnouit: Ac si patenter dicat. Quid mirum si ille mihi prælatus est,quem post me quidem natum considero,sed natiuitatis eius mysterium non apprehendo.Hæc Grego. Vnde patet hoc mysterium non esse demonstrabile pro statu isto, cū sit articulꝰ fidei,& Ioāni ꝓphetę illuminatissimo fuerit modus incognitus.Neq; idcirco doctores desierunt quærere similitudines in ipsum manuducentes.Scotus dicit quod potest patere aliqualiter in subiecto & accidente:subiectum est prius natura,quam accidens & sustentat accidens, sic verbum humanitatem, quāuis ex alia parte est magnum discrimen.Neque est tam alienū exēplum quam extimat Caiet.3.p.q.2.art.6. quia etiam accidēs dat aliquas denominationes subiecto,& aduenit habenti esse completum.Neque affertur hoc exemplum ad explicandam vnionem essentialem,cum vnio subiecti&accidentis sit accidentalis, sed ad explicandam dependentiam à supposito extrinseco. Neque exempla debent esse per omnia similia,vt ex Damasceno libro.3.cap.26.deducit ibi Thomas ad.1. Aliud exemplum est rami inserti,& arboris cui inseritur, vbi manet vtriusque arboris natura,& secundum aliquos est ibi vna hypostasis,ideſt suppositum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum ita tenet Alex. 3. 1. p. q. 7. M. &. arti. 1. Alij vt Caieta. citatus hoc negant quia dicitur. 5. Metaphy. ca. 6. Quæcũque numero, ſpecie quoq; vnum ſunt: quæcũque ſpecie, non etiam numero. Conſtat vero ramum inſertum, & arborem diſtingui ſpecie ex fructibus, ergo non ſunt vnum numero: & ſic nec vnum ſuppoſitum. Sed quia hæc quæſtio eſt problematica, ſi ſunt vnũ numero, Reſpondent alij interpretantes Ariſtotelem, quod quæ habent ſpeciem perfectam, ſi differũt ſpecie, differunt etiam numero. Si non habent ſpeciem diuerſam perfectam ſed imperfectam, non differunt numero. V. g. Album & dulce differunt ſpecie, tamen ſunt vnum lac numero. Ad hanc ſimilitudinem affert Durã. hac. d. q. 1. illud Apocaly. 5. & 22. vbi vocatur Chriſtus radix Dauid, & Iacobi. 1. vocatur inſitum verbum. Quamuis de verbo prædicationis, alij intelligant. Aliud eſt de anima & corpore: ita Athanaſius in ſymbolo. Caiet. vbi ſupra dicit nihil in creaturis inueniri tam ſimile, citatque Thomam. 4. contra gent. capit. 41. Habet nihilominus ſuas diſſimilitudines, quia ibi eſt vnio diuerſorum in natura non tamen in perſona, quia anima & corpus integrant vnam naturam hominis per informationem. Idem Caiet. ſermone habito coram Alexan. ſexto in dominica. 1. aduentus, habeturq; in additio. 3. p. ponit aliud de vnione corporis ad mẽbra: conſiderando videlicet membra non vt partes ſunt corporis ſed vt ſunt organa coniuncta. Poſſunt afferri authoritates ſcripturæ, quia humanitas vocatur pes. pſal. 131. Adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. Vocatur & manus Iob. 26. Obſtetricãte manu eius eductus eſt coluber tortuoſus, ideſt, diabolus, cuius cauernæ vt ibi dicit Grego. corda fuerant iniquorũ. Ille, enim (dicit Grego.) de carnalibus hominum cordibus expulit, qui propter homines ad incarnationem venit. Dumque corda fidelium tenuit, quaſi manum ad latibula ſerpentis miſit. Vocatur & brachium. Fecit potentiam in brachio ſuo Lucæ. 1.

Propoſi. 6. Nulla eſt repugnantia neq; ex parte alterius naturæ ſubſtantialis, neq; ex parte Verbi, vt poſſit fieri modo alia vnio in vnitatem ſuppoſiti. Ita quod ſicut verbum diuinum aſſumpſit naturã humanam in atomo, ideſt, in ſingulari: puta hãc naturam indiuiduam vt dicit Damaſ. lib. 3. cap. 10. ita poſſet modo cum illa aſſumere naturã aliam, ſcilicet aliud corpus, & aliam animã, & naturam

ram etiam angelicam. Vide Scholaſticos doct. hac. d. Tho. 3. p. q. 3. &. 4. Imo poſſet aſſumere naturam lapidis, & naturã irrationalem, fieretq; cõmunicatio idiomatũ, & prædicationum in concreto: ita tenet Scotus. d. 2. huius. q. 1. contra Henricum imo & contra Alexan. 3. p. quæſt. 7. M. 2. ar. 1. &. quæſt. 11. M. 1. Et credo quòd noſtra eſt communis opinio. Sanctus Bona non diſputat hanc quæſt. tamen in. 2. d. quæſt. 1. ad vltimum dicit quod dedeceret Diuinam ſapientiam, & potentiam, quod aſinus vel aliud brutũ fieret Deus, non tamen negat eſſe poſsibile. Thom. in. q. 4. citata arti. 1. dicit quod ſola natura humana eſt aſſumptibilis, tamen è ſolu. 1. argu. conſtat quod loquitur de potẽtia ordinata. Rica, d. 2. art. 1. q. 4. pro vtraq; facit rationes & ſoluit, quanuis magis videatur eſſe cum hac noſtra opinione. Probatur modo concluſio, quia quælibet natura eſt in potentia obediẽtiali, ſcilicet in potentia paſsiua, vt de ipſa fiat per Dei potentiã quid quid non implicat contradictionẽ. Non, enim fuit in natura humana alia potentia actiua, neq; paſsiua vt aſſumeretur niſi iſta, ergo ſicut ipſa potuit aſſumi, poteſt & alia natura. Ex parte verbi probatur, quia nõ eſt magis cõprehenſa, & limitata eius perſonalitas ab humanitate, quã à diuinitate, ergo ſicut, cum ſit perſona diuina, perſonauit iſtam naturam, poterit perſonare aliam: & probatur de irrationali, quia in triduo mortis Chriſti caro immediate vniebatur Verbo in vnitatem ſuppoſiti, & quod non implicat contradictionem per vnum inſtans poteſt à Deo conſeruari in perpetuũ & ſi conſeruari, potuit etiã immediate aſſumere, & ſicut corpus humanũ, ita aliam creaturam irrationalẽ. Caietan. citata. q. 4. art. 1. dicit hãc eſſe piatũ aurium offenſiuam. Tu dic, q̃ non plus offenderet ſi fieret, quàm offendit eſſe mortuũ, quod in principio offendebat Iudæos, & Gentiles, prime Corinth. primo. Prædicamus Chriſtum crucifixum Iudæis ſcandalum gentibus ſtultitiam: ipſis autem vocatis Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Poſsibilitas, ergo modo non offendit aures niſi indoctas & ſimplices, propter quòd coram talibus non eſt dicendum. Picus Mirandulanus dicit in ſua apologia. quæſtio. 4. quod Henricus, quem dicit vocari ſolennem doctorem ob doctrinæ excellentiam, in ſenio declinauit in opinionem negatiuam dimiſſa hac noſtra affirmatiua

in ca

Universidad de Deusto
Biblioteca

in eaque obijt, quia visa est sibi probabilior. Gabriel. d. 1. q. 2. Stãdo in communi opinione dicit quod verbum posset assumere accidens suppositaliter, sed non propter hoc diceretur verbum accidens, neque inhærens, neque informans, quia accidens nõ dat has prædicationes supposito seu subiecto. Non enim dicitur paries accidens aut informans: imo neque diceretur album, quia albedo non denominat subiectum nisi inhæreat, sed tunc verbo non inhæreret. Do exemplum in eucharistia quia corpus Christi non dicetur album ab albedine panis. Almainus eadem. q. 2. dicit quod stricte loquendo, falsum esset dicere quod accidens suppositaliter vniret verbo, aut quod verbum suppositaret albedinem, quia albedo in se non esset suppositum: large vero, quia assumens est suppositum posset dici vniri suppositaliter. Per hoc patet de natura irrationali quod non assumeretur stricte in vnitatem personæ bene tamen large, quia assumens esset persona. Sed reuera de accidenti mihi est dubium, cum non possit inhærere, neque sit à semetipso suppositabile, cuiusmodi esset illa assumptio: videtur quippe implicatio contradictionis.

Proposi. 7. In casu quod verbum assumeret plures naturas humanas dubium est an esset vnus vel plures homines. Tho. 3. p. q. 3. art. 7 ad 2. dicit quod esset vnus homo ab vnitate suppositi, quia secundũ cum nunquam nomen impositum ab aliqua forma dicitur pluraliter nisi propter pluralitatem suppositorũ. Annotat ibi Caiet. quod pluralitas suppositorum non infert pluralitatem substantiui, ideo licet sint tres personæ non tamen sunt tres dij. Ricar. hac. d. arti. 1. q. 5. quod nec esset vnus homo propter pluralitatem naturæ humanæ, neq; plures propter vnitatem suppositi. De mente Scoti variè sentiunt Scotistæ: frater Andreas Vega opinabatur esse cum Thoma, neque impugnare Thomæ conclusionem sed rationẽ. Asserebat eundem Scotum dicentem. d. 6. q. 1. ad 1. quod in Christo sunt duæ voluntates, non tamen duo volentes, quia concretum non numerat sine numeratione suppositi. Leuchetus refert alias duas sententias, vnam dicẽtium quod secundũ

Argum. Scotum neq; esset vnus homo neque plures. ¶ Quòd si contra

Solutio. dicas, vnum & multa immediate diuidunt eas. Respõdent quod diuidunt non in recto sed in obliquo, & sic verũ est dicere, quod est vnum habens plures naturas humanas, ita quod natura humana

mana est in obliquo: Alia est quod esset plures homines, scilicet tot quot naturas haberet. Hanc esse mentem Scoti tenet Leuchetus, & ego ita credo quia expresse dicit in reportatis hac. d. q. 4. Concederem quod si filius assumeret plures naturas humanas si mul, quod esset vnus humanatus, sed tamen plures homines: & dicit quod terminus numeralis additus adiectiuo facit numerari substantiuum ibi intellectum, vt duo scientes, idest, duo supposita: quando additur termino substantiuo non facit numerari ni si ipsum terminum substantiuum, vt plures homines, non numerat personas, sed ly hominem. Pro hac sententia potest sic argui. Si verbum assumeret naturam angelicam cum humana simul diceretur angelus & homo, sicut modo dicitur Deus & homo, ergo assumendo & personando plures naturas humanas quarum quælibet in se fuisset vnus homo dicetur plures homines. Potest confirmari per hoc, quod apud veteres doctores homo etiam supponebat pro natura humana & dicebant verbum assumpsit hominem. Vide literam Magistri sequenti. d. capitu. vltimo. &. distinct. 5. capitulo. vltimo & Alex. Hall. 3. p. quæst. 4. M. 7. dicentem tamen, quod proprie loquendo supponit pro persona: tamen improprie pro natura. Quæstio est de nomine. Thom. 3. p. quæst. 4. articulo. 3. idem dicit quod Alexan. Videlicet quod improprie dicatur assumpsit hominem, ideo sit exponenda.

Quamuis pater & spiritus Sanctus potuissent incarnari, quia *Propo. 8.* nõ est plus in vna persona quam in alia, decuit vero magis quod filius incarnaretur. Hanc docet Magister in litera, & Alexan. 3. p. q. 2. M. 5: Bona. hac. d. art. 2. q. 3. Ricar. arti. item. 2. q. 3. vt, scilicet idem esset filius in diuinitate & humanitate, & per filium naturalem fiamus filij adoptiui: & quia persona assumens humanitatem debuit esse mediatrix inter Deum & hominem, congrue hoc fecit filius qui est media, & secunda persona Trinitatis. Peccauit etiam homo appetendo diuinam similitudinem, & æqualitatem, quæ filio appropriatur, ergo filio competebat vindicta, & indulgentia. Vide Bernardum sermone primo ad uentus afferentem illud Ionę. 1. Propter me orta est tempestas mittite me in mare. Vltra quia per vnius obedientiam eramus constituendi iusti, sicut per vnius inobedientiam fui-

mus peccatores Rom.5.magis ergo congruebat filio obedire patri quam aliam personam alij.

Propos.9. Licet solus filius sit incarnatus, tamen incarnationem omnes tres diuinæ personæ sunt operatę. Ita Magister in litera cap.vlti. Dat Sanctus Bona.2.quæst.huius.d.2.argu. exemplū de tribus puellis quæ vestiunt vnam illarum, quia induitio est à tribus, vna tamen sola induitur. Dat aliud Alex.3.p.q.4.M.2.quia Iudicum 14.dixit Samson patri & matri. Accipiatis mihi vxorē de filiabus Philistijm: per talem acceptionem non conceditur accepisse sibi vxorem pater, & fieri vxoratum: sed accepisse filio & filius fuit vxoratus. Probatur modo conclusio ē sententia Augustini & habetur in litera. Indiuisa sunt opera Trinitatis. Ratio huius est, quia dependere à Deo tanquam à causa dicit perfectionem in causa, causa enim continet effectum virtualiter, & eius perfectionē eminenter, præsertim causa prima neque vlla perfectio est in vna persona quin sit in alia. Vide in.2.dist.1.p.2.quod terminus dependentiæ causalis est essentia diuina. Terminus dependentiæ suppositalis, est personalis proprietas, quæ est alia patris, alia filij, alia spiritus sancti. Hæc dependentia non requirit perfectionem in termino, sed quod terminus sit independens suppositaliter, ideſt, incommunicabilis. Secundum Scotum quodlib.19.à litera.H. vsque ad literam.K. entitas hypostatica non est perfectio simpliciter, neque secundum quam aliquid formaliter perficitur. Neque propterea est imperfecta quia sufficit quod sibi repugnet imperfectio qualis conuenit dependenti. Perinde potest responderi stando in opinione Thomæ de qua in.1.distinct.1.p.10. de frui, quod non potest videri vna persona in patria sine alia, quod visio, seu cognitio quod idem est, fertur in obiectum vel est de obiecto in ratione veri, vna est autem veritas patris & filij, non tamen vna personalitas. Ad conclusionem est autoritas Christi dicentis Ioan.5. Amen, amen dico vobis non potest filius à se facere quicquā nisi quod viderit patrem facientem. Quæcunque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit. Hanc autoritatem optime ponderat Scotus quodlib.8.in principio: quia dicens, quæcunque ostendit quod non se habent pater & filius in agendo sicut causa vniuersalis & particularis, vt sol & pater in generatione

animalis, quia causa vniuersalis ad plura se extendit quam particularis: Cum dicit. Hæc patet, quod non sunt causæ variæ respectu diuersorum causatorū, sed eorūdē: ex hoc quod, facit non se habent sicut agens & ratio agendi, ratio quippe agendi non proprie agit, similiter: quia non se habent sicut causa superior & inferior, quæ non agit virtute propria sed alterius, puta dependenter, & imperfecte. Nec etiam agunt sicut duæ causæ partiales continentes vnam causalitatem perfectam. Ratione sic ad conclusionem: Eadem est ratio formalis agendi tribus personis, scilicet intellectus, & voluntas vel actus intellectus & voluntatis, ergo agente vna persona omnes tres agunt.

Si possent omnes tres diuinæ personæ assumere eandem naturam numero in vnitatem personæ controuersa quæstio est. *Propo.10.* Diuus Anselmus clarè tenet quod non libro.2. Cur Deus homo capitulo.9. dicens. Quærendum est in qua persona Deus qui est tres personæ hominem assumat. Plures enim personæ nequeunt vnum eundemque hominem assumere in vnitate personæ, quare in vna persona tantum hoc fieri necesse est. Neque potest stare solutio diui Thomæ. 3. p. quæst. 3. artic. 6. quod ibi homo supponat pro persona, quia eo modo supponit vtrobique homo, cum dicit quod tres personæ non possunt assumere hominem, & cum dicit quod vna diuina persona potest assumere. Tum etiam quia idem Anselmus libro de incarnatione Verbi. capitul.5. ait. Cum profertur homo natura tamen quæ communis est omnibus hominibus significatur: Cum vero demonstratiue dicimus istū vel illum hominem, personam designamus. Sed idem, eadem, idem, est relatiuum identitatis non demonstrationis, & vnus non demonstrat sed facit singulare vagum, ergo Anselmus non de persona loquebatur in citata autoritate. Cum Anselmo sunt quatuor nostri doctores, Alexan. Hall. 3. p. quæst. 2. M. 4. Qui tamen dicit quod hoc singulare ex anima & corpore potest assumi à tribus personis. Cuiusmodi autē esset illa cōmunicatio nō est hominis definire. Nā non esset in vnitatē personæ Bona. hac. d. art. 1. q. 3. Scotus hac. d. q. 2. & in reportatis. q. 3. Ricar. hac. d. art. 1. quæst. 4. Ratio huius opinionis est implicatio contradictionis tenentis

se non ex parte assumptæ naturæ, neq; ex parte personarum, sed ex modo vnionis, quæ est ad personam quia, scilicet ita vnitur vni personæ quod non alij, ita dependeat ab ista, quod non ab illa. Contraria est opinio Thomæ vbi supra & ibi Caieta. Sequuntur Nominales. Gabriel. hac. d. q. 1. arti. 3. dubio. 3. citato Ocham in. 3. quæst. 1. & in quodlib. 4. quæst. 12. Almainus hac. d. quæst. 1. Petrus de Aliaco in hoc. 3. quæst. 1. sub litera. M. imo & Ioannes Bassolis Scoti discipulus hac. d. q. 4. Ratio huius opinionis stat in hoc quod personari pluribus personis diuinis nihil aliud est quam communicare huic humanitati plures personalitates alienas infinitas appropriando illas illi per quod non ponitur vnam personam assumi in vnitatem personalem alterius persone, puta si modo pater assumeret humanitatem filij, nō ideo assumeret personalitatem filij. Et addit quod persona diuina assumens terminat dependentiam naturæ assumptæ, sicut si personaretur propria personalitate intensiue, non tamen extensiue. V. g. Album vt quatuor est simile alteri albo vt quatuor intensiue, quia tota similitudo vnius terminatur ad totam similitudinē alterius, non tamen extensiue quia potest esse simile alteri albo vt quatuor ita personata personalitate aliena. Personalitate propria ita personatur quod intensiue, & extensiue non potest terminari ad aliam.

DISTINCTIO II.

De modo & ordine quo filius Dei assumpsit naturā humanā

Proposi. 1. FIlius Dei assumpsit totam naturā humanam, scilicet, corpus & animam, ita docet Magister in litera. Alexan. 3. p. quæst. 4. M. 4. Probatur primò per Damascenum dicentē lib. 3. cap. 6. Omnia assumpsit corpus & animam rationalem & intellectiuam, & eorū proprietates. Nā quod inassumptibile est, incurabile est. Secundò probatur cōtra multos, & varios hæreticos. Primo de corpore Matth. 1. liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Rom. 1. Factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Galat. 4. Misit

Misit Deus filium suum factum ex muliere. Tertio quia in scriptura sæpe Christus dicitur habuisse verum sanguinem, sed verus sanguis non est deficiente vero corpore, & vera carne, ergo Christus non habuit corpus phantasticum, vt dixere Manichæus & Priscillianus. Neq; illud traxit è cœlo vt asseruit Valentinus. Neque formauit ex elementis, vt dixit Appelles. Alioquin neque fuisset filius Dauid, neq; factus ex muliere, neq; habuisset verum sanguinem dicente Paulo. Ephes. 2. facti estis prope in sanguine Christi, & Ioann. 1. epistola. cap. 1. sanguis Iesu Christi filij Dei emundat vos, &. 2. cap. 4. omnis spiritus qui non confitetur Iesum Christum in carne veniisse ex Deo non est, & hic est Antichristus. Ebion & Cherinthus negauerunt Christum esse Deum.

¶Si dicas ex Paulo. 1. Corinth. 15. secundus homo, idest, Christus, de cęlo cœlestis. Respondet Bona. hac. d. art. 2. q. 1. quia missus est à patre de cœlo. Caro enim eius formata est secundum diuinam operationem. Hęc Bona. ita quòd dicitur cœlestis ex modo generationis corporalis. Vel dic secūdo, quòd dicitur homo cœlestis propter communicationem idiomatum, sicut dicitur Deus mortuus. Has ambas expositiones vide in gloss. ordi. *Argum. 1.*

¶Quod etiam idem Paulus dixit Philipp. 2. de Christo, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo: non est dictum, quia non sit homo secundum veritatem, sed exprimitur veritas humanæ naturæ, secundum quam qui sunt eiusdem naturæ dicuntur similes. Eccle. 13. Omne animal diligit sibi simile, id est, eiusdem speciei, Genes. 1. Faciamus homini adiutorium simile sibi. Et ibidem cap. 5. Vixit Adam centum triginta annis, & genuit filium ad imaginem & similitudinem suam, vocauitq; nomen eius Seth, quem constat habuisse verum corpus, & veram animam, licet dicatur factus ad similitudinem patris Adæ. Probatur modo nostra conclusio, de anima rationali. Matth. 26. dixit Christus, Tristis est anima mea vsq; ad mortem, ergo habuit veram animam rationalem. Nec valet dictum hæretici Apollinaris, quòd assumpsit animam sensitiuam, non rationalem, quia tristitia proprie pertinet ad rationalia, cum sit de his, quæ nolentibus accidunt vt infra. d. 15. Nolle autem & velle cum sint voluntatis supponunt animam rationalem, quia sensitiua non proprie *Argum. 2.*

dicitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur,tristari sed dolere.Secundo Lucæ.2.Iesus proficiebat ætate & sapientia:sed sine anima rationali non poterat proficere sapientia.Non ergo verbum supplebat vicem animæ rationalis,vt

Argum. dixit hæreticus Eunomius referente Bona.hac.d.nu.30. ¶Cum Ioan.1.dicitur.Verbum caro factum est,locutio est per synecdochen capiendo partem pro toto & sumpta est pars magis nota sicut Isaię.40.videbit omnis caro,idest omnis homo,pariter quod os domini locutũ est.Conclusio expressa est in Symbolo Athanasij.Perfectus homo ex anima rationali,& humana carne subsistens.

Proposi. 2. Verbum diuinum simul tempore assumpsit totam naturam humanam,imo ipsa natura humana simul tempore fuit formata & verbo vnita,adeò quod non fuit corpus formatum per varias transmutationes,& postea infusa anima,vt sit in nobis. Hanc docet Magister in litera.Alex.3.p.q.8.M.2.&.q.9.M.4. Et est Damasceni lib.3.cap.2.dicentis.Simul caro, & Dei Verbi animata caro,rationabilis& intellectiua. Ad huius intellectum sciendum in qualibet hominis generatione considerari tria. Primum est translatio materiæ ad locum conuenientem generationi.Secundum organizatio perfecta corporis per alterationem ipsius materiæ. Primum fit per verum motum localem in secundo etiam est motus quo locus minor occupatur.Tertium est,animatio corporis.In generatione Christi fuit quartum,scilicet,vnio ipsius ad verbum.De tribus certum est inter omnes,quòd facta sunt in instanti temporis,quanuis non simul natura. De primo Scotus dubitat.q.3.huius,quia si ponatur delatio materiæ fuisse in tempore, dicit magis posse saluari Mariam fuisse cooperatam ad illum motus.In repositis.d.4 q.3.& est etiã dubius,magis vero declinat in hoc,quod facta sit delatio materiæ in instanti.Ioannes de Bassolis hac.d. quæst.4. absolute tenet, quod fuerit in instanti. Diuus Thom.3.p.quæst.33.art.1.tenet,quòd in tempore, quia est contra ipsam rationem motus localis corporis cuiusque, cuius partes subintrant locum,quòd sit in instanti,& ideo non potuit esse in instanti. Alij negant in delatione sanguinum beatæ Virginis fuisse motum localem, sed mutationem subito factam à Spiritu sancto. De materia ex qua fuit corpus Christi formatum dicit Almainus hac dist. quæstio.1.illud corpus non fuit formatum è superfluo vt è spermate, sicut cætera corpora, sed ex purissimis sanguinibus virginis. Scotus vbi supra in reporta. dicit,quòd sanguis, ex quo corpus Christi fuit formatum erat in venis beatæ virginis.Dat occasionem huic sententiæ Damas. lib.3.cap. 2.dicens.Filius Dei construxit sibijpsi ex castis & purissimis sanguinibus carnem animatam anima rationali & intellectiua, primitias nostræ consperssionis non cum semine, sed conditorio opere per Spiritum sanctum. Vbi videtur negare non solum virile, sed maternum etiam semen. Alexand. 2.p. quæst.92.Memb.7. dicit hanc autoritatem Damasc.non intelligi de sanguine,qui est vnus de quatuor humoribus, sed quod ibi sumitur sanguis pro carne. Vnde quandoque dicitur factus de carne, quandoque de sanguinibus, & quia illa portio carnis de qua factus est Christus secundum corpus vim habebat seminis, propterea conuenienter sanguis nominatur, qui est in propinquiore conformitate ad semen quam caro.Hęc Alexand. Ricar. d.2.art.2.q.1. refert,quòd tenẽtes ministrasse sanguinem & non semen dicunt illum sanguinem fuisse subtilem & purum, quanuis aliæ matres ministrent sanguinem menstruum grossum, & impurum:ipse vero Ricardus tenet quod materia corporis Christi fuit medium inter sanguinem, in quo perfecte manet forma sanguinis,& illud in quo est perfecte forma seminis. Nobilius tamen & purius in virgine,quam vnquam fuerit in alia muliere.Bona.d.4.num.33.refert quosdam dicentes beatam Virginem ministrasse semen, quod verbum,ait,non est frequenter in ore versandum propter munditiam, & quia certitudinem nõ habet ex se,neq; verbis sanctorum videtur multum consonare.Ad hoc melius intelligendum scito,quod inter Arist.& medicos nõ conuenit.Nam medici fatentur matres ministrare semen: Arist. negat,vide infra.d.4.p.5. ideo doctores scholastici negantes interfuisse semen sequi videntur Aristot.inter quos est Tho.3.p.q. 31.art.5.qui & ipsum citat Arist.Tenentes cũ Galeno,& sequacibus,quod mulieres ministrent semen,quia vt ipse Galenus ait, imo & ipsæ mulieres confitẽtur, semen emittunt tam in somno, quam in vigilia: vnde & interius habere testiculos dicũtur sicut viri exterius(quod in anatomia muliebris corporis verũ dicitur apparere) quibus semẽ expellũt in loca sua vt viri semini cõcurrat,

rat,& menstrua excoquat,& formet non habebunt pro inconuenienti dicere,quod Maria semen ministrauit discindendo, sine tamen libidine vitiosa,& sine amissione virginitatis cooperãte Spiritu sancto,& virtute altissimi obumbrante. Caieta. vbi supra Thomas,dicit hoc non obstare fidei. Possunt pro se afferre, quod loqui de his affert turpitudinem propter peccatum, quia in statu innocentiæ fuisset honorabile connubium tori immaculati & Deo grati:& quòd de beata virgine intelligatur illud Cãt. 7. Quã pulchra es & quam decora carissima in delicijs, quia vitium in illa decisione non fuit. Ad id de sanguinibus possent dicere, vel quòd propter honestatem dictum sit de sanguine menstruo licet puriori: vel quia semen est superfluum tertiæ digestionis vt habes infra. d. 3. p. 1. & secundum Arist. 1. de generat. animalium cap. 19. est excrementum alimenti, eiusq; vltimi & sanguinei, quia vltra modum emissum cruentum prodit. Cum sit ergo sanguineum licet postea ad loca generationis attractum ex ipsis locis albescat dixere doctores sanguinem ministratum, vocantes materiam nomine quod prius habet sicut virga Aaron Exod. 7. versa in colubrum adhuc vocatur virga,& dicitur deuorasse virgas magorum, quæ tamen tunc erant serpentes. Quicquid igitur sit, in vltimo instanti quo virgo consensit dicens. Fiat mihi secundum verbum tuum, ecce ancilla domini, verbum in vtero caro factum est, sicut in vltima probatione verborum sacramentalium est in hostia.

Argum. ¶Si contra hanc arguas ex dicto August. supra id, quod dixerũt Iudæi de templo Ioan. 2. quadraginta sex annis ædificatum est: quòd hic numerus dominici corporis perfectioni conuenit, quia vt dicunt physici tot diebus humani corporis forma perficitur: ergo non in vno instanti formatum fuit.

Solutio. ¶Respondet Magister in litera sequentis dist. quod quia in ipso momento conceptionis & vnionis distinctio mẽbrorum à Deo fuit tenuis & parua vt humano visui vix posset subijci, diebus autem quadraginta sex, perfecta facta est & notabilis, ideo ea dixerit August. Alex. 3. p. q. 9. M. 4. & Ricard. in eadem. d. 3. exponendo literam dicunt ex Augustino, quod isto modo in nobis formatur conceptio, quòd primis sex diebus est ad lactis similitudinem. Nouem sequentibus conuertitur in sanguinem. Duodecim solidatur. Alijs decem & octo ad perfecta venit lineamenea. Qui sunt

sunt dies. 45. Toto alio tempore vsq; ad partum crescit & augetur, fuere igitur. 45. dies in quolibet hominis conceptu, quibus alter dies additur vt videri oculis possit: tot dies formationi corporis Christi tribuuntur, vt videri sufficienter posset sicut alia hominum corpora. ¶Ex quibus sequitur corpus Christi domini fuisse in sua formatione minimum omnium corporum humanorũ. *Corol.*

Non obstante hac secunda concedendum est, quod verbum vniuit sibi corpus per animam, & animam per spiritum. Ita docet Magister in litera, & Alex. 3. p. q. 4. M. 5. est ad hanc autoritas Damasce. lib. 3. cap. 6. dicentis. vnitum est carni, mẽtis medio, Verbum Dei mediantis inter Dei puritatem, & carnis crassitiẽ. Est & August. cuius verba vsurpat Magister in litera, sumitur ibi spiritus pro superiori parte animæ: Anima, pro inferiori tecundum quam viuificat corpus, vt dicunt Alex. citatus & Bonauẽt. hac. d. nu. 39. qui Bona. dicit, quòd per hæc duo nihil aliud datur intelligi, quã illud corpus congruum esse ad vnionẽ, quod habet per animã viuificari, & per spiritũ ad perpetuitatẽ & incorruptionẽ ordinari. Qui spiritus est ęternus & separabilis à carne. Anima ergo prout operat̃ per intellectũ & volũtatẽ est spiritus. De medio quomodo fuerit in ista vnione docet Scotus. hac. d. q. 2. & in reportatis. q. 1. dicens, quòd est duplex medium, quod, & quo. Sicut in actione est quod agit, ideſt, ipsum totum agens, quo agit est forma. Medium quod, est illud quod primo assumitur in se, & per assumptionem eius assumitur aliud, verbi gratia, quãtitas est medium quod, inter substantiam & qualitatem, quia qualitas recipitur in substantia mediante quãtitate, & ipsa quãtitas recipit qualitatem. Mediũ quo est ratio formalis, ideſt, quidditatiua recipiendi. Intellectus est mediũ quo, ideſt. ratio formalis, qua totũ intelligit. Visus est medium quo, ideſt, ratio formalis hominis videntis, quanuis respectu formæ receptæ sit materialis. Dicit ergo Scotus, quod in ista assumptione non fuit Medium quod, sed ipsa natura humana fuit primo assumpta, ideſt. immediate, fuit tamen mediũ quo, scilicet, anima corporis, spiritus animæ, ideſt, ratio formalis huius naturæ. Sicut ipsa anima est ratio recipiendi risibilitatem, non tamen recipit risibilitatem in se, sed totus homo. Per hanc distinctionem exponit Scotus autoritates. Longa in hac parte fit altercatio Metaphysicalis, an totum dicat aliam *Propoſi. 3.*

entitatem distinctam à suis partibus? Scotus hîc tenet partem affirmatiuam. Aliitenent negatiuam. Est & alia quæstio. An totum sit primo assumptum, vel partes? Hoc est si assumptio primo terminatur ad totum, vel ad partes. Scotus tenet, quod ad totum, & quia totum est assumptum partes sunt assumptæ, scilicet, anima, & corpus: ideo in morte non fuit necessaria noua assumptio, sed ex prima assumptione remansit corpus, & anima vnita Verbo. Alij dicunt, quod quia primum in intentione est vltimum in executione, primum in intentione fuit totũ. & sic primo partes fuere assumptæ, quia domus cum fit ab artifice habet sua media quę pertransit, scilicet, fundamentum, parietes, tectũ, ita dicunt, quod licet fiat à Deo tota simul habet illa media. Sic in proposito quãuis fuerit assumptio totius, tamẽ primo terminabatur ad partes. Adhoc affertur mors Christi, quæ fuit quasi resolutio, & tota natura desijt ab assumptione remanente vnione ad partes, sed primum in resolutione fuit vltimum in exequntione, igitur licet nõ tempore tamen intellectu prior est assumptio partium via executionis, seu operationis. Assumptio totius est prior intentione & simpliciter. Ita tenet Tho. 3. p. q. 6. art. 5. ad. 1. & ibi Caieta. nititur

Proposi. 4. soluere argumenta Scoti contra Thomam.

In ista vnione gratia habitualis non fuit mediũ vt natura humana assumeretur. Hęc probatur à Scoto hac. d. q. 2. & à Thoma 3. p. q. 2. art. 10. & q. 6. ar. 7. Ioan. 1. Vidimus gloriã eius quasi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis, ergo tãta gratia collata fuit illi naturæ, quia vnita fuit filio Dei, & non è conuerso, ideo vnita, quia habuit tãtam gratiam. Ratione. Gratia habitualis animæ Christi non est in illa ex vi sacramẽti, neq; ex vi meriti, nec ex immediata donatione Dei sine aliquo respectu, ergo propter istam vnionem, quia non decebat dari summam gratiam humanitati non vnitæ. Confir. quia alias nulla gratia accessisset animę Christi per istam vnionem, neq; aliquod donum, si prius habebat summam gratiam & summa dona. Hæc videtur cõtra Alex. 3. p. q. 7. M. 2. art. 1. & q. 11. M. 1. & contra S. Bona. hac. d. nu. 44. & quanuis de Alexandro videatur maius dubium quomodo intelligat gratiam esse medium, quandoquidem fatetur naturam, quæ non est gratificabilis, imo & gratificata non esse vnibilem, propter quod videtur tenere gratiam esse necessariam. Tamen de

de S. Bona. non videtur, quod si intellexerit gratiam esse mediũ congruitatis, quòd voluerit gratiam prius inesse realiter & actualiter, sed quod illam naturam non assumpsisset nisi eam gratificare disposuisset, & quod congruebat, quod assumeret naturam, gratificabilem: vel quod prius natura fuit collatio gratiæ, quam vnio. In hoc attendenda sunt verba quæ dixerat num. 39. petendo si assumpsit corpus mediante anima medio congruitatis, dixit enim sic. Non erat congruũ, quòd Dei Verbum, quod est vita, acciperet corpus nisi viuificatum, nec congruebat eum qui est spiritus immortalis vniri corpori nisi viuificato spiritu immortali, vnde illud corpus esset idoneum ad incorruptionem. A simili cogita ipsum dicere. Non congruebat, quòd filius Dei qui est dilectissimus assumeret naturam nisi gratificatam & dilectã. Nam quod gratia sit causa vnionis aperte ipse Bonauentura negat. Argumenta facta possunt solui stando in hac interpretatione. Ioannis authoritas non dicit, quòd prius fuit vnita humanitas quam gratificata etiam prioritate naturæ, sed quod habuit plenitudinem gratiæ, qualem decebat habere filium Dei humanatum. Neq; opus est ad collationem gratiæ, quod natura prius sit suppositum in se, vel in alio, quia sicut conseruatur gratia in anima separata sine hoc, quòd sit suppositũ, ita posset infundi, & multo magis intelligi, quod prius natura infundatur gratia humanitati quã in verbo suppositaretur. Cum habere gratiam non sit operari, sed recipere, & habere se passiue. Postquã fuit suppositata fruebatur, & operabatur, vt actio esset suppositi. Bonum est exemplum eiusdem Bona. nu 39. De nobili muliere, quæ mediã te nobilitate habet congruentiam vt sit sponsa regis, cum illi rex vnitur, magis vnitur vt conjugi, quam vt nobili, vel pulchræ, ita gratia facit congruentem ad vnionem non tamen est causa vnionis. Ad hanc vide Ricard. hac. d. ar. 2. q. 3. pro vtraq; opinione soluentem rationes.

Gratia vnionis capitur multipliciter, vt patet per doctores. *Proposi. 5* Alex. 3. p. q. 12. M. 1. Bona. hac. d. num. 48. Thom. 3. q. 6. ar. 6. & q. 7. ar. 11. & 13. & q. 2. ar. 10. Dico ergo summatim, quod gratia vnionis sumitur intransitiue, idest, ipsa vnio, quia genitiuus ibi non regitur à nominatiuo ex vi transitionis. Cum vnio includat esse personale Verbi, & humanitatem, & donum

gratis datum vocetur gratia, esse personale Verbi vocatur gratia quia fuit nobis donatum gratiose in ista vnione. Vocatur gratia ista vnionis quandoq; creata & finita respectu humanitatis, quãdoq; increata & infinita propter personã Verbi. Potest vocari gratia vnionis ipsa gratia habitualis collata animę Christi in hac vnione, & tũc reget genitiuus à nomine ex vi trãsitionis. Alex. citatus vult non solum gratiam vnionis esse gratiam habitualẽ creatam & finitam, sed Spiritum sanctum, qui est Christo datus non ad mensurã Ioã. 3. qui est gratia infinita & increata. Gabriel. d. 1. q. 1. litera. M. ponit secundũ vnã opinionẽ, q; gratia vnionis siue vnio, sit entitas absoluta à Deo creata in ipsa natura humana. In. d. 2. litera. D. dicit sub disiunctione, vnio siue sit relatio, siue qualitas absoluta. Iã. d. 1. p. 4. dixi ex Scoto, q; dicit vnio relationẽ.

Proposi. 6. Dubium est quæ vnio sit præstantior hypostatica an beatifica, Scotus hac. d. q. 1. ad. 1. principale dicit, quod considerando prout modo est de facto hypostatica, hoc est, cum omnibus suis priuilegijs hypostatica est excellẽtior, quippe quæ includit aliã. Si autem consideretur vna sine alia vt in illa quęstione tenet Scotus, quod posset esse vnio sine fruitione contra Henricum, quia cum neutra dependeat ab altera potest prior, puta hypostatica esse sine beatifica, & è conuerso: tunc citra dubium melius, hoc est, vtilius, & delectabilius est animæ per beatificam. Absolute comparando vtramq; dicit Scotus, quod nõ sunt comparabiles, quia hypostatica est ad actum primum. Beatifica ad actum secundum, & sunt alterius rationis. Sed potest dici, quod angelus & homo sunt alterius rationis, & in quãtitate perfectionis entis diuersę rationis bene sunt comparabilia. Thom. 3. p. q. 4. art. 1. 2. tenet, quod vnio hypostatica est maior & perfectior, quia dat esse personale & diuinum, & fiunt optimæ denominationes in concreto, vt quod homo sit Deus. Et licet notitia est melius accidens in se, quã calor, tamen igni melius est per caloré quã per notitiam si in igne poneretur, sic licet homini sit melius per beatificã, hypostatica in se est melior. Gabriel. d. 1. q. 2. litera. G. tenet contrariũ, & philosophatur ex parte terminorũ, quia hypostatica est secundũ rationẽ notionalẽ, terminatur quippe ad personã. Beatifica est secundũ rationẽ essentialẽ, terminatur enim ad essentiam. Autoritates sanctorum præponentes hypostaticam, tunc

tunc erunt interpretandæ, quia loquunt̃ de ipsa cum suis priuilegijs & pro vt includit aliam.

De vinculo vnionis probabile videtur quod dẽpta vnione triũ personarum in diuina essentia, vnio hypostatica verbi ad humanitatem sit maxima. Ad hanc est Bernardus lib. 5. de Considera. ad Eugenium dicens. Inter omnia quæ rectè vnum dicuntur arcem tenet vnitas Trinitatis, secundo loco illa præcellit, qua è cõuerso tres substantiæ vna in Christo persona sunt, posuitque ante hoc ipse Bernar. nouem modos vnitatum. Ad hanc propositionem facit Alex. 3. p. q. 7. M. 2. arti. 3. ad. 1. argumen. distinguit enim quod magis vnum & minus vnum dicitur quantitatiue, & qualitatiuè quantitatiuè est magis vnum, quod pluribus modis est vnum: vel quod in pluribus est vnũ: potest intelligi quantitatiue, idest, extensiue. Dat exemplũ in homine, qui magis est vnũ, quia in pluribus, scilicet natura, & supposito. Qualitatiuè est magis vnum quod magis est indiuisum: potest intelligi qualitatiuè idest, intensiuè. Dat exemplum in Christo quia magis est indiuisa vnitas diuinitatis ad humanitatem in persona, quã vnio animę & corporis & inseparabilior, quã aliqua alia vnitas: & hoc est magis vnum dictum simpliciter. Hæc Alex. Tho. 3. p. q. 2. art. 9. videtur etiam pro hac conclusione & ibi Caieta. Durandus. d. 5. q. 3. tenet quod vnio materiæ, & formæ sit maior quantum ad rationem intrinsecam vnionis, quia illa vnio est maxima cuius extrema magis atque intimius efficiunt vnum: sed materia & forma efficiunt vnum per essentiam neque potest materia separari à forma salua consistentia & natura sua, quod est signum magnę intimitatis. Hoc non est in extremis incarnationis, quia neque constituunt vnam naturam, neque vnum est inseparabile ab altero. Concedit tamen quod est maior dignitate, propter nobilitatẽm extremorum. ¶ Sed respondetur argu. Durandi quod magnitudo, siue maioritas, & minoritas vnionis sumitur ex proportione, seu habitudine quam habent inter se vnibilia: quæ habitudo vt probe dixit Scotus in hoc. 3. d. 1. q. 1. ad. 2. principale, in hac vnione, attenditur qualis actiui ad passiuum: vel actus ad potentiam, potest enim natura humana dependere & personari à persona diuina, ita vt diuina persona personando naturam humanam tãm est persona humana proprie, quam proprie esset si

Proposi. 7.

Solutio

personaretur à semetipsa illa natura. Cum ergo persona diuina sit simplicissima ad quam est vnio: & sit etiam persona humana, maior est vnitas, quam si ipsa humanitas in se personaretur, & magis est vnum Christus Dominus, quã sit materia & forma, quæ non sunt simplicissimæ. Ideirco nihil ad propositum ꝙ extrema incarnationis sint separabilia, cum id in quo duæ naturæ vniuntur, scilicet, verbo sit simplicissimũ & se maxime vniẽs. Maior est enim proportio in potentia obedientiali humanitatis ad verbum, quã sit in materia respectu formæ, & maior proportio verbi ad actuandam creaturam faciendo quod in ea placuerit, quam sit in forma respectu materiæ.

DISTINCTIO III.

Qualis fuit caro Christi in Virgine: & in antiquis patribꝰ. Atque de sanctitate beatæ Virginis.

Propoſi. 1. CAro Christi nõ fuit in antiquis patribus, neq; in beata virgine secundũ aliquam signatam & determinatam materiã. Hæc est contra Magistrum in. 2. d. 30. dicentem, quod Adam trasmisit aliquid modicum de sua substantia in corpora filiorum, ex quo per adiectionẽ rei extrinsecæ formatur corpus prolis, & de illo augmẽtato aliquid separatur vt formentur corpora posterorum, & ita progreditur ordo procreationis. Volebat enim Magister, quod nihil extrinsecum transeat in naturam corporis humani. Sed in hoc ipse nõ tenetur. Vide ibi doctores & Scotum in. 4. d. 44. q. 1. & Thom. 1. p. q. 119. art. 1. & 2. Sanctus Bona. hac. d. nu. 60. refert quosdã dicentes quod in Adam remansit aliqua portio seminis incorrupta, quia reparabiliter peccauerat, quã Adam transmisit ad Noe & sic deinceps ab alio in alium vsq; ad Christum ex qua corpus Christi fuit formatum. Hæc positio est erronea, quia sic Christus non fuisset ex semine Dauid, sed ex semine Adæ: Neq; compararetur ad alios patres nisi sicut ad deferentes, vt aqua ad canalẽ, neque assumpsisset carnem de natura lapsa, sed de instituta. Probatur modo, hæc prima propositio quia data opinio Magistri, vel illa portio transmissa ab Adam finiretur per illas transmissiones quia finitũ per ablationem finiti tandem finietur: vel nõ posset fieri

fieri generatio nisi per miraculum si erat multiplicanda vt panes euãgelici. Confir. quia possibile est, generationes durare in infinitũ: sed si illa portio esset finita, naturaliter cessaret propagatio humana. Secũdo sic arguitur Chrs fuit in parẽtibus sicut alij filij, sed filij nõ generantur ex aliqua determinata materia aut ex aliqua substãtia animata anima parentũ, ergo neq; Christus. Probat minor, quia filij generantur ex semine parentũ, ꝙ est superfluũ alimẽti tertię digestionis, quod tamẽ nõ discinditur de substãtia animalis. Fit prima digestio in stomacho. Secũda in hepate vbi generãtur humores qui deriuãtur ad mẽbra, & ibi digeritur cibus tertia digestione, & per nutritiuam conuertitur pars in substantiã aliti pro conseruatione indiuidui, alia reponitur ad conseruationem speciei, & vocatur superflua, nõn vt fęces: sed superflua indiuiduo, quia non est necessaria eius restaurationi, aut augmento quanuis sit necessãria speciei. Propter hoc pueri, & alij homines pingues qui multo egent nutrimento, & tertiam digestionẽ fortem habent pauci sunt seminis, ineptiq; ad generationem. Vide Ricar. in. 2. d. 30. q. vltima.

Caro Christi non fuit in Adam, & in alijs patribus secundum rationem seminalẽ: fuit tamẽ in illis tanquã in principio effectiuo seu secundũ corpulentã substãtiã. Hãc docet Magister in lit. *Propoſi 2.* ra & Sco. li. 2. d. 18. litera. A. Nã esse secũdũ rationẽ seminalẽ est esse secundũ vim generatiuam tam patris quã matris. Quid sit ratio seminalis habes in. 2. d. 18. p. 5. sed Christus est à matre virgine, sine patre: esse autem secundũ corporalẽ substãtiã, quia potuit abillis descendere secundũ carnẽ: vnde dicitur Christus descẽdere ab Adã, Abrahã, & Dauid. Ita docet Magister, quod Leui qui fuit in lumbis Abrahę secundũ rationẽ seminalẽ fuit decimatus quando Abraham dedit decimas Melchisedech, nõ sic Christus. Vbi aduerte ꝙ Paulus Heb. 7. probans sacerdotiũ secundũ ordinẽ Melchisedech sacerdotio Leitico esse maius, hoc est sacerdotiũ Chri affert ꝙ Abrahã in cuius lũbis erat Leui dedit decimas Melchisedech figurans in illa decimatione soã & posterorũ imperfectionem per Christũ figuratũ in Melchisedech fore tollendã, dabatur enim in sacrificij oblationẽ ministrorũ, fuit etiã figuralis signans in eo cui offerebatur perfectionem, in offerente qui sibi nouem partes retinebat imperfectionem: & quod sua imperfectio esset curanda per illũ

Denarius numerus est perfect⁹

qui erat perfectissimus. Vide hac.d.Bona.& Alex.3.p.q.9.M.3° art.4.Tho.1.p.q.31.art.8. *Propo.3.*

Caro Christi in parentibus conceditur à Magistro secũdum testimonia sanctorum obnoxia peccato.Quod est intelligendũ, quia cum non præfuerit in parentibus secundum determinatam materiam, sed tanquam in principio,& tota caro parentum fuerit obnoxia peccato,sumpsit Christus carnẽ ex massa peccatrice peccatũ enim in ipso nõ fuit,quia eius caro est primitiua nostræ massæ vt habes in litera ex Damasceno lib.3.cap.2.pro eo quod fuit similis carni primi hominis in statu innocentię libera à peccato,& Paulus Rom.8.dixit Christum missum in similitudinẽ carnis peccati:Magister exponit hanc similitudinem in pœna non in culpa.Hęc propositio Magistri videtur Caiet.vbi supra.Tho.arti.7.simpliciter concedenda:Alijs, videtur distinguenda & explicanda.

DE SANCTIFICATIONE BEATÆ Mariæ virginis.

Proposi.4.

Beata virgo fuit sanctificata in matris vtero. Hæc est certa de qua nullus catholicꝰ dubitat.Celebrat enim ecclesia virginis natiuitatem quam non celebraret si nata fuisset in peccato. Bernardus,in epistola.174.ad canonicos Lugdunenses,Fuit proculdubio mater domini ante sancta quam nata. Nec fallitur omnino sancta ecclesia sanctum reputans ipsum natiuitatis eius diẽ. Est & Damascenus citatus à Gabriele hac.d.q.1.litera.E. dicens quod à nullo illustrium vincitur:sed quidam vt Hieremias. cui dictum fuit:Antequam exires de vulua sanctificaui te:& Iohannes Baptista de quo Lucæ.1. spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ,fuere sanctificati in vtero, ergo & beata Virgo. Sed autoritas Damasceni nescio an sit illa lib.4.cap.15.dicens,vt in hoc nulla illustrium,& glorioſarum posterior habeatur, quoniam hæc non est ad propositum,loquebatur enim ibi de beata Anna. Quæ sterilis facta suo partu superauit Annam matrem Samuelis vt pariendo Deiparam nulla illustrium & glorioſarum posterior habeatur ipsa videlicet Anna.Tamen idem Damascenus libro.3.capitulo.12.vocat eam honoratam super omnem

nem creaturam:sed si non fuisset sancta antequam nata honoratiores ea forent Hieremias, & Baptista. Ad intelligendum quid sit sanctificatio, vide Alex.3.p.q.9.M.1.artl.1.dicentem quod sanctificatio nihil aliud est quam motus ad sanctitatem, sicut dealbatio motus ad albedinẽ.Dicitur quatuor modis.Primo per dedicationẽ ad Dei cultum & cõpetit rationalibus & irrationalibꝰ sic Nazaræi vocabantur sancti num.6.Aaron & filij eius sanctificantur Leuit.8.Tabernaculum & altare cum vasis suis sanctificantur Exod.40.Hoc modo Christiani dicuntur sancti quia dedicati diuino cultui in baptismo.Secundo modo per emundationem à peccato.Rom.6.liberati à peccato habetis fructũ in sanctificatione.Thess.1.ca.4.Hæc est volũtas Dei sanctificatio vestra. Non vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationẽ. Tertio modo per abstractionem ab actu carnali Exod.19.præcipitur Moses sanctificare populũ hodie & cras,& quod lauẽt vestimẽta sua,quæ sanctificatio erat abstinentia à mulieribus,sicut 1.Reg.21.petenti Abimelech à Dauid si essent pueri mundi, respõdit fuere vasa puerorũ sancta.Quarto per cõfirmationẽ in bonũ quia sanctum id est,quod firmũ psal.14.Quis habitabit in tabernaculo tuo? Aut quis requiescet in mõte sancto tuo?per mon tẽ sanctum significans confirmationem.Per hæc potes intellige re de qua sanctitate loquamur in sequentibus.

Proposi.5.

De tempore quo beata Virgo fuit in vtero sanctificata cõmuniter ante Scotum tenebatur quod post animationẽ:ita ꝙ prius incurrerat peccatum originale.Ita tenuit Alex.3.p.q.9.M.2.& Tho.3.p.q.27.art.2.& ibi Caiet.Atque in tractatu de ista materia ad Leonem decimũ.Loquitur vero Caiet.ea impudentia quæ neque Cardinalem,neq; Monachum,imo neq; Theologum decebat.Theologos nanq; maxime venustat modestia, Est in hanc Bernar.in epist.174.ad canonicos Lugdunenses. Et Bona.hac.d. art.1.q.1.&.2.licet cum magna formidine. Ratio in hãc est quia ante animationẽ non potuit sanctificari per gratiã cuius subiectũ est creatura rationalis, post animationem iam habuisset originale.Et dato oppositio quod nõ incurrisset originale ipsa non eguisset redẽptore.Neq; fuisset per Christũ redẽpta. Post Scotũ communiter omnes doctores tenent oppositum præcipue vniuersitas Parisiensis, quæ propter huius opinionis defensionem

Scoto cognomen dedit doctoris Subtilis. Et postquam opinio Scoti cepit publice defensari, & predicari omnes cuiusque status conditionis, & sexus docti pariter & indocti ipsam mordicus tenent, amplexantur & defendunt dempto vno ordine prædicatorum. Scripsit pro Scoto egregium tractatum, & copiosum frater Ambrosius Catharinus ex eodem ordine prædicatorum. Tribº propositionibus rẽ hanc absoluã vt breuiloquij ratio exigit.

Proposi. 6. Potuit Deus præseruare Mariam matrem suam ne incurreret originale. Pro huius intellectu oportet recurrere ad secũdum. d. 30. 31. & 32. quia potuit remittere Virgini debitum habendi iustitiam: potuit creare animã virginis in iustitia originali: vel in gratia, & ita ipsam sanctificare non ante animationem, neq; post sed in ipsomet instanti animationis, sicut de angelis: & de Adam ipse Thomas tenet quod fuere creati in gratia. Confir. 1. quia nõ implicat contradictionem. Secundo quia & nos possumus donare libertate seruos antequam seruitutem incurrant. V. g. promittendo, & donando mulieri captiuæ libertatem pro fœtu quem habuerit: quando ergo primo ille fœtus fuerit in matris vtero erit liber, neque vnquam seruituti de facto obnoxius.

Proposi. 7. Maxime decuit dominum Iesum præseruare matrem suam ab originali probatur eccles. 3. Gloria hominis ex honore parẽtum, & dedecus filij pater sine honore, ergo præseruare matrem fecit ad honorẽ Chri. Habet iniquissimũ in legibus ciuilibº qꝫ pater vel mater egeat quorum filius sit diues in facultatibus. l. siquis à liberis. ff. de liberis agnoscendis. Ad hoc si respondeas qꝫ verũ est post quã sunt patres, & habent filios, sed non ante: E contra est, quia ea ratione quod futura esset mater Dei concepta dotata plurimis priuilegijs, & qꝫ fuerit immunis à peccato actuali etiã veniali quod veniale non est tantũ dedecus, vt originali quia non priuat gratiam, sicut originale, neque facit filios iræ.

Proposi. 8. Quod beata virgo sit præseruata ab originali est longe probabilius quam oppositum. Dixi notanter probabilius ex quo de hoc nihil definiuit ecclesia. Imo Sixtus Papa. 4. in extrauagan. Graue nimis, excõicat quemcunq; dicentem alterutram opinionem esse hæreticã, vel peccare alterutram tenẽtem. Cuius extrauagantis pœnas Concilij Tridẽt. sess. 5. innouauit. Modo probatur cõclusio ex hoc quod vniuersa ecclesia celebrauit & celebrat hanc

hanc festiuitatẽ sub nomine Conceptionis octaua die Decẽbris dẽpto vno ordine prædicatorũ, qui ipsam sub nomine sanctificationis celebrat. Imo in regno Franciæ vt Catharinus dicit fol. 9. sui libri etiam ipsi prædicatores celebrant sub nomine Cõceptionis. Parisijs nullus recipit gradum doctoratus in Theologia nisi hãc opinionem iurauerit se defensurum. Non est pium credere vniuersam ecclesiã falli in sua opinione & ritu, & solũ ordinẽ prędicatorũ, leũq; non totũ certa sentire. Sunt plurimæ ecclesiæ ecclesiæ etiam Cathedrales sub nomine immaculatæ Conceptionis: imo & ordo quidam sanctimonialiũ orabat ecclesia in collecta. Deus qui per immaculatam virginis Conceptionẽ: & sicut eam ab omni labe præseruasti. Quanuis hodie officium recitetur in die Conceptionis, quod in die Natiuitatis ordo tamen sanctimonialium, & qui festũ illud habent pro patrono proprium officium recitabunt nisi alias fuissent prohibiti. Secundo ista festiuitas cepit celebrari per diuinã reuelationẽ, quod & S. Bona. supra citatus his verbis refert. Non audeo omnino reprehendere eos, qui ex speciali deuotione celebrant Conceptionẽ virginis, quia vt quidã dicũt hæc solennitas celebrari nõ cepit humana inuẽtione sed diuina reuelatione. In quadã collecta ecclesia Toletana ita dicebat. Cuius sanctam Conceptionẽ te iubente celebramus in terris. Tertio ex dicto Gamalielis Act. 5. de doctrina Christi. Si ex hominibus esset dissolueretur, si autẽ ex Deo quod dissoluere non possent: ita in proposito. Si doctrina de immaculata Conceptiõe foret ex hominibus dissoluta iã fuisset ex quo fluxere quingẽti, aut eo plus, anni qꝫ cepit celebrari, videmus autẽ è cõuerso il lã crescere quotidie, & qꝫ quãto plus ei cõtradicitur tãto plus deuotio in eã crescat. Quarto est in hãc illud Genes. 3. quãdo Deus maledicẽs serpẽti dixit de muliere. Ipsa cõteret caput tuũ. Hęc victoria vt dicũt Catholici doctores & pręcipue Bernar. hom. 2. super Missus est reseruata fuit Marię. Caput diaboli cõtra homines est peccatũ originale. Vnde August. lib. 5. cõtra Iulianũ Pelagianum cap. 9. ad finẽ extollit dictum hęretici qui exponendo illud Petri apostoli de Christo. 1. epist. cap. 2. dixerat. Notandũ qꝫ iudicauerit apostolus sufficere ad ostendendum in Christo nullũ fuisse peccatum, quia dixit, nullum eum feciſſe peccatũ, vt doceret, quia qui non fecit habere non potuit: ait que sic ipsẽ Augustinus

Omnino verissimum est, profecto enim peccatum etiam maior fecisset si paruulus habuisset. Nam propterea nullus est hominū præter ipsum qui peccatum non fecerit grandioris ætatis accessu quia nullus est præter ipsum, qui peccatum nō habuerit infantilis ætatis exortu: ergo caput diaboli est originale. Et re vera si Maria vel per instans habuisset originale gloriari posset diabol⁹ matrē Christi sibi subiectā fuisse & inimicā Dei q neq; per instās Christū decebat. Itē ex Augustini sententia hæc cōsequentia tenebit. Maria habuit originale, ergo & actuale, similiter à destructione cōsequentis ad destructionē antecedentis. Maria non habuit actuale ergo neq; originale. Antecedens huius probabitur propositione sequēti, ergo & cōsequens est verū. Dicit etiā Vlpianus iurisconsultus in. l. princeps. ff. de legibus quod licet Augusta nō sit à legibus libera sicut ipse princeps, tamē imperator eadē illi tribuit priuilegia, quæ ipse habet. Sunt priuilegia leges priuatorū, hoc est, priuatæ leges vt dicit Isidorus, habetur. d. 3. c. priuilegia, & in cap. Abbate, de verbo. signifi. Datum ergo fuit virgini priuilegiū præter cōmunē legē cōtra propagatos ab Adā. Sicut dixit Artaxerxes Hester. cap. 15. Noli metuere, non morieris, nō enim pro te sed pro omnibus hæc lex cōstituta est. ita pro virgine factū dicamus: August. etiam lib. 3. de libero arbi. cap. 5. dicit. Quidquid tibi vera ratione melius occurrerit scias fecisse Deū tā quā bonū omniū conditorē. Neq; enim tu potes aliquid melius in creatura cogitare, quod creaturæ artificē fugerit. Et protinus. Credat ergo Deū fecisse, q vera ratione ab eo faciendū fuisse cognouit etiā si hoc in rebus factis nō videt, ergo in præsenti fuisse cies ratio debet esse q Deus potuit, & decuit q fateret. Arguit & ex Euāgelio Lucę. 1. Benedicta tu inter mulieres, quæ propositio videtur absolui à tēpore: & sic semper fuit benedicta neq; sub maledicto peccati originalis. Alias enim quæ fuit hæc prærogatiua singularis supra omnes mulieres, nisi q habuit cōceptū sui im maculatū. Sed huic autoritati facilis est respōsio, quod duplex erat maledictio, & graue iugū super filias Euę. Nam quæ pariūt incurrunt Dei maledictū Genes. 3. In dolore paries: steriles habebantur maledictæ in populo Israelis cui fœcunditas data erat in benedictionem pro legis obseruantia. Exod. 23. & Deut. 7. sterilitas ergo habebatur pro pœna nō obseruatę legis. Ab his duob⁹ maledictis virgo fuit libera, quæ neq; fuit sterilis, neq; cum dolore peperit. Neque amplius ibi volebat angelus, vide Bern. sermo. 3. super Missus. Ex his patere potest Christum dominum speciali modo suam matrem redemisse, præseruando. Quoniam liberare, eruere, redimere, dicuntur in scriptura pro eo, quod est malum futurum prohibere. Genes. 32. orabat Iacob. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo. Primi Machab. 7. dixit Iudas Simoni fratri suo. Elige tibi viros & vade, libera fratres tuos in Galilęa, qui tamen nondum erant capti. Orat etiam Ecclesia in litanijs liberari à mala morte, & alijs malis antequam veniant. De redemptione est maior difficultas. psal. 143. Quiredemisti Dauid seruum tuum de gladio maligno: ibi est punctus. Nempe vel Goliath, vel Saulis, à quibus non fuit tactus, neq; læsus. Sanctus etiam Bernardus ser. 22. super cantica dicit angelos redemptos, quia non ceciderunt, & quod Christus fuit vtrique, scilicet, angelo & homini redemptio soluens hominem & seruās angelum. Videturq; Bernardus sumpsisse ex Hieronymo qui su per illa verba. Omnia subiecit sub pedibus eius Ephes. 1. petens cur sint omnia subiecta, idest Angeli, throni & Dominationes quæ nunquam fuerunt contrariæ Deo ait. Potest itaq; respondēri, quod absque peccato nullus sit, & sydera ipsa non sint munda coram Deo, omniscq; creatura paueat creatoris aduentum. Vnde & crux Saluatoris non solum ea quæ in terra sed etiam ea quæ in cœlis erant purgasse perhibetur. Idemq; Hieronymus ibidem cap. 2. super illa verba. Ipse est pax nostra qui fecit vtraq; vnum, dicit, quod crux domini non solum terrā sed & cœlo profuerit, non solum hominibus sed etiam angelis, & omnis creatura domini sui cruore purgata sit. Ad idem facit Ambros. super cap. 1. ad Ephesios in illis verbis. Restaurans omnia in Christo quæ in cœlis sunt & in terris, quia videtur sentire angelos fuisse saluos per fidem Christi. Facit & super Coloss. 2. in illis verbis, in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis. Faciunt & quæ habes. l. 2. d. 5. pę. Possemusq; dicere ad redemptionem angelorum, quod etiā redemptio sumitur magis large pro eo, quod est de non nostro facere nostrum, emendo, & iuuari per Theodoretum super illa verba Pauli Coloss. 4. Redimentes tempus, ait enim sic. Non est vestrum præsens sæculum, eo ergo vtimini vt oportet, & ipsum

Ad argumē ta.

vestrũ facite per bonas actiones id ementes. Sed angeli facti sunt Dei per gratiam ex Christi meritis, ergo Christus de natura ad gratiã ipsos redemit. De antecedenti non est parua difficultas negat enim ipsum Bona. vt habes infra. d. 13. p. 5. ad finem. Alij vero concedũt pro quibus sunt citatus Bernardus & Hieronymus. Facit autoritas Pauli. Hebr. 5. consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis ęternę: sed angeli ei obtemperant, quibus præceptum est vt eum adorent Heb. 1. Colos. 1. omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius siue quæ in cœlis siue quæ in terris sunt. Multi qui concedunt gratiam angelorum fluxisse à Christo tanquam à capite, negant ipsos redẽptos, quia & Gregorius lib. 28. Moral. cap. 14. negat ipsos fuisse redemptos per mysterium incarnationis. Quia proprie redemptio est captiuorum vt libertati restituantur. Sic ait Origenes sup. Rom. 3. super illis verbis, per redemptionem quæ est in Christo Iesu. Idem dicit Augustin. in lib. quo refellit articulos sibi impositos, refellendo secundũ habetur in. 7. tomo editionis Frobenianæ iam ad finem. Sed quia gratia illis collata per Christum non fuit in ordine ad peccatum, quod ianuam paradisi occlusisset, non expectauerunt Christum ad suam glorificationem. Qui negant gratiam angelorum fluxisse à Christo, quia gratia eius est medici negare etiam debẽt gratiam Adæ ante peccatum fuisse per Christum. Feuardentius notam hęreseos inurit sententiæ Centuriatorum dicentium, quòd aduentus, passio & mors Christi nihil angelis profuit. Quæ propositio Centuriatorum cum sit vniuersalis negatiua iusto nota illi inuritur, quia licet sint opiniones quibus profuerit, attamen in aliquibus & aliquo modo profuit concors doctorum consensus est. Paulum dicentem Rom. 5. in vno homine omnes peccasse, intellige quantum est de se. Sicut Genes. 22. dicitur Abraham non peperciſſe filio, scilicet, quatum in se fuit, quem tamen non occidit. Ex eodem cõtextu dicit Paulus ex vno homine delictum, quo dicit ex Christo iustitiam in omnes, sed Christi iustitia communicatur omnibus ex sufficientia, non tamen ex efficacia, quia peccata nostra tanquam causa extrinseca obstant. Virgo quantum est ex se incurreret originale, nisi aliunde fuisset præseruata. Tum etiam hæc dictio, omnes, in diuina scriptura, non semper stat ad rigorem dialecticum, ita quod

quòd nemo excludatur. Nam Hiere. 8. Nemo quod bonum est, loquitur. Nullus est qui agat pœnitentiã super peccato suo. Omnes conuersi sunt ad cursum suum. A minimo vsq; ad maximũ omnes auaritiam sequuntur à propheta vsq; ad sacerdotem omnes faciunt mendacium. Ephes. 2. omnes quæ sua sunt quærunt. Quæ non sunt in tanto rigore capienda, erant enim multi pij, & liberales Dei serui facientes eleemosynas, & pœnitentiam. In cõmuni loquela totus populus dicitur cõfluere, quo maxima pars confluit. Neq; priuilegia paucorum obstant, quo minus lex maneat in suavi. Circa doctorum autoritates nõ est multum immorandum. Primo, quia doctores etiam antiqui & sancti non sunt infallibilis autoritatis. Ordo est iuxta August. lib. de moribus eccle. cap. 2. vt rationem præcedat autoritas. Infirma enim ratio videri potest, quæ cũ reddita fuerit autoritatem postea per quam firmetur assumit. Cum ergo eorum autoritas non sit infallibilis stat posse teneri contra illos. Tum quia dixit Arist. lib. 1. Ethico. cap. 7. quod per tempora facta sunt artium incrementa. Nam certe videmus experientia, quod artes à paruis exortę principijs tractu temporis in perfectas crescunt. Danieli. 12. dixit angelus. Plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia. Hieronymus super illud Ezech. 18. filius non portabit iniquitatẽ patris, quæ aduersari videbatur illi Exod. 20. q̃ Deus visitat iniquitatẽ patris in filios in tertiam, & quartã generationẽ: tandem non plene fidens proprię expositioni dixit, q̃ si quis meliorem sensum protulerit, illius sententiæ acquiescatur. Sunt doctores iuniores super antiquos velut nanus in collo gigantis videns quæ gigas, & alia plura. Vnde Arist. 2. Metaphy. cap. 1. dicit. Non solum illis agendæ sunt gratiæ quorum opinionibus quis acquiesceret, sed illis qui superficie tenus dixerunt. Conferunt enim aliquid etiam isti, habitum namq; nostrum exercuerunt. A quibusdam enim aliquas accepimus opiniones, quidam vero vt hi fierent causa fuerũt. Paulus. 1. Corinth. 14. dicit, q̃ si alij sedenti reuelatũ fuerit, prior propheta in ecclesia taceat. Ipsa ecclesia in Dei cognitione semper, vt aurora cõsurgens profecit. Tertio sunt aliqui sancti qui si hodie viuerent, & viderent Ecclesiã solẽnizantẽ hoc festum sequerentur ecclesiæ consuetudinem. Horum est sanctus Bona. qui dixit, quod non audebat laudare celebrantes festũ Conceptionis,

quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia sancti patres, qui docuerunt alias solennitates celebrare nō docuerunt nos solennizare de isto festo, ergo quando tota ecclesia solennizat & indulgentiæ sunt concessæ solennizantibus, ipse etiam solennizaret. Bernardus citata epistola. 174. manifeste dicit canonicis, quod pro celebranda Conceptione consulere debuissent Sedem Apostolicam: & subdit, quod suam sententiam iudicio sanctæ sapientis submittit, Romanæ præsertim ecclesiæ auctoritati. De diuo Thoma, quidquid dicant sui, idem etiam videtur. Nam. 2. 2. q. 93. ar. 1. ad. 3. dicit, quod diuersę consuetudines ecclesiæ in cultu diuino in nullo veritati repugnant, & ideo sunt seruandæ, & eas præterire illicitum est. Atq; propter particulares ecclesiarū quarundam consuetudines (vt dicit Caiet. 3. p. q. 74. ar. 3.) venerabiliter sustinent Theologi plures sacerdotes cōsecrare eandem hostiam, vt quando nouelli cū episcopo ordināte dicunt verba consecrationis. Idem Thomas, quodlib. 9. ar. 16. dicit, quòd pie credendum est, quod in canonizatione sanctorū iudiciū Ecclesiæ non potest errare, quia honor quē sanctis exhibemus est quædā professio fidei, qua credimus gloriā sanctorū. Sed solennitas conceptionis ad honorē, & glóriā Virginis pertinet, ergo crederet Thomas Ecclesiā non falli, & solos suos aliquos discipulos vera sentire, retractaretq; doctrinam quam posuit in partibus, esto ita sit, quòd festiuitas ecclesię non semper probet esse de fido quod celebrat, satis est, quod præse ferat pietatem.

Proposi. 9. Beata Virgo nullum habuit peccatum actuale: neq; mortale neq; veniale. Ita docuit Bernardus citata epistola. 274. dicens: Ego puto, quod copiosior sanctificationis benedictio in ipsam descenderit, quæ ipsius non solum sanctificaret ortum, sed & vitam ab omni deinceps peccato custodiret, quod nemini alteri hominatis mulierum creditur esse donatum. Est pro hac August. lib. de Natura & gratia cap. 36. dicens. De sancta Virgine cum de peccatis agitur propter honorem Christi nullam prorsus habere volo quæstionem. Inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatū fuerit ad vincendum ex omni parte peccātū, quod concipere, ac parere meruit eum, quem cōstat nullum habuisse peccatum. Est in hanc concil. Trident. sessio. 6. canon. 23. Si quis dixerit hominem posse in tota vita peccata omnia etiam venialia vitare nisi ex speciali Dei priuilegio, quemadmodum de beata Virgine

tenet

tenet ecclesia anathema sit. Caluinus contra hunc canonē dixit B. Virginē peccasse. Vide Vegam lib. 14. cap. 18. Extat epistola Sophronij Patriarchæ Hierosolymorū missa ad Sergiū Archiepiscopū Constantin. in actione. 11. Sextæ synodi Constantinopolitanę in qua dicit B. Virginē liberā ab omni cōtagioni & corporis, & animę, & intellectus, quā autoritatē cōpilator cōciliorū in margine pro immaculata eius conceptione annotauit. Facitq; pro hac, q anno dñi. 1572. in festo S. Martini dicitur Romæ coactus fuisse quidā prædicator retractare quod in quodā sermone dixerat, q gladius qui pertransierat animā Virginis fuerat glarius dubitationis, hoc est, infidelitatis immissę à diabolo. Qui error habuit ortū ex verbis Augustini male intellectis. Dixit enim August. in quęstionibus noui, & veteris testa. Sic. Hoc vtiq; signauit Simeon Luc. 2. quia etiam Maria per quam gestum est mysteriū incarnationis Saluatoris in morte dñi dubitaret, non tamē in dubitatione permaneret. Hāc autoritatē exponit Alex. 3. p. q. 9. M. 2. art. 3. dupliciter, vel de dubitatione pietatis naturalis, non de hæsitatione infidelitatis: vel de dubitatione admirationis, quę prouenit è restupenda. Dū enim Virgo filiū quē esse Deū credebat pati videbat, mirabatur quomodo hoc esse poterat. Hāc seqū dā expositionē sequūtur Bon. hac. d. nu. 38. dubitatq; an liberil sit Aug. Tho. 3. p. q. 27. art. 4. ad. 2. Discutere ergo quis qualia pateretur, nō erat dubitare infideliter neq; peccare. Si qui sancti videantur Virgini tribuere peccatū vt Chrysost. dicendum est, q excesserunt. S. Bona. hac. d. ar. 2. q. 1. in argumento ad oppositū, & Ricar. ar. 1. q. 3. tenent, quod Ioannes Baptista nō peccauit venialiter moti ex illo quod canit ecclesia de ipso. Ne leui saltem maculare vitam famine posses.

Beata Virgo ab ipsa sua cōceptione fuit à fomite peccati immunis. Ad huius intellectū recurre ad. 2. d. 30. p. 9. cognito quid sit fomes, sciēdū hoc esse cōmune apud doctores, q B. Virginis sit ablatus fomes, sed quādo & quomodo varię sunt sentētię. Alex. 3. p. q. 9. M. 3. ar. 1. tenet q in prima sanctificatione Virginis, scilicet, in matris vtero fuit fomes extinctus inquantū corrūpit personā. In secūda sanctificatione, scilicet, quādo superuenit Spiritus sanctus vt esset idonea mater Dei Luc. 2. fuit extinctus inquantū corrūpit naturā. Consideratur enim caro dupliciter. Vno modo *Proposi. 10.*

quantū ad animā propriā. Alio modo in ordine ad aliā carnē, in quantū est principiū, vt generetur similis in natura. Alius modus dicendi est, q̄ in prima sanctificatione fuit ablatus quātū ad pronitatē ad malū, sed remansit quantū ad difficultatē ad bonū. Has ambas referunt Bon. hac. d. nu. 31. & Tho. 3. p. q. 27. ar. 3. Tertius modus dicendi est, q̄ in prima sanctificatione fuit ligatus in. 2 extinctus. Hanc tenent Bona. & Thomas citati. Atq; Caie. vult hāc opinionē esse secūdā quā refert Magister in litera. Ait enim Magister, quòd Spiritus sanctus eā à fomite liberauit, vel ipsum penitus euacuando, vt quibusdā placet: vel sic debilitādo & extenuādo, vt ei post modū peccandi occasio nullatenus extiterit. Mihi placet interpretatio Bonaūen. in hoc loco. ar. 2. q. 2. in argum. ad oppositū, quòd Magister ibi loquitur de secūda sanctificatione, & in hac secūda est duplex modus, vel q̄ penitus sit extinctus, vel debilitatus, & sic Magister, nō loquitur de prima sanctificatione, quod in illa fuerit extinctus, sed q̄ fatetur fuisse in ea fomitē vsq; ad Spiritus sancti aduentū. Si dicas, quid ergo Magister sensit de fomite in prima sanctificatione? Respōdebo, q̄ nihil de eo meminit. Sunt aūt Bona. & Thomas aliqualiter diuisi in sua opinione. Thomas videtur sentire, quod fuit ablatus post conceptionem filij Dei. Bona q̄ ante, vt esset idonea mater Dei. Alius est modus dicendi quē in hac nostra sustinemus, qui pluribus modernis placet, scilicet, q̄ in prima sanctificatione fuerit omnino sublatus. Refertur à Thoma vbi supra. & probatur. Quorsum enim remaneret fomes qui nunquā debebat exire in actū? Quare ligandus & nō potius extirpādus? Nā si fomes est qualitas in carne, vt dixit Ochā: vel in anima, vt dixit Holchot, & reputat probabilior Almain. hac. d. q. 2. quorsum debuit illa quātitas retineri ne exiret in actū, vt sic dicatur ligata, & nō potius omnino euelli? Cū de beata Virgine cantemus. Tota pulchra es & macula non est in te Cant. 4. & psal. 86. Diligit dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. Ingressum Virginis in mundū plusquā vitam aliorū sanctorū, quia tūc habuit maiorē gratiā, quā illi per vitam. Item psal. 90. flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo, ideſt, Christi, sed Maria est tabernaculum Christi, & fomes flagellū quare dicamus ei appropinquasse. Neq; hæ autoritates scripturæ aut similes sunt ab re in præsenti materia, quia procedunt ex

applicatione ad propria B. Virginis, quia desunt autoritates ex proprijs. Vide Caiet. citata. q. 27. art. 4. In via Thomæ, quòd fomes est inclinatio appetitus sensitiui destituti à iustitia originali, qui idcirco vocatur habitus, vel habitualis concupiscentia, nō q̄ sit habitus, sed quia est priuatio habitus, & priuatio spectat ad genus sui oppositi, vt non homo ad substantiam, non album ad quale, potest auferri per collationem iustitiæ. Ligari potest tripliciter, vt dicit Thomas vbi supra, vel per vsum liberi arbitrij, sicut ligant viri sancti comprimendo motus appetitus per rationem. Secundo modo per donum gratiæ intrinsecū, sicut canis ligatur catena. Tertio per diuinā prouidentiā prohibentē sensualitatem ab inordinato motu. Dicit ergo Tho. citata. q. 27. ar. 4. ad. 1. quod fomes fuit ligatus post. primam sanctificationē virginis per vtrūque, scilicet, per gratiam, & diuinam prouidentiā, quia sola gratia non sufficiebat vt patet in Paulo, habente gratiā & se de fomite conquerente. Rom. 7. Videtur ergo, quòd si de collata gratia, & de diuina prouidentia aliquis à Deo fieret certus, quòd tali diceretur fomes sublatus omnino, vt fuit certificata Virgo per angelum de sua gratia, & de diuina prouidentia dicente angelo. Aue gratia plena, & Spiritus sanctus superueniet in te. Sed nos certi sumus de vtroq; & quod fuit sanctificata, & per diuinā prouidētiam repressa sensualitas: quare ergo non dicamus, quod fuit illi fomes sublatus omnino à prima sanctificatione. ¶ Contra hanc potest argui. Primo, quia remanserunt in ea cæteræ pœnæ peccati, vt mors ergo fomes. *Argum. 1.* ¶ Secundo, quia per hoc videtur æquari Christo. *Argum. 2.* ¶ Tertio, quia si naturaliter concepisset, proles contraheret originale peccatum, signum ergo, quòd habebat fomitem, quia libido est quæ originale transmittit in posteros, vt ex Augustino aliqui allegant. *Argum. 3.* ¶ Quarto, quia concil. Trident. Sessione 5. de peccato originali fatetur in renatis manere fomitem, qui tamen non est proprie peccatum & vere: contrariaq; sentientes anathematizat, ergo in beata Virgine remansit fomes. *Argum. 4.*

¶ Dico ergo quod aliæ pœnæ fuerūt vtiles Virgini, sed nō fomes, maxime qui nō erat vnquā exiturus in actū. *Ad. 1.* ¶ Ad secundū dico q̄ nō æquatur Chō, quia Chūs de lege & de facto fuit liber ab originali, & à fomite, qa nō fuit filius naturalis Adę, virgo ex priuilegio. *Ad. 2.* ¶ Ad tertiū dico, primo q̄ de lege ita est, q̄ libido transmittit origi- *Ad. 3.*

originale,tamen in casu sicut præter legem caruisset fomite, ita præter legem transmisisset originale, vel secundo,quod libido se teneret ex parte viri & sufficeret vt conceptus esset libidinosus. Vel tertio,quòd libido non est propria & præcisa causa originalis.Nam si Deus crearet masculum &fœminam coirent cum libidine,quia est naturalis,& proles careret originali, quia non esset naturalis filia Adę.Similiter esto deesset omnis libido,quia filius natus esset filiꝰ naturalis Adę haberet originale. Per dicta potest intelligi opinio Alexandri,quod potuit auferri fomes inquantū corrūpit personā,ita quod nullū esset peccatū,nulla libido ingenerante,&tamen manere inquantū corrumpit naturam,quia ex quo de iure propagationis debuit esse libido in generāte, & genitus est filius naturalis Adę,veniet ex fomite,ꝙ incurrat originale,sic potest tolli quātū ad personā, & manere quātū ad naturā. Thomas hoc negat, & dicit ꝙ ablato quantū ad personā nō pōt manere quantū ad corruptionē naturæ.Claudicat opinio Alexādri ex hoc,ꝙ in beata Virgine cōcipiente filiū non naturalē Adę nihil opus erat auferre fomitē vt ille filius careret originali,quoniā ablato fomite quantum ad personam omnino erat ablatus quantum ad naturam,quandoquidē,neq; erat habitura alios filios,neq; quē habuit fuit filius naturalis Adæ. Dici tamē posset auferri quantum ad corruptionem naturæ, si Deus daret,ꝙ etiā si filios naturales Adæ genuisset carerent originali.

Ad.4. ¶Concilium ipsum secum fert expositionem,dum finito decreto appendit,& adiungit non esse suæ intentionis in illo decreto de originali beatam, & immaculatam virginem comprehendere.

Proposi.11. Quibusdam non incongrue videtur,quòd virgini fuit ablatus fomes per collationem doni intrinseci, puta per iustitiam originalem.Ita tenuit quidam Magister Orticius, quem sequebatur in hac parte doctissimus frater Andreas Vega. Primo quia in Virgine fuerunt effectus originalis iustitiæ, putà perfecta tranquillitas corporis ad animam,&virium inferiorum ad rationem. Nam impedire tristitiam,dolores atq; mortem conueniebat iustitiæ de per accidens.Secundo fomes fuit extinctus secundum doctores communiter,ergo per aliquod donū. Probatur consequētia,quia si per gratiā,& diuinā prouidentiā,potius deberet dici ligatus quā extinctus.Confir.saltē cōtra opinantes iustitiam esse eundē habitum,qui est gratia,sed habuisse illā dignitatē faciē di tranquillitatē.in.2.d.30.p.6.sed gratia Virginis fuit copiosissima,& constat fuisse in Virgine tranquillitatē ergo per gratiā includentem iustitiam,quia frustra fieret per plura, quod poterat fieri per pauciora. Extat celeberrima autoritas Bernardi citata epistola.174.ad omnia Virginis priuilegia,dicētis.Quod vel paucis mortaliū constat fuisse collatum,fas certe non est suspicari tā tę Virgini fuisse negatum,sed Adam,& Eua illam habuerunt ergo & Virgo. Nam licet iustitia pertinuerit ad statum innocētiæ de lege, data est Virgini ex priuilegio. Hæc est contra Thom. citata.q.27.arti.3.& tenentes cum Thoma debent dicere, quod de per se pertinebat iustitiæ prohibere dolores tristitiam,&c.

Propo.12. Probabile videtur quod beatę Virgini acceleratus fuit vsus rationis à matris vtero. Contrarium tenet Thomas citata.q. & art. quia hoc est vt ipse dicit speciale priuilegium Christi, sed probatur conclusio ex modo citato Bernardo,at Ioannes Baptista habuit vsum rationis in vtero,ergo & Virgo.De hac minori est vnus modus dicendi : refertur à Bona.in.4.d.6.num. 38. Primus quod non habuit vsum rationis sed exultauit motus non à se,sed per diuinam voluntatem ad declarandam sanctitatem Virginis, & Dñi Iesu,sicut asina Balaam locuta est sine intellectu.Huic vt dicit Bona.consonat August.ibi citatus à Magistro. Hunc tenet Thomas.3.p.q.27.arti.6.sicut pueri sanctificati per baptismum non protinus habent vsum arbitrij,ita Ioannes quanuis in vtero sanctificatus. Alius modus dicendi est quod habuit vsum arbitrij & bipartitur quod,scilicet habuit pro illo tunc & non amplius. Hos duos modos reputat ipse Bona.probabiles,& videtur esse in eo quod non semper habuit vsum.Eundem hunc secundum tenet Caiet.citata.q.art.3.quia exultatio & gaudium sunt passiones animæ præcedente apprehensione intellectus. Si dicti sunt montes exultasse vt arietes psal.113.fuit per metaphorā. In hoc non est facta iniuria Ioanni,sicut neq; fit iniuria rapto ad horam si non semper sit in raptu,imo facta est magna gratia quod pro illo tunc haberet vsum rationis exemplum in Christi Domini trasfiguratione, cuius claritas fuit gloriosa, vt dicit Alexan. 3.p.quæst.21.M.4.quanuis non tam perfecta vt erit in corpore glorio-

glorioso: sicut caritas vlæ est eiusdem rationis, sed non eiusdem perfectionis vt in patria. Nulla facta fuit corpori Christi iniuria, ex quo primo fuit impedita gloria animæ ne redundaret in corpus ex dispensatione vt opus redemptionis exerceret, quod illi ad breue tempus conferretur claritas illa gloriosa per modū passionis transeuntis, & non per modum dotis, cum dos sonet permanentiam, & postea remaneret corpus sicut prius: imo pro illo tunc facta fuit gratia corpori. Hoc modo non est inconueniens quod Ioannes in hoc excederet Virginem, sicut Æthiops est albior secundum dentes homine albo nō tamē est albior simpliciter. Nam Christus Dominus in aliquo voluit à suis excedi. Ioan. 14. Qui credit in me opera quæ ego facio ipse faciet, & maiora horum faciet. Alij tenentes Ioanni datum vsum rationis, tenēt q̄ semper in eo mansit: nisi quando dormiebat, quia sine pœnitētia sunt dona dei Rom. 11. Neq; Deus est vt homo pœnitens sui facti reuocans beneficium semel datum sine culpa, maxime tale beneficium quod est naturale in se quauis modus & tempus dū di fuerint ex miraculo. In hac opinione fuit Salmanticæ doctissimus frater Andreas Vega dicens sibi maximè displicere priorē modum, quod semel datus, ablatus fuerit. Et reuera à tempore reuocationis debuit esse Ioannes tanquā dormiens, vsque ad tēpus naturale habendi vsum arbitrij, sed postea recordaretur de aduentu Mariæ, & de sua exultatione videturq; quod aliquā haberet tristitiā ex eo, quod tanto tempore fuisset sine illo vsu semel accepto quod est nonnulla incongruentia. Quod de Ioanne id de Hieremia in vtero sanctificato dicebat quod habuit etiam vsum arbitrij. Potest ergo dici quod tēpus habendi arbitrij vsum sanctificatis, ipsum tempus sanctificationis.

Proposi. 13 Beata Virgo à prima sua sanctificatione fuit confirmata in bono, ita quod non posset peccare. Probatur quia illi fuit fomes ligatus, vel omnino extinctus: vel ei iustitia originalis collata, ergo fuit confirmata. Antecedens patet supra, fuit autem beata Virgo confirmata vt neq; mortaliter neque venialiter peccaret. Aliqui alij sancti fuere cōfirmati, vt non possent mortaliter peccare vt de Hieremia & Ioanne Baptista tenet Bona. hac. d. num. 36. & Tho. 3. p. q. 27. art. 6. ad. 1. & de apostolis tenendum est. Vide infra. d. 23. p. 5. corol. 2. atque hic. p. 15. Alexan. Hallens. 3. p. q. 9.

q. 9. M. 3. arti. 2. §. 2. distinguit de sanctificatione Mariæ, & aliorū quod in Ioanne & Hieremia fuit potentia dispositā ad non peccandum in beata Virgine post vltimam sanctificationem in conceptione filij fuit potentia liberi arbitrij cum necessitate ad non peccandum. Aliqui Doctores concedunt virgini confirmationē in prima sanctificatione quantum ad mortale, in secunda quoad veniale. Sed contra hanc arguitur, potuit virgo habere præceptū de aliquo faciendo & illo stante non facere, quia habebat arbitrium vertibile. Respondetur, quòd Deus conseruaret in illa & causaret actum circa tale præceptum inclinando arbitrium sine coactione: sicuti modo nos inclinat: vel esto cogeret causando totaliter actum, quod non credo, non propterea euacuatur liber tas arbitrij quia potest in alijs actibus manere, & mereri. Neque de ratione confirmationis est quòd semper mereatur; sed quòd in nullo peccet. *Argum.* *Solutio*

Non proueniebat confirmatio è sola extinctione fomitis, neque è sola iustitia originali, neque ex gratia quandoquidem angeli, Adam, & plurimi sancti peccauerunt: sed proueniebat ab extrinseco puta ex diuina manutenentia. De confirmatione vide Scotum. in. 2. d. 20. De confirmatione beatorum opiniones sunt, quia Scotus in. 4. d. 49. q. 6. tenet quod ab eadem manutenentia. Tho. 1. 2. q. 5. arti. 4. tenet quod ab intrinseco puta ab ipsa visione, & obiecto beatifico. Ex hoc patet quod saltem tenendo cum Thoma, Confirmatio in via, & in patria differunt. *Proposi. 14*

Sicontra dicas quod Ioānes. 1. c. 3. dixit. Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semē ipsius in eo manet & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est gratia est semen dei, per quod filij eius sumus. Item dixit de malis capitu. 2. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis permansissent vtique nobiscum: sed per gratiam sumus omnes vnum in Christo. ¶ Ad hoc est triplex in tellectus. Primus quod intelligitur in sensu composito, scilicet quandiu habet gratiam. Fatetur namque ipse Ioannes quod possumus peccare. De hoc intellectu glossa interlin. Secundus, non peccat secundum quod natus est ex Deo, idest in quantum habet gratiam, quæ non potest ei esse ratio peccandi: *Arguitur.* *Solutio.*

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed secundum quod natus est ex Adam. Hunc dat August. epistola.95.dicens.Illud quod dictum est. Qui natus est ex deo nõ peccat secundum ipsam caritatem dictum est, quæ sola non peccat.Sequitur Lyranus.Tertius est quod non permanet in peccato vsque ad finem, capiendo per semen Dei æternam' prædestinationem. Hunc dat Bernardus sermone primo de septuagesima.Secundum hos duos vltimos intellectus possumus interpretari secundam autoritatem.Ad quã potest dici tertio,quod quia nemo repente fit summè malus,sicut neque summè bonus, qui discedunt ab ecclesia prius alijs peccatis erant infecti. Ad hoc est Cyprianus de simplicitate prælatorum contra hæreticos dicens. Gratulandum est cum tales ab ecclesia separantur. Triticum nõ rapit ventus,inanes paleæ tempestate iactantur.Hos execratur & percutit Ioannes.A nobis exierunt,sed nõ erant ex nobis. Sic videmus in monasterijs ante apostasiam monachos alijs peccatis præabundare Paulus Rom. 1.ante traditionem,in reprobum sensum multis repletas posuit,peccatis.¶Ex his patet error Ioui
Corol. nioni dicentis hominem semel iustificasum peccare nõ posse.Cõtra quem est Magister cum beato Hieronymo in.2.d.28.cap.vltimo &.d.36.cap.illud autem.Vide & infra.d.31.p.1.Ex parte secuti sunt Beguardi,& Beguinæ dicentes quod in vita presenti potest quis ad tantam venire perfectionem quod esset impeccabilis Contra quos est Clementina, Ad nostrum de hæreticis. Et Concilium Triden.sessione.6.Canone.23.Siquis hominem semel iustificatum dixerit amplius peccare non posse,'anathema sit.

Propo.15. Dubiũ est si beatæ Virgini cõstitit sua cõfirmatio. Et videtur satis probabile q̃ à cõceptione filij Dei cõstiterit per illã autoritatẽ Bernardi citatã in.p.11.Quod vel paucis, &c. apostolis videtur cõstitisse ex dicto Christi Ioã.14.Aliũ paracletũ dabit vobit vt maneat vobiscũ in æternũ.Et infra paracletus docebit vos oĩa,& suggeret vobis oĩa quæcũq; dixero vobis ergo videt q̃ tã ex promissione Chri, quã ex doctrina spiritus illã promissionẽ explicatius docẽtis,nouere suã cõfirmationẽ,idcirco dixerit Paulus Rom.8.Certꝰ sum q̃ nulla creatura poterit nos separare à caritate Dei,quę est In Chro Iesu. Imo & per spiritũ sanctũ sciuerũt alias scripturas,quę de ipsis prophetabãt vt est illa psal.44. Cõstitues eos principes super omnẽ terram.Et psal.74.Ego cõfirmaui colum-

columnas eius.i.Apostolos Ecclesiæ columnas.Hieremiæ constitit ex quo missus fuit prophetare.1.cap. Cum ei dicitur.Ne formides,ego dedi te in columnam ferream, bellabunt & non preualebunt quia tecum sum.Idem pie credi potest de Baptista ex quo missus est predicare& baptizare:Sicut intellexit Isaiã de se locutũ. Ego vox clamãtis.Ioan.1.Quæ autoritas dupliciter exponitur,vide in li.1.d.41.p.9. Dixit etiam de se ipsa virgo.Beatam me dicẽt omnes generationes. Lucæ.1.Non tamẽ opinor necessarium esse reuelari confirmato suã confirmationem. Neq; idem est reuelari finalem salutem cum confirmatione.Possent enim adinuicẽ separari; vt,scilicet reueletur confirmatio non labendi in peccatum;& tamẽ quis non sit certus se esse in gratia; vt de paulo dixi, quod fuit certus de sua confirmatione qui dicebat. Nihil mihi conscius sum,sed tamen non in hoc iustificatus sum.1.Corin.4. De lege seu vt in plurimum crederem cum reuelatione confirmationis reuelari finalem salutem,& gratiam:ita de Paulo crediderim qui & aiebat.2.Timoth.4. Reposita est mihi corona iustitię quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex.&.1.Thess.4.Rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo; & sic semper cum domino erimus.Potest fieri efficax argumentum gratiæ, ex confirmatione, cum peccatum quod pœnitentia non diluit suo pondere in aliud trahat. vt in.2.d.28.p.6.Sed confirmatus non trahitur in peccatum, ergo non erat in alio peccato.Item tam speciale donũ vt est confirmatio & reuelatio confirmationis, non videtur tribuendum nisi amicis, & gratis Deo. Ad modo citatum Paulum dic,quod tantum vult docere quod ex non remordente conscientia non probatur certitudo gratiæ ponendo se pro exemplo in persona aliorum. Nihil tamen volebat explicare de reuelatione suæ finalis salutis in illis verbis.

Si beata virgo mortua fuisset ante filij sui mortem non intraret *Propo.16.* in gloriam: sed expectaret in limbo,ita Alex.3.p.q.9.M.3.arti.2. §.3.Scotus hac.d.q.1.litera.N.quia apertio ianuæ requirebat Christi passionem exhibitam,non sic cætera priuilegio concessa virgini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO IIII.

De conceptione Christi per comparationem ad Spiritum sanctum: qui est donum per quem & gratia insinuatur. Ratione cuius doctores hac d. petunt si fuere aliqua merita hominum respectu incarnationis? Explanatq; Mag. quare dicatur factus è semine Dauid.

Proposi. 1. CHristus dicitur conceptus de Spiritu sancto. Matth. 1. Quod in ea natũ est de Spiritu sancto est. Habetur etiã in Symbolo. Nõ tamẽ Christus est Filius Spiritus sancti: neq; Spiritus sanctus est Pater Christi. Ma. in litera probatur ex August in Enchiridio. Proculdubio non sic de Spiritu sancto vt de Patre, sic autem de Maria vt de matre natus est. Et. 2. de Trinita. cap. 10. Christus neque sui neq; Spiritus sancti Filius credi aut intelligi potest. Vide in litera plures autoritates Augustini. Vide de hac & Alex. 3. p. q. 8. M. 3. Ratione probatur. Maternitas, Paternitas, Filiatio dicuntur propter generationem viuentium animalium cum similitudine in natnra. Communicãt enim parentes filijs per generationem similem naturam. Gene. 5. Adam genuit filium ad imaginem & similitudinem suam. Ecclesiastici. 30. Mortuus est Pater eius, & quasi nõ est mortuus, similẽ enim reliquit sibi post se. Sed Christus secundum naturam diuinam non est de Spiritu sancto: neq; secundum humanam est similis Spiritui sancto, neq; Trinitati; ergo neq; est Filius Spiritus sancti; neq; Trinitatis. Affert Mag exempla. Quia neq; capilli capitis, neq; lũbrici dicuntur filij hominũ propter dissimilitudinẽ in natura. Dicitur aliquando filius per metaphoram quia scilicet est aliqua similitudo imperfecta. Sic dicimur filij Dei per creationem quia facti ad eius imaginem & similitudinem, quamuis non simus similes in natura diuina. Dicimur filij per gratiam, per quam Deo assimilamur. Ideo alio modo dicitur Deus Pater noster: alio modo Pater Christi. vide in 1. d. 26. p. 5. Sco. d. 8. huius litera. C. dicit quod proprie filiatio est in natura intellectuali aut saltem in sensitiua: vide eundem lib. 1. d. 5. q. 2. litera N.

Licet

Licet tota Trinitas operata sit incarnationem attribuitur magis personæ Spiritus sancti propter aliqua. Quia operatio appropriatur illi personæ cuius appropriatum magis resulget in illa operatione. Bonitas, gratia, dilectio; quæ sunt appropriatæ Spiritui sancto magis in hoc mysterio resulgent. Bonitas vt dicit Damas. li. 3. cap. 1. demonstratur quoniam non despexit proprij plasmatis, factura æque propriæ infirmitatem; Sed miseratus ipsam eadẽtem ei manum porrexit. Gratia, quia dixit August. habetur in litera, quod homo nullis meritis præcedentibus in ipso primo exordio naturæ suæ quo esse cæpit verbo Dei copularetur in tantam personæ vnitatem, vt idem esset Filius Dei qui filius hominis. Dilectio, quia sic Deus dilexit mundũ vt filium suum vnigenitum daret Ioan. 3. Attribuitur vero magis conceptio Spiritui sancto, quã natiuitas vt dicit Bona. in quæstione literali, quia natiuitas plus appropinquat ad actum generationis; conceptio ad fabricationem corporis. In conceptione fuit sanctificatio ipsius Christi hominis iuxta id Ioan. 10. Quem pater sanctificauit, & hoc per collationem summæ gratiæ de qua infra. d. 14. ante quam collationem consideratur eius humanitas, non vt peccatrix, neq; vt sancta; sed intelligitur non sancta, per abstractionem & abstrahentium non est mendacium. Sicut non intelligens hominem vt animal non protinus intelligit ipsum non animal: sic in proposito; & talis abstractio sufficit vt dicatur sanctificatus; quia cum sanctificatio sit motus ad sanctitatem, quãdoq; est à non sancto contrarie, id est, ab habente peccatum quod contrariatur sanctitati, quãdoq; à nõ sancto negatiue; & ita fuit in Christo, vt dicit Alex. 3. p. q. 9. M. 1. art. 2. Et in beata virgine vt dicit Scot. d. 3. q. 1. litera. G. fuit etiam in conceptione sanctificatio virginis quam e sancta fecit magis sanctã extincta omni libidine dicente Angelo. Lucæ. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: sub vmbra refrigerantur homines ne exæstuẽt flante spiritu. i. vento; ita superueniente spiritu extincta fuit omnis libido in conceptu Filij Dei.

Proposi. 2.

Paulus. Rom. 1. dixit quod Christus factus est Deo patri è semine Dauid secundum carnem: factum dixit & non natum, ne eius natiuitas nostræ similis videretur, quæ conficitur seminum commixtione. Dixit è semine; quia corpus Christi formatũ fuit ex illa carne quæ cõstat ex semine, scilicet ex carne beatæ virginis

Proposi. 3.

Magister in litera vide Gloss. ordi. quæ est beati Augustini, vel ex semine, id est, ex genere.

Proposi. 4. Maria verè est mater Dei. Hæc est de fide contra Nestorium fatentem illam matrem Christi, sed non matrem Dei, quia ipse negabat Christum Deum. Licet hæc hæresis sub nomine Nestorij dilatata sit, & vocata hæresis Nestoriana, fuit tamen antiquior Nestorio, quia Ambro. lib. de Sacra. dominicæ incarnationis ca. 6. huius hæresis meminit: fuisse autem Ambr. antiquiorē Nestorio ex eo patet quod floruit Ambr. sub Theodosio maiori auo Theodosij iunioris, sub quo iuniore fuit Nestorius Archiepiscopus Cōstantinopolitanus. Modo probatur conclusio. Maria fuit mater Christi, Christus est Deus, ergo est mater Dei. Maior patet ex. 1. Matt. Cum esset desponsata mater Iesu Ioan. 19. Stabant iuxta crucem Iesu mater eius. Luc. 2. dixit illi Maria. Fili quid feci sti nobis sic? Minor patet cōtra hæreticos Ebionē, Cherintū, Fotinū, Theodotionē contra quorū hæresin Ioan. scripsit Euan. in. 1. ca. dixit de Verbo humanato. Vidimus gloriā eius quasi vnigeniti à Patre. Et in epi. 1. ca. 1. Societas nostra sit cum Patre & Filio eius Iesu Christo. Et cap. 4. Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est filius Dei, in eo manet, & ipse in Deo. Vide Damas. lib. 3. ca. 12. qui asserens eam matrem Dei, negat tamen ipsam Christotocon, id est, Christiparam, seu Christi genitricem. Sed hoc in sensu hæretici, quasi Christus non esset Deus. Vbi docemur abstinere à verbis etiam hæreticorum. Definita fuit vero nostra assertio in Cōcilio Ephesino cap. 1.

Proposi. 5. Beata virgo ad generationē filij cōcurrebat actiuè sicut aliæ matres, de quibus est quæstio si concurrunt tantum passiuè, an etiā actiuè. Quæstio plus est physica quā Theologa. Tho. 3. p. q. 32. ar. 4. dicit quod tantum se habuit passiuè ministrando materiā quia tota virtus actiua se tenet ex parte viri, passiua ex parte fœminæ. Ideo in plantis in quibus vtraq; vis commiscetur non est distinctio maris & fœminæ. Ad idem est 1. 2. q. 81. ar. 5. in argumento ad oppositum. Pro hac est Arist. lib. 1. de generatione animalium cap. 19. in fine, dicens à fœmina confetri ad generationem materiam, quæ in mēstruorum generatione est. Vultque ibi, & ca. 20. semen non emitti à fœmina, menstrua vult esse semen quanquam nō purū li. 2. cap. 3. Ex quo iuxta Aristo vis actiua est in patre, passiua in matre. Dat exēplū li. 1. ca. 20. versus finē de fabro, & ligno, quia

quia in fabro nulla est pars materiæ lignorum, in ligno nulla pars artis fabrilis, sed forma & species à fabro existit materiæ per motum. Hæc Arist. Bonauentura hac. d. num. 31. Et Scotus sequētes Galenum tenent mulierem actiuè concurrere cum viro ad generationem ita quod vir est causa actiua prima & principalis, mater causa actiua secunda & minus principalis. Probatur quia filius quandoq; plus assimilatur matri quàm patri, ergo in matre est vis aliqua, quia agens intendit assimilare sibi effectum. Secundo quia pater diligit filium naturaliter quasi aliquid sui iuxta Arist. 8. Ethico. cap. 12. mater verò vt idem ibi dicit etiam magis diligit, & plusquàm pater ergo est aliquid eius & quasi opus matris. Quomodo autem virgo potuit concurrere ad motus generationis vide Scotū. d. 2. huius quæst. 3. & latius hac. d. primo quia habuit actiuam causalitatem quam aliæ matres. Alioquin non plus daretur matri, quàm datur terræ in generatione minerę. Secundo quia illa causalitas nō est prævēta a Spiritu sancto, quia licet posset tollere causalitatē, est tamen agens liberum neq; agit secundū vltimum suæ potentiæ, imò ita res quas condidit administrat vt eas agere proprio motu sinat vt ait Augustinus. Tertio quia aliqua media sunt necessaria vni virtuti, quæ non sunt necessaria alij, sed Spiritus sanctus & Maria sunt vna causa actiua generationis, & perfectior causa quā pater & mater, ergo non sunt necessaria illa media quæ Deus voluntariè præfixerat actioni parentum. Confirmatur quia post transitum mediorum agens agit propria virtute quam habet, & producit terminū non ratione mediorum, quæ iam non sunt. Sed virtus Spiritus sancti fecit quod illa media nō essent necessaria, operādo in instāti ergo Maria in termino ita se habuit actiue, sicut se habuisset si illa media naturaliter præcessissent. Confirmatur generare est agere: sed Maria genuit filium ergo egit.

Ex hac inferuntur duo. Primum quod beata virgo non plus est mater quàm aliæ matres, quia in ratione matris non plus præstitit ad generationem. Neque erat quid præstaret, nisi quod se tenebat ex parte viri, sed illud præstare non poterat. Alioquin foret simul etiam & pater, hoc est contra aliquos. Bene quidem perfectiori modo facta fuit mater. *Cor.*

Secundò quod ante definitionem Ecclesiæ non est nigro carbone notandum quod quidam scripsit aliquos dixisse tacito eorū nomine *2. Cor.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nomine, quos & ex parte mea interrogatus nominare nesciuit. Videlicet quod beata virgo coegit ad vnionem hypostică. Quia cæteræ matres agunt & actione sua attingunt suppositum, ergo Virgo egit vt suppositum præexistens personaret hanc naturam. Et dato oppositio actio Mariæ, fuisset terminata quando in aliquo priori dicendum erat. Deus non est homo, & faueretur Nestorius. Et sicut in naturalibus eleuatur phantasma actione intellectus agentis vt agat in intellectum possibilem, atq; sicut ignis inferni materialis eleuatur vt agat in spiritus: Et sicut aliqui nobiles autores concedunt creaturam posse eleuari vt cooperetur ad creationem & creet vt in lib. 4. distinct. 5. p. vlti. Atque aliqui Salmanticenses concedunt Sacramenta concurrere ad gratiam vt causas naturales & physicas, ita potuit virgo eleuari superueniente Spiritus sancto vt cooperaretur virtuti altissimi obumbranti ipsam, vt vnio hypostarica educeretur de potentia obedientiali naturæ humanæ. Memini me iuuené Salmanticæ discipulum præfatis argumentis adductum desideraſſe huic opinioni patronum, ne fierem nouitatis inuentor. Magistri mei argumenta non admittebant: Sed iuuari possunt ex Bernardo hom. 4. super missus est dicente: Fortasse propter hoc dictum est obumbrabit tibi, quia res in Sacramento erat, & quod sola per se trinitas in sola & cum sola virgine voluit operari. Vbi nota, ly cum sola, vt concausa.

Propos. 6. Beata Maria semper fuit virgo. Videlicet in conceptu, in partu, & post partũ. Hæc est de fide contra aliquos hæreticos. Ebion & Cherintus alijque dicentes Christum natum ex Ioseph aperte impugnabãt Mariæ virginitatẽ. Eluidius beato Hieronymo coæquus expresse negauit eius virginitatem post partum, quia dicebat eam post natum Christum cognitam a Ioseph, & alios filios habuisse: cõtra eum scripsit Hieronymus, & postea in Hispania Sanctus Illefonsus Archiepiscopus Toletanus. vide concil. lateranens. 1. cap. 3. vbi hanc definit pro de fide. Ad quam licet non sint clara testimonia scripturæ, tamen probatur Isaiæ 7. Ecce virgo concipiet & pariet filiũ ergo in partu & in conceptu fuit virgo. Istã autoritatem pro perpetua Mariæ virginitate omnes sacri doctores interprerantur: linguarum studiosi contra Hebræos ex loco arguunt, quod in Hebræo sit, Haalma, significans virginem absconditam. Vide illos super hunc locum.

Nec

Nec obstat quod in Euangelio dicatur mulier. Ioan. 2. & 19. *Argumen.* quia in Sacra scriptura etiam vocatur mulier quæ non est cognita viro. Antequàm Eua cognoceretur ab Adam, quia in paradiso non coierunt, dixit Adam genes. 3. mulier quam dedisti mihi. Et ante peccatum. Dixit Serpens ad mulierẽ. Neq; verba Matth. 1. cap. Antequàm conuenirent inuenta est Maria habẽs in vtero de Spiritu sancto, aliquid iuuant Eluidium, conuincunt tamen Ebionen & alios, quia non ex Ioseph sed è Spiritu sancto concepit, quia ly antequam in diuina scriptura dicit quod antecedenter factum non est, non tamen exprimit quod propterea factum sit postea, sicut dicendo. Antequam domum exirem non manducaui, neque propterea sequitur a negatiua ad affirmatiuam, ergo postea manducaui. Neque obstat id quod dixit Matthæus 1. Ioseph non cognouit eam donec peperit filium suum primogenitum, quia ly donec & similia non significant terminum post quẽ talis actus seu operatio non sit, imò significant continuationem actus importati per verbum, vt ibi. Psalm. 109. Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum, non excludit postea sessionem Christi ad patris dexteram: Simile est Isaiæ 45. Vsque in senectam ego portabo eos. Vocatur Christus filius primogenitus, non quod postea alij nati sint, sed quia nullus ante ipsum natus fuerit. Quapropter & vnigenitus vocatur primogenitus. Alioquin præcipiente lege primogenitos redimi. Exod. 43. non tenerẽtur redimere vnigenitum, Sed expectare aliorum natiuitatem. Dicitur Christus in Euangelio habere fratres, quia Hebrei vocabant omnes consanguineos fratres. Vocabatur Ioseph pater Christi quia nutritius, & quia talis esse putabatur, imo potius credendus est Ioseph permansisse in virginitate.

Patres veteris testamenti non meruerunt de condigno incar- *Propos. 7.* nationem: imò neque ipsa beata virgo. Ita docet Bona. hac. dist. num. 22. probatur ad Titum 3. Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos. Ephes. 2. propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos Deus cum essemus mortui peccatis conuiuificauit nos in Christo, ergo non propter merita, quia merita vt sint merita præquirunt vitam spiritualem & quod non simus mortui. Item Apocalyp. 13. Christus vocatur agnus occisus ab origine mundi, quia ab origine mundi omnis gratia conferebatur in virtute

passionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

passionis eius igitur ipsa incarnatio non fuit facta propter hominum merita, quandoquidem ipsa hominũ merita præsupponebãt incarnationem, fundamentum enim omnis meriti non potest cadere sub merito. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est Ioan. 1. Idcirco dixit Augustinus 13. de Trinit. cap. 19. In rebus per tempus ortis hæc fuit summa gratia puod homo in vnitate personæ coniunctus est Deo. Hoc exponit Scotus distin. 2. quæst. 1. ad primum principale. i. summa gratuita condescensio voluntatis diuinæ. In 4. d. 2. quæst. 1. ad 3. dicit quod in vniuersis operibus Dei non fuit aliquod opus meræ gratiæ nisi sola incarnatio, quia ad illam nulla merita præcesserunt diuinum ordinem de ipsa incarnatione. Ratione probatur quia dato oppositio Christus multum debuisset patribus, propter quorum merita eius anima creata fuisset, & verbo vnita: Neq; ipse Christus illorum fuisset redemptor quod est plusquàm falsum.

Propos. 8. Incarnationis circunstantias, puta accelerationem, hoc est, tempus ipsius: quod è suo genere Christus nasceretur bene meruerunt patres, sed de congruo. Hæc potest poni alijs verbis. Sancti patres de congruo meruerunt incarnationem: sub his verbis ponit eam Thomas. 3. par. quæst. 2. articu. 11. quod est valde notandum contra aliquos Thomistas, qui negant meritum de congruo cum illud ibi expresse concedat Thomas. Sub prioribus verbis ponunt eam Bona. citatus & Scotus modo citatus. Atque Ricardus hac distin. articulo tertio, quæstione primæ & in sententia nulla est controuersia nisi forte in verbis. Quoniam qui meretur acceleratione beneficij re vera dicetur mereri ipsum beneficium. Sed probatur sancti patres erant amici & grati Dei & sæpe pro aduentu Messiæ clamauerunt Isaiæ. 64. Vtinam dirumperes cælos, & descenderes. 45. Rorate cæli desuper & nubes pluant iustum, ergo aliquid meruerunt, sed non ipsam incarnationem de condigno, igitur vel ipsam de congruo, vel accelerationem, quia certè non plus est mereri de congruo incarnationem, quàm mereri accelerationem: vel saltem non est tantus excessus vt vnum cadat sub merito aliud non. Quod meruerint Christum è suo genere descendere sic probatur genes. 22. per memetipsum iurauj dicit Dominus Abrahæ, quia fecisti hanc rem & non pepercisti filio tuo vnigenito, benedicam tibi, & benedicentur in semine tuo omnes gẽtes, quia obedisti voci meæ: quod semen

semen Apostolus Galat. 3. dicit esse Christũ. Non dixit seminibus quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo qui est Christus. Vbi ly quia est causalis: ergo obedientia Abrahæ fuit causa quod Christus ex eius semine nasceretur. Et non fuit aliter causa nisi meritoria & non de condigno ergo de congruo. Et pro solutione aliquorum argumentorum notabis quod in diuerso genere causæ idem est effectus & causa, sicut dixit Arist. 2. Phyli. tex. com. 30. siue cap. 3. Sunt quæ sibi sunt mutuo causæ: vt exercitium bonæ habitudinis, & hæc exercitij. At non eodem modo, sed hæc vt finis, illud vt principium motus. Ita in proposito. Incarnatio prævisa & à Deo prævolita causa fuit, & fundamentum gratiæ collatæ patribus: sed merita patrum causa fuere incarnationis in esse reali. Posset dari exemplum. Actus diuinæ volitionis in prædestinatione non cadit sub merito: Consecutio seu effectus prædestinationis bene cadit sub merito. Meritum ergo est causa consequendę beatitudinis, quod tamen est effectus prædestinationis.

Beata Virgo Maria meruit esse mater Dei. Probatur ex cantu Ecclesiæ. Regina cæli lætare alleluya: quia quem meruisti portare, &c. Hoc meritum ipsamet virgo attribuebat humilitati. Luc. 1. quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Helisabet fidei. ibidem. Beata quæ credidisti, quonian perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. Hoc meritum expressit Angelus dicens. Inuenisti gratiam apud Deum. *Propos. 9.*

Dubium est si hoc meritum fuit ex congruo vel de condigno. Sanctus Bona. negat quod meruit ex condigno, sed quod ante annuntiationem meruit ex congruo, post annuntiationem de digno. Meritum de digno iam in 2. lib. distin. 27. negauimus. Ricardus art. 3. quæst. 1. dicit quod meruit ex congruo. Sequitur Caietan. in 3. par. quæst. 2. art. 11. in calce. Ratio huius opinionis sumitur ex ratione meriti de condigno quod debet esse secundum legem, nulla tamen lex apparet de acceptandis meritis alicuius fœminæ ad maternitatem. Potest sic confirmari. Beata virgo ante annuntiationem Angelinon erat sufficienter digna vt esset mater Dei, quia non habuit sufficientem gratiam ad maternitatem quousq; Spiritus sanctus superuenit. Sed ille aduentus Spiritus sancti disponens illam virtutem, verbi susceptiuam, tribuendo & generatiuam fuit ex gratia ergo non ex meritis & dignitate ipsius, & per consequens non meruit ex condigno, quia *Propo. 10.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nulla extitere merita ad hoc sufficientia.

Alia est opinio quod meruit esse mater Dei ex condigno. Hãc reputat probabilem Gabriel hac dist. art. 3. dub. 3. Ratio quiá maternitas non excedit humanum meritum, sicut excedit ipsa incarnatio, & maius est esse beatum, quàm corporalem matrem Christi, vt dixisse videtur Dominus Matth. 12. Quicumq; fecerit voluntatem patris ipse meus frater, soror & mater est. Posset confirmari per illud Genes. 3. Inimicitias ponam inter te & mulierem & semen tuum & semen illius, ipsa cõteret caput tuum. Et Hierem. 31. Nouum faciet Dominus super terram fœmina circundedit virum, igitur videtur facta lex. Sed reuera cum non appareat lex de acceptandis meritis ad maternitatem potius est dicendum quod meruit ex congruo. Ad fundamentum Gabrielis dic, quòd non valet argumentum de maiori ad minus, sicut non valet: percutiens clericum est excommunicatus: occidens hominem maius peccatum facit, ergo est magis excommunicatus: quia vbi est necessaria lex non valet tale argumentum. Facit cap. quod translationem, extra de officio legati. Vbi habes quòd ea quæ sunt reseruata Summo Pontifici in signum singularis priuilegij, non committuntur per generalem commissionem. In quibus enim est exorbitantia non fit extensio per maioritatem rationis. Ratio Gabrielis conuinceret de quacumque muliere, sic. Sarra aut Rebecca meruerũt de cõdigno beatitudinẽ, ergo, & esse matres Dei. Argumentum bene probat quod si fieret lex posset mereri de condigno, quia cum facta lege mereatur aliqua vt Virgo beatitudinem, quæ est maius bonum, facta lege de maternitate posset illam mereri. Lex non probatur per citatas autoritates Geneseos, & Hieremiæ, quia solum prædicunt futura: lex sonat in generali. sicut 1. Regu. 17. Qui percusserit Philistæum ditabit eum diuitijs magnis & filiam suam dabit ei, & domum patris eius faciet absque tributo in Israel. Neque per annuntiationem angeli factum fuit aliquod pactum, seu conuentio, quod propterea quia hoc faceret aut illud, futura esset mater Dei.

Prop. 11 Beata Virgo toto tempore vitæ suæ profecit in merito, *merendo* augmentum gratiæ, & gloriæ. Hanc tenet Frater Andreas Vega lib. 10. super Decret. cap. 2. Et est pro hac sententia Augustini quam vide in litera distinct. 36. dicentis. Charitas plenissima, quæ non posset augeri quamdiu homo viuit in nemine est.

est. Videturque contra Almain. distin. 3. quæst. 2. dicentem quod in conceptione filij tantam recepit perfectionem quantam poterat recipere, aliàs mentitus fuisset Angelus dicendo. Aue gratia plena. Scotus in. 4. distin. 4. quæst. 6. ad 1. ponit sub dubio si in cõceptione filij habuit illam plenitudinem gratiæ ad quam Deus disposuit ipsam peruenire. Ratione probatur conclusio quia aliàs auferretur à virgine magnæ occasiones merendi nutriendo filium, & ei compatiendo. Neque apparet ratio, aut priuilegium quare cum esset merè viatrix fuerit in termino merendi. Imo crederem quod sicut neque peccauit, ita neque habuit vnquam actum indifferentem. Ad verba Angeli dicito, quod ante eius aduentum erat plena gratia correspondente statui præcedenti conceptionem: in conceptione gratia correspondente maternitati: Per vitam gratia & meritis correspondentibus futuræ gloriæ. Alioquin cum verba Angeli dicta sint ante conceptionem, conuincerent quod in conceptione nullam gratiam recepit.

DISTINCTIO V.

De terminis assumptionis.

Propos. 1. Persona diuina assumpsit naturam humanã. Ita Magister in litera, & iam supra probata est esse de fide.

propos. 2. Persona diuina non assumpsit personam humanam. Magister in litera. Et est de fide contra Nestorium ponentem in Christo duas personas, quia si assumpsisset personam humanam forent in Christo sicut duæ naturæ, ita & duæ personæ. Pro hac assertione Catholica est conc. Constantinopolitanum quintum cap. 5. dicens. Si quis conatur introducere in mysterio Christi duas subsistentias vel personas, sicut Theodorus, & Nestorius insanientes conscripserunt anathema sit. Ratione sic. Assumi à verbo est dependere ab ipso verbo personaliter, sed esse personam in se dicit independentiam, ergo implicat contradictionẽ personã assumi. Secundo sic. Suppositũ ideo dicitur quia supponitur his quæ pertinent ad individuũ naturæ, cuius est suppositũ recipiẽs eorũ prædicationẽ, vt homo est

suppositum humanum, quia in prædicatione supponitur rationali & risibili: Sed si verbum assumpsisset personam humanam, ea quæ sunt hominis verificarentur de alio quàm de verbo, quod est plusquàm falsum. vide Alex. 3. par. quæst. 4. M. 6. Bonau. & Ricard. hac Di. Thom. 3. par. quæst. 2. art. 3.

Proposi. 3. Natura diuina nō est vnita personæ humanæ, hoc est, quod natura diuina non assumpsit personam humanam. Magister in litera. Et ꝓbatur quia est implicatio cōtradictionis ex eo quod natura diuina est suppositata tribus diuinis suppositis, à qbus nullo modo potest absolui, sicut potest natura humana absolui à suo supposito, etiā post suppositationē: neq; natura diuina est suppositabilis ab alieno supposito, quia esset potentialis, & imperfecta, ergo ipsa non est vnibilis supposito humano.

Proposi. 4. Ex eo quod persona diuina assumpsit naturam humanam istæ sunt concedendæ. Natura diuina assumpsit naturam humanam, Natura diuina vniuit sibi naturam humanam. Natura diuina est incarnata. Magister in litera. §. Nos autem. Ratio huius est quia facta vnione immediatè ad personam, cum ipsa diuina persona sit essentia diuina, mediate seu secundario fit vnio ad naturam diuinam. Non tamen concedit Magister quod natura diuina debeat dici caro facta, licet videri posset esse idem, caro facta & incarnata. Ratio est quia non inuenitur talis modus loquendi in Sacra scriptura, & videtur hic modus locutionis facere nimiam expressionem. Neque etiam concedit Magister quod natura diuina facta sit homo: vel sit homo, quia licet vnuerit sibi formam hominis, sed non in vnitatem, & singularitatem sui. Alexand. 3. par. quæstione. 4. M. etiam negat hanc. Assumpsit humanam essentiam, quia [illegible] sit idem realiter cum natura, tamen essentia significat rem secundum esse, & natura non fuit in esse ante assumptionem. Natura quia respicit rem in fieri conceditur, quia res quæ non erat, sed fiebat assumebatur, & quia differunt ratione conceditur vna, & non altera.

Proposi. 5. Dubium est quid sit ratio in verbo terminādi istam vnionē de quo inuenio quatuor opiniones. Prima est Scoti qui tenet quodlib. 4. lit. M. & lit. Y. quod in diuinis est duplex subsistere essentiale & personale. Tenet igitur Scotus ꝙ relatio est terminus vnionis, quia verbum per illud terminat per quod subsistit scilicet per

per subsistentiam personalem. Pro Scōto & quod sit subsistere personale est Sophronius Episcopus Hierosolymorū in epistola missa ad sextam Synodum generalem sess. 11. inquiens Trinitatē in vnitate credimus. Trinitatē quidem pro tribus subsistentijs, vnitatem propter singularitatem Deitatis. Caiet. 3. p. q. 3. ar. 2. tenet cū Scoto de duplici subsistere. Bona. hac. d. nume. 16. dicit. Esse terminum vnionis, respicit ipsam personam proprie & per se, & cōuenit naturæ diuinæ ratione personæ. Ad idē est Tho. 3. p. q. 3. ar. 2. Possumus ad idem afferre Alex. 3. p. q. 4. M. 1. quod esse terminum conuenit naturæ diuinæ, ratione personæ.

Secunda opinio est Durandi in hoc. 3. d. 1. q. 2. quod in diuinis est vnicum subsistere, scilicet essentiale: Et quia persona per id terminat per quod subsistit, dicit quod terminat per essentiam. Propter quod de facto dicit, quod natura humana est vnita primò essentiæ, & quia hæc vnio non sufficit vt dicatur vnio personalis, facta est alia vnio ad ea, quæ sunt propria personæ, videlicet, ad relationem. In hac opinione Durandi facilius defensatur propositio asserta à Ma. præcedēti. p. videlicet Diuinitas, seu natura diuina est incarnata. Quam alij hac ratione negant. Incarnatio significat ex parte carnis naturam humanam, ex parte termini ad quem fit vnio, siue assumptio ipsum terminum primarium: Sed diuinitas non est primus siue primarius terminus, ergo non est incarnata. Qui defendet Magistrum respondebit, quod ex parte termini significatur non solum terminus primarius, sed etiam secundarius.

Tertia opinio est media, quam tenebat Salmanticę Frater Fräciscus de Victoria, quod verbū terminat ratione essentię, nó quod essentia sit terminus immediatus vnionis, sed quod sit ratio propter quam verbum terminet, sicut pater ab essentia habet quod generet filium tamen ipsa essentia non generat.

Quarta opinio est Ocham in. 3. q. 1. ar. 2. quod persona secundū se totam terminat vnionem, ita quod nec essentia neq; proprietas personalis, sed totum constitutum. Consentit Gabriel in hoc. 3. d. 1. q. 1. ar. 1. notabili. 5. Sed quia prima opinio est probabilior & stā do in illa faciliter soluuntur argumēta cōtraria. Sic arguò pro illa. Quicquid primo conuenit essentiæ & nō repugnat alicui personę conuenit omnibus tribus, sed non repugnat alicui personæ terminare prædictam vnionem, & per te conuenit primo essentiæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo quælibet persona est vnita & incarnata, quod est pluſquam falſum. Hoc argumentum facit Ocham vbi ſupra. Ratio propter quam dixit in maiori, & non repugnat alicui perſonæ fuit propter relationem, quia filiatio repugnat patri. Cõfir. Aliquid est in verbo, quod ſit ratio terminandi iſtam vnionem, quod non est eſſentia, ergo est relatio & per illam terminat. Confirm. 2. Iſta vnio est ad perſonam, ergo per illud terminat Verbum, per quod habet ſubſiſtere perſonale. Cæterum de alio termino ad quem aſſumptionis, qui dici poteſt terminus productus ſiue acquiſitus per vnionem, magna ſolet fieri quæſtio. Theologicè loquendo ac realiter, ipſe eſt Deum eſſe hominem: Verbum ſubſiſtere in natura humana & eſſe Chriſtum. Metaphyſicè quærunt de alio termino formali, & citant Alexan. 3. p. q. 7. M. 2. arti. 1. quod ſit talis terminus. Primo productus gratia vnionis id eſt entitas, ſiue qualitas abſoluta, Et Scotum quod ſit relatio diſquiparantiæ extrinſecus aduenies, videlicet ipſa vnio paſſiua ex parte creaturæ, in hoc. 3. d. 1. q. 1. Sed ſiue conſideretur relatio vnionis præcedere aliqua prioritate ſubſiſtere verbi in natura humana, ſiue conſideretur, ex ipſo ſubſiſtere in hac natura, inſurgere relationem dependentiæ ipſius naturæ ad verbum, hæc vnio eſt ſubſtantialis & non accidentalis quod fatetur & ipſe Scotus, ex Damaſceno. d. 7. q. 1. litera D.

De termino producto.

Propoſi. 6. Si poteſt fieri vnio immediate ad eſſentiam dubium eſt. Alexand. 3. p. quæſt. 2. M. 2. videtur tenere quod non, quia dicit. Dico quod abſtractis perſonis non intelligo diuinam naturam poſſe vniri, & ſi aliquis poſſet hoc intelligere, ego non intelligo. In idem eſt Bonauen. hac diſtin. numero. 17. Scotus mihi videtur eſſe dubius, quoniam licet in prima. d. huius quæſt. 2. teneat quod poſsit fieri vnio immeditate ad eſſentiam, tamen hac diſtin. 5. videtur dicere cum formidine, & ſub conditione quia dicit quod ſi in terminante vnionem ſufficit ſingularis per ſe exiſtentia quod poterit eſſentia terminare. Si autem ſit de ratione aſſumentis ſubſiſtentia incommunicabilis non poterit. Ad idem eſt in reportatis d. 1. q. 3. quærens ſi tres perſonæ poſſunt eandem humanitatem aſſumere. Dicit. Si ratio terminandi poteſt eſſe in pluribus ſimul poſſent, ſi non, non: Hoc dixit propter eſſentiam, ſi poteſt eſſe ratio terminandi. Sed in eiſdem reportatis hac. d. videtur expreſſe tenere, quod eſſentia

eſſentia non poſsit terminare. Ioannes de Baſſolis diſtin. 1. quæſt. 4. notabili, ex prædictis concludo, etiam eſt dubius. Durandus aſſeueranter tenet, quod poſsit fieri talis vnio, quia cum in ſuis principijs factæ ſint duæ vniones, prima immediate ad eſſentiam, & ſint duæ vniones realiter diſtinctæ, poteſt vna eſſe ſine alia, quia vnio ad eſſentiam non dependet ab alia. Nam ſi dependeret per prius fuiſſet vnio ad perſonam, quod negat opinator. Almainus diſti. 1. quæſt. 1. dubio vltimo, expreſſe tenet quod poſsit fieri vnio ad eſſentiam immediate, non tamen ſuppoſitaretur natura humana in eſſentia diuina. De Thoma mihi eſt dubium quid ſenſerit, in. 3. p. quæſt. 3. artic. 3. videtur tamen tenere partem affirmatiuam. Et Caietanus ſic interpretatur.

Propoſi. 7. Facta vnione immediate ad eſſentiam dubium mihi eſt an iſtæ eſſent veræ, Eſſentia diuina eſt homo, Deus eſt homo. Cum homo ſit nomen ſuppoſiti. Et mihi eſt dubium ſi propter immediatam vnionem ad eſſentiam quælibet perſona diuina debeat dici homo. Almainus vbi ſupra citatus tenet, quod ſic. Ad quod eſt Ocham in hoc. 3. quæſt. 1. articul. 2. impugnans, quod eſſentia ſuerit immediatus terminus vnionis: deducit pro inconuenienti, quod quæ nunc conueniunt filio conuenierent & patri. Durandus concedens vnionem ad eſſentiam in. 1. diſt. quæſt. 4. concedit, quod iſta eſt vera, Deus eſt homo. Si arguatur, Deus eſt Pater, Filius, & Spiritus, ergo Pater eſt homo, Filius eſt homo, Spiritus ſanctus eſt homo, negat: ſed quod addendum ſit in quantum Deus. Sed reuera abutitur Durandus terminis dialecticis, quia reduplicatiua exponitur per quatuor exponentes copulatiue quarum vna eſt præiacens, ſcilicet Pater eſt homo. Igitur vt iſta ſit vera, Pater in quantum Deus eſt homo, debet etiam iſta eſſe vera Pater eſt homo, quia quod primo conuenit eſſentiæ conuenit tribus perſonis.

DISTIN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO VI.

In qua Magister ponit tres opiniones circa hanc vnionē.

Proposi.1. PRima opinio citata à Magistro ponit hæc quatuor. Primum, quod in ipsa verbi incarnatione homo quidam est constitutus ex anima rationali, & humana carne. Secundum, quod ille homo cæpit esse Deus, & Deus cępit esse homo ille. Tertium, quod ille homo est assumptus à verbo, & vnitus verbo, & est verbum. Quartum, quod hæc est vera, Deus factus est homo, & ista homo factus est Deus. Hanc opinionem Diuus Thomas. 3.p.q.2.ar.6. dicit esse hæreticam, & ponere in Christo duo suppositа, & propterea coincidere cum Nestorio ponente duas personas. Sanctus Bona. in quæst. literali dicit quod suppositis præmissis necessario debet dicere ista opinio, quod Christus sit duo, & quod ab isto denominatur opinio hæc. Sed in.1.q. clare dicit, quod ista opinio non est hæretica, tamen dicit aliquid adeò improbabile quod paucos, aut nullos habet defensores. Alex. 3.p.q.6.M.1.§.2. videtur etiam esse in eo, quod sine hæresi possit defensari. Cum eis erat Frater Andreas Vega, quod nihil hæreticum diceret saltem in sensu. Scotus hac.d.q.3. dicit, quod hęc opinio nō tenetur cōmuniter, quia assumēs nō est illud q̄ assumitur, Verbū autē est ille homo. Et revera hęc opinio non ponit expresse duo suppositа in Christo: sed, quod in incarnatione homo quidam est constitutus ex anima & carne, & hoc non est hæreticum, quia est ipsemet Christus ex anima rationali & humana carne subsistens. Neque propterea, quod dicit illum hominem fuisse assumptum ponit, quod præextiterit ille homo suppositans propriam naturam. Sed in verbis videbatur concedere, quod homo ille, qui ex natura humana & supposito verbi constituebatur, posset dici assumptus. De alijs cōcessis ab hac opinione infra sequenti distinctione.

Proposi.2. Secunda posita à Magistro, ponitur esse sententia Catholicæ fidei, & non opinio. Stat vero ipsa in his. Primo, quod homo ille non constituebatur ex anima rationali & carne tantum, sed diuinitas & humanitas (quæ humanitas constat ex anima rationali & carne) concurrebant, & sic vna persona constabat his tribus substātijs, quæ

tijs; quæ persona est Iesus Christus. Secundo quod illa persona ante incarnationem erat simplex, post incarnationem est cōpositа ex diuinitate & humanitate. Non quod sit alia persona quam prius: vel quod sint duæ personæ: sed quod in incarnatione facta est hominis persona. Tertio quod illa persona nō debet dici simpliciter facta persona, sed cum addito potest concedi: persona verbi in incarnatione facta est persona hominis. Quarto sequitur ad istam opinionem vt dicit Bona. in quæst. literali, quod est vnū & non plura. Circa primum aduerte, quod Scotus vbi supra citatus dicit, quod communiter non tenetur personam Christi esse compositam propriè loquendo de compositione, scilicet ex actu & potentia, sicut ex materia & forma: vel ex duobus potētialibus, qualia sunt ista quæ apud Philosophū dicuntur elementa, & integrantia naturam totalem: Autoritates Damasceni sonantes illam personam compositam exponit, quod ita verè est ibi ista natura tam diuina quam humana ac si componerent personam. Denotant ergo sancti vnionem duarum naturarum sed nolunt dicere esse compositionem more nostrarum compositionum, quia per compositionem ex multis fit vnum vt deduces ex Aristo. 7.met. cap.17. Ricardus hac.d.ar.2.q.3. dicit, quod nec ante incarnationem, neque post incarnationem persona Christi est composita, tamen post incarnationem est in ea aliqua similitudo alicuius proprietatis totius compositi. Omnibus tamen pensatis, ait, quod persona Christi non debet dici composita. Thom. 3.p.q.2. ar. 4. concedit, quod persona verbi post incarnationem est composita. Et quidem in re omnes conueniunt. Primum non est quæstio si persona verbi per communicationem idiomatum debeat dici composita, quia sic verum est. Nam per communicationem idiomatum, Deus est homo, & homo est compositus ex anima rationali & carne, ergo Deus est compositus ex anima rationali & carne. Et per consequens persona verbi quæ etiam est verè persona humana, vt habes in litera huius secundæ positionis, est composita prout est persona humana, quia persona humana componitur ex materia & forma. Bene quidem est in hoc aduertendus modus loquendi, & exprimendi sensum Catholicum, quia sanctus Bona. hac.d. numero. 19. faciens prafatum argumentum negare hoc videtur. Neque est quæstio an persona verbi sit composita in natura, quia hæreticum esset dicere, quod ex diuina & humana natu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra resultauit tertium. Sed est quæstio, an persona verbi prout subsistit in humanitate sit composita ex diuina persona & humanitate. Qui loqui voluerint sicut hac. d. & sequenti Magister sæpe loquitur, vocando personam Christi compositam, cauere debent, ne dicant naturam diuinam, & naturam humanam esse partes Christi. Non enim est ponenda compositio ex partibus, quia de ratione partis, vt dicit Gabriel hac dist. quæst. 2. dubio primo, sunt duo. Primum, quod realiter distinguatur ab eo cuius est pars, nihil enim est pars suiipsius: Ideo anima in qualibet parte corporis non est pars animæ sed ipsamet anima. Secundum, quod ipsa pars cum alio componat seu integret totum, ideo scientia in anima non est pars animæ, quia siue adsit siue absit, anima semper est eadem. Diuina ergo natura non est pars Christi, aut Verbi propter defectum primi; quia est eadem realiter verbo. Propter secundum natura humana non est pars verbi, quia siue ipsa sit, aut non sit assumpta verbum semper est idem. Secundo vt caute loquantur in ista materia, debent addere dicendo, persona Christi est composita compositione ineffabili, aut alterius rationis ab omnibus compositionibus. Vide Caietanum vbi supra, Thomam quæst. 2. articu. 4. ponentem plures modos compositionis, quorum ille qui est ex natura & supposito, si auferatur ab eo, quod est imperfectionis ex parte suppositi, est qui ponitur in persona Christi. Idcirco, quamuis magis proprie, vt ait Bonauen. nu. 16. dicatur Hypostatis esse in duabus naturis, quam ex duabus naturis, nihilominus recte dicitur in duabus subsistere, & ex duabus subsistere, vt patet in litera Magistri huius positionis secundæ. Et d. 7. cap. in sexta Synodo generali actione. 4. epistola Agathonis papæ missa ad imperatorem & ad Concilium, sic dicit. Saluatoris nostri Iesu Christi duas naturas prædicamus diuinam scilicet & humanam, ex quibus & in quibus, etiam post admirabilem atque inseparabilem vnionem, subsistit. Et in ordinatione Episcoporum vt habetur in pontificali Romano dicitur. Credis vnicum, & vnum filium Dei in duabus, & ex duabus naturis? & respondetur. Credo.

Propos. 3. Tertia positio quæ habetur in litera, tempore Magistri non constabat esse hæretica: postea damnata fuit ab Alexandro papa tertio

tertio: habetur extra de Hæret. ca. Cum Christus. Hæc positio seu hæresis dicebat hæc. Primò, quod non solum persona verbi non esset composita ex duabus naturis, verum negabat ex anima & carne aliquem hominem vel aliquam substantiam esse compositam vel factam. Secundò, quod verbum assumpsit animam & carnem velut indumentum, quo vestiretur, vt mortalium oculis appareret. Tertiò, quod illa duo, scilicet anima & corpus, vel aliqua res ex illis composita non est vna persona cum verbo, vel est verbum. Quartò, quod homo prædicatur de verbo non essentialiter sed secundum habitum, hoc est accidentaliter. Contra hanc sic dicit Alexan. Mandamus quatenus sub anathemate interdicas, ne quis de cætero audeat dicere Christum non esse aliquid secundum quod homo: quia sicut Christus verus est Deus, ita verus est homo ex anima rationali & humana carne subsistens, igitur ex anima & carne facta fuit natura humana. Dicere vero, quod sit verbum vnitum humanitati sicut indumento coincidit cum Nestorio dicente, quod verbum erat vnitum homini Christo secundum inhabitationem sicut in templo suo. Sanctus Bonauent. in quæstione literali dicit, quod non est credendus Magister fuisse huius opinionis, nec dicere hoc asserendo, sed aliorum opinionem referendo. Et quidem quantuis damnatus esset Nestorius, tamen hæc assertio tempore Magistri putabatur esse alia à Nestorio, ideo excusabantur qui illam tenebant: Scotus hac dist. quæst. 3. dicit, quod autoritates quæ sonant naturam humanam assumptam vt habitum, sicut illa Philippen. 2. Et habitu inuentus vt homo, esse exponendas propter quandam similitudinem huius naturæ ad habitum. Sicut enim habens habitum non mutatur, sed magis habitus mutatur: & ille sub habitu occultatur ita persona diuina non mutabatur in ista vnione, sed natura humana quæ quasi occultauit personam verbi, Ezechi. 32. solem nube tegam. Per hoc patet quid intelligant prædicatores & quomodo sint interpretandi quando sæpe dicunt Christum induisse nostrum corpus, nostram mortalitatem, nostram humanitatem.

DISTINCTIO VII.

Septima explicat ambiguas locutiones seu propositiones præcedentis distinctionis secundum singulas tres positiones.

Propoſi. 1. ISTæ, Deus est homo, Homo est Deus sunt veræ atque de fide contra Ebionem. Et quamuis non habeantur expressè in sacra scriptura deducũtur manifestè. Nã ista est in Sacra scriptura Ioann. 1. Deus erat verbum: Verbum caro factum est, ergo Deus caro factus est, & sic, Deus est homo. Secundo ista docetur per totum Euangelium, Christus est homo, Iesus est homo. Nam Ioann. 9. dixit cæcus. Ille homo qui dicitur Iesus. Et Petrus Mat. 16. Tu es Christus Filius Dei viui. Ista etiam est in scriptura, Iesus est Deus, Christus est Deus. Ad Titum. 2. Expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi. Et alias sæpe, ergo Deus est homo, & homo est Deus. De ratione huius veritatis sunt diuersæ sententiæ, Manichæus qui negauit assumpsisse veram carnem consequenter diceret: quod est homo non verus, sed similitudinarius seu phantasticus. Contra quem vide supra. d. 2. p. 1. Tertia positio supra citata dicet, quod homo prædicatur de Deo secundum habitum. His & similibus omissis inter Catholicos non varietas. Sanctus Bona. hac. d. q. 1 dicit, quod in hac, Deus est homo est singularis modus prædicandi. Non est enim prædicatio essentialis, neque causalis, neque per inhærentiam, sed per vnionem, quæ vnio cum sit singularis habet singularem modum prædicandi, neque reducitur ad alios modos prædicandi consuetos. Scotus hac. d. quæst. 1. dicit, quod quantum est ex parte prædicati est prædicatio speciei de individuo quia homo est species: sed quantum est ex parte modi se habendi, quia prædicatum non est de ratione subiecti & aduenit subiecto existenti in actu completo, ita vt posset abesse, id est, verè negari est prædicatio accidentalis logicè loquẽdo: Non autẽ est de per accidẽs prout de accidente

accidente loquitur Metaphysicus. Pro quo recordare quod logicus loquitur de accidenti præcipue in propositionibus pro intentione secunda facta ab anima circa contingentem inhærentiã prædicati ad subiectum: Metaphysicus prout accidens est natura realis dependens ad subiectum. Natura humana non est accidens, quia quod vere est nulli accidit 1. Physic. Tex. com. 27. propterea ista vnio non vocatur accidentalis. Neque conceditur esse essentialis, sed substantialis, citat Scotus ibi Damasce. Secundo dicit Scotus quod ista, Christus est homo neq; est omnino de per se, quia subiectum non habet omnino per se vnum conceptum. Dicit enim Christus suppositum in duabus naturis. Neq; est omnino de per accidens, quia subiectum includit prædicatum, scilicet Christus hominem. Sanctus Thomas. 3. par. quæst. 16. art. 1. dicit quod ista, Deus est homo est vera nõ solum propter veritatẽ terminorum, sed propter veritatem prædicationis, quia ly Deus in proposito supponit pro persona filij. de qua quia est suppositũ naturæ humanæ, ita verè prædicatur homo sicut de Petro. Caet. ibi dicit quod ly Deus potest supponere absolute secundum suã naturalem suppositionem pro habente deitatem, sicut cum dicitur, Deus charitas est 1. Ioan. 2. Potest etiam supponere contractè pro certo supposito diuino, quia secundũ suppositionẽ talia sunt subiecta qualia permittuntur à prædicatis, vt ibi, Deum de Deo in Symbolo supponit ꝓ Patre & Filio. Sic ergo dicit quod primo modo sumendo, ipsa propositio est vera per accidens, sicut animal est homo: quia accidit logicè loquendo animali esse hominẽ: secundo modo dicit illam esse veram necessariam & perse. Proptereа debet reduci ad materiam propositionis naturalis, in qua prædicatum conuenit subiecto essentialiter aut saltem necessario, quia secundum aliquos Thomistas non inconuenit propositionem istam quę antè incarnationem erat in materia remota supernaturaliter transire de materia in materiam.

De his, Christus est homo, Iesus est homo, verbum est homo, idem videtur dicendum, quàmuis vltima Verbum est homo maiorem habeat difficultatem, quia fuit falsa in triduo, & sic videtur fuisse contingens: quod etiam posset argui de illa Deus est homo, sed non est animus prosequi logicalia.

Ista Deus factus est homo est vera: probatur Ioan. 1. verbũ caro factum est. Ratio huius est quia factio quando prædicat tertium Propoſi. 2.

adiacens

Universidad de Deusto
Biblioteca

adiacens denotat subiectum fieri secundum illud quod importat prædicatum: esse hominem verè de Deo prædicatur non ab æterno, sed ex tempore, & hoc per aliquam factionem, quia modo est homo & non fuit semper homo, ergo Deus factus est homo.

Propos. 3. Ista, Homo factus est Deus communiter negatur. Demonstrato verbo ipsa est falsa, quia nunquàm fuit iste homo quin esset Deus. De qua Bona. nu. 22. & Tho. 3. p. q. 16. art. 7. annotât quod tripliciter potest intelligi. Vno modo quod ly factus determinet subiectum, vel prædicatum, & ita est falsa, quia neque homo est factus, neq; Deus est factus. Sed in hoc sensu non est quæstio de ista propositione. Secũdo modo vt ly factus determinet vt in modalibus compositionem, & tunc facit sensum. Deum esse hominẽ & hominẽ esse Deum factum est: Iste sensus est verus, sed propositio est impropria, quia ly factus non facit propositionem modalem. Tertio modo secũdum quod ly factus ponit fieri circa hominem respectu Dei, & isto modo est neganda. Scotus hac. d. q. 2. ipsam concedit absolute, & quod simpliciter est vera, quoniam apud Scotum fieri nõ denotat mutationem illius de quo dicitur, neque requirit quod subiectum præcesserit respectu termini factionis, quia verum est dicere de anima nunc creata, quia nunc incipit animare corpus, neque tamen prius fuit quin animaret corpus, quia inceptio quandò prædicat tertiũ adiacens nõ notat præcessionem subiecti ad prædicatum. Verum est tamen quod idẽ Scotus in reportatis magis videtur dubitare, dicit enim hac dist. q. 3. quod si factio non importat nisi habitudinẽ ad causam faciẽtẽ & ad oppositum præcedẽs tunc potest cẽcedi quod homo factus est Deus, tamen cõmuniter cõceditur quod illud quod fit secundum quid habet illa duo, & cum hoc præcedit natura terminum formalem, & secũdum hoc ipsa est falsa. Hæc Scotus. Quoniam verò aliquæ autoritates sanctorum videntur sonare hominẽ factum fuisse Deum, vt est illa Augustini. lib. 1. de Trinit. cap. 13. citata à Scoto. Talis fuit illa vnio quæ Deum faceret hominem: & hominem Deum: bona est distinctio posita à Thoma vbi suprà quod ly homo potest supponere simpliciter, & tunc accipitur pro illo, quod primo per se & formaliter significat, ita quòd nõ pro aliquo inferiori, & sic est vera. Et possumus dicere q̃ in isto sensu concedatur à sanctis: quando supponit personaliter ipsa est falsa, quia

quia nunquàm fuit iste homo quin esset Deus. Scotus autem quia recurrebat ad hoc quòd ista, homo factus est Deus esset conuertens illius, Deus factus est homo, non videtur accepisse hominem prout supponit simpliciter, quoniã in conuersione seruari debet eadem suppositio. Est homo dictus de Christo terminus absolutus & non connotatiuus. Vniuoce enim prædicatur de Christo & de nobis, ita docet Alexan. 3. par. quæst. 4. M. 7. ad 1. argumentum. Et Scotus hac dist. quæst. 1. litera. C. & idem Scotus. distin. 22. ante literam. A. citato Damasceno.

In Christo est vnum esse subsistẽtiæ, ideſt, vnum esse personale & duplex esse essentiæ. Esse autem essentiæ & essentia idem sunt, differunt tantum in modo concipiendi, quia esse concipitur in concreto, essentia in abstracto, sicut sapientia & sapere. Sic̃q; in Christo essentia diuinitatis & essentia humanitatis. De esse actualis existentiæ controuersia est. Thom. 3. par. quæst. 17. art. 2. tenet quod est vnum esse actualis existentiæ. Et videtur fuisse opinio Bonau. distin. 6. num. 10. Dum soluit argumentum hoc: differentia essentialis dat esse, contrahit enim differentia genus ad speciem ergo diuersæ differentiæ essentiales dant diuersa esse. Sed in Christo est differentia essentialis naturæ humanæ, scilicet rationale, differens essentialiter à natura diuina, ergo habet Christus diuersa esse. Respondet, quod diuersæ differentiæ essentiales dant diuersa esse, est verum quando suppositũ non præcedit quãtum ad esse actuale aliquam differentiam illarum, sicut est in proposito, vbi Verbum est verè suppositum humanum, & vere persona humana, præcedens tamen essentialem differentiam hominis igitur Bonau. in eo est quod quia esse naturæ humanæ aduenit verbo, non dat ei esse simpliciter, sed dat esse secundum quid, ad modum accidentis. Habet natura humana suum significatum per modum formæ qua aliquid est, vt verbi gratia, albedine est album, sic humanitate est homo: Suppositum verò, vt quod est: igitur si in Verbo natura humana non habet proprium suppositum, ipsa non erit quod existit, neque quo aliud existit, & per consequens non habebit existentiam propriam. Confirmatur quia eo quod sortes est persona existit actu, sed si ex propria personalitate venit existẽtia, vbi nõ fuerit ppria personalitas neq; etiam erit propria actualis existentia. Vnum dico q̃ nisi Thomã loco citato sui sic interpretarẽtur, q̃ ponat esse

Propos. 4.

vnicum

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnicum actualis existentiæ in citato arti. pōtius loqui videbatur de vnico esse personali. Sequitur autem in hac opinione quod esse personale est prius saltem consideratione, quàm esse existentiæ. Scotus distin. 6. quæst. 1. tenet quòd est duplex esse actualis existentiæ, quia apud Scotum aliud est humanam naturam actu existere, aliud subsistere. Et sicut verbum diuinum simpliciter est homo, ita simpliciter existit existentia humana. Non enim vt dictum est distin. 6. par. 2. humana natura est pars Christi, quia pars est imperfectum ens respectu totius: Sed Christus sicut est perfectus Deus ita est perfectus homo, vt habes in Symbolo Athanasij, ergo humana natura in Christo habet esse actualis existentiæ distinctum ab actuali existentia diuina. Sequitur Scotum schola Nominaliū. Quæstio autem est plus Metaphysica quàm theologa. Sed pro Scoto cuius opinio videtur facilior, & probabilior facio hanc apparentiam Theologicam quia dato oppositio quod esse personale, siue subsistentiæ includeret esse existentiæ, Angeli & dæmones potuissent naturaliter cognoscere incarnationē quia videbant humanitatem, quę non habebat existentiam propriam: Sed creatura quæ non habet existentiam propriam necessario existit in alia natura: Et poterant naturaliter videre quòd non existebat in natura Angelica, neq; in alia inferiori, quoniam natura inferior non potest sustentare superiorem, ergo poterant cognoscere naturaliter quòd sustentabatur à natura diuina. Ad hanc rationem vide in 2. distin. 8. par. 9.

Propos. 5. Circa prædestinationem Christi quædam propositiones negatur quædam conceduntur. Hæc negatur ab Alexan. 3. par. quæst. 3. M. 1. & à Bonau. hac. d. num. 25. à Ricard. hac. d. art. 2. quæst. filius Dei est prædestinatus quia prædestinatus præcognoscit Deo habiturus finalem gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Sed filius Dei ab æterno est gloriosus, ergo non fuit præcognitus neque præordinatus ad gloriam. Addendo secundum quòd homo, si capitur ly secundum reduplicatiue ipsa etiam est falsa, habet enim exponentes falsas: siue vt alij malunt reijciendo quatuor exponentes exponere per causam, quæ causa si vera est vera sit reduplicatiua, sin falsa, falsa sit ipsa reduplicatiua. Causa prædestinationis in proposito erit humanitas siue esse hominem, quę causa est falsa, quia esse hominem non est præcisa causa prædestinationis. alias enim omnes homines forent prædestinati. Specificatiuè

ficatiuè ipsa est vera, quia denotat & specificat conditionē hominum esse quòd prædestinentur, & attribuitur personæ filij Dei non secundum se, sed secundum quod subsistit in natura humana. Propter quā rationem & ista conceditur, Christus est prędestinatus. Vide Ricard. vbi suprà, & Tho. 3. p. q. 24. art. 1. Et probatur ex August. Tract. 105. super Ioan. Quisquis filium Dei prædestinatū negat, hunc eundem filiū hominis negat. Ratione. Christus est homo, & non reprobatus, ergo prædestinatus. Aduertēdū discrimen inter Scotum hac d. & Tho. vbi suprà art. 1. ad. 2. quia Scotus cōcedit humanitatem Christi fuisse prædestinatam, Thomas negat, sed quod prædestinatio est suppositi & non naturæ. Fortè possent cōcordari dicēdo quod prædestinatio primo & per se est suppositi, nihilominus tamen est naturæ: Sicut dicimus, Anima Petri est prædestinata, videt Deum, cum iuxta sententiam communem actiones sint suppositorū. A simili, prædestinatio est suppositi quia est ordinabile ad beatitudinem, nihilominus potest conuenire animæ & humanitati, maxime in Christo vbi humanitas non est in proprio supposito. Prædestinantur suppositum & natura non diuersa prædestinatione, sed eadem. Est in alio discrimen inter Thomam & Scotum, quia Scotus tenet quod prædestinatio Christi habet pro termino beatitudinem, & non vnionem hypostaticam: & ita prius sit istam naturam ordinari ad beatitudinem, deinde ad vnionem. Quod sic persuadetur. Christi prędestinatio est eiusdem rationis cum nostra prædestinatione: sed prædestinatio nostra est præparatio gloriæ & gratiæ, ergo & prædestinatio Christi, & per consequens prius est ordinari ad gloriam tanquam ad finem. Confirmatur quia ad prædestinationem spectant bona gratiæ & non bona naturæ, alioquin creaturæ irrationales dicentur prædestinatæ ad bona naturalia quæ habent, sed vnio hypostatica per quam Deus est homo videtur spectare ad esse hominem, quod est bonum naturæ. Thomas vbi suprà & ibi Caietan. dicunt quòd vnio hypostatica est terminus prædestinationis. Potest sic persuaderi. Vnio hypostatica est præstantior quàm beatifica, vide suprà d. 2. p. 6. Sed respectu beatificæ est prædestinatio, ergo & respectu hypostaticæ. Confirmatur, quia prius intelligitur vnio personalis quàm beatifica in Christo, quia personalis fuit causa vnionis beatificę. Item quia vt est autor August. 9. de Trinit. cap. 13. In rebus pertēpus ortis hæc fuit summa gratia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt homo sit Deus. In hac opinione sequitur quòd possumus con-
Cor. cedere hanc. Filius Dei prædestinatus est vt esset homo. Si contra
dicas, ergo simpliciter est prædestinatus, negatur quia fit argumé-
Argumen. tum à secundum quid, ad simpliciter. Alexand. 3. p. q. 3. M. 4. tenet
quòd quia in Christo est triplex gratia vnionis, singularis perso-
næ, & capitis, ita prædestinatio est respectu huius gratiæ triplicis.
Propos. 6. Ista, Christus prædestinatus est esse filius Dei à D. Tho. con-
ceditur q. 24. art. 1. Esse propria de virtute sermonis propter ver-
bũ Pauli, Rom. 1. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Caiet.
ibi ad 2. & 3. dicit quod Thomas suscepit difficilem prouinciam
verificandi illam de persona Christi. Scotus hac. d. q. 3. in solutio-
ne 3. argumenti dicit quod realius loquendo neq; secundũ quòd
homo neque secundum quod Deus prædestinatus est esse filius
Dei, quia prædestinari esse filius Dei includit duo, quorum alte-
rum scilicet prædestinari requirit in termino aliquid temporale:
alterum puta esse filium Dei, requirit idem esse æternum. Et licet
in Christo concurrat aliquid temporale, & æternum, non tamen
ei conueniunt ambo ista propter eandem naturam quia præ-
destinari ex propositione, præ, dicit antecessionem ad illud de
quo est, ideo in termino requirit aliquid temporale. Quoniam
verò Thomas dicit ambas has esse veras. Christus est prædesti-
natus filius Dei, & Christus est factus filius Dei, Caietan. ibi dicit
quod magis impropria est, Christus factus est filius Dei, quàm
homo factus est Deus, quia homo potest habere simplicé suppo-
sitionem, Christus autem semper supponit pro persona.

De sensu Pauli diuersi diuersa senserunt. Rom. 1. Punctuando
Qui prædestinatus: est filius Dei, non habet difficultatem. Alii
recurrunt ad Græcam lectionem ὁρισθέντος qui iudicatus, de-
finitus, declaratus, faciuntq; discrimen inter verba ὁρίζειν, idest desti-
nare: & προορίζειν, id est prædestinare. Fuit ergo Christus desti-
natus in mundum, & manifestatus esse filius Dei in virtute ope-
rum, & miraculorum, & maxime in resurrectionem: quod sequẽ-
tia Pauli verba amplius manifestant, secũdum spiritum sanctifica-
tionis ex resurrectione mortuorum. Vulgata æditio legit prædes-
tinatus, & non destinatus, quam editionẽ reijcere non possumus
propter Concil. Trident. Ambrosius Græci sermonis non igna-
rus legit ibidem vt legit editio vulgata. Vide & propositione præ-
cedẽte autoritatem Augustini. Vnde nullum est periculũ in ver-
bis Pauli coincidens cum Ario, dicente Christum esse creaturam.

Nam dicimus quod prædestinatus est filius Dei, id est, præordi-
natus quantum ad manifestationem. Nam res in scriptura dicitur
fieri, quando innotescit. Neque diuina scriptura seruat semper
rigorem Scholastici sermonis. Ita dictum est Matth. vlti. Data
est mihi potestas in cælo & in terra, quantum ad manifestatio-
nem, tunc fuit manifestata. Vide Durandum in solutione ad 1. ar-
gumentum.

Ex prædestinatione Christi nititur probare Scotus hac distin. Propos. 7.
quæst. 3. quòd etiam si Adam non peccasset filius Dei assumeret
naturam humanam. Probat. Omnis ordinate volens prius vult
illud, quod est propinquius fini. Hanc docet tam loco citato, quã
in 1. distinct. 41. litera A. & in 2. distinct. 20. quæst. 2. & iterum
in 3. distinct. 32. litera G. Sed inter prædestinatos Christus fuit
propinquior Deo, ergo per prius voluit illi gloriam. Nec est verò
simile Deum prius præordinasse Adam ad gloriam quam Chri-
stum & prius præuidisse ipsum Adam casurũ, quam prædestinasset
Christum. Vltrà, quia tantum bonum non decuit esse occasiona-
tum in entibus. Et fuit opinio Alexand. Hal. 3. par. quæst. 2. M.
13. quòd sine peccato Adæ filius Dei fieret homo. Pro qua opi-
nione scripsit tractatum Episcopus Ambrosius Catharinus do exi
mia prædestinatione Christi. Vbi inter multa dicit quod dato op
positio Christus esset magis obligatus nobis peccantibus, imò
peccato nostro, quam nos ipsi Christo: & cum seipsum summe
amet cogitur aut velle peccatum, quia si non fuisset, neque ipse
esset: aut cogitur propter Deum optare se nunquam natum, ne
cogatur peccatum probare. Facit in hanc rationem Anselmus li.
1. Cur Deus homo, cap. 18. probãs quod homo nõ fuit creatus pro
pter reparandam ruinam Angelorum, dat enim pro inconuenien-
ti quòd deberent homines electi tantum lætari de Angelorum
perditione, quantum gaudebunt de sua assumptione, à qua per-
uersa gratulatione defendi non possent. Neque, ait, est simile de
conuersione gentium ex repulsione Iudæorum, quia etiamsi cun
cti Iudæi credidissent, gentes nihilominus vocarentur. Et cum
Thom. 1. par. quæst. 98. artic. 1. credat absurdum dicere quod
in statu innocentiæ non esset propagatio ne referatur peccato cõ-
secutio tanti boni, ergo neque gloria hominis Christi debuit esse
occasionata. Autoritates sonantes Christum propter peccatum ve
nisse dicit Scotus quod exponantur, quod non venisset vt redem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptor neque vt passibilis. Poteruntque aliquæ vbi ponitur, vt, exponi quòd non se teneat causaliter, sed consecutiue. Vt in illis in quibus dicitur, factum est vt adimpleretur scriptura. Thom.3.p. quæst. 1. art. 3. tenet contrarium, quoniam Sacra scriptura vbique attribuit incarnationis rationem peccato, & hoc erat futurum contingens è sola diuina voluntate proueniens, igitur ratio illi est attribuenda cui diuina scriptura attribuit, dixit enim Paulus. 1. Corinth. 1. Nemo nouit quæ sunt Dei, nisi spiritus Dei: nobis autem reuelauit Luc. 19. Venit filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat. Et Galat. 4. Misit Deus filium suum, vt eos qui sub lege erant redimeret. Sanctus Bonau. distinct. 1. huius 3. num. 41. dicit quod vtraque opinio habet apparentiam, sed prima magis innititur indicio rationis, secunda magis consonat cum scriptura & autoritatibus sanctorum. Ricardus distin. 1. art. 2. quæst. 4. pro vtraque facit rationes & soluit.

Proposi. 8. Prædestinatio Christi quamuis non sit causa actus diuinæ voluntatis, quo nos prædestinemur, est tamen causa exemplaris nostræ prædestinationis, quia ipse est filius Dei naturalis, prędestinati fiunt filij Dei adoptiui Rom. 8. Quos pręscIuit hos prędestinauit fieri conformes imaginis filij sui. Ephes. 1. Prędestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum. Item quantum ad modum consequendi bonum ad quod prędestinantur, qui est per gratiam. Ipse enim Christus fuit plenus gratia, de cuius plenitudine nos omnes accepimus. Ioan. 1. Et per merita Christi consequimur beatitudinem. Cadit autem sub prędestinatione modus & ordo, quo est consequenda beatitudo. Est ergo Christi prædestinatio, sicut exemplar extra mentem artificis ad quod conformemus nostras actiones & Deus conformet electos. Vide de hac Alexand. 3. p. quæst. 3. M. 5. Et Bonau. dist. 11. huius tertij, Thomam quæst. 24. partis 3.

Proposi. 9. Ista est neganda, Christus est homo dominicus. Magister in litera citato Augustino. Ratio est quia Christus dicit suppositum diuinum quod quidem est Deus & Dominus: ideo non debet de Christo prædicari denominatiue, Dominicus, quia videbitur quòd non sit ipse Dominus.

DISTIN-

DISTINCTIO VIII.

De communicatione idiomatum respiciẽtium naturam: Petit Magister: An natura diuina debeat concedi nata de virgine? Et an Christus debeat dici bis genitus.

Proposi. 1. Diuina natura non conceditur nata de virgine. Magist. in litera. Alex. 3. p. q. 10. M. 1. Vbi dat pro regula, quod nulla dictio significans proprietatem personalem creatam, vel increatam conuenit diuinæ essentiæ, Sicut propter natiuitatem filij in diuinis, essentia diuina non dicitur nata de patre: neq; quia filius mittitur, essentia diuina dicitur mitti, quia mitti & nasci intelliguntur esse ab alio, ergo multo minus propter natiuitatem de matre debet diuina essentia concedi genita. Illa enim quæ dicuntur in abstracto vnius naturæ non prædicantur de alia natura per idiomatum communicationem. Idcirco licet humana natura dicatur nata ex virgine, quia nasci competit hypostasi principaliter, & tanquam subiecto, minus verò principaliter & tanquam termino ipsi naturæ, quia terminus generationis, & cuiusliber natiuitatis est forma ad cuius modum significatur natura, non fit communicatio idiomatum ad diuinam naturã vt ipsa dicatur nata ex virgine, aut in cruce passa. Vide Bona. hac d. num. 4. 11. & 12. Thom. 3. p. q. 16. articu. 5. & q. 35. arti. 1.

Proposi. 2. Non est idem naturam diuinam esse incarnatam & esse natam. Prima conceditur vt habes à Magistro hîc, & supra. d. 5. p. 4. Secũda verò negatur. Ratio est quia incarnari est carni vniri, & potest conuenire naturæ ratione personæ. Nasci in diuinis conuenit solũ personæ & non terminatur ad naturam, secus in humanis vbi cõpetit naturæ & personæ vt dictum est.

Argumen. ¶Sed contra. Incarnatio ordinatur ad generationem, sed est incarnata, ergo & nata.

Argum. 2. ¶Secundò. Essentia est incarnata, ergo & Trinitas est incarnata, & per consequens non solus Filius, sed Pater & Spiritus sanctus sunt caro facti, quod est plusquam falsum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Solut. ¶ Ad pri. Respõdet Alex. citata. q. 10. M. 1. ad. 2. negãdo cõsequentiã q. a incarnatio ordinatur ad generationẽ personę, & nõ naturę.

Ad 2. Propter secundum argum. aliqui negant præfatam conclusionem. Sed sustinendo illam dicendum est, quod quia incarnatio prius est personæ, secundario naturæ vtraque est vera. Filius est incarnatus, & essentia est incarnata. Ad arg. negatur consequẽtia quia non est incarnatio essentiæ immediate, sed mediante hypostasi. Valeret argume. si foret immediate respectu essentiæ. Vide supra. d. 5. p. vlti. & p. 4. in. 2. opinione.

Propoſt. 3. Christus Dominus bene cõceditur bis genitus & bis natus: à patre in æternitate, à matre in tempore, ideo sunt duæ natiuitates Christi. Mag. in litera ex August. & Damasc. Ratio est, quia Christus dicit suppositum in duabus naturis & propter quamlibet illarum dicitur genitus & natus.

Argum. Sed cõtra. Nũc ęternitatis, & nũc tẽporis nõ faciũt numerum, quia æternitas est cũ tẽpore, ergo neq; faciũt bis. Confir. quia bis dicit numerũ & interruptionẽ, sicut nõ dicor bis comedisse propter duas res quas comedi, sed quia comedi in alio tẽpore, & alio. Sed æternitas nõ habet interruptionẽ. Confir. 2. quia aduerbium bis, impotat actum fuisse terminatum, & vbi non est terminatio actus, nõ est dicere ipsum actum bis exerceri: sed generatio ętterna non habet terminum, quia filius semper generatur à patre.

Solut. Alex. 3. p. q. 10. M. 2. videtur concedere argu. & quod solum dicitur bis genitus, aut bis natus, propter ordinem prioris ad posterius, quia æternitas prior est tempore, notatur ordo generationis temporalis ad æternam. Sanctus Bonau. hac. d. art. 2. q. 1. tenendo conclusionem respondet arg. distinguendo antecedens, quia si loquimur de numero proprie accepto est verum, si largè est falsum, quia æternitas & tempus sunt diuersæ mensuræ & productio quæ mensuratur tempore est alia à productione mẽsurata æternitate.

Ad cõfir. Ad cõfir. dicit esse verum quod bis dicit interruptionem actus primi & secundi, quando ambo actus mensurãtur tempore: quia non numerantur sine vicissitudine, & interruptione.

Ad. 2. Ad secundã confir. respondet idẽ Bonau. quod est terminatio actus ex completione, & ex desitione comprehendendo verũq; modum terminationis, concedenda est maior, & neganda minor, quia natiuitas & generatio ętterna est actus terminatus ex cõpletione, quia filius sicut semper nascitur, ita semper est genitus. Natiuitas tẽporalis est terminata ex desitione, quia semel natus, nõ iã vltra nascitur. Quia ergo plus differũt ęternitas, & tẽpus quã duo tẽpora recte dicitur bis genitus, & bis natus. vide & Th. 3. p. q. 35. ar. 2.

Si ex eo quod Christus est bis natus sint in ipso duę relationes reales cõtrouersa quęst. est. Scot. hac d. tenet partẽ affirmatiuã: ita quod Christus vna filiatione reali refertur ad patrẽ, alia ad matrẽ. Probat, quia sunt duæ natiuitates & duæ generationes Christi, quæ sunt causæ filiationis, ergo sunt in ipso duę filiationes reales. Itẽ Christus habet duas operationes, humanã, & diuinã, vt infra d. 17. ergo duas filiationes, quia relatio nõ magis respicit suppositũ quã operatio, quia suppositi est operari. 1. Met. Tertiò, quod cõpetit Christo præcise secundũ rationem diuinæ personalitatis nõ dicitur de eo in quantũ homo. vnde hęc est falsa. Christus in quãtũ homo est persona, facit enim hũc sensum: quia Christus est homo est persona, ergo si ei cõpeteret esse filiũ præcise secundũ diuinã personalitatẽ, hęc etiã esset falsa. Christus in quantũ homo est filius, quę tamẽ nõ est. Et nota, quod Sco. fatetur hac. d. litera. B. & d. 1. q. 2. ante literã. A. in vno & eodẽ patre esse multas paternitates respectu diuersorũ filiorũ, quia paternitas fundatur super genuisse. Vide eũdẽ Sco. in li. 1. d. 5. q. 2. lit. H. Et hęc paternitas super hoc genuisse, & mortuo vno filio sicut perimitur filiatio, ita paternitas respectu ipsius. Ricar. tenẽs cũ Sco. ar. 2. q. 2. soluẽdo secundũ arg. dicit duo. Vnũ quod forte in filio est duplex relatio, alia ad patrẽ, alia ad matrẽ. Aliud quod forte est tantũ vna quia pater, & mater sunt vnũ principiũ prolis: Deus pater & beata virgo nõ sunt vnũ principiũ Christi. Durãdus hac. d. q. 3. distinguit, quod filiatio, vt est relatio tantũ, in Christo est duplex vna ad patrẽ, alia ad matrẽ: vt est proprietas personalis, est in Christo tantum vna filatio. Alia opinio est opposita quã tenẽt Bona. hac. d nu. 26. Tho. 3. p. q. 35. ar. 5. q. nõ sit nisi vna relatio filiationis realis qua refertur ad patrẽ, & qua refertur ad matrẽ sit relatio rationis, quia subiectũ filiationis est hypostasis, vel persona, sed est vna ꝑsona, ergo vna filiatio. Secũdò, quia duo accidẽtia solo numero differẽtia nõ possunt esse in eodẽ quin faciãt vnũ, & sic est vna filiatio eiusdẽ filij ad patrẽ, & matrẽ, & vnus pater vnica paternitate refertur ad plures filios. Tertiò, quia Deus realiter & verè dicitur dominus ex relatione reali in creatura quãuis in ipso nõ sit realis, ergo à simili ex relatione reali in matre, verè & realiter dicetur Christus eius filius.

Propoſi. 4.

DISTIN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO IX.

De adoratione debita humanitati Christi.

Proposi.1. THeologi ponunt tres species adorationis. Prima vocatur latria, quæ vt dicit Magister in litera est seruitus siue cultus soli creatori debitus. Iuxta id Mat. 4. Dominum Deum tuũ adorabis & illi soli seruies. Psal. 80. Israel si audieris me non erit in te Deus recens neq; adorabis Deum alienum, Apocal. 22. represit Angelus Ioannem ne se adoraret Per quæ reuincuntur Ophitæ hæretici serpentem colentes, Caiani qui colebãt Caim, Sethiani, qui Seth filium Adæ, Melchisedechiani, qui Melchisedechũ, Angelici qui Angelos adorabant. Contra quos Isidorus refertur à Gratiano 24. q. 3. Quidam. Alia vocatur Dulia id est seruitus, qua rationalis creatura adoratur demptis damnatis. Hac Nathan adorauit Dauid. 3. reg. 1. Iacob Esau. Genes. 33. Tertia Hyperdulia, excedens secuam ndneque accedens ad primam. Hæc debetur Mariæ virgini excedẽti puras creaturas, ed non est ęqualis Deo. vide literam Magistri.

Argum:n. Contra hanc arguitur. Vna & eadẽ charitate diligitur Deus & proximus, ergo vna & eadem adoratione adoratur Deus, & creatura, & per consequẽs nõ distinguitur adoratio in latriã & duliã. Antecedens patet, sed probatur consequẽtia, quia non apparet differentia penes hoc in adoratione & charitate. Cum vtrobique homo sit imago & similitudo Dei.

Solut. Ad hoc argumen. vide Alex. 3. p. q. 30. M. 1. ex cuius doctrina habes, quod adoratio non dicitur vniuocè, neq; æquiuoce dulia & Dulia, sed analogicè prius de Latria, posterius de Dulia. Cũ enim adoratio sit reuerentia exhibita ratione dignitatis excellentis, & in Deo sit summa excellentia, adoratio per prius dicitur de reuerẽtia debita Deo, secundariò de debita creaturæ ratione alicuius excellentiæ participatæ, & similis excellentiæ diuinæ: vt doctoribus propter sapientiam, prælatis propter potestatem, Sanctis propter bonitatem. Vnde vocantur in scriptura Dij. Exod. 22. Dijs non detrahes, id est doctoribus, secundum Glos. interli. ibidem. 7. Ecce constitui te Deum Pharaonis, id est iudicem cum potestate super eum faciendi prodigia. Psal. 81. Ego dixi Dij estis. Quod exponens Christus Ioann. 10. ait. Illos esse ad quos sermo Dei factus est. Ad argu. concesso antecedenti, negatur consequentia, quia est discrimẽ eo, quod in charitate Deus est & finis, & obiectum formale seu immediatum: in adoratione, quamuis Deus sit finis, nõ est tamen obiectũ immediatum, sed honor, & ex honoris diuersitate diuersificantur species adorationis. Diuersitas hæc sumitur ex acceptione theologorũ, nõ ex rigore vocabuli, quia in Græco pro eodem sumuntur verba, ex quibus sunt deriuata Dulia, & Latria.

Adoratio est virtus moralis pertinens ad iustitiam. Loquor de adoratione habitu inclinante ad actum, qui actus potest esse interior, siue exterior sacrificando, genua flectẽdo. Actus quippe exteriores protestãtur adorationẽ interiorem, & vocantur ipsi etiã adorationes. Probatur consul. quia virtus est bona qualitas mẽtis perficiens habentem, & opus eius reddens bonũ, sed adoratio est talis, quoniam honor est quid debitũ alicui propter excellentiã, dicente Paulo Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, Cui timorem, timorem, Cui honorem, honorẽ, ad hũc inclinat adoratio secundũ debitum ordinem & debitas circunstãtias, quando cui, & quomodo, igitur est virtus. Et cum reddere debita pertineat ad iustitiam, ipsa adoratio pertinebit ad iustitiã, eritque virtus moralis cum non sit intellectualis, neque theologica, quia theologicæ habent Deum pro immediato obiecto. Medium in hac virtute non attenditur penes passiones, sed penes operationes, & penes facultatem reddentis, quia tantum cultum vellet quis reddere Deo ieiunãdo quod destrueret indiuidũ, cum Paulus dicat. Rationabile sit obsequium vestrum. Roman. 12. Si diuinus cultus exhiberetur creaturæ esset superfluum. Licet autem iustitia propriè dicta non sit inter Deum, & hominem, patrem & filium, discipulum & magistrum, quia Deo, & parentibus non possumus reddere æquiualens. & ethic. capit. vlt. tamen est iustitia secundum quandam similitudinem, ita quod reddit æquale, & est probus, qui pro viribus, & facultate propria illos colit vt ait Arist. loco citato. *Proposi.2.*

Si ratio propter quam debetur Deo Latria, sit ipsa Deitas, & bonitas diuina in se, vel vt cõmunicata adorãti dubium est. Tho. 3. p. q. 25. ar. 2. videtur tenere quod ipsa Deitas in se. Ait enim ipsi *Proposi. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo patri debetur honor latriæ propter deitatẽ & honor duliæ propter dominium, quo gubernat creaturam. Citat Glos. super illud Psal. Domine Deus in te speraui. Sed illa Glos. vt Bona. dicit hac. d. q. vlt. ad. 1. ar. accipit Duliã secũdum generalẽ significationẽ & analogiam, qua est communis ad latriam & duliam. Scot. hac. d. q. vnica. §. Respondeo & dico, videtur problematicus. Eadẽ distinctio potest fieri in adoratione Duliæ & Hyperduliæ, si est exhibenda propter bonitatem adorati, vel cũ per ipsum cõmunicatur adoranti aliquod bonum, vide eundem Scotum ibi litera. G.

Proposi. 4. Humanitas Christi non est ratio propter quam ipse Christus sit adorandus adoratione latriæ, sed adoratione hyperduliæ. Patet quia humanitas est creata & finita, igitur non est ratio supremæ adorationis: quoniam verò est maximę dignitatis est ratio adorationis Hyperduliæ.

Proposi. 5. Ipsemet Christus dominus adorãdus est adoratione Latriæ. Et hæc est secũda opinio posita à Magistro, quia ipse Christus est vna adoratione adorãdus. Affert Magi. Damas. & Aug. Exẽplum est de carbone ignito quẽ timemus propter ligno copulatũ ignẽ, quod affert Dama. Sic propter diuinitatẽ adoratur Christus latria. Aliud exemplũ August. de purpura regis, quæ adoratur eadẽ adoratione, qua rex, dum illa est indutus. Hæc est definita in capi. 9. quintæ Synodi Cõstãtinopolitanæ. Si quis adorari in duabus naturis dicit Christũ, ex quo duæ adorationes introducũtur semotim Dei verbo, & semotim homini, & nõ vna adoratione Deum verbum incarnatũ cum eius carne adorat, iuxta quod sanctæ Dei ecclesiæ ab initio traditum est, talis Anathema sit. Concilium item Ephesinum cap. 8. idem definiuit damnans eos qui non vna supplicatione venerantur Emmanuelem. Probatur per scripturam Hebræ. 1. Adorẽt eum omnes angeli Dei. In euangelio ipsum adorauit Centurio atque leprosus. Matth. 8. Mater filiorum Zebedæi cum filijs suis ibi. 20. quos non repulit ab adoratione sicut à petitione. Post resurrectionẽ. Matt. 28. sanctæ mulieres: & vndecim discipuli in Galilea ibidem. In veteri testamento Psal. 71. Adorabunt eum omnes reges, & 98. Adorate scabellum pedum eius. Manducauerunt & adorauerũt omnes pingues terræ. Psal. 21. vbi loquitur de Eucharistia adoranda & sumenda. Circa hãc aduerte quod quidam Petrus Richerus Carmelitanus, post vero apostata, qui Geneuam omnium hæreticorũ Asylum profugit, docuit anno

no Domini. 1557. Christum non esse adorandum supremo cultu, ne creatura pro creatore adoretur. Ponebat ipse & sui gregales duas naturas in Christo distinctas. Affirmabat Christum in Deo patre nõ in humana carne adorandũ. Et quod Christus in Spiritu erat adorandus nõ in humana carne ne terrenũ elementũ adoraretur. Addidit idẽ Richerus & prædicauit anno Domini 1558. esse hæreticos, qui dicunt Iesum Christum esse orandũ & inuocandũ. Contra quẽ Psal. 44. Vultum tuum deprecabũtur omnes diuites plebis. Isa. 11. Radix Iesse, qui stat in signum populorum ipsum gẽtes deprecabuntur. Inuocatus est in nouo testamẽto à matre pro vino. Ioan. 2. A discipulis in mari. Matt. 8. A Chananæa: à sororibus Lazari, ab alijs necessitatẽ patientibus. Stephanus. Act. 7. ipsum orauit, & inuocauit. Paulus. 1. Corint. 1. exoptat gratiam & pacem inuocantibus nomẽ Domini Iesu. Ioan. Apocal. 22. ipsum inuocat dicendo. Veni Domine Iesu.

Si contra hanc dicas, Christo ratione humanitatis debetur Hyperdulia, quia ipsa natura est plena gratiarum, sed redemit nos, ergo debemus illi amplius: quia tantum bonum fuit cõmunicatum per redemptionẽ, quantũ per creationem dicũte Grego. in benedictione cerei. Nil nasci profuit nisi redimi profuisset. *Argumen.*

Respondet Scotus quod stãdo in eo quod bonũ cõmunicatũ nobis sit ratio adorationis, Christus Dominus effectiue redemit nos, quia est Deus: Hanc redemptionem similiter fecerunt Pater & Spiritus sanctus: secundum humanitatẽ effecit illam meritoriè. Et hæc nõ est ratio sufficiens ad latriã. Sed sicut ad idẽ ieiuniũ potest quis teneri pluribus rationibus puta ex præcepto ecclesiæ, & ex võto, ita ad latriam & Hyperduliam potest obligari pluribus rationibus. *Solut.*

Ex hac inferes Eucharistiam esse adorandam cum ibi sit Christus Dominus vide in. 4. d. 10 p. 1. *Cor.*

Sancti sunt honorandi, & orandi, vt pro nobis ante Deum intercedant. De ista non est controuersia inter Catholicos, fuit tamen oppositũ hæresis cuiusdã Eustachij dãnati in cõcilio Gãgren sin & Vigilantij contra quẽ scripsit beatus Hieronym. Secutus est VViclephus & Ioan. Hus, sequũtur hodie lutherani. Sed probatur. Ioan. 12. Si quis mihi ministrauerit honorificabit eũ pater meus, ergo si Deus illos honorat, & nos honorare debemus. Vnde Dauid Psal. 138. Mihi nimis honorati sunt amici tui Deus. Ecclesiast. *Proposi. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap.44. Laudemus viros glorioſos & parentes noſtros, narratq; laudes multorũ ſpeciales. Geneſ.20. Dixit Deus ad Abimelech, quod redderet Abrahę vxorẽ, vt pro ipſo oraret vt viueret. Et.18. Exaudiebat orationem Abrahæ pro Sodomitis ſi eſſent inter eos decem iuſti. Propter Abrahã liberauit Loth, propter Loth pepercit vrbi Segor. Iob vlti. Dixit Deus amicis Iob. Seruus meus Iob orabit pro vobis. Neque ſolum viuentes, ſed etiam poſt mortem orant. 2. Mach. 15. Viſus eſt Onias mortuus orare pro populo. Et ibidem Hieremias multum orabat pro populo, & ſancta ciuitate. Exod. 32. Opponebat Moſes Domino merita Abrahæ, Iſaac, & Iacob. Diuus Bernard. epiſto. 266. rogat abbatem ſancti Dionyſij, vt poſt mortem ſuam oret pro ipſo Bernardo, quod cito veniat ad Dominum. Cyprianus epiſt. ad Cornelium in vltimis verbis petit, vt qui eorũ primus deceſſerit pro fratribus & ſororibus oret. Licet enim Chriſtus Dominus ſit mediator Dei & hominum. 1. Timoth. 2. nihilominus ea, quæ Chriſto tanquam Eccleſiæ capiti conueniunt principaliter, communicantur eius membris ſecundario Matt. 23. Nolite vocari Rabbi, vnus eſt Magiſter veſter: & tamen Paulus. 1. Timoth. 2. vocat ſe doctorem gentium: & 1. Cor. 4. dicit. Per euangelium ego vos genui: vbi ſe vocat Patrem. Cũ Chriſtus dixerit: nolite vocare patrem ſuper terram. Et ibidem 3. cap. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere pręter id, quod poſitum eſt, Chriſtus Ieſus. Et tamẽ Epheſ. 2. dicit, quod ſunt ſuperædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum.

Propoſi. 7. Imagines & reliquiæ ſanctorũ ſunt adorandæ eadẽ adoratione quæ debetur illis, quorũ ſunt. De hac inter catholicos nõ eſt pugna, eſt tamẽ cũ hęreticis V Valdẽſibus, V Viclephiſtis, Caroſtadiis, quoniã eorũ magiſter Caroſtadius deſciuit in hac parte a Luthero, cuius fuit ſectator. Cõtra quos & pro catholica aſſertione extat Cõcil. Trid. ſeſſ. 25. ca. 2. & Num. 21. Erexit Moyſes æneum ſerpentem in figuram Chriſti Domini, vt dicitur Ioan. 3. ergo licebit pingere imaginem Chriſti, & ipſam honorare. Item Salomon 3. Reg. 6. Fecit Cherubim, & palmas, & duodecim boues in mari æneo in figurã duodecim Apoſtolorũ, ergo licebit pingere Apoſtolorũ imagines. Sũt imagines ſimplicibus & illiteratis pro libris ſicut patuit apud Indos, quãdo primũ ad illos venerunt Hiſpani, qui picturis vtebantur loco librorum. Vnde Virgilius 1. Æneidæ ponit de Ænea, quod vidit apud Carthaginem pictas Iliacas ex ordine

ordine pugnas, & lacrymans valde commouebatur.

Si contradicas, quod laudatur Ezechias. 4. Reg. 18. quia cõfregit ſerpentem æneum. Reſpondetur, quod populus adolebat illi incẽſum credens in eo eſſe aliquod numen: propterea vocauit nomen eius Nahaſtan, ideſt, æs eorũ, vt ſcirent ſe nõ perdidiſſe Deũ. *Argum.* *Solut.*

Hinc apud nos imagines non adorantur propter ſe, quia ſic ſunt ligna vel metalla, ſed propter illud quod repræſentant. Vnde honor illis exhibitus refertur ad prototypum, id eſt, ad exemplar, puta ad illum cuius eſt imago. Neque ex eo quod aliqui ſimplices ſumant occaſionem errandi debent imagines tolli de eccleſia. Sed illi ſimplices ſunt docendi.

Pro reliquijs eſt illud act. 19. quòd ad Sudaria & ſemicinctia Pauli, recedebant languores, & ſpiritus nequam: ad contactum oſſium Heliſæi ſuſcitatus eſt mortuus. 4. reg. 13. Moſes aſportauit oſſa Ioſeph de Ægypto cum honore. Exod. 13. Ex quo loco probãtur eſſe piæ tranſlationes corporũ ſanctorum ad honoratiora loca. videatur Conc. Gangrenſe. refertur à Gratiano. diſt. 30. canone. Siquis per ſuperbiam. Primus qui inſtituit cultum imaginum fuit Enos. Gen. 4. qui incæpit inuocare nomen domini. Ita dicit Thomas V Valdenſis libr. de ſacramentalibus tit. 19. cap. 150. ita quod verbis & imaginibus colebat Deum, citat Hieronymum in lib. Hæbraicarum quæſtionum, & Petrum Comeſtorem. Hebręi, vt in citato loco dicit Gloſſa ordin. & Lyranus arbitrantur ibi incepiſſe Idololatriam, à filijs tamẽ Cain ipſi Enos contemporanæis. Contra quos eſt, quod inuocare nomen Domini ſemper in ſcriptura ſonat in bonum, vt Geneſ. 12. de Abraham quod ædificauit altare & inuocauit ibi nomen domini. Facit & Auguſtin. lib. 15. de Ciuitate Dei cap. 18. & 21. commendans Enos in hac ſua inuocatione, & quod figurauit illam ſocietatem quæ ſecundum Deum viuit. De qua & Apoſtolus. Omnis qui inuocauerit nomen Domini ſaluus erit. Act. 2. & Rom. 10. Additque de eo. Beatus vir cuius eſt nomen Domini ſpes eius & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas, ergo neque ab Enos: neque ab eius facto incepit idololatria.

Illud in his picturis cauendum eſt ne tali modo pingantur & effigientur vnde poſsit oriri occaſio errandi, quod & ſacrũ Concilium Triden. probe vbi ſuprà annotauit. Quapropter Antoninus Florent. 3. par. ſummæ. tit. 8. §. 11. reprehendit eos qui pingũt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Trinitatem vt vnam personam cum tribus capitibus, quia est mó-strum etium in rerum natura, sunt enim tres personæ in vna es-sentia. Item eos qui pingunt in annunciatione mitti puerum in vterú virginis. Fuit enim hæresis Valentini quod Christus, nó tra xit carné à virgine, sed è cęlo attulit. Annotauit nihilominus ibidé concil. & mandauit discretionem adiungi zelo ad tollendos abu-sus dubios & difficiles. Vnde neque cum scandalo sunt tollendę imagines vsitatæ in Ecclesia, neque contra illas prædicandum, verbi gratia in dicta trinitatis pictura iam nouit populus ibi tantú docen personarum trinitatem in vna essentia, expedit amplius non sic depingi, non tamen cum scandalo pictas deleri, ne aliud malum oriatur credente populo se hucusque fuisse deceptum & illusum. Videndus est Gregorius lib. 9. epist. 9. vbi quamuis lau det Serenum Episcopum Massilien sem quia prohibuit imagines adorari, tamen grauiter illum reprehendit, quoniam eas confre-git, eo quod habitans inter gentes recto zelo incaute accensus fe-rocibus animis scandalum generauit. Refertur de conser. d. 3. Per-latum. Aduertendum etiam quod non solũ imagines pinguntur vt in veritate historica res continentur, verum vt probabiliter res factæ creduntur, neque propterea continẽt aliquid falsum, verbi gratia tempore annuntiationis beata virgo pingitur orans & ge-nibus flexis. Quando fugit in AEgyptum asinæ insidens: bonus latro ad dextrum latus Christi, quia vocaturus est oues à dextris Matth. 25. cum tamen hæc non habeantur expresse in Euangeli-stis: sed sunt piæ rationes ad considerandum ita fuisse.

Propoſi. 8. Crux & claui Christi sunt adorãdi propter repræsentationem Christi crucifixi eadem adoratione qua ipse Christus. Idcirco Ec-clesia crucem alloquitur, ô Crux aue spes vnica, eam allocutus beatus Andræas. Salue bona crux. Si tamen sit illamet in qua Chri stus pependit, non solum adoratur propter repręsentationem, sed propter contactum ad mẽbra ipsius Christi. Hæc est contra Ioan-nem VViclephum vt est videre in Tho. VValdensi, lib. de sacra-mẽtalibus cap. 160. Vetuit Theodosius Imperator sculpi crucẽ in terra, sed ne pessũdaretur, sicut cócl. Elibertinũ can. 36 vetuit ima gines pingi in parietibus ne in persecutione illuderentur à gẽti-bus, alias enim mobiles nó est credendum vetuisse decretũ Theo dosij, habetur Codice. Nemini licere signum saluatoris.

Propoſi. 9. Ex his patet licitum esse ac pium tẽpore pestis, aut alia pia causa circumferre

circũferre imagines, crucem, imò & sacrosanctã Eucharistiã per ciuitates & locа: quia talis delatio cedit in sanctorum honorẽ. Fi-lijs Israel licuit deferre arcam fœderis in castra timueruntq; Phi-listæi. 1. reg. 4. ad eius præsentiam corruerunt muri Herico dũ ip-sam ciuitatem circuirent Iosuæ. 6. De Eucharistia extat Decretum Concilij Trident. Sessio 13. canone sexto, docens Eucharistiã ado-randã, & festa illi celebranda, gestandãq; in processionibus: cõtra-rium asserentes damnat vt hæreticos. Talis fuit Ecolãpadius negãs adorandam Eucharistiam, quia non erat ibi Christus.

Licitum est pingere imaginem Dei nó vt figuret id quod diui- *Propo. 10.*
num est, quia esset impietas. Sed vt habemus notitiã de Deo per scripturã, vt de patre in forma senis, quia sic apparuit Danielis. 7. De Christo tanquam agno apocalyp. 5. De Angelis cum sex alis. Isaiæ. 6. in specie iuuenum, & stolis albis, quia sic apparuere in die resurrectionis. In alis celeritas ad diuinam visionem, in iuuentute perfectio significatur. Quatuor Euangelistæ in quatuor animali bus vide Caietan. 3. p. q. 25. art. 3. vbi & dicit quod non solum pin-guntur vt ostendantur, sicut Cherubim olim in templo, sed vt ado rentur, vt frequens vsus Ecclesiæ testatur. Summa Angelica, ver-bo imagines. §. 2. dicit quod Christus non est pingendus sub for-ma agni, alegat cap. sextam Synodum. de consecratione distin. 3. Siluestrina dicit quod ibi videtur prohiberi pictura agni in manu præcursoris, sed quod consuetudo est in contrarium, & obseruan-da quia non pingitur vt adoretur sed vt figura ducens in illũ ar-guitiuẽ, quæ non adoratur. Præsente quippe veritate cessare de-bent figuræ. Ad hanc facit quod dictum est de Enos. p. 7. Nam colendo Deum in imaginibus, figurabat quidem, vt de Deo tunc ha bebatur notitia. Sed de agnis figurantibus Christum notandus *De agnis.* est vsus Romanæ Ecclesiæ benedicit & consecrat Romanus pon-tifex cereas formas agni contra procellas, tonitrua, incendia, & ma lignos spiritus. Ex qua pictura, cum ibi solus effigietur agnus ha-bens coronã siue aureolam sanctorũ, & in humeris vexillũ crucis, tantaque sit solennitate & reuerentia benedictus, sumi potest va-lidũ argum. quod sit adorãdus & reuerẽdus ea adoratiõe qua ce-teręimagines Christum dominũ repręsentãtes. Tum etiã quia li-citum est adorare personã patris in specie hominis cani, & Spiritũ sanctum in specie colũbę, quia sic apparuerunt, ergo & personam Christi sub specie agni, quia in agno figuratus fuit in lege veteri.

Post

Post Euangelium Apocalyp. 5. visus est in forma agni,& coram eo ceciderunt quatuor animalia, & viginti quatuor seniores cantates &benedicentes illú,vocantesque illum dominum. Sicut ergo illi adorauerũt agnum possumus & nos adorare. De quibus agnis

Dubium. est aliud dubium. An fracta cera & imagine agni cum iam nó amplius maneat forma sit talis cera habenda in reuerentia? Posset alicui videri quod non, sicut in alijs inanimatis vt altari,calice, alba. Dirigitur & benedictio ad agnos in cera effigiatos. Contra hoc obtinet vsus, & consuetudo.Imo in versibus quos dicunt misisse Vrbanum Papam quintum cum tribus agnis ad Græcorum Imperatorem dicitur,quod pars minor tantum valet, integra quantum: Et tam contra procellas maris, quàm contra exortum incẽdium pars illius ceræ iactatur à nauigantibus.Videtur ergo quod fracta agni forma nihilominus in cera permanet benedictio. Ex quo & aliud dubium soluitur. Nam fracta imagine agni solent aliqui in partibus ceræ effigiare alium agnum, & reuerẽter secum deferre.Hoc antequàm fiat nemini consulerẽ quòd faceret. Præfert enim speciem falsarij cum habeat ipse Romanus pontifex certa sigilla ad effigiẽdos eos agnos. Post factum,non dubito eosdem agnos reuerendos. Nam si pars cerę benedicta manet,& reuerenda,quare non manebit post illam effigiem? Tum etiam,sicut oleum benedictum &aqua admixtum,oleum &aquam minoris quantitatis ad suam trahunt benedictionem, neque refert vt benedicta permaneant, quod frigore congelentur, & postea liquetur: à simili erit in cera illa benedicta, siue liquentur ad solem vt effigietur, aut alterius ceræ pars minor ei adiungatur erit nihilominus benedicta. Illos verò qui tales effigies imprimunt animo simplici, & deuoto,& ea ratione vt tali effigie cera illa discernatur ab alia non benedicta,non audeo damnare de peccato: sanius tamen crederem quod non facerent. Quãdo dubitaretur si talis cera esset benedicta ab ignorante fuisse agnum, posset fieri de illa quod fit de cineribus panni,aut linrei, super quod effusus fuit sanguis Domini è calice.De consecrat.distin.2. cap.si per negligentiam.

Propo. 11 Quamuis adoratio non requirat locum determinatum,quia Deus est vbiq;, & Ioan.4.dicitur. Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate: Et Psal. 102. In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino, tamen propter causas pientissimas

simas necessaria sunt templa,ita quod negare templa construenda,est hæresis.VValdensium.Donatistæ & Ariani altaria commiuebant, quod & beato Antonio Abbati fuit reuelatum,quando vidit in visione mulos calcibus sacram aram conculcantes, quibus significabantur Ariani.Hoc nostro tempore Carolstadiani,Zuingliani,Oecolampadiani, Caluiniani, Hugnostici contra altaria & templa insurrexerunt,ipsa euertendo à fundamẽtis.Aduersus hos est, quia Christus Dominus templum honorauerit eijciendo ab illo vendentes & ementes Matth.21.Moysi præcepit Deus Exod. 20. Altare de terra facietis mihi. Et 24. ædificauit Moyses altare domino ad radices montis.De occidente per insidias proximũ dicitur ibi.21.quod ab altari domini auellatur. Noe in lege naturæ ædificauit altare domino Gen.8.Pro lege noua.Psal.22. Parasti in conspectu meo mensam,id est,altare Eucharistiæ. De quo Malachiæ.1.Dicitis mensa domini polluta est, id est,altare, vt ex litera constat Ezechiel.41.Hæc est mensa coram domino, id est, altare ligneum de quo loquebatur.1.Corint.10.Non potestis mensæ domini participes fieri;& dęmoniorum,& loquitur de altari Eucharistiæ.Heb.13.Habemus altare de quo edere non habent potestatem,qui tabernaculo deseruiũt.Concil.Gangrense refertur d. 3c. Siquis docet. Siquis docet domũ Dei esse contẽptibilẽ & conuentus qui in ea celebrantur anatha. sit. Rationes propter quas tẽpla sunt loca orationi & adorationi cõuenientia ponit Alex. Hallens. 4.p.q.94.M.2.& post eum Thom.22.q.84.art.3.ad 2.Vna est propter mutuam membrorum incitationem ad orandum Colos.3. Commonentes vos metipsos in Hymnis & canticis spiritualibus. Inde fit oratio exaudibilior, & facilioris impetrationis, quia vbi duo vel tres in nomine domini ibi est ipse Matth.18. quod datur intelligi 3.reg.8.vbi orabat Salomon quod Deus clamantes in tẽplo exaudiret & 9.cap.respondit Dominus. Audiui orationem & sanctificaui domum hanc. Alia propter Angelorum maiorẽ frequentiã ob dominici corporis reuerentiam. Quod figuratum est Genes.28.vbi Iacob erexit lapidẽ in titulum dicens, lapis iste vocabitur domus Dei.Vbi vidit Angelos ascendentes,& descendentes per scalam.Propter quos volebat Paulus mulieres velato capite orare 1.Corint.11.adsunt enim nobis orantibus in auxiliũ cõtra dæmones. Alia propter consecrationem & dedicationem Ecclesiæ, quæ causa est maioris deuotionis dicente domino Matth. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domus mea domus orationis vocabitur. Hinc fit quod ad vnum locum & ad vnam imaginem sine culpa magis afficimur quam ad aliam, magisque ad illam peregrinamur. ita docet Augustinus epistola 137. non eò quod vnus locus aut vna imago sit maioris virtutis aut numinis quam alia, sed quia ibi relucent maiora Dei beneficia, vel propter sanctorum reliquias ibi conditas, vel propter alia mysteria nobis occulta: atque etiam propter confluentiâ maiorem populi magis inter illos Deus assistit vt est in 1. ratione. In lege veteri primo Deus elegit tabernaculum Exod. 26. Deinde locum in Silo. Iosuæ 18. quæ erat in sorte Ephraim. Postea repulit tabernaculum Silo. Psal. 77. Hieremiæ. 7. & elegit templum in Hierusalem. Propter mysteria ibidem futura Deus locum illum longe ante honorauit, vt patet in visione scalæ Iacob Genes. 28. ibi enim fundatum fuit templum. 2. Paralip. 3. Machab. 2. cap. 3. Heliodorus flagellatus quia voluit templi erarium spoliare confessus fuit in loco illo verè esse Dei virtutem. Nunc iam Deus templum illud repulit, quia & repulit gentem Iudæorum. Non enim propter locum gentem sed propter gentem Deus locum eligit. 2. Mach. 5. Adoramus Christiani versus orientem, quia ex illis partibus venit Apostolorum prædicatio. Tum etiam quia Christus vocatus est oriens Zacha. 6. & quia subter eum orietur, & ædificabitur templum domino, ædificamus templa versus orientem. Vt intelligamus Zachariam loqui de Christo. Vbi trãslatio nostra habet oriés Chadaica, quæ apud Iudæos est authentica habet Messias. Canimus etiam quod ascendit super cælos cælorum ad orientem. Psal. 67. Ab oriente expectatur venturus. Matth. 24. Damasce. lib. 4. cap. 13. addit, quia Paradisus terrestris plantata erat ad orientem, Genes. 2. vbi dicitur plantauerat Paradisum à principio, alia litera habet ad orientem. Suspiramus ergo ad antiquam patriam exules. Christus etiam in cruce faciem habuit ad occidentem & sic ad ipsum suspiramus, & quasi ad illũ faciem vertimus: Apostoli ipsum ascendentem ad orientem adorauerunt. Subditque Damascenus quod hæc adoratio ad orientem est Apostolorum traditio sine scripto tamen nobis tradita. Iudæi habebant ostium tabernaculi ad orientẽ Exod. 26. & adorabãt versus occidentẽ figurantes fidẽ & notitiam Messiæ dilatandam ad occidentem, quod & Christus figurauit in cruce aspiciens occidentem. vide Alex. citat. q. M. 3. & Thomam.

Dæmon

Dæmon apparens in persona Christi non potest adorari sine peccato: nam probandi sunt Spiritus an ex Deo sint. Est triplex adiutorium ad vitandum peccandi periculum, vt dicit Alexan. 3. p. quæst. 30. M. 3. art. 1. §. 3. Et Bonau. hac distin. num. 37. primum est præmonitio scripturæ, quia dicitur Matth. 24. Multi venient in nomine meo. 2. Corinth. 11. Angelus sathanæ transfigurat se in Angelum lucis. Ideo tenentur discutere, & nõ statim credere, quia qui citò credit leuis est corde Eccle. 19. Secundum est, oratio, quia si orat & petit Deus hominem illuminabit, quia in hoc casu intelligitur id Ioan. 15. Quicquid petieritis patrem in nomine meo dabit nobis, petitur enim tunc in nomine Iesu, id est, ad salutẽ. Tertium suspendere credulitatem, & adorare sub conditione scilicet, te adoro si es Christus, si non, non: quia talis conditio nihil ponit in esse. Annota quod non sufficit conditio habitualis, qua omnis Christianus non vult adorare nisi Deum & sanctos, cum sit talis apparitio insolita. Quæ tamen habitualis conditio sufficit ad adorationem Eucharistiæ & imaginum, quia talis adoratio est in vsu Ecclesiæ: ideo non est opus dicere, Si est Eucharistia consecrata adoro illam: quia ex autoritate Ecclesiæ sacerdos in missa absolutè vocat corpus, & sanguinem: dicitque eos ibi esse. Et quamuis grauius peccet sacerdos offerens hostiam non consecratã pro consecrata, quam celebrando in mortali. De celeb. Missa. cap. De homine. adorans tamen non peccat.

Ex prædictis potes habere quod non omnis repræsentans est adorandus latria: quia creatura rationalis est imago trinitatis, neque tamen adoranda latria, quia sic est imago, quod tamen non est signum alicuius diuini beneficij. Tum etiam quia habet suam propriam adorationem propter quam honor ei exhibitus non refertur ad protypum & exemplar, sed in ipsammet. Vnde neque beatus Franciscus propter sua stigmata, neque beata virgo propter contactum ad membra Christi sunt adorandi latria. Res inanimatæ vt sunt vestigia Trinitatis, quia non ducunt immediatè in Deũ, non sunt adorandæ latria: vt sunt verò signa per institutionem ducentia immediate in Deum sic adorantur vt imagines, crux, claui, &c. vide Alex. citata 3. p. q. 30. ad finem.

Corol.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO X.

An Christus secundum quod homo sit persona? Et an sit filius Dei adoptiuus?

Proposi.1. SVmendo reduplicatiuè,ly secundum,hęc est falsa.Christus secundum quod homo est persona, quia exposita per quatuor exponentes, quarta est falsa,scilicet causalis, non enim esse hominem est causa quod sit persona, sed ideo est persona,tam diuina,quàm humana quia est Deus, & subsistit in natura humana. Dicédo Christus secundum quod homo est persona humana, est vera:quia licet esse personam competat Christo, quia est hypostasis diuina, tamen esse personam humanam competit, quia est homo : Dicit enim reduplicatio ex vi sui significati causam inhærentię prædicati ad subiectum.Magister in litera dicit quod ly secundum habet multiplicem rationem. Vide Alexã.3.p.q.6.M.2.art.4.vbi ad sextã rationé dicit, quod ly secũdum vt est expressiua vnitatis personæ,facit propositionem verã: sed est vna sola persona Christus tam diuina,quã humana. Quod est dicere quod si ly secundum pecificatiue sumatur, ipsa est vera: quia specificat & denotat conditionem hominis, & eius naturam esse quod & persona. Aliter alij distinguunt ly secundum, scilicet si reduplicat ex suppositto,aut ex natura.

Proposi. 2. Deus dicitur adoptare filios & habere filios adoptiuos propter gratiam habitualem quam infundit, & hoc per quandam similitudinem. Probatur, Rom. 8. Accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei in quo clamamus Abba pater. Est hoc vocabulum translatum à iuristis vt dicit Scotus hac distinct. includitque tria. Ex parte adoptantis gratuitam voluntatem qua recipit adoptatum. Secundò ex parte adoptati extraneitatem qua nullum ius habet in hæreditatem adoptantis. Tertiò bonum siue hæreditatem ad quam adoptatur. In proposito est ex parte Dei gratuita voluntas, ex parte adoptati est extraneitas qua non habet ex se ius ad hæreditatem.Beatitudo est bonum siue hæreditas ad quam ordinatur, vnde Paulus. Rom. 8. dicit quòd sumus filij Dei, si filij & hæredes, hæredes quidem Dei cohæredes autem

autẽ Christi. Est aliqua dissimilitudo.Primò,quia in humanis pater adoptãs nullo modo est principium filij, Deus est principium omnium in causando. Secũdò,in humanis filius adoptatus succedit mortuo patre.Hic è contra requiritur mors adoptati quia nõ videbit me homo & viuet. Exod.33.& Psal.126.Cum dederit dilectis suis somnum ecce hæreditas domini.

Adoptare pertinet ad totam Trinitatem, quia conferre gratiam est opus ad extra,neque peculiare alicuius personæ.Adoptari ad solam creaturam intellectualem, quia sola est capax gratiæ, & gloriæ. Neque pertinet ad omnia indiuidua. Possunt tamen omnes dici filij per creationem. Proposi.3.

Præscitus dnm est in gratia est filius Dei adoptiuus. Hæc est cõtra Gabrielẽ. hac. d.ar.1.Almainus hac eadem.d.refert Dionysiũ & alios tenentes præscitum nõ posse mereri, quamuis possit esse in gratia,quoniam apud ipsos de ratione meriti est,quod Deus illud acceptet ad beatitudinẽ,id est quod velit voluntate beneplaciti & absoluta dare ei beatitudinem.Vnde tales dicerẽt,ait Almainus,quod esse filiũ adoptiuum est esse acceptũ voluntate beneplaciti ad vitã æternam. Sed contra illos & pro conclusione:Paruuli baptizati sunt filij adoptiui,quorum tamẽ aliqui sunt præsciti.Maior probatur.Iacobi.1.Voluntarie genuit nos verbo veritatis, sed paruuli sunt geniti verbo veritatis per aquam & Spiritum sanctũ, igitur filij:& non naturales,ergo adoptiui.2.Roman.8.Quicunq; Spiritu Dei aguntur hi sunt filij Dei: Sed qui habent gratiam agũtur spiritu Dei,per quẽ illa est collata, ergo sunt filij.Facit pro hac sententia communis Theologorũ, quod post peccatum Adæ nõ est dare medium inter filium regni,& gehennę,sed qui habet gratiam non est filius Gehennę.Sufficit itaque ad adoptionem,quod sit acceptus ad hæreditatem secundum præsentem iustitiã, quia sicut filius naturalis è sua generatione habet ius ad paternam hæreditatem quamuis possit cõmittere propter quod exhæredetur, ita adoptiuus habet ex adoptione, quamuis possit exhæredari ex cõmissio,neque præsciẽtia Dei de suo casu repudiat illum ab adoptione.Dicere quod præsciti non possunt mereri est periculosum, vel erroneũ, imo videtur coincidere cum hæresi prædestinatorũ quæ nata est sub Honorio Imperatore & Zozimo papa,qui dicebãt præscitis non prodesse bona opera, neq; prædestinatis obesse mala.Contra quos etiam facit in lib.1.d.40.p.5.& infra.d.31.p.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in hoc tertio, quia existendo in gratia possunt facere bona opera propter Deū, & dātibus vel calicē aquæ frigidæ promittitur merces. Mat. 10. Alioquin bona opera præsciti nō erūt melioris cōditionis quā existentiū in mortali. Neq; præscitus susciperēs sacramēta reciperet gratiam ex opere operato, quæ est ius ad gloriam.

Proposi. 5. Prædestinatus in mortali nō est filius adoptiuus, quia nō manet in domo patris secundum præsentem iustitiam, & pro illo tunc est inimicus non habens partem in regno Dei. Ephes. 5. Omnis fornicator aut auarus, aut immundus non habet hæreditatem in regno Christi & Dei, intellige dum talis est. Posset forsan sustineri oppositum, quia licet prædestinatus cadat à gratia aduentitia nō cadit à prædestinatione, & omnis ordinate volens prius vult finē, quam ea quæ sunt ad finem. Non tamē propter hoc est dicendū, quod semper maneat membrum ecclesiæ, quia esset coincidere cum Ioanne Hus dānato in Cōcilio Constantiensi, cuius quintus error dicebat, quod prædestinatus semper manet membrum ecclesiæ. Videtur enim in prædestinato cōcurrere illa triplex similitudo etiā quādo est in mortali, scilicet gratuita volūtas, extraneitas & hęreditas: placidior tñ est, & sine aliquo piculo prima sentētia.

Proposi. 6. An Christus sit dicendus filius adoptiuus, duplex sentētia fuit. Prima negatiua, quam tenet Magister in litera allegans sanctorum autoritates. Sequuntur Alex. 3. p. q. 10. M. 4. Bona. & Ricar. hac. d. Tho. 3. p. q. 23. ar. 4. & credo quod sit communis. Fūdaturq; in eo, quod filiatio respicit suppositum, & adoptio dicit extraneitatem. Christus ergo neq; secundum quod homo fuit aliquādo quin esset filius, quia neq; duratione, neq; natura præcessit esse extraneā ad gloriā, & ille dicitur filius adoptiuus qui nō est naturalis. Dicendo ergo Christū esse adoptiuū, videtur negari esse naturalis. Arg. idiom. 2, hoc est proprietas, dicens negationē alicuius proprietatis cōuenientis verbo, nō debet verbo cōmunicari. Aliā tenuit Ioannis de Bassolis hac d. ar. 2. Declinat in eā Durādus in hoc. 3. d. 4. q. 1. dicens quod cū ly, secundū quod homo, possit dici Christus filius Dei adoptiuus, est nota specificationis, & nō reduplicationis. Doctores sancti eam negauerunt propter Nestorium ponentem in Christo duas personas, & vnionem illarum esse per gratiam adoptionis. In quo errore fuit felix Vrgelitanæ ecclesiæ ad montes Pyreneos episcopus dicens, Christum hominem esse filiū Dei adoptiuum, hoc est iuxta naturam humanam nuncupatione tantū atq; adoptione

adoptione esse & dici filium Dei, quem secutus fuit Elipandus Archiepiscopus Toletanus, disseminatusque fuit præfatus error per Asturias, & Galliciā, cōtra quē est aperte quod dixit Gabriel beatę Virgini Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctū, vocabitur filius Dei: ecce homo natus ex Virgine, absolute vocatur filius Dei. Item Philip. 2. dicit Paulus datum fuisse Christo homini nomen super omne nomen, sed nomen adoptiui non est super omne nomen, quia est nomen commune, & tenetur infra nominum mensuram. Quod si Christus homo foret sola adoptione filius, esset Christus duo filij & duæ personæ, quod affirmabat Nestorius, & Virgo nō esset mater Dei. Quòd Christus non sit duo filij potes videre in Alex. citata. q. 10. M. 3. Bassolis non reputat inconueniens cōcedere illo modo Christum esse filiū suiipsius. Vide Scotum in reportatis hac. d. Gabriel cōclu. 3. hujus dist: Cōcedit humanā naturam Christi esse adoptatā, sumpto adoptare large pro ordinare advitā. Negat tamen Christum esse filium Dei adoptiuū, & etiam negat istas, Christus secundum humanitatem est adoptiuus propter falsitatem exponentium quia humanitas non est filia. Similiter reduplicatiue Christus secundum quod homo est filius.

Proposi. 7. Eo modo dicendum est de Christo, si est causa nostræ adoptionis, quo supra. d. 7. p. 8. dictum est: quia est causa meritoria & exemplaris. Galat. 4. Misit Deus filium suum vt adoptionem filiorum reciperemus. Ephes. 1. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei per Iesum Christum.

DISTINCTIO XI.

An sit concedendum quod Christus est creatura?

Proposi. 1. Communis schola Theologorum negat istam, Christus est creatura. Patet primo ex litera Magistri, & ex autoritatibus sanctorū quos citat, & ex doctoribus scholasticis hac. d. ex Alex. 3. p. q. 3. M. 1. ex Thoma. 3. item parte. q. 16. ar. 8. Nihilominus tamen aliqui doctores eam concedunt vt Varro citatus à Scoto, & clarissime illam concedit Almainus hac. d.

Proposi. 2. Ista stando in rigore terminorū nō est hæretica, quia nō cōtradicit euāgelio, neq; ecclesię, neq; sanctorū autoritatibus. Probatur quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia in euangelio Christus vocatur minor patre Ioann.14. Pater maior me est. Secundò Leo papa, qui & citatur à Thoma. Noua & inaudita conuentio, Deus qui est, & qui erat sit creatura. Citat Scotus ex Varrone Hieronymum super epist. ad Ephesi. cap. 2. in illis verbis, ipsius factura sumus. Quia semel ad nomen creaturæ venimus. & sapiētia in Prouerbijs Salomonis dicit se creatā Eccli. 24. multique timore ne Christū creaturam dicere compellantur, totum Christi mysterium negant, nos libere proclamamus nullū esse periculum eum dicere creaturam, quem hominem, vermem, crucifixum tota spei nostræ fiducia profitemur. Augustin. epist. 11. 57. quæ est ad Dardanū. Quod ad verbum attinet Creator est Christus: quod ad hominem creatura est Christus. Tenendo istā sententiam debet dici sanctos illam negasse propter Arrianos, qui dicebant Christum creaturam, & patte minorem non tantū propter humanitatem sed etiam ratione diuinæ personæ. Et cum hæreticorum vocibus quæ sunt illi propriæ non debemus communicare, in communibus autem ecclesiæ vocibus, nō communicamus nos cum illis, sed illi nobiscum.

Qui propositionem negant respondent quod debet dici creatura non absolute, sed cum determinatione. Vide in citato Alexa. Sancti verò doctores vtentes nomine creaturæ causa breuitatis præfatam determinationem obmiserunt. Neque est abs re distinguere quædam prædicata cōuenire alicui parti præcise, vt crispus capillis, & hæc possunt de homine absolute prædicari. Alia quæ toti & parti possunt conuenire, vt album, nigrum, debent in aliquibus specificari, tale est in proposito. Sed certe non video quomodo fuerit breuis in autoritate citata Hieronymus. Illud verbum Ioan. 14. vado ad patrem quia maior me est, dicunt non esse sine determinatione. Vado enim expressit determinationē humanæ naturæ, secundum quam est minor, & competebat sibi ad patrem vadere. Proprietates humanæ naturæ sicut & diuinæ dicuntur de Christo: tamen quæ habent dubitationem circa partem alteram non sunt absque determinatione dicendæ, vt quod Christus est incorporeus, impassibilis propter errorem Manichæi. Pro alia opinione facit regula de communicatione idiomatum. Eandem denominationem dat natura suppositō assūmenti quam daret suppositō proprio dummodo non sit contradictio: Sed natura humana daret suppositō proprio, quod esset creatura, ergo eandem deno-

denominationem dat suppositō diuinō, quia nulla apparet contradictio. Sanctus Bonauentura hac d. num. 33. dicit includi repugnantiā intellectuum propter quam errori appropinquat. Vnde dat pro regula quod communicātur omnia prædicata in idiomatum cōmunicatione exceptis illis quę exprimunt vnionem, vel in quibus est repugnantia. Exemplum primi. Hæc est vera, filius Dei est incarnatus: hæc tamen est falsa. Homo est incarnatus. Ratio huius est quia cōmunicatio idiomatum fundatur super ipsa vnione. Hę tamen sunt veræ. Deus est vnitus homini, Homo est vnitus Deo: quia vnio non dicit aliquam actionem aut passionem conuenientem alteri naturæ, sed consequitur vtramque naturam ex actione qua Deus est homo, & homo Deus. Incarnari vero dicit carni vniri, & non ipsam carnem alteri vniri. Exemplum ad secundum ponit in esse prædestinatum & esse creaturam, quia dicunt aliquid repugnans Deo. *Regula.*

In opinione negantium Christum esse creaturam neganda est etiam sua reduplicatiua: sunt enim exponentes falsæ, vt patet ex dialectica. Dicendo enim Christus secundum quod homo est creatura habet exponentem primam falsam, scilicet suam præiacentem: imo & tertiam videlicet, omnis homo est creatura, quia demonstrato Christo est vna singularis falsa. Item quia causalis inclusa in exponibli falsa est. Non enim præcisa ratio essendi creaturam est esse hominem cum sint aliæ creaturæ præter hominem. Hoc est contra Caietanum, qui. q. 16. ar. 3. negauit prę iacentem, & concesit reduplicatiuā abusus reuera dialectica. Valet nāque in omnibus cōsequentia ab exponibili ad prę iacētem, neque apparet instantia. Diuus Thomas ibidem dicit quod ly, secūdum quod, potest reduplicare naturam vel suppositum. Reduplicando suppositum est falsa, reduplicando naturam vera. Addit, quod nomen sic reduplicatum magis proprie tenetur pro natura quam pro suppositō. *Propos. 3.*

Sumpto ly secundum, specificatiue ipsa est vera. Sed an sit propria, controuersia est. Scotus hac d. q. 2. negat esse propriā, Et quod sit exponēda per istā. Christus secundū humanitatē est creatura. Caieta. vbi supra tenet, quod est vera & propria, quoniā specificatio nō denotat tantū specificatam esse rationē inhęrētiæ prędicati ad subiectū, sed denotat id secundū quod, seu mediāte quo prædicatum ineſt subiecto siue per se, siue per accidens insit ipsi *Propos. 4.*

m subiecto,

subiecto, siue conditioni specificatæ. Et sic erit sensus, Christus secundũ id, quod est homo est creatura, id est sub ratione qua est homo. Magister supra. d. 10. cap. 3. facit sensum de copula specificationis, ac si esset copula implicationis, & implicetur vnitas personæ. Vt Christus secundum quod homo, est filius Dei, id est, ipse qui est homo. Perinde in proposito, qui est homo est creatura. Qui sensus implicationis quamuis in multis sit tolerabilis, non tamen in omnibus. Alexander iam citatus concedit hanc cum reduplicatione. Sed non credo sumpsit reduplicationem in rigore dialectico, sed vel in sensu Magistri, vel vt reduplicat naturam, sicut ex Thoma nunc dixi.

DISTINCTIO XII.

An homo ille ceperit esse? Si verbum potuit assumere aliam naturam, vel aliunde quam ex Adam? Si potuit peccare vel nõ esse Deus? Si potuit assumere naturã in sexu muliebri?

Propositio. 1. ISte homo demonstrato Christo incepit esse in quãtum homo est, conceditur à Magistro, neque debet ly in quãtum sumi reduplicatiue sed specificatiue. Nam sua præiacens, scilicet iste homo incepit esse ab eodẽ Magistro videtur negari dum dicit, quod hic non est referenda responsio absque distinctione.

Propositio. 2. Ista. Christus incepit esse est falsa & omnino negãda in rigore dialectico, & illam dãnauit Parisiensis vniuersitas, vt dicit Almainus. d. 7. huius tertij. Caiet. 3. p. q. 16. ar. 9. ait, quod cũ appellatum fuisset ad sedem Apostolicam, reprobata dicitur sub Alexandro sexto. Quoniam vt patet ex dialectica habet has duas exponẽtes, Christus modo est, & immediate ante hoc non fuit, quæ secunda est falsa dicẽte Paul. Heb. vlt. Iesus Christus heri, & hodie ipse & in secula. Ioan. 8. dixit ipse. Antequam Abraham fieret, ego sum. Scotus. d. 11. huius. q. 3. ipsam concessit. Sensus tamen Scoti in quo ipsam concedebat verus erat & Catholicus. Quoniam in via Scoti

Scoti incipere esse non dicit inceptionem secundum esse primum eius de quo dicitur, sed dicit inceptionem secundum quodcunque esse simpliciter. Et dicendo Christus incepit esse, esset dicere habet aliquod esse simpliciter, quod prius non habuit licet illud non sit primum esse Christi. Tunc haberet has exponentes. Christus in hoc instanti est secundum aliquod esse simpliciter quod est de essentia eius. Et illud esse immediate ante hoc non habuit. Per hoc patet quare Scotus concedens hanc, negabat Christus est creatura, quia creatura dicit accipere esse primum sui post non esse, estque primum esse Christi esse Verbi, quod est æternum.

Propositio. 3. Verbum potuit assumere aliam naturam quam de genere Adę. Potuitque assumere in sexu muliebri. Decuit autem magis assumi in sexu virili, & quod per eamdem naturam Adæ vinceretur, qui Adam vicerat. Magist. in litera vide &. d. 1. p. 6. & Alex. 3. p. q. 2. M. 8.

Propositio. 4. Natura humana in Christo, siue Christus secundum quod homo non habuit ex vi vnionis, quod non posset peccare. Hanc tenet Scotus hac. d. & clarius. d. 2. q. 1. litera H. Et in reportatis tam hac. d. quam. d. 2. q. 2. ad. 2. principale. Probatur, quia potuit vniri, & non frui, neque habere gratiam, quoniam prior est vnio, quam gratia & fruitio, ergo potuit esse absque alijs sine contradictione. Durãdus hac. d. q. 2. dicit, quod huic opinioni magis obsistunt verba deuota quam ratio efficax. Magister in litera dicit, quod natura vnita non potuit peccare. Scotus in reportatis exponit Magistrũ, quod sit intelligendus de congruo & non quod esset præcise impeccabilis ex vi vnionis. Alij tenent oppositum, quod sit impeccabilis ex vi vnionis, & allegabũt pro se Magistrũ. In Scoti sententia non est inconueniens concedere contra verba deuota, Deum peccare, damnari & similia.

Propositio. 5. Christus secundum quod homo, fuit impeccabilis eo modo quo beati sunt impeccabiles. vide supra. d. 3. p. 14. & in. 2. d. 7. p. 1.

DISTINCTIO XIII.

De gratia animæ Christi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi. 1. ANima Chriſti ab ipſa conceptione fuit plena gratiâ. Magiſter in litera. Probatur Ioan. 1. vidimus gloriam eius quaſi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis. Hieremiæ.31. Nouum faciet Dominus ſuper terram mulier circundabit virum, quia in vtero virginis, vt habes in litera, fuit perfectus vir non ſolũ propter animam & carnẽ, ſed propter ſapientiã & gratiã qua plenus erat.

Propoſi. 2. Hæc plenitudo gratiæ tanta fuit collata Chriſto vt ei Deus plenius conferre nõ potuerit. Magi. in litera. Ratione huius eſt quæſtio inter doctores an ſit creabilis ſumma gratia. Superlatiua dupliciter exponũtur, affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſic, quod eſt magnum & quolibet alio maius: Negatiue quod eſt magnũ, & nullũ aliud ab eo eſt maius eo. Quæſtio non petit niſi affirmatiue exponẽdo, quod ſcilicet creetur gratia qua nõ ſit creabilis maior, Ochã in. 3. q. 7. tenet quod quacunq; gratia data poteſt creari maior. Sequitur Gabriel hac. d. cõclu. 1. Ita quod ſecũdũ hos quos alij ſequũtur, in formarũ augmentatione intenſibilium nõ eſt ponere ſtatum ſiue terminũ: imo neq; in quibuſcunq; entibus ſiue ſubſtãtijs ſiue accidentibus quin per diuinã potentiam abſolutã poſſit fieri maius, quia potẽtia Dei abſoluta ſolum terminatur ad infinitũ excluſiuè, quia non poteſt facere infinitũ, ſed extra infinitum quocũque dato poteſt facere maius. Et dicũt, quod proceſſus in infinitum nõ eſt negãdus niſi ad eũ ſequatur infinitas aliqua in creatura. Pro hac ſua ſententia citant illud Ariſt. 2. de anima tex. com. 41. quod ignis accretio in infinitũ progreditur, & eò vſque fit quouſq; ſit combuſtibilo. Alia opinio eſt quã tenet Sco. hac. d. q. 1. quod ſit creabilis ſumma gratia, quoniã aſcendẽdo ab infima gratia aut eſt ſtatus ad aliquam ſupremam, & habetur propoſitũ aut non, & proceditur in infinitum, & tunc quanto aliqua magis excedit infimam tanto eſt perfectior, & per conſequens illa quæ in infinitum excedit erit in infinitũ perfectior, & ita in ſe infinita, quod eſt impoſsibile. Secundo ſic arguitur. Illa gratia ſummè diſtãs ab infima videtur à Deo tanquam vnũ creabile, ergo Deus illã poteſt vnica creatione creare. Queſtionẽ hanc alij tractãt in logica, alij in phyſica, propter quod ſupерſedeo. D. Thom. 3. p. q. 7. ar. 12. ad 1. videtur ſentire idẽ quod Scot. quia dicit q̃ in formis cõſideratur aliquis terminus vltra quẽ nõ progrediũtur & affert illud 2. de anima tex. com. 6. 41. omnium quę natura cõſtant eſt finis & ratio

& ratio tam magnitudinis quàm accretionis, & ideo quantitati cęli non poteſt fieri additio. Quidam Thomiſta interpretatur Thomam quod loquatur de gratia Chriſti, non tamen de alijs formis, quia gratia Chriſti non potuit eſſe maior, quam vniri hypoſtaticè, & quod Thomas non negaret quin de potentia Dei abſoluta formæ cæli poſsit fieri additio. Cum Scoto eſt Caietan. vbi ſuprà. Thomas etiam 22. q. 24. art. 7. Rationes quæ poſſunt fieri contra Scotum fundantur in duabus propoſitionibus. prima eſt. Quotcumque indiuiduis datis in ſpecie habente plura indiuidua, poteſt deus creare aliud indiuiduum eiuſdem rationis priorinõ deſtructo. 1. regula.

Secunda. Secunda. quod eſt vni vnibile eſt vnibile alteri eiuſdem rationis. Sed Scoti diſcipulus debet negare hanc ſecundam quando primum eſt in termino, quia tunc non poſſunt vniri. Et ſic in via Scoti conceſſit Leuchetus de quantitate molis, quod Deus poteſt facere quantitatem ita magnam, quod non poſſet fieri maior, non quia repugnet omnipotentiæ Dei, ſed quia repugnat effectui. Quod formæ cæli poſsit fieri additio tenet Bonau. in 1. diſtin. 44. quæſt. art. prima in argumento 3.

Propoſi. 3. Quamuis gratia habitualis animę Chriſti conſiderata vt eſt ens in genere qualitatis, ſit finita quia eſt creatura & accidens ſubiectatum in ſubiecto finito, tamen conſiderata in genere gratiæ fuit ſumma, ita quod non potuit conferri maior. Ita Scotus. Thomas 3. par. quæſt. 7. ab art. 9. vſq; ad. 12. vocat eam infinitam aliquando in ipſo art. 9. quod Chriſtus habuit eam in ſummo ſecundum perfectiſsimum modum quo haberi poteſt. In art 12. ait, quod ipſa nõ poteſt augeri neque ex parte ipſius gratiæ, quia non poteſt intelligi maior vnio creaturæ rationalis ad Deum, quam quæ eſt in perſona, neque etiam ex parte ſubiecti, quia Chriſtus ſecũdum quod homo à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit verus & plenus cõprehenſor. Propterea videntur Scotus & Thomas eſſe eiuſdem ſententiæ: Et quod idem ſignificatum important hæc vocabula in propoſito ſumma & infinita. Alexand. 3. p. quæſt. 12. M. 3. diſtinguens in Chriſto triplicem gratiam ſcilicet, vnionis quam dicit habere rationẽ cauſæ finalis, quia finis gratiæ & vltimus effectus eſt vnire Deo gratiã ſingularis perſonæ, quã dicit habere rationẽ cauſæ formalis: gratiam capitis, quam dicit habere rationem cauſæ efficientis, quia per ipſum omnes gratiæ atque dona fluunt in

Ecclesiam, fatetur hãc triplicem gratiam esse in eo plenissimam, sed nihil meminit de infinitate. Ocham tenet quod gratia Christi non potuit esse maior, non ex ratione gratiæ, sed quia repugnat subiecto habere maiorẽ: ita quod subiectũ determinat sibi gradus vltra quos non potest recipere. Videturq; fuisse mens Bonau. hac d. num. 15. sed probatur concl. Ioan. 1. vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à patre plenũ gratiæ & veritatis, id est, quod habuit tantam gratiã quantam conueniebat quod haberet ille qui erat vnigenitus patris. Itẽ ibidẽ dixit Ioan. Baptista cap. 3. Non ad mẽsuram dat Deus Spiritum scilicet, Christo, ergo dedit illi immẽsam gratiam, & per cõsequens summam. Ratione sic. Finis gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deũ, vt modo ex Alex. deduximus, sed nõ potest intelligi maior vnio quam illa quæ intelligitur esse in Christo, supposita & intellecta vnione in persona, ergo neque potest intelligi maior gratia. Confirmatur, quanto receptiuum magis appropinquat primæ causæ tanto recipit maiorem influxum, ergo Christus qui summè accedit per vnionem personalẽ, recipit summam gratiam. Secundò. Christo collata est gratia ad omnes effectus quos potest habere gratia, siue sint dona, & virtutes in ipso Christo: siue vt redundant in alios, vt potest videri in citato Alex. ergo nõ potuit esse maior. Antecedẽs patet discurrendo per dona & virtutes quæ dicunt perfectionem, maxime dicente ipso Christo Isaiæ 61. Spiritus domini super me eo quod vnxerit me, & cap. 11. Requiescet super eũ spiritus domini, spiritus sapiẽtiæ, & intellectus &c. Virtutes quæ sonãt aliquam imperfectionem non sunt in ipso ratione imperfectionis importatæ. verbi gratia, fides, in eo quod assentit primæ veritati cum ænigmate. i. veritati non visæ non est in Christo ratione non visi, & cum ænigmate. Pœnitentia detestans peccatum à se commissum non est in Christo quia ipse peccatũ non fecit, licet sit in ipso detestatio omnis peccati vt illius gratia detestatur. Ratione redundantiæ in alios dicitur Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accipimus. Cõfirmatur, ille dicetur habere vitã quantum potest haberi, qui haberet eam ad omnes effectus vitæ. Sol, aut flamma dicetur habere summam lucẽ & plenissimam, quia habet quicquid est de ratione lucis in se, & ad influendum in alia. Si dicas quòd Stephanus dicitur plenus gratia Act. 6. & 7. & beata virgo Lucæ 1. vide si vis late in citato Alexand. quomodo plenitudo gratiæ dicatur multipliciter. Dico ergo q; erant pleni

Argum.

plent quantũ pro illo tunc erat necessariũ ex parte subiecti ad effectus ad quos ordinabantur. Stephanus vt esset idoneus & plenus testis. Beata virgo vt singularis persona quatenus esset sine peccato & grata Deo, & disposita vt consentiens verbis angeli veniret Spiritus sanctus ipsam faciens matrem Dei.

Posset fieri aliud argumentum de Angelo. Natura Angelica si fuisset assumpta esset capax maioris gratiæ, quam natura humana, quia est perfectior, ergo potest dari & creari maior gratia quam gratia Christi. Argumen.

Huius argumenti solutionem vide in Scoto hac d. litera F. & I. ergo Dico negato antecedenti quod hæc capacitas non respicit perfectionem naturæ, sed potentiam obedientialem ad Deum, & quęcumq; natura gratificabilis est in æquali potentia ad summam gratiam. Non enim, vt Bonau. dicit num. 27. anima considera tur ad repletionẽ gratiæ vt locus vacuus vt repleatur corpore, sed consideratur vt posibilitas materiæ ad actualitatem formæ. Solutio.

Vltra gratiam habitualem de qua est fermo, & gratiã vnionis, de qua in d. 2. p. 5. ponunt doctores in Christo gratiam capitis vt patet ex Alexandro citato in præcedenti. Hæc gratia capitis est eadẽ realiter cum gratia habituali, ita docet Bona. hac d. art. 2. q. 2. ante solutionem argumentorũ: differt tamen ratione. In eadẽ sententia est Tho. 3. p. q. 8. art. 5. Ad intellectum huius sciendũ quod Christus dicitur caput Ecclesiæ metaphorice, quia ecclesia est vnũ corpus non proprie, sed metaphoricè seu mystice. De quo Paulus Rom. 12. Singuli vnũ corpus sumus in Christo, singuli autẽ alter alterius mẽbra de ipso Christo, Ephes. 1. ipsum dedit caput supra omnẽ ecclesiam. Trãsferẽtes secundũ aliquã similitudinẽ trãferũt 6. Topicorũ cap. 2. ideo est cõsiderare quatuor in capite humano: Principiũ siue ordinem, non originis sed situs, ideo omne principiũ vocatur caput Ezechie. 16. Ad omne caput viæ posuisti lupanar tibi. In diuinis quia persona Patris est principium personę Filij, dixit Paulus. 1. Cor. 11. Caput Christi Deus. Secũdò est cõsiderare perfectionẽ, quia in capite sunt oẽs sensus cũ in reliquo corpore sit tantũ sensus tactus, vide Mag. in lit. citatem Augustinũ. Sunt etiã in capite omnes sensus interiores, idcirco qui alijs est perfectior in dignitate & honore, dicitur caput, Isaię 9. Lõgęuus & honorabilis ipse est caput. In vnoquoq; genere quod est melius nobis dicitur caput. Sic leo dicitur caput, & rex animalium. propoſi. 4.

tertiò

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertiò est cónsiderare virtutem influendi in membra. Nam caput influit in mẽbra sensum, & motum, quia ab anteriori parte capitis fluunt nerui per quos influit sensus ad mẽbra: à posteriori fluunt nerui per quos ab anima fluunt motus ad omnia membra. Rationẽ motus dicitur rex esse caput regni eo quod ad eius imperium mouetur regnum. Ratione prouidentiæ, patersamilias est caput familiæ quia omnibus prouidet ad vitam necessaria. Quarto est identitas naturæ capitis ad membra. De qua Augustinus super Ioan. tract. 80. Vnius naturæ sunt vitis & palmites, propter quod cum esset Deus cuius naturæ nón sumus factus est homo vt in illo esset vitis humana natura cuius nos homines palmites esse possemus. Secundum hæc dicitur Christus esse caput, quia ipse est propinquior ad Deum, altior hominibus, & prior ordine supereminentiæ. vnde Ioan. 1. Qui post me venit ante me factus est. Ró. 8. quos præsciuit hos prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Perfectio fuit in Christo quia plenus gratia vt modo p. 3. & sequenti. p. De virtute influendi Ioan. 1. De plenitudine eius omnes accepimus. Attenditur verò sensus in spiritualibus quantum ad cognitionem fidei motus quantum ad affectionem & amorem vt habes in Alexã. 3. p. quæst. 12. M. 2. art. 1. in Bonau. hac dist. num. 40. His habitis, probatur identitas gratiæ singularis personæ & gratiæ capitis in Christo. Secundum illam gratiam est Christus caput Ecclesiæ secundum quam est omnibus eminentior, influens in omnes sensum & motum. Sed hæc est gratia singularis personæ, qua ipse est plenus, vt de eius plenitudine accipiamus, ergo idem habitus est gratia capitis, & gratia singularis personæ. Confirmatur quia secundum gratiam singularis personæ meruit nobis & satisfecit pro nobis.

Proposi. 5. Quomodo intelligatur quod de eius plenitudine omnes accepimus, habes in litera Magistri, non quod eandem gratiam secundum essentiam accipiamus sed secundum similitudinem. Hoc est, non eandem numero, sed eandem specie. Si dubites quomodo possint esse eiusdem speciei specialissimæ gratia Christi, & nostra cum nulla nostra possit æquari gratiæ Christi? Dico quod intra eandem speciem sunt gradus, & Deus bene posset dare alteri tantam gratiam, quantam Christo. Caietan. citata quæst. 7. art. 11. ad 3. dicit quod secundum essentiam sunt eiusdem speciei, quantum ad modum

ad modum essendi sunt diuersarum rationum, quia in Christo est vt in principio vniuersali, in alijs vt in particularibus, & pars nunquam potest adæquare totum.

Ex prædictis habetur discurrendo per metaphoram quomodo Christus sit caput omnium & secundum quam naturam. Quia hominum iustorum est caput secundum prædictas quatuor cõditiones: Fidelium peccatorum est caput sine influxu motus charitatis. Infidelium potest dici caput, sed in potentia. Secundum naturam diuinam attenta ratione similitudinis quantum ad principium est caput omnium creaturarum Ioan. 8. quærentibus Iudæis quis esset respondit. Principium qui & loquor vobis. Attenta ratione influendi gratiam est caput partim secundum naturam diuinam quia efficit gratiam, secundum humanam, quia est causa meritoria. Sed si partim secundum humanam concurrat effectiuè. vide in 4. de Sacramenti quomodo sint causa gratiæ d. 1. Vnde Salmanticæ dicebat de victoria, quod ad hoc vt aliquis dicatur concurrere effectiuè non est necessarium quod attingat effectiuè, sicut dicimus quod pictor concurrit effectiuè ad albefactionem & tamen neq; producit albedinem, neq; parietem. Dicitur etiam caput Angelorũ. Colos. 2. Qui est caput omnis principatus, & potestatis. Ephes. 1. Proposuit omnia instaurare in Christo, quæ in cælis, & quæ in terris sunt. Et hoc non solum secundũ naturam diuinam, verumetiam secundum humanam. Bonau. hac d. num. 44 & 45. intelligit de per accidens, quia influendo redemptionem in homines reparat angelorum ruinam. Nam gratiam & gloriam habuissent angeli sine Christo homine, puta si non incarnasset verbum. De influxu in Angelos vide & Alexand. citata. quæst. 12. M. 2. art. 3. §. 5.

Corlo.

Vide suprà d. 3. p. 8. in sol. primi.

In Christo Domino fuere omnes gratiæ gratis datæ. De quibus Paulus 1. Corinth. 12. Vnicuiq; datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem, id est, Ecclesiæ ædificandæ, vt exponit Glos. ordi. & Interlin. Enumerat. Alij sermo sapientiæ, &c. quarum aliquæ se habent ad modum habitus, vt fides, prophetia: Aliæ non, vt genera linguarum. Hæ gratiæ cum vni hominum detur vna, alij alia, Christo datæ sunt omnes. Ita docet Bona. hac d. num. 14. quia non est ei datus spiritus ad mẽsurã Ioan. 3. de his gratijs doctores scholastici nihil aut parũ tractant. Sed Alexand. 3. p. q. 73 & 77. Et post eũ Thomas. 1. 2. q. 170. & 22. q. 176. fusius disputant. Sed quia Tho.

Proposi. 6.

3.p.q.7.ar.7.ad 3.dicit Christum non fuisse vsum dono linguarū, contrarium credo quia locutus est cum Græcis venientibus ad eum mediante Philippo & Andrea Ioan. 12. Cum Samaritana & Chananæa Syrophœnisa genere Marci 7.

DISTINCTIO XIIII.

De scientia & potentia animæ Christi

Proposi. 1. COmmunis Theologorū schola ponit in Christo alia scientiam creatam propter scientiam increatam & diuinam. Hæc colligitur ex litera Magistri. Videatur Alexand.3.p.q.13. Thom. 3.p.q. 9.& Scholastici hac dist. Probatur Christus fuit perfectus Deus,& perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens: sed si eius anima non haberet scientiam quæ esset eius perfectio propria Christus esset imperfectior alijs hominibus, consequens est inconueniens, ergo & antecedens.2.sic. Quælibet res est propter suam operationem 2. de cælo text. 17. cap. 3. Sed Christus habuit animam intellectiuam, ergo propter suam operationem: Operationibus autem proportionatur habitus, ergo anima intellectiua Christi habuit habitum scientiæ creatæ: alioquin frustra habuisset animam. Quorumdam positio fuit, quod diuina essentia fuit formalis intellectio ipsius animæ Christi, idemque dicunt de alijs beatis,reputant enim pro inconuenienti quod beatitudo cōsistat in accidentibus. Hanc refert Bonau. hac dist. quæst.1.& eam impugnat Caietan.vbi suprà.Tho.art.1. refert ex Capreolo Ioānem de Kipa cum argumentis pro sua opinione cōtra nostram. Aduerte quod Deus licet possit se solo quidquid potest cum causa secunda, supple, efficienti, non potest tamen supplere vicem causę formalis, aut materialis, quæ sunt partes compositi, quia hoc dicit imperfectionem, & compositionem, quæ à Deo negatur in 1. dist.8.ideo dicere quod Deus respectu beatorum habeat se sicut species intelligibilis negandum est, capiendo speciem proprie vt intellectum actualiter informat. Improprie pro omni re quæ immutat intellectum potest concedi:neque sic probatur quòd essentia diuina sit intellectio beatorum.

Proposi.2. Anima Christi in hac vita habuit sciētiam beatificam. Hoc est, quod

quod simul fuit Viator,& Comprehensor,atq; beatus. Hæc adeo communis est in Schola Theologorum quod oppositum credere temerarium atq; erroneum. Ipsam docet Alexan. citata q. 13. M. 1.Bonau.hac d. Scotus d.12.huius tertij.Thom.citata q.9.art.2. & q.15. art.vlti mo.&.q.34.art.4.Magister hac d.cap.5.& infra d. 26. cap.4.Neq; scio aliquem doctorem ab hac disidere. Capitur cōprehendere tripliciter vt docet Bonau.q.2.ad vltimum.Primò pro eo quod est caritate adhærere,vnde Bernardus ad Eugenium. Si sanctus es cōprehendisti.Secūdò pro clarè videre Philip.3.Sequor si quomodo cōprehēdam in quo cōprehēsus sum à Christo Iesu. Isto modo vocātur à Theologis beati Cōprehensores. Tertio modo,est terminos rei claudere, hoc modo vocatur Deus à nobis incōprehensibilis,quia non possumus eū cognoscere quantū est cognoscibilis. De hoc tertio vide Scotum hacd. q.1.ante liter F.vbi ex Augustino docet quid est comprehēdere: & suprà in primo d. 35.p.3.Modo probatur concl. Ioan.8.dixit Christus.Ego noui eū, & si dixero quia non scio eum,ero similis vobis mendax, sed scio eum & sermonem eius seruo.Secundò Matth.11. Nemo nouit Filiū nisi pater,neq; patrem quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.Vbi Christus loquebatur de notitia faciali,quæ habetur per claram visionem, & non de ænigmatica per fidem quæ in præsenti vita habetur,quā tunc multi habebāt.Neq;videtur quod loquebatur de notitia comprehensiua, quæ est illi cum Patre & Spiritu sancto ex Diuinitate communis,sed de notitia creata quā potest Filius hominibus reuelare,& illa est facialis, ergo quando Christus hęc verba protulit habebat facialē & beatam in quantum homo.Tertio ibidem ante hæc verba loquens de Ioanne dixerat. Qui minor est in regno cælorum maior est illo. Vbi secundū vnā expositionē loquebatur de se,qui secundū naturā humanā minor est angelis & maior quā Baptista,ergo tūc erat in cælo eius anima scilicet per clarā visionem & beata. Quartò. In Transfiguratione Matth.17.refulsit facies eius sicut Sol,quæ refulgentia redundauit à gloria animæ in corpus.Quinto Augustinus.9.de trinit. cap. 15. & citatur à Ricardo hac distinct.

A Christo nunquam discessit beatitudo.Sexto faciunt verba Christi Ioan. 3. ad Nicodemum . Nemo ascendit in cælum : nisi qui descendit de cælo : Filius hominis qui est in cælo,ergo ipse secundum quod homo erat in cęlo per claram Dei Proposi.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

visionem, cum tamen non esset secundum situm corporis. In hanc erunt doctores qui tenent quod non potuit vniri hypostatice sine fruitione. Anima Christi per hoc quod videbat Deum, non comprehendebat ipsum tertio modo sumpto comprehendere. Ita docet citatus Bonauen. quæst. 2. probatur Hieremiæ 32. Fortissime magne & potens Dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu. Ratione. Quod comprehendit aliud est maius, aut æquale comprehenso, sed anima neque est maior neque æqualis verbo, ergo non comprehendit ipsum. Neque obstat quod tam ipsa, quam aliæ animæ beatæ videant Deum sub ratione infiniti, vt docet Scotus tam hac distinc. quæst. 1. ad 2. quam in 1. dist. 1. quæst. 1. ad 3. quia vt ipse dicit potest videre infinitum, non tamen attingere omni modo quod est attingibile, id est, non videre omni modo quo est visibile. Et ista maioritas cognitionis non se tenet ex parte obiecti, sed ex parte actus ipsius animæ. Ponit exemplum de visu videnti decem gradus coloris in aliquo obiecto, quos videat aliquis oculus acutior, ibi non est excessus ex parte obiecti, sed ex parte actus videndi. Cæterum de lumine gloriæ, & si intellectus se habeat passiue aut actiue, quæ aliqui doctores hac distinct. tractant. vide infrà in 4. dist. 49.

Proposi. 4. Anima Christi clarius & perfectius videt Deum, quam alij beati. Probatur Heb. 1. Sedet à dextris Dei tanto melior Angelis effectus quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Ephe. 1. Constitutus super omnem Principatum, Potestatem & Virtutem & dominationem & omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius. Ratione. Christus habuit summam gratiam ex præcedenti disti. ergo & summam gloriam, quia gratia est ius ad gloriam, ergo summa gratia ius ad summam gloriam, quia licet controuerratur si gloria correspondeat meritis vel maiori gratiæ vt infra in 4. dist. 22. aut aliquis cũ minori gratia habeat maiora & plura merita, tamen regulariter hoc ita est quod vbi maior gratia, ibi ius ad maiorem gloriam.

Proposi. 5. Anima Christi videbat creaturas in verbo. Quid sit videre in verbo habes in 2. distinct. 3. par. 15. quæ est perfectior vt ibi habetur, & à Scoto lib. 1. distinct. 3. quæst. 2. ante literam X. & in prologo q. 4. & 5. litera E. Vide supra in 1. d. 36. p. 7. in Corollario.

Sed

Sed quas creaturas videbat, sunt variæ opiniones. Prima quod non uit in verbo omnia quę scit Deus scientia visionis, nó tamẽ omnia quæ scit Deus scientia simplicis intelligẽtiæ. Ita tenet Tho. 3. p. q. 10. ar. 2. quę sit sciẽtia visionis & simplicis intelligẽtię habes in 1. d. 36. Si contra hãc dicas, quod ex ea sequitur, quod cognoscit infinita, quia sic cognosceret cogitationes hominũ & angelorum quæ sunt infinitæ quia durabũt in infinitũ. Respõdet distinguẽdo de ente simpliciter, & secũdũ quid. Ens in actu vocatur ens simpliciter, & sic quęcũq; erũt in actu secundũ quodcũq; tẽpus sunt finita quia status generationis & corruptionis nõ durat in infinitũ. Ens secundũ quid, est ens in potẽtia. In potentia creaturæ illæ cogitationes sunt infinitæ, quia nõ sunt simul in actu, sed multiplicabũtur in infinitum tempore discreto. Scire talia non est scire infinita primò & simpliciter, sed scire secundariò, quia non sunt secundũ se cognoscibilia, sed secundum quod cognoscitur angelus, & anima in quorum potentia sunt illa infinita. vide Tho. ar. 3.

Magister hac. d. absolute tenet quod anima Christi scit omnia quæ Deus scit nullamque facit distinctionem. In eadem sententia est Alex. 3. p. q. 13. M. 7. Non tamen concedunt quod sit æqualis scientia, quia vt Alexander explicat non sufficit ad æqualitatem quod sit eorũdem obiectorum, sed requiruntur alia duo, scilicet quod sciantur eodem medio, & eodem modo. Sed medium est aliud, quia Deus scit omnia per seipsum sicut causam omnium: Anima Christi non per seipsam. sed per Deum. Modus etiam est alius quia Deus videt omnia in se, Anima non in se sed in Deo, & sic non cognoscit ita clarè sicut Deus cognoscit. Affert in suam sentẽtiam Magister id Colos. 2. In quo sunt omnes thesauri sapiẽtiæ & scientiæ absconditi.

Opinio alia est quod cognoscit omnia habitualiter non tamen actu. Hanc refert Scotus hac. d. q. 2. tanquam Henrici & impugnat eam. Videturque Henricus intelligere per habitualiter habitum inhærentem. Et reuera S. Bona. hac. d. ar. 2. q. 3. tenendo hãc opinionem postea quã impugnauit duas priores modo allatas fatetur in anima Christi habitum finitum per quem cognoscit omnia habitualiter. Varro quem refert Gabriel hac d. tenendo hanc sententiam in verbis, non intelligit habitũ inhærentem, sed quod per actum videndi verbum omnia relucẽtia in verbo sunt sibi habitualiter nota, & illud dicitur habitualiter notum, respectu cuius

habetur actus primus sufficienter ostensiuus obiecti.

Scotus absolute tenet quod Mag. & Alex. quod nouit omnia præterita, præsentia, futura, & possibilia quæ nũquam erunt. Ponit triplicem modum ad hoc: primus est, quod habeat vnam visionem respectu verbi vt primi obiecti, & omnium relucentium in verbo, vt secundariorum obiectorum, ad quę obiecta secundaria haberet respectus distinctos: neque propter hoc actus fundans hos respectus est infinitus, quia cum obiecta illa non habeant esse in actu, respectus illi erunt in potentia, & sic in actu illo nulla est infinitas. Secundus modus, quod respectu cuiusque obiecti sit propria visio, sed hic modus admittit infinitas visiones contrariasque videtur sanctorum autoritatibus. Tertius modus quod cognoscat omnia quæ verbum habitualiter, sed non actualiter. Non quod habeat habitum repręsentatiuum infinitorum quia ille esset infinitus excedens animæ capacitatem, sed quod sicut ille qui habet habitum vtitur eo quando vult, & conuertit se ad omnia ad quæ inclinat habitus, ita ista anima videndo verbum conuertit se ad omnia quæ scit verbũ quando vult, & quomodo vult, neque hoc possunt alij beati, quia diuina essentia est speculum voluntarium. ideo Iob. 34. Ex quo absconderit vultum suum quis est qui cõtempletur eum? ergo dempto suo intellectu cui est obiectum naturale respectu aliorum est voluntarium vt sæpe docet Scotus hac dist. quæst. 2. litera O. in prologo. quæst. 3. litera P. & litera Y. in primo. dist. 3. quæst. 2. litera D. Christo vult reuelare omnia modo prędicto: alijs beatis non vult reuelare omnia, sed aliqua determinata. In reportatis hac dist. quæst. 2. clarè dixit Scotus, Istum modum teneo & sic hæc est eius mens, & opinio. Quomodo sit speculum vide in prim. dist. 36. Neque per hunc modum scientia animæ Christi æquatur scientiæ verbi, neque ipsa comprehendit verbum. Est exemplum, si liber detur legentibus quorum vni concedatur lectio quatuor foliorum, alteri decem, quibus si dicatur quod totum librum legant, respondebunt id Isaiæ. 29. Non possumus, signatus est enim, Christo datur lectio totius libri non simul. Verbum autem vno actu scit & nouit omnia quæ liber continet. Potest ad hoc afferri de libro illo Apocalypsis. 5. signato septem sigillis quem solus Agnus occisus aperuit, id est, Christus homo.

De

De cognitione Christi rerum in genere proprio.

ANima Christi habuit infusas species quibus cognouit omnia vniuersalia. Hoc est habuit infusas species omniũ vniuersaliũ. Sic earũ habuit notitiam abstractiuam, quæ scilicet abstrahit ab omni existentia actuali obiecti, æquè repręsentans obiectum existens, sicut quando non existit. Probatur, tales species fuere infusę angelis vt in. 2. d. 3. ergo & Christo, quia est perfectio intellectus creati eo quod est passiuus, & cũ talis perfectio nõ negetur ab angelo, neq; est negãda à Christo. Hãc docet Scotus hac. d. q. 3. cuius etiam mens est quod per has species nõ cognoscuntur singularia, vide in. 2. d. 3. p. 13. Caiet. 3. p. q. 11. ar. 1. ad. 1. tenet quod species infusa è genere suo & non per accidens est alterius rationis ab acquisita, & alterius ordinis, & quod vniuersalis infusa sufficienter repræsentabat singulare secundum cõditionem indiuidualem, & p illas Christus omnia singularia cognoscebat notitia abstractiua. *Proposi. 6.*

Scotus manet dubius si intellectus Christi humanus habuit infusas species omnium singularium per quas haberet abstractiuam notitiam eorum, quia sic haberet infinitas species. Propter quod, ait, posse dici quod aliquorum singularium habuit infusas species, aliquorum non, sed quando fierent in rerum natura haberet notitiam actualem illorum, & sic acquireret species talium singularium. *Proposi. 7.*

Notitiam intuitiuam perfectam quæ est obiecti vt præsentialiter existit Christus non habuit, neque omnium singularium, neque vniuersalium. Hæc est de mente Scoti. Probatur quia illa requirunt actualem existentiam, & præsentialitatem ad potentiam, sed omnia obiecta non potuerunt esse simul præsentia in seipsis intellectui Christi creato, cum intellectus creatus & finitus nequeat simul considerare omnia actualiter. Si autem potuit habere notitiam intuitiuam indiuiduorum per species sibi infusas illorum, Scotus tenet quod non, quia illa non est notitia intuitiua. Caietanus vbi supra tenet quod sic vide si vis. *Proposi. 8.*

Memoriam præteritorum habuit Christus, quæ memoria vocatur à Scoto intuitiua imperfecta, similiter vocat intuitiuam imperfectam, opinionem de futuro. Gabriel hac distin. art. 2. conclusione 4. vocat eam abstractiuam. Dicit etiam Scotus *Proposi. 9.*

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod non habuit memoriam omnium, quia sicut non novit omnia notitia intuitiua ita neque omnium relicta est memoria, quoniam memoria est præteriti cogniti secundum actualem existentiam.

cor. Ex prædictis patet quomodo Christus proficiebat sapientia. Lucæ. 2. quia acquirebat notitiam intuitiuam multorũ, quorũ postea recordabatur. Didicit etiam per experientiam ex his quæ passus est Heb. 5. Nam experientia fit ex memoria vt autor est Arist. 1. Metaph. cap. 1. Multæ eiusdem rei memoriæ vnius experientiæ vim efficiunt vt ipse ibidem ait, probatque dictum cuiusdam Poli, quod experientia artem efficit. Quæ ars sit cum e multis experimentalibus conceptibus vna de similibus vniuersalis opinio fiat. vnde potest sic describi. Experientia est iudicium alicuius singularis sensati causata ex multis memorijs similium prius sensatorũ. vnde sensatio est prima notitia intuitiua. Memoria notitia intuitiua imperfecta secundum Scotum, aut abstractiua secundum Gabrielem: Experientia notitia adhæsiua seu iudicatiua. Est autoritas sapientis dicentis Eccli. 34. Qui non est tentatus quid & qualia scit? Vir in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit enarrabit intellectum. Qui non est expertus pauca recognoscit. Fuit ergo Christus Dominus tentatus per omnia, vt ait Paulus Hebr. 4. & in eo, in quo passus est & tentatus, potens est eis qui tentantur auxiliari. ibidem cap. 2.

Magister in litera præcedentis dist. exponit quod proficiebat quia eas extempore paulatim cæteris monstrabat. Proficiebat, quia in alijs proficiebat eos ad laudem Dei, & ad salutem propriã excitando; & sic apud homines proficiebat, sicut rector Ecclesiasticus dicitur proficere in cura sibi tradita cum per eius industriã alij proficiunt.

Argumen. Cõtra prædicta potest argui. Primò, quod memoria est in parte sensitiua dicente Arist. in lib. de Memoria, quod memoria per se est primæ sensiuæ facultatis, proinde alijs animantibus tribuitur nedum homini. Si ergo est in vi sensitiua, Christus Dominus cognoscebat per phantasmata, quod videtur inconueniens. Confir. quia experientia fit e similibus prius sensatis ad aliquod singulare, vt è multis sensibus facta experientia fiat inde vniuersale tanquã principiũ artis & scientiæ, nã vt Arist. citato in Metaph. dixit: Per experientiã ars & scientia hominibus efficitur: igitur Christus

stus cognoscebat per phantasma, & ab vno ad aliud discurrebat.

Secundo ex illo Mar. 13. de die iudicij, & hora quod nemo scit, neque angeli, neque filius nisi Pater, ergo Christus homo non scit quæcunque Deus scit. Argum. 2.

Ad primum vide si vis latè in Scoto lib. 4. d. 45. q. 3. Dico ergo quod posset concedi memoria in parte sensitiua, & in brutis, quod videtur innuisse Arist. quamuis ea quæ videntur esse in brutis attestantia in eis esse memoriam possint saluari ex industria, & complexione naturali & phantasmate, vt in formica colligẽte grana in æstate, in canibus aut leonibus qui sunt grati benefactoribus. Perinde etiam in homine erit memoria sensitiua, & intellectiua, vocat ibi Arist. primum sensitiuũ sensum cõmunem, sed hũc sensum etiam habet homo, neque quia memoriam habeat sensitiuam est illi neganda sua intellectiua, quia non est negandum à superiori cognitiua, quod est perfectionis in cognitiua inferiori, sed sensus communis habet suam memoriam, ergo & illam habet intellectus. Concesso ergo antecedenti dico de cognitione Christi per phantasmata: sicut supra in. 2. distinct. 3. dictum est de angelis. Primo dico, quod anima Christi habuit scientiam infusam per species infusas omnium: De scientia acquisita, quod potuit esse in eo si non fuisset infusa, dato quod habet infusam, vide loco citato in p. 14. in solu. tertij quomodo potest sustineri vtrũque, quod species infusa differat specie ab acquisita: vel quod sit eiusdem rationis. Posito quod non differũt specie erit in anima Christi solũ scientia infusa præter scientiã beatã & experimẽtalem, de qua loquimur, neque erit in eo aliqua scientia acquisita, quia erunt duo accidentia solo numero differentia. Sanct. Bona. hac d. num. 54. non dat Christi animæ scientiã acquisitam, sed beatam, infusam, atque experimentalem, videturque esse mens Scoti hac. d. q. 3. contra opinionem. Neganda tunc erũt ab intellectu Christi phantasmata, ita videtur ibi negare Scot. ad tertium argumentum & in q. 2. litera. Q. negando ab eo concomitãs, id est, phãtasma quæ negãtur & ab angelis. Concedẽdo in eo scientiã acquisitã differentem specie ab infusa nullum videtur inconueniens concedere in ipso phantasmata, quæ sunt perfectiones potentiæ sensitiuæ interioris, sicut color, & sapor, & sonus perficiunt potentias & sensus exteriores etiam in Christo. Neque

Universidad de Deusto
Biblioteca

erit inconueniens concedere in Christo discursum, per quem tamen ipse nihil sciebat, aut cognoscebat incognitum, sed cognitum vno modo, sciebat & cognoscebat alio modo, vt verbi gratia, quia Christus exercuit artem fabrilem Marci. 6. Nonne hic est faber? verosimile sit in illa arte ipsum à Ioseph audisse documenta quando ab anno duodecimo illi subditus erat. Lucæ. 2. Similiter ad singularia quæ sentiebat, memorabatur & ex quibus experientiâ capiebat non est abs re dicere vt in septima propositione est dictū, quod illorum acquirebat species: quas memoria conseruabat. Sicut etiam loco citato in secundo lib. sunt variæ sententiæ de angelis superioribus si cognoscunt per species magis vniuersales, quam angeli inferiores ita in præsenti posset de Christo fieri quæstio, & concedi secundum vnam opinionem, quod intelligit per species infusas simpliciores, quam sint species datæ angelis. Imo quod cognoscat per vnam solam speciem, & habitum vt ibi de angelis tenebat Henricus: Et. p. 5. huius. d. de ipsomet Christo sentit Bonauen.

Nota.

Argum. 2. Propter verbū Marci citatū hæretici Agnoitæ dixerunt, quod Christus in quantū Deus ignorabat diē iudicij. Vide Isidorū. habetur. 24. q 3. Quidā autē. Cōtra quos citatur ibi Isaias. 30. ca. Dies iudicij in corde meo, quāuis translatio nostra aliter habeat Deus iudicij Dominus. Et trāslatio septuaginta interpretum, iudex Dominus Deus vester. Quidam hæretici vt est videre in Irenæo lib. 1. cap. 17. finxerunt Christum puerulum sub quodam præceptore innominato didicisse literas & Alphabetum. Vnde videntur tenuisse Christum Dominum fuisse insciū & ignorantem sicut sunt alij homines & pueri. Hæretici nostri temporis vt Brentius, Caluinus, Molineus dicunt Christum non solum ignorasse diem iudicij, verum & alia plurima. Contra hos est, quod Christus in quantum Deus est patri consubstantialis, & æqualis sapientiæ vt habetur in primo libro, contra Arrianos. Et id Pauli Coloss. 2. quod sunt in eo omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ. Et id Isaiæ. 11. quod fuit super Christum spiritus sapientiæ & intellectus. Autoritas Marci multas habet expositiones quas vide in Bonauen. in. 4. d. 48. nu. 18. in Thoma. 3. p. quæst. 10. art. 2. ad primum. Pono duos. Prima est quia non nouit à se, sed à patre, sicut non est à se, sed à patre, vnde Ioan. 7. dixerat. Mea doctrina nō est mea, quam autoritatem ad hunc intellectum ibi interpretatur August. vt sicut

sicut ipse est verbum à patre, ita sit & doctrina à patre, alioquin sibi ipsi diceret contraria dicendo meam & non meam. Ex Ioanne ibidem potest argui contra citatos hæreticos, quia dicebant Iudæi, quomodo literas scit cum non didicerit? ergo Christus non didicit à Magistro alphabetum, vt dicuntur finxisse hæretici gnostici. Posset etiam ex his fieri argumentum contra scientiam acquisitam, quia si haberet scientiam acquisitam, & secundum illam loqueretur, iam sua doctrina à seipso esset, & literas didicisset. Secunda Marci interpretatio est, quia nescit illum diem ad manifestandum, quia in scriptura res tunc dicuntur fieri quādo innotescunt, & quia ipse non facit alios scire, dicitur nescire. Gene. 22. Nunc cognoui quod timeas Deum id est, feci cognoscere, quasi dum non faciebat cognoscere, ipse etiam non cognosceret.

Animæ Christi non fuit communicata omnipotentia, quia est propria diuinæ naturæ: Communicatur autem homini Christo, quod dicatur, & sit omnipotens per vnionem, hoc est per communicationem idiomatū. vide Magistrum in litera. Alex. 1. p. q. 21. M. 1. ar. 4. & 3. p. q. 14. M. 2. Bona. hac. d. q. vlt. Tho. 3. p. q. 13. ar. 1. vide & supra. in. 1. d. 43. p. 5. *Propo. 10.*

Si contra hanc dicas quod habuit omnem scientiam, ergo omnipotentiam, probatur quia in omni scientia comprehenditur practica cū speculatiua, ergo sicut scit omnia creabilia, ita potuit in omnia creabilia. *Argum.*

Respondetur esse dissimile, quia de ratione scientiæ est quod scibilia sint præsentia scienti, nec refert à quo fiant præsentia: omnipotētia de sua ratione exposcit, quod nō habeatur cū dependētia ab alio tanquā à causa. Quia ergo per præsentiā scibilis fit assimilatio intellectus ad rem scitam, potuit Christi animæ cōmunicari omnis scientia faciēdo omnia scibilia sibi prēsentia, nō tamen omnipotētia quia repugnat creaturæ esse, & operari sine dependētia à principio tanquā sui causa. Ad probationē respondet citatus Alex. quod aliud est habere scientiā practicam, aliud habere eā practicè. Habere practicè est habere secundū quod refertur ad operis executionem. Christi animæ fuit communicata omnis scientia practica, sed non practicè, & ita sciuit creare mūdū sed non potuit creare, quia sciuit ad contemplationem operis: ad scire practicam non practice sed speculatiue non sequitur *Solu.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnipotentia. Scotus. d. 16. huius. q. 1. ad secundum argumentum principale docens hanc decimam, soluendo hoc argumentum dicit non esse simile, quia fundamentum omnipotentię requirit cō tinere in se virtualiter & perfectè omnem perfectionem & formam cuiuscunque creabilis, & tanta perfectio non potest conseri, neque animæ, neque angelo.

DISTINCTIO XV.

De defectibus humanæ naturæ, assumptis à filio Dei.

Proposi. 1. CONgruū fuit quod filius Dei assumeret aliquos defectus, & passiones naturæ humanæ. Probatur ista congruentia. Primo vt simus empti pretio magno & non corruptibilibus auro & argento. 1. Corinth. 6. & 1. Petri cap. 1. Secundò propter exemplum vt ex ipso discamus mansuetudinem & humilitatem Matth. 11. Discite à me quia mitis sum & humilis. Tertiò, pro prer iuuandam infirmitatem nostram ad actus trium virtutum Theologalium: fidei, contra negantes ipsum habuisse verum corpus & animam. Spei, ne diffidamus scientes quod se pro nobis obtulit. Sic erigit Paulus confidentiam nostram. Heb. 4. Non habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, & capit. 2. Debuit fratribus assimilari vt misericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum Rom. 8. Qui proprio filio non pepercit quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Charitatis, quia ingratus etiam apud homines censetur qui amantem non redamat, & accepta beneficia non recōpensat. 1. Ioan. 4. Diligamus Deum quoniam ipse prior dilexit nos. Et sic ex defectibus Christi sumit Ecclesia robur vt ex costa Adę fabricata est Eua. vide Bona. hac. d. q. 1. Alex. 3. p. q. 5. M. 3. Tho. 3. p. q. 14. ar. 8.

Proposi. 2. Non decuit Christum assumere peccatum neque defectus qui sunt via ad peccandum, vt est ignorantia & fomes. Magister in litera. Probatur Heb. 7. Talis decebat vt nobis esset pontifex sanctus, innocēs, impollutus, segregatus à peccatoribus. Qui nō haberet

beret quotidie necessitatem prius pro suis delictis hostias offerre.

Proposi. 3. Christus dominus suscepit in se illos defectus qui consequuntur totam naturam vt famem, sitim, non autem illos, qui contingunt hominibus particularibus, vt esse claudos, cæcos, febricitantes. Erat enim futurus speciosus præ filijs hominum. Psal. 44. Et electus ex millibus cant. 5. Multiq; tales sunt sibi ipsis cōtrarij nequeuntes esse in eodem.

Proposi. 4 Discrimen est inter eosdem defectus in Christo & in nobis, quia in Christo dicuntur esse assumpti volūtariè, in nobis necessitate cōtracti. Mag. in lit. Ratio sumitur ex vocabulo: Cōtractus quippe dicitur quasi simul tractus. Trahimus ergo nos à peccato parētū simul cū ipsa generatione, & ex debito hos defectus, & sic non sunt in Christo & in nobis ex eadem causa, vt dicitur in litera.

Proposi. 5. Christus dominus passus est veros dolores in corpore, & verā tristitiam in anima. Ita Mag. in litera. Probatur Isaiæ 53. Vere dolores nostros ipse pertulit. Psalm. 58. dicitur ex persona Christi. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Et Psal. 68. Ego sum pauper & dolens. Ratione: quia dolor carnis est offensio animæ ex carne, vt ex Augustino deducit Scotus hac d. sed anima Christi fuit coniuncta carni passibili, ergo ex passione carnis anima patiebatur. De tristitia Matt. 26. Tristis est anima mea vsq; ad mortē Lucæ 19. Fleuit super Hierusalē. Heb. 5. cū clamore valido & lachrymis obtulit preces, sed lachrymæ sunt signa tristitiæ. Ratione sic. Tristitia est dissentio animi ab his quæ nobis nolentibus acciderunt vt ex eodem Augustino idem Scotus deducit; sed multa acciderunt quæ Christus nolebat, vt calix pro quo vt transiret orabat Matth. 26. Nolebat peccata hominum etiam se crucifigentium. Et dato oppositō conclusionis Christus fuisset seductor cū ostenderet se pati, & dolere atque tristari, & omnium hominum mendacissimus, corrueretque Euangelium quod est hæreticum, & coincidens cum errore Sarracenorum, qui dicunt Christum nō vere doluisse, & passum fuisse, vt videbis in Bonau. d. sequenti q. 1. vbi & dicit hunc errorem tenuisse aliquos antiquos hæreticos, quos tamen non nominat. Sed qui negabant in Christo verū corpus, consequens est vt negarent in eo verum dolorem: qui negabant ei animam rationalem etiam negarent veram tristitiā. Damascenus lib. 3. cap. 28. prædictum errorem negantem Christum vere doluisse imponit Iuliano Capuano episcopo, & cuidā Caio.

Vide eundem Damascenum lib. de hæresibus hæresi. 84. Quod verò Isaias dixit de Christo 42. cap. Non erit tristis neq; turbulentus, & Prouerb. 12. Non contristabit iustum quicquid acciderit ei, intelligendũ est de tristitia quæ subuertit vsum rationis, tali modo non fuit in Christo. Magister in litera cap. 6. ponit in Christo propassionem, idest, diminutam passionem, quæ neque à rectitudine neque à Dei contemplatione moueret, negat verò ab eo passionem quę turbat & mouet intellectũ. Glossa verò ordin. super Matth. 5. dicit quòd propassio est motus subitus sine deliberatione boni vel mali operis: Passio deliberatio ex cõsensu, sed in Christo non fuit talis indeliberatio, ergo neq; propassio. Concordari debent, quod Magister de propassione in Christo loquatur: Glossa de hominum propassione qui vident mulierem & possunt concupiscere.

Argumen. Contra hanc Magister facit argumentum ex Hilario. 10. de trinit. quem latè refert, cuius verba sonant Christum non doluisse: Soluit Magister interpretando quod non doluit secundum causam & meritum dolendi sicut nos. Sanctus Bonau. Modo citatus dicit se audisse à Gulielmo Episcopo Parisiensi quod viderat librum Hilarij vbi præfactam sententiam retractauit.

Longam circa hanc propositionem aliqui doctores quæstionem mouent quomodo potuit Christus pati cum esset beatus? Et an passus sit secundum portionem superiorem: Vide Alex. 3. p. q. 17. M. 1. & 2. De portione superiori & inferiori, vide in 2. d. 24. Scotus hac d. litera N. dicit quod voluntas non vt libera sed vt est natura, prout est cõiuncta appetitui sensitiuo nata ei cõtristari aut condelectari dicitur portio inferior: Sed secundum quod naturaliter inclinatur ad amandum suum esse est portio superior largè sumpta quia respicit in ordine ad æterna. Voluntas è sua naturali inclinatione inclinatur ad vltimum finem, & ad alia in ordine ad vltimum finem, & sic dum inclinatur ad conseruationem sui esse est portio superior modo prædicto. Christus igitur secundum portionem superiorem strictè sumptam, id est, vt respicit æterna secundum regulas æternas non est contristatus, quia sic oportebat quod tristaretur de æternis, verbi gratia, quod Deus sit, quod bonus & iustus sit, quod erat impossibile. Tristabatur igitur, secundum quod voluntas est coniuncta appetitui sensitiuo, de his de quibus sensus dolebat. Tristabatur de alijs in ordine ad æterna vt de casu discipulorum, de peccato crucifigentium, quod est tristati secundum portionem inferiorem. Vel secundum superiorem largè sumptam. Habuit etiam tristitiam de morte sua per voluntatem liberam, & nolle conditionatum, quia in horto orabat pro morte, vt si fieri posset trãsiret à se, sicut qui proijcit merces in mare absolutè proijcit vt euadat, & tamen conditionatè nollet proijcere si aliter euadere posset. Hoc sufficit ad tristandum. Sed si voluntas Christi vt libera habuit nolle absolutum de morte sua prout est portio inferior, Scotus pro vtraque parte facit rationes, videturque relinquere quasi problema vide litera S. & T.

In Christo fuit verus timor. Probatur Marci. 14. cæpit Iesus pauere & tædere. Ad huius intellectũ annota ex Alexand. 3. par. quæst. 5. M. 2. art 3. atque ex Bonau. hac d. num. 3. quod timor est in triplici differentia. Quidam est gratuitus, quidam libidinosus, quidam naturalis medians inter duos præcedentes. Libidinosus seu vitiosus diuiditur in mundanum & humanum. Mundanus est quando aliquis timet de rebus transitorijs sicut timuere Iudęi ne venirent Romani & regnum tollerent Ioan. 11. Humanus quando plus debito timemus de corpore de quo dixit Christus Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus. Hic vitiosus seu libidinosus non fuit in Christo, quia talis non est sine aliquali peccato. Timor gratuitus diuiditur in timorem pœnæ tantum, qui vocatur seruilis & in timorem offensæ, sed habita consideratione etiam ad pœnam infligendam vocatur initialis, de quo Psalm. 110. initium sapientiæ timor Domini: est enim initium ad perfectum & sanctum timorem: & in timorem filialem seu reuerentialem, qui reueretur Deum propter se. Estque timor reuerentialis vt dicit Alexand. vbi suprà art. 4. resilitio, hoc est, reflexio à magnitudine diuinæ maiestatis in propriam paruitatem, vnde nihil aliud est nisi voluntaria subiectio diuinæ maiestati. Quanto quis plus diligit Deum & eius voluntati magis subijcitur tanto est maior in ipso hic timor reuerentialis. Alij duo timores seruilis, & initialis non fuere in Christo: fuit tamen timor reuerentialis dicente Isaia. cap. 11. de Christo, replebit eũ spiritus timoris Domini. Et Paulus Hebr. 5. quod exauditus est pro sua reuerẽtia, intellige non solũ pro sua dignitate, sed pro reuerẽtia qua patrem ipse reuerebatur, vt patet quando

Propos. 6.

quando orabat ipsum pronus in terra Matth. 26. & aliàs in Euangelio. Hic timor procedit à perfecta charitate & non mittitur foras adueniente illa, imo timor domini sanctus permanet in sæculum sæculi. Psalm. 18. per hæc reuincitur hæresis Petri Abailardi negantis in Christo spiritum timoris domini & dicentis quod in futuro sæculo non erit timor Dei. Imò fuit in Christo longe abundantior quam in cæteris quanto plus cognoscebat & diligebat patrem. Talis enim timor inde pensatur & non ex maiori parte vitate propria. Cæteros timores caritas foras mittit 1. Ioa. 4. Alius est timor naturalis, quo quis timet sibi nociua vt mortem & similia, talis fuit in Christo & de ipso loquitur conclusio. quia timor est de malo arduo futuro. De his timoribus vide infra literam Magistri dist. 34.

Argum. Contra hanc & contra quintam arguitur. Quia Christus erat beatus habens summum gaudium, & securitatem: sed contraria non possunt inesse eidem, ergo neque potuit tristari neque timere.

Solutio. Quidam, vt Ioannes de Basso lis tenent quod per diuinam potentiam possunt contraria inesse eidem in suis excellẽtijs, ita quod idem possit esse calidum & frigidum, album & nigrum. Et quod ita fuit in Christo. Scotus hac distinctione litera V. tenet quod gaudium & tristitia sunt contraria quando sunt de eodem obiecto, & sub eisdem rationibus in Christo quamuis erant de eodem, non tamen sub eisdem rationibus, & sic erat idem obiectum materiale mors, sed non idem formale, quia de illa tristabatur vt læsiua corpori, gaudebat de ipsa quia placens patri.

Argum. 2. Secundò specialiter contra sextam. De malo certitudinaliter noto in proximo venturo non est timor sed tristitia, quia timor sit est de malo futuro, quod adhuc manet spes euadendi, vt dicit Arist. 2. Rhetor. cap. 5. aut si est certitudo de substantia mali, est tamen incertitudo de tempore, aut de genere mali, vt de mortis genere, sicut est in damnandis, aut damnatis ad illam: Christus de morte & circunstantijs ad illam orat certissimus, ergo tristabatur & non timebat.

Solutio Huic argumento Ricardus hac distinct. art. 3. quæst. 3 dat duas solutiões. Prima est quod ratio imperabat sensitiuę interiori, vt in apprehendendo futuram passionem moueretur, sicut fuisset mota relicta suæ virtuti naturali. Ideo in apprehendendo eam quandoque

doque non imaginabatur actu infallibilitatem futurionis ipsius. Hanc sequitur Caietanus 3. par. q. 15. art. 7. dicens quod in Christo non fuit incertitudo euentus simpliciter sed secundum quid, pro quanto potuit ratio inferior apprẽdere malum futurum nihil proponendo de certitudine vel incertitudine euentus, & per hoc apprehendebat malum futurum vt incertum negatiuè, hoc est, nõ certum. Secunda Solu. Ricardi. quod respectu mali futuri certitudinaliter euenturi non per absolutam necessitatem sed per ipsius hominis voluntatem, potest esse timor in appetitu sensitiuo, vt in homine qui vult secari propter aliquam vtilitatem, oritur nihilominus timor.

DISTINCTIO XVI.

Si Christus Dominus assumpsit necessitatem patiendi & moriendi?

CHristus suscepit necessitatem patiendi in anima & moriendi in corpore ex propria voluntate. Magister in litera. Ratio sua est quia cum esset immunis à peccato non habuit hanc necessitatem à propria sua conditione. Hæc Magistri ratio negans in Christo necessitatem patiendi, debet intelligi de necessitate absoluta, & simpliciter per quam nõ contingit rem aliter se habere: Aut potius debet intelligi necessitas vt est de facto è suppositione peccati, quia mors inuoluntaria in nobis est pœna peccati. Nam ex natura sua corpus Christi erat compositum ex quatuor elementis, & animale, idest, egens alimonijs, ergo erat corruptibile & tandẽ senio deficeret vt in 2. d. 19. dictũ est de Adam. Probatur consequentia ex Aristot. 2. de generatione. tex. com. 57. seu cap. 10. Animalium omnium vita tempusq́, numeris claudũtur. Quod alijs verbis dici consueuit. Omne corpus generabile & corruptibile habet certam periodum suæ durationis. *Proposi. 1.*

Christus dñs de omni statu hominis accepit aliquid. Mag. in lit. Et assignat quatuor status. Ante peccatum, de quo accepit immunitatem à peccato. Post peccatum & ante gratiã, de quo pœnas & alios defectus. Sub gratia, de quo plenitudinẽ gratiæ. In gloria, de quo non posse peccare, & perfectam Dei contemplationem. *Proposi. 2*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tam ex his conclusionibus quam ex præcedenti d.p.4.& 5. infertur triplex differentia inter mortem & passiones Christi, & inter nostras. Prima ex causa, quia nostra mors & passiones prouenit ex peccato, vt sunt de facto, mors & passiones Christi ex propria ipsius voluntate. De possibili, tam naturale fuit Christo mori & pati quam nobis ex naturali compositione & complexione corporum. Secunda quia nostræ sunt inuolutariæ. Tertia quia nostræ passiones perturbãt vsum rationis, in Christo nullo modo. Vnde in passione fuit illi perfectissimus vsus rationis, alijs morientibus violenter perturbatur. De his differentijs vide & Alexã. 3.p.q.17.M.1. iam ad finẽ. Ex tertia collige q; Christus maxime doluit quia vsq; ad vltimũ instans mortis, alij nõ quia ante perdunt rationis vsum.

Argum. Contra primã arguitur, Christus dominus assumpsit cũ anima glorioſa etiã dotes corporis glorioſi, ergo passus est ex miraculo. Antecedẽs probatur ex Hugone de sancto victore dicente q; eas assumpsit, claritatẽ in transfiguratiõe, agilitatẽ ambulando super mare, subtilitatem nascendo ex Virgine, impassibilitatẽ dando suum corpus in Sacramento Eucharistiæ. Confirmatur Christus habuit ab instanti conceptionis plenitudinem scientiæ vt dictum fuit in d.13. quam scientiã paulatim ostẽdebat, ergo à simili semper habuit præfatas quatuor dotes, & quãdo ostendebat ostẽdebat sine miraculo, & quãdo patiebatur ex miraculo patiebatur.

Solutio. Hæc sententia Hugonis reprobatur à Diuo Tho. 3.p.q.45. art. 2. quia de ratione dotis est permanentia, sed claritas transfigurationis fuit per modum passionis transeuntis. Alexand. 3.p.q.21. M.4. hanc Hugonis sententiam refert tacito quidem autore, dicit namque fuisse opinionem quod assumpsit quatuor dotes ad tempus ante resurrectionem, & fortè sic intelligebat Hugo, & nõ sicut procedit argumentum: & Thomas tantum impugnauit nomen dotis, quia illa assumptio ad tempus non debet dici assumptio dotis: Negato ergo antecedẽti & negato etiam, aut expositio Hugone, q; nõ assumpsit dotes nisi ad tempus, & per modũ passionis, dico quod sicut facto miraculo dando visum cęco nato, Ioan. 9. ille cæcus naturaliter videbat, ita in proposito ex miraculo assumpta anima glorioſa remansit corpus absq; dotibus, quia est cõtra statum animæ glorioſæ quod gloria eius non redũdet in corpus, & ideo fuit miraculum: eo facto patiebatur naturaliter & non miraculoſe. Ad confirmationem dico quod non est simile de scientia

scientia animæ, & de claritate corporis, quia quod assumeret corpus passibile fuit conueniens ex diuina dispensatione. Primo vt simus redempti pretio magno vt suprà d.15. parte prima. Secundò ex parte ipsius Christi vt per obedientiam vsq; ad mortem acquireret sibi nomẽ super omne nomẽ Philipp. 2. & ita intraret in gloriam suam Luc. vltimo. Tertiò ex parte Dei vt impleret quæ de passione Christi prænunciata erant Lucæ. 22. Filius hominis secũdum quod diffinitum est vadit. Et cap. vlt. dixit ipse Christus. Necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & prophetis & Psalmis de me. Has tres causas Paulus tãgit Heb. 2. dicens. Eũ qui modico quam Angeli minoratus est videmus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum, vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem: Ecce duas primas rationes. De tertia subdit. Decebat enim eũ, id est, Deum patrẽ (vt exponit Theophylactus & Glossa inter.) propter quem omnia, & per quẽ omnia & qui multos filios in gloriam adduxerat autorem salutis eorum per gloriam consummare. Atq; ex his error Theodori Mopsuestensis Episcopi conuincitur qui dixit nihil esse scriptum in veteri testa- *Corel.*
mento de Christo. Atque in hanc sententiam videntur aliqui hæretici nostri temporis vt Buccerus, qui vniuersos psalmos interpretãs neque vnicum ad literam interpretatus fuit de Christo. Cũ Paulus attulerit de Christo, Psalm. 8. quod minoratus sit ab Angelis, & 1. cap. citatæ epistolæ afferat illud Psalm. 2. Ego hodie genui te. Et id Psal. 88. Ipse inuocabit me pater meus es tu: Et ego primogenitum ponam illũ, quòd alijs verbis dicitur 2. reg. 7. Ego ero ei in patrem & ipse erit mihi in filium.

Sed contra. Si Christus Dominus non habuit ipsas dotes ab *Replica.*
initio conceptionis, neq; habuit illas per modum passionis. Nam & Moyses habuit claritatem vultus permanentiorem cũ non possent filij Israel intendere in vultum eius Exod. 34. & Corinth. 2. cap. 3. nisi poneret sibi velamen, & tamen non habuit claritatem glorioſam neque vt dotem, neque vt passionem transeuntẽ, quia neque habuit animam glorioſam, ergo à simili Christus.

Hęc replica tangit difficultatẽ si claritas Christi in sua transfigu- *Solutio.*
ratione fuit claritas glorioſa? Secundo an fuit eiusdem speciei cũ claritate vultus Moysis? De primo iam suprà d.3.p.9. quamuis alij quos citat Alexand. dicant quòd non fuit glorioſa, sed similis glorioſæ. De claritate Moysis tenet idem Alex. citata q.21.M.6.q

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuit alterius speciei à claritate Christi. Adducit vt fiat verisimile quod claritas Moysis nō poterat videri quia offendebat & disgregabat visum, sicut claritas solis non potest videri, quia ex calore consumit humiditatem & dissoluit pupillā. Claritas corporis Christi erat delectabilis, & confortatiua visus sicut claritas gloriæ caret calore cōtrario pupillę, vnde Apocalyp. 21. cōparatur claritas ciuitatis supernæ lapidi iaspidi cuius claritas demulcet & cōfortat aspectū. Durādus hac d. q. 2. tenet cōtrariū scilicet quod claritas naturalis & glorioſa sunt eiusdem speciei differentes secundum causam, quia naturalis est à principijs constituentibus corpus lucidum, glorioſa est ab anima redundans in corpus vt quidam dicunt vel potius à diuina virtute, quod ipse ait. Tenendo cum Alexandro patet responsio ad replicam: tenendo cum Durando constat discrimen, quia claritas Moysis fuit è diuina virtute ipsam superinducente, claritas Christi redundauit ab anima: Aut si teneatur secundum quod claritas gloriæ sit à diuina virtute potest poni discrimen quod non est ab ea sola, sed præsuppoſita gloria animæ. In opinione verò Alexandri non satis probatum permanet si claritas glorioſa perstringat & obcæcet oculum non glorioſum: & si visus apostolorum fuit confortatus vt ipsam videret, nā oculo glorificato ipsa claritas gloriæ proportionata est. Cæterum quod idem Alex. M. 9. comparat glorioſam claritatem luci seu claritati cæli empirei atque propterea non dissoluat pupillam, præsupponit cælum empyreum nō agere in hæc inferiora quod satis est dubium vt in 2. d. 2. p. 3.

propoſi. 3. Christus Dominus habuit à patre præceptum moriendi. Probatur Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam, & hoc mandatum accepi à patre meo, scilicet ponendi eam & sumendi, vt exponit Glossa interli. Hanc tenent Alexand. 3. par. quæstione 18. M. 4. §. 2. Thomas 3. par. quæstione 47. arti. 2. Scotus hac distinctione quæstio. 2. ad. 2. principale sic exponit. Potestatem habeo. Ego, id est, persona verbi secundum naturam diuinā potestatem habeo ponendi &c. Et ego secundum naturam humanam mandatum accepi à patre, ita quod eadem autoritas de eadē persona intelligitur secundum diuersas naturas: neq; talis expositio est extorta, quia eadem autoritas potest exponi partim de capite, partim de membris. Eccleſi. 31. Qui potuit transgredi (intelligitur de membris) Et

Et non est transgressus; intelligitur de Christo, sed quia autoritas hæc tota potest dici, intelligi de homine iusto. Est Psalm. 21. Deus Deus meus quare me dereliquisti, quæ verba sunt Christi: Longe à salute mea verba delictorum meorum, delicta sunt corporis ecclesiæ. Isaiæ. 61. Circundedit me quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. vbi sponsus refertur ad Christum, sponsa ad corpus, id est ecclesiam. Mandatum quod accepit, vt idem Scotus ait, fuit de complacendo, & patiendo animam poni. Ad huius conclusionis intellectum sciendum est quod Christus dominus destinatus fuit à patre prædicator & doctor populo Israelis. Rom. 15. Dico Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis, id est prædicatorem Iudæis circumcisis. Isaiæ. 41. Primus, id est pater, qui est prima persona Trinitatis ad Sion dicet. Ecce adsum. Et Hierusalem euangelistam dabo, id est Christum prędicatorem. Ipse etiam Pilato dixi. Ioan. 18. Ad hoc veni in mundum vt testimonium perhibeam veritati. Scotus in hoc. 3. d. 15. paulo ante literam. T. ponit duos modos dicendi probabiles de causa propter quā mortuus est. Primus dicit quod pro veritate quam prædicabat dicens se esse Messiam in lege promissum, & vitia Phariseorū reprehendēdo, vide Bona. in hoc. 3. d. 20. numero. 6. Sustinendo hunc modum autoritates dicentes ipsum pro salute hominum passum debent exponi, quia illam mortem obtulit pro hominibus & pater acceptauit. Secundus modus, quod finis prędipuus mortis Christi sit redēptio generis humani. Sic habuit à patre plusquā vnum præceptum, scilicet de veritate prædicanda atque de morte, secundum illud Ioan. 15. Præcepta patris mei seruaui. Quam autoritatem potes referre ad præcepta legis veteris. Nam seruauit ceremonialia circumcisus, oblatus in templo: agnum comedens: iudicialia quæ ordinantur ad satisfaciēdum iniuriam passo impleuit passione sua pro nobis satisfaciendo. Moralia Deum diligendo Ioan. 14. cognoscat mundus quia diligo patrem. Dilexit nos homines & tradidit semetipsum pro nobis. Galat. 2. Quādo dicitur, quod habuit præceptum non fuit sicut in nobis, qui prius audimus præceptum postea sequitur obedientia: nam ab instanti conceptionis nouit patris voluntatem cui se paratissimum obtulit. Mortuus est ergo propter iustitiam obediendo patri, & propter iustitiam veritatem prædicando, vide Scotum. d. 20. huius, litera. D. & Magistrū ea. d. cap. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propoſi.4. Si Chriſtus per voluntatem ſuam ſeparauit animam à corpore duplex opinio eſt. Prima tenet partem affirmatiuam: ita quod quamuis paſsionis violétia ipſam animam ſeparaſſet, tamen non ita cito, ſed ipſe Dominus horam mortis præuenit, vnde Pilatus mirabatur quod iam obijſſet Marc.15. hoc fecit, ne crura ſibi frangerentur Ioannes.19. ſed implerentur ſcripturæ. Hãc refert Ricahac.d.q.4. Sequitur eam Gabriel hac. d.ar.3. in fine primi dubij. vbi & dicit quod quantum ad horam mors Chriſti fuit miraculoſa. In hanc eſt Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me ſed ego pono eam à meipſo. Solebát enim, vt quidam ait, crucifixi triduo ſuperuiuere. Ad eundem modum dicunt aliqui Aaronem, & Moyſen ante tempus à natura præfixum mortuos. Num. 20. & Deuter. 32. & vltimo. Neque propterea negandi ſunt Iudæi Chriſtũ crucifixiſſe, qui eum vſque ad mortem accuſauerunt, & inflicta crucis affixio mortem de proximo attuliſſet. Neque dicendus eſt ipſe ſe interemiſſe potius. Nam ſicut Dei voluntes cauſa eſt omniũ vt in.1.d.45. non tamen ei ſic omnia attribuũtur ſoli: quoniam cauſæ ſecundæ concurrunt: ita in propoſito, non eſt Chriſto mors omnino attribuenda ad quam ſecundæ cauſæ adeò, & in tantum concurrerant.

Alia opinio eſt quam ſequitur citatus Ricardus quod mortuus eſt per violentiam paſsionis concurrente vehementer dolore compaſsionis: quæ compaſsio interior facit mortem accelerare, ſicut aliqui citius moriuntur ſuperueniente infirmitati afflictione aliqua. Tunc id Ioannes. Nemo tollit à me, intelligitur violenter ſeu coacte, non quin ex vulneribus mòreretur, ſed quia poterat perſecutores vno verbo proſternere. In hanc eſt Thomas. 3. part. quæſt. 47. articulo primo quia dicit quod Chriſtus non fuit cauſa directa ſuæ mortis, ſed indirecta quia non impediuit cum poſſet. Sic mors Chriſti fuit naturalis & non miraculoſa, primo quia erat mortalis, ſecundo quia cum eſſet latronibus delicatior erat ſecundum naturam, quod citius moreretur, quam ipſi: fuit violenta ex parte cauſæ, quoniam illata fuit ab extrinſeco & non ex naturali humorum diſſolutione: fuit voluntaria, quia non eſt paſſus inuitus, & coactus cum libere potuiſſet euadere. Cum dicit Auguſtinus 4. de Trinit. capit. 13. Chriſtus quia mortuus eſt miraculo fuit: Declarat Ricardus ibi miraculum pro re mirabili, non pro miraculo proprie dicto, vnde & Pilatus mirabatur quĩ cauſam accelerationis mortis ignorauit.

Licet paſsio & dolores Chriſti fuerint acerbiores quam alterius cuiuſq; hominis viatoris propter eius delicatiorẽ cõplexionẽ facientẽ ſenſus in ſuis ſenſationibus perfectiores, vnde Hieremias Thren.1. videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus, fuere etiam generaliores dicente Iſaia. 1. cap. A planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo ſanitas, pœna tamen inferni, & purgatorij ſunt acerbiores, quia eſt pœna vel dolor animæ ſeparatæ. Sicut gloria ſanctorum excedit omne bonum vitæ præſentis: ita pœna inferni, & purgatorij omnem pœnam præſentis ſæculi, vide in 4.d. 20. p.5. imo dicere, quod paſsio Chriſti excedit omnes paſsiones martyrum ſimul ſumptas reputatur falſum ab Almaino.d.15.2.p.p.1. Et certe videtur temerarium, imo & dicere quod aliquis martyr non doluit plus in aliquo particulari vt in morte, quã Chriſtus in colaphis. Neque loquimur de merito, ſed de dolore. Neque mihi placet nimia quorundam concionatorum exaggeratio de modo quo Chriſtus ſit tractatus ac ſi belluæ narrarent agitationem. Similiter de anguſtijs virginis quaſi iaceret ſemimortua, quæ animo virili, pedes ſtabat iuxtà crucem. Ioan. 19. Propoſi.5.

DISTINCTIO XVII.

Si Chriſtus habuit pluſquam vnam voluntatem? Si orauit Pãtrem aliquid quod factum non ſit?

Propoſi.1. IN Chriſto ſicut fuere duæ naturæ diuina & humana, ſic & duæ voluntates diuina, & humana, Magiſter in litera & ſcholaſtici hac.d. Alex.3.p.q.15. M.1. Tho.3.p.q. 18.artic.1. eſt contra hæreticos Monothelitas ſic dictos quia monos græce valet latine vnus, & theliſis voluntas quia vnã in eo ponebant volũtatem. Quorum hæreſis fuit damnata in ſexta Synodo Conſtant. Refertur à Gratiano. d.16. cap. Prima autẽ. Quæ Synodus fuit celebrata ſub Agathone papa cõtra Machariũ Antio-

Antiochenum Episcopũ ponentẽ vnã in Christo voluntatem, fuerat autem prius hæc hæresis Euticianorum vt Magister dicit, quoniam Eutices posuit in Christo vnam naturam tantum, quia natura humana conuersa fuerat in diuinam. Contra hos & pro ecclesia est id Ioan 6. Descendi de cælo non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me, sed voluntas diuina & patris est eadem, ergo secundum quod homo aliam habet voluntatem. Item orans in horto dicebat. Non mea, sed tua voluntas fiat. Lucæ. 22. vide Damascenum contra præfatam hæresin lib. 3. cap. 13. Pro maiori intellectu scito quod voluntas dicitur multipliciter: strictè & propriè est appetitus liber qui sequitur intellectum, & hoc modo in Christo fuere tantũ duæ voluntates. Largè sumitur pro appetitu, hoc modo potest appetitus sensualis dici voluntas non simpliciter sed participatiue, quia in quantum natus est obedire voluntati participat rationem. Talis appetitus etiam fuit in Christo, quandoquidem totam nostram naturam suscepit: voluntas etiam sumitur vt natura, & vt libera. Nec; sunt duæ, sed vna potentia, vt natura tantum dicit inclinationem voluntatis ad recipiendam perfectionem non ad agendum, & sic naturalis voluntas nõ tendit, sed est ipsa tẽdentia, qua voluntas absolute tendit. Dicit vero Scotus hac. d. quod sicut inclinatio lapidis ad cẽtrum non est aliquid absolutum aliud à grauitate lapidis, vt alij esse imaginantur, ita est in proposito. Capitur etiam voluntas pro actu ipsius voluntatis.

Proposi. 2. Voluntas humana Christi vt natura, & appetitus sensitiuus, qui & dicitur voluntas, non fuere conformes voluntati deliberatæ ipsius Christi. Hæc patet quia voluntate libera & voluntate diuina volebat mortem, voluntas vt natura, & appetitus sensualis refugiebat: Imo voluntas rationalis volitione conditionata etiam non fuit conformis in re volita.

Proposi. 3. Volũtas Christi vt natura, & vt est appetitus sensitiuus, & voluntas humana libera semper fuere conformes diuinæ voluntati quantum ad formam volendi. Nam vnaquæque harum volebat secundum quod Deus volebat eam velle; ita enim res quas condidit administrat vt eas agere proprios motus & naturales sinat. Voluntas etiam libera fuit conformis, vbi peccasset.

Proposi 4. Absolute ac simpliciter non est concedendum quod in Christo fuit contrarietas voluntatum. Quoniam talis contrarietas exigit,

exigit ; quod sit eiusdem obiecti & sub eisdem rationibus. Conceditur tamen quod aliud volebant, quia aliud obiectum vt patet.

Proposi. 5. Omnis oratio Christi procedens à voluntate libera exaudita fuit à patre, iuxta id Ioan. 11. Ego sciebam quia semper me audis, quæ aliquo modo processit à sensualitate non fuit exaudita. Sciẽdum ad hoc quod sicut oratio vocalis est locutio qua aliquis alteri proponit suam voluntatem vt eam impleat, sic mentalis est quædam actualis locutio qua exprimitur Deo desiderium rei pro qua oratur. Appetitus seu desideriũ est quasi materiale, formale vero secundum. Bona. hac. d. q. vlti. est discretio potentis: secundum Ricar. expressio desiderij. Oratio ideo Christi petens calicem à se tranferri quantum ad materiale fuit à sensualitate, quantum ad formam fuit à ratione: quia oratio proprie est rationis cum sit assensus mentis in Deum, at sensualitas neque transcendit sensibilia, neque ascendit in Deum, vnde Alex. 3. p. q. 15. M. 2. & Bonauen. atque Ricar. probant dictum eorum qui dicunt quod ratio ibi fuit aduocatus sensualitatis. Et quamuis sciret Christus, talem orationem non exaudiendam orauit nihilominus triplici de causa vt dicit Bonauen. Primo ad naturæ humanæ manifestationem, & erudiuit sic nos in fide humanitatis contra hæreticos. Secundò, vt non diffidamus timentes passionum pericula quando & ipse timuit, in quo spem nostram erexit. Tertiò vt doceamur voluntatem nostram subijciendam diuinæ, sic ordinatit in nobis charitatem. Debemus nãque seruare in oratione sicut ipse seruauit formam prudentis & fidelis aduocati qui proponit desiderium inquantum de iure possibile est concedi. Autoritatem psalm. 21. Clamabo per diem & non exaudies. Alexander loco citato & Bona. hac. d. num. 37. exponunt de capite Christo ratione membrorum. Aut potes exponere de oratione procedente à sensualitate: cum subdit, & non ad insipientiam mihi. Dico quod non fuit insipientia orare quamuis non esset exaudiẽdus propter tres rationes factas, vel potest dici quod etiã illa oratio sensualitatis fuit exaudita non quantum ad materiale, sed quantum ad formam, quia orauit sub conditione, & sic verum est, quod in omnibus fuerit exauditus: ideo non est insipientiæ orare quamuis non exaudiatur oratio si seruatur in ea debita orandi forma, quoniam semper adest ibi meritum. Hæc oratio de translatione

Argumentis. *solut.*

calicis varie exponitur? vt est videre in Thoma. 3. p. q. 21. ar. 4. Cómunis autem intellectus est quod pro se orauit.

DISTINCTIO XVIII.

De merito Christi. Quid sibi, & nobis meruit? & à quo tempore incæpit mereri?

Propos. 1.

Hristus non meruit sibi gratiam, neque gloriam animæ, neque scientiam neque diuinitatem, quia omnia hæc habuit ex donatione Dei liberali ab instanti suæ conceptionis. Probatur ex Augustino 13. de Trinit. cap. 19. in rebus per tempus ortis hęc fuit summa gratia qua homo coniunctus est Deo in vnitatem personæ, & in Enchiridio. dicit quod nullis præcedẽtibus meritis ille homo copulatus est Deo, ergo diuinitatem non habuit ex merito. De gratia probatur quia ipsa est radix meriti, ergo habuit ipsam absque omni merito alioquin non esset gratia. De gloria animæ sic probatur. Habuit illam ab instanti conceptionis, ergo habuit sine merito. Antecedens est communis doctrina Theologorum: vide Bonauen. hac. d. numero. 27. Et quamuis ad ipsam non sint expressæ autoritates scripturæ. Probatur ratione: Ab instanti conceptionis anima fuit vnita Deo, ergo & beata. Antecedens est de fide, alias fuisset prius homo purus. Consequentia probatur quia si habuit quod est maius ab instanti conceptionis, ergo & quod est minus, vel quod ad primum æquum erat quod sequeretur. Confir. quia dato oppositio, non videtur in quo tempore fuit beata magis in vno quam in alio, & fuisse beatam est argumentum ex gloria transfigurationis, quæ vt est dictum. d. 16. redundauit à gloria animæ in corpus. Per idem potest probari de scientia. De hac propositione nulla credo est controuersia inter doctores solũ de gloria animæ vide Maiorẽ, & de Bassolis. hac. d. Altisiodorẽsem li. 3. tract. 1. ca. 7. refert Alex. 3. p. q. 16. M. 3. ar. 1. in solu. vlt. ar. opinionẽ sicut de angelis est in secũdo, q illã iã habitã meruit Christus per opera sequentia: opinionẽ ipse

ipse illic reprobat. Sed quod meritũ in Christo nõ erat respectu prẽmij substãtialis, quod cõsistit in cõtemplatione diuinitatis, & in fruitione summæ bonitatis, sed respectu præmij accidentalis. Hæc sunt verba Alexandri. Quocirca miror quendam recentem doctorem imposuisse nostro Alexandro, quod tenuerit Christũ meruisse sibi gloriam per opera sequentia. Imo neque video quod idem doctor imponit ipsi Alexandro & Bonau. quod tenuerint animam Christi non fuisse beatam ab instanti conceptionis, sed immediate post instãs fuisse beatã, ex quo sequi videretur fuisse viatricem. Nam ipse Bona. hac. d. num. 27. citato fatetur Christum non meruisse sibi beatitudinem, & num. 30. fatetur quod habuit gloriam à sua prima creatione. Et. d. 13. num. 21. in ipso primordio conceptionis hæc simul infuisse concedit vnionem hypostaticam, gratiam, & gloriam. At vero quod præfatus doctor hanc sententiam de merito per opera sequentia reputat temerariam: & sententiam quod anima Christi non fuit ab instanti beata, non solum temerariam sed hæreticam, nescio si tali sint nota feriendę. De merito per opera sequentia dicendum, quod ad angelos contra Magistrum lib. 2. d. 5. & in Christo hanc reputarem forsan vltra temeritatem dicendam hæreticam quia videtur contra concordẽ doctorum sententiam: sed alia vltra temeritatem nescio si satis improbetur vt hæretica nisi ex eadem concordi sententia doctorum, quamuis ad ambas ipse referat fautores, quos valde paucos esse crediderim. Vnde ipsis quidem reprobatis: de ipsarum nota aliorum esto iudicium. Albertus magnus hac. d. q. 4. eandem refert quam retulit de angelis. Alexan.

Quod si in nobis sit glorioſius habere prẽmium ex meritis, in Christo non fuit sic, quia vnio hypostatica cum suis omnibus priuilegijs non cadebat sub merito dato quod priuilegia potuissent cadere sub merito si accepisset naturam gratificatam, & non glorificatam, magis de Christi dignitate diminueret eis aliquando caruisse, quam esset habere illa ex merito: vel dic vt Scotus hac d. litera. G. quod non est simpliciter glorioſius habere ex merito, quam ex dono. Quoniam decens fuit in gloria esse omnes gradus in actibus beatificis, vt aliqui innocentes qui nunquã peccatum propriũ patrauerint: alij pœnitentes post peccatũ: Beata virgo sine originali, aliquis sine merito proprio, aut alieno sed ex mera Dei gratia, vt Christus. Argum.

Propoſi.1. Chriſtus meruit ſibi impaſsibilitatem animæ, & immortalitatem corporis Magiſter in litera. Exponit Scotus hac diſt. ante ſolutionem argumentorum: quod nõ ſit intelligendus Mag. quod meruit illas directe, cum ex gloria animæ fuiſſent debitæ, igitur ſicut gloria animæ non cecidit ſub merito, neque illa quæ inde ſequebantur. Pro tanto ergo dicitur meruiſſe, quia meruit amotionem impedimenti, quo prohibebatur gloria animæ redundare in corpus. Magiſter ſub dubio relinquit quando facta fuit anima impaſsibilis. An mox poſt ſeparationem à corpore: aut in reſurrectione? Sanctus Bonauentura diſtinct. 21. numero. 20. vtrumque modum putat probabilem, probabilius tamen quod mox à ſeparatione, quoniam erat beata, & ſi fuit paſsibilis, fuit propter vnionem ad corpus. Item, quia omnis paſsio Chriſti fuit meritoria, ſed protinus poſt mortem ceſſauit potentia merendi. Imo dicit idem Bonauentura, quod omnes animæ ſanctorum decedentes ſine peccato finali morte, non vt Lazarus, qui ad tempus fuit mortuus, protinus fiunt impaſsibiles, neque ſunt vnibiles corpori paſsibili. Ex qua ſentẽtia ſequi videtur, quod quando apparent animæ ſanctorum in corporibus aſſumptis, non apparent in proprijs corporibus, alioquin oporteret eas iterũ experiri morte toties quoties apparent: ſed vt angeli apparent in corporibus phãtaſticis. Iſto modo apparuit Moyſes in trãſfiguratione Chriſti: quemadmodum magis amplectitur Alex. 3. p. q. 21. M. 8. quã quod apparuerit in proprio corpore, vt alij opinãtur: vel quod apparuerint imaginarie, tã ipſe, quã Helias propter quandam gloſſam Bedæ ſonantẽ, quod non vere ibi apparuerunt. Sed imaginarie, vel angeli eorum perſonas aſſumpſerũt. Quã ſententiam amplectuntur alij, quos refert nomine tamen tacito. Sed hoc dato ſicut non verè apparuiſſent, neq; veri teſtes illius myſterij fuiſſent. Gloſſam illam dicit Thom. 3. p. q. 45. art. 3. ſumptam ex quodam libro falſo aſcripto Auguſt. & ideo nõ authẽtico. Helias qui adhuc viuit in proprio corpore affuit.

cor.

Propoſi.3. Chriſtus meruit ſibi nomen ſuper omne nomen. Ita Paulus. Philippen. 2. dicit quod propter obedientiã vſque ad mortẽ Deus exaltauit illum & donauit illi nomen ſuper omne nomen. Facit &Pſa. 109. De torrẽte in via bibit propterea exaltauit caput. Pauli autoritatem Magiſter ca. 3. exponit ſecundum ſcripturæ tropum, quo res dicitur fieri quando innoteſcit, quia manifeſtationem ſui

ſui nominis quæ ſibi data eſt poſt reſurrectionem meruit: Similiter exponit illam Matth. vltimo. Data eſt mihi poteſtas in cælo & in terra, non quia tunc primo illam acceperit, ſed quam ante habebat manifeſtata eſt.

Per has duas conuincitur error Caluini, & Bezæ dicentium Chriſtum nil ſibi meruiſſe. Irridetque Caluinus expoſitionem Catholicam ad citatam Pauli autoritatem quaſi è ſophiſtis Sorbonicis emanatam. Corol.

Propoſi.4 Chriſtus Dominus quamuis eſſet beatus, quia tamen viator erat potuit mereri. Sententia eſt omnium Catholicorum. Aſsignat Scotus triplicẽ modum quo potuit mereri. Primus fuit per actus ſenſitiuæ partis tantum, ſed prout voluntas eos imperabat. Vt ieiunando, vigilando & ſimiles. Secundus per actus portionis inferioris, hoc eſt, reſpiciendo temporalia in ordine ad æterna vt diligendo proximos propter Deum, quia ſecundum talem portionem fuit paſsibilis & viator vt ſupra d. 15. Tertius ſecundum portionem ſuperiorem, quia meritum non videtur eſſe completè niſi in ſuperiori portione: ita quod ſecundum omnem actum illius portionis etiam beatificum meruerit, quod tamẽ eſt difficile probare propter alios beatos. Non tamen reputat Scotus includere contradictionem ſimpliciter quod actus beatificus & actus ab illo procedentes ſint meritorij, quia ſunt boni & poſſunt acceptari à Deo ad præmium ſiue pro ipſo merenti ſiue pro alio, quia non eſt de eſſentia meriti quod reddatur ſoli merenti: Et licet alij ſancti non mereantur nobis, quia ſunt extra ſtatum merendi, ſed ſolum impetrent virtute priorum meritorum, tamen Chriſtus ſecundum aliquid fuit in via, ideo omnis actus eius acceptus erat & meritorius illis pro quibus offerebatur. Eligatur, ſubdit Scotus, via magis grata. Quando dixit non eſſe meritum complete niſi in portione ſuperiori debet ſane intelligi. Nam ſumendo portionem ſuperiorem ſtrictè, prout eſt ad æterna ſecundum regulas æternas, videtur negandum: quoniam tam peccatum quam meritũ ſunt in portione prout reſpicit temporalia ſecundum regulas æternas, ideſt, ordinando in finem Deum, aliàs non eſt meritum.

Propoſi.5. Chriſtus potuit mereri in inſtanti ſuæ conceptionis, imò & meruit. Ad hãc ſunt Scotus hac d. & Ricardus hac d. q. 1. Sanctus Bonau. hac d. q. 1. duas opiniones refert, Vna eſt, quod meruit in inſtanti ſuæ conceptionis: Alia quod non, ſed immediate poſt illud

illud,& quãuis pro vtraq; faciat rationes &soluat,dicit tamen hũc secũdum modũ esse sacilorem & suo tempore opinionẽ magis cõmunem.Tenuit verò eam Alex.3.p.q.16.M.2.ar.1. vbi distinguit de principio,quòd est principium intra sumptum, & est illud instans quo producebatur in esse per Spiritum sanctum,& in hoc non meruit:est principium extra sumptum scilicet illud immediate postquam conceptus fuit,& in illo meruit.Ratio Alex.est,quia prius est esse quàm operari,sed mereri est operari.Ratio Scoti stat in hoc quòd ad merendũ sufficiũt potentia volũtatis,gratia & presentia obiecti apprehensi & vsus potentiæ. Hæc omnia fuerũt in Christo.De vsu potẽtiæ probat per Aug.6.de Trin.c.1. dicentem, quòd splẽdor genitus ab igne esset æternus, si ignis esset æternus, ergo res & operatio sua possunt esse simul tempore: esto esse præcedat natura operationẽ.Confirmatur quia perfectus cytharœdus non discurrit in percutiẽdo chordas:dixit enim Arist.2.Physi.cap.8.quod ars non deliberat: igitur Christus qui ab instanti conceptionis fuit perfectus in cognoscendo potuit sine discursu operari per gratiã.Cõfirmatur qa ab instanti illo fuit beatus,sed beatitudo consistit in actu,ergo habuit actũ gloriæ in instãti,& sicut gloriæ, ita potuit habere & habuit actũ & vsum gratiæ,& sic meritũ.vltrò sic probatur.Potuit in illo instãti mereri,ergo meruit. Antecedens est probatũ:consequentia probatur, quia dato oppositio Christus vel peccasset non merẽdo quando poterat vel habuisset actũ indifferentẽ quod nullo modo est concedendũ,quia & ipse Alex. loco citato art.2. tenet quod non potuit Christus non mereri in omni actu suo,quia virtutes in illo non erant ociosæ, licet posset habere hunc actum vel illum indifferenter, tamen quemcumque haberet debuit esse meritorius.

Proposi.6. Christus dominus abipsa conceptione meruit quicquid per totam vitã meruit,ita quod per vitę discursum,aut mortẽ nil meruit quod ante nõ meruisset.Hanc docet Mag.in litera post beatũ Gregorium quem citat dicentem.Non habuit omnino Christus iuxta animæ meritũ quo potuisset proficere.Ratione probatur. Habuit summã gratiam à conceptione,& omnia obiecta meriti præsentia,& actum circa illa,aloquin si non habuisset actum acceptãdo fuisset iniustus,ergo postea nil meruit.Nota ex mente Alexan. 3.p.q.16.M.1.& M.3.art.2.& ex Bonau.hac d.q.2.quod mereri cõtingit tripliciter.Vno modo ex non debito faciendo debitũ, hoc modo

modo dicimur mereri ex gratia & libero arbitrio vitam æternam. Alio modo ex debito faciendo magis debitum. Vnde Augustinus ad Bonifaciũ. Gratia meretur augeri,vt aucta mereatur & perfici. Tertiò modo ex debito vno modo faciendo debitum alio modo. Hoc modo Christus per plura opera faciebat debitum vno modo esse debitum alijs modis: & debitum per voluntatem acceptãtem faciebat debitum per voluntatem actu exequentẽ. Sed quia Mag. cap.vltimo dicit quod per passionem meruit apertionem ianuæ, quam per præcedentia non meruerat, scito aliud esse mereri,aliud satisfacere:quia satisfactio propriè respicit actum exteriorem pœnalem,vnde dicunt doctores regulariter quod volens dare eleemosinam neq; potens,tantum meretur quantum volens & dans, tamẽ nõ æqualiter satisfacit.Ideo Alex.citata.q.16.M.3.fatetur q̃ totũ meritũ Christi cõsistebat in caritate,&actu ipsius caritatis nõ tamẽ omnis effectus meriti.Sicut tota vis cõburendi cõsistit penes ignem non tamen totus effectus quia requiruntur combustibilia, ita totum Christi meritum fuit ab ipsa conceptione,sed non totus effectus quia apertio ianuæ requirebat solutionem pœnæ,& satisfaction em suæ passionis. Ad idem est Bonau. hac d. q. vltima in solut.argumentorum.Hinc patere potest quomodo aliquis vt sanctus Martinus,& sanctus Franciscus mereri valuerunt in desiderio martyrij tantum quantum alij martyres, non tamen æqualiter satisfacere. Aduertendum tamẽ quod non debet simpliciter concedi vt quidam concedebat quod Christus per vitã nihil merebatur,quia talis negatio facit vniuersalem totum quod inuenit destruendo,ita quod nullo modo meruit, & hoc falsum est .Sed addendũ est quod nil meruit quod ante non meruerat vt in conclusio.habetur.

Christi meritum fuit sufficiens ad delenda totius mundi pec- *Proposi.7.*
cata & dandam gratiam & gloriam infinitis hominibus quamuis non habeat efficaciã in omnibus,Sic Theologi distinguũt de Christi meritõ: quantum ad sufficientiam,vel quantum ad efficaciam seu efficientiam quod alijs magis placet. Efficaciæ verbo vtitur Scotus: Efficientiæ Ricardus.Bonau. distinct.19. vtitur pluries verbo efficaciæ,num.tamen 17. Efficientiæ. Dum ait, quod nec passio delet efficienter chyrographa. de hac vide distinctio. sequenti. p.7.

DISTIN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XIX.

Quomodo merita Christi nobis applicantur vt à diabolo & à peccato & à pœna simus redempti.

Proposi. 1. PEr merita & mortem Christi fuimus redempti & liberati. Hæc est de fide, de qua nullus Catholicus dubitauit. Dixit enim Angelus Ioseph. Matth. 1. ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Et Ioan. 3. dixit Christus Nicodemo de serpente Moysis, quod ita exaltandus esset filius hominis vt qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam æternam. Hanc personat in omnibus epistolis Paulus quod sumus per Christum redempti, iustificati & sanctificati: vnus Caluinus hæriticus negauit Christi mortem nobis profuisse. Fuit ante Caluinum quidam Bassus dicens non esse sperandam salutem in Christi maiestate aut eius præsentia corporali. Petrus item Abailardus negauit filium Dei fuisse incarnatum vt hominem liberaret: neque diabolum habuisse ius in hominem nisi forte Deo permittête vt habet Garcerarius. Contra quos facit tota hæc distinctio. Assignatur à Magistro in litera duplex modus iustificationis per mortem Christi: Primus quia exhibita tantæ erga nos dilectionis arra, per eam nos mouemur atque accendimur ad diligendum Deum. Secundus quia per fidem mortis eius à peccatis mundamur dicente Paulo. Rom. 3. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes qui credunt in eum, & infra. Quem Deus proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ. Quæ autoritas facit ad id, quod mortuus est propter iustitiam, & satisfacit de iustitiæ rigore. Bonau. in q. literali. & Ricardus circa literam, dicunt quod hæ duæ rationes non sufficiunt, neque dicunt totam rationem, sed præsupponunt rationem principalem, quæ est quod passio Christi nos iustificat per modum meriti. Hanc principalem rationem tangit ipse Magister protinus dicens. Quod morte sua vno verissimo sacrificio quicquid culpatum erat destruxit. Secundum has tres rationes iustificat, vt hostia oblata quod est meriti disponentis: vt credita quod est exempli excitantis: vt amata quod est exemplaris dirigentis.

Merita.

Merita Christi applicantur & cõmunicantur paruulis, in baptismo, & non habentibus vsũ rationis sine aliqua ipsorũ cooperatione. In adultis vsum rationis habentibus requiritur aliqua ipsorum cooperatio. Hæc est contra Lutherũ attribuentẽ omnẽ iustificationẽ nostrã Christi meritis. Hæc cooperatio fuit definita in cõcilio Trident. Sessione 6. canone 24. Si quis dixerit iustitiam acceptam non conseruari, atq; etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo & signa esse iustificationis adeptæ, non autẽ ipsius augendæ causam, anatha. sit, & canon quartus dicit anathema asserentibus liberum arbitrium non cooperari Deo excitanti. Autoritates scripturæ quæ videntur sonare omnem nostram iustificationem esse à Deo, vt illa Ioã. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Rom. 9. Non est volentis neque currentis sed Dei miserentis 1. Corinth. 4. Quid habes quod non accepisti? Osee 13. Perditio tua ex te Israel, tantũmodo in me auxiliũ tuũ: Aliquæ sunt intelligendæ de gratia præueniente de qua in 2. dist. 28. quæ non est habitus sed auxilium speciale quod datur absque meritis. Vel secundo possunt intelligi quod quia Deus est causa principalior iustificationis, ideo ipsi attribuatur, nos sumus causæ secundariæ. Similiter Christus in merendo est causa principalior, nos item secundariæ. Si petas quare ergo non attribuimus totum meritum nostræ iustificationis Christo sicut Deo? Dico quod nullum esset inconueniens concedere in præfato & Catholico sensu, at propter hæresin lutheranam cauemus ab huiusmodi locutione, quia illi sic totam iustificationem tribuunt Christo vt nostram cooperationem reijciant: Ideo qui locutione tali vteretur suspectus fieret. Neque possumus è conuerso nostrã iustificationem nobis ipsis totam attribuere, quia essemus blasphemi exaltando naturam nostram suprà id quod est. Attribuendo illam totam Deo, quamuis nos cooperemur, diuinam omnipotentiam, & benignitatem magnificamus, nostram vero paruitatem fatemur. Lege si vis fratrem Andream vegam lib. 6. supra Decretum.

Proposi. 2.

Apertionem ianuæ Paradisi meruit Christus vt totalis causa, quia illi non cooperabantur merita hominum. Vide Scotum hac d. lit. C. Pro hac est illud Apocalyp. 5. vbi nullus potuit aperire librum neque aspicere illum nisi agnus qui occisus est: qui & dicitur habere clauem Dauid, ideſt crucem, Isaiæ 22. & Apocalyp. 3. idcirco pa-

Proposi. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tres detinebãtur in limbo sine peccato, sicut Absalõ 2. reg. 14. quãuis patri reconciliatus, faciem tamen eius nõ videbat. Apertio autem paradisi nihil aliud intelligitur quã solutio peccati originalis. Vide Alex. 3. p. q. 18. M. 4. pœna autẽ debita illi peccato est carẽtia diuinæ visionis, vt in hb. 2. d. 33. p. 6. occluso ergo Paradiso erat obligatio ad satisfactionem pro illo peccato, vt dicit citatus Alex.

Proposi. 4. Dicendo merita Christi nobis imputari, vocabulo imputationis aliter vtuntur hæretici, aliter Catholici. Nam hæretici sub isto termino seu voce aliquas hæreses occultant. Primo negant dari gratiam in sacramentis ex virtute sacramentorum sed duntaxat propter merita Christi nobis imputata. Contra hãc in 4. d. 1. p. 9. Secundò quod taliter nobis Christi iustitia imputatur, quod nulla iustitia nobis inhæret. Cõtra hãc in 2. d. 26. Tertiò q; è sola iustitiæ Christi imputatióe deletur nobis & culpa & pœna, ita quod nõ est necessaria alia satisfactio, quia volũt quod iustitia Christi nobis imputatur ac si nostra esset. Contra hãc in 4. d. 16. Quartò, & ex hoc tertio infertur q; omnes iusti sunt æquales in gratia & in gloria, quia cũ Christi iustitia sua ipsorũ sit, eaq; vna sit, æqualiter omnibus imputatur. Contra hanc videmus in scriptura alios plus aliis laudari vt Ioannẽ Baptistã Matth. 11. Iob. 1. cap. Cõtẽplationẽ Mariæ plusquã ministeriũ Marthæ, Lucæ 7. 1. Corinth. 15. docet Paulus gloriam resurgentium fore inequalem sicut Stella differt à Stella. Catholici hos vitant errores & vtuntur hoc vocabulo vt tantum valeat sicut applicatio, diffusio, communicatio, participatio, deriuatio, copulatio, coniunctio. Hinc Paulus 1. Corinth. 10. Calix cui benedicimus nonne communicatio sanguinis Christi est, & panis nonne participatio corporis Domini est, Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. His vocabulis, seu terminis mens catholicorum clarius explicatur, nihilominus tamẽ imputatione vsus est Bernardus epistola 109. ad Innocentiũ dicẽs. Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt vt videlicet satisfactio vnius omnibus imputetur, sicut omnium peccata vnus ille portauit.

Propos. 5. Christus meruit nobis omnia bona spiritualia. Probatur ex Paulo. Rom. 8. Qui proprio filio nõ pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiã cum illo omnia nobis donauit? Ephes. 1. Bẽdictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo.

Christo. Notanter dixi bona spiritualia: quia bona naturalia non est opus quod nobis meruerit, nã ex diuina largitate sicut cæteræ creaturæ suas habent naturas bonas, ita & homines: Et sicut pater cælestis solẽ facit oriri super alias creaturas, ita super bonos & malos. Matth. 5. Alioquin meruisset Christus nostrã creationẽ, & cũ aliæ creaturæ sint propter hominem, caderet sub eius merito creatio rerum corporalium, Cõtra id Prou. 16. Vniuersa propter semet ipsum operatus est dominus.

Argumen. Contra hãc arguitur, quia auxilia specialia quibus trahimur ad Deũ in diuina scriptura attribuuntur Deo, & non Christo homini, verbi gratia, vocatio de qua Paulus 1. Corinth. 1. fidelis Deus per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi, Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Qui audiuit à patre & didicit venit ad me. Sed hæc auxilia sunt bona spiritualia, ergo non omnia donãtur propter Christũ. Ratione arguitur, Antequam simus fideles non sumus de corpore Christi, ideſt, de Ecclesia, ergo auxilia præcedentia fidẽ, imò ipsa fides datur sine Christi meritis ex sola Dei bonitate non tanquam Christi præmia.

Solut. Quamuis non desint qui argumenta concedant vt Driedo de captiuitate & redemptione generis humani tracta. 2. cap. 2. art. 4. ad primum argumentum, Dico tamẽ quod omnia bona ordinata ad salutem dantur ex Christi merito, etiam vocatio & prædicatio, quæ fit infidelibus. Hoc pertinet ad sufficientiã quam ad omnes habet Christi meritum, imò ad sui nominis exaltationẽ, quandoquidem meruit eiusdem sui nominis manifestationem vt in præcedenti est dictum. Ad autoritates dico quod illa attribuuntur patri, non tamen ex tali affirmatione sequitur negatio, & exclusio meritorum Christi. Infidelesiam dictum est esse membra Christi in potentia, & hoc sat est vt illis Christi merita sufficientia aliquo modo communicentur. Imò addendum est bona temporalia quando ordinantur ad salutem spiritualem venire nobis per Christum. Vnde illa solet Ecclesia orando petere per Dominum nostrũ Iesum Christum. Quicquid ergo impetramus orando, ex Christi merito profluit per quem habemus gratiam & accessum ad Deum vt oremus, & impetremus.

Propos. 6. Quoties ad aliqd nouũ donũ accepramur à Deo habemus illud ex noua imputatione iustitiæ Christi: Si non acceptamur de nouo non dicimur habere ex noua imputatione. Idcirco oportet videre

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad quid se extendat iustificatio, extendit se ad peccatorum remissionem, sanctificationem, renouationem, adoptionem, in filios & hæredes regni cælorum. Oportebit insuper attendere ad quæ gratia cum auxilio generali se extendat, & ad quę vltra gratiam requiratur auxilium speciale. Crederem enim quod ad ea, ad quæ sufficit gratia cum generali auxilio quando acceptamur non est ex noua imputatione sed ex priori: vbi requiritur auxilium speciale fit noua imputatio. Vnde iustus moriens nō indiget noua imputatione ad gloriam, quia ex præcedenti erat hæres, sicut quando rex ob merita patris promisit filio donum ad tempus futurum, aduenięte tempore, quāuis fiat noua applicatio meritorū patris vt actu detur promissum, nō tamē fit noua imputatio. Nā applicatio in proposito sonat de præsenti ad ea quæ actu exhibętur, imputatio ad præsentia & futura. Ad perseuerandum in iustitia requiritur noua imputatio non enim sufficit sola gratia sine auxilo speciali, quia perseuerantia non est debita vt inclusa in sola iustificatione, alioquin ipsa esset debita omnibus iustificatis. Perinde quando iusti viuentes orant pro iustis defunctis aut pro eis indulgentias lucrātur & eis pœnæ in purgatorio vel mitigātur, vel tolluntur, vel fiēt illis ex viuorum oratione magis satisfactoriæ est ex noua imputatione. Virtus enim passionis Christi extēdit se & attingit omnem locum vbi sunt iusti. Ad augmentum gratiæ per bona opera communia, quæ fieri possunt auxilio generali crederem etiam non esse opus noua imputatione, quamuis bene noua applicatione vt iam explicatæ sunt. Habent namque omnia opera nostra quod sint meritoria & satisfactoria ex Christi meritis tanquam ex radice, quæ merita Christi in tali augmento nobis applicantur, quamuis non de nouo imputentur. In susceptione sacramentorum semper fit noua imputatio. Ad hanc vide si vis fratrem Andræam vegam super decretum lib. 15. & lib. 4. & 5. Vbi multa inuenies ad hanc distinctio. 19. Dicit verò citato lib. 15. cap. 2. propositione 1. in sacris literis non sic vsurpari nomen imputationis, aut communicationis vt Christi iustitia dicatur nobis imputari ac si nostra esset, quod passim pleriq; dicunt.

Proposi. 7. De merito, & satisfactione Christi aliter Thomistæ aliter Scotistæ loquuntur, si sit valoris infiniti. Imprimis omnes conueniunt Christi merita pro infinitis sufficisse. Dixit enim Ioan. in

in 1. canonica ca. 2. siquis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Iesum Christū, ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum sed pro totius mundi. Lucæ. 19. Venit Filius hominis quærere & saluum facere quod perierat, sed totus mundus perierat ex Adæ peccato, igitur cum vbi abundauit delictum superabundauerit gratia. Rom. 5. maior est gratia & satisfactio per Christum quam sit culpa & pœna per Adā. Quod si Mat. 20. dicitur venisse filius hominis dare animam pro multis: attende quod omnes sunt multi. Tum etiam quia quantum ad efficientiā seu efficaciā nō dedit pro omnibus sed pro multis, vocantur iusti multi nulla facta comparatione Apocalyp. 7. vidi turbam magnam. Comparatione ad reprobos vocantur pauci. Matth. 20. Multi sunt vocati pauci electi.

Stat ergo controuersia in hoc, an merita Christi habuerint valorē & satisfactionem pro infinitis ex diuina acceptatione, an tali acceptatione secluſa è dignitate personæ merentis, ita quod de rigore strictæ iustitiæ debuerit Deus illa acceptare? Scotus tam hac. d. quam in. 4. d. 15. q. 1. ar. 2. tenet quod ex diuina acceptatione. Defendit eam viriliter doctor Ioannes de Medina Complutēsis codice de satisfactione. q. 1. fuitque ipso viuente communis opinio doctorum Complutēsium, quid modo teneant me latet. Fundamenta huius opinionis sunt, quia opera Christi quomodocunque considerentur etiam in ratione meriti sunt creaturæ, neque creaturæ limites excedunt. Secundo, quia quomodocunque considerata sunt opera ad extra, ergo Deus illa non acceptabat necessario, neque pro illis necessario reddebat præmium, Alioquin ad extra aliquid faceret, & diligeret necessario. Tertio, quia immediatius humanitas erat vnita verbo, quam opera, sed humanitas erat finita quamuis esset natura personæ infinitæ, ergo & opera. Probatur consequentia quia ipsa opera erant à finito principio puta à volūtate creata Christi quę erat finita. Neque voluntas increata Christi habuit aliquam specialem efficientiam circa illa opera, quam non haberet Pater, & Spiritus sanctus, cum sit opus ad extra, & opera Trinitatis ad extra sint indiuisa. Quartò, quia dato oppositō, quod ex dignitate personæ, iniustus esset Deus exigens à nobis aliam satisfactionem & cooperationem, quæ est hæresis Lutherana. Imo dato vno opere Christi meritorio, & satisfactorio cætera superfuissent, neque iuste posset illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus exigere pro nostra redemptione. Alioquin si omnia fuere ordinata simul pro nobis, ita, quod singula non sufficiebant, detractum est aliquid ipsis operibus de sua dignitate, quandoquidē quodlibet erat infiniti valoris & tamen non fuit acceptatum secundum totam rationem suæ acceptabilitatis. Quis ergo eis aliquid detraxisset? aut Deus non acceptando, & idem poterat facere circa omnia simul: Aut Christus non offerendo vt erant offeribilia. Restat ergo merita Christi nō esse intrinsece infiniti valoris, sed ab extrinseca acceptatione, & meruisse, ac satisfecisse de rigore iustitiæ, vt habes li. 2. d. 27. p. 3. Autoritatē Pauli citatam supra. p. 1. Quē Deus proposuit propitiatorē ad ostēsionem iustitiæ suæ propter remissionē præcedentiū delictorū in sustentatione Dei ad ostēsionem iustitiæ, vt sit ipse iustus, & iustificās eū qui ex fide est Iesu Christi, vtraq; opinio ad se adducet. Alia est opinio opposita quā tenet Tho. 3. p. q. 48. ar. 2. vt ibi est videre in Caietano, quod quia satisfactio è se erat superabundans fuit acceptata

1. Argum. non è contra quia acceptata ideo sufficiēs. Ponit Thomas tria sun

Secund. damenta. Primum ex magnitudine charitatis. Secundum ex dignitate vitæ Christi, qui erat persona infinita, in quod est Aristot. in procemio primi Metaphy. Actiones sunt suppositorum. Ter

Tert. tium propter generalitatem passionis. Potest dari alia ratio, quia

Solut. alias potuisset purus homo satisfacere, & redimere ex diuina

Ad 1. acceptatione. Ad hæc posset respondere qui teneret cum Scoto, quod gratia & charitas Christi finitæ erant habentes acceptabilitatem ex diuina voluntate, quia alia à Deo ideo sunt bona, quia ab ipso Deo volita, & in tantum bona inquantum volita: non è conuerso.

Ad 2. Ad Secundum patet ex prædictis quod sola dignitas personæ non sufficiebat quia operabatur principio finito neque sine gratia eius opera fuissent accepta ex sola persona. Ad Arist. respondet Scotus in. 4. d. 12. q. 3. ad. 2. principale, primò negando quod illa propositio habeatur in loco citato, quia ibi tantum dicitur, Actiones & generationes omnes circa singulare sunt. Neque bene infertur si sunt circa singulare vt obiectum, ergo sunt solius suppositi vt agentis. Secundò dicit quod si alibi inueniatur talis autoritas in Aristotele, vel in altero debet intelligi quod actiones vltimata denominatione denominant tantum suppositum, tam possunt denominare aliud quam suppositum, quia ab eodem abstracto

stracto accipiuntur plura denominatiua. Ita actiones Christi in quantum homo erant à principio creato, & denominabāt aliud quam suppositum, licet non vltimate, vt dicendo voluntas vult, intellectus creatus intelligit, oculus videbat, vltimate vero denominabant ipsam personam verbi. Verbum volebat, Deus comedebat, dormiebat. Et reuera neque Aristot. neque alter Philosophus gentilis capiebat quomodo suppositum posset agere supposito alienam naturam, & recipere prædicationes eiusdem naturæ & denominationes.

Ad 3. Ad Tertium iam dictum est passionem & dolores Christi non fuisse maiores, quam omnium martyrum simul, supra. d. 17.

Ad 4. Ad Quartum concedendum est, quod potuisset Deus acceptare merita & satisfactionē, modo contulisset illi gratiā primā sine merito, vt cōtulit Christo, quia potuisset remittere sine satisfactione è sola sua liberalitate de potētia absoluta vt docet Alex. 3. p. q. 1. M. 4. Nō tamen cōgruebat vt dicit Scotus hac. d. litera B. Aliqui Thomistæ vt Soto in. 4. d. 19. q. 1. art. 2. tenent quod sine gratia meruisset Christus quicquid meruit: Alij hoc negant citato eodem Thoma. 3. part. quæst. 7. articulo. 1. ad primum. & quæst. 14. ar. 1. ad primum.

Vide. 2. sequenti. p. 2.

Cor. Ex his infertur quantæ grauitatis fuit peccatum crucifigentium Christum: fuit enim grauissimum super omnia quæ committuntur in proximum propter excellentiam hominis Christi supra omnes cæteros homines, quia tamen ille homo non fuit formaliter infinitus, neque vita eius summè diligenda, quandoquidem Trinitas voluit ipsam non esse in triduo, possunt dari maiora peccata, quæ immediatè committuntur in Deum. Ita docet Scotus in hoc lib. 3. dist. 9. Licet autem ex parte obiecti omnes concurrentes in mortem Christi æqualiter peccauerint, tamen ex parte voluntatis, & aliarum circunstantiarum alij alijs plus peccauerunt. Vnde ipse Christus dixit Pilato Ioannes. 19. Qui tradidit me tibi maius peccatum habet. Ricardus. dist. 16. quæst. 5. huius libri, petit qui peccassent grauius, qui eum occiderunt? an qui extimantes quod ipsum tenebantur occidere illum non occidissent? Ad hanc vide in secundo d. 39. p. 5. in quo magis peccat qui est perplexus ex erronea conscientia. Et grauior erat occisio Dei quam libertas blasphemi contra conscientiam erroneam.

Christus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus per mortem suã deleuit Chyrographũ decreti quod aduersum nos erat & affixit illud cruci. Magister in litera & sunt verba Pauli Colo.2. Quæ sic exponit Bona.in q.2.huius.d.dimissis alijs expositionibus,quia sermo est metaphoricus,& Chyr.grece, est manus latinè, & grapho scribo, dicitur Chyrographum memoriale quo anima tenetur obligata alicui pœnæ, sicut quando aliquis obligat se alteri facit Chyrographum,id est obligationem propria manu signatam. Vocatur Chyrographum culpæ quia è nostra culpa resurgit:Chyrographum decreti, quia ex diuina sentẽtia sic decernente.Decreuit namque diuiua sentẽtia propter Adæ peccatũ omnes eius filios sub diaboli manere potestate: decreuitque mortem intrare in mundũ propter idem peccatum. Vide & Alex.3.p.q.18.M.4.Hinc petitur quæstio. An diabolus post Christi mortem habeat minorem potestatem contra fideles,vide Bona. hac.d.q.3.Citra dubium esse debet,quia fideles modo contra ipsum fortiora habent arma, nempe crucem. Ilaiæ.30. A voce domini pauebit Assur virga percussus. Habent & nomen Iesu,ad cuius inuocationem ipse territus fugit. Ideo eius potestas non grassatur vt prius quando passim cruces effigiãtur,& ecclesiæ constituuntur,cessant ideo eius apparitiones,& illusiones tot quot antea.De isto dubio videAlex.3.p.q.18.M.3 facit & in hoc ligatio dæmonis per Christum magni consilij angelum Apocalyp.20.qui & arma eius abstulit Lucæ. 11. vide.lib.2.d.6. p.5.

Propos. 9. Christo propriè conuenit esse redemptorem,quamuis pater & Spiritus Sanctus quandoque dicatur redemptor.Magister in lite. Ratio est quia ille est proprie redẽptor qui pretium soluit pro captiuo,& hoc de suo:quia si dat de alieno, & alterius nomine, ille alius est redemptor principalis: sed Christus dedit proprium sanguinem pro nobis,ergo est redemptor. At cum Christi vita sit totius Trinitatis dicente Paulo.1.Corin.3.Omnia vestra sunt,vos autem Christi,Christus autem Dei, ad totam Trinitatem pertinet redimere sicut ad primã causam & efficientem. Hoc sic explicat Magister, quod ad Trinitatem pertinet propter vsum potestatis, Christo propter vsum potestatis,& propter exhibitionem humilitatis & obedientiæ.

Propo. 10. Soli Christo conuenit esse mediatorem inter Deum & homines Paulo dicente. 1. Timoth.2.vnus mediator Dei & hominum Christus

Christus Iesus, atque hoc secundum naturam humanam. Mag. in litera.Ratio huius est quia ille dicitur mediator qui reconciliat partes & ab vtraque aliquo modo differt, & aliquo modo cum vtraque conuenit,sed has conditiones habet Christus homo. Ita dixit Fulgentius Apher episcopus Ruspensis in libro de fide orthodoxa ad Donatum. Mediator nullatenus esset,si vel cum patre diuinitatis naturam,vel cum hominibus communẽ carnis & animæ substãtiam nõ haberet.Vide Alex.3.p.q.18.M.2.vbi ad hanc doctrinam de mediatore late refert Augustinum lib.9.de ciuitate Dei.Bona. hac.d. q.vlt. facit differentiam inter esse medium, & mediatorem,quia mediũ conuenit cum extremis.Mediator & conuenit,&efficit reconciliationem.vnde quamuis per Spiritum sanctum reconciliemur,non tanquam per mediatorem,quia non conuenit in natura cum extremis,scilicet Deo, & homine. Item Moyses Deut.5.dicens. Ego medius fui inter Deum & vos, non fuit mediator, quia non habuit officium reconciliationis nisi ex merito de congruo quamuis per naturam conueniret cum subditis,& per gratiam cum Deo.Largẽ,& ex communicatione Sancti dicuntur mediatores.Vide supra.d.9 p.6.& Th.3.p. q.16.ar.1.

Ex prehabitis infertur quomodo simus redempti per Christũ, quoniam eius diuinitas est causa efficiens principalis: voluntas creata,causa meritoria,quæ &reducitur ad efficientem,passio pœnosa carni, est per modum satisfactionis, quia per eam à debito pœnarum liberamur:eadem est per modum redemptionis quia liberauit à seruitute culpæ, est per modum sacrificij quia nos Deo reconciliauit,& effectus sacrificij est placare Deum. Alex.3.p. q. 18.M.2.ar.3.ponit & explicat vndecim nomina quæ dicuntur de Deo homine videlicet, Mediator,ratione iam dicta. Templum propter inhabitantem diuinitatem. Caput,ratione posita in.d.13. p.q.fundamentum,quia ex ijs quæ de eius plenitudine accipimus primum est illuminatio fidei,per quam ipsi incorporamur,& superædificamur. Ostiũ quia per eũ voluntas nostra habita fide ad Deum ingreditur per charitatem.Sacerdos,quia nos per Sacramẽta regenerans reconciliat,& offert Deo.Pastor,quia genitos,& filios ecclesiæ pascit atque nutrit verbo & doctrina. Hostia, siue sacrificiũ,quia Deum placando: pro nostris peccatis satisfacit,ex qua ratione dicitur & Redẽptor quia soluit pretium vt dictũ est. Via,quia per ipsum redẽpti ad Deum tendimus. Finita via quia

Cor. *Mediator.* *Templum.* *Caput.* *Fundamentum.* *Ostium.* *Sacerdos.* *Pastor.* *Hostia.* *Redẽptor.* *Via.*

Saluator. nihil restat nisi in Deo fine quiescere dicitur. Saluator, quia gloriã distribuens redemptis facit eos saluos in Deo fine quiescere. Nõ obstante Alexandri sententiã, quia facile est discurrere per symbola, & similitudines possunt in plura adaptari, vt pastor, quia pascit Eucharistiæ pane. Ostium propter fidem, & sic de alijs.

DISTINCTIO XX.

De congruitate passionis Christi: & an fuit necessaria pro nostra redemptione.

Propos. 1. NOn fuit necessaria simpliciter & absolute incarnatio verbi, neq; eius passio. Ad hãc est Magister in litera ex Augu. li. 13. de Trinit. ca. 10. Alius modus liberandi genus humanum Deo fuit possibilis, cuius potestati æqualiter cuncta subiacent. Idem dicit Hugo lib. 1. de sacramentis parte. 8. cap. 10. vide doctores hac. d. præcipue Bona. q. vlt. Alex. 3. p. q. 1. M. 3. Tho. 3. p. q. 1. ar. 2. Facit etiam quia potuit Deus non reparare genus humanum cum ad extra nihil faciat necessario.

Propos. 2. Necessitate conditionata, quæ dicitur necessitas consequentiæ, vel è suppositione (vt verbi gratia si curro necessario moueor, quia supposito cursu ex antecedẽti necessario sequitur cõsequẽs) necessaria fuit verbi incarnatio & passio, supposita videlicet ordinatione diuina, quæ sic disposuerat redimere genus humanum. Cuius ordinationis plurimæ assignantur à doctoribus congruentiæ. Et à Magistro hîc in litera dicente ex Augustino. Nostræ miseriæ sanãdæ alium modum conuenientiorem non fuisse, neque esse oportuisse. Vide supra. d. 16. Et quando idem Augustin. in Enchyridio dixit cap. 107. Neque per ipsum liberaremur vnum mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, nisi esset Deus, per hanc propositionem intelligendus est. Scotus secundum eam intelligit dicta Anselmi in libro. Cur Deus homo, qui propter hanc solam quæstionem quæ mere est Theologica fuit ab ipso compositus. Primum dictum est. Necessarium fuit hominem redimi. Probatur quia sicut natura nihil facit frustra neq; quidquam ommittit necessariorum. 3. de Anima. text. com. 46. siue cap. 9. ita & Deus, sed frustra facta esset natura rationalis nisi posset Deo perfrui. Nõ autẽ ipso pfrueretur nisi repararetur, ergo aut

aut hoc perficiet Deus de natura humana quod incepit, aut in vanum fecit tam sublimẽ naturam. Secundum dictum, quod non potuit redimi sine satisfactione, quia iniustus est omnis qui nõ reddit Deo quod debet, sed peccator à Deo abstulit honorem debitum, igitur quoadusque satisfaciat esset iniustus.

Et cum nullus iniustus admittatur ad beatitudinem necessaria cor. fuit satisfactio. Hinc habetur quod mortuus est propter iustitiã, vide & supra. d. 16. p. 3. Circa hoc dictũ Anselmi Bonau. in vltimis verbis huius dist. ait, quod multi concedunt, quod nõ potuit alio modo quam per mortem Dei & hominis satisfieri pro genere humano, neq; genus humanũ potuit aliter redimi. Subdit. De liberatione firmiter credo quod alio modo potuit liberari. De redemptione vero, neq; nego, neq; affirmare audeo, quia temerariũ est cũ de diuina potentia agitur terminum præfigere ei. Amplius enim potest quam nos possumus cogitare. Quod si dicatur quod poterat homo per impotentiã excusari: Respondet Anselmus quod impotentia ipsum non excusabat, quia ipse se fecerat impotentẽ, ipsaque impotentia erat peccatum. Neque sufficiebat misericordia ad remittendum sine satisfactione, quia relinqueretur peccatum impunitum. Contra hoc vide supra. d. 19. p. 7. facit & illud, quidquid potest Deus cum causa secũda efficenti potest facere se solo, sed passio Christi reducitur ad causam efficientem, ergo sine illa potuit remitti offensa è sola Dei misericordia vt docet Scotus in. 4. d. 14. q. 1. lit. V. & d. 15. q. 1. litera. B. Tertiũ dictũ, quod illa satisfactio non poterat fieri à puro homine, quia nullus satisfacit pro peccato nisi reddat aliquid maius eo, pro quo peccare nõ debuit, sed pro omni creatura nõ debuit peccare, ergo erat reddẽdũ aliud maius omni creatura tale autẽ est Deus, ergo solus Deus potuit satisfacere: & cũ non debuerit satisfacere nisi homo, oportuit esse Deum hominem. Cũ hac doctrina Anselmi trãsit Alex. 3. p. q. 2. M. 6. &. 7. Scot. autẽ salua Anselmi reuerẽtia nõ credit hoc dictũ esse verũ: quia nõ requirit satisfactio, ꝙ excedat formaliter omnẽ creaturã in magnitudine, sed requirit & sufficit offerre Deo maius bonum quã fuerit malum peccati: quia si homo existens in gratia reddit vnũ, aut plures actus dilectionis Dei ex conatu maiori liberi arbitrij, quam fuit conatus ad peccandum sufficit pro peccati satisfactione. Quoniam talis actus habet Deum qui est infinitus pro obiecto. Peccatum dicitur infinitum obiectiue, quia auertit

Universidad de Deusto
Biblioteca

à Deo, ita actus meritorius potest dici infinitus obiectiue & talis actus excedit amorem creaturæ sicut ipsemet Deus excedit omnem creaturam. Non enim peccatum, neque actus meritorius habet aliquã infinitatẽ formaliter, imo neque amor Christi creatus quo dilexit Deum habuit talẽ infinitatẽ. Quartum dictum Anselmi, quod talis satisfactio oportuit esse per passionem: quia sicut homo peccauerat per suauitatem subijciẽdo se diabolo: ita per asperitatẽ debuit vinci diabolus. Nil autem asperius, aut difficilius morte. Ad hoc quartũ potest dici, quod dicit Sco. hac. d. in solu. 2. principalis, quod absolute potuit Christus per bonum velle voluntatis satisfacere, voluit tamen per passionem ex intenso amore, quoniam actus virtutis circa tristabile est magis meritorius, quam circa delectabile, & passiones voluntariæ concomitantes actum virtutis simul sunt magis meritoriæ, quã actus soli: vnde saluator de Paulo dixit act. 9. Ostendam ei quãta oporteat eum pati, nõ dixit quanta oporteat eũ agere. Cum Philosophus dixit. 2. ethic. ca. 5. passionibus neque laudamur, neque vituperamur, intellexit de passionibus animæ quæ sunt affectus, vnde alia translatio habet, ob affectus neq; lauda.mur, tales enim affectus insunt à natura, & boni aut mali à natura non efficimur. Propterea vt ibi ait, non vituperatur, qui simpliciter iraſcitur sed qui modo quodam. Passiones pœnales & maxime mors ex actu virtutis acceptę laudabiles sunt & meritoriæ.

Proposi. 3. Aliquæ assignantur conuenientiæ à doctoribus quare Deus magis reparauit homines quam angelos peccantes. Prima, quia homo magis indigebat quia totus lapsus fuerat. Secũda, quia minus indignus erat, qui corruerat per alium. Plus ei proderat quia in malo obstinatus non erat. Vide Alexandrũ. 3. part. quæst. 1. M. 2. artcu. 2. Bouauen. in hoc. 3. dist. 1. quæst. 2. Primam rationem Scotus hîc in argumẽto primo principali vertit in eos doctores, qui eam sequentes tenent, quemlibet angelum constituere suam speciem, quia sic debuissent reparari in quibus tot species corruerant. Contra secundam arguit, quia etiam videtur quod angeli corruerint per alium, id est, per Luciferum: qui eos tentauit Apo. 12. factum est prælium. Ad hanc vero patet responsio, quia diuerso modo corruerunt per alium, quia mulier per serpentem, Adã per mulierem, totum genus nostrum per Adæ peccatum. Ex quo fit quod Christus immediatius, & principalius est redẽptor peccati originalis quam actualis, licet vtrumque deleat, vide Scotum in hoc. 3. distinct. 3. & Thomam 3. p. quęst. 1. art. 4. quia bonum gentis est diuinius & eminentius quam bonum vnius, & peccatum originale fuit malum totius generis. Facit & illud Ioan. 1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi iuxta græcam lectionẽ. Quod exponens Beda ait. Peccatum mundi dicitur originale peccatum quod est commune totius mundi.

Contra hanc arguitur ex Matth. 15. vbi dixit Christus, non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel, ergo non venit propter omne genus humanum, quod corruerat. Confirmatur ex Isaiæ 41. Ego redemptor tuus sanctus Israel. Amos. 9. suscitabo tabernaculum Dauid, idest, populum Iudaicum vt ibi exponit Glossa interli. *Argum.*

Ad primã dico q; variè potest exponi, sed exponitur per illam Pauli, Rom. 15. Dico Christũ Iesum ministrũ circũcisionis propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones patrum: gentes autem super misericordia honorare Deum. Fuit ergo Christus destinatus prædicator, & operator miraculorum in propria sua persona populo Israelis, & hoc voluit dicere non tamen propterea desiuit aliqua miracula facere gentibus vt in prędictæ mulieris filia, & in seruo Centurionis. Alia autoritas est affirmatiua non tamen infert negatiuam. Maximè dicente Paulo. 1. Timoth. 2. Homo Christus Iesus qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Et ipse Christus Ioan. 10. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, id est, de circumcisione, illas oportet me adducere, fiet vnũ ouile, hoc est vna Ecclesia de Iudęis & gentibus. Aliam exposuit sanctus Iacobus Act. 15. de Ecclesia figurata in regno Dauid, Lucę 1. dabit ei dominus sedem Dauid. *Solutio.*

Christus Dominus traditus fuit in mortem à Patre, à semetipso, à Iuda, & à Iudæis. Ideo mors eius in ratione obiecti fuit opus omnium eorũ, sed propter diuersas intentiones potest dici quod actus, & facta fuere diuersa. Mag. in litera, vide Bonau. in q. litera-li. Alexand. 3. p. q. 18. M. 4. §. 2. qui distinguunt quod est opus operans, & opus operatum. Opus operatum fuit bonum, quia bona fuit passio Christi, opus operans malum fuit in quantum fuit Iudæi & Iudæorum. Patris fuit bonũ opus, qui tradidit illum, Rom. 8. permittendo ipsum occidi, & volẽdo quod ipse sustineret mortem, non enim pater ipsam ei intulit. Opus Christi fuit bonum, *Proposi. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui seipsum tradidit obediendo,& patiẽter mortẽ ferendo.Iudæ fuit malum & eorum qui mortem ipsam intulerunt,quoniam Iudas ex auaritia, Iudæi propter inuidiam, Matth.26.ipsam procurauerunt. Alexand. citatus dicit quod mors Christi ex genere & absolute fuit malum,quia fuit occisio innocentis: ex circunstantia fuit bonum, quia finis eius fuit redemptio generis humani. Caiani hæretici laudant Iudam quasi diuinum quia præsciuit vtilitatem passionis, & laudabiliter ipsum tradidit, sed contra est quod dixit Christus,Lucæ 22.væ homini illi.& Ioan.13.Non estis mundi omnes propter Iudam,& Act. 1. possedit agrum de mercede iniquitatis. ¶ Christo Dño fuit mors illata à gẽtilibus.Probatur, Matth. 20. Tradent eum gentibus ad illudendum, flagellandum, & crucifigendum. Ioan. 19. Milites quidem hæc fecerunt. Aduertendum tamen quantum ad has ambas, quod vbi duæ affirmatiuæ propter diuersos respectus sunt veræ, non potest vna illarum fieri vniuersalis negatiua, verbi gratia, hæc est vera. Pater tradidit filium, iudæi tradiderunt, non potest vna negari dicendo. Pater non tradidit.Item quia gentiles occiderunt ipsum cruci affigendo, non bene negatur: Iudæi Christum non crucifixerunt, est enim hæretica,cuius contradictoria habetur, Act.7. dicẽte Petro. Viri Israelitæ Iesum Nazarenũ vos interemistis, ibi 4. dixit idem Petrus.Principes populi & seniores Israel in nomine Domini nostri Iesu Christi quem vos crucifixistis iste astat sanus. Negatio enim negans totum destruit,& facit hunc sensum quod nullo modo occiderunt aut tradiderunt, quod falsum est. Ideirco errauit quidem prædicator dicens in gratiam descendentium à Iudæis,quod Iudæi Christum non crucifixerant: crucifixerunt namque ipsum tradendo, & accusando.

Proposi. 5

Proposi.6 Tam Iudæi quam Gentiles Christum occidentes ignorauerũt eum esse Deum.Probatur 1.Corinth. 2. Si cognouissent nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Quæ autoritas à Scoto hac. d. intelligitur de dæmonibus & non de Iudæis. Alexand.3.p.q.16.M. 4.art.1.§.2.tam de Iudæis quam de dæmonibus intelligit. Itẽ Act. 3.dixit Petrus.Nunc fratres scio quia per ignorãtiam fecistis, sicut & principes vestri.Sed quoniam Matth.21.videtur sonare parabola quod ipsum cognouerint dicẽtes,Hic est hæres.Alex.loco citato distinguit dicẽs quod maiores Iudæorũ sciuerunt ipsum esse Messiã,sed non Deũ,quia non inueniebant expressum in lege secũdũ suum

suũ intellectũ.Minores vtrũq; ignorabãt & quòd esset Deus, & q esset Messias. Sequitur Alex. Thomas.3.p.q.47.art.5.& quia dicit Thomas q maiores cognouerũt ipsum esse Christũ,sed non Deũ, Messias interpretatũ dicitur Christus.Ioã.1.Messiã esse Deũ scripturæ ipsæ clamabãt,nã Isaiæ.9.dicitur quod vocabitur nomẽ eius Deus fortis.Et Hierem.33. Hoc est nomẽ quod vocabũt eũ dominus iustus noster. Vbi in Hebræo iuxta peritos in ea lingua ponitur nomẽ dñi tetragrammaton.Videtur igitur quod nõ potuerint cognoscere Messiã esse,quin cognoscerent esse Deũ. Ideirco alijs videtur quod in habitu cognouerũt eũ esse Deũ:atq;in principio in actu,sicut incontinẽs ante passionẽ in vniuersali & in particulari benẽ iudicat,sed stante passione peruertitur actuale iudiciũ,quo iudicat pro tunc malũ eligendũ:ita maiores in principio tã in vniuersali,quam in particulari bonam de Christo habuerunt æstimationem,sed quia eorum reprehendebat vitia, ira & inuidia turbante,actualiter male iudicauerunt,& sic ignorauerũt culpabili,& affectata ignorantia.Sanctus Bonau.in lib.2.d.40.num.6. fatetur omnes ignorasse diuinitatem tam minores quam maiores.Sed tamen cognouisse eius sanctitatem propter opera quæ faciebat, vnde omnes fuere inexcusabiles ipsum occidendo, maiores quia moti inuidia & malitia contra sanctum: minores quia licet existimarent obsequium se præstare Deo credentes maioribus dicentibus ipsum esse blasphemum,tamen Christi sanctitas fuit ex operibus adeò euidens quod tam magnos,quàm paruos conuincebat. Potest dici probabiliter q Iudæi docti in lege bene sciebãt Messiã futurum Deum & hominem, ideirco petijt adiurans Caiphas à Christo an ipse esset Christus filius Dei,Matth.26.sed tamẽ quod ipse Iesus esset Messias ignorauere, quia licet multæ scripturæ bene quadrarent ad id probandum,tamen quia aliæ quæ in secundo aduentu sunt complendæ non videbantur quadrare, vt de Heliæ aduentu, de regno quod credebant futurum temporale, & de redemptione, non satis adhærebant. Hic est Messias: Neque in eo forte peccabant, quia scripturas maxime prophetias non tenebantur ita clarè scire sicut modo scimus: veluti neq; nos prophetias de secundo aduẽtu,& de persecutiõe Antechristi aperte quantum ad intellectum, & circunstantias interpretamur: Sed quia opinando ipsum esse debuerunt circa eum bene affici & scrutari scripturas vt eis ipse dixit Ioannis 5. & non fecerunt

ignorauerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ignorauerunt affectata ignorantia. Et cognouerunt aliqualiter ex prædicta opinione rationabili, quæ sufficit vt dicantur cognouisse. Quemadmodum dæmones ignorauerunt vt patet ex citato Paulo, & dicuntur scisse ex opinione Matth.8. Vocando eum filium Dei. Marci 1. Non sinebat eos loqui, quoniam sciebāt ipsum. Ad idem ibi in cap. 3. Fiat ergo discursus talis. Messias debet esse Deus, & homo: Hæc maior fuit de fide, & à maioribus cognita & credita. Minor, Hic est Messias: erat opinio fulta probabilissima ratione, & autoritatibus, ergo. Hic est homo & Deus simul. Conclu sequebatur partem debiliorem, ira & inuidia dimoti ab opinione rationabili fecerunt minorem, & conclusionen negatiuam, ideò Christus adiuratus respondit obijciens gloriam secundi sui aduentus, quia deficiente sibi regno temporali, errabant in eius persona, vt vel tali responsione moti recurrerent ad scripturas.

DISTINCTIO XXI.

De statu Christi in morte.

Propos. 1. IN Passione Christi anima verè & realiter fuit à corpore separata. Hæc est de fide, quam docent omnes quatuor Euangelistæ, Matth.27. Marcus 15. Lucas 23. Ion. 19. fatentur enim eum expirasse, emisisse, & tradidisse spiritū. quod est esse mortuum, vt & Ioannes ait: quia vt viderunt eum mortuum non fregerunt eius cura. Sed mors est separatio animæ à corpore. Fuit tamen hæresis Basilidis quod Christus non fuit crucifixus, sed Symon Cyrenæus. Item alia Caianitarum negantium corpus Christi fuisse corruptibile corruptione mortis, & ita negabant eum vere mortuum fuisse. Hæc refertur ab Isidoro 24. quæst. 3. Quidam: à Damasceno quem habes suprà distin. 15. p. 5. nam hi sequebantur Iulianum & Caium à quo & nomen acceperunt. Pro nostra est Mag. in litera. Alexand. 3. par. quæst. 19. M. 2. Thom. 3. p. quæst. 50. art. 1. & 5. Scholastici hac d.

Propos. 2. In morte Christi diuinitas nō fuit separata ab anima neq; à corpore,

pore, sed remansit vnio vtriusq; ad diuinitatem. Hanc docet omnis Schola Theologorum, vt Alex. citatus M. 1. refert Damascenū lib. 3. cap. 27. dicentem. Quanquam mortuus est vt homo, & sancta eius anima ab incontaminato separata corpore, non tamen diuinitas ab vtroq; separata remansit, quare vna verbi hypostasis, & verbi, & animæ & corporis fuit hypostasis. Hoc his verbis solet allegari. Verbum quod semel assumpsit nunquā dimisit. Quod Scotus in d. 16. lit. D. exponit de partibus principalibus corporis quæ cōcurrunt ad perfectionem hominis. Cuiusmodi sunt partes eterogeneæ, scilicet cor, caput, manus & huiusmodi. Quoniā aliquæ partes dimissæ sunt, vt si incidit sibi vngues, vel rasit capilos, & sic de partibus carnis, & alijs, vt si gutta sanguinis defluxit in terrā. Imò totū sub ratione totius fuit dimissum, vt tenet Scotus, quod totum dicit entitatem distinctam à partibus. Neq; fuit necessaria noua vnio siue animæ, siue carnis ad verbum, dicit enim Damascenus citatus. Nam & tunc (scilicet tempore mortis) corpus & anima secundum idem à principio in verbi hypostasi habebant existentiam. Imò vt dicit Scotus loco citato, quando Christus comedebat, & fiebat restauratio & aggeneratio nouæ carnis illa vniebatur Verbo per antiquum miraculum, quo assumpsit totam naturam, non tamen aliquo nouo, hoc est non noua vnione, sed vnione totius, licet natura faceret aliquod præambulum, scilicet quod aliquid esset actu pars corporis. Hæc est doctrina sancti Bonau. hac d. num. 14. Ricardi. art. 1. q. 4. quod nō fuit in vnione verbi, & humanitatis nisi vna vnio actio, qua actione Deus vniuit naturam humanam, & vna vnio passiō, qua humanitas vniebatur, ita quod actu vnica erat vnio, in potentia erant plures, nam prout vnio est relatio erant plures. Vnde in morte fuit actu vna vnio relatio ad animam, alia relatio ad corpus. Durandus hac d. q. 1. distinguit de corpore (nam de anima fatetur non mansisse vnitam per aliam vnionem, sed per primam) aut corpus habet formam aliam substantialem distinctam ab anima rationali, & sic mansit eadem vnio: Sed si in homine non est alia forma substantialis nisi anima rationalis, dicit quod fuit alia & noua vnio ad corpus mortuū. & ita respondendum secundum diuersas opiniones. Scotus tenens in 4. d. 11. q. 3. litera Q. & d. 43. ante literam C. q. 1. quod corpus habet propriam formam præter animā rationalē cōsequenter debet dicere sicuti de aggeneratione nouę carnis, quod māsit corpus vnitum.

t tum.

tum ex prima vnione. Alij tenentes formam corporis viui, & mortui esse diuersus, & solum esse idem corpus æquiuocè, adhuc dicunt quod in morte non fuit noua vnio, vel assumptio: vnitum siue assumptum benè fuit nouè assumptum. Neq; volunt concedere quòd fuit nouum assumptum, neque nouum corpus. Sicut fluuius semper fluens non est nouus fluuius.

Argumen. Contra hanc arguitur, Matth. 27. Vbi ipse Christus Clamauit se à Patre derelictum.

Sol. Respondet Magister in litera quod ideò dicit se à Deo derelictum, quia potestati persequentiú eum exposuit non defendẽdo. Alioquin si illa derelictio fuisset vnionis solutio cum viuus clamauerit, fuisset aliquo tempore homo & non Deus. Idem quod Magister, dicit Alex. vbi suprà. Facit etiam pro conclusione quod dicitur sepultus & descendisse ad inferos, quæ vera non essent si diuinitas ab anima & carne separata fuisset. Thomas. 3. p. q. 50. art. 2. dat aliam solutionem ex Augustino quod fuit derelictus quantũ ad orationem in horto, quæ non fuit exaudita. Vide suprà d. 17. Vel dic cum Bonau. d. 16. q. 2. quod ratio nullam dabat mitigationem, sicut dare solet viris prudentibus per recõpensationem futuram tam in gloria propria, quam in vtilitate aliorum, ideò dixit se derelictum quia sine consolatione aliqua patiebatur. Ex hac autoritate Gnostici & Hugnostici dicunt Christum tanta conscientiæ anxietate vexatum, ac si à Deo derelictus esset atq; in desperationẽ incidisse. Plusaddit Caluinus, ac si Deum haberet infensum metuisse Christũ pœnas inferni, quasi in labyrinthum proiectus. Quæ sunt & hæretica & blasphema. Tũc enim anima Christi fuisset in errore, neque Deum se esse sciret per vnionem neque anima eius fuisset à conceptiõe beata, neq; manẽs in tali errore & anxietate exaudiretur pro sua reuerentia, quod affirmat Paulus, Hebr. 5. dignus quippe exaudiri non esset, qui & immemor erat vocis delapsę à magnifica gloria. Hic est filius meus dilectus, 2. Petri. 1. Et illius Ioan. 12. Clarificaui & iterum clarificabo. Et venit hora vt clarificetur filius hominis.

Proposi. 3. Corpus Christi etiã si resurrectio in longũ differretur non putrefieret dicente Psalmista, Ps. 15. in persona Christi. Nõ dabis sanctũ tuum videre corruptionem. De hac vide Alex. 3. p. q. 20. M. 1. art. 2. Ricard. hac d. art. 2. q. 1. & 2. Ratio est cõgruentiæ, quia putrefactio, sicuti & mors proueniebat ex originali, & quãuis alij defectus

ctus pro nobis assumpti nobis prosint, putrefactio nihil profuisset. Vnde Ps. 29. dicitur ex persona Christi, Quæ vtilitas in sanguine meo dum descẽdo in corruptionẽ? Glossa ordin. & est Augustini. Si statim non resurgo & corpus corrumpitur nemini annũciabo, nullũ lucrabor. Quia videlicet non crederetur virtus eius diuina, qui se resurrecturũ promisserat. Augustinus citatus ab Alexandro dicit quod debuit accipere quod conueniret nostræ redemptioni & suam non dedeceret dignitatẽ. Dedeceret incineratio, quia sequitur originale. Sed vnde proueniret incorruptio? Henricus Gandauensis tenet quod non à se neq; à causis inferioribus, sed q causa superior, quę est virtus diuina prohibuisset sicut Isaię 38. Ezechias secundùm causas inferiores, & naturales mortuus fuisset, tamen prohibuit Deus addens illi quindecim annos vitæ. Hoc verò impedimẽtum proueniebat ex antiquo miraculo, scilicet ex vnione ad Verbum. Scotus hac d. hoc vltimũ impugnat, & dicit quod tale impedimentũ erat præstandũ ex alio miraculo. Quoniam ex quo verbũ stãte vnione nõ prohibuit cæteras passiones illius corporis imò stãte miraculo de nõ redundantia gloriæ animæ in corpus fitales passiones impediuisset fuisset ex alio nouo miraculo, ita ex quo illud corpus fuit passibile erat cõseruãdũ à putrefactiõe per miraculũ nouũ. Quæ Scoti verba notabis ne propter ea quæ dixit de merito Christi in d. 18. de sui corporis gloria erres imponendo illi, quod Christus vel passus sit ex miraculo: vel quòd senserit cum Hugone reprobato suprà d. 16. p. 2. dixit enim Scotus quod meruit amotionem impedimenti. Vide citata d. 18. suprà p. 2. imò & ipsum Scotum d. 16. q. 1. litera B. Pro his duabus opiniobus Ricardus citatus facit rationes & soluit.

DISTINCTIO XXII.

De consequentibus separationẽ animæ Christi à corpore.

HRISTVS in illo triduo mortis non fuit homo. Hæc est contra Magistrum hac distin. tenentem oppositum. Ratio est Magistri quòd ad esse hominem sufficiebat quòd anima & corpus quamuis in sese diuisæ essent, tamen vnitæ verbi suppositi. *Proposi. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed in hac Magister non tenetur. Vt est videre in Scholasticis hẽ d. in Alexandro. 3. p. q. 19. M. 3. Thom. 3. p. q. 50. art. 4. volebat quippe Magister quod alia ratione sumus nos homines, alia Christus, quia in nobis non est nisi vna vnio carnis & animæ: in Christo sunt duæ vniones carnis & animæ, & alia humanitatis ad deitatem: nos vnione soluta non manemus homines, Christus verò sic, quia manet secunda vnio, ad verbi personam, & eodem modo quo prius. Hugo de sancto Victore super Ioan. cap. 10. & in principio super epistolam ad Rom. idem tenet quod Magister, sed alia ratione, quia secundum eum homo dicitur ipsa anima rationalis, penes quam consistit principaliter esse personale hominis: Ideo homo quãdo viuere desinit, non desinit esse homo, quia anima non moritur sed permanet. Contra eum vide citatos doctores. Propriè enim homo est anima & corpus inter se vnita, ita quòd corpus est vt materia, anima vt forma.

Corol. Ex hac infertur quod beata virgo in illo triduo non fuit mater Christi quia relatiua sicut posita se ponunt, ita perempta se perimunt, & desinente Christo esse hominem, desiuit Maria esse mater: in resurrectione quia redijt idem homo Christus, redijt in virgine eadem maternitas. vide in Scoto distinct. 8. huius tertij ad 3. principale & in 4. distinct. 43. quæst. 1. ad vltimum argumentum. Hoc innuit Christus dicens, Ioan. 19. Mulier ecce filius tuus, & ecce mater tua.

Propos. 2. Mortuo Christo remansit corpus in sepulchro, anima verò descendit ad infernum. De corpore patet ex Euangelistis. De anima non docetur in Euangelio, tamen est articulus fidei, docetur enim in Symbolo Apostolorum.

Argumen. Atque vt deducit Scotus in 1. d. 11. q. 1. ad 2. principale & in 4. d. 17. q. 1. litera I. multa docuit eos spiritus sanctus quæ non sunt scripta in Euangelio dicente illis Christo Ioan. 16. Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Ideò periculosum est errare circa ea quæ ab Apostolis tradita sunt per scripta, & quæ per cõsuetudinẽ vniuersalis Ecclesię tenẽda fũt. Quoniã apostoli, quę dam per scripta, quædam per consuetudinẽ tradiderũt. Ad hanc est cap. Firmiter de summa Trinit. & fide Catho. dicẽs de Christo. Descẽdit ad inferos, resurrexit à mortuis, & ascẽdit in cælũ, sed descẽdit in anima, & resurrexit in carne, ascẽditq; pariter in vtroque.

Item

Item act. 2. dixit Petrus de Christo. Quem Deus suscitauit à mortuis solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Quę verba sonãt realem & verum descensum Christi ad illum locum vt probat Augustinus in epistola ad Dioscorum quę est. 57. Caiet. 3. p. q. 52. ar. 2. propter hanc autoritatẽ dicit quod ille descensus fuit nonnulla pœnalitas quam anima Christi pro nostra salute sustinebat. Sed tu sustinendo Bonauenturam citatũ supra d. 18. p. 2. dic quod illi dolores non fuerunt Christi, sed animarum sanctarum, quę licet non haberent pœnam sensus, tamen retardatio à visione Dei erat mẽtis afflictiua, vt dicit ibi Lyranus. iuxta id Prouerb. 13. spes quæ differtur affligit animam. Ad idem est Glossa ordin. quæ est Bedæ in eodem loco dicens, quod per descensum eius liberati sunt sancti à locis infernorum qui licet in sinu Abrahæ, id est, in consolatione quieti essent, à dolore tamen mortis siue inferi non erant soluti ex toto, quia non meruerunt gaudia cæli intrare, donec fieret illud Prophetæ Zachariæ. 9. In sanguine testamenti eduxisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Vincti enim erãt antequã educerẽtur. Hæc glossa. Nã si sententia Caietani vera foret, anima Christi non fuisset impassibilis antequam resurgeret. Durandus hac. d. q. 3. tenet quod anima Christi non descendit secundum præsentiam diffinitiuam substantiæ ipsius animæ, sed per effectum, qui fuit duplex, scilicet exhibendo patribus diuinam visionem qua carebant, & illuminando eorum animas sicut angeli illuminant angelos, quia Christus secundum animam habet docere angelos, & multo fortiori ratione animas. Est exemplum in sole qui adest nobis per illuminationem & non per substantiam. Rationes quas facit soluit Caietanus vbi supra citatus. Timens autẽ Durandus periculum suæ opinionis non est ausus illi firmiter adhærere. Sed Ioannes Picus Mirandulæ comes in apologia sua. q. 1. Hanc Durandi opinionem defendit, negans modum essendi animas & substãtias separatas in loco diffinitiue. Ita quod secundum Picum substantia separata neq; est in loco per finitionem & limitationem suæ substantiæ, qua sic finitè claudatur in vno loco, quod extra ipsum nihil sui inueniatur. Ad hoc citat Albertum Magnum tractatu. 1. 4. libri Physico. cap. 1. non approbantem vsitatam distinctionem essendi in loco diffinitiue & circumscriptiue: quia vltimum cælum, ait Albertus non definitur, neque circumscribitur loco, eo quod omne quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

est in loco, clauditur & continetur à loco in quo est: neque etiam admittit Picus opinionem dicentium quod nullo modo sunt in loco, sicut neq; sunt albæ, neque nigræ, neque calidæ aut frigidæ, sed quod sunt præsentes negatiue, id est, indistantes, & quod dicuntur esse in loco vel fuisse ac si dicãtur alicubi operari, vel fuisse operatas. His duobus modis reprobatis vult Picus, quod ratio essendi in loco distinitiuè & præsentialiter sit operatio animæ ab ea transiens ad extra. In his doctoribus aduertendum, quod non negant descensum Christi ad inferos cum sit articulus fidei, sed negant modum quo hic articulus communiter declaratur, & sustinetur. Alijs eorum opinio videtur erronea. Buccerus quem secutus fuit Caluinus negauit animam Christi descendisse ad patres in limbum, imo & descensum, & patrum libertationem vocant fabulam. Negant enim aliqui hæretici in Germania & purgatorium, & limbum patrum.

Propoſt.3. Locus inferni ad quẽ Christus dicitur descendisse, fuit limbus sanctorum patrum, & secundum aliquos vel descendit ad purgatorium, vel saltem animas purgatorij liberauit. Pro huius intellectu dicit Ricardus hac. d. art. 2. q. 1. quod in inferno largè dicto sunt quatuor loca. Primus est infimus damnatorũ. Secũdus paruulorum decedentium sine baptismo, alij in hoc secundo ponũt purgatorium, quia purgantur animæ eodẽ igne quo damnati. Tertius purgatoriũ Quartus sanctorum patrum ad quem ex purgatorio animæ transibant. Hic quartus vel est vacuus vel omnino destructus à die resurrectionis, vsque ad quam diem dicit Bona. hac. d. q. vlt. quod mansit ibi anima Christi cũ sanctis patribus. Alij dicũt vt refert Echius in sermone. 1. resurrectionis quod post mediam noctem Paraseeues anima Christi cũ sanctis patribus in terrestre paradisum migrauit. Nam & Bona. in libro meditationum vitæ Christi vult Christum ibi sanctos collocasse, & post apparitiones quas faciebat illuc remeasse ad illos, vide in cap. 71. 79. & 81. eiusdem libri. Alij de hoc dubitant & malunt quod manserit in prouincia Iudææ cũ illis sanctis animabus inuisibiliter cõuersans vsque ad ascensionem. Quibusdam placet limbũ patrum & puerorum fuisse eundẽ, sed quod patres fuerint in loco superiori. Est bona apparentia quod non fuerunt in eodem loco, quia Christus illos paruulos, neque visitauit, neque illuminauit. Diuus Tho. 3. p. q. 52. ar. 8. nó vult quod Christus liberauerit animas omnes purgatorij

torij, sed tantum illas quæ iam erant purgatæ, & illas quæ ex deuotione ad mortẽ Christi speciali dum viuebãt meruerunt eo descendente à purgatorio liberari. Alijs piè videtur quod omnes assecutæ sunt hanc per Christũ remissionem & plenariam indulgẽtiam, sicut assecutus est latro in cruce. Multæ piæ rationes adducũtur ad hoc, vide Echium citato sermone. 1. de resurrectione, & Ricar. hac. d. ar. 3. q. 2. pro vtraque facit rationes & soluit.

Istæ fuerunt veræ in illo triduo. Totus Christus erat in sepul- *Propoſi.4.*
chro: totus in inferno, totus in cælo: totus vbique. Magist. in litera citato August. quia totus masculine dicit hypostasin, siue personã, totũ neutraliter naturã: Et sic erat falsum. Totum quod est Christus fuit in sepulchro, aut in inferno. Vide Alex. 3. p. q. 19. M. 5. Thom. 3. p. q. 52. ar. 3.

Christus tertio die post mortẽ surrexit à mortuis clauso sepul- *Propoſi.5.*
chro, & seruatis in suo corpore vulnerũ cicatricibus, multisq; argumentis hãc suam resurrectionem discipulis manifestauit. Hæc est de fide vt patet in omnibus euãgelistis. Nam Lucæ. 24. dixerũt discipuli eũtes in Emaus in ipso die resurrectionis. Tertia dies est hodie, quod hęc facta sunt. De hac die dixerat Osæ. 6. Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. De hac nulla est controuersia cum catholicis, est tamen cum hæreticis. Nam Cherintus negat Christũ resurrexisse, sed quod resurget. Armenij dicũt quod resurrexit die sabbati. Sic nó fuisset in sepulchro tribus diebus sicut fuit Ionas in ventre cæti. Matth. 12. Quidã Caluiniani, Hugo videlicet Suræus siue de Rosarijs, & Ioannes de Spina negant Christum surrexisse clauso sepulchro, sed quod angelico ministerio fuit ei patefactum. Contra hos aperta est & plana litera Matth. 28. quod tunc angelus venit & reuoluit lapidẽ quando Christus surrexerat, & mulieres veniebant prope monumentum. Facit & communis expositio doctorum & fides ecclesiæ quæ ita docet. Vnde Euthymius ibi dicit. Christus quidem surrexerat priusquam angelus descenderet. Lapidem vero reuoluit angelus propter mulieres vt sepulchrum viderent vacuum ac resurrexisse crederent. Quemadmodum enim natus est seruatis integris claustris virginis, ita quoque resurrexit seruatis integris monumenti signaculis. Alij negant Christum intrasse ad discipulos ianuis clausis, sed quod vel aliò intrauit, vel Angelus fores patefecit. Sicuti Petro patefecit in carcere Herodis Act. 12. vel ipsę portæ cesserunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt vt Christus intraret: vel cum essent corpora solida Christi virtute fuerunt rarefacta: ita tenent multi hæretici nostri temporis vt refert Feuardentius. Negant enim aliqui vt VViclephus antiquus hæreticus, & Rodolphus Gualterus modernus duo corpora posse esse simul etiam per Dei potentiam. De hoc alias in quarto: tractatur atque in physicis. Quod ianuis clausis intrauit apertissime dicit Ioannes Euangelista cap. 20. Vbi dicit Euthymius. Ad vesperam venit quando magis timebant: & cum simul essent congregati, & quidem ianuas non pulsauit ne turbarentur, sed clausis illis introiuit tanquam Deus, & quasi corpore suo leui iam & subtili ac immortali effecto. Caluinus & Brentius negant Christum reseruasse in carne sua cicatrices clauorem & lanceæ, negantque quod cum illis veniet ad iudicium. Sed aperte habemus ex Lucæ. 24. quod præbuit eis manus & pedes vt trangerent & cognoscerent ipsum esse Vbi & Euthymius. Quomodo ab his eum cognoscere poterãt? quia clauorum adhuc ferebant foramina. Ioannes. 20. Thomas ex locis clauorum & lanceæ in latus volens certificari audiuit à Christo, infer digitum tuum huc & vide manus meas, & affer manum tuam & mitte in latus meum. Audierat enim (ait Euthymius) vt apparet à condiscipulis, quod manus ac latus suum eis ostendisset.

De eo quod habebit cicatrices in die iudicij, satis apparet ex Ioannis 19. dum reddit rationem aperti lateris, quod videbunt in quem transfixerunt, quod prophetauerat Zacharias cap. 12. & cap. 13. & dicetur ei quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum. Cum ergo eas seruauerit in corpore etiam ad dié ascensionis quãdo eum angeli interrogabont Isaiæ. 63. quare tinctæ essent vestes, & rubrum eius indumentum, habebit etiam eas in die iudicij. Rationes propter quas illas seruauit habes in Glossa quadam Bedæ, refertur ab Alexandro. 3. p. q. 22. M. 2. ar. 2. §. 2. Qui tota illa quæstione & in. 20. præcedenti ad longum tractat materiam resurrectionis Dominicæ. Tractat eandem & Thomas. 3. item parte à quæstione. 53. vsque ad. 57. Duo argumenta quibus Christus suã resurrectionem probabat placet annotare. Primum est per tactum de quo vide in. 3. li. d. 8. p. 2. ad tertium argumentum. Et si contra hoc arguas ex Gregorio in homilia octauæ Paschatis dicente. Corrumpi necesse est quod palpatur. Scotus in. 4. d. 49. q. 13. ad primum argumentum dicit quod hæc propositio non est necessaria.

ria. Potest enim cælum palpari à digito resistendo tactui, non tamen immutando per aliquam qualitatem sensibilem quod palpatur secundum qualitates sensibiles immutãdo tactum, bene est corruptibile sibi derelictum. Tenet autem Scotus tam de Christi corpore quam de alijs glorioſis, quod sunt incorruptibilia non à se sed à causa extrinseca, nempe à diuina manutenentia. Aliud argumentum fuit comestio. De qua dicit idem Scotus lib. 2. d. 8. quod per se non est efficax argumentum sed cum alijs bene probat. Quoniam Angelus Raphael in corpore assumpto videbatur comedere, qui tamen verè non comedebat. Tobiæ. 12. sed si per talem comestionem Christi corpus augebatur est dubium. Alex. 3. p. q. 22. ad finem tenet quod non, sed quod cibus assumptus resoluebatur in aërem, sicut aqua per solis radios, & ita intelligit Augustinum dicentem, quod in spiritualem naturam conuertebatur hoc est respectu materialitatis quam habebat: neque tamen comestio Christi fuit propter hoc phantastica, sed quia opus non est ad veram comestionem quod ex cibo corpus nutriatur, & augeatur, vt patet in eis qui cibum susceptum protinus euomunt aut in secessum egerunt, sed requiritur quod corpus virtute animæ cibũ ipsum diuidat, & atterat in ventreq; traijciat, quod angelis non competit. Scotus citatus non reputat inconueniens quod corpus glorioſum conuertat in se corpus non glorioſum, sicut potest esse cum eo simul in eodem loco: & quod per talem conuersionem augeatur sine hoc quod corpus nutritum corrumpatur. Exemplũ est, si alicui puero daretur corpus glorioſum quod tale posset fieri maius, & auctius, in hac Scoti opinione dici deberet ex consequenti, quod totus cibus conuerteretur in corpus glorioſum, & nihil verteretur in fæces. Neque propterea corpus Christi haberet sanguinem superfluum, quia sicut neque totus sanguis est de necessitate subsistẽtiæ corporis, ita neque quælibet gutta sanguinis superueniens est de superfluitate. Iré neque haberet ex hoc necessitatem comedendi, sed ex quo dispensatiue comedit, actum est de cibo quod ipsi cibo erat conueniens, & Christi corpori non repugnabat.

Resurrectioni attribuitur nostra iustificatio, sicut passioni. Ita docet Paulus. Roma. 4. Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Quomodo attribuatur est dubium, quia passioni attribuitur vt causæ meritoriæ & satisfactoriæ, *Propoſi. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

satisfactorię, sed resurrectio nō fuit meritoria, quia post mortē non amplius fuit meritum, & satisfactio. Alexan. 3. p. q. 10. M. 2. articu. 2. distinguit quia potest resurrectio considerari vt est in re, vel vt est in anima, vt in anima iustificat vt amata & credita, sicut habes supra. d. 19. p. 1. Quod si verborū Pauli contextus aspiciatur hūc tēdebat, de fide qua iustificatus fuit Abrahā loquens, dum in spem contra spem credidit. Nobisque sicut est necessaria fides passionis eius, ita est & resurrectionis. Hoc modo considerando, prout videlicet est in anima, causa est iustificationis dispositiue, quia disponit ad illam. Alio modo consideratur vt est in re: Hoc modo est causa exemplaris. Dixit namque Paulus. Rom. 6. Consepulti sumus cum illo per baptismum in mortem, vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitę ambulemus. In qua autoritate Paulus expresit illos duos motus qui sunt in iustificatione & ambo sunt à Deo, scilicet expulsio culpę, & habet se vt terminus à quo infusionis gratiæ & infusio gratiæ habēs se vt terminus ad quē expulsionis culpæ, vide Bona. de illis in. 4. d. 17. nu. 10. Denominatur iustificatio ab infusione iustitiæ gratificātis, id est gratiæ faciētis hominē iustū. Sicut dealbario dicitur à termino ad quē & non à termino à quo. Expulsio culpæ quando morimur peccato attribuitur passioni & morti Christi, tanquam signo mortis nostrę: infusio gratiæ, seu iustificatio Resurrectioni tanquam signo etiam. Quamuis enim non sit vna sine altera, & vtriusque tam passio, quam resurrectio sint causæ efficientes, tamen expulsio culpæ per passionem, iustificatio per resurrectionem magis exprimuntur, & exemplantur. Ideo dicit citatus Alexan. quod quia passio est causa iustificationis, sed resurrectio causa, signum & complementum magis attribuitur iustificatio resurrectioni. Cum enim sint causæ instrumentales effectiuæ per quas diuina virtus principaliter, & Christus homo secundario nostram efficiunt iustificationem, resurrectio iustificationem ipsam complet, quia iustificatio vitæ præsentis perficitur & completur per liberationem à miseria, quæ liberatio fit per gloriam dicente Paulo. Rom. 8. ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in gloriam filiorum Dei. Cuius liberationis efficiens & exemplaris causa est resurrectio Christi, qui & reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis sue Philipp. 3. Ponit Alex. illa. q. & M. citato diuersos effectus, & diuersas

uersas causalitates, vt liberationis à lymbo fuerit causa descensus Christi ad patres, gloriæ accidentalis quæ habetur in visione humanitatis, ipsa resurrectio, fœlicitatis quæ habetur ex consortio Angelorum, & amænitatis loci Paradisi, ascensio Christi.

Christus Dominus post dies quadraginta à sua resurrectione in eadem carne quam assumpserat abijt & ascendit propria virtute in cælum. Hæc est de fide, & habetur eius ascensus in symbolo Apostolorum & Act. 1. Præbuit seipsum viuum post passionem suam per dies quadraginta apparens eis. Appelles negauit Christum resurrexisse cum carne, & cum illa ascendisse. Contra quem est quod in carne visus est ab apostolis ascendere, Marci vltimo. & Act. 1. & ibi. 7. vidit Stephanus cælos apertos & filium hominis à dextris virtutis Dei, ergo in cælo est homo habens carnem quā assumpsit. Quòd propria virtute ascenderit, probat Alexand. 3. p. quæst. 23. M. 2. ex Isaiæ. 63. Quis est iste qui venit de Edom gradiens in multitudine virtutis suæ. Ex Micheæ. 2. Ascendet pandens iter ante eos. Ad hoc exponit Bonau. hac distinct. num. 4. id Ioan. 3. Nemo ascendit in cælum, id est, virtute propria, nisi qui descendit de cælo. Virtus propria qua ascendit est duplex vna diuina: alia est voluntatis humanæ, qua voluntate anima gloriosa mouet corpus glorioſum secundum quod ipsa vult. *Proposi. 7*

Locus in quem Christus ascendit fuit cælum Empyreum, ita quod Christi corpus infra cælum ipsum Empyreum sit. Hæc est sententia Alexandri 3. par. q. 23. M. 6. Contrarium tenet Thomas 3. par. quæst. 57. art. 4. & ibi Caietan. vult enim Thomas Christum esse super cælum ipsum Empyreum, & sic non esse in loco, neque etiam in vacuo. Alexander verò è contra, quòd verè sit intra concauum cœli sed superior tam dignitate quàm loco super omnem principatum, & potestatem, virtutem & dominationem, & omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. Ephes. 1. Cum Alexandro tenet Bonau. lib. 2. d. 2. num. 34. dicens quod Christus in Empyreo cæteros antecellit tam Angelos, quam homines & loco & dignitate, post ipsum credimus beatam Virginem super omnes alios, deinde cæteri ordinantur secundum dignitatem ipsorum. Hæc Bonau. Et ponit exempla si imaginemur vt sunt pisces in aqua, aues in aere, non tamen quod sint corpora sanctorum sicut in solario, vel vnius pedes directè super caput alterius, sed sicut si esset mōs rotundus, & *Proposi. 8.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquis sit in culmine, & alij circum circa. Ad hoc debes aduertere omnes cælos sicuti aquam & aerem, suam habere latitudinem, & altitudinem. Cęterum autoritates sonantes ipsum esse super omnes cælos vt Ephes. 4. Ascendit super omnes cælos vt adimpleret omnia. Heb. 7. excelsior cælis factus. exponendæ sunt de excellentia dignitatis, non de excellentia locali, sic quod pedes Christi sint suprà conuexum Empyrei: vel intelligendo localiter, debent intelligi quòd ascendit super omnes eos vt sunt locabiles, ita quòd suprà caput Christi non sit aliquid locabile in cæli Empyrei altitudine.

Argumen.

SECVNDA PARS HVIVS TERTII DE VIRTVTIBVS, DONIS, atque præceptis.

Distinctio vicesima septima de substantia fidei, de eius subiecto: si est virtus sine caritate.

FIDES capitur tripliciter: vno modo, pro habitu fidei qui potest esse cum caritate, & sine illa. Alio modo pro obiecto fidei, id est, pro illo quod credimus, sicut in Symbolo Athanasij. Hæc est fides Catholica, quæ vocatur fides obiectiua: prima vocatur formalis. Tertio sumitur pro ipso actu fidei, id est, pro actu credendi; de quo Augustin. citatus in litera, cap. Notandum. Quid est fides, nisi credere quod nõ vides? De actu Paulus Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbũ Christi. De habitu Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. De obiecto. 1. Timoth. 4. Enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ quam assecutus es. Habitus verò vel est infusus à Deo, vel acquisitus à nobis, vt ex Damasceno libr. 4. deduxit Alexã. 3. p. q. 74. M. 2. Similiter potest actus procedere ab altero illorum. Alias acceptiones fidei habes in eodem Alexandro ibi M. 1. & post eum in Bona. q. literali. Magister in litera tres posuit sumptas ex glossa Augustini super illud Roma. 1. Iustus ex fide viuit. Vnam, pro eo quo creditur & est virtus: aliam pro eo quo creditur & nõ est virtus. Hæ sunt acceptiones fidei habitus formati, videlicet, & informis. Tertiam pro eo quod creditur. Hæc est pro obiecto. Hanc glossam non potui inuenire in Augustino, refertur verò ab Alex. vbi supra. M. 1. item omnes textus Magistri legũt in acceptione 2. quod creditur. Alex. legit, quo, & est verior lectio. *Propos. 1.*

Necessarius est homini viatori ad salutem habitus fidei à Deo infusus, ita quòd sine illo nullus saluetur. Hæc est de fide ad quã *Propos. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vide supra in.1.d.17.& in.2.d.26. autoritatem Concilij Tridentini de necessitate habitus charitatis, fidei, & spei. Nam omnes tres complectitur. Probatur.11. Hebr. Sine fide impossibile est placere Deo. Ephes.2 Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donũ est. Ratione sic. De fide est quòd paruuli baptizati placent Deo, sed nõ placent per actum fidei, quia non habẽt vsum rationis, neque per habitum fidei acquisitum, quia erat generandus ex actibus, ergo per fidem infusam. Consequentia probatur ex citato Paulo, quòd sine fide impossibile est placere Deo. De hac vide Alex.3.p.q.78.M.1.

Proposi.3. Habitus fidei infusæ datur à Deo, vt actus credendi sit intensior, & perfectior in assentiendo quam esset sine illo, atque vt talis actus sit certus contra errorem. Hæc conclusio si bene perpendatur est Scoti hac.d.litera.F.&.G. Ad quam oportet meminisse de necessitate gratiæ in libro secundo.d.28.p.4.contra errorẽ Pelagij, dicentis gratiã non esse necessariam, nisi vt facilius operemur quæ per liberum arbitrium possumus. Quod verbis & terminis scholasticis ita dicetur. Gratia nõ est necessaria ad substantiam actus, sed ad modum: quem Pelagij errorem ibi reiecimus per duo concilia. Similiter in hac cõclusione dicimus, quòd habitus fidei infusæ est necessarius, & quo ad modum, & quo ad substantiam actus. Quoniã per eum homo faciliter assentit contra duritiem intellectus, & firmiter atque certo contra errorem. Nam assensus, vt dicit Scotus hîc, non est totaliter à voluntate. Notanter dico hanc esse de mente Scoti, quoniam quidam Thomista imponit ei, quòd solum ponat talẽ habitum propter modum actus, & non propter substãtiam. Sed quòd Scotus propter certitudinem & infallibilitatem ponat, potest ex hac.d.probari citata litera. G. & in solutione ad primũ principale. Et in quod lib.14.litera. G. vt in sequẽti.d.p.9. dicetur in secunda differẽtia fidei infusæ ab acquisita. Cum Scotus hac.d.facit argumentũ, ꝙ deceptio siue error non se tenet ex parte habitus, neque ex parte assensus, sed ex parte obiecti falsò præsentati, ergo nõ est certior quantum ad decipiendum habitus infusus quam acquisitus. Post quod argumentum subdit, quòd si propter certitudinem maiorem velitis dicere esse necessariam, soluatis argumentum, non est intelligendus fuisse ipse ab argumento conuictus, quoniam

Soto libro 2. de natura & gratia, c.8.

niam est recurrendum ad obiectum formale, virtutẽ cuius habitus infusus credit, & est aliud ab obiecto habitus acquisiti, de quo obiecto in.d.sequenti, & Scotus ipse in citato quodlib. & secũda differẽtia, dicit quòd fides infusa inclinat virtute luminis diuini, non sic fides acquisita. Non ergo Scotus glossabit Paulũ Ephes. 2. Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis; donũ enim Dei est, ꝙ sit donũ propter modũ actus, videlicet propter maiorem perfectionem & facilitatẽ solum: sed glossabit & intelliget etiã propter substantiã actus. Ita Scotus, neq; in hac parte, neque alibi sensit cum Pelagianis extollendo vires naturales, quod illi aliqui Salmanticẽses Theologi sæpe conati sunt imponere. Probat quidem Scotus citato iam loco non posse nos probare, & demõstrare ratione naturali fidẽ infusam esse necessariam, & actus inesse huic vel illi. Ad quod sunt aliquæ persuasiones. Per solam fidem acquisitã possumus credere singulis articulis; ergo & omnibus. Antecedens probatur. Fides infusa amittitur per hęresin, sed hæretici negant aliquẽ articulum, & credunt alios; & hoc nõ nisi per fidem acquisitam. Consequẽtia probatur, quia nõ repugnat fidei acquisitæ credere omnes articulos, quia omne verũ vero consonat. Confir. quia si puer non baptizatus nutriretur inter fideles, crederet omnia quæ puer fidelis, & non per fidem infusam, ergo per acquisitã. Verba Augusti.13.de Trinit. quæ refert Magister in litera.a.c.1. Notãdũ ꝙ fidẽ videt quisq; in corde suo & eã tenet certissima scientia ab Scoto tã hac.d.litera.K.q̃ quod lib.14.litera etiã.K. dupliciter exponũtur. Vno modo ꝙ loquitẽ de habitu, put est in anima, & presens in memoria, quia si posset anima exire in actũ haberet scientiã de fide sua, qa verò nõ potest sine phantasmate & illius habitus nullũ est phãtasma, scit illum habitualiter, quia habet vnde sciat cũ non fuerit impedita, nõ tamen actualiter. Vnde & addit citato quodlib. ꝙ quis, & quando secundũ fidẽ infusam tẽdat, neq; ipsemet tendẽs scit; neq; alius, neque aliquis certitudinaliter experitur. Et hac.d.ante literã. C. ꝙ ille habit⁹ inclinet ipsum in verũ simpliciter, hoc credit. Secũdo, ꝙ Augustin. loquitur de actu fidei, quẽ quisq; credens videt esse, & si nõ credit, videt nõ esse. Sit ergo certissimũ omnib⁹ Scotũ non æquiparasse in credẽdo, & in certitudine fidẽ infusam acquisitæ, neq; argumenta suafacta ad probandum nos credere &

Argumẽtum.

Facit ad incertitudinẽ gratiæ et fidei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habere fidem acquisitam, & quòd infusam non possumus demõstrare, sunt detorquenda vt voluerit dicere, quòd æqualiter credimus per acquisitam, vt per infusam. Longè ab hoc intellectu erat doctor subtilis, qui apertè fatendo infusam fidem credere virtute luminis diuini refutauit oppositũ, scilicet, q̃ fide acquisita possimus credere sicut oportet. Habitus namq; fidei infuse inclinans in omnia credibilia virtute luminis diuini quod participat, credit sicut oportet. Habitus acquisitus quia non inclinatur in omnia credibilia, sed in hæc, aut illa quorum ipse est habitus, & innititur alteri lumini quam diuino, nõ credit sicut oportet. Per hęc potest haberi intellectus Canonis tertij sextę sessionis Concilij Tridentini, dicentis: Si quis dixerit sine præueniente Spiritus sancti inspiratione atq; eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit. Nam cum homo per fidem infusam eleuetur supra naturam suam, vt potes videre in Alexãdro 3. p. q. 74. M. 2. in tertio argumento. Et in Bona. hac. d. num. 50. actus etiam procedens ab hac fide est supra naturam, ideircò requirit talis actus adiutorium Dei speciale: sed cum actus credendi, vt homo iustificetur non solum sit Christiani peccatoris habentis fidem infusam, sed etiam infidelis adulti audientis prædicationem, talis vt credat sicut oportet, indiget diuino adiutorio speciali, ipsum illustrante, vt credat sic verbis, & articulis sibi propositis, quòd actus ille credẽdi illis articulis explicitè, credat implicitè, & se virtualiter extendat ad omnia credibilia de Deo, & credat non in persuasibilibus & doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in virtute Dei, & doctrina spiritus. 1. Corinth. 2. Est ergo credere sicut oportet, credere omnia credibilia virtute luminis diuini, quamuis in adultis prærequiratur proponens illa: vt videbitur sequenti distinctio. p. 2. Propterea dixit Sanctus Bonauentura, hac distinct. numero. 55. quòd credens ex persuasione humanæ rationis, etiam si secundum illam assentiret omnibus articulis non habet virtutem fidei. Quod est dicere in sensu, non credit sicut oportet. Vbi & annotabis quòd Bona. respõsurus argumẽto, q̃ fides informis posit esse ex acquisitione, quia potest quis credere ex acquisitiõe omnib⁹ articulis, nõ fugit argumẽtũ, negãdo q̃ sicut creditur aliquibus, possit credi omnib⁹, sed fugit argumen-

Habitus fidei infuse prout est cum caritate vocatur fides formata & est virtus theologica. Magister in litera. Ratio quare vocatur formata est, quia caritas est forma virtutum vt ex Ambrosio deducit Magister. Neque est intelligenda forma vt in naturalibus quia vna virtus non est subiectum alterius virtutis, neque similiter eius actus est subiectum actus alterius. Nã cũ habitus distinguantur per actus: & actus per obiecta, vnaquęque virtus suũ habet peculiare obiectum à quo specificatur, & per quod est in suo esse formali: Sed pro tanto dicitur esse forma virtutum, quia cum virtus faciat habentem & opus ipsius habentis virtutem bonum, aliquo modo omnes virtutes habent bonum pro obiecto, puta hoc particulare bonum, aut illud: Caritas pro obiecto habet bonum infinitũ, qui est Deus. quoniã ergo caritas ordinat actus aliarum virtutum in Deum dicitur omnium virtutum forma, vide Bona. in hoc. 3. distin. 36. quæstio. vltima. Dat namque forma esse, & operari in naturalibus, à simili caritas dat alijs virtutibus, & actibus earum esse acceptos Deo, & meritorios. Vnde ipsa caritas complet bonitatem aliarum virtutũ. Est enim quadruplex bonitas vt patet in. 2. distin. 7. p. 4. Alias tres bonitates caritas complet, perficit, & ordinat in vltimum finem qui est Deus. Ad hoc vide Alex. 3. p. quæst. 64. M. 4. & Thom. 2. 2. quæst. 4. arti. 3 & 4. Scotum quodlib. 17. litera, 1. Neque solum caritas informat actum fidei & aliarum virtutum moralium ordinando in finem Deum & faciendo acceptabilem, verum dat actui modum vt, scilicet, sit intẽsior, & perfectior, promptior & delectabilior. Nam si actus aliarum potentiarum cooperante sola voluntate sunt perfectiores & intensiores, multo magis erunt ipsa cooperãte cum caritate. Imo & habitus fidei dicit Ricardus hac. d. arti. 5. quæst. 1. perficitur caritate, vt intellectus habentis caritatem sit aptior ad actum fidei & quãto aptior ad actũ tanto cæteris paribus habitus ipse fidei habet in intellectu perfectius esse. Hoc & de alijs habitib⁹ dici posset, atq; in hoc adduci id euangelij Matt. 11.

Proposi. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

11. iugũ meum suaue est & onus leue, hoc est, habenti caritatem actus virtutum sunt suaues, & leues ad ferendum. Iuxta id. Psal. 118. Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meũ, scilicet, caritate: non habenti caritatẽ arcta est via. Si petatur an virtutes intellectuales habeant formam. Dico quod vel non habent formam proprie, vel saltem est difficile assignare præter lumen intellectus. Declarato quare caritas dicatur forma virtutũ probatur conclusio. 1. ex Paulo ꝙ caritas sit forma. 5. ad Galat. In Christo Iesu neq; circuncisio aliquid valet, neq; præputiũ, sed fides, quę per caritatẽ operatur, sed illud per quod res operatur est forma, igitur caritas est forma fidei. Possunt verba Pauli intelligi tam de actu quã de habitu, nã habitus concurrit ad actũ, & tam habitus inclinans quã actus cum caritate multũ valent in Christo. Quod sit virtus patet ex Aristo. 2. Ethic. ca. 6. virtus hominis, est habitus à quo bonus efficitur homo, & quo bene suum opus ipse reddet efficietq;, Sed talis est fides formata ergo est virtus. Quòd sit theologica patet quia virtutes theologicę habent pro obiecto immediato Deum, sed fides formata habet Deum pro obiecto immediato, ergo est virtus theologica. De minori, & quomodo Deus sit obiectum sequenti. d.

Propos. 5 Fides informis, hoc est fides sine habitu caritatis, inuenitur & est in malis Christianis, non autem in errantibus pertinaciter circa credibilia. Hęc conclusio est media inter hæresin Lutheranam dicentem per quodlibet mortale peccatum amitti fidem: & inter Durandum hac. d. quæstione nona probãtẽ quod in hęreticis remaneat fides. Contra quos est definitio Concilij Trident. sessione. 6. ca. 15. dicentis. Asserendum est nõ modo infidelitate, per quã & ipsa fides amittitur sed quocunq;, alio peccato mortali quanuis nõ amittatur fides acceptam iustificationis gratiam amitti. A qua definitione patrum nescio quomodo elabi posset Durandus, cum hæresis sit species infidelitatis, & patres non distinxerint de infidelitate, nisi forte dicere vellet non quamlibet speciem infidelitatis intelligere concilium sed talem quæ omni modo fidei opponatur. Nam dicit quod sicut scientia secũdum habitum potest stare cum actu erroris circa aliquod scibile; ita habitus fidei cum errore actuali circa aliquod credibile. Sed non video quomodo foret tuta euasio. Magister in litera cap.

cap. Notandum. dicit quod si homines ex fidelibus infideles fiũt perit ab eis fides. Quomodo pereat docet Scotus hac. d. soluendo. 3. principale, non quod error corrumpat habitum, qui sicut à Deo solo creatur, sic ab ipso solo annihilatur, sed demeretur errans quod Deus conseruet talem habitum. Dicitur autem error pertinax quãdo est notum erranti quod illud quod discredit est de fide, quia cum nõ velit captiuare intellectum in obsequium fidei; dicitur pertinax. Neque est necessarium quod sciat se errare quia talis error cognitus error non esset circa fidem, quæ est de inuisibilibus. Contra Lutherũ vltra citatum cap. est Canon. 28. eiusdẽ sessionis dicens. Si quis amissa per peccatum gratia dixerit simul & fidem amitti, aut fidem quæ remanet non esse veram fidem, licet non sit viua, aut eum qui fidem sine caritate habet nõ esse Christianum: anathema sit. In hoc est Iacobus cap. 2. Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? ergo potest esse fides cum malis operibus. Facit & Paulus. 1. Corin. 13. si habuero omnem fidem caritatem autem non habuero nihil sum. Ratione sic quia dato opposito per quodlibet mortale esset homo hæretícus, quæ assertio esset hęretica, quam tamen non fuit veritus concedere Bucerus hęreticus cuidam doctori Maluẽde secum disputanti: cum tamẽ fuisset damnata per Gregorium vndecimũ. Ex hac infertur primò ꝙ in triduo mortis Christi fides Ecclesię non manſit in sola Virgine quia tunc erat fides infusa in paruulis Iudęorum circuncisis; & in sanctis patribus in limbo quia non errabant, neq; habebant claram visionẽ, per quam fides euacuatur dicente Paulo. 1. Corin. 13. Cum venerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est. Vocat cognitionem fidei cognitionem ex parte subdens, videmus nunc per speculũ in ænigmate, tũc autẽ facie ad faciẽ: Nunc cognosco ex parte tunc autẽ cognoscam sicut & cognitus sum. Erat etiam in Samaritanis quos Christus cõuerterat Ioan. 4. & in alijs fidelibus qui aberant à Hierusalẽ, neq; potuerunt tã cito scire eius mortẽ vt discrederẽt. Ad eccle się ceremoniam quę reseruat candelam in die cœnę ob memoriã virginis, dico quod illa ceremonia tantũ probat, ꝙ ex ijs qui cũ Christo cõuersabãtur omnes defecerũt vt apostoli, qui & fugerũt eo relicto Matt. 26. nõ sic virgo defecit neq; fides ei? extincta fuit

Corol.

Imo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Imõ de lege ordinaria non potest ecclesiæ fides in vno solo manere, quia ecclesia est collectio multorum, & vniuersi corpus, non vnum membrũ primę Corinth. 12. Sequitur secundo quod qui timore pœnarum Christum negat, neque animo discredit, quamuis grauissimè peccet non amittit fidem infusam neque est apostata à fide, neque incurrit excommunicationem latam contra hæreticos, quamuis ecclesia quæ de occultis non iudicat, ipsum pro hæretico condemnabit. Aliqui etiam doctores tenent quod Petrus quando negauit non amisit habitum fidei quia animo non discredidit iuxta id Luc. 22. Ego rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua. Quę verba intelliguntur de Petro, & de successoribus. Sed de successoribus iudicialiter, in quantum Papa iudicat aliquid tenendum ab ecclesia tanquam de fide. De Petro vero iudicialiter & personaliter, ita quod ipsa persona Petri neque etiam erraret in fide. Similia verba sunt dicta apostolis pro successoribus iudicialiter, pro se personaliter & iudicialiter Ioan. 14. Alium paracletum dabit vobis vt maneat vobiscum in æternum Spiritum veritatis. Et infra. Paracletus autem Spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia & suggeret vobis omnia quęcũq; dixero vobis. Ita quod successores apostolorũ nõ possint iudicialiter errare in Concilijs, definiẽdo quæ sunt fidei, & in. c. 17. extẽdebat Christus suã orationẽ ad eos qui crediturí erant per Apostolos. Pro ipsis apostolis & iudicialiter & personaliterã quoad doctrinã quam quoad gratiã, vt als aduentu spiritus sancti per mortale peccatũ nunquã illa amitterent. Ex quibus error Abbatis Ioachim conuincitur dicẽtis apostolos nõ prędicasse euãgeliũ iuxtã spiritualẽ intelligẽtiã, sed tantum secundũ literam: quia hoc dato vel non intellexissent euangeliũ: vel mali fuissent & peccatores, nõ docentes seruare quę Christus mãdauit Matt. vlt. & in peccato suo mortui: neq; venisset Christus iterũ vt acciperet eos ad se Ioã. 14. ex qua promissione colligũt aliqui doctores q̃ interfuit præsens in morte cuiusq; Apostoli. Paul. itẽ dixit. 2. Corin. 3. Idoneos nos fecit ministros, non testamẽti nõ literæ sed spiritu, litera enim occidit spiritus viuificat. Hugnostici vt dicit Hireneus li. 3. cap. 1. docebãt cęteros apostolos dõptorum Paulo errores prędicasse & mẽdacia: Ebionitę Paulũ eõtumelijs afficiebãt, & tãquã apostatam

Corella. 2.

Vid d. se. p. 1.

statã reijciebãt qui tamẽ vas electionis vocatus est act. 9. & illi est dictũ. 2. Corin. 12. Sufficit tibi gratia mea, Carpocratani se apostolis meliores & sapiẽtiores autumabãt: Marcionistę se emẽdatores apostolorum gloriabantur: Libertini qui è schola Lutheri, Zuinglij, & Caluini prodierũt de apostolorũ epistolis quæ essent apochryphę quæ canonicæ sibi iudiciũ vsurpabãt. Bullingerus factũ Ioannis ad adorandũ angelum Apocaly. 19. & 22. vocat peccatũ apostasiæ. Qui omnes prędictis autoritatibus reuincũtur. De quorum confirmatione vide & sup. d. 3. p. 13. & 14. Ad. Ioannis adorationẽ expende literã apocalyp. quia ca. 1. per angelum dicuntur factę reuelationes Ioanni. Et capit. 22. Ego Iesus misi angelum meum testificari hęc vobis in ecclesijs: qui tamẽ angelus repręsentabat Christũ dicẽs. Ego sum alpha & primus & nouissimus. Ioãnes licite adorabat quia adorabat Christũ repræsentatũ, ipse a adorationẽ exuit personã Christi & dixit se angelũ.

Propos. 6.

Fides informis est vera fides & ex cõsequẽti vera virtus quòd sit vera fides docuit Concil. Trid. canone citato ad præcedentẽ. Quod sit virtus videtur esse contra multos Doctores. Primo contra Magistrũ. hac. d. quem sequuntur Bona. hac. d. arti. 2. q. 1. Ricar. arti. 4. q. 2. Tho. 2. 2. q. 4. art. 5. & 1. 2. q. 65. artic. 2. Sed si bene perpendantur horũ doctorum verba nil agunt contra conclusionẽ. Vnde ipse Bona. distinxit de virtute proprie dicta quę, scilicet, perducit in finẽ, & hoc modo nõ est virtus, quia non peruenitur ad finẽ per eam. Alio modo est virtus quæ perficit potentiã circa opus difficile, & hoc modo fides informis est virtus. Hęc distinctio fuerat Alexandri. 3. p. q. 74. M. 3. Alij etiã doctores in sensu tendunt ad hanc distin. sed cum Concilio eam absolute veram fidem nuncupiet placuit mihi absolute verã virtutem vocare. Nam si caritas non dat fidei aliquid essentiale & intrinsecũ vt sit vera fides, neq; dabit tã ipsi fidei, quã alijs virtutibus moralibus & intellectualibus vt sint veri habitus & per consequens veræ virtutes. Secundo quia si peteretur à philosopho naturali vt ab Arist. sitales habitus facientes homines bonos & opera eorũ bona in ordine ad humanã felicitatem essent verę virtutes clarissime responderet quod sic, & q̃ eis nihil intrinsecũ deesset ad veras virtutes. Cũ ipse. 1. Ethicorũ. 10. & libr. 10. cap. 6. tractans de hominis felicitate dicat quod consistit in operatione secundũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtutē, ergo perfectio quā dat caritas alijs virtutibus ordinando ad finē Deū, est essentię virtutū extrinseca. Sancti qui negant eā verā fidem vt Gregorius hom. 29. super euangelia dicens. Vera fides, est quę in hoc quod verbis dicit moribus non contradicit. Et qui negant veram virtutē in alio sensu loquuntur, quam Lutherani. Nam verum dupliciter dicitur sicut perfectum: primo id quod retinet suam speciem, quamuis non retineat omnem perfectionem quam potest secūdū speciem habere: Alio modo quod retinet totam perfectionem debitam speciei, sicut vinum iā acescens est verum primo modo & non secundo modo. Nostra conclusio loquitur primo modo. Alij sancti Doctores loquuntur secundo modo. Est apud Rhetores locus ab effectis; Ita quod per effecta quæ subsequuntur res dicitur esse, vel non esse. Vnde Primus 2. Æneid. apud Virgilium ex eo quod Pyrrhus ei filium Politem ante oculos trucidauit sic dixit.

At non ille satum quote mentiris Achille,
Talis in hoste fuit Priamo-

Ecce negat ipsum filium Achillis & in. 4. dixit Dido Æneæ.

Nec tibi diua parens, generis nec Dardanus autor
Perfide sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hircanæq; admorunt vbera tigres.

Quia igitur peccator nō potest operibus fidē probare, à qua ipsa opera discordant negātur habere verā fidē. Vt Ioā. 8. dixit Christus pater meus glorificat me quē vos dicitis, quia Deus vester est, & non cognouistis eū. Ego autem noui eū, & si dixero quia non scio eum erosimilis vobis mendax, sed scio eum, & (id est, quia, vt exponit Theophylactus) sermonē eius seruo. Ad eundē sensum Ioan. 1. c. 2. Qui dicit se nosse Deū (vtiq; per fidē), & mā data eius non custodit mendax est, & in eo veritas non est. Neq; quia sanctis sic loqui licuit quādo nō erat periculū nobis licebit etiam in sensu catholico sine interpretatione propter hęreticos.

Propos. 7. Fides informis est donū Dei; & eadem numero quæ fides formata. Hæc satis iuuatur ad sui probationē ex precedenti, & est Magistri in litera; ita quod recedente caritate, eadē fides manet, & aduenięte caritate, per nouum eius aduentum formatur. Reputat tamē Magister probabile & sine periculo posse teneri, cōtrarium, quod aduentu caritatis qualitas quę erat informis elimi

netur

netur & alia succedat. Sed priorem sententiam cum Magistro tenent. Alex. 3. p. q. 74. M. 6. Bona. & Ricar. hac. d. Thom. 2. 2. q. 4. art. 4. & probatur quia & ex oppositio conclusionis sequeretur hæresis Lutherana, quod non remaneret fides per quā diceretur Christianus, & licet alia de nouo infunderetur vt aliqui dicere voluerunt sicut referunt Bona. & Thom. vel talis nō esset eiusdē speciei cū prima. Vel cū sit prius vnā recedere quia alterā succedere, saltē in illo priori definit esse fidelis. Confir. quia si alio habitu superueniente est fidelis ergo alia & diuersa ratione sunt fideles iustus & peccator, quod est inconueniēs Paulo dicente Ephes. 4. Vnus Dominus, vna fides, scilicet specie nō numero, vt est in litera, vbi Magister pro specie, dicit genere. Neq; videtur rationabile vt bene notauit Bona. quod Deus homini peccāti in sua auersione donū aliquod super infundat. Alij dixerunt manere habitū fidei informis, cū alio habitu fidei formatæ, quia sunt diuersi habitus, sed hoc est inconueniens quia esset tūc habitus informis ociosus & sine vsu. Videntur hi modi dicendi ansam præbuisse Lutheranis. Comparat Bona. caritatē Luci, qua superueniente colores in loco tenebroso illuminātur.

Fides habet pro subiecto in quo sit intellectum. probatur Fidei succedit visio in patria; sed visio est intellectus, ergo & fides. Confirm. quia fides est visio intellectualis dicente Paulo primo Corinthio. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate. Hæc est communis omnium Theologorum. Sed est controuersia, ad quem intellectum pertinet ad practicum vel ad speculatiuum? Alex. 3. p. quæstio. 80. M. 1. tenet quod ad practicum quem ipse vocat rationem affectiuā. Distinguit enim quod ratio speculatiua cogitat de re, vtrum sit vel non sit, & scientiæ speculatiuæ habent pro fine verum, vt verum: Ratio affectiua cogitat de re vtrum fiat vel non fiat, & scientiæ morales habent pro fine bonum vt verum, virtutes cognitiuæ vt fides & prudentia, habent pro fine verum vt bonum, ergo fides pertinet ad rationem affectiuam, seu practicam. Cum Alexandro est Ricardus hac. d. artic. 6. quæst. 2. quia cum finis practicæ sit opus speculatiuæ veritas iuxta Philosophum. 2. Metaph. capit. 1. siue Text. comm. 3. scientia non iudicatur practica, vel speculatiua principaliter ex obiecto, sed ex proximo fine: ita habitus

Propos. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

intellectualis non debet iudicari nisi ex comparatione ad proximũ finem essentialem, igitur fides licet habeat pro obiecto verum sub ratione veri, proximus tamẽ finis est dilectio, ideo enim credimus vt diligamus, & sic fides est intellectus practici. Thomas. 2.2, q. 4. art. 2. tenet quod pertinet ad speculatiuum, quia obiectum fidei est veritas prima, ideſt Deus, qui est summum omnium speculabilium. Sed quia ipsa veritas prima est finis omnium actionum, & desideriorum nostrorum, inde est quod per dilectionem operatur, sicut intellectus speculatiuus extensione fit practicus. Caietanus ibi notat quod diuus Thomas hoc dixit comparando practicum speculatiuo, quoniam altius & verius loquendo fides est altior habitus practico & speculatiuo prę habẽs vtrumq; sicut sensus cõmunis respectu sensuum particularium. Ricardus de sancto Victore dicit quod fides est in intellectu & voluntate. Has tres opiniones siue dicendi modos refert Bona. hac. d. q. 2. & ostendit quomodo quilibet dicit verum.

Propoſ. 9. In dæmonibus non est fides infusa informis de qua loquimur in præsenti. Hanc docent Bona. hac. d. art. 2. q. 3. Tho. 2. 2. q. 5. ar. 2. Ricardus hac. d. artì. 6. q. 3. & est contra Alex. 3. p. q. 74. M. 7. & 8. vult nanq; Alex. quod angelis ante lapsum datus fuit habitus, qui nõ erat fides quia non erat cũ ænigmate sed post lapsum idẽ habitus fuit alteratus, & factus obscurus & cum ænigmate, & sic est habitus fidei, qui tamen ante erat clarus & sine obscuritate de credibilibus. Hoc est valde mirabile quomodo vnus & idem habitus modo sit fides, & ante non fuerit: & quomodo manens idem transeat ex vno contrario ad aliud contrarium. Sed probatur conclusio. Fides informis est donum Dei inclinans in veritatem sub ratione boni vt in præcedenti est dictum? Sed dæmones sunt obstinati in malo, ita quod nihil possunt velle & facere bene, vt est in distinctione septima libri secundi, ergo non habent fidem infusam. Confir. quia talis fides etsi est ociosa & inanis, vt dicit Magister videlicet quantũ ad perducendum in vltimum finem, tamen non est inanis & ociosa simpliciter, quia disponit ad gratiã, & ex ea generatur timor seruilis per quem recedit à malo, & à peccato sed si esset in dęmonibus esset in eis donũ Dei omnino ociosum quod nullo modo videtur dicendum. Confir. 2. ex Iacobi. 2. Dęmones credunt

credunt, & contremiscunt, sed donum fidei non inclinat ad credendum cum murmure & tremore, sed voluntariè, quia cætera potest homo nolens credere non nisi volens, vt autor est Augustinus: ergo talis fides dæmonum est potius coacta, & per signa euidentia extorta, & per consequens non est donum fidei, sed credulitas acquisita. Doctores tenentes hanc conclusionem diuersificantur in ratione, quia Thomas tenens Angelos creatos in gratia dicit ex consequenti, quòd habuerunt fidem cum gratia, tamen eam modo non habent, quia sunt obstinati in malo, & iam in termino simpliciter. Quæ ratio etiam habet locum in hominibus damnatis, vt annotat Caietanus vbi supra Thomas. Qui tenent eos nũquam habuisse gratiam diuisi sunt. Nam Ricardus negat eos habuisse fidem aliquando. Alexander qui dicit eos nunquam habuisse gratiam negat in eis fidem ante lapsum, & concedit post lapsum. Magister sententiarũ negauit eos creatos in gratia, & quòd mali Angeli eam nunquam habuerũt. Qui tamen hac distinct. videtur apertè concedere in dæmonibus fidem informem: & sic opinio nõ fuit ab Alexandro inuenta. Durandus hac. d. q. 9. refert ex tenentibus Angelos in gratia creatos, quòd aliqui teneant ipsos nunquam habuisse fidem, quia non erat necessaria eo quòd ipsis erat euidens quòd Deus nõ potest mentiri, & si aliquod credibile eis reuelaretur, esset etiã euidens quòd non reuelabat Angelus, neque homo, sed ipse Deus: ergo credibilia erant ipsis euidentia, & non credita. Quod dicitur gratiam nõ infundi sine fide, intelligit de adultis hominibus. Non per hæc tibi persuadeas negasse Durandum fidem infundi paruulis. Nã licet tã hic quam. q. 5. videatur dubitare, tamen. q. 6. articu. 2. expressè concedit paruulos baptizatos habere fidem infusam qua Deo placent. Neque suo tempore definitum erat tanquam de fide virtutes in baptismo infundi. Opinatur verò idem Duran. citata quæst. 9. habitum fidei infusæ manere in hominibus damnatis quoad habitum, & quoad aliquos actus. Opinio hæc non est omninò improbabilis, imò supposito quòd dæmones habuissent fidem infusam posset de eisdem etiam probari quod modo habeãt: quia sine pœnitẽtia sunt dona Dei. Rom. 11. hoc est, quòd Deus non pœnitet de donis datis, neque ipsa reuocat semel data quantum est de se: fides informis est donum

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratis datũ manens in peccatoribus, ergo sicut manet in præsentũ manebit in futuro. Neque tale donum est frustra in dãnatis, facit enim ad amplioré manifestationẽ diuinę bonitatis, & magnificẽtię, facit & ad maiorẽ ipsorũ cõfusionẽ. Erit ipsis nõ modica pœna habere habitũ bene inclinantẽ, quẽ tñ respuũt & bonã eius inclinationẽ odiũt. Discernẽtur fideles ab infidelib⁹ in inferno nõ solum per characterem baptismalẽ, verum & hoc habitu infuso. Ex hac opinione Durãdi sequitur inueniri fidẽ absque spe, vide
Propos.10 infra.d.36.p.5. ¶ Fides à Paulo sic definitur aut describitur. Heb. 11. Fides est substãtia sperandarũ rerũ argumentũ nõ apparẽtiũ. Hãc explicat Magister in litera. Alex.3.p.q.78.M.5.arti.2.Bona.& Ricard.hac.d.Tho.2.2.q.4.arti.1. Quãdo dicitur substãtia nõ est ex eo ꝙ sit de prædicamẽto substãtiæ, cũ sit habitus & de prædicamẽto qualitatis, sed dicitur per similitudinem, quia sicut substantia est subiectũ omniũ accidentiũ, & causa existentię eorũdem ita fides est fundamentũ totius spiritualis ædificij, per quã res sperandæ quodãmodo in nobis intellectualiter existunt, & cum existere in nobis non possint nisi per habitũ bonum implicatur in verbo substantia, ꝙ ipsa fides sit habitus bonus. Dicitur argumentũ, quoniã effectus argumenti est conuincere intellectũ. Et sic Magister in litera ponit argumentũ, vel cõuictio. Fides enim conuincit ad assentiendũ ijs quæ nõ videmus: per hoc distinguitur ab opinione, suspicione & dubitatione quæ intellectum nõ conuincũt ad firmiter adhærendũ. Distinguitur etiã à scientia & intellectu, per quos apparent illa, de quibus sunt: ideò Magister in litera cap. Notandũ dicit ex Gregorio, ꝙ apparẽtia non habẽt fidẽ, sed agnitionẽ: & Thomas Ioan.20. Aliud vidit, aliud credidit: vidit hominẽ, & confessus est Deũ. Quod de alijs Apostolis dici oportet, & de B. Virgine, quæ de sua virginitate fidẽ nõ habuit, sed agnitionẽ; tñ credidit se cõcepisse & peperisse Deũ. Per quod explosit error Petri Abailardi dicẽtis, nihil esse credendũ, quod excedat virtutem nostri intellect⁹. Quia si hoc esset verũ, fides nostra foret in sapiẽtia hominũ contra eundẽ Paulũ, 1. Corinth.2. Annotauit bene Alex. tã lococitato, quã in.1.p.q.2.M.3.ar.4.ad.2.ꝙ argumẽtũ siue ratio aliter se habet in Logica ad fidẽ, & aliter in Theologia, quia in Dialectica ratio creat fidẽ: argumẽtũ enim est ratio rei dubiæ faciũs fidẽ: in Theologicis è cõuerso

uerso fides creat rationẽ, vnde est argumentũ faciens rationem. Quanto magis quis illustratur lumine fidei, tanto est magis perspicax ad inueniendas rationes, quibus probantur credenda. Ad idẽ cum Alexãdro est Scotus lib.2.d.1.q.3. citãs Isaiã cap.7. Nisi credideritis, nõ intelligetis; iuxta aliã translationẽ septuaginta. Vide ad propositũ Augusti. citatũ in litera dicentẽ: Credim⁹ vt cognoscamus, nõ cognoscimus vt credam⁹. Facit in hoc & dictũ Christi Ioã.7. Mea doctrina nõ est mea, sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatẽ ei⁹ facere, cognoscet de doctrina vtrùm ex Deo sit. Denotatur itaq; in hac definitione seu descriptione, (ad quã debent reduci quęcũq; ab alijs doctoribus dãtur) ꝙ fides sit habitus: ꝙ eius subiectũ est intellectus, quia dicitur argumentũ, ꝙ eius obiectũ sint res nõ visæ: ꝙ ei⁹ finis sint res sperãdæ. Ratio quare magis finis fidei ponitur obiectũ spei, quã obiectũ caritatis, datur ab Alex. loco citato in.3.p. respõdendo.5. argumẽto, ꝙa caritas nũquã euacuatur, sed manebit in patria, substãtia autẽ siue fundamẽtũ manet in eo cuius est fundamẽtũ: fides autẽ non potest manere in patria cũ caritate, idcirco nõ dicitur substãtia dilectionis sed spei, quæ spes cũ suo fundamẽto euacuabũtur in patria. Cõueniũt enim in hoc fides & spes, ꝙ vtraq; est rei absentis & fides facit res sperãdas esse in anima, quia nisi præintelligãtur & prænoscãtur nullo modo sperãtur. Cũ itaq; fides, hoc est, fundamentũ corruat & euacuetur, euacuabitur & spes. Nõ sic dilectio quæ est eadẽ de absentibus, & postea præsentibus. Non ponuntur in hac descriptione res timẽdæ, vt æterna supplicia, quæ sunt credita, quia vt dicit Alex. vbi supra, ad.3. argumentum: & post eũ Bona. & Ricar. illa nõ sunt finis ad quẽ fidei. Sed finis à quo: credũtur enim vt ab eis caueamus, nõ vt ad illa eamus. Caussat namq; fides & generat spẽ de bonis æternis, vt procurentur timorem pœnarum, qui est contrarius spei vt euitentur. Est igitur sensus Apostoli secundum Ricardum hac distinctio. articul. 4. q.1. fides est habitus bonus totius spiritualis ædificij fundamentum ordinatus ad res sperandas, manifestatiuus veritatis transcendentis nostræ naturalis cognitionis facultatem. Pauli verba videntur esse de fide formata, nam dicit quòd per eam omnes placuerunt Deo, & sic Magister in litera visus est intellexisse, dicens quòd fides cum dilectione est fundamentum,

sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine dilectione non est fundamentum? Quadrant verò etiam fidei informi quæ licet acta non sit fundamentum, est tamen aptitudine, cum sit principium disponens ad gratiam.

Propos.11 Actus fidei, hoc est, actus credendi tripliciter distinguitur à Magistro ex Augustino in libro de verbis Domini, & super Ioannem. Credere Deo, id est, credere vera quæ Deus dicit: Credere Deum, id est, credere quòd ipse sit Deus: Credere in Deum, id est, credendo amare, & in eum ire quam in vltimum finem ire. Propter hoc dixit Leo Papa (vt annotat Alex 3.p.q.82.M.5. exponendo symbolum Apostolorum) quòd non debemus dicere. Credo in sanctam Ecclesiam, sed sanctam Ecclesiam: sed Anselmus quem idem Alex. refert, dicit oppositum sicut est in epistola ad Philemonem. Gratias ago Deo meo audiens charitatē tuā, & fidem quam habes in Domino Iesu, & in omnes sanctos. Si ergo Paulus dixit fidem in sanctos, ergo dicere possumus: Credo in Ecclesiam. Explicat Alexander motus fidei in sanctos quis sit; & dicit, quòd est motus in conformitatem sanctorum, quantum ad perfectionem vitæ. Quia enim sancti erant Christo conformes diligēdo Christum, diligebat sanctos & seruiebat eis, qui Christo seruiebant. Sic fidem habebat in Christum credendo & amādo, & in sanctos credendo illos esse sanctos, & propter Christum amando. A simili: Credendo in Ecclesiam, est, credere Ecclesiam esse sanctā, & regi à Spiritu sancto, & ipsam amare propter spiritum ipsam sanctificantem, volendo semper ipsius esse membrum Christo capiti incorporatum. Vide si vis & Thomā 2.2. quæst.1. artic.9. ad.4. Ex hac differentia exponendi actum credendi, patet quòd autoritates dicentes saluari credentes in Christum, loquuntur de fide formata, vt Roma.10. Omnis qui credit in illum non confundetur. Act. 10. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent remissionē accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Sed, an isti tres modi sint vnus actus, vel duo? Thom.2.2.q.3.art.2. dixit quòd vnus actus habēs diuersam relationem. Quæ sententia videtur esse Bona. in quæst. literali. Ait enim, quòd licet isti actus possint pertinere ad diuersos habitus, tamen pertinent ad eundem, quia non sic sunt diuersi qui ad habeant ad inuicem ordinem. Nam credere Deum respicit diuinam veritatem, vt obiectū, intelligē formale. Credere Deum vt

vt motiuū, siue vt dicit Thomas, vt obiectum materiale, hoc est, obiectum quod creditur. Nihil enim proponitur ad credendum, nisi secundū q̄ ad Deum pertinet. Credere in Deū dicit vltimū finem, ad quem à voluntate mouetur intellectus ad credendum. Ioan.20. Hæc scripta sunt vt credatis, & vt credentes vitā habeatis. Durandus hac.d.q.7. consentit q̄ in duobus primis est vnus actus quo tenditur in obiectum vt obiectum, & in obiectum per mediū: tertius, quia est à duobus habitibus vult q̄ sint duo act⁹.

Contra hoc arguit Ricardus circa literā, quia peccator dicens: Credo in Deum peccabit, quia mentitur. Respondet, quòd si dicat in persona propria & significatiuè, & secundum proprietatē expositam mentitur. Dicendo recitatiuè ad laudem Dei, non dicit illa verba nisi materialiter nomine Ecclesiæ, & sic non mentitur. Neq; etiam si dicat in persona propria, explicans qualis ipse deberet esse. Vel possumus referre ad interpretationem mandati dilectionis Dei, vt infra.d.27. quia explicat se non habere deos alienos, & velle formali volitione, quòd Deus sit vnus. *Argumē tum.*

Ex actibus procedētibus à fide infusa generatur habitus fidei acquisitæ. Hanc docet Almainus hac.d.q.3. contra Thomā.1.2. q.51. art.4. ad tertiū. Et dicit, quòd opinio Thomæ neq; est vera, neq; faciliter sustentabilis. Facit contra eam duas rationes, quas vide in eo si vis. Sed probo conclusionem. In fidelibus Christianis est fides acquisita genita ex actibus; sed illi actus necessario procedūt à fide infusa, ergo. Maior probatur, quia fidelis factus hæreticus circa vnum articulum amittit fidem infusam, qui nihilominus credit alios articulos, quoniam hæreses non sunt necessario connexæ, neque in illo instanti quo amittitur infusa generatur habitus acquisitus. Nam error non disponit ad fidem, ergo prius habebat acquisitam cum infusa. Minor probatur: quia, si illi actus per quos est genita acquisita non processerunt ab infusa, pari ratione, neq; alius actus ab ea procedet & erit ociosa. *Propos.12*

Contra. Duo accidentia solo numero differentia non possunt esse quin faciant vnum, sed infusa & acquisita solo numero differunt. Hoc argumentum petit quomodo differant, vide infra seq. distin. p.9. quòd specie, sicut notitia intuitiua & abstractiua, licet sint eiusdem obiecti, sunt tamen alterius rationis. *Argumē tum. Solutio.*

DISTINCTIO XXIIII.

De obiecto & certitudine fidei.

Propos. 1. FIDES qua in Christum ędificamur est propriè de non visis; illa verò fides, qua visitata locutione dicimus, nos credere quæ videmus, non est fides propriè, sed impropriè, & ipsa nō ędificamur in Christo. Hanc docet in litera Magister, & vide supra in descriptione Pauli. p. 10. & Alex. 3. p. q. 79. M. 2.

Argumẽtum. Contra hanc est id Ioan. 14. refertur in litera. Nũc dixi vobis, scilicet, quòd (vado ad Patrem) priusquã fiat, vt cum factum fuerit, credatis. Soluitur sicut de Thoma supra. & hic in litera ponit Magister quòd aliud vidit, aliud credidit. Annuntiabat illis Christus mortem suam; exaltationem, aduẽtum Spiritus sancti, quòd quicquid orando peterent, in suo nomine reciperent. Ex istis quando fierent dicit, quòd credent suam diuinitatem, quia annuntiare futura certitudinaliter est proprium Dei dicente Isaia. 41. Annuntiate nobis quę ventura sunt in futurum, & scie mus, quia dij estis vos. Mos enim Beati Ioannis in suo Euangelio est quando loquitur de Christi humanitate, adducere etiam aliquid de diuinitate, in qua est æqualis Patri. Super quæ verba Ioannis dicit glossa ordinaria: Credatis non quod factum videritis, quia non est laus, neque meritum fidei, imò neque fides est de eo quod videtur, sed de eo quod non videtur: sed credatis mẽ filium Dei non noua fide, quia etiam prius crediderant, sed aucta fide & refecta, quia & modo cum hæc diceret parua erat, & cum moreretur nulla. Vbi annota, quòd glossa videtur sentire Apostolos omnes fidem perdidisse. De quo vide præcedenti distinct. p. 5. Coroll. 1. Aliam autoritatem Augustini affert Magister contra se, quæ tamen secum suam affert expositionem.

Propos. 2. Fides non potest esse de ijs quæ omninò ignorantur, quia nemo potest credere in Deum, nisi aliquid intelligatur. Magister in litera. & ponitur hæc alijs verbis sic.

Actus credendi procedens à fide infusa, non potest esse sine aliqua notitia sumpta ex apparentibus. Probatur ex Paulo Romanorum. 10. Quomodo credent ei quem non audierunt? quomodo

modo audient sine prædicante? ergo necessarius est aliquis, qui proponat credibilia, & hoc sine prædicando siue faciendo miracula: quia Ioannes Baptista signum fecit nullum. Ioan. 10. Sed propter suam autoritatem credebat ei turba, & dicebãt vera esse quæ dixerat de Christo, & multi crediderũt in Christũ. Achior viso miraculo conuersus fuit & circuncisus Iudith. 14. Ex hoc mouent Scholastici quæstionem. Si fides infusa exeat in actum sine acquisita? nomine fidei acquisitæ intelligatur habitus acquisitus, re vera talis habitus non est necessarius, & sunt exempla in Scriptura, quia cæcus illuminatus erat Iudæus & circũcisus. qui habebat fidem infusam, & tamen non habuit habitum fidei acquisitæ ad credendum huic. Iste est filius Dei: qui post miraculum audito à Christo, quòd erat filius Dei mox credidit: Ioann. 9. Nathanael, qui erat verus Israelita & fidelis credidit Christũ esse filium Dei, quia ei Christus dixit: Vidi te sub ficu, Ioannis 1. qui tamen prius non habuit habitum acquisitũ. Ratione. quia primus actus credendi fidelium est ab infusa, ante quem non est acquisitus. Sumendo fidem acquisitam pro notitia sumpta ex apparentibus illa est necessaria, vt iam diximus. Hoc modo sunt intelligendi doctores, dicentes fidem acquisitam esse necessariam, quòd videlicet non intelligant habitum, neque actum credendi: sed aliquem actum firmum qui non est fidei Theologicę, sed solum fidei topicæ: quia si præsententur articuli non credun tur, nisi asserantur tanquam credibiles ab aliquo veraci. Quod regulariter ita est. In hunc modum est intelligendus doct. subtilis. dist. 23. litera. B. & dist. 25. quæstio 1. litera. I. & quæst. 2. litera. A. quando dicit, quòd cum fide infusa requiritur acquisita ex auditu ad credendum. Hoc apertissimè patet, quia exemplificat Scotus in infideli existenti in mortali, qui non habet fidem infusam, quia sine caritate non infunditur, qui videndo miracula credit prædicanti: igitur loquens de fide acquisita, nõ intellexit habitum acquisitum, qui generatur ex actibus, neque actum credendi procedentem ab infusa.

Credibilia sic distinguit Magister in litera ex Augustino. *Propos. 3.* Quædã sunt, quæ nisi intelligamus, nõ credimus: quędã quę nisi credamus, nõ intelligemus. Quæ verba exponens Bonauẽ. in. q. literali dicit: quæ intelliguntur priusquam credantur sunt ante-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedentia ad fidem, & ea quæ sunt de dictamine iuris naturalis, sicut Deum esse, Deum esse bonum. Ideò ante hanc distinctionem Augustini dixerat Magister. Quædam fide creduntur, quę intelligũtur naturali ratione; quia vt dictum est in.1.d.1. Deum esse, & Deum esse vnum est demonstrabile, & tamen non intelligentibus demonstrationem est de fide. Quæ non intelligũtur nisi credantur, sunt articuli fidei, qui sunt supra rationẽ. Ad hoc est autoritas Isaiæ.7. Nisi credideritis, non permanebitis: secundum septuaginta interpretes, non intelligetis. Hæc omnia docet Alex.3.p.q 78.M.6.art.6. Idcircò non est mirum si infideles nostram fidem deridẽt, cum non possimus articulos demonstrare. Captiuato intellectu in obsequium fidei, articuli cognoscuntur esse rationabilissimi, iuxta id Psalm.92. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Facit enim fides tria in intellectu. Primũ quòd inclinat in articulos vt credantur, & contraria illis tanquã erronea reijciantur. Secundò facit, quòd articuli videantur esse credibiles, non verò intelligas quòd facit illos euidentes. Aliud quippe est rem esse euidentem, vt sunt nobis euidentia quæ oculis cernimus: aliud esse euidens quòd res est credibilis. Exemplum de iudice damnante innocentem per dicta testium, cui delictum non est euidens, est tamen euidens quòd illis testibus est credendum, & iuxta ipsorum testimonia iudicandum: ita fides facit euidens, quòd articulis sine formidine est credendum, vnde & Ioann.1.capit.5. Qui credit in filium Dei habet testimonium Dei in se. Nec mirum quòd multi non experiantur hanc euidentiam, quia satis est quòd fides de se sit potens generare hanc euidentiam in subiecto dispositò quales sunt fideles magis perfecti.

Corollariũ Tertium facit assentire actu ijs, quæ sunt fidei. Atque per dicta potest intelligi quomodo de eodem, & sub eadem ratione eidem intellectui non potest esse fides & scientia. Rationes adductæ ex alijs scientijs humanis non probant fidem nostram, quia ex præmissa de fide, & alia de scientia nõ infertur conclusio certa ex euidentia vt bene docet Scotus hac.d. litera.E. sed tales rationes ostẽdunt quod dixit Philosophus in fine libri Perihermenias. Nunquam vera veris contraria sunt. Addit Bona. in quæst. literali aliud membrum diuisioni Augustini ex eodem Augustino, scilicet, quòd aliqua creduntur & nunquam intelliguntur, quia

quia non possunt ratione probari, quales sunt historiæ. Vt quod Abraham duos filios habuit, quod per solam autoritatem probatur.

Fide mundantur corda nostra. Magister in litera. Et in litera. *Propos.4.* 2.d.26.capit.4. docet quod fides est causa iustificationis. Vbi & ipse Magister se exponit quod loquitur de fide cum dilectione. Hæc alijs verbis ponitur. Purificatio cordis, seu iustificatio est effectus fidei. De hac vide. Alex.3.p.q.70.M.1. Thom.2.2.q.7.ar.2. Ricard.hac.d.art.7.q.3. Probatur act.15. fide purificans corda eorum Paulus. Galat.3. omnes filij Dei estis per fidẽ quæ est in Christo Iesu. Annota ex mente Alexandri modo citati, quod sicut sensus particulares habent sua particularia sensata. & sensatũ vnius non est sensatum alterius, & sensus communis habet sensatum commune, vt est magnitudo, quantitas, superficies, quod potest sentiri à quolibet sensu particulari: ita virtutes habẽt proprios effectus. Vt fides, cuius effectus est credere qui non est alterius virtutis. Alij sunt effectus cõmunes, qui eis conueniũt ratione alterius principij existentis in ipsis virtutibus, talis est purificatio cordis quæ attribuitur fidei ratione alterius videlicet gratię seu caritatis. Sed quia purificare est purũ facere & anima nostra fit impura ex admixtione temporaliũ, quæ impuritas consistit & in errore intellectus, & in prauitate affectus, idcirco dupliciter potest intelligi purificatio, vel tam intellectus, quã affectus quæ purificatio pertinet ad fidem formatam & est de qua loquimur; Alia est purificatio solius intellectus ab errore quę pertinet ad fidem etiam informẽ: fides enim docet recedendum à temporalibus, & tendendum in bonum, & sic fidei attribuitur quod sit causa purificationis. Hæretici nostri temporis vt Lutherus & sequaces attribuunt iustificationem soli fidei, ita quod sola ipsa sufficiat, neque opera nostra sint necessaria: In quo errore prior fuerat Eunomius quidam Arrianus. Contra eos sunt illa omnia loca scripturæ quæ docent necessitatem baptismi & aliorum sacramentorum vt est in suis locis in libro quarto & illud. Matth.19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. 1. Corinth.13. Si habuero omnem fidem caritatem autem non habuero nihil sum. Tandem Concilij Tridentinũ Sessione Sexta canone. 9. definiuit. Si quis dixerit sola fide impiũ iustificari, vt intelligat nihil aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

requiri quod iustificationis gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum suæ voluntatis motu præparari atque disponi, anathema sit. Vide & canonem. 19. & 20. eiusdem sessionis. Quoniam vero ipsi hæretici pro se citant autoritates scripturæ male intellectas oportet eas sane interpretari. Vt Rom. 10. si confitearis in corde tuo Dominum Iesum Christum, & corde tuo credideris quod Deus illum suscitauit à mortuis saluus eris. Quam suam sententiam confirmat testimonio Isaiæ atque Ioelis. Et capitulo tertio, iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes qui credunt in eum. Ad has & similes sunt duæ vel tres expositiones Catholicæ. Prima quod non dicunt solam fidem iustificare; sed fidem, ideo non de qualicunque loquuntur, sed de viua & formata, vnde aliquæ habent. Credunt in eum, idest amando vt supra fuit expositum. d. 23. p. 11. secunda quod satis est ad veritatẽ harum vniuersalium quod ita sit, vt per illas significatur quantum est ex parte fidei nisi aliunde ponatur impedimentũ. Quod si aliquæ autoritates sanctorum videantur sonare de sola fide, & quod opera non sint necessaria sunt probè pensanda antecedentia & consequentia. Quoniam aliquando intelligunt ex comparatione ad sola opera exteriora. Quandoque excludunt necessitatem susceptionis exterioris sacramentorum, quando non possunt susciipi. Aliquando excludunt opera ceremonialia & iudicialia veteris legis, quæ è se non iustificabant. Vnde aliqui sic exponunt illud Pauli. Rom. 4. quod Abraham non sit iustificatus ex operibus. Nam Iacobus cap. 2. dicit quòd ex operibus iustificatus est offerens Isaac, & non ex fide tantum. vbi Iacobus de operibus pietatis & obediẽtiæ loquebatur, nam affert susceptionem hospitum à Raab. Iosue. 2. quandoque volunt explicare opera quæ iustificationem præcedunt nullo modo esse proprie merita quibus ipsa debeatur iustificatio: ita potest intelligi citata modo Pauli authoritas. Quandoque etiam comparant fidem ad sectas infidelium: & dicunt solam fidem catholicam iustificare non sectas prædictas.

Propos. 5

Cuius fidei sit ista purificatio, seu iustificatio, vide si vis in Andrea Vega in opusculo q. 1. De cuius mente sunt tria. Primum quod nunquam Paulus in omnibus suis epistolis locutus sit de habitu

fidei infusæ, sed de fide actuali. Hoc non video quam sit certum quia Concil. Trid. sessio. 6. ca. 7. docens infundi fidem, neque ipsam solam sufficere vsurpauit verba Iacob. 2. fides sine operibus mortua est, & verba Pauli Galat. 5. in Christo Iesu non valere circuncisionem neque præputium, sed fidem quæ per caritatem operatur. Vbi aperte concilium verba Pauli de fide habitu interpretatur. Verum est quidem, vt ipsum Vegam saluemus, quod opusculum scripsit ante illã sessionem, quia sessio celebrata fuit die. 17. mensis iunij anni. 1546. Epistola nuncupatoria sui opusculi fuerat scripta prima die ianuarij eiusdem anni. Videtur itaq; mihi quod licet Paulus omnes Christianos (qui tunc nõ indigebant scire habitũ) doceret actum fidei ad quem refert suaverba, quando ponit ly credere, quia credere est actus, nihilominus à Spiritu sancto edoctus qui regit Ecclesiã & sanctificat per multa loca epistolarum pro nobis vtrũq; docet & cõplectitur simul, actum scilicet, & habitum. Dicit secũdo quòd prędicta loca Pauli non sunt intelligenda de sola fide viua; sed generaliter de fide siue formata siue informi. Quia Christus & Apostoli exigebant in sua prędicatione fidem à peccatoribus qua disponerentur ad iustificationem, quę non erat formata, vel saltẽ non habet hoc in quantũ formata, quia pręcedit saltẽ natura caritatẽ qua formatur, sicut dispositio præcedit formã ad quam disponit. Tum etiã quia vbi lex non distinguit neq; nos distinguere debemus, dicũt iuristæ. Cum ergo scriptura non distinguat, de fide est generaliter intelligenda. Hoc facit ad id quod supra fuit dictũ. d. 23. p. 10. quod fides informis est fundamentum quia sicut fides, spes, & caritas sunt distinctæ virtutes, ita habent distinctos actus, & loqui de fide viua est loqui de fide, & caritate, igitur quæ generaliter fidei attribuuntur non quadrant soli fidei formatæ, sed etiam informi. Tertio dicit quod fides cui attribuitur iustificatio non est fiducia, qua quis actu credit sibi remissa esse peccata. Hoc cõtra Lutherũ & sequaces postea definiuit Concil. Trid. Sessione. 6. capit. 9. & canone. 12. 13. 14. 15. Sed est fides Iesu Christi, hoc est vt more Scholastico dicam, Assensus certus & firmus quo credimus nos per Christum saluari, & quo credimus alios articulos.

Fidei assignatur duplex obiectũ sicut alijs habitibus cognitiuis

Propos. 6

vide-

videlicet materiale & formale. Materiale sunt ea quæ creduntur: formale est ratio propter quam creduntur. Vt scientia habet pro materiali conclusiones, pro formali media, seu principia ad conclusiones. Habitus principiorum qui est intellectus habet pro materiali ipsa principia, pro formali lumen ipsum potentiæ intellectiuæ. Vide Thom. 2.2.q.1. arti. 1. & est doctrina Alex. 3.p.q.79.M.6. dum ait quod dupliciter aliquid est fide credendum? Vno modo primo & per se, & tale est veritas prima. Alio modo quod est in prima veritate secundum ipsam & per seipsam, & subdit: Itaque per se obiectum fidei est veritas prima in omnibus per se credendis. Ex quo potes inferre quod veritas prima est formale obiectū fidei. Adidem est Bona. hac. d. numero. 15. &. 16. Scotus in quodlib. 5. litera. K ponit triplicē primitatem obiecti. Prima est adæquationis quādo potentia nō excedit obiectum neq; è conuerso, vt color respectu visus. Secūda est primitas virtutis, scilicet, virtute cuius aliud cognoscitur, sic lux est primum obiectum visus, quia quicquid videtur ratione lucis videtur. Tertia est primitas perfectionis quando obiectū in se continet perfectionem omnium obiectorum. Ex primitate virtutis potest clare cerni quod alias sit ratio formalis videndi colorē, alia ratio formalis essendi colorem, quia essendi est coloreitas, videndi lux. Sicut in scientijs ille dicitur sciens qui scit resoluere in prima principia, quæ sunt obiectum formale, ita in fide potest fieri resoluto vsque ad obiectū formale. Et sic idēvidetur esse quærere de obiecto formali fidei; & de obiecto in quod vltimo resoluitur fides; Et de obiecto primo primitate virtutis.

Propos. 7. Obiectum fidei primū primitate perfectionis, in quod sicut in rationē formalē essendi resoluitur fides nostra est Deus sub ratione deitatis. Quia omnes articuli fidei, non cadunt sub fide nisi in ordine ad Deum, siue sint articuli simpliciter necessarij vt Deum esse trinum & vnum, vel sint de contingentibus simpliciter, factis vero necessarijs è suppositione quia Deus determinauit illa esse. Nam dicendo quare Deum esse trinū & vnum credimus; diem iudicij futurum respondemus, quia Deus reuelauit. Quare credimus reuelanti? quia prima veritas est. Quare est prima veritas quia Deus est: & ibi sistimus.

Propos. 8. De obiecto primo virtuali, hoc est, virtute cui? creditur quidquid credi-

creditur: seu de obiecto formali in quod resoluitur fides, vt in rationem formalem cognoscendi duos modos ponit Scotus d. 23. primus dicit quòd fides infusa inclinat in omnes articulos. Sed in hunc. Omne reuelatum à Deo est verum immediate, in cæteros mediante isto. Et sic omne reuelatum à Deo est verum, esset ratio formalis cognoscendi. Alius quod immediate inclinat in omnes articulos, licet prærequiratur vt fiant præsentes intellectui quòd sint reuelati, sed esse reuelatum in præfato modo est causa sine qua non. Ambos hos refert Gabriel. d. 23. q. 2. art. 1. li. g. &. H. qui magis videtur declinare ad primū quia rationes soluit illi contrarias. Scotus contra ambos arguit non tamen soluit rationes. Quidam imponebat Scoto quòd diceret autoritatem Ecclesiæ esse autoritatē humanam, & fidem nostram gigni ex autoritate humana. Quomodo Scotus intelligat fidem acquisitam prærequiri habes supra. p.2. Quòd autem autoritatem Ecclesiæ dixerit Scotus esse humanam non video vbi tale sit in Scoto. Durandus dicit quòd ratio credendi alia in quam est vltima resolutio credibilium, est credere Ecclesiam regi à Spiritu sancto. Vide ipsum hac. d. q. 1. & in prologo. q. 5. Affert autoritatem Augustini contra epistolam fundamenti cap. 5. Euangelio non crederem nisi me catholicę Ecclesiæ commoueret autoritas. Et addit Durandus, quod Augustinus loquitur de Ecclesia quæ fuit tempore apostolorum approbās scripturam. Sed quòd loquatur de Ecclesia sui temporis apparet ex cap. 4. eiusdem libri. Et videtur cōtra Duran. quia si sic esset: fides nostra & Apostolorum non esset eiusdem speciei, quia eorum fides non resoluebatur in Ecclesiam regi à Spiritu sancto, sed in Deum interius mouentem, sicut dictum fuit Petro. Matth. 16. Caro & sanguis nō reuelauit tibi sed pater meus qui in cœlis est. Primę Thessa. cap. 2. Gratias agimus Deo quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditus Dei accepistis illud non vt verbum hominum sed sicut est vere verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidistis: Sed distinctio specificans actus & habitus est ab obiecto formali ergo fides Apostolorum & nostra esset alterius speciei. Confir. quia infideles qui de nouo conuertuntur suscipiunt fidem. & caritatem, quos tamen est verosimile nondum audisse Ecclesiam regi à Spiritu sancto, quæ fides est eiusdem rationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum nostra. Ad Augustinum dico quòd nõ loquebatur de obiecto fidei, sed volebat reuincere hæreticum per hęc, in quibus no biscum conueniunt. Manichęus prefixerat epistolę titulũ. Manichęus Apostolus Iesu Christi prouidentia Dei patris. Probat Augustinus titulũ falsum (conuenerat enim cum Manichęo vt nulli crederetur eorũ nisi probaret) petẽs vbi inter nomina Apostolorum sit nomen Manichęi, si ex Euangelio velit ostendere, quid facies inquit non credenti Euangelio? Subdit. Euangelio non crederem. Manichęi non negabant hunc articulum Ecclesiam regi à Spiritu sancto, sed quæ esset Ecclesia catholica non ostendebant vt in cap. 4, docet Augustinus. Ex eo igitur quod credebant conuincit eos de his in quibus errabant. Si petas, quid facit Ecclesia? dico quòd non est obiectum fidei, sed causa sine qua non, ad credendum.

Propo. 9. De duobus modis propositis secundus est probabilior, quòd fides in omnes articulos inclinat immediate: ita quod sicut lumen intellectus proprio lumine sine alio medio assentit principijs, ita & habens fidem per ipsam assentit omnibus credibilibus, & sicut petenti à me quare assentis primo principio? dico quòd habeo interius in me lumen intellectus me docens: ita si petas quare credo isti vel illi articulo, dico, quia habeo interius Dei lumen & testimonium in me. 1. Ioan. cap. 5. Hoc est habeo Deum per illam attractionem me intus trahentem de qua Ioan. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater traxerit. Quæ attractio est illuminatio seu reuelatio data Petro Matth. 16. Et est auxilium Dei speciale quo concurrente intellectus cum habitu fidei videt credendos esse articulos sibi propositos? Post quos semel creditos etiã si illemet qui nobis euãgelizauit contrarium prædicet quamuis sit Angelus de cœlo non iam ei credemus ad Galatas. 1.

Coroll. 1. Ex istis infertur quomodo fides sit vnus habitus ex vnitate obiecti, quia stando in primo modo dicendi esse reuelatum est vnum obiectum. Stando in secundo modo habet vnitatem à seipsa formaliter, quanuis illam vnitatem habeat effectiue à Deo tanquam à causa essendi, quia Deus creat fidem infusam. Sed in ratione essendi non est Deus obiectum formale cognoscendi vt habes supra p. 7. De hoc coroll. vide Scotum. d. 25. q. 2.

Coroll. 2. Secundo sequitur vnde sit attendenda differẽtia inter fidem acquisitam

quisitam & infusam: quia si penes obiectum formale vt dicit Tho. 1. 2. q. 54. art. 2. ad. 1. quòd distinctio habituum est penes formale & nõ penes materiale, habere debent diuersa formalia vt sint distinctæ speciei. Almain' in hoc. 3. d. 23. q. 3. & in Moral. cap. 3. de fide: tenet quòd sufficit distinctio obiecti materialis ad distinctionem habituum, & sic dicit locis citatis quòd cuiuslibet articuli sit suus habitus acquisitus. Et dat pro obiecto formali fidei acquisitæ esse reuelatum à Deo. Gabriel hac. d. art. 1. notabili. 2. tenet quòd fidei acquisitæ nullum est obiectum primũ & immediatum seu formale, sed tot quot sunt credibilia. Quitenent quòd fidei infusæ obiectum formale non sit esse à Deo reuelatum, facile assignabunt quomodo specie differant. Qui tenuerint esse reuelatum esse obiectum vtriusq; cum sint circa eosdem articulos, difficile assignabũt specificam differentiã. Nam eas differre specie videtur certissimum. Scotus in quodlib. 14. litera, G. ponit vnum in quo conueniunt acquisita & infusa, & tria in quibus differunt. Conueniunt in hoc quòd vnus & idem actus realiter elicitur secundum vtranq;, ita quòd habens ambas producit actum credendi secundum ambos habitus, quia sunt duæ formæ naturaliter inclinãtes ad eundem actum, igitur operante vna operatur similiter & altera, idem docet quodli. 17. litera. L. Primum in quo differunt est quia è sola fide acquisita potest aliquis vt hæreticus elicere actum credendi. E sola infusa non potest elici actus de lege communi ad sensum expositum supra p. 2. Secunda differentia quia infusa non potest inclinare ad aliquod falsum, neq; actus eius tendit in falsum, quia infusa inclinat virtute luminis diuini cuius est participatio, & ita non nisi in illud quod est conforme tali lumini diuino. Acquisita communiter innititur assertioni testis qui posset deficere, ideo ipsa non tribuit actui credendi inquantum sibi innititur quòd non possit ei subesse falsum. Vnde quando ad idẽ inclinat vtraque fides non subest falsum, sed prouenit hoc à natura infusæ, & nullo modo ab acquisita. Quodlibeto. 17. litera. M. explicat Scotus quòd lumen illud diuinum cui innititur infusa, & cuius virtute inclinat est extrinsecum quoddam ipsi actui credendi, quod nota, & quòd non dixit esse extrinsecum habitui. Annotabis insuper ex hac differentia secunda, quomodo Scotus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus non dixit fidem nostram gigni ex autoritate humana, vt su-
Seto lib.2.de Natura & Gratia.c.8. pra.p.8. illi falso Thomista imponebat. Tertia differentia quia nemo percipit se assentire & inclinari ad actum secundum habitum infusum, sed tantum percipit se assentire secundum fidem acquisitam, vel secũdum ipsius fidei principium, quod est testimonium cui credit.

Propo.10. Habitus fidei infusæ est augmentabilis. Nam Lucæ. 17. petebant Apostoli, Domine adauge nobis fidem, quanuis ipsi de actu videãtur locuti, quia verosimile est quòd nondũ cognoscebant habitus. Tamen Ecclesia in quadam collecta dominicę.13. post Pentecost. orat. Omnipotens sempiterne Deus da nobis fidei, spei & caritatis augmentum. Vide in.1.d.17. de augmento caritatis quia facit etiam ad hanc.

Propo.11. Actus per quos fides augetur non sunt actus meritorij, sed actus ipsius fidei, sicut quęlibet virtus augetur per suos proprios actꝰ. Ratio est quia Deus disponit omnia suauiter, & ita res quas cõdidit administrat, vt eas agere proprios motus sinat: cum ergo fides sit habitus distinctus à caritate habens actus distinctos per suos proprios debet augeri: sic enim augẽtur habitus naturales, & ex naturalibus debemus deduci ad philosophãdum de super-
Corolla. naturalibus. Ex his infertur quomodo per actus virtutũ theologalium duo fiant. Vnum quòd Deus adauget habitum illũ supernaturalẽ, qui sicut à solo Deo est creabilis, ita ab ipso debet augmentari: secundũ, ꝙ per illos actus generatur habitus, acquisitus vt.d.23.p.12. Et sic per actus fidei, aut dandi eleemosynam remanet habitus acquisitus quo hęreticus postea credit: & peccator operatur opera caritatis. Si dicas ergo peccatori augebitur fides, sine infusione caritatis. Vide infra. d.36. si virtutes sunt connexæ quoad infusionem: & tenendo quòd essent connexæ posset adhuc de augmẽtatione teneri oppositum, vt sicut semel infusæ possunt manere distinstæ ita possent & augeri.

Propo.12. Fides infusa non inclinat immediate in has aut similes particulares. Iste homo est rite baptizatus: Ego habeo fidẽ infusam: in ista hostia est corpus Christi. Mediante ratione probabili inferuntur à fide infusa, hoc modo. In hostia rite consecrata est corpus Christi: Hæc hostia est rite consecrata, ergo in hac hostia est corpus Christi. Et quãuis conclusio sequatur partẽ debiliorẽ & mi-

& minus certam tamen dicetur sapere fidem, quia eius contradictoria sapiet hęresin non conuincendo sufficienter hostiam illã non esse consecratam. Qua propter qui negaret in aliqua pyxide Ecclesię hostiam existentem esse consecratam fiet suspectus de hęresi. De conclusione vide Tho.2.2.q.1.arti.3.ad.4. Neque propterea est hostia adoranda sub conditione vt habes supra ex Bona.d.9. p. 12. Neque sub conditione est papa adorandus ab Ecclesia, si fuit rite & canonice electus: neq; similiter in alijs similibus quia veneratio, & deuotio conditionalis est minor quã absoluta. Scotus.d.23.litera.f. dicens, sicut credo Dum esse trinum & vnum, ita credo me habere fidem infusam, qua hoc credo: nõ volebat docere, quod habitus inclinaret in illã particularem, ego habeo fidem infusam, sed sumpsit se loco omniũ, quod solemus in communi vsu, & volebat dicere quod fide infusa credimus fidem infundi fidelibus, & fideles credere ex fide infusa. Quoniam apertè ibi docet quod nemini possit fides infusa demonstrari, volebat vero ibi ostendere quod fides infusa sit nobis nota ex fide. In hanc interpretationem est ipsemet Scotus in.4.d.4.q.2.litera.B. dũ ait quod non est notum per rationem naturalem in esse, sed tantum est creditum citato quodlibr.14. in tertia differentia infusæ & acquisitæ ait. Tantummodo credimus in vniuersali quod tendens in aliquod complexum secundum inclinationem fidei infusæ in hoc non potest errare. Quis autem & quando secundum eam tendit, neque ipsemet tendẽs scit, neq; alius: neque aliquis certitudinaliter experitur. Vbi nota. Credimus in vniuersali.

Fides ex parte obiecti est certior quã scientia: ita quod est cer- *Propos.13.*
tius Deum esse trinum & vnum, quam quod homo est risibilis: ex modo tendendi in obiectum certior est scientia quam fides quia procedit ex euidentibus capiendo certitudinem pro firma adhęsione: sicut apud Virgilium libr.5. Æneid. in principio.

Interea medium Æneas iam classe tenebat
Certus iter.

Idest, habens firmum animum. Rom.8. certus sum quia neque mors neque vita &c. idest habeo firmum animum: vnde Hieronymus in epistola ad Algasiã pro, certus sum legit, cõfido; quia talis adhæsio est etiam à voluntate fides, est certior quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæcunque scientia. Hanc vocat Alex.3.p.q.81.M.primo certitudinē informationis conscientię. Sic videmus martyres fuisse in fidei cōfessione constantissimos, quia fides magis determinat affectum sua inclinatione ad actum credendi, & amandi veritatem creditam, quam scientia quæcunque ad volendum actum sciendi & rem scitam. Vnde beatus martyr Ignatius in tormentis respondebat se non posse negare Iesum cuius nomen in corde scriptum gerebat, & post mortem inuentum fuit scriptum in eius corde aureis literis. Dubium autem est si certitudo habitus sumēda sit ab obiecto, an à modo tendendi in obiectum? Tho. 2.2.q.4.articu.2.tenet quod ab obiecto, ideo simpliciter loquēdo fides est habitus certior quam scientia, quia eius obiectū materiale & formale est certius, in eadem sententia est Ricardus.d. 23.art.7.q.1. Et facit ratio. Si verum & certum conuertuntur vt idem sit verum quod certum & è contra: quia veritas est in rebus, vt ab eo quod est vel non est oratio dicatur vera vel falsa primo perihermenias similiter dicetur certa, vel non certa, ab eo q̄ res est vel non est. Durandus.d.23.q.7.vult quod certitudo se teneat ex modo tendendi in obiectum. Et sic actus scientiæ sit certior & perfectior simpliciter quā actus fidei, & non secundum quid, neq; quoad nos. Et soluendo. 2. Argumentū principale dicit quod quando medium causans cognitionem est certius nō solum in se sed quoad nos, tunc cognitio est certior alias non.

DISTINCTIO XXV.

De obligatione ad actum fidei tam interiorem quo creditur ad iustitiam, quam exteriorem quo fit confessio ad salutem Rom.10. Et de credibilibus.

Propos.1. ACtus fidei fuit adultis in præcepto pro omni statu hæc satis deduci potest ex litera Magistri. Probatur. Hebr.11. Sine fide impossibile est placere Deo. Quæ verba licet supra.d.23. de habitu fimus interpretati, sunt etiam de actu intelligenda, & patet quia subdit. Accedentem ad Deum oportet credere, sed credere dicit actum. Et exempla ibi adducta sunt de actu. Vide in epistola Roma. præcipue capit.3.4. &.5.&.8. & supra.d.24.p.5. Ad Galat.3. docet Paulus quod per fidem consequemur promissionem Abrahæ. Exempla adducta Heb. 11. sunt de hominibus tam in lege naturæ, quam sub lege scripta. In nouo testamento patet præceptum Marci vlt. Qui non crediderit condemnabitur. Vbi loquitur de actu. Neq; dixit damnandos si non recepissent baptismum in quo ipsa fides infunditur, sed si non credant. Vt probe annotauit Beatus Bernardus epistola.77. ad Hugonem de Sancto Victore. Et Ioann.17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Vbi vita æterna vocatur fides iuxta quod ante dixerat.3. capitu. Qui credit in me habet vitam æternam. Non dixit habebit, sed habet, vt ostenderet se loqui non de visione Dei in patria, sed de fide per quam itur in patriam, ita exponit Alfonsus Castro verbo. Beatitudo. hæresi.4. Ratione probatur. Adultis sunt necessarij actus aliarum virtutum moralium quando concurrunt circunstantiæ debitæ verbi gratia, Dare eleemosynam indigēti, ergo etiam sunt actus virtutum theologalium necessarij. Probatur consequentia quia actus morales non ordinantur in finem Deum, nisi per actus theologalium. Confir. omnis adultus habens vsum rationis tenetur diligere Deum ergo tenetur & credere.

Propos.2. Vtens ratione tūc tenetur credere quando articuli credēdi fuerint sibi propositi tāquā credibiles ab aliquo veraci. Ratio huius est, quia præceptum de credēdo est affirmatiuū obligās semper, sed nō ad semper. Ille proponēs de per accidens est quod sit homo; Angel⁹: Ecclesia, vel impulsus interior à Deo reuelāte. Ad illos proponēdos filijs tenentur parentes Christiani vnde Isaiæ. 38. pater filijs notam faciet veritatem tuam.

Propos.3. Iudęis atq; hæreticis recipiētibus scripturā sacrā debēt articuli fidei per eādem scripturā proponi à catholicis, vt ex ijs quæ credūt reuincantur ad ea, quæ non credunt, sic Christus Dominus Diabolo alleganti scripturas, per easdem respondebat Matthę. 4. Iudæis etiam dixit Ioan.5. si crederetis Moysi crederetis forsitan & mihi. De me enim ille scripsit. Vbi ly forsitan appositū fuit ad denotandam libertatem arbitrij: à qua pendet actus credēn-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dendi vt infra.p.9.Paulus act.17. &.18.cum Iudæis disputabat per scripturas.

Propos. 4. Pro infidelibus qui nunquam aliquid de fide audiuerunt data est à Christo Ecclesiæ potestas faciendi miracula. Marci vltimo.Signa autē eos qui crediderint hæc sequētur. Vbi talis potestas non datur Apostolis, quia data fuerat Matth.10. Sed credentibus:Aut saltem non datur solis Apostolis. Vbi & annotabis quod non dixit Christus.Ego faciam illa miracula,sed quod ipsi facerēt sicut & Ioan.14. Qui credit in me opera quæ ego facio & ipse faciet & maiora horum faciet. Bene quidem interuenit potestas diuina.Item.1. Corinth. 14. Linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus,vbi Glossa interlinealis.Super ly infidelibus ait. Ad fidem nouitate miraculi mouentis . Erat enim prodigium infidelibus videre homines alias idiotas loqui varijs linguis & scire secreta cordium. Idcirco subdidit Paulus, quod si intret infidelis inter fideles conuincitur manifestando illi secreta cordis sui, & ita cadens in faciem adorabit Deum pronuncians quod vere Deus sit apud fideles.Prophetias docet datas pro fidelibus.Vnde quanuis hodie non sint miracula necessaria,tamen quia Christi concessio respicit totum tempus Ecclesiæ militantis,quando apud aliquas nationes ipsa forent necessaria,sicut fuere in Ecclesia primitiua concurreret Deus ad illa cum suis ministris.Si petas quid est illa virtus faciendi miracula.Dico quod fides,idest,confidētia sine hęsitatione,quod Deus concurret ad tale opus,ita quod non est fidei habitus:Alias esset in omnibus fidelibus.Neq; etiam est gratia gratum faciens quia talis virtus faciēdi miracula inuenitur quandoque in peccatoribus,vtMatt.7. In nomine tuo virtutes multas fecimus.Quibus tamen dicetur.Discedite à me operarij iniquitatis. Vide Alex: 2.p.q.42.M.6.arti.1.&. 2. Vbi dicit quod motus fidei est principalior:motus spei,& caritatis cooperantur vt magis fiāt,vel efficacius,& quod articulus fidei,secundum quem fiunt est articulus omnipotentiæ. Per dicta conuincuntur Valdenses dicentes in Ecclesia non fieri vera miracula.

Propos.5. Ad proponendos articulos fidei omnibus gentibus, hoc est, ad prædicandum Euangelium in toto orbe est data facultas Ecclesiæ,imo præceptum Probatur.Marci vltimo:Predicate Euangelium

gelium omni creaturæ, idest, omni nationi: Et cum tale præceptum fuerit de re grauissima obligauit Apostolos.Et cum ipsi non possent extendere prædicationem in omnes homines transiuit obligatio in successores. Ideo fuit illis dictum Marci.13.Quod vobis dico omnibus dico.Inde probamus multa illis dicta fuisse in propria persona pro successoribus.Vt Ioan.20. Quæ solueritis in terra erūt soluta & in cœlis. Hoc facite in meā commemorationem Lu.22:pro sacerdotum consecratione.Hāc præfatam obligationem de se Paulus expressit.1.Corinth.9. vę mihi est si non euangelizauero.Necessitas enim mihi incumbit. Gregorius hom.9.super Ezechielem exponens quomodo in libro essent scriptæ lamentationes,& carmen& væ ait,væ in scriptura sacra sæpius de æterno luctu quā de presenti solet intelligi.Vnde scriptum est Isaiæ.3.væ impio in malū.Et væ mundo à scandalis.Matth.18.Et quanuis ibi alleget tanquam pro æterno supplicio,id Matth.2.væ pręgnantibus in illis diebus,potius quidē videtur pro labore temporali. Vt Hiere.4. væ mihi quia defecit anima mea propter interfectos & 1. Machab. 2.dixit Mathathias,vę mihi vt quid natus sum videre cōtritionē populi mei. Vbi dolor cordis tantum exprimitur, in verbis Pauli citatis obligatio sub damnatione.Et Roma. 1. loquens de prædicatione. Græcis ac barbaris debitor sum . Ratione:patet ex debito caritatis, & fraterna correctione quia vnicuique mandauit Deus de proximo suo.Ecclesia.17.Neq; debet Ecclesia abscondere sibi data talenta.Sed quia hoc præceptum est affirmatiuum obligans pro loco & tempore,vbi nulla speraretur vtilitas, sed tantum occisio ministrorum,non est sanctum dandum canibus,neque mittendæ margaritæ ante porcos.Matth.7.

Propos.6. Non sufficit qualiscunque prædicatio vt infideles sint inexcusabiles dicente Ecclesiastico.19.Qui cito credit leuis est corde: illa tamen est prædicatio reddens illos inexcusabiles, quam miracula sequuntur dicente Christo.Ioan.15.Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo capitu. 10. Si non facio opera patris mei nolite mihi credere. Aut saltem debet illis prædicari cum argumentis probabilibus & rationabilibus & cum vita honesta secundum legem naturæ . Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum ipsi teneantur credere in Christum Dominum, Et baptizari, visa honesta vita ministrorum, & auditis probabilibus rationibus debebunt dubitare & inquirere veritatem de norma vitæ atque de fide, quam prædicant, alias non excusarentur à peccato. Fides nostra est rationabilissima, & sectæ quæcunque aliæ valde irrationabiles, quanuis non sit euidens, tamen suis testimonijs facit euidens quod sit illi potius adhærendum quam alijs vt habes supra. d.24.p.3. si placet vide in Scoto. q. 2. prologi octo rationes quibus probatur esse euidēs quod sit credendū fidei nostræ, quoniam ad propositum non inuenies meliores, vide & eundem Scotum pro hac sexta in.4.d.3.q.4.litera. c. sic dicentem. Nullus tenetur ad aliquod præceptum diuinum nisi per aliquem idoneum, & authenticum sibi promulgetur, vel fama veridica & testimonio bonorum, cui debet quilibet rationabiliter credere, & hoc intelligo de lege positiua quæ non est nota inter usin corde. Hæc Scotus.

Propos.7. Si infideles audito Euangelio nolint credere non sunt ad fidem compellendi bello, minis, aut terroribus. Hæc est communis quam docet expresse Tho.2.2.q.10.artı.8. Pro qua est exemplum Christi Lucæ.9. quem cum non reciperent Samaritani Ioanni & Iacobo volentibus quod ignis descenderet super eos respondit Christus. Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere sed saluare. Et. d. 45. capitu. Qui syncera: docet Gregorius quod extranei sunt blandimentis ad fidem adducendi non asperitatibus, alias enim nō Dei causas sed propriasagere probarentur. Eadem.d. capit. De Iudæis præcipit sancta synodus nemini vim inferre, quia Deus cuius vult miseretur & quem vult indurat. Illi autem qui fidem vi vel necessitate susceperunt tenere cogantur, ne nomen domini blasphemetur & fides quam susceperunt contemptibilis habeatur. Ratio ad hoc est, quia credere est etiam à voluntate vt infra. p.9. sed timor diminuit de voluntario. 3. Ethic. capitu.1. Et accedere ad sacramenta è solo timore seruili foret sacrilegum, ergo sic compellentes cooperabuntur sacrilegio. Quòd si petas quare non valeat matrimonium metu contractum neque votum, si metus est talis qui cadat in constantem virum & tamen baptismus tali metu receptus obliget? (Quanuis

uis si leges Syluestrinam. Metus. §.8. de voto tenet quod ligat.) vide tres rationes in Scoto in.4.d.29. ad 1. principale. Prima est quia per baptismum fit melior conditio baptizati, non sic in matrimonio. Secunda, quia voluntas Dei ratificat illum fieri Ecclesiæ filium etiam per talem metū. Tertia, quia in baptismo est adoptatio in filium ad quam sufficit minus de voluntario quam ad matrimonium. Cum igitur Ecclesia non iudicet de his qui foris sunt. 1. Corinth. 5. infideles relinquit iudicio Dei, si lios vero suos iudicat, & compellit.

Quibusdam videbatur quod infideles possint compelli vt audiant fidem, postea remaneat in eorum potestate recipere, vel non: mihi probabilius sit oppositum. Ratio illorum est quia Ecclesia & papa qui est ipsius pastor tenetur prædicare Euangelium in toto orbe, sed non potest prædicare nisi infideles audiant ergo possunt compelli ad audiendum. Sed cōtra, Nunquā sic legimus Christum aut Apostolos prædicasse, imo Christus Apostolis mandauit Matth. 10. quod vbi non reciperētur pulueren excuterent de pedibus, & eos diuino iudicio relinquerent. Quanuis argumentū nō valeat ab autoritate negatiuè, vt hoc nō continetur in scriptura ergo nō est verū, tamē in moralibus multū valet ab exēplo negatiue. Sic enim & Christus arguebat Ioā. 8. Hoc Abraham non fecit. Sic etiam arguit capit. Legatur. 24. q.1. Quòd non legitur Christum & Apostolos veniam concessisse nisi pœnitentibus. Et reuera videtemur fidem nostram armis introducere sicut suam sectam introduxit Mahumetus. *Propos.8.*

A quo causatur act⁹ credēdi, triplicē opinionē refert Almain⁹. d.24 hui⁹.3. Prima est Holcot tenētis quod assēsus fidei causatur naturaliter, ita quod homo nō potest nō assentire adductis motiuis. Hāc dicūt aliqui sapere hæresin. Secunda est Ochā, quod per solū imperiū voluntatis, & impugnatur à Gabriele. Tertia est cōmunior, quod causatur à ratione probabili, & ab imperio voluntatis seu præaffectione, quod idē est. Quòd ratio probabilis sit necessaria patuit sup. d.24.p.2. Et hac.d.p 6. Quòd imperiū voluntatis, probatur ex Augustino homi. 20 super Ioānem. Cętera potest ho nō nolens, credere autem non nisi volens. Hanc tenent Tho. 2.2.q.1.art.4. & Scotus hac.d.q.1.ad finem. Et etiam.q.2.

Ad credendum singulis articulis requiritur auxilium Dei *Propos.10.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

speciale. Ratio est, quia quilibet articulus est supernaturalis & fides immediate inclinat in omnes articulos vt supra. d.24. p. 9. inde Paulus 2. Corinth. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis. Et primæ. 12. Nemo potest dicere, dominus Iesus nisi in Spiritu sancto. Vide hanc supra. d.23. p.3.

Propos. 11. Confessio fidei est necessaria ad salutē. Hæc est contra Basilidem hæreticum qui dixit non esse peccatum negare Christum tempore persecutionis: secuti sunt Elcesaitæ, ratione tamē diuersa quia hi opinabantur satis esse habere fidem in corde. Basilides negabat Christum crucifixum ideirco aiebat non licere pro tali mēdacio pati. Sed probatur Rom. 10. Corde creditur ad iustitiā, ore autē confessio fit ad salutē. Matth. 10. Qui cōfitebitur me coram hominibus confitebor & ego eū coram patre meo, qui negauerit me negabo eū. Est enim cōfessio opus fidei dicente Paulo. 2 Corinth. 4. Habētes eūdem spiritū fidei credimus propter quod & loquimur. Sed quia ista confessio cadit sub præcepto affirmatiuo obligat pro loco & tempore, sicut obligat actus credendi, vide supra. p. 2. vt verbi gratia si quis interrogatur de fide tenetur fateri sē esse Christianum. Si videat ab infidelibus Christū derideri quasi non sit Deus debet pro ipso respōdere, & pro quolibet fidei art. Si tamē illa interrogatio non fieret pure propter Christianitatē, sed esset equiuoca tam ad Christianismū quam ad inimicitiam, vt solet fieri in bello, valeret enim tunc, es ne Christianus? ac si diceretur, es Gallus aut Hispanus? Es noster an aduersariorum? sicuti Iosue interrogauit Angelum cap. 5. in tali casu non esset negare Christum, sed negare inimicitiam pro saluanda vita, & ideo neq; foret mortale. Perinde dicendum de deferentibus vestes aut signa infidelium vt solet in bellis, quia si talia signa aut vestes significant illius sectæ protestationem & Christi iniuriā non licet deferre. Si non protestentur & assumantur à Christianis ad mortem euadendam, aut ad victoriam facilius capessendam non esset mortale contra fidei confessionem. Ad idem de fugientibus tempore persecutionis, quia fugere de se potius ostēdit credere quā discredere. Sed si ex fuga Christi honor periclitatur quasi nō habeat tūc qui eū confiteatur, aut animę proximorū: quia vidēdo tales fugere maxime prælatos & epis-

epiſcopos Christum infirmi negabunt, non licet fugere: Cum ex obligatione ad confitendum Christum, tum ex caritatis ordine ad proximos. At vero si talia cessant & persecutio est personalis quia alij Christiani permittuntur viuere & sola talis persona quęritur licitum est fugere vt accidit Paulo act. 9. Maxime si ex fugā speratur alibi maior Ecclesiæ vtilitas. Esset perfectionis & supererogationis vbi homo non tenetur cōfiteri Christū ex feruore fidei & vt infirmi fiant solidiores. Dicitur supererogatio apud theologos quando facit homo supra id q̄ tenetur. Vt in parabola Lucę. 10. dixit Samaritanus: quod supererogaueris (videlicet vltra datos denarios, reddam tibi: quod facimus vltra, id, quod recipimus in præceptum vocatur supererogatio. Talia sunt consilia Euangelij vt de paupertate Matth. 19. ostensa via necessaria salutis in mandatorū obseruatione additur. Si vis perfectus esse vende quæ habes & da pauperibus. De virginitate & castitate. 1. Corinth. 7. De virginibus præceptum non habeo cōsilium do. Qui matrimonio iungit virginem suam benefacit, & qui non iungit melius facit. Matth. 19. de eunuchis. Qui potest capere capiat. Habemus ergo in consilijs quę supererogemus, per quæ duo consilia reuincuntur: & error Desiderij Lōgobardi & Vvlielmi de sancto amore contra quē scripsit Sanctus Bonauentura in opusculo dicentium paupertatem voluntariam esse inutilem. Reuincuntur & pseudoapostoli dicentes paupertatē necessariam ad vitam æternam quoniā Christus eam in consilio tātum dedit. Quod si apostolis præcepit non possidere aurū neq; argentū Matth. 10. fuit pro illo tempore quo ipsos ad prædicandum mittebat. Quando dixit renuntiandum omnibus vt eius simus discipuli Lucæ. 14. intelligebat quoad affectum: vt Psal. 61. Diuitiæ si affluāt nolite cor apponere: fuere quippe sancti diuites tam veteris quam noui testamenti.

De Sufficientia credibilium.

Propo. 12. Eadem est fides nostra & patrum antiquorū. Ita docet Magister in litera. Hæc est intelligenda de habitu fidei infuse, quod sit eiusdē speciei, & de articulis, q̄ credamus eosdem. Idē Magister supra. d. 23. exponens illud Ephes. 4. Vnus Deus, vna fides, vbi dicēdo esse vnam genere sumpsit genus pro specie vn

de ipſe ſe expoſuit, genere, ideſt, ſimilitudine? Cum dicitur fides noſtra & antiquorũ eſſe de eiſdem articulis debet intelligi materialiter non formaliter. Ita Scotus hac. d. q. 1. litera. H. vide & Alex. 3. p. q. 81. M. 2. vt. V. g. Chriſtus naſcetur erat antiquo tempore vera. Modo eſt falſa, quia hæc eſt hodie vera Chriſtus natus eſt. Materia vtriuſque eſt eadem, quanuis modus ſignificandi ſit diuerſus. Complexio terminorum vt ſit eadem formaliter debet ſignificatum concipi cum eodem modo ſignificandi. Contra hanc arguitur argumento Almaini, tenendo quod fides infuſa immediate inclinet in omnes articulos. Fides antiquorum patrum & noſtra habent obiecta immediate differentia ſpecie ergo differunt ſpecie. Antecedens probatur quia ſunt alij articuli. Chriſtus naſcetur: Chriſtus natus eſt: de futuro erat contingens: de præterito eſt neceſſaria & vera, quando alia iam eſt falſa. Conſequentia probatur. Quia Deus non poteſt facere quod idem habitus ſit modo alicuius obiecti, de quo prius non fuit quia videtur implicatio contradictionis.

Argum.

Solutio.

Ad hoc eſt duplex reſponſio. Prima quod Deus intus mouens eſt idem. Materia de qua ſunt articuli eadem, conſignificatio temporis eſt de per accidens inclinationi habitus, quia habitus infuſus inclinat abſtrahendo à ſignificato temporis, quia inclinat virtute Dei creantis habitum, & intus illuminantis, cui ſicut ſunt præſentia præterita & futura ſine conſignificatione temporis, ita & habitui. Alia reſpõſio eſt aliquorum quos refert Scotus dicentes eandem eſſe veritatem propoſitionis de præterito, de preſenti, & de futuro, quia virtute illius de præſenti ſunt aliæ veræ, cum ipſarum veritas dependeat à ſua de ineſſe.

Prope. 13.

Dicendo fidem antiquorum & noſtram eſſe de eiſdem articulis intelligi debet implicite vel explicite. Eſt enim Eccleſia ab initio mundi vna ab vnitate fidei infuſæ facientis vnitatem in eccleſia, & dantis eſſe vnũ corpori Eccleſiæ, vt dat forma quod bene notauit Almainus hac. d. parum antequartã cõcluſionem. Creuit autem ſemper in articulorum notitia, atque ipſorum explicatione, ſicut aurora conſurgens Cant. 6. ideo quos nos habemꝰ explicatiſsimos, habuerũt illi ſub velamine, & Iudei ad plures tenebãtur explicite recepta lege, quã tenerẽturin lege naturę. Sic

ręſic debet intelligi Magiſter dicens quod ſine fide mediatoris poſt lapſum Adę nullus ſaluatur. Hoc eſt, ſine fide Ieſu Chriſti implicita, vel explicita. Nam Matth. 21. Qui præibant & ſequebãtur clamabant: Oſanna filio Dauid. Fuit Chriſtus figuratus in botro quem duo viri portauerũt in veſte. Num. 13. quem præcedens non videbat, ſed ſequens: fidelis populus non vidit explicite dũ præcedebat, ſed populus fidelis Chriſtianus cognoſcit explicite. Ponit Magiſter ex Paulo Heb. 11. ꝙ accedentẽ ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator ſit. Dicit vero quod hoc non ſufficiebat ad ſalutem neq; ante legem, neq; ante aduentum Chriſti. Bona. hac. d. q. 3. ad. 1 idem dicit, & quod Paulus poſuit illud ſine quo nõ poteſt eſſe ſalus, non vero dixit illud ſufficere. Alex. 3. p. q. 82. M. 3. art. 1. dicit quod in ſtatu ante peccatum non fuit neceſſaria fides mediatoris, quia neque fuit neceſſaria redemptio, fuit tamen neceſſariũ credere illa duo poſita à Paulo quod eſſet creator & remunerator, poſt peccatũ eſt neceſſaria fides mediatoris. Tho. 2. 2. q. 1. ar. 7. dicit quod in his duobus includũtur omnia credibilia, ſcilicet, Deum eſſe, & habere prouidẽtiam de ſalute hominum, quia in eſſe diuino clauduntur implicite quæ credimus in Deo æternaliter exiſtere, in quibus exiſtit noſtra beatitudo: in fide prouidentiæ omnia quæ diſpenſantur à Deo temporaliter ad ſalutem. Ricardus hac. d. ar. 3. q. 1. ad primum loquitur ſub diſiunctione, quod poſita à Paulo non ſufficiebant niſi aliquid aliud crederetur: Aut quod in eſſe remuneratorem comprehendit viam pertingendi ad ſalutem. Aduertes in præfatis Pauli verbis quod eſſe remuneratorem in gloria cum beatifica viſione ſui non poterat cognoſci viribus naturæ, bene tamen quod cum bonis temporalibus. Incluſis vero in his duobus articulis cæteris alijs, vide quomodo cum fide ſe compatiatur dubitatio modi videlicet credendo Deũ prouiſurũ humanæ ſaluti, dubitãdo modũ. Sic beata virgo petens quomodo fiet iſtud Luc. 1. nõ dubitauit de facto ſed modũ requirebat & ordinẽ. Vide Bernardũ hom. 4. ſuper, Miſſus eſt. Similiter Moyſes Num. 11. promittẽti Deo carnes pro tanta populi multitudine reſpondit. Nunquid ouium & boum multitudo cædetur? Vbi nõ de facto dubitauit ſed de modo. Per hæc poſſet Scotus exponi dum ait, d. 23. litera.

C. ℞

Universidad de Deusto
Biblioteca

C. &. d. 24. litera. H. quod fides non excludit omnem dubitationem, ſed vincentem & trahentem in oppoſitum credibilia. Quoniam aliqua dubitatio poteſt ſtare cum fide. Per hunc modum poteſt dici quod Magiſter ponit in litera ex Gregorio de Ioanne Baptiſta quod dubitauit Matth. 11. de deſcenſu Chriſti ad inferos. Non enim dubitauit ipſum eſſe Deum, & paſſurum pro ſalute noſtra cum dixerit Ioan. 1. Ecce agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi. Neque dubitauit eius paſsionem pertingere ſua virtute ad ſanctos in Limbo cum dixerit Zacharias. 9. Tu quoq; in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos de lacu. Dubitauit ergo modum, ſi erat in propria perſona deſcenſurus. Alij quos Magiſter refert dicunt quòd ex pietate oſtendit ſe dubitare, cum tamē non dubitaret, ſed Chriſto fuiſſe compaſſum. Vide Ambroſ. ſuper. 7. cap. Lucæ. Chryſoſtomus hom. 36. ſuper Matth. dicit quod nō dubitauit, ſed propter diſcipulos quos mitebat hoc dixit vt à Chriſto inſtruerentur hac occaſione. Vide Alex. 3. p. q. 82. M. 3. ar. 2. Thom. 2. 2. q. 2. ar. 7. & Ricar. hic. d. ar. 3. q. 1. ad primū Sanctus Bona. in. q. literali refert quoſdam hæreticos dicentes propter hanc dubitationem fuiſſe damnatum Ioannem non tamen nominat qui fuerint. Bernardus de Luzemburg dicit quòd fuere Manichæi. Contra quos eſt quod audita præfata legatione Chriſtus ipſum maxime laudauit ergo non peccauit ſic interrogando. Marcion longius proceſsit dicens Abelem & omnes Patriarchas manſiſſe in inferno, & quod Cain & cęteri impij ſalui facti ſunt, contra quem eſt quod Matth. 23. Abel vocatur iuſtus. Hebr. 11. numerat Paulus patres veteris teſtamenti qui adepti ſunt repromiſsiones. Matt. 8. Recumbent cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno cœlorum. Malitia Cain damnatur tam in lib. Geneſ. 4. quam à Ioanne epiſt. 1. cap. 3. & à beato Iuda væ illis qui in via Cain abierunt.

Prope. 14. Ante Chriſti aduentum ponit Magiſter opinionem dicentiū quod iſta quatuor ſufficiebat explicite credere de Chriſto, natiuitatem, mortē reſurrectionem, aduentū ad iudiciū: mouebātur ex quadam autoritate Auguſtini allata in litera, aſſumebāt etiā citatam quęſtionem Ioānis de qua vt dictū eſt potuit dubitare.

Prope. 15. Ad plura explicite credenda tenētur hodie & tenebantur in omni lege maiores quam minores. Hæc docetur cōmuniter ab omnibus poſt Magiſtrū. Aſſert Magiſter illud Iob. 1. Boues arabāt, & aſinæ paſcebātur iuxta eos. Simplices & minores ſunt aſinę paſcētes iuxta boues quia humilitate maioribus adhęrēdo in myſterio credebāt quę illi myſterio docebāt. Ratione probatur. Quoniam aliqui etiam in lege naturæ habuerūt reuelationē de pluribus quā alij haberent, ergo ad illa credenda tenebātur. Patet antecedēs de Iob. Qui ſiue deſcenderit ab Eſau fratre Iacob, vt aliqui volūt q̄ ipſe ſit Iobab de quo Geneſ. 36. dicitur q̄ regnauit in Edom poſt Balach filium Beor: Siue deſcenderit à Nachor per filiū eius primogenitum Huz Geneſ. 22. q̄ alijs magis placet, ipſe tamē fuit de lege naturæ & Gentilis, quoniā lex per Moyſen data fuit deſcēdētibus à Iacob, qui Iob habuit reuelationē de generali reſurrectione: ait enim cap. 19. In nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum. 2. probatur. quia maiores ſuſceperunt curā inſtruendi alios ergo debent habere planiorē notitiā de credendis, & credere plura explicite. Alias cito deficeret fides ſimplicium. Scotus litera. f. dicit quod hæc obligatio non prouenit ex baptiſmo, quia ibi non ſe obligauerunt pluſquā alij, ſed prouenit ex eo quod curam animarum ſuſcipiunt, & ſe obligant ad illuminandum alios. Idem debet dici de habente ampliorē reuelationē, quia ex illa obligatur ad plura. Inde credo quod Apoſtoli qui primitias ſpiritus habuerūt Rom. 8. ideſt, potiora dona. Qui ſpiritus docuit illos omnem veritatem. Ioan. 14. reuelationē habuerunt de omnibus credibilibus, ita quod nihil modo creditur in Eccleſia explicite, neq; aliquādo deducetur è ſcripturis, quod ipſos latuerit. Tertio eſt ad concluſionē quod Epiſcopi in ſua conſecratione interrogantur ſi ſciūt vetus & nouū teſtamentum, & profitentur ſe ſcire, quia ſecundū Paulū. 1. cap. Ad Titū Potēs ſit Epiſcopus exhortari in ſana doctrina, & eos qui cōtradicūt arguere Dicitur extra de electione. Nihil, q̄ nihil Eccleſię Dei magis officit, quam quod indigni aſſumantur prelati ad regimen animarum. Hæc ſcientia non requiritur exactiſsima, ſed quæ ſuffecit officio. vide. Ricard, quodlib. 3. q. 23. &. 24. vbi docet quod indignum confirmans mortaliter peccat. Quod ſatis patet ex citato cap. Nihil. Concilij Trident. ſeſsione. 22. cap. 2. definiuit quæ ſcientia ſit neceſſaria

Sine fide explicita Chriſti poſſunt homines hodie iuſtificari ſi *Prope. 16.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri si ignorant inuincibiliter. Probatur, quia quando Euãgelium per Iudæam diuulgabatur poterãt homines illud inuincibiliter ignorantes iustificari, ergo & modo possunt. Consequentia probatur quia idem est Deus, neq; acceptator est personarũ, eadem fides, eq̃alis ignorantia. Antecedẽs probatur Act. 16. de Purpuraria, quę erat Gẽtilis in Macedonia & antequã audiret Euãgeliũ dicitur colẽs Deũ. Cornelius Act. 10. vocatur religiosus & timens Deũ antequam haberet fidem explicitã de Christo. Magister in litera dicit q̃ habuit fidẽ incarnationis, & resurrectionis, sed ignorasse si erat iam facta vel futura. Quod possit dari hodie ignorãtia inuincibilis de Christo docet pater Andreas Vega lib. 6. super Decretum. cap. 19. potest dari exemplum apud Indos occidẽtales antequã ad ipsos nauigassent Hispani. Videturq; mens Bona. in. 2. d. 22. nu. 25. dum ait, quod credibilium habeat quis inculpabilẽ ignorantiam, quãdo scire nõ potest. Tho. 2. 2. q. 10. art. 1. dum ait quod infidelitas negatiue est in illis qui nihil audierunt de fide, & non est peccatum. Licet posset dici quod non loquebãtur si de facto modo potest esse ignorãtia inuincibilis de Christo. Cum Vega est Alfonsus Castro lib. 2. de potestate legis pœnalis cap. 14. Dñicus Soto lib. 2. de Natura & Gratia. c. 12. ad finẽ dubius manet si possit dari hodie inuincibilis ignorãtia de Christo. & dicit non esse facile persuasu q̃ sine fide Christi explicita iustificetur aliquis. Sed reuera si teneatur quod nondũ Euangeliũ sit in toto orbe prędicatũ: & q̃ autoritas Psal. 18. in omnẽ terrã exiuit sonus eorũ sit complenda vsq; ad finem mundi iuxta id Matt. 24. prædicabitur euangeliũ in toto orbe & tũc veniet cõsummatio: siue teneatur cũ Chrysostomo hom. 48. super Mat. quod iam sit impleta illa prophetia. (Cũ Chrysostomo tenet August. lib. epistolarum: epistola. 79. quæ est ad Hesichium. vnde mirum est quod citatur communiter pro altera opinione. Afferunt ambo, id Colossen. 1. quod euangelium in vniuerso mundo est & fructificat & crescit sicut in vobis (postquam sunt tot annorum centuriæ quod non extat memoria de Euangelio tantũ est ac si nõ audiuissent. Argumẽta cõtra conclusionẽ soluũtur tripliciter. Primo interpretãdo de fide implicita: Sic exponit Tho. 3. p. q. 68. ar. 1. ad. 1. illud Act. 4. Nõ est aliud nomen in quo oporteat saluos fieri. Secundo si loquãtur

tur de fide explicita, loquũtur de scientibus Euangeliũ ita Ioan. 15. Si non venissem & locutus eis fuissem peccatũ non haberẽt. Tertio quod sit necessaria fides explicita ad salutem finalem.

Cõmunis opinio tenet q̃ sine fide explicita Christi post Euã geliũ promulgatũ nemo potest saluari. In hãc facit Alex. 2. p. q. 129. M. 8. Contrariũ tenet Vega citatus in prędcedenti, quãuis in cap. 22. dicat quod post tã solennẽ Euãgelij promulgationẽ verisimile est de facto nullũ esse saluũ sine fide Christi explicita, tamẽ de lege saluari possũt. Neq; sunt scripturę aut sanctorũ testimonia tã aperta pro cõmuni opinione q̃ contraria sit dãnanda. Frater Alfonsus Castro lib. 2. de potest. leg. pœn. c. 14. illã dixit hæreticã, cuius hæc sunt verba. Postquam dixit posse haberi de Christo inuincibilẽ ignorantiã, si tamen ignorãs fecerit q̃ in se est Deũ nõ permissurũ talẽ mori sine fide Christi explicita. Nã nisi ita faciendũ esse dicamus angustiæ nobis erunt vndiq;, quoniã necessariũ erit fateri illũ sine fide mediatoris saluari, aut cũ gratia decedentẽ condemnari, aut facientẽ quod in se est carere Dei gratia, quorũ quodlibet asserere impiũ esset & hęreticũ. Hęc Alfonsus. Communis opinio se fundat in exẽplis sacræ scripturæ quia Cornelius iustificatus iubetur accersire Petrũ à quo disceret Christũ Act. 10. Ad Eunuchũ reginę Cãdacis missus fuit Philippus diaconus. Act. 8. ibidẽ. 16. apparuit Paulo vir Macedo rogãs vt trãsiret in Macedoniã ad prędicãdũ qui iuxta Glos. ord. fuit angelus illi⁹ gẽtis assimilatus viro Macedoni proprietate linguæ, vel forma speciali, vel indicio verbi &. 18. præcepit dñs Paulo in visione manere Corinthi, quia erat sibi multus populus in illa ciuitate. Nõ refero autoritates quia possunt exponi de fide implicita, & de scientibus Euãgeliũ. Ratio pro ipsa cõmuni est qa similiter posset saluari Iudę⁹ inuincibiliter ignorãs venisse Messiã q̃ est scandalũ cum iã Synagoga sepulta sit cũ honore, & ceremonię Christum protestãtes vẽturũ signasint falsa neq; deceat Deũ cooperari ad illa credẽda, qa cooperaretur auxilio speciali ad mendaciũ. Sequeretur etiã quod quilibet in lege sua saluari posit quod est hęreticũ. Cũ vna sit fideliũ vniuersalis Ecclesia extra quã nullus omnino saluatur vt docet capit. firmiter de summa Trinit. Non autem esset scandalũ audire q̃ iustificatur quãdoquidem nõ erit multo tẽpore sine illuminatione de Christo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ratio fratris Andreæ Vegę est, quia si potest iustificari ergo & saluari quia iusto sic debetur æterna vita, quod ei nihil deest nisi mors. Et mere libere videtur dici quod non morietur antequã illuminetur cum sit mortalis. Neque apparet lex de opposito, & aliquos in primitiua Ecclesia verisimile est fuisse saluos sine fide Christi explicita ergo & modo possunt saluari. Qui tenuerit communem posset respondere, vel quod non erat sufficiẽter promulgatũ Euangeliũ, si aliqui salui fuerunt, vel dando simile quare iustificatus, sic non saluatur, quia ad promerendã mercedem satis est cum domino conuenire, ad illam habendã oportet cognoscere procuratorem domus distinctę, ad quem recurratur pro illa recipienda. Pater dedit omne iudicium filio Ioan. 5. quem constituit hæredem vniuersorum Hebræ. 1. conduxit per se in vineam operarios, sed dixit procuratori quod mercedẽ redderet. Matth. 20.

Prepa. 18. Duodecim apostoli simul cõgregati cõdiderunt Symbolũ, quod cõmuniter dicitur Apostolorũ, priusquã in omnẽ terram dividerẽtur, in quo incluserũt articulos fidei qui sunt ab omnibus passim credẽdi. Dicitur symbolũ Græce, quod Latine indicium siue nota. Sic Tullius in topicis ait ꝙ Aristoteles symbolũ appellat, ꝙ Latine est nota, hoc est signũ. Dicitur etiam collatio à verbo Græco συμβάλλω, idest, cõfero, quia multi in vnũ cõferũt, Terentius in Andria. Eho quid Pãphilus? Symbolũ dedit, cœnauit. Apostoli igitur simul iũcti cõferentes singuli suas particulas seu sententias illud condiderũt, quod esset signum fidelium & ipsorũ met apostolorũ contra falsos apostolos qui ventris, aut turpis lucri gratia docebant quæ non oportebat: vt sicut duces dãt sua signa suis militibus quib⁹ in bello se agnoscãt, & à ceteris distinguãtur, sic se apostoli & suos hoc symbolo munirẽ. Dicitur articulus fidei secundũ Ricardũ, veritas indiuisibilis de Deo arctans nos ad credendum. Si apostolorum numerus attendatur articuli sunt duodecim, (quia Paulus & Barnabas nihil posuerunt, cum nondũ essent electi) figurati in duodecim lapidibus sumptis ex torrente per duodecim viros Iosue. 4. Si attendantur veritates credendæ sunt quatuordecim articuli. Et ita loquimur communiter. Septem spectant ad diuinitatem septẽ ad humilitatẽ Christi. In cuius typo Apocaly. 1. Christus apparuit

apparuit in medio septẽ candelabrorũ aureorum habens in dextera septẽ stellas. In stellis quæ sunt de materia cœlesti figurantur septem articuli spectantes ad diuinitatẽ: in candelabris quæ sunt de terrestri spectantes ad humanitatẽ. Quòd Apostoli symbolũ condiderint docent scholastici doctores Alexa. in fine tertiæ partis vbi exponit tria symbola, quæ recitat Ecclesia. Et ponit hæreses quas cõfutãt & in. 4. p. q. 37. de officio Missæ. Bona. Scotus Ricardus hac. d. Tho. 2. 2. q. p. art. 9. Et est sententia Hieronymi in epistola ad Pãmachium contra errores Ioannis episcopi Hierosolymitani vbi tractãs de resurrectione ait, In symbolo fidei & spei nostræ quod ab Apostolis traditũ non scribitur in charta & atramẽto, sed in tabulis cordis carnalibus post cõfessionẽ trinitatis, & vnitatẽ Ecclesię, omne Christiani dogmatis sacramentum carnis resurrectione includitur. Hoc symbolum docet Ambrosius lib. 3. de virginibus parum post principium, quod recenseamus horis antelucanis, & quando aliquid horremus. Adiecit Ecclesia Nicenũ quod cantatur in Missã, & Athanasij quod dicitur in prima, quia edita sunt fide publicata. Symbolũ Apostolorum dicitur in prima & completorio sub secreto, quia fuit editũ fide nondũ publicata, sed publicanda, & quia dicitur ad propię cõscientiæ securitatẽ, & fidei cõfessio fuit maxime necessaria in primo tempore Ecclesię, & erit in vltimis tẽporibus. Alia dicuntur alta voce quia sunt contra hęreticorum garrulitatẽ. Dicitur symbolũ Apostolorũ maius vt dicũt Bona. & Ricar. Propter pleniorẽ articulorũ continentiã licet habeat verba pauciora, & propter autoritatem componentium. Alia faciunt maiorẽ expressionẽ, sed in ipso Apostolorũ omnia credibilia cõtinentur, & ad ipsum reducũtur. Vt sacramenta reducũtur ad remissionẽ peccatorũ, & vnitatẽ Ecclesię: etiã sacramentũ eucharistię vt Bona. dicit. quanuis Tho. 2. 2. q. 1. ar. 8. ad. 6. illud reducat ad omnipotentiam. Ex quo habebis quod articuli non augẽtur sed explicãtur & declarãtur. Erasmus qua fuit impudẽtia nõ est veritus dubitare de symbolo an esset Apostolorũ, inquiens in epistola ad lectorẽ prefixa paraphrasi Matt. Quod an ab Apostolis proditũ sit nescio, certe maiestatẽ & puritatẽ apostolicã præsefert.

Loquendo vt in plurimũ & secundũ quod cõmuniter videmus, nullus hodie excusatur à culpa ignorãs articulos fidei cõtẽ- *Propos. 19.*

tos in ſymbolo Apoſtolorũ,& prẽcepta decalogi. Quia cum de credendo,&operando ſit præceptum,tenemur ſcire quę ad tales actus pertinent. Dixi communiter quia quotidie iſta proponũ tur in Eccleſijs.Poſſet tamẽ alicubi tanta eſſe curatorum aut parentum negligentia & forte (vt apud Indos) clericorum penuria,ſiue etiam alicuius educatio tam ſemota ab hominum conſortio quod excuſaretur. Illa quæ communiter in Eccleſia docentur & ſolennizantur ignorari non poſſunt,vt qui diſcit ſe ſignare,de trinitate,& cruce docetur.Sic de alijs vt Natiuitate Chriſti paſsione,reſurrectione, aſcẽſu in cœlum. Neq; quãdiu ignorantur hæc, & diuina præcepta peccat homo, ſed tunc peccat quãdo tenetur ſcire. Vt docet Bona.in.2.d.22.num.31.Tho.1.2. q.76. arti. 2. ad vltimum. Ideo non eſt in peccato toto tempore ſuæ ignorantiæ, ſed quando vult ignorare, & quando tenetur credere & operari. Videtur teneri ad actum fidei in quatuor caſibus.Primus eſt quando eſt recepturus ſacramentum vt ſi eſt pœnitẽtia quod credat actualiter,aut virtualiter peccatorũ remiſſionẽ:Si Euchariſtia quod ibi eſt corpus Chriſti ſimiliter quãdo adorat in miſſa. Secũdus,quando tenetur ad actũ ſpei& caritatis, quod credat illum à quo ſperat &quem amat. Tertius eſt,ſi fidẽ videat periclitari in ſe per tentationes interiores, aut exteriores à perſecutore. Quartus,quando eſt prædicaturus de fide. Alias ſufficit habitu credere poſtquã iam ſemel actu credidit. Laudabile tamẽ eſt quotidie ſymbolũ attente recitare. Simplices nõ tenẽtur articulos ſcire per ordinem,ſatis eſt quod ſciant de ipſis reſpondere, quæ vocatur fides explicita ſimplicium. Aliter vocatur fides explicita,ideſt, diſtincta, ſecundum quam vltra id, quod articuli diſtinctè cognoſcuntur in ſeipſis, cognoſcuntur etiam difficultates circa ipſos & ſubtilitates. Idem eſt de præceptis decalogi. Hoc pertinet ad maiores vt ſupra. p.4.Circa articulos poſſunt fieri quæſtiones in alijs locis,circa articulum,credo Eccleſiam, pono ſequentes concluſiones.

Propoſ.20. Cũ in ſymbolo confitemur ſanctam Eccleſiam catholicã, Eccleſiæ vnitatẽ &ſanctitatẽ cõfitemur. Vide Cyprianũ in expoſitione ſymboli Apoſtolorũ ſi ſu⁹ eſt liber,quia aliquibus videtur alienus,vt Turre cremata.li.1.ſummę de Eccleſia ca.20.qui allegat ipſum tanquã Ruffini. Vnitatẽ ponit clarè ſymbolũ Nicenũ, & Cant.

& Cant.6,vna eſt colũba mea.Epheſ.4.vnũ corpus &vnus ſpiritus. Ad idem Roma.12.&.1.Corinth.12. De ſanctitate,ibidem Epheſ.5. Seipſum tradidit vt ſanctificaret Eccleſiã,&exhiberet ſibi non habentem maculam aut rugam. Notandum eſt autem quod nomine Eccleſiæ quandoq; intelligimus tẽplũ vbi populus cõgregatur. Iudith.6. cõuocatus eſt populus& per totã noctẽ intra Eccleſiã orauerũt:in hac acceptione nõ loquimur. Alio modo ſumitur pro hominũ congregatione. Loquentes nunc de Eccleſia loquimur ſtrictè non de quacunq; hominũ congregatione,ſed pro collectione fideliũ conueniẽtiũ in vnius veri Dei cultũ & vnius fidei profeſsionẽ. Iſto modo Eccleſia fuit vna ab initio mundi,quã alij dicũt incepiſſe in Adã,alij in Abel. quia licet Adam fuerit iuſtus non legitur coluiſſe Deum ſigno exteriori, quod ſignum iuxta Auguſtinum contra Fauſtũ debet eſſe inter illos qui conueniunt in aliquod nomen religionis. Tum etiam quia ab ipſo Abel incepit diuiſio inter ciuitatẽ Dei& diaboli vt dicit Augu.lib.15.de ciuitate Dei. Vide Turrecrematã in ſumma de Eccleſia.1.li.cap.25. Quando diſtinguitur Eccleſia à Synagoga,ſumitur Eccleſia pro collectione fideliũ tempore gratię,quoniam & Synagoga Iudæorũ vocata eſt Eccleſia. Num.16. Surrexerũt cõtra Moyſen ducẽti quinquaginta viri proceres Synagogę. Sed.20. Cur eduxiſtis Eccleſiã domini in ſolitudinẽ? 1. Reg. 17.dixit Dauid Goliæ. Nouerit vniuerſa Eccleſia hæc, quia nõ in gladio ſaluat dñs.3.Reg.8. Benedixit Salomõ omni Eccleſiæ Iſrael,omnis enim Eccleſia Iſrael ſtabat. Poſt tẽpus gratię Eccleſia nõ eſt ampli⁹ vocata Synagoga quia licet idẽ ſignificẽt,Synagoga enim valet id,quod cõgregatio,Eccleſia id, quod conuocatio,ſunt namq; Greca vocabula. Cõuocari tamẽ eſt hominũ,cõgregari etiã eſt pecorũ. Fit ergo diſtinctio rationalitatis populi Chriſtiani ſupra populũ Iſraeliticũ ex ipſis vocabulis. Eccleſiæ ſanctitas conſiſtit primò in eo quod habet fidẽ ſanctã&ſacramẽta ſancta. Secũdo quia recta fides in ea non deerit, imo neq; erit informis in omnib⁹ Chriſtianis,quia ſemper erũt in ea ſancti in quibus ſit fides formata. Vnde Gloſſa interli.ſuper id Matt.16.ſu per hãc petrã ædificabo Eccleſiã meã & portę inferi nõ prẽualebunt aduerſus eam ait. Non ſeparabunt eã à caritate mea & fide. Paulus.1.Timoth.3. vocat eam columnam & fundamentũ veritatis.

tatis. Ose. 2. dicitur, Spōsabo te mihi in sempiternū. & protinus. Spōsabo te mihi in fide. Matth. vltimo. Vobiscū sum vsq; ad sæculi cōsummationē. Quæ verba nō possūt intelligi de apostolis quia non vixerunt vsq; ad cōsummationem sæculi. Neq; de præsentia qua Deus est vbique, igitur de fide & caritate, aut de sacramento eucharistiæ etiam. Vide infra. p. 22. hæresin Lutheri.

Propos. 21. Hui⁹ Ecclesię caput est Christus Dñs vt habes supra d. 13. p. 4. Cuius vicarius est pōtifex Romanus. Ita definitū est in Cōcilio Cōstantiēsi, vbi inter dānatos errores Viclephi. 37. dicebat. Ecclesia Romana est Synagoga Sathanę, Nec Papa est immediatus & proximus vicari⁹ Christi Est & definitio Cōcilij Florētini contra Grœcos & Armenios negātes Papę autoritatē sic inquiēs. Definimus sanctā Apostolicam sedē & Romanū pōtificē in vniuersum orbē tenere primatū, & ipsum pontificē Romanū successorem esse Beati Petri & verū Christi vicarium, totiusque Ecclesiæ caput. Hoc est cōtra Lutheranos qui nos vocant Papistas, eō quod Papæ tanquā Christi vicario paremus. Maiores Ecclesiæ causę ad ipsum, & difficiliores sunt referēdæ. Patet ex cap. Maiores, de baptismo & eius effectu, & per epistolā primā Anacleti qui quartus à Petro rexit Ecclesiam in qua dicit quod Apostoli Dñi iussu statuerunt vt maiores & difficiliores quæstiones ad sedē referātur Apostolicā, vide & capit. Sacrosancta. d. 22. quod est eiusdē Anacleti. Cyprianus li. 1. epist. 3. ad Cornelium ait. Neq; aliū de hæreses obortæ sunt aut nata schismata quā inde quod sacerdoti Dei nō obtēperatur, nec vnus in Ecclesia ad tēpus sacerdos & iudex vice Christi cogitatur. Nō vero Ecclesia est corpus biceps, quia papa est caput sub capite Christo non influēs in animas virtutes & dona interiora sed exterius ministeriū, vnde illi non quadrat esse caput secundū omnes conditiones, secundum quas Christo conuenit. Et iuxta Aristo. 3. Topic. cap. 3. dictum. Vbi vnum propter aliud, ibi tantum vnum. Scotus in hoc. 3. d. 13. ante literam. H. docet quod de potentia ordinata non possūt esse duo capita, hoc est duo Christi, sicut neq; duo suprema in eodem ordine: ita etiam dicendum quod neq; esse possunt duo summi pontifices simul. Sed de hoc infra in. 4. d. 19.

Propos. 22. Cōciliū vniuersale, in quo conueniūt patres cū papa, siue papa p se assistat, seu p legatos errare nō potest in decernēdis quę sunt fidei,

fidei: neque in his quæ ad mores pertinent, puta Ecclesiam docendo vitia pro virtutibus tanquam ad salutem necessaria. Et quanuis coincidere videatur cū fide, tamen est differentia, fides enim est circa colenda, mores circa operāda. Probatur quia cōciliū repræsentat totā Ecclesiā, sed Ecclesia nō potest errare ergo neq; concilium. De minori vide supra. p. 9. Maior patet. Act. 15. cū ad videndum de ceremonijs veteris legis conuenissent apostoli & seniores, facta discussione dicitur. Tunc placuit apostolis cum omni Ecclesia, vbi non dicitur vocata vniuersa & promiscua fidelium multitudo. In decreto dixerūt. Visum est Spiritui sancto & nobis. Tertij Reg. 8. vbi conuenissent ad Salomonem maiores natu Israel benedixit Rex vniuersæ Ecclesiæ. Vbi non cōuenerat vniuersus populus qui dispersus erat per regnum. Facit in hāc Deut. 17. vbi res difficiles iubentur ad sacerdotes deduci. Vide & supra. d. 23. ante sextam. p. Cognoscitur aliquid tanquam de fide determinatum, quando ponitur anathema contrarium asserenti, aut esse de fide explicatur. Aliqua concilia errauerunt sed fuere prouincialia de quibus non loquitur concil. vt Carthaginense docens baptizatos ab hæreticis fore rebaptizandos. Atque Elibertinum docens imagines à templis auferendas, sed quia fuere prouincialia eorum decreta Ecclesia non recepit. At Elibertinum sane fuimus & reuerenter interpretati supra. d. 9. p. 8. Aliqua etiam generalia quia contra voluntatem Papę aut sine ipso, qui est caput, fuere congregata: aut quia legati Papæ instructionem non seruaueruat tunc tantundem erat ac si Papa non adesset respectu eorum, quæ sine ipso decernebantur. Quapropter finito concilio Papę confirmatio postulatur. Grauis autem quęstio est si in aliquo casu possit concilium sine Papa congregari Parisiensium opinio est quod sic, & quod possit ipsum Papā deponere, si est Ecclesię regiminis inutilis. Scripsit pro hac Almain ustractatū de autoritate Ecclesię. Et hoc excepta causa hæresis. Nā si esset hæreticus nō est dubiū quin possit congregari, & Papam deponere. Imo secundum aliquos ipso facto quod est hæreticus est de iure diuino depositus, quicquid sit de iure humano, à quo iure humano, ait, quod nihil certum discere possumus. Ita Frater Alfonsus Castro lib. 2. de hæret. puni. cap. 23. Turrecremata lib. 2. cap. 112. ad. 7. argum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Italiquos ex magna parte sequuntur Hispani tenent Papã esse supra Conciliũ contra Parisienses. Vide Turrecre. libro tertio summæ capi. 58. Caiet. de autoritate Papę & Concilij: & in apologia qua respondet Almaino quod Papa non possit iudicari nisi propter hęresin docet cap. si Papa. d. 40. quod propter quæuis crimina à nemine est iudicandus nisi deprehendatur à fide deuius. facit capitu. Oues. 2, q. 7. Confessionem fidei à Papa suspecto exigunt imperator, & catholici reges. cap. Satagendum. 25. q. 1. Hæc nostra. 11. conclus. est cõtra Lutherũ, & alios hæreticos dicẽtes conciliũ & Ecclesiam posse errare. Quod dictũ est de Concilio dicendum est de ipso Papa quod non possit errare vtique sententiando aliquid tanquam de fide, aut moribus tenendã ab ecclesia (quiavt singulatis persona errare potest) quod est non solũ contra hæreticos verum contra aliquos catholicos vt Adrianũ. in 4. q. vltima de confirmatione. Almainũ. tracta de autorit. Ecclesiæ. ca. 10. Sed ad sententiandum debet tãquam iudex procedere, faciendo suum examen, colligendo viros peritos. Nec hoc est cõgregare Cõciliũ vt obijcit Almainus. & quod propterea non errat. In casu quod sine tali examine ex proprio cerebro definiret etiã si de tali re sequatur doctorũ opinionẽ aliquã, bene credo errabit: Sed eius definitionẽ Ecclesia non recipiet. Ita erravit Papa Ioan. 22. mandans teneri quod animæ purgatæ ante finale iudiciũ Deum non videbant, & quod nullus Parisijs Theologię gradũ reciperet nisi hunc iuraret articulũ eius tamen definitio non fuit recepta. Vide Ocham in dialogo aduersus hunc errorẽ. Turrecremata lib. 2. summę. cap. 109. & 110. est pro hac sententia quanuis postea libr. 4. parte. 2. cap. 16. in modo. 17. est in oppositum. Si possit errare in canonicatione sanctorum vide supra. d. 3. p. 5. in fine. Et Alfonsum Castro. libro primo de punitio. hæret. capitulo sexto. in illis autem, quæ sunt de facto tam Papa quam Ecclesia possent errare quia in talibus non est animarum periculum si erretur, ytuntur etiam medio fallibili puta testibus. v. g. an Ioannes fuit electus rite in episcopum, aut imperatorem? si regni successio in hunc deueniat. Inde legitur in historia Stephani Papæ Sexti quod cocto concilio damnauit Formosum Papam & eius ordinationes, quia ipsum non credebat Papam. Ex his tribus vltimis infertur Ecclesia non esse infallibilẽ & spiritualem vt voluerũt hæretici nostri temporis, Nam quæ pro Petro in carcere orabat act. 12. non erat incognita: sed congregatio fidelium; Similiter. 20. vocatis maioribus natu Ecclesię dixit Paulus: quoderant episcopi positi ad regendam Ecclesiam, & peccans denuntiandus Ecclesiæ. Matth. 18.

Corol.

DISTINCTIO XXVI.

De spe Secunda virtute Theologica.

NEcessario est ponendus habitus spei infusę, probatur sicut de fide. *Propos. 1.*

Iste habitus est virtus Theologica, quia habet Deum pro obiecto. Secundũ aliquos ad esse virtutẽ Theologicã requiruntur tres cõditiones. Prima, quod respiciat Deum pro obiecto Secunda quod habeat pro regula primam regulam actuum humanorum, non autem regulam acquisitam. Tertia, quod infundatur à Deo. vide de his tribus Scotum hac. d. litera. f. Gabrielẽ & Almainũ. Circa secundã est aduertendũ quę sit prima regula humanorũ actuũ. Scotus vbi supra dicit quod prima veritas: Et sic spes nõ desiderat quod prudẽtia acquisita dictat esse desiderandũ; sed quod prima veritas reuelat esse desiderandũ Almainus dicens prudentiã acquisitã esse regulam actuũ humanorum quæ dirigit circa virtutes morales, refert aliquos dicentes quod ista regula de qua est secunda cõditio non est prudentia acquisita seu acquisibilis humanitus, sed est prudentia ex reuelatione. Prudentia hæc ex reuelatione non video quæ sit quæ consilietur, iudicet & dictet de actu spei, quæ sunt tres partes prudentiæ vt infra. disti. 33. p. quarta de prudentia, nisi sit fides cum diuino auxilio, quod non minus est necessarium ad sperandum quam ad credendum. Nam fides docet quid, quomodo, quando sperandum, & est in intellectu sicut prudẽtia acquisita est in intellectu. Videturigitur quod ista regula sit fides, quandoquidem est substantia sperandarum rerũ; Sed est regula in ratione habitus regulantis spẽ, quia prima *Propos. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

veritas quã ponit Scotus est in ratione obiecti regulantis habitũ vt ipse ait. Innititur namq; fides Deo, qui est prima veritas. Tertia conditio videtur extrinseca ad virtutem Theologicam, quoniam ante Concilium Trident. versabatur in opinione si virtutes infundebantur. Vide in primo. d. 17. & capit. Maiores de baptismo & eius effectu. Neq; video fuisse sub dubio, quod essent virtutes theologicæ, igitur proprie esse theologicã habet virtus ab obiecto, sed supernaturaliter noto. Hoc dixerim cõtra spẽ innitentẽ notitiæ Dei habitę viribus naturę. Si dicas: ex quo tertia conditio est extrinseca spes acquisita erit virtus theologica. Cõcedunt Almainus & Gabriel capiendo large Theologicam. Scotus procedit dubitando si omnes tres conditiones requiruntur, aut si duæ. Perinde potest de theologia procedi, quia habet duas primas conditiones, licet sit acquisita. Dictumque fuit in prologo quod non distinguitur contra fidem sed abstrahit à fide, & est distinctus habitus ab habitu fidei, & sic est habitus theologicus.

De hac virtute philosophandum sicut circa fidem, quod sumatur pro habitu. 1. Corinth. 13. Manent fides, spes, caritas tria hæc, maior autem horum est caritas. Pro obiecto. Roma. 8. spes quæ videtur non est spes. Expectantes beatam spẽ, & aduentũ gloriæ magni Dei. Pro actu. Debet in spe qui arat arare. 1. Corinthi. 9. psalm. 30. in te domine speraui. Ad eum modum de spe formata, & informi: si spes informis adueniente caritate fiat formata. De actu spei informis quod est sperare de Deo: spei formatæ sperare in Deum videatur Alexan. 3. part. q. 75. M. 3.

Propos. 3. Spes pro habitu sic definitur, aut describitur à Magistro, spes est virtus qua spiritualia, & æterna bona sperantur, idest, cũ fiducia expectantur. Pro actu: Spes est certa expectatio futuræ beatitudinis veniens ex gratia Dei, & ex meritis præcedentibus vel ipsam spem, vel rem speratam, idest, beatitudinem. Vnde ex his sic possumus formare descriptionem. Spes est habitus à Deo infusus, quo voluntas inclinatur ad expectandum cum fiducia bonũ infinitum, ex gratia Dei & proprijs meritis. Ad huius intellectum considerandum est aliter loqui philosophos de spe, aliter theologos. Theologi loquuntur de spe virtute infusa, philosophi de spe passione. Quę passiones seu affectus sunt

sunt quatuor vide Aristot. 2. Ethic. cap. 5. Boetium lib. 1. de consol. Metro. 7.

Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemq; fugato,
Nec dolor adsit.

Spes igitur passio, & spes virtus conueniunt in aliquibus, & in aliquibus differunt. Conueniunt primo, quia ambæ sunt circa bonum tamquã obiectum. Non enim speramus nisi bona, in quo differunt à timore, quia mala timentur. Illud Didonis apud Vergilium. 4. Æneidos:

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem,

Dicitur impropriè pro timere, aut saltem nõ secundum quod in præsenti philosophamur. Quod aliqui dicũt spem esse etiam de malo vitando, dicito, quòd illa superatio mali habet quid boni. Secundo conueniunt in hoc, quòd tale bonum est futurum, quia de præsenti non est spes, sed gaudium. Tertio, quod tale bonum sit arduum & difficile. Non enim sperat quis quod est facile, & in sua potestate, in quo spes differt à cupiditate. Quarto, quòd sit speranti possibile adipisci, quia si apprehenditur vt impossibile non speratur, sed desperatur, in quo differt à desperatione. Hæc etiam quatuor conueniunt spei virtuti morali. Sed tamen spes virtus Theologica differt in obiecto, quia non sperat quodcunque bonum, sed beatitudinem. Siue obiectiuam quæ est Deus, vel subiectiuã, qua perficitur anima beati. In eo quod in descriptione ponitur gratia Dei, & ponuntur merita nostra exprimitur modus quo beatitudo est nobis possibilis, quia ad eã non sufficiunt vires naturales. Rom. 6. Gratia Dei vita æterna in Christo Iesu. Ponit merita præcedere spẽ, quia actus sperandi de quo ibi Magister loquitur, non procedit solum ex præsentibus meritis, sed ex præcedentibus actum, hoc est, de præteritis, & ipsa merita præcedunt beatitudinem. Sine meritis est præsumptio. Si autem sperat ex meritis futuris habendis, tunc non præsumit: quia spes sicut fides non amittitur per quodlibet mortale, & inclinat peccatorem ad sperandum, si non ex præcedentibus, tamen ex futuris. Cadant sub obiecto spei media supernaturalia antecedẽtia ad consequendam beatitudinem, vt gratia, auxilium speciale, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

le, & consequentia, vt glorificatio corporis, Philippē. 3. Saluatorem expectamus Dominum Iesum Christum qui reformabit corpus humilitatis nostræ. Contra hanc Magistri definitionem

1. Argu. dupliciter opponunt hæretici Lutherus, & sequaces. ¶ Primo, q spes non procedat ex nostris meritis, quia confidentes in suis meritis reprehenduntur per Scripturam. Prouerb. 12. Qui confidit in cogitationibus suis impie agit. Et Phariſæus Lucæ. 18. qui opera sua commemorabat. ¶ Secundo. Si spes est certa expectatio,

2. Argu. nobis ipsis cōtradicimus, cum dicamus neminem esse certum de sua beatitudine. Imo & Concil. Trident. sibi ipsi contraria diffiniuit. Sic obijciebat Caluinus, quia Sessione. 6. cap. 9. 12. & 13. decreuerat neminem esse certum de sua gratia, de sua prædestinatione, de sua perseuerantia. Postea Canone. 26. decernit, quòd debent sperare certo beatitudinem. Quomodo stant firmissima spes, & suspensa expectatio? ¶ Dicimus ad primū, quòd illi reprehenduntur qui totam spem in suis operibus ponunt, aut in eis principaliter, quia tales superbi sunt, similes Phariſæo. Definitio seu descriptio dicit spem procedere ex gratia Dei principaliter, & ex operibus nostris simul. Neq; sacræ literæ repugnant, sed fauent nobis. Rom. 5. Gloriamur in tribulationibus scientes, quòd tribulatio patiētiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem nō confundit. Ecce de primo ad vltimū: ex nostra patientia in tribulatione propter Christum procedit spes. Tobiæ. 4. Fiducia magna erit coram Deo eleemosyna omnibus facientibus eam. 1. Ioan. 3. Si cor nostrum non reprehēdit nos fiduciam habemus apud Deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniā mandata eius custodimus. Potest ad hoc dari simile in mercenario: qui expectat mercedem pro suis operibus promissam, & in tali expectatione confidit de veritate & bonitate promittentis, aliàs cum eo non conuenisset, confidit etiam in suis operibus. Vitam nostram Iob comparauit mercenario. cap. 14. Sicut mercenarij dies eius: & in parabola Euangelij, Matthæi. 20. de patrefamiliās conducente operarios in vineam suam. Hæc sententia Magistri definita fuit in Concilio Tridentino, Sessione. 6. capit. 16. & Canone. 26. dicente: Si quis dixerit iustos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & sperare æternam retributionem per eius misericordiam,

Ad primum.

cordiam, & Iesu Christi meritum, si bene agendo, & diuina mādata custodiendo vsque in finem perseuerauerint, anathema sit. Dicit à Deo per Christi meritum, intellige, principaliter: quia licet sperare per merita, & orationes aliorum secundario, & hoc non est contra id Hieremiæ. 17. Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, quia addidit, & à Domino recedit cor eius: sed sperando in Deo principaliter, non receditur à Deo. ¶ Ad aliud vide Bonauentu. hac distinctio. articu. 1. quæstio. 5. Ricardus, articu. 4. quæstio. 2. dicunt enim, quòd est duplex certitudo, vna fidei quæ opponitur errori & dubitationi, & ista est in intellectu. Alia spei quæ opponitur diffidentiæ, & ponitur in voluntate quæ certitudo compatitur secum dubitationem de absoluta consequutione rei speratæ, quia illa nō prouenit in homine ex parte diuinæ misericordię, cui spes innititur, sed prouenit à vertibilitate proprij arbitrij. Propterea stat sperare sine diffidentia, & tamen dubitare de sua saluatione, quia talis dubietas se tenet ex parte intellectus. Vnde licet ex parte fidei sit certitudo sine dubitatione, quòd prædestinatus, saluabitur tamen de particulari, Ego sum prædestinatus, non est certitudo fidei: & tamen certo spero. Est enim certitudo in actu spei, vt Ricardus vbi supra: & Thomas. 2. 2. quæstione. 18. articulo. 4. dixerunt participata à certitudine fidei, sicut agentia naturalia dicuntur operari certitudinaliter, quia determinantur ad finem à Deo certitudinaliter mouente: ita fides communicat actui spei certitudinem, vt sit sine diffidentia. Exemplum in humanis, quando sine diffidentia speramus ab amicis, de quibus tamen intellectus non cognouit certitudinem sine dubitatione quòd illa dabunt. Hinc patet quomodo debeamus in oratione petere cum fiducia, id est, sine diffidentia, de diuina omnipotentia, & misericordia. Hoc significat fides, quando Christus iubet nos credere quòd accipiemus, Marci vndecimo, & Iacobus. 1. c. Postulet in fide, id est, cū fiducia nihil hæsitans. At nō certo scimus, neq; credimus certitudinaliter quòd accipiem⁹, cū quid oremus, sicut oportet nescim⁹, Rom. 8.

Ad secundum.

Spes subiectatur in voluntate: Hanc docent Bona. citatus vbi supra, &. q. vltima. Thom. 2. 2. q. 18. ar. 1. Ricard. artic. 5. quæst. 3. Et per hoc differt à spe passione, quę est in appetitu sensitiuo, & inuenitur

Propos. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuenitur in brutis. Probatur, quia spes est respectu boni, sed bonum est obiectum voluntatis, ergo spes est habitus perficiēs voluntatē. Scotus hac. d. litera. G. dicit ex Anselmo, quòd duæ affectiones sunt in voluntate affectio iustitiæ, & affectio commodi. Affectio iustitiæ vocatur amor amicitiæ, & respectu huius affectionis caritas perficit volūtatem. Rēspectu affectionis commodi, quæ potest dici amor concupiscentiæ perficit spes, quia sperat Deum sibi. Neque propter hoc voluntas est mala, quasi vtatur fruendis, quia tunc est vsus, vt idē Scotus dicit litera. E. quando comparatur minus bonum in aliud, tāquam ad maius bonū. In proposito comparat voluntas Deum ad se, vt à quo ipsa perficiatur tanquam à bono superexcellenti: & sic est virtus appetitiua, quia voluntas est appetitus, seu potentia appetitiua rationalis, vide Scotum infra. d. 31. litera. f.

Proposi. 5. Spes est habitus distinctus à fide & caritate. Patet ex illo Pauli. 1. Corinth. 13. Manent tria hæc. Hoc est contra aliquos dicentes, quòd actus spei est quidam assensus particularis fidei, quia fides respicit omnia credibilia, spes quædam in particulari: vt fides omnes iustos saluandos, spes hunc particularem. Alij dicūt quòd est vnum aggregatum ex actu voluntatis, & intellectu. Hos dicēdi modos refert Scotus in principio huius dist. Ocham dicit, non est aggregatum ex duobus, sed vnus tertius actus necessitate naturali sequens ad illos actus: sed nostra conclusio satis probatur ex citato Paulo, quia alias non essent tres virtutes, sed duę. Magister ponit in quo conueniunt fides, & spes, quia in absentia obiecti; quælibet enim est de inuisibilibus. Differunt, quia spes est de bono tātum: fides credit bona, & mala, vt pœnas inferni; credit præterita, præsentia & futura: spes tantum sperat futura: fides credit tam propria credentis, quam aliorum, vt creationem, redemptionem: spes tantum sperat quæ sunt futura ipsi speranti. Circa hanc sententiam quæ est Augustini dubitatur, an possit vnus sperare alteri beatitudinem actu procedenti à spe virtute? Ex litera videtur, quòd non. Bona. in quæst. literati idem dicit de spe propriè dicta. Sumendo autem pro quacunque expectatione boni, potest spes esse de bono & de beatitudine alterius. Dat rationem, quia cum spes proueniat ex gratia & meritis, nemo redditur securus de salute, nisi per merita propria.

Vbi nota quòd non dixit, quia merita nos faciunt certos de salute, sed securos, id est, non fluctuantes in spe. Cum Bonauen. est Ricardus etiam circa literam. Ex communi expectatione Lucæ vltimo dixerunt discipuli. Nos sperabamus, quòd ipse esset redēpturus Israel. Thomas. 2. 2. quæst. 17. articul. 3. dicit quòd absolutè spes est boni ardui ad se pertinētis, ex suppositione alterius virtutis puta caritatis, quæ vnit amantem cum amato, vt amicus sit alter ego, postquam ex caritate diligo proximum, & eadem caritate diligo Deum, & merita per eandem spem spero mihi, & illi beatitudinem. Almainus hac distinct. tenet cum Thoma, quia, vt ait, nō videt ad quam virtutem Theologicam pertineat actus quo spero alteri beatitudinem. Tract. 2. Moral. cap. 7. dubius mansit de quæst. quia si spes habet ipsum in quo est pro partiali obiecto, ita quòd hoc totum, Beatitudo mihi futura ex gratia & meritis: sit obiectum, actus sperandi eam alij non erit actus spei. Si autem cui sit conferenda non sit de ratione obiecti, sed beatitudo futura &c. ille actus erit à spe. Faciet pro hac sententia id Pauli. 2. Corinthiorum. 1. Spes nostra firma sit pro vobis. Respondebunt alij sumi spem pro expectatione quacunque. Nam & sancti in patria expectant nobis beatitudinem sine spe virtute, è sola caritate.

Christus Dominus sicut non habuit fidem, ita neque spem, *Proposi. 6.* sicuti neque alij beati eas habent: Sancti Patres in limbo habuere fidem, & spem. Hanc docet Magister in litera: De fide vide supra dist. 23. p. 5. De spe patet ex dictis, quia quæ videtur non est spes. Romanorum. 8. Neque iam beatis est aliquod bonum arduum. Damnati habent desperationem oppositam spei, quia percipiunt beatitudinem, vt sibi impossibilem. Quando Iob. 40. dicitur de Leuiathan, quòd spes eius frustrabitur eum, per quem significatur dæmon, spes capitur pro expectatione qualicumque quam habet de dilatione iudicij quo est acrius puniendus.

De præcepto spei, ad quam sæpissimè cohortatur Scriptura philosophaberis, vt de præcepto fidei, quòd sit affirmatiuum, & quòd ab eo peccatores non excusentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XXVII.

De caritate in se, & de eius præcepto

Propos. 1. CARITAS est habitus infusus à Deo voluntati, quo diligitur Deus propter se & proximus propter Deum, vel in Deo. Estq; virtus Theologica. Ad hanc vide multa in. 1. d. 17. & in. 2. d. 26. usque ad. 30. de essentia caritatis, & quæ dicta sunt de virtutibus Theologicis. ¶ Contra hanc arguitur, quòd ad Deum non potest esse talis virtus, quia illa esset amicitia, vt patet ex actu qui est amare, sed ad Deum non potest esse amicitia. Probatur: Amicitia tria importat: benevolentiam, mutuam affectionem, hoc est redamationem, communicationem, seu conuictum. Ita Aristoteles. 8. Ethicorum. capit. 2. vbi dixit amicitiam esse benevolentiam non latentem in mutua affectione. Per ly, non latentem intellige, non tantum quòd audire & cognoscere se debent amici, sed quòd mutua affectio non lateat quin sibi conuiuant. Propter quod cap. 5. dixit: Nihil est ita amicorum vt simul viuere. Nam qui se mutuo admittunt, nō tamen simul viuunt benevolis potius, quàm amicis similes sunt. Deo non possumus esse benevoli, quia benevolentia est velle alicui bonum eius causa, & iste vocatur amor amicitiæ, quoniam bonorum nostrorum non indiget. Psalm. 15. sunt quippe in ipso omnia bona. Neque possumus illi conuiuere qui in cælis habitat: neque est mutua redamatio, quia debet esse inter æquales. Vnde ipsemet Aristot. cap. 7. propter multam distantiam hominis ad Deum dicit, inter deos & homines non esse amicitiam. Huic argumento respondet Scotus hac dist. ad primum principale, quòd caritas potest dici amicitia propriè, quamuis non ita strictè vt accipit amicitiam Aristo. Sed extendendo nomen amicitiæ, quia ad Deum est aliquid excellentius amicitia, quæ potest vocari superamicitia. Inueniuntur in ea illæ tres conditiones, quia Deo volumus bona quæ habet complacendo nobis, quòd illa habeat, vt quòd sit, quòd bonus sit, sapiens, iustus. Aliqua bona non sunt intrinseca Deo, vt quod honoretur, quod ei obediatur. Hæc nobis complacent quando sunt, procuramusque illa, tristamur quòd offendatur. De vtrisque bonis quatuor animalia, & viginti quatuor seniores dabant gloriam Deo, Apocalyp sis. 4. &. 5. dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Dignus est agnus accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, &. 7. capitu. Benedictio & claritas, & cætera. Inuenitur communicatio, Philippenses 3. Nostra conuersatio in cælis est. Aristoteles posuit amicitiam ciuilem quæ est inter ciues, paternam, fraternam, regiam, familiarem. Ita in Scriptura hæc communicatio similibus nominibus exprimitur inter Deum & hominem, ciuium. Ephesios. 4. Estis ciues Sanctorum & domestici Dei, Sponsæ in Canticis: & Apocalyp. 21. Vocatur sponsa & vxor. Dicimus & Pater noster. Matth. 6. Vocatur & frater. Cant. 8. Quis det mihi te fratrem? Rex vocatur Deus sæpissimè. Psalm. 2. Constitutus sum Rex ab eo: vocatur & paterfamiliâs. Matth. 20. &. 24. Beatificatur seruus constitutus à Domino super familiam suam: est & mutua redamatio. Ioannis. 14. Qui diligit me, diligetur à Patre meo. Prouerb. 8. Ego diligẽtes me diligo, est & similitudo; quoniam ad imaginem & similitudinem Dei factus est homo.

Argumẽtum.

Solutio.

Caritas sumitur pro obiecto, pro habitu, & pro actu. Pro obiecto. 1. Ioannis. 4. Deus caritas est. Pro habitu. 1. Corinthiorum 13. Manent tria hæc. Romanorum. 5. Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris. Pro actu. 1. Timoth. 1. Finis præcepti est caritas. Nam præcepta dantur de actibus qui sunt in nostra potestate, & non de habitu. Ita docet Alexand. 4. p. quæst. 54. M. 1. articu. 1. ad sextum argumentum. Et Scotus in hoc. 3. distinct. 9. litera. B. quòd tentio non est propriè de virtute, sed de actu. 1. Ioã. 5. Hæc est caritas Dei, vt mandata eius custodiamus. Sunt quatuor in Scriptura ferè idem significantia. Amicitia, Amor, Dilectio, Caritas. Dicit autem Arist. 8. Ethi. c. 5. quòd amicitia habitui similis est, dilectio affectui, hoc est passioni. Alia translatio pro dilectione habet amor, vnde amicitia significat per modum habitus, amor & dilectio per modum actus. Verum est tamē quòd in Scriptura quã doq; pro eodem sumuntur. Canticorum. 8. Fortis est vt mors dilectio. Vbi ex gloss. ordi. sumitur pro habitu. Nam ait: Subiungit de dilectione, vt non ex meritis ostendatur data

Propos. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesiæ, ergo intelligit de habitu, de quo Paulus Rom. 11. Si ex operibus iam non est gratia. Eccle. 1. Dilectio Dei honorabilis sapientia: vbi eadem glossa ex Rabano. Caritas Dei vera est sapientia, quæ per Spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris. Pro actu Roma. 13. Plenitudo legis est dilectio. Sed lex non præcipit nisi de actibus. Amicitia pro actu. Exod. 34. Caue ne cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, id est, facias illis opera, quæ fiunt amicis. Pro habitu, quia ipsa facit amicos Dei. Ioannis. 15. Iam non dicam vos seruos, sed amicos. Amor videtur inter illa esse terminus, seu vocabulum magis commune: quia potest competere cuicumque inclinationi, quæ est in bonum. Sic dixit Arist. 1. Ethi. c. 1. Bonū est quod omnia appetunt. Et 2. de anima, tex. cōm. 34. seu cap. 4. q vniuersa appetunt semper esse vt conditionē subeant quoad possunt diuinā. Hic vocatur à Dionysio. 4. de diuinis nominibus: Amor naturalis, & est inclinatio quæ nō distinguitur à re, cuius est. Si talis amor præsupponat apprehensionem animalis, vocatur amor animalis. Si talis apprehensio sit cognitio rationis, vocatur amor rationalis seu intellectualis: qui si est tātum inclinatio in bonum sine deliberatione, dicitur esse à voluntate, vt natura. Si est cum deliberatione, est amor electiuus, qui propriè dicitur dilectio, quamuis in Scriptura irrationabilia dicantur diligere. Eccle. 13. Omne animal diligit sibi simile: sic & omnis homo proximum sibi. Si talis amor sit per habitum caritatis infusum vocatur amor caritatis, seu caritas & amor gratuitus. Vide Ricardum hac distinct. q. 1. Tho. 1. 2. quæst. 26. Sicut amor passio, qui nihil aliud est quā complacentia appetitus in appetibili præsentato ab æstimatiua sub ratione conuenientis, mouet appetitum ad desiderandum & prosequendum appetibile quando non habet: ad gaudium & voluptatem, quādo habet & in ipso quiescit, & talis appetitus sic motus mouet animal; quo fit, vt ipse appetitus sit mouens, & motū fiatque vnio amantis cum amato, & transformetur amans in aliquam similitudinem amati, vt aer transformatur in lucem à qua illuminatur, non faciendo. quod amās & amatum sint idem formaliter, sed quòd sint similes: ita ad hunc modum est de rationali voluntate in suo actu philosophandum.

Propos. 3. Quamuis habitus charitatis infundatur simul cū fide, & spe, tamen

tamen actus caritatis est posterior generatione, quam actus fidei, & spei: perfectione est prior. Vide Bona. d. precedentin umero. 51. Thom. 2. 2. q. 17. art. 8. facit Arist. 9. Metaphy. cap. 9. Quæ generatione posteriora, specie & substantia (idest perfectione) priora sunt. Vt vir puero, homo spermate. Ad hanc est Glossa. interli. Matt. 1. Abraham genuit Isaac, Isaac autē Iacob. idest fides spem, spes caritatem. Ratione, quia nihil volitum quin precognitum, & inuisa possumus amare non autem incognita ergo prius est Deum cognoscere per fidem, quam amare per caritatem item de spe, imperfectius est amare aliquid amore concupiscentiæ tanquam bonum sibi; quam amare amore amicitiæ & propter se: Sed spes desiderat amore concupiscentiæ; caritas amat amore amicitiæ igitur actus spei est prior. Sic videmus in amore imperfecto quod quis amat illum à quo aliquid sperat, & habere desiderat, amando prius illa bona sibi, quā amet alium propter se. Ex quo fit quod in amando nos ipsos, prior est amor amicitiæ quam amor concupiscentiæ: in amando alia à nobis prior est amor concupiscentię. Secundo ex comparatione edificij corporalis cui assimilatur ædificatio & structura spiritualis, quia prius est fundamentum, pòst parietes, vltimò tectum. Fidei actus cōparatur fundamēto, spes parietibus, caritas tecto. Quod actus caritatis sit perfectior, patet, quia caritas est forma virtutū, & nullus actus est meritorius nisi eliciatur aut imperetur à caritate, vnde neque primus actus fidei neque primus actus spei sunt meritorij nisi imperētur à caritate. Vt est in illis qui primo audiunt fidem & credunt, & desiderant sibi beatitudinem. Verba Magistri. d. 26. quod caritas natura præit spem exponit Thomas vbi supra. 3. ad quod intelliguntur de spe formata, quam naturaliter præcedit caritas, & merita ex caritate causata. Bonauentura negat Magistrum quia in. 1. d. 17, dixit caritatem esse spiritum Sanctum. & non habitum creatum; nunc locutus est secundum illum suum modum, in quo nō tenetur. Habito actu caritatis, actus spei est perfectior quia ab amicis in quibus nos iā ostendimus beneuolos, & beneficos maxime speramus, & spes est ex meritis vt dictum est. d. 26.

Huius habitus Deus est obiectum formale, seu primum principium virtutis, idest ratione cuius diliguntur cętera. Et aliud sub *Propos. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et id sub ratione deitatis quia est infinite bona in se. Hanc docet Sco. hac. d. litera. c. probatur prima pars. 1. Ioã. 4. Hoc mãdatũ habemus a Deo vt qui diligit Deum diligat & fratrem suum ergo Deus est propter quem proximi diliguntur: Et sic est obiectum formale tam actus qui distinguitur per obiectum, quam habitus qui distinguitur per actus. Secunda pars. probatur. Habitus caritatis est excellentissimus iuxta Paul. 1. Corint. 12. excellentiorem viam vobis demonstro & subdit totum capit. 13. de caritate ergo respicit Deum sub ratione perfectissima, talis est deitas infinite bona in se. Thom. 2. 2. quæstion. 23. articulo quarto & quæstio. 26. articulo tertio videtur quantum ad faciem dicere quod bonitas Dei inquantum est obiectum beatitudinis sit ratio formalis amandi, sed vide ibi Caietanum. ¶ Sed contra deitas in se est obiectum omnium trium virtutum Theologalium, ergo tres virtutes non sunt ponendę; sed vna tantum. Patet antecedens supra distinct. 26. p. secunda. consequentia probatur quia habitus distinguuntur per obiecta formalia. Ad hoc dicẽdum quod Deitas est obiectum generale trium virtutum, ratione veritatis est obiectum fidei: ratione beatificantis est obiectum spei, ratione bonitatis est obiectum caritatis. Et est hæc differentia. Quòd est obiectum caritatis vt bona est in se, hoc est infinite bona: obiectum spei vt est bona nobis. Vnde in vna virtute cõsideratur vt bonũ generale; in alia vt speciale. Conclusio non dicit absolute quod deitas in se est obiectũ formale caritatis, sed quia est infinitè bona in se. Ex hac infertur q̃ eadẽ caritate diliguntur Deus, & proximus; ita docet Magister licet motus alia ratione sua, quod caritas sit spiritus sanctus.

Argum. *Solu.* *Corol.*

Propos. 5. Modus dilectionis Dei exprimitur secundum quatuor circumstantias Matthæi. 22. Marci. 12. Lucæ. 10. Ex toto corde; ex tota mente, ex tota anima, ex tota virtute. Per cor intelligitur voluntas, quæ est principium referens actus aliarum potentiarum in Deum, sicut cor est omnium motuum corporalium principium. Psalmo. 36. dicitur de iusto. Lex Dei eius in corde ipsius, idest in voluntate. Sicut Psalm. 1. in lege Domini voluntas eius. Per mentem intellectus; Per animam appetitus animalis, secundum quem dicimur viuere vitam animalem Genesis primo factus est homo in animam viuentem, idest, vitam animalem

malem & sensibilem corpori dantem. Per virtutem seu fortitudinem, seu vires, quæ idem sunt, intelligitur vis executiua exterior. Aliter adaptantur hę circunstantiæ ab alijs, vide Bona. quæstio. literali. numer. 4. Habet ergo dilectio Dei modum secundũ circunstantias debitas, non tamen habet modum, idest, medium inter defectum & excessum. Sicut habent virtutes morales, quia in actu diligendi Deum nunquam est excessus iuxta illud Bernar. di lib. de diligendo Deum. Causa diligẽdi Deũ Deus est: modus autẽ sine modo diligere; quia Deus est diligibilis in infinitũ. In alijs virtutibus Theologicis etiã non est modus quia quantuncũque aliquis credat & speret, potest amplius credere & sperare

Propos. 6. Modus diligendi proximum, exprimitur, vt eum homo diligat sicut seipsum Magist. in litera explicat, vt diligatur ad quod, & propter quod debet seipsum diligere. Hoc est, ad Deum, & propter Deum. Vel quia iustus est, vel vt iustus sit. Aliter enim non bene quis diligit se, & proximum Psalmo. 10 Qui diligit iniquitatem odit animam suam. Affert Magister. id Ioan. 13. Mãdatum nouũ do vobis vt diligatis inuicem sicut dilexi vos: exponit, ad quod dilexi vos vt filij sitis & vitam habeatis. Aduertes autem, quòd, ly, sicut, dicit similitudinẽ, nõ æqualitatẽ. Est quia proximus omnis homo vt. d. sequenti.

Propos. 7. Hæc duo præcepta implentur vnum in altero. Magister in litera. Probatur quia diligendo proximum diligitur Deus, qui est ratio diligendi cætera diligibilia ex caritate. Diligendo Deũ diligitur proximus quem ipse vult diligi. Vnde Paulus. Galat. 5. omnis lex in vno sermone impletur, diliges proximum sicut teipsum.

Propos. 8. Præceptum diligendi Deum est primum, & magnum in lege vt ex Christi responsione patet Matth. 22. & cõtinetur in decalogo. Hoc est contra Tho. 1. 2. q. 100. art. 3. & art. 11. dicentem quod inter decalogi præcepta non continentur prima & cõmunia præcepta legis naturæ per se nota, qualia sunt præcepta dilectionis Dei & proximi. probatur conc. quia ille scriba in Euãgelio de maximo, & primo mandato legis Mosay sę petebat. Quia primũ mandatũ Exod. 20. ponitur. Nõ habebis Deos alienos coram me: deinde ponũtur alia nouẽ. Etiam. 34. ponitur. Noli adorare Deũ alienum. Deos conflatiles non facies tibi: protinus ponit

alia

Universidad de Deusto
Biblioteca

alia præcepta de solẽnitatibus & primitijs. Ad idem Deut. 5. pri
mo ponitur, Non habebis Deos alienos in conspectu meo. Sed
postea in. 6. primo ponitur. Audi Israel. Dominus Deus vester
Deus vnus est. Diliges Dominum Deũ tuum ex toto corde tuo,
ex tota animâ tua, & ex tota fortitudine tua. Et quanuis non po
nantur infra omnia cætera præcepta ponitur tamen secun-
dum præceptum sub hoc. Dominum Deum tuũ timebis & il-
li soli seruies, ac per nomen illius non iurabis. Ex his videtur orta
quæstio quod esset primum mandatum & magnum, nunquid
non habere Deos alienos, aut dilectio Dei? Vnde Glossa inter li
supra ly primum Marci. 12. dicit. Cum in diuersis libris diuerse
ordinentur. Hieronymus quem citat Gloss. ordi. atque idẽ Tho
mas in sua catena super Marcum. Quæ est hæc quæstio proble-
matis, quod est cõmune omnibus peritis in lege, nisi quod diuer
sa in Exodo, Leuitico, & Deuteronomio ordinantur mandata,
vnde non vnum sed duo intulit mandata, quibus quasi duobus
vberibus super pectus sponsæ eleuatis nostra alitur infantia? Et
ideo subditur. Primum mandatum est. Audi Israel. Dominus
Deus tuus Deus vnus est. Primum omnium, maximum manda
tũ dicit, Hoc est quod ante omnia debemus in corde singuli qua
si vnicum pietatis fundamentum locare, ideſt cognitio atque cõ
fessio diuinæ vnitatis cum executione bonæ operationis, quæ in
dilectione Dei & proximi perficitur, vnde subditur & diliges
Dominum &c. Hæc Glossa citata à Thoma. vbi est aduertendũ
quòd vsque ibi, alitur infantia, sunt verba Hieronymi in origina
li; cætera sunt verba Glossæ. Ex quibus verbis duo sunt percipie
da. Primum quod inter ipsos scribas & legisperitos versabatur
in quæstionem quod esset primum mandatum. Secundũ, quod
Christus motæ quæstioni respondit per verba Deuteronomij,
quæ verba Glossa exponit de cognitione & confessione vnitatis
cum executione bonę operationis, igitur dilectio explicata sue
pra, est mãdatum decalogi. Alias enim habebimus vndecim mã
data: & nisi sit distinctum ab alijs nouem non habebimus de-
cem. Debet ergo esse vnum de decem. Alias etiam Christus ex
tra propositum respondisset. Cuius responsum laudauit & ipse
Scriba. Dico quod loci præcitati vnus alterum exponit
ita quod non habere Deos alienos, & diligere Deum sunt idem
præ-

præceptum, quia omnis negatio præsupponit affirmationem.
Dicere igitur, nõ habebis Deos alienos prçsupponit affirmatiuè
quod habeatur vnus Deus. Vnde Exod. 20. ante, non habebis
Deos alienos ponitur. Ego sum Dominus Deus tuus: posito
nõ habebis Deos alienos subsequitur. Ego sum Dominus Deus
tuus fortis zelotes. 34. Noli adorare Deum alienum. Dominus
zelotes nomen eius, Deus est æmulator: In citatis verbis
Deuteronomij à Christo Domino, Audi Israel Deus tuus vnus
est: Diliges Dominũ. igitur quando ibi prohibita est idololatria
de vnius Dei cultu fuerunt admoniti? In illa enim negatione
affirmatio proponebatur. Sed cum diligere Deum ex toto cor
de sit affirmatio & à Christo expressa vt primum & maxi-
mum mandatum, dilectio est contenta in decalogo contra
Thomam.

Hoc primum præceptum decalogi partim est affirmatiuum *Propos. 9.*
partim negatiuum: partim est particulare, partim generale. Si
attendamus illud quod formaliter cadit sub hoc præcepto est
peculiare & distinctum ab alijs, primum & maximum in le-
ge. Si attendamus vsque quò pertingit in virtute, est velut gene
ricum distributum & explicatum per alia præcepta. Vnde est
illud Christi Ioan. decimo quarto: Si quis diligit me sermonem
meum seruabit. Et in prima canonica capitulo quinto. Hæc est
caritas Dei vt mandata eius custodiamus. Gregor. Hom. 30. su-
per euangelia. Verè Deum diligimus si ad mandata eius à no-
stris nos voluptatibus coarctamus. Quod formaliter cadit sub
hoc præcepto est, vt Deum sic toto corde colamus vt non diui-
damus cor sicut illæ gentes. 4. reg. 17. quæ simul Deum & ido-
la colebant. Totum enim idem est quod perfectum. 3. Phys.
text. com. 63. seu capitulo sexto. Nam totum sic consueuimus
definire dicentes. Totum id esse cuius nihil prorsus abest. Nam
si aliquid abest, id, quicquid abest non est. Vnde subdit ipse
Aristot. Totum autem & perfectum, aut idem penitus sunt
aut naturam habent finitimam. Dij alieni, cordis, mentis, ani-
mæ, ac virium nostrarum nihil debent habere. Idcirco Samuel.
1. reg. 7. inducens populum ad huius præcepti obseruantiam
dixit. Si in toto corde vestro reuertimini ad Deũ, auferte Deos
alienos de medio vestri præparate corda vestra Domino, & ser-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uite illi soli. 3. reg. 18. Helias populum reprehendebat. Vsq; quo claudicatis in duas partes. Dauid dicitur sequutus Deum in toto corde quia non fecit Deos conflatiles sicut Hieroboam, qui propter illos dicitur non ambulasse coram Deo in toto corde suo 3. reg. 14. Ecclesiastic. 47. Dauid de omni corde suo laudauit Dominum in. Psalmo. 118. Clamaui in toto corde meo: In toto corde meo exquisiuite, & alia in hunc modum multa. Quæ tamen Dauid certum est alia multa peccata peccasse. Sunt & aliorum regum exempla, qui auferentes idololatriam dicuntur Deum toto corde secuti: qui non abstulerunt dicuntur non sequuti toto corde. Super illud Deutero. 15. perfectus eris & absq; macula Deo tuo, dicit Hieronymus libro primo contra Pelagianos. Perfectus dicitur ibi, non qui cunctas virtutes habet, sed qui perfectum & vnum sequitur Deum. De hac videatur Vega lib. 11. super Decretum. capit. 17. & 18. Augustinus libro primo de consensu Euangel. capitu. 12. dicit quod Romani, qui Deos gentiũ quas subiugabant colebãr, vt haberẽt propicios, Deũ gẽtis Idçorũ, quãdo eã vicerũt nõ coluere quia dimittendicũ eo cęteri erãt. Si cõtra dicas quod dilectio est voluntatis, habere vnũ Deũ potius pertinet ad fidẽ quæ est in intellectu, igitur præceptum actus dilectionis non est primum, sed præceptum fidei. Potest dici primo, quod actus fidei est à voluntate seu à pia affectione. Affectio vero pia dilectionem præsefert. Secundo quod diligere Deum amore amicitiæ, est velle illi bona quæ habet vt supra. p. 1. & complacere sibi in bonis illis. Qui ipsum habet pro Deo complacet sibi in illo & vult eum esse qui est, alioquin ipsum nõ coleret pro vno Deo. Sicuti Romani, qui cum tot dijs templa cõstruxissent nunquam Deo Israel templum ædificauerunt, quia volebat coli solus, & eranẽ cæteri abijciendi coram eo. Vide Augustinum libro primo capitulo duodecimo de consensu Euange. Cũ ipsius præcepti verba, voluntatem intellectũ animam, & vires exteriores ad hanc dilectionem requirant, certũ est vno & eodem præcepto exigi à nobis, vt sic credamus, sic velimus, sic viuamus, sic operemur, vt vnus nobis Deus sit non plures. Contra hoc posset instari. Igitur quod est formale in hoc præcepto secundum quod ab alijs distinguitur posset impleri in mortali. Et sic dilectio Dei super omnia stabit cum mortali. Respondeo quod

Argum.

Solu. 1.

Solu. 2.

Replic.

Solu.

quod non habeo pro inconuenienti concedere quod primum præceptum iuxta id quod in eo est formale & ab alijs distinctum impleatur in mortali, sicut potest impleri aliquod aliud præceptum secundæ tabulæ sine alio, vt honorare parentes & esse homicidam. Neque in citatis verbis Exodi, & Deuteronomij ex igitur dilectio Dei super omnia sed dilectio toto corde: ita quod talis dilectio requiritur ex parte subiecti, vt ita dicam, & non ex parte obiecti relati ad cætera diligibilia. Si contra addatur, quod omnis peccans eo ipso quod peccat vult Deum non esse, quia suam voluntatem diuinæ præponit. Ad hanc vide in. d. 1. primi. p. vlt. Dico quod sicut in naturalibus stat vinum aut piper esse formaliter frigidum & virtualiter calidum, sic stat impleri maximũ illud mãdatũ & primũ formaliter, nõ tamẽ virtualiter, quia vt dictũ est in virtute attingit ad omnia. Vnde quãuis Dauid in multis operibus peccauerit tamẽ de ipso dicitur Eccles. 47. in omni opere dedit cõfessionẽ sancto & excelso in verbo gloriæ. Alioquin si ita nõ sit, peccans cõtra quodcunq; præceptũ formaliter trãgreditur primũ mãdatũ & in quolibet peccato erit specialis circunstantia ex adiuncta transgressione primi. Quando actus caritatis in Deum cadit sub præcepto tenetur homo facere quod in se est vt sit in gratia vt ad susceptione in Sacramento rum: in periculo mortis & sic intelligo Scotum libro secundo. d. 28. litera B. quod ad actum huius præcepti aliquando tenetur voluntas, quem cum exequitur disponit se de congruo ad gratiam cui oblatæ si resistet peccabit mortaliter si consentiet iustificabitur. Quando hic actus est in præcepto, finis præcepti & substantia sunt idẽ.

Rep. 2.

Solu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XXVIII.

De numero eorum, quæ sunt à nobis diligenda.

Propos. 1. QVATVOR sunt diligenda ex caritate vt Magister in litera deducit ex August. libro primo de doctrina christiana. Vnū quod est supra nos idest, Deus. Alterū quod sumus nos, idest, animę nostrę. Tertiū quod est iuxta nos, idest proximus. Quartū quod est infra nos, idest, corpus nostrū. Ratio huius enumerationis est quia cū Deus sit obiectū ratione cuius cętera sunt diligenda est quasi reflexio à primo obiecto in cętera, ita quod diligatur Deus, & propter Deū diligantur omnia quæ ipse vult secum diligi. Amor Dei nō admittit zelotypiā ita q eū sic nobis diligam' quòd nō alijs, vt est amor viri circa vxorē, nolētis habere condiligētes. Est Deus bonū vniuersale & cōmune, nihil vni perit si diligatur ab alio. Vnde ad Cain fuit dictum genes. 4. Quare cōcidit vultus tuus nonne si bene egeris recipies? Debemus velle quod diligatur ab omnibus quorum dilectio est sibi grata, sed est sibi gratum communicare beatitudinem nobis, & proximis, imo & corporibus aliqualem ex redundantia gloriæ ab anima ergo debemus diligere hæc quatuor. Ex his possunt decidi quęstiones: Si creaturæ irrationales sunt diligendæ ex caritate? quod nō quia non sunt beatitudinis capaces, neq; dæmones, quorum iam est desperata correctio. Homines viuentes quantūcunque mali, sunt diligēdi, quia corrigi possunt. Angeli & Christus Dominus sunt diligendi non vt habeant, sed quia iā habent beatitudinem complacendo nobis in illa vt d. prędcedenti. p. prima. At cum Caritas sit amicitia quædam ad Deum & sit lex amicitiæ, teste Cicerone in oratione pro Plancio, vt idem amici semper velint. Neque est vllum certius amicitiæ vinculum quā consensus & societas consiliorū & voluntatū, possumus dici diligere creaturas irrationales ex caritate, quia in eis & circa illas volumus id, quod Deus vult. Vnde sapiē. 11. Diligis Dñe omnia quę sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti, neque enim odiēs aliquid constituisti aut fecisti. Sic Iob non solum actum patientiæ producebat sed etiam

etiam caritatis, quando dicebat: Sicut Domino placuit ita factū est. Beatus Franciscus pater noster infirmitates & pœnales passiones sorores suas esse dicebat. Imò qui omnia opera sua in Deū sic ordinater, vt ea propter hoc faceret, quia Deo placent, & ipse vult ea fieri excellentissimo fine moueretur: ieiunium quod ieiunaret procederet à caritate, & esset magis laudabile, quam si propter temperantiam & carnem domandam ieiunaretur. *Nota.*

Hæc quatuor diligenda continentur in præceptis dilectionis Dei & proximi Magister in litera ex Augustino. Pater, quia dicto quòd debemus diligere proximum sicut nos, debemus & nosmetipsos diligere, qui sumus regula diligendi proximum. Cum ex anima & corpore constemus, debemus vtrumque diligere. Sanctus Bonauen. in quæst. literali num. 1. dat rationē, quare de proximo sit datum expressè mandatum, & non de se. sed implicitè. Quoniā ad propriā dilectionē est inclinatio naturalis, quia nemo carnē suā odio habuit, sed nutrit & foueteam Ephes. 5. Viri iusti cruciando corpus, non corpus sed corruptiones eius & pondus oderunt, vt est in litera. Ad proximum non sic inclinamur vt ad nos, maximè si est aduersari°: ideò de diligēdo proximum est mandatum explicitum, de nobis implicitum. Si dicas ex Gregor. Homil. 17. super Euangelium. Minus quam inter duos haberi caritas nō potest Nēmo enim propriè ad semetipsum habere caritatē dicitur, sed dilectio in alterū tendit, vt esse caritas possit. Dicendum quòd Gregorius loquitur de caritate, prout est amicitia, quia hominis ad seipsum non est propriè amicitia, sed aliquid maius amicitia, quoniā amicitia importat vnionem amantis & amati, hominis ad seipsum est vnitas, quæ est potior quam vnio. Loquendo de caritate, vt est amicitia ad Deū, & ad cætera propter Deum, hominis ad seipsum est caritas. Ita respondet Ricardus hac dist. art. 1. q. 2. & Thom. 2. 2. q. 25. arti. 4. Qui seipsos occidunt, secundum affectum diligunt se, secūdum effectum odiunt, quia vt confusionem, vel tristitiam euadant, faciunt, ita dicit Bona. quæst. literali, num. 4. Similiter dic de peccante & animam suam occidente, quia per accidens se odiunt, non de per se. *Argumē tum.* *Solutio.*

Propos. 2.

Propos. 3. Proximus, vt est in litera, relatiuè dicitur, hoc est, ad aliquid, quia proximus est proximo proximus. Ponit Magister quatuor

Universidad de Deusto
Biblioteca

modos quibus dicitur proximus. Cõditione primæ natiuitatis. 2. spe conuersionis. Tertio propinquitate conditionis. 4. ratione beneficij exhibitionis; vnde constat Angelos esse proximos, qui sunt nobis benefici. Christus Dominus etiam, qui se in parabola Samaritani, Lucæ. 10. proximum nostrum dixit. Psalm. 121. Propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem de te. De dilectiõe Christi hominis philosophare sicut. d. 9. de eius adoratione. Magister in litera dicit, quòd in quantum homo, est diligendus supra nos. Bona. num. 7. Exponit ly in quantum, quia si dicit vnitatem personæ verum est, si specificat solam naturam humanam diligendus est iuxta nos, quia è sola natura humana non est caput nostrum, neque Redemptor noster. Scotus hac. d. litera. f. dicit, quòd proximus est cuius amicitia est grata Deo, id est, â quo Deus vult diligi. Secundũ hanc notificationem, neque dæmones, neque creaturæ irrationales sunt proximi, quia gratitudo prædicta à Scoto est in ordine ad beatitudinem. Idem Scotus. d, 30. litera. b. dicit, quòd ille est proximus cui possumus benefacere. Hoc modo beati quos possumus diligere & honorare sunt proximi, non tamen Deus cui non potest addi aliquod bonum. Psalm. 15. Bonorum meorum non eges.

DISTINCTIO XXIX.

De ordine caritatis, videlicet, quid cui sit præferẽdum in actu dilectionis?

Propos. 1. IN actu diligendi est ordo, quem, qui non seruat, peccat. Magister in litera, probat ex Cant. 1. Ordinauit in me caritatem. Et ex Augustin. de doctrina Christiana. Cuius autoritatem vide in litera. Aduertesq; quod ordo in præsenti nõ dicit modũ prioris & posterioris secundũ tẽpus, sed secundũ perfectionem. Est autem ordo iuxta eundem August. 19. de Ciuit. Dei. c. 12. rerum parium, dispariumq; congrua dispositio tribuens vnicuiq; sua loca. 1. Corinth. 14. Omnia honestè & secundũ ordinẽ fiant in vobis. Et. 15. In Christo omnes viuificabuntur: vnusquisq; autẽ in suo ordine. Primitiæ Christus. Sed qui diligit quod non est diligendum,

gẽdum, aut quod est diligẽdũ nõ diligit, seruato modo & gradu suæ diligibilitatis agit præposterè & nõ suo ordine: ergo peccat, & per consequẽs in caritate seruãdus est ordo sub pœna peccati.

Primum locum in ordine caritatis tenet Deus; ita quòd super omnia est diligẽdus. Magister in litera ex præcitato Augu. præcedenti. d. p. 1. Probatur, quia de dilectione Dei est primum & maximum mandatum, vt dictum est. d. 27. Matth. 10. Qui amat patrem aut matrẽ plus quam me, non est me dignus. Et. 16. Qui vult venire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam. Sed si naturali dilectione plus inclinetur homo ad Deum quam ad se, vide in. 2. distinctio 3. p. 19. Hæc maioritas dilectionis, vt dixit Aliacensis. quæsti. 2. primi. litera. f. non est attendenda penes intẽsionem gradualem, quia eodem actu potest diligi Deus & proximus, & sic erit æqualitas gradualis, seu essentialis, quanuis Gregorius de Arimino dicat, quòd non potest eodem actu Deus diligi & proximus. Secundo, quia præceptum diuinum de dilectione non determinat sibi certã intensionem. Maioritas igitur attenditur secundum bona volita, vt dictum est. d. 3. lib. 2. Deo enim volumus bona plura, & infinita. Attenditur etiam secundum appretiationẽ, quia illud magis appretiamus, quod pro alijs non dabimus, & cuius comparatione cætera vilescũt. Sic videmus aliquos intensiori amore affici ad res temporales, & ludicras, quam ad filios: illas tamen pro filijs perdent. Hanc distinctionem antiqui non faciebant de maioritate dilectionis, sed ponebant distinctionem de amore teneriori, & fortiori, vt Scotus dist. 27. litera. l. de matre tenerius diligente filium, & de patre diligente fortius, quia maiori periculo se exponit pro filio, & dicit quòd illud magis diligitur, quòd fortius & firmius diligitur. Quia illa dulcedo seu teneritudo quam multi deuoti sentiunt non est actus amoris intellectui, sed passio quædam retributa actui, qua Deus allicit & nutrit paruulos ne deficiant in via. Subdit Scotus, quòd Deus est amandus super omnia maiori affecto, non intelligendo intensionem gradualem per maiorem affectum, sed appretiationem. Ait enim: Maiori dico simpliciter, scilicet, quia magis repugnat effectui oppositio, quia facilius posset inclinari ad oppositum dilectionis cuiuscunque alterius quam Dei. Hæc Scotus. Thomas etiam. 2. 2. q. 26. artic. 6.

Propos. 2.

ad

ad primum. & arti. 7. & 8. Sumit intensionem amoris, non gradualiter, sed appreciatiuè. Nam si talis intētio requireretur, esset nobis incerta, & ignota inuincibiliter, de qua semper essemus anxij, quod est contra suauitatem iugi Euangelici.

Proposi. 3. Dilectio Dei, imò & cætera bona opera hominum non vitiatur per intuitum ad æternam mercedem. Hanc definiuit concilium Trident. Sessione. 6. capit. 11. & Canone. 31. Si quis dixerit iustificatum peccare dum intuitu mercedis æternæ bene operatur, anathema sit. Probatur ex Psalm. 118. Inclinaui cor meū ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem. Paulus Hebr. 11. De Abraham quòd expectabat fundamēta habentem ciuitatem. De Moyse quòd aspiciebat in remunerationem. Christus Dñs, Lucæ. 16. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, vt cū defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Matth. 4. Agite pœnitentiam, appropinquauit enim regnum cælorum. Hæc conclusio docetur à Bonauen. in hoc. 3. distinct. 27. num. 39. & à Ricardo hac. d. q. 3. art. 1. ad primum argumentum. Estque contra quendam Bugaurium de monte falcone damnatum in Catalonia, per Archiepiscopum Tarraconensem. Autoritas Ioan. 10. vbi reprehenditur pastor mercenarius,

Argumētum. intelligitur de habente respectum ad mercedem creatam & temporalem, ita quòd si talis merces cessaret non operaretur, quod

Solutio. & ipsum nomen mercenarij præsefert. Nam qui sine mercede nihilominus operaretur, quamuis speret retributionem, non potest dici mercenarius. Et Concil. Trident. vbi supra, cap. 11. dixit. Quòd cum hoc, vt in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuētur æternam. In orationibus multa petimus & expectamus à Deo temporalia: suntque in Ecclesia peculiares orationes, pro pluuia, pro serenitate. Per quas exploditur opinio Durādi hac dist. q. 3. dicētis, quòd nō licet ordinare maius bonū, ad minus bonū. Maius bonū est oratio quā pluuia, quæ tñ ordinatur ad pluuiam. Atque vt scholasticè dicam, possunt temporalia esse causa, sine qua non, aut motiua, non verò finalis. Sicut iacet dos, aut prædicator mouentur mercede temporali ad officia sua, idque licitè. Merces æterna, est ipse Deus, Geñe. 15. Abraham, ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Alia est, beatitudo formalis, seu subiectiua. Qui probe capiunt, quid est beatitudo,

tudo non distinguunt Deum ab æterna mercede, qui capiunt grosso modo possunt expectare proprium commodum beatitudinis, & sine illo non diligere Deum.

Proposi. 4 Secundum locum in ordine dilectionis tenet anima propriæ. Magister in litera. Probatur ex illo. Matth. 16. quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimētum patiatur. Igitur salus animæ nostræ præponderat omnibus alijs. Augustinus in Enchiri. cap. 42. tractans illud. Date eleemosynā, & omnia munda sunt vobis, dicit, quòd qui vult ordinate eleemosynā dare à seipso debet incipere, & eam sibi primum dare. Aristo. 9. Ethi. cap. 4. Ea quæ ad amicos attinent, & quibus amicitiæ definiuntur, ex ijs, quæ ergà se vnusquisque agit esse videtur profecta. A scholasticis communiter sic allegatur. Amicabilia ad alterum mensurantur ex his quæ sunt ad seipsum. Quod exponit Scotus distinct. 27. ad secundum principale, quantum ad innotescentiam, quia innotescit amicitia quando appeto similia amico, quæ appeto mihi. Et id ibi significat, definiuntur amicitiæ, id est, notæ ac manifestæ fiunt. Cum igitur ex Aristotelis, imò & Christi sententia nos simus mensura ad dilectionem proximorum, vt eos diligamus, sicut nos, prius debemus nos diligere. Ratio ad hanc est, quia in dilectione caritatis attēdendum est ad duo: ad bonitatem obiecti diligibilis, & ad vnitatem dilecti ad diligentem, pensandumque quid præponderet alij. Summa bonitas in Deo excedit quamcunque bonitatem creatam, & est potior quacunque vnitate etiam hominis ad seipsum, idcircò est super omnia diligendus. Est maxima vnitas hominis ad seipsum excedens vnionem ipsius ad cætera, & sicut ignis prius calefacit propinqua quam distantia, ita caritas quæ est calor spiritualis facit quòd homo sibi velit prius beatitudinem quam alijs. Confirmatur, quia Deus est ratio diligendi omnia, sed ipse vult quòd prius nos diligamus quam proximos, vt patet ex citato Matthęo. Item si liceret propter saluandum proximum peccare iniustus esset Deus, qui propter tale peccatum nos puniret: igitur neque mortaliter, neque venialiter licet peccare, etiam pro aliena salute: Vide Paulum Romanorum tertio: Contra dicentes faciamus mala, vt veniant mala. Si veritas Dei in meo mendacio abundauit, quid ego tanquam peccator à Deo

Argumẽtum. iudicor. Nunquid iniquus est Deus qui infert iram. Illud quod de Paulo legimus, Romanorum.9. Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis, potest intelligi de tempore, quo *Solutio.1.* persequebatur Ecclesiã, quia pro Iudæis optabat à Christo sepa- *Solutio.2.* rari. Secundo, iam conuersus optabat retardari à gloria, non priuari, neque peccare, sed secundum quòd dicebat, Philippenses 1. Coarctor è duobus desiderium habens dissolui, & esse cum Christo multo melius, permanere in carne necessarium propter vos. Eadem expositio dari potest verbo Moysis, Exod.32. Dele me de libro quem scripsisti, aut dimitte illis hanc noxam. Dicitur liber vitæ per metaphoram, & iuxta Bouauenturã in quarta distinctione.43.numero. Est ipsa Dei notitia, qui est filius: Scriptura libri est prædestinatio electorum qui prædestinati sunt conformes fieri imaginis filij Dei, Romanorum 8. Alexander.1. p. quæstione.33.M.1.articulo.1.dicit, quòd liber vitæ dicitur tripliciter. Primo notitia Dei, sed vt exponit M.3.articulo.1.non notitia absolutè, sed notitia respectu meritorum. Secundo, ipse filius secundum humanitatem, qui est exemplum expressissimum ad exemplar diuinum. Tertio, sacra Scriptura Ecclesiast.29. Hæc omnia liber vitæ. Vbi glossa interli. Hic est liber nouum & vetus testamentum, in quo est agnitio veritatis: nam continet ea quibus, peruenitur ad vitam. Posset ex hoc tertio exponi, quòd nolebat legem veterem dari suo nomine, neque inscribi legem Moysis. Ad cuius confirmationem adduci potest, quod ante illa verba tabulas scriptas digito Dei confregerat. Liranus dicit, quòd sit loquutus hyperbolicè, ostendens quantum salutem populi desiderabat. Neque in his hyperbolis est mendacium, vtiturque illis Scriptura, Iudic.20. de filijs Beniamin, quòd fundis ita iaciebant ad certum locum, vt capillum possent percutere, per quod tantum significatur, quòd essent boni fundibularij. Rabbi Salomon quem citat Burgensis illo cap. addit. 8. est in priori expositione, quòd lex non scriberetur nomine Moysis. Gregorius libro nono Moralium, cap.11. exponens illa verba, Iob. 9. Deus cuius iræ resistere nemo potest, videtur sentire quòd Moyses petierit mortem corporalem, & liber sit vitæ præsentis. Ait enim: Moyses iræ Dei restitit, qui pro cadente populo erectus ipsum supernæ percussio-

percussionis impetum mortis suę oblatione restrinxit, dicens: Dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro.

Licitum est aliquando cessare à profectu spirituali proprio, *Propos.5.* hoc est, à maiori vtilitate propria, propter bonum spirituale proximi, & est ibi magnum meritum, verbi gratia, à contemplatione propter prædicationem. Sic dicitur in capit. licet. de Regul. & transeun. ad religionem. ab Innocentio tertio, quòd communis vtilitas speciali vtilitati præfertur, & in hoc casu rectè præponitur doctrina silentio, solicitudo contemplationi, & labor quieti. Vnde mirum est fuisse hæreticos, docentes semper esse tacendum more Pythagoricorum. Nam Christus Dominus, & Prophetæ, imò & Dauid, qui petierat ori suo custodiam Psalmus.140. Multa loquuti sunt. Isaias.6. capit. Væ mihi, quia tacui. Hi autem hæretici dicti sunt Pattalorinchitæ, quasi palum, seu digitum nari imponentes, quia πατταλεω pattalos Græcè, Latinè valet: palus, & ῥιγχος Rinchos, nasus vel rostrum. Bernardus sermone.26. super Cantica laudat fratrem suum Gerardum, quòd se ingerebat curis, vt ipse Bernardus Deo vacaret, & doctrinæ monachorum vtilius intẽderet. Inde licitè dispensatur in votis principum, ex quibus pendet bonum publicum & commune, ne seruent castitatem, aut religionem intrent.

Tertium locum tenet anima proximi. Vnde Ioannis.1.capi- *Propos.6.* tulo.3. in hoc cognouimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Quòd si debemus animas ponere multo magis diuitias, & substantias.

Ex hac patet, quòd si anima proximi est in peccato mortali, *Corollariũ* vel in periculo peccandi, & possum illum à peccato retrahere, ita quòd certitudine morali sum certus quòd retrahetur, & non per alium, nisi per me teneor etiam cum vitæ detrimento illum retrahere, nisi aliunde sit mihi animæ propriæ periculum probabile, vt quia sum fragilis & infirmus ad martyrium: quia sicut eleemosynam corporalem non teneor dare cum æquali dispendio, ita neque spiritualem. Casu quòd peccator nolit exire à peccato, nisi tale, vel tantum sibi detur, nemo illi dare tenetur. Vnde Cyprianus lib.1.epistola.10. dicit de quodam histrione. Non putet salario se esse redimendum vt à peccatis cesset, quando

hoc nõ nobis, sed sibi præstet: sed addit, quòd patiens penuriam inter cæteros pauperes sustentetur ab Ecclesia. De ista eleemosyna spirituali cum proprię vitæ dispendio prolixè & varię tractatur à multis præcipuè à Ricardo in.4. distinctione.19. artic.2. quæst.1. A Thoma.2.2.quæstio.33.artic.2.ad tertium. & .26.artic.5. Ab Adriano de correctione fraterna. A Gabriele super Canonẽ, lect.74. A Medina complutensi Codice de eleemosyna q.6. Maironis super lib.1. Augustini de Ciuita. Dei, cap.9. veritate.7. dicit quod nunquam priuata persona peccat mortaliter non corripiendo proximum, vel ad salutem animæ auxilium præstando, nisi quando consentit & cooperatur peccato: dicit, priuata persona, quia prælatus sub mortali tenetur. Plurimi alij doctores dicunt contrarium.

Proposi.7 Quartum locum tenet proprium corpus: ita quòd non teneor pro saluanda alterius vita corporali, propriam exponere, nisi forte in casu, vt in bello pro saluando rege, qui est persona publica, cuius vita respicitur, vt bonum commune. Fortis etiam Politicus vitam exponit pro Republica: pertinet ad perfectionem cũ propriæ vitæ periculo seruire infirmis tempore pestis, prosequi pia negocia post posito timore naufragij. Vide Thom.2.2.quæstio.123.articu.5. possetque forsan casus accidere, quòd sub mortali teneretur seruire infirmis, cũ tali periculo. Probatur; de morte mea si accidet ex contingentia de vita proximi quòd liberabitur est certitudo, ergo in aliquo casu possem teneri plus ad salutem corporalem proximi, ne si non liberem fiam particeps suæ mortis.

Proposi.8 Inter ipsos proximos est ordo, quia plus tenemur vni quam alteri. Ad hanc ponit Magister in litera duas opiniones. Prima, quòd quantum ad affectum interiorem æqualiter sunt omnes diligendi: quantum ad effectum exteriorem, qui est illis impendẽdus, non sunt æqualiter diligendi. Alia opinio est, quòd non solum quantum ad effectum, sed etiam quantũ ad interiorem affectum, est vnus plus altero diligendus. Hanc magis approbat Magister, & Bona.q.vlt.huius.d. Tho.2.2.q.26.art.6.

Proposi.9 Inter ipsos proximos primum locum obtinent parentes, inde filij, post domestici, qui si boni sunt, malis filijs præponendi sunt. Magister in litera, & est Ambrosij. Bona.in quæst. literali expositurus,

expositurus distinguit amorem, in amorem complacentiæ, & beneficentiæ. Amor complacentiæ fundatur in bonitate, quo amore sunt plus diligendi extranei virtuosi, quia plus debemus approbare bona facta extranei, quam mala facta parentũ. Amor beneficentiæ fundatur in coniunctione, isto amore non solum diligimus proximum quia bonus est, sed vt bonus sit. Tali amore præferendus est pater malus extraneis virtuosis & bonis. Sunt vt bene Thom. ait. 2.2.q.26.art.7. plures rationes dilectionis in propinquis, quia ad alios est sola caritas: ad propinquos aliæ amicitiæ atque obligationes. Non facimus iniuriam si non omnibus in particulari optamus omne bonum cuius sunt capaces, neque tenemur orare pro quolibet in particulari. Ideo si huic vel illi maius bonum desidero, aut pro vno magis quam pro alio oro nõ propterea caritas æmulatur, aut agit perperam contra Pauli sententiam. 1. Corinth.13. Ex his patet ratio multarum quęstionum quas vide in Ricardo hac.d. & in Tho. citata.q.26. Breuiter, quia plura recipit homo à parentibus & meliora, filijs vero dat, præponuntur parentes omnibus, etiam filijs vide Arist.8. Ethic. ca. 11. Pater enim carnalis est causa essendi filijs, educat, & instituit, quia est causa dans esse substantiale præponitur patri spirituali, vt dicit Ricardus, qui dat ministerialiter esse accidentale, ideſt, gratiam. Quia pater est causa magis principalis in generatione præponitur matri loquendo de per se: posset quidem de per accidens plus teneri matri, bonæ quæ ipsum aluisset, quam patri iniquo qui ipsum deseruisset. De dilectione vxoris dicit Thom. quod ratione boni plus sunt parentes diligendi qui habent rationem principij: ratione coniunctionis plus est diligenda vxor, maior autem reuerẽtia debetur parentibus. Ricardus dicit quod responsio nõ declarat ad quem caritas magis inclinet, & cui plus teneatur homo existenti in necessitate. Tene vero quod plus ad parentem à quo maius bonum recipitur, quã ab vxore quę est in adiutorium contra concupiscentiam, & ad prolis procreationẽ & solatiũ societatis. Quod dicitur Genes.2. propter vxorẽ relinquet homo patrem & matrẽ, exponitur quantũ ad cohabitandũ. Est in hoc bona apparentia, quia amor viri & vxoris non est sic stabilis, quia vt in pluribus facilius soluitur quam amicitia parentũ. Si contra dicta arguas ex Arist.9 ethic.ca.7. quod bene faciẽs *Argu.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

plus afficitur beneficiato quam è contra ergo plus filio quam patri plus vxori, quam parenti, quia benefacit vxori. Dico quod Aristo. ait. Benefici magis amare videntur eos, quos beneficijs affecerunt quam affecti illos à quibus acceperunt. Nota quod dixit. Videntur, assignatque quadruplicē rationem quā vsurpauit Thomas. citata. q. 26. art. 12. vide & Ricardum. q. vltima huius. Sed dico quod aliud est quod inclinetur ad intensiorem amorē, ad quē inclinare potest habitus voluntatis acquisitus, aliud quod teneatur magis appretiare vt dictum est. p. 2.

Propos. 10 In caritate sunt tres gradus. Caritas incipiens? Proficiens, & perfecta. Hos ponit Magister in litera ex Augustino. Ad incipiētem pertinet recedere à peccato, & resistere vitijs. Ad proficientem dare operam vt placeat Deo & abundet magis iuxta sententiam Pauli. 1. Thessalo. 4. & 2. Corinth. 5. Contendimus siue absentes siue præsentes placere Deo. Perfecta cupit dissolui & esse cum Christo. Philipp. 1. vnde in litera ex Augustino, perfecta caritas hæc est, vt quis paratus sit pro fratribus etiam mori. Potest perfectio caritatis dupliciter cōsiderari, vel ex parte obiecti diligēdo illud quātū est diligibile, hoc modo nulla caritas creata est perfecta: Vel ex parte diligētis, & isto modo loquitur cōclus. Qui modus etiā consideratur dupliciter; vno modo est perfectio sufficientiæ; quæ habetur in via alio modo est perfectio excellentiæ, hæc non habetur nisi in patria. Vide Bona. hac. d. nu. 6 Ex his colliges erasse Lutherū dicendo quod dilectio Dei super omnia non poterat haberi in via; & sic in illo præcepto erat nobis mandatum aliquid impossibile, quia necesse est vt aliqua præter Deum amemus; Non de tali excellentia fuit datum præceptum, vt videlicet nihil præter Deum amemus, aut quod omnia in ipsum referamus, & de ipso semper actualiter cogitemus. Est hæc perfectio caritatis in patria, non in via. Ex hoc errore alium deducebat videlicet omnia opera etiam iustorum esse peccata, quia tenebantur illa facere ex consummata & perfecta caritate, quæ in via non potest haberi. Contra quem facit quod est dictum libr. 2. d. 40. p. 4. quod non omnia opera peccatorū sunt peccata ergo multo minus opera iustorū. Facit cōtra ipsum aperte scriptura. Nam Iob dicitur. 1. ca. in omnibus illis non peccasse. Paulus. 1. Corint. 7. Si acceperis vxorem non peccasti & si nupsit virgō non peccauit. Infirmo sanato. Ioan. 5. præcepit Christus. Iam noli amplius peccare. 1. Ioan. 4. Omnis qui manet in caritate in Deo manet, & omnis qui in Deo manet non peccat. Est & Concil. Triden. sessio. 6. canone. 25. Si quis in quolibet opere bono iustum saltem venialiter peccare dixerit, aut quod intolerabilius est mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tantūque ob id non damnari, quia ea opera Deus non imputat ad dānationem, Anathema sit. Cū dixit sapiens Eccle. 7. Nō est homo iustus in terra qui faciat bonum, & non peccet, intelligitur quantum est de se, non autē adiutus gratia Dei. Non enim possumus *Argu. 1.* vitare omnia venialia vt in. 2. d. 36. p. 6. Propter quæ venialia si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos seducimus. 1. Ioan. 2. in multis enim offendimus omnes Iacob. 3. Non vero in omnibus. Autoritas Isaiæ. 64. Facti sumus vt immundi omnes & *Argu. 2.* quasi pānus mēstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ multas habet expositiones. Vna est quod Isaias loquebatur cōparatiuè comparando vtique iustitias nostras diuinæ iustitiæ & sanctitati, ad *1. Solu.* cuius comparationem omnes nostræ sunt immundæ. Aut iustitiam veteris legis cōparabat ad iustitiam euangelij prędicandi per Messiam cuius ibi aduentū deprecabatur. Nam ad comparationē rei albissimæ minus albū dicitur nigrum. Vnde Paulus. 2. Corinth. 3. comparatione euangelij dicit non fuisse glorificatū vetus testamētum. Alia expositio est quia prophetę sæpe loquūtur in aliena persona sumendo se loco aliorum. Loquebatur ergo Isaias nomine prauorum peccantium. Et sicut Ecclesia ex eo quod habet malos cum bonis admixtos ratione malorum vocatur nigra: ratione bonorum formosa Cant. 1. ita in præsenti ratione peccatorū, dicuntur immundi omnes, & omnes iustitiæ peccatorum immundæ; quia pauci erant iusti. Sicut Dauid dixit omnes declinauisse. Psal. 13, propter paucitatem non declinātium. *Solu. 3.* Potest dari tertia quod Isaias ibi loquebatur nomine populi Israelitici post aduentum, & mortem Messiæ. quando sunt sine principe, sine sacrificio, sine altari, sine Ephot, sine Teraphim Osee. 3. quibus per totum orbem dispersis sua sacrificia & ritus sunt immundi; & mensa eorum coram ipsis in laqueum Psalm. 68. comedendo azyma; & abstinendo à cibis legis.

Distin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XXX.

De dilectione inimicorum.

Propos. 1 VNusquisque tenetur non odire inimicum sub pœna peccati. Probatur quia ipse est proximus. Potest vero eius malitia odiri licite, non odiendo ipsius inimici naturam Vide in litera ex August. vn de Apocalyp. 2. dicitur Episcopo Ephesino. odisti facta Nicolaitarum quæ & ego odi. Eccles. 8. Noli de mortuo inimico tuo gaudere prouerb. 24. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, & in ruina eius ne exultes, ne forte videat Dominus & displiceat ei, & auferat ab eo irã suam. Est ad hoc exemplum experientiç, dum pater flagellat seruum, si irrideat filius relicto seruo in filium sçuit. Iob. 31. si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultaui, quia inuenisset eum malum.

Propos. 2. Habere actum positiuum dilectionis, siue elicitum à voluntate qui vocatur affectus, siue imperatũ qui est effectus & beneficẽtia, non tenetur homo nisi in casu. Vt tempore necessitatis in qua tenetur alteri cuicunq; proximo: vel ratione scandali, puta, quia cum non teneat alloqui omnes, neque conuersaricum omnibus, si ex eo quod inimicum nõ alloquor aut saluto, scandalũ vel malum exemplum oriatur teneor illud vitare salutando. Signa specialia quæ solent ostendi amicis nullus tenetur exhibere inimicis. Item à beneficijs communibus non potest inimicus excludi, vt quando pro tota Ecclesia oratur, cũ eleemosyna distribuitur generaliter. In alijs est perfectionis & supererogationis inimicũ diligere & ipsi benefacere. Hoc modo sunt intelligendæ autoritates scripturæ. Matt. 5. Diligite inimicos vestros. 1. Ioan. 3. Diligamus opere & veritate. Qui viderit fratrem necesse habere. prouer. 25. & Rom. 12. Si esurierit inimicus tu⁹ ciba illum. Quod Christus Matth. 5. reprehendit dictum antiquis. Odio habebis inimicum tuum, non erat datum in lege, sed additum scripturæ male intellectæ in quo sicut in alijs multis hęreticabãt scribæ & Pharisęi quia Leuiti. 19. dictum est, diliges amicũ tuũ sicut teipsum, intulerant ex affirmatiua negatiuam, ergo inimicus non

non est diligendus sed odiendus. Ita dicit Bona hac. d. nu. 21. & Scotus ad. 4. traductio tamen. 70. interpretum loco amici posuit proximum, sed inimicus est proximus ergo est diligendus.

Inimico iniurianti & petenti veniam necessario est remitten- *Propos 3.*
da offensa siue rancor, aut odium, vt dictum est, non tamen est remittenda satisfactio siue emenda, vt quia infamauit, aut læsit corpore. Nisi talis sit iniuria, quod sola petitione veniæ fiat satisfactio. Lutherus hęretice asseruit non licere Christiano petere satisfactionem per officium iudicis. Sed licet eam petere per bellum vt infra. d. 40. in. 5. præcepto, ergo & per officium iudicis. exemplo viduę Luc. 18. & sanctorum clamantium ad Deũ Apocalyp. 6. & Dauidis, qui moriturus. 3. Reg. 2. eam petiit coram Salomone. De Ioab, & Semei vide doct. scholasticos de his tribus vide & Alexan. 3. p. q. 67. Tho. 2. 2. q. 25. art. 8. &. 9. Ex hac infer- *Corol.*
tur quod si offensor se offert voluntariè ad dignam satisfactionem non potest offensus fine culpa illam habere velle per officium iudicis, vt illi plus incommodet, quia tunc aliud vult præter satisfactionem.

Licite possumus odire proximo illa quæ sunt ei materia pec- *Propos. 4.*
candi etiam vsque ad vitam corporalem, sub conditione si aliter peccare nõ desistet. Sic rogabat Beata Anastasia Grisogonũ, vt oraret pro marito suo Publio, vt si Deus ad fidem suam venturũ præuidet Publium, si nat venire, aut si præuidet eum in hac perseuersitate mansurum iubeat eum dare locum sanctis. Melius est enim ei exhalare spiritum, quam Dei filium blasphemare, & eũ confitentes impedire. Hinc Grego. libr. 22. Moral. cap. 11. super id Iob. 31. si gauisus sum ad ruinam eius qui me oderat, ait. Inter hæc sciendum est quia euenire plærumque solet, vt non amissa caritate, & inimici nos ruina lætificet, & rursum eius gloria si ne inuidiæ culpa contristet. Cum & ruente eo quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo plerosq; iniustè opprimi formidamus. Pater, & prælatus in correctionem possunt denegare per aliquod tempus loquelam filijs vt fecit Dauid cum Absalone. 2. reg. 14. quod in domum suam reuerteretur, sed faciem eius non videret. Eccles. 7. Melior est ira risu quia per tristitiam corrigitur animus delinquentiũ. Quod dixit dñs Deut. 32. Mea est vltio & ego retribuam, & Rom. 12. fuit cõtra illos qui liuore vin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictæ non iustitiæ zelo seipsos quærunt vindicare, nam zelo iustitiæ, correctionis, & satisfactionis possunt peti iniuriæ.

Propos. 5. Duplex opinio refertur à Magistro in litera de merito dilectionis amici & inimici inter se collatæ. Quidã tenent quod est maioris meriti diligere amicum. In hanc est Magister vt sit Bona. hac. d. q. vlti. quia talis dilectio est feruentior. Facit autoritas Christi Ioann. 15. Maiorem caritatem nemo habet vt animam suã ponat quis pro amicis suis. Ratione, quia amicus est melius obiectum & actus recipit suam speciem ab obiecto, & non à difficultate operis. 2. quia actus procedens à pluribus virtutibus est melior. Vide Scotũ in. 4. d. 46. q. 4. ar. 4 sed dilectio inimici procedit à sola caritate dilectio amici à caritate & gratitudine. Tertio quia odire amicũ est peius, ergo diligere illũ est melius, quia contrariorũ eadem est disciplina. Alex. 3. p. q 67. M. 4. dat instãtiam huic rationi. Peior est infidelitas seu hæresis, quæ opponitur fidei, quam inuidia quæ opponitur caritati, ergo fides est prę stantior caritate, nõ valet quia vt Bona. dicit in hoc. 3. d. 36. num. 40. quandoque minori bono opponitur maius malum. Nihilominus Alex. ipse tenet hanc primam opinionem, quod magis meritoriũ est diligere amicũ, magis tamen satisfactorium diligere inimicum. 4. est ad opinionem quia si amicus & inimicus sint in extrema necessitate, & non possim subuenire ambobus plus teneor amico. Alioquin diceretur quod dixit Ioab. Dauid. 2. reg. 19. quãdo plorabat Absalonem. Diligis odientes te, & odio habes diligentes te. In hanc primam est & Tho. 2. 2. q. 27. art. 7.

Alia opinio tenet quod diligere inimicum sit maioris meriti. Hãc sequitur Duran. hac d. q. 2. sequitur & Almainus, hac d. pro pe finẽ. Bona. vtrãq; reputat probabilẽ. In hãc est Matth. 5. Si diligitis eos qui vos diligunt quã mercedem habebitis. Rom. 5. Cõmendat Deus caritatẽ suã, quia cũ adhuc inimici essemus Christus pro nobis mortuus est. Hãc cũ inimicis caritatẽ vocat nimiã Ephes. 2. propter nimiam caritatem qua dilexit nos Deus Ratione, quia ad dilectionẽ inimici requiritur maior conatus voluntatis, & vbi maior est conatus voluntatis, ibi maius meritum, quia virtus est circa difficilie. Secundò quia in vtraq; dilectione obiectũ formale est idẽ, quod est Deus, ex parte inimici est maior conatus, ex parte amici licet sit maior bonitas, ipsa nõ est summa, quæ

quæ est obiectũ ibi materiale, cui prepõderat fortior conatus voluntatis, qui conatus concurrit essentialiter cũ habitu caritatis ad meritũ. Nã expecificatio actus potiꝰ est ab obiecto formali, quã à materiali. In hoc est tota difficultas, quid sit potius respiciẽdũ respectu meriti, bonitas obiecti materialis, an difficultas operis existendo omnia cætera paria. Nã bonitas obiecti formalis est summa, idcirco ipsum diligere est magis meritoriũ, quã quæcũque obiecta materialia etiã si ad illa fit maior difficultas. Vtraq; opinio soluit rationes alterius. Ricardus etiã videtur esse cũ prima. hac. d. q. 3. sed hæc secũda deberet potius prædicari in Ecclesijs pro extirpandis odijs, quicquid fiat in scholis.

DISTINCTIO XXXI.

De duratione caritatis, & euacuatione aliarũ virtutũ.

Propo. 1. CAritas in via potest amitti. Magister in litera contra quosdam quos non nominat. Sed contrariũ cõclusionis fuit error Iouiniani de quo supra. d. 3 p. 14. Prob. Apocalyp. 2. dicitur episcopo Ephesi Habeo aduersum te pauca quia caritatẽ tuam primã amisisti. Memor esto vnde excideris. 1. Corinth. 10. Qui se existimat stare videat ne cadat. Roma. 11. Tu fide stas, noli altum sapere sed time. Alioquin tu excidêris. Ioann. 6. dicitur quod multi ex discipulis abierunt retro. Ratione, quia de fide est quod paruuli in baptismo recipiunt gratiam & caritatem, quorum multi postea peccant, & damnantur, alias omnes baptizati saluarentur. Amittitur autem non quia ipsam effectiue peccatum corrũpat, sed demeretur quod Deus illam conseruet. Vide Scotum in. 2. d. 37. litera. F. & X. & in. 4. d. 1. q. 1. litera. Q Q. quia in via Scoti culpa & gratia non sunt formaliter oppositа ita docet in eodem. 4. d. 16. q. 1. litera. B. Tho. 2. 2. q. 24. articu. 11. dicit quod caritas non replet in via totam capacitatem subiecti, ideo est amissibilis sicut forma naturalis non replens totã capacitatem materiæ. Non sic forma cœli, quæ satiat totam potentiam materiæ, à simili est caritas patriæ inamissibilis, quia semper actu recto fertur in Deum. Hic modus exponendi non placet Ricardo.

hac.d.q.1.quia in pàtria aliquæ voluntates non habent tantã caritatem,quantæ ſunt capaces,quæ tamen illam nequeũt amittere.Poteſt confirmari quia multi in via habuere maiorẽ caritatem,quam aliqui in patria,qui tamen poterãt peccare.Igitur inamiſsibilitas gratiæ non prouenit ex repletione voluntatis. Ponit ipſe Ricardꝰ quinq; modos, quibꝰ accidẽs corrũpitur.Primo ſubtractione influentis & conſeruãtis ſicut lumẽ aeris per abſentiã ſolis.Secũdo per corruptionẽ ſubiecti, ſicut ſanitas corrupta corpore.Tertio actione cõtrarij,vt calor per frigus.Quartò ſubtractione obiecti,ſiue termini quando ab illo depẽdet vt paternitas,mortuo filio audire deficiente ſono. Quinto per corruptionẽ diſpoſitionis ſubiecti neceſſariæ ad exiſtentiam accidentis,vt imago relucens in ſpeculo,verſo ſpeculo in partem aliã, deſinit relucere. Ad hunc modũ caritas amittitur verſo arbitrio in peccatum,corrumpitur enim diſpoſitio voluntatis.

Argumenta quæ poſſunt contra hanc fieri ex autoritatibus ſcripturæ,aut ſanctorũ exponuntur à Magiſtro dupliciter. Vno modo in ſenſu compoſito,quia dum habetur caritas nõ ſinit peccare.Secundò quod non fuit vera caritas quæ deſeri potuit,quantum ad efficientiam,quia non facit beatum neq; perducit ad verum finem, ita exponit illud Auguſtini . Caritas eſt fons proprius cui non communicat alienus, quod vſurpauit Innocẽtius, extra de Regula.& tranſe.ad religi.cap.Licet. Eſtque ſumptum ex prouerb.5.Habeto ſolus aquas tuas nec ſint alieni participes tui.Alieni ſunt damnandi qui non participant caritatem finalem.Exponit tertiò Magiſter de caritate perfecta quæ non amittitur vt amittũtur incipiens,&proficiens.Ricardus gloſſat quod loquatur Magiſter ideſt,de difficili amittitur,vel quod loquatur de caritate patriæ.Eſt.4.expoſitio Thomæ quod de ratione ſua caritas non poteſt deficere,ſed deficit ex mutabilitate ſubiecti. 22.loco citato.ad.2.Tres harum expoſitionum habes. d. 3.p.14.

Propoſ.2. Per quodlibet mortale amittitur caritas. Hæc eſt de fide definita in Concilio Tridẽt.ſeſſ.6.cap.15.& canone.27.docetur q; à Tho.2.2.q.24.ar.12.A Scoto in.2.d.37.litera A.Eſt cõtra quoldã qui aſſeuerauerunt gratiã non amitti per quodlibet mortale ſed quãdo quis effrænate ſe dabat vitijs. Vide Andreã Vegã.li.14.ſu per decret.cap.1.fortè mouebantur opinione Durandi dicentis fidei

fidei habitum ſe compati cum hæreſi : inde videri potuit quod & habitus caritatis cum aliquo mortali. Sed Iacobus. 2. Quicumq; totam legem ſeruauerit offendat autem in vno factus eſt omnium reus.Hoc eſt ita dãnabitur ad Gehennã ſicut ſi in omnibus offendiſſet, quod non eſt intelligendum in æqualitate vt tantum damnetur pro vno,quantum pro omnibus, ſed ſimiliter.1.Ioan.3.&.4.cap.docetur, ex vno peccato odiendi proximum quod non diligimus Deum neq; eius veritas in nobis eſt. Ad Leonem in ſerm.de paſsione Domini alloquentem ſic Petrum: vidit in te Dominus non fidem fictam, non dilectionem auerſam,ſed conſtantiam fuiſſe turbatam , reſpondet Thomas quod dilectio non fuit auerſa per actualem Chriſti cõtemptum, ſed ex peccato à timore orto. Ad Bernardum,qui dixit quod in Petro caritas non fuit extincta ſed ſopita,dico quod non fuit finaliter extincta quanuis fuerit amiſſa , fuit enim cito recuperata,ſicut ignis quando non ardet, & poſtea exufflatur vt ardeat dicitur ſopitus.

Quidam,vt eſt in litera dixerunt quod præſciti nunquã habent gratiam,quod eſt hæreticum,quia Iudas,& mali Chriſtiani damnati gratiam habuerunt. Facit & Concilium Tridentin. ſeſſ.6.canone.23.dum damnat dicentes eum qui labitur, & peccat nunquam fuiſſe iuſtificatum.Et canone.17.ſi quis dixerit iuſtificationis gratiam non niſi prædeſtinatis ad vitam contingere,reliquos vero , qui vocantur vocari quidem ſed gratiam non accipere vt pote prædiſtinatos ad malum diuina poteſtate,eanathema ſit. *Prope.3.*

Quidam ſcripti ſunt in libro vitæ ſecundum præſentem iuſtitiam qui non ſunt ſcripti ſecundum præſcientiam. Magiſter in litera. Vide & in. 1. d. 40. p.6.& ſupra.d.29 p.4. Cum liber vitæ dicatur per metaphoram , vt ibi habes dicitur etiam liber vitæ conſciẽtia cuiuſlibet,in qua ſunt ſcripta facta & dicta propria teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium aut etiam defendentium in die cum iudicabit Deus occulta hominum. Rom. 2. ſic erunt multi libri Apocaly.20,ſed iſto modo non vſurpat ſcriptura librum vitę.Nam ibidem facit differentiam dicens. Libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt,qui eſt vitæ.Et iudicati ſunt mor- *Prope.4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tui ex his quę scripta erant in libris secundū opera ipsorū. De libris conscientię. Magister. in. 4. d. 43.

Prope. 5. Caritas per peccatum amissa recuperari potest per pœnitentiam. Hæc est de fide cōtra Nouatum & Montanum, de qua in 4. d. 14. p. 6. & ibi si resurgat homo in maiori vel minori caritate. Quod Bona. & Ricardus tractant hac. d.

Prope. 6. In patria fides & spes euacuabuntur quoad habitus, & actus earum: caritas vero perficietur. Ita docēt Bona. Scotus. & Ricar. hac. d. Tho. 1. 2. q. 67. De fide & spe vide supra. d. 26. p. vltima. de actibus earū nulla credo est ambiguitas: De habitu est duplex dubium. Primum quomodo euacuantur? Scotus hac. d. respondet quod non euacuantur ex eo quod succedunt habitus incōpossibiles, puta visio, & tentio. Nam Paulus in raptu habuit actū visionis cum habitu fidei ergo non habēt propriam incompossibilitatem. Confir. quia si per instans se compaterētur in eodē frigiditas & caliditas nō essent incōpossibiles de se. Euacuātur, igitur quia esset superflui cū eorū inclinatio superfluaesset. Neq; in patria ponēdi sunt habitus manere frustra. Caietanus citata. q. 67. ar. 5. dicit quod lumē gloriæ per modū habitus repugnat formaliter habitui fidei, & virtualiter habitui spei qui est in volūtate, quia forma desinit esse non solū per successionē cōtrariæ formæ, sed per subtractionem eorū quibus cōseruabatur, vt patet de lumine. Intellectus est causa conseruandi spem in voluntate & deficiente fidei habitu ab intellectu, desinit spes à voluntate. Additque quod visio per lumen gloriæ in statu completo est incompossibilis habitui fidei, non autem visio per modum transitus. Nam incompossibilitas non se tenet ex longitudine temporis, sed stante vno opposito in actu completo. Sicut mansuetudo quæ est habitus in viro mansueto se compatitur cum actu iræ & cū habitu inchoatiue qui habitus non est nisi ira per modū passionis. Euacuātur itaq; fides & spes ex vtraq; ratione & propter incompossibilitatem, & quia superfluæ. Secundum dubium, an sit hęreticum dicere quod habitus fidei possit manere in patria? quoniam aliquid est hæreticum de facto, quod non est hæreticum de possibili. Durandus hac. d. q. 2. tenet quod nō, & quod possit manere fidei habitus in patria. Idem tenet Petrus de Aliaco in. q. super. 3. librum. litera. R. Cum eis est Gabriel

briel. d. 24 huius libri. conclusione. 2. & etiam hac. d. & Almainus hac. d. Imo idem Durandus. q. 3. tenet quod actus fidei potest manere in patria. Tam de actu quam de habitu dicit non esse determinatum per scripturam quod de facto non maneant. Quia sicut dicit scriptura. 1. Corinth. 13 quod fides euacuabitur, ita dicit quod scientia & prophetia, & tamen Christus qui erat cōprehēsor vocatur in Euangelio Propheta. Doctores etiam dicūtur quod scientiæ quantum ad habitum non euacuabūtur. Aliacensis dicit quod est problema ad vtramq; partem sustentabile si actus fidei, & visionis repugnent & similiter actus spei, & an de facto stēt simul: Propter sanctorū autoritates tenet quod neq; habitus neq; actus fidei, & spei maneant sed non propter rationem. Posset cum his afferri Scotus dū hac. d. ad. 3. principale distinguit tripliciter credibilia. Quędam sunt quorum visio pertinet ad beatitudinem, vt visio trinitatis, de his non manet fides. Alia quorū visio non pertinet essentialiter ad beatitudinē sed concomitanter, vt Christū fuisse natum & passum: Hęc non videbuntur in se, quia non videbitur Christus in vtero virginis, neq; in cruce, Sed videbūtur in verbo. Huius generis est existentia corporis Christi in Eucharistia vt dicit idē Scotus in. 4. d. 10. q. 8. conclu. 3. Alia neq; sunt visibilia neq; scibilia quia facta tēporalia neq; pertinētia ad beatitudinē principaliter neq; cōcomitāter, vt historię quæ nūquā sciuntur, sed credūtur: de talibus potest cōcedi q̄ si viator habeat fidē, q̄ illa manet. Hęc Scotus. Sed fidei habitus vel tot⁹ abest, vel adest quia nō desinit esse per partes, modo per Scotū potest manere fides circa historias Sacrę scripturę vt. v. g. q̄ filij Israel fuerūt in Ægypto, & ambulauerūt per siccū mare, quę fides est habitus infusus ergo fides habit⁹ potest in patria manere. Probatur minor q̄ sit illa fides infusa: quia qui hodie nō crederet pertinaciter alē historiā & similes esset hæreticus igitur ad illas inclinat fides infusa. Ad hoc potest dici q̄ respectu illorū quę nō pertinēt ad beatitudinē manet fides acquisita quia de illis neq; est visio in verbo, neq; sciētia, neq; obliuio. Imo posset beati de illis secū colloqui vt cū Iosue, Dauid, Machabęis de bellis à se gestis, cū apostolis de sua peregrinatiōe, & prędicatiōe. De fide acquisita circa hęc forte loquebatur Scot⁹.

Caritas p̄ficitur ex p̄sentia obiecti & nō ex quātitate maiori. *Prop. 7.*

Patet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Patet quia in via multi habent maiorem caritatẽ quantitatiuam quã alij in patria. Imo quicũq; beatus habuit in via tantã caritatem quantam in patria. Quia cũ caritas nõ augeatur nisi virtute operis operati, ideſt ſacramẽti, aut operis operantis, ideſt, boni motus, quando homo in extremis ſit extra ſtatum merendi habet totam caritatem ſibi debitã, quæ neq; in præſenti augetur neq; in futuro. Hoc dicit Almainus tenere Henricum. Si dicas quod Deus præmiat vltra condignum. habes in. 2. d. 27. p. 7. expoſitum. perfectio igitur caritatis in patria nõ eſt ex augmẽto habitus, ſed ex præſentia obiecti approximati voluntati. Nã actus diligendi Deum non procedit à ſola caritate, & voluntate ſed ab obiecto per intellectum apprehenſo, cum nihil ſit volitũ niſi præcognitum ergo diuerſa approximatio obiecti faciet ad perfectionem & intenſionem actus, quia viſio eſt quędam cauſa amoris vt dicitur 9. Ethico. Sap. 11. Cum autem caritas de ratione ſua non inclinet in obiectum præſens, vel abſens vt faciũt fides, & ſpes, ſit cõſequens quod caritas non euacuetur iuxta id Pauli. 1. Corinth. 13. Caritas nunquam excidit, ſit etiam manifeſtum quod reſpectu habitus caritatis cognitio obiecti non ſe tenet ex parte ipſius obiecti, quia cognitio nõ eſt per ſe cauſa amoris, ſed quoddam pręrequiſitum neceſſario ad amorem qua cognitione habita amamus, vel non amamus. Vide Scotum hac. d. ad. 1. Tho. 1. 2. q. 67. art. 6.

Propoſ. 8. In patria non euacuabitur ſcientia quantum ad eſſentiam, hoc eſt, quantum ad habitum, ſed euacuabitur quantũ ad vſum & modum Magiſter in litera exponit Tho. citata. q. art. 2. Quia phãtaſmata quæ ſunt quaſi materialia in virtutibus intellectualibus deſtruentur deſtructo corpore, & modus cognoſcendi per phantaſmata: remanebunt tamen ſpecies intelligibiles receptæ in intellectu poſsibili immobiliter. Videmus etiam in viuis ex ægritudine corrumpi habitum ſcientiæ quantum ad materialia phantaſmata, manere vero eundem habitum quantum ad ſpeciem intelligibilem, quæ eſt ſicut formale. Bona. hac. d. ar. 2. q. 1. tenet ſcientię habitus manere contra aliquos: perfici autẽ quantum ad vſum, contra alios tenentes manere ſcientiam quantum ad habitum non autem quantum ad vſum. Addit etiam quod mutabitur quoad modum, qui non erit per ſucceſsionem. & diſcurſum

ſcurſum ſed per ſimplicem intuitum. Ricard. hac. d. ar. 3. q. 1. concordat. dicit tamen quod poſt reſurrectionem corporũ poterũt beati intelligere ſcibilia quorum habẽt ſcientiam cum phantaſmate, & ſine illo ſi voluerint & intelligendo ſine phantaſmate & ſine diſcurſu erunt ſimiles angelis: ſic vſus euacuabitur reſpectu phantaſmatum. Modus reſpectu diſcurſus. Si arguas, quod *Argum.* qui in præſenti habet ſcientiam gaudebit de pluribus in patria. Concedendum eſt cæteris paribus. Neq; eſt inconueniens cum *Soluti.* tale gaudium ſit accidẽtale. Huc reſpicit illud Danielis. 12. Qui docti fuerint fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti.

De virtutibus moralibus idem eſt dicendum quod de ſcien- *Propoſ. 9.* tia. Ita Magiſter infra. d. 33. quæ omnes ſi ſunt in voluntate, facile videtur quomodo manebunt, quia ſicut iuſtitia eſt perpetua & immortalis ſapientiæ. 1. ſic erunt & alię in voluntate. Tenendo ſolam iuſtitiam in volũtate & cæteras in parte ſenſitiua dicit Tho. 1. 2. q. 67. ar. 1. quod manebunt quantum ad formale, quod eſt ratio ordinis, in quantum ratio vniuſcuiuſq; erit rectiſsima circa ea, quæ ad ipſum pertinẽt ſecundũ ſtatum patriæ. Quãtũ ad materiale ꝙ eſt inclinatio partis ſenſitiuę appetitiuæ ad paſsiones, vel operationes euacuabũtur. Erit igitur prudẽtia ſine periculo erroris, fortitudo ſine moleſtia tolerãdorum malorũ. Tẽperãtia ſine repugnatione libidinũ. Iuſtitia habebit actũ ſuum faciẽdo ſubditum Deo. Videatur Magiſter infra. d. 33. & Alex. 4. p q. 54. M. 1. art. 1. ad. 2. arg. & q. 21. M. 1. ar. 2. arg. 14.

Ordo dilectionis in patria nõ eſt omnino idẽ qui in via. Ita videtur ſentire Magiſter in litera. Bona. & Ricar. citant diuerſos *Propoſ. 10.* modos dicẽdi. Sed probatur cõcluſio à Magiſtro quoniã ibi tam erũt addicti iuſtitiæ Dei, quod nihil eis placebit niſi quod Deo viderint placere, & diligent quomodo Deus vult illos diligere Chriſtus dñs, ait Magiſter, ſeruabat in via, quia erat cõprehenſor, ordinẽ patriæ. Hinc ſanctus quilibet de ſua gloria contentus volet ſancto maioris meriti maiorẽ gloriam quã ſibi. Intenſione voluntatis credo quod poſt Deũ propriam gloriã ſibi magis diliget. vide Ricar. & Tho. 2. 2. q. 26. ar. 13. quoniam ſicut in via plus debet ſibi diligere Deũ amore concupiſcentiæ, ita in patria plus cõplacebit ſibi in eo, quod tenet iã Deum, quã quod alius teneat. Tẽtio enim eſt actus volẽdi ſibi Deũ prẽſentẽ. Dato op-

Universidad de Deusto
Biblioteca

posito plus homo diligeret proximũ amore amicitiæ quã cõplaceret sibi in Deo præsenti, ꝙ videtur incõueniens, cũ in ratione beatitudinis includatur ꝙ Deus sit bonũ ipsi beato. Hac ratione in quantũ est bonũ beatorum quilibet beatus est propinquior Deo quã alius, quanuis absolute vt est summũ bonũ sit propinquior illi qui magis de ipso participat. De affectu in proximos posset dici, vel quod æquali affectu omnes diliget volendo illis inæquale bonum, sicut Deus vna voluntate vult cõmunicare in æqualia bona, vel potest dici cum Ricardo quod maiori affectu volet maius bonũ habenti illud quã minus bonum habenti minus. De habentibus æquale quod maiori affectu volet illud bonum sibi coniunctiori. Erit nihilominus gaudiũ accidentale videre saluos quos quisq; in hac vita dilexit. Temporalia non erit opus ibi desiderare, nisi ante resurrectionẽ propria corpora.

DISTINCTIO XXXII.

De Caritate qua Deus diligit nos.

Propo. 1. Dilectio Dei est duplex, vna secũdum essentiam, alia secundũ efficientiã. Magister in litera. Hoc est quod dilectio Dei erga nos potest cõsiderari vel secũdum actum ipsius voluntatis, vel secũdum effectum quẽ operatur. De hac dilectione vide Alex. 1. p. q. 31. & 32.

Propos. 2. Dilectio Dei vt est actus diuinę volũtatis est vna respectu sui, & creaturarũ, & immutabilissima. Vno enim & eodẽ actu volũtatis diligit se & omnia, neq; iste actus recipit magis aut minus vt dicit Magister in litera. Facit autoritas sapientiæ. 6. Æqualiter est illi cura de omnibus, quia ex parte Dei est indifferentia. Vel potest alio modo intelligi, quod ibi æqualiter dicit similitudinem, quia similiter curat & prouidet de magnis & paruis.

Propos. 3. Secundũ effectus quos Deus operatur in creaturis dilectio recipit magis, & minus. Magister in litera. Per hoc decidũtur multæ quæstiones. Si Deus plus diligit hominẽ quã angelũ, quia iuxta naturã, plus angelũ cui data fuit natura melior. Secundũ gratiã & gloriã plus aliquos angelos, & è conuerso. Hinc Deus diligit omnia quę sunt & nihil odiuit eorũ quę fecit sap. 11. Quamuis enim irrationabilia nõ sint beatitudinis capacia vt diligãtur amore amicitiæ tamen diliguntur aliqualiter vt scilicet sint, & seruiant homini. De quo Aristo. 2. Phy si. c. 2. omnia sunt gratia nostri, sumus enim & nos quodãmodo finis. Diligit plus præscitos, & damnatos, quã irrationalia, quibus dat naturã meliorem. Possibilia quæ nunquã erunt non diligit quia nihil efficit circa illa. Quantũ ad statũ prælationis plus dilexit Petrũ, quam Ioannem, quantum ad signa exteriora plura ostẽdebat Ioanni, quod sufficit ad veritatem scripturæ vocãtis eum discipulum à Christo dilectũ. De gratia & gloria nobis incertum est. Nihilominus Alex. citata. q. 32. M. 4. tenet quod maiorẽ caritatem cõtulit Petro, & maiorem gloriã præparauit, iuxta id prouerb. 8. Ego diligẽtes me diligo: Petrus plus in amore Christi feruebat, quãuis Ioanni dedit in maiori excellẽtia cognitionẽ in præsenti. Quæstionẽ tractat Bona. hac. d. Almainus dicit quod quæstio est antiqua & ruinosa. Plus etiam diligit simpliciter loquendo prædestinatum in peccato: præscitum in gratia plus diligit vt nunc & in præsenti. Cæteris paribus plus diligit innocentẽ quam pœnitentẽtem quia bonũ diuturnius, est eligibilius: quod dicitur Lucæ. 15. Maius est gaudium pro vno peccatore pœnitentiam agente, intelligitur vel respectu pœnitendi, ita quod maius gaudium est de pœnitẽtia peccatoris quam de pœnitentia iusti qui ea nõ indiget, vel quia vt in plurimum tales peccatores plus feruent.

Dilectio Dei erga creaturas propriè & stricte loquendo est respectu beatitudinis, & tantum est intellectualium & electorum Malachiæ. 1. & Rom. 9. Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Hanc sæpe commemorat scriptura. Rom. 8. In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Galat. 2. qui dilexit me & tradidit seipsum pro me. *Propo. 4.*

Deus plus dilexit Christũ in quãtũ est homo quã totũ genus humanũ. Magister in litera. Sequũtur Bona. & Ricar. Probatur quia si attẽdatur esse naturę humanę, ipsa est vnita verbo, & sic ille homo est Deus ꝙ non fuit datũ toti mũdo. De gratia, & gloria patet supra. d. 13. ꝙ ipse est caput, de cuius plenitudine omnes accipimus. Si petatur quare ergo pater dedit id ꝙ maius & melius erat in pretiũ, pro eo ꝙ minus erat? Bonauẽtura dicit ꝙ nõ alienauit pretiũ, sed ipse qui dedit recepit, redimebat misericordiæ manus *Propo. 5.* *Argum.* *Solutio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

manus à manu iustitiæ, dabat vitã filij quam ei erat redditurus. *Argum.* Si arguas ex. 1. post. tex. com. 5. seu, cap. 2. Propterquod vnũquodq; tale & illud magis, sed dedit filiũ pro mundo: ergo plus dilexit mundum propter quem ipse factus fuit homo. *Solutio.* Respondent Bona. & Ricar. quod Aristoteles est intelligẽdus quando ly propter, dicit causam finalem principalẽ, sed mundus in proposito fuit causa inducens, et minus bonũ potest esse causa inducens ad faciendũ maius bonum etiã in nobis vt eleemosyna inducit sacerdotẽ ad celebrandũ, & prædicatorẽ ad concionandũ.

Prop. 6. De beata virgine satis est probabile quod ipsa non sit plus dilecta quã cætera Ecclesiæ mẽbra simul sumpta. Quoniã Christus Dñs in Euangelio prætulit obseruantiam mandatorum maternitati: vide supra. d. 2. p. 6. Neq; ipsa virgo fuit caput Ecclesiæ, sed vnum membrum. Et sicut in corpore vnum membrum non præpõderat omnibus alijs membris, nisi caput quoad hoc, quod in ipso vigeant omnes sensus, ita si gratia omnium electorum & gloria essent in vno solo non æquarent gratiã & gloriam animæ Christi. Sed beatæ virginis non video quare non æquarent, & excederent, & hic habet locum superius argumentũ ex 1. post. quia tãta gratia fuit sibi data in ordine ad maternitatem, maternitas in ordine ad ecclesiam.

DISTINCTIO XXXIII.

De quatuor virtutibus Cardinalibus.

Propo. 1. QVatuor sunt virtutes cardinales. Iustitia, Fortitudo, Tẽperantia, Prudẽtia. Iustitia secundũ Augustin. lib. 18. de Trinit. est in subueniendo miseris. Prudẽtia in præcauendis insidijs, Fortitudo in perferẽdis molestijs, Temperantia in coercẽdis prauis delectationibus. De his sap. 8. sobrietatẽ & prudentiã docet, iustitiã & veritatem sobrietatẽ vocat temperantiam, veritatẽ fortitudinẽ, Magister in litera. Vocãtur cardinales, seu principales, quia sicut ianua voluitur ex cardine, sic in istis vita humana & cæteræ omnes virtutes ad has quatuor reducũtur. Hieronymus vt habetur in litera dicit q; his quatuor in hac vita mortlia bene viuitur & post

& post ad æternã vitam peruenitur. Propter quod citatus locus sapi. 8. addit, quibus vtilius nihil est in vita hominibus.

Propos. 2. Hæ quatuor virtutes plenissimè fuerunt in Christo domino in quo habuerunt eosdem vsus quos habent in patria, atque etiã quosdam viæ. Magister in litera: est ratio quia Christus erat cõprehensor & viator.

Propos. 3. Virtutes cardinales non euacuabuntur in patria. Magister in litera contra aliquos. Habebunt tamen alios vsus tunc, quam habent modo in via. Citat Magister Augustinum & Bedam. Vide & supra. d. 31. p. 9. Quanuis hæc quæ dicta sunt ad virtutes morales sufficerent petendo alia ab Aristotele in ethicis. Vel à moralibus doctorũ Christianorũ, interserã tamen nonnulla breuiter.

De virtute morali in communi.

Propos. 4. VIrtus est quæ ipsum cuius est bene affectum reddit, & opus eius bene efficit. Ita Arist. 2. Ethi. cap. 6. Quod alijs verbis sic dicitur, virtus est quæ habentẽ perficit & opus eius bonũ reddit. Exẽplificat Arist. oculi virtus, & bonũ facit oculũ, & opus eius puta videre, cum oculi virtute fiat vt bene videamus. Sic & virtus equi, ipsum facit honum, & idoneum ad cursum & ad gestandũ sessorem. Hæc definitio amplior est & cõmunior, quã definitio virtutis moralis. In agentibus vero naturalibus, quia sunt determinata ad vnũ, neq; est in eorũ potestate agere, neq; modus agẽdi: virtus nõ distinguitur à naturali potẽtia: sed ipsę potentię naturales sunt, & virtutes, vt virtus ignis, ipse ignis. Virtus cœlorum ipsi cœli. In agente libero nõ dicitur sic virtus. Idcirco virtus prout conuenit homini sic ab Aristotele definitur.

Propos. 5. Virtus Moralis est habitus electiuus in mediocritate cõsistẽs quoad nos: illoq; bonus homo efficitur, & bonũ opus suũ reddit. Quòd sit habitus probat vbi sup. cap. 5: quia nõ est passio neque potẽtia ergo habitus quoniã ista tria sunt in anima. Ratione quia homo cũ sit rationalis, & liber quantũ ad voluntatẽ ex se: quantũ ad cæteras potentias ex participatione volũtatis: voluntas enim est libera ad cõtraria & contradictoria, vt ad amãdum & ad non amandum, & etiam ad odiendum. Cæterę potentiæ participant libertatem quoad contradictoria tantum, ex imperio voluntatis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis, vt oculus ad videndum & non videndum, non tamen ad audiendum. Igitur est necessarium aliud determinãs potentias talis est habitus. Ponitur electiuus quia bonitas operationis humanæ est à voluntate in qua laus, aut vituperium existit, vt idem Aristo. ait. 3. Ethic. capi. 1. Electio est voluntatis ponentis ante alia id quod eligit, & quasi ex alijs legentis. Idem ibi capit. 2. vide & in. 1. d. 40. 1. p. Dicitur in mediocritate, idest, in medio. Assignat vero Aristo. citato cap. 6. duplicem mediocritatẽ siue medium: vnum rei. Alterum quo ad nos: siue rationis, quoniam in omni re continua & diuisibili est aliquid æquale quod est medium: aliquid plus, aliquid etiam minus. Medium rei est vbiq; idem omnibus verbi gratia si duo sunt pauca: & decẽ multa, sex mediant proportionem arithmeticam, quia in quatuor excedũt duo: & in quatuor excedũtur à decẽ. Mediũ rationis, seu quoad nos, est iuxta quod recta ratio determinat, quia si comedere decem est multũ, & comedere duo, paucũ nõ idcirco debent alicui dari sex, sed sunt iuxta rationem mẽsuranda habito respectu ad comedentem. Medium igitur in virtutibus est non rei sed rationis. Virtutes morales vt idem Aristo. libr. 2. cap. 3. dicit sunt circa actiones & affectus. Hoc est habent pro obiecto vel operationes: vel passiones: atq; in his est medium inueniendũ rationis, vt sit virtus. In capit. 7. inquirit & assignat media inter extrema virtutum, vide ibi. Sit vnum exemplum. Nimiũ comedere est extremum: & parum comedere, ergo comedere moderatè erit virtus. Virginitas, quæ videtur tenere quoddam extremũ, quia dicit perpetuam continentiam ab actu venereo, est extremum rei: sed non extremum rationis: quia secundum rationem tenet medium, cuius extrema sunt velle frangere claustrum sine necessitate: & nolle frãgere pro necessitate: quia pro necessitate ratio dictat quod virgo nubat. 1. Corint. 7. Melius est nubere quã vri. 1. Timo. 5. volo iuniores nubere, matres familias esse, filios procreare, nullã occasionẽ dare aduersario. Si dicas quod virginitas inclinabit ad nõ cognoscendũ virũ postquã fuerit nupta, & sic non erit inclinatio in actum virtuosum. Communis respõsio est quod habitus inclinat in similes actus in genere rei, sed nõ in genere moris. Quoniam vero tenere medium in operationibus est difficile facile autem aberrare à scopo (vt dicit ipse Aristo. ibi cap. 6.) virtus dicitur esse circa difficile: vel etiã quia est aliquando difficile inuenire medium secundum rectam rationem. Inde sunt variæ hominum sententiæ, & vnusquisque in suo sensu abũdat. Rom. 14. quare quæ possunt in partem bonam accipi non debemus iudicare in deteriorem, vt ibidem Paulus docet. Si virtutem comparamus respectu cuiuslibet extremi, ipsa tenet extremum quantum ad bonitatem actui attributã, quia est bona: extrema sunt vitium, atque inter bonum & malum nõ mediat nisi indifferens. Hoc autem modo non loquebatur Aristo. de mediocritate in qua est virtus. Cũ dicitur quod virtus facit opus bonum intellige, in quantum est principiũ operandi & sic nullus potest male vti virtute vt dixit Augusti. li. 2. de libero arbitrio. Posset autẽ quis vti male virtute vtendo illa tanquam obiecto ad malum, vel odiendo virtutẽ, vel operando secundum illã malo fine, atque intentione. Vel forte Augustinus loquebatur de fide formata. Definitionẽ virtutis datã ab Augustino habes in. 2. lib. d. 27. in litera Magistri. Virtus est bona qualitas mentis, qua recte viuitur, & qua nullus male vtitur, quã Deus solus in homine operatur. Vbi nota quod loqui videatur de virtute infusa. De bonitate Morali vide supra in li. 2. d. 7. p. 6. & Scotũ ibidẽ, & eundẽ li. 1. d. 17. q. 1. literali litera. O. & lib. 2. d. 40. litera. A.

Argu. Solu. 1.

Propos. 6.

De subiecto virtutũ moraliũ diuersimode loquũtur doctores Tho. 1. 2. q. 56. ar. 4. & 6. dicit quod virtutes quæ ordinãt nos ad Deũ & proximũ vt caritas & iustitia, & similes habẽt pro subiecto voluntatẽ. Aliæ morales quæ sunt hominis ad seipsum vt fortitudo, & tẽperantia habẽt pro subiecto appetitũ sensitiuum. Et sic ponuntur in irascibili, & cõcupiscibili, nõ in quantũ sunt partes appetitus sensitiui, sed in quantũ participant rationẽ, per hoc quod natæ sunt obedire rationi. Mouetur Thomas ex Aristo. 3. Ethic. cap. vlt. vbi ponit virtutes in illa parte sensitiua quę participat rationẽ, videlicet concupiscibili, & appetibili, hoc est irascibili, quia vt dicit cõmentator Eustratius, non solũ cupiditas, sed iracũdia quoq; appetibilis animæ facultas est. Scotus hac. d. ponit omnes virtutes morales in volũtate. Et fuit opinio Alex. 2. p. q. 29. M. 3. qui ponit in Angelis virtutes morales. Tho. 1. q. 59. ar. 4. negat eas ab Angelis. Cũ Alex. & Scoto est Bona. hac. d. q. 3. Ricar. q. 1. arti. 1. Tam Scotus quã Bona. ponunt in voluntate irasci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

irascibilem,& concupiscibilem. Sicut etiam est in appetitu sensitiuo. Vide Scotum ad.2.principale. Cum hoc tamen concedunt Scotus & Ricardus quod in appetitu sensitiuo sit & generetur qualitas, quæ potest dici virtus. Ad hūc modū interpretatur Scotus in 1.Argu.principali autoritates Aristotelis, ponētes virtutes in appetitu, seu parte sensitiua. Gabriel tenens cum Bona. & Scoto atq; Ricardo cū quibus est & Ochā, dicit quod virtutes morales quæ formaliter & intrinsecè sunt virtutes sunt in voluntate: quæ sunt in parte sensitiua sunt virtutes denominatione extrinseca. Ratio pro his opinantibus est, quia virtus est principiū actus laudabilis, nulli autem debetur laus nisi volūtariè agenti.

Prop.7. Virtus Moralis dicitur à more, ideſt, cōsuetudine, eò quod cō suetudine acquiratur. Ita Arist.3.Ethic.cap.1. vnde infert quod nulla virtus moralis insit nobis à natura, quia nihil ex ijs quę natura fiūt potest aliter assuescere. Sicut lapis quantūcunq; sursum iaciatur nō assuescit ascēdere. Similiter è conuerso corrūpuntur virtutes morales vel per cessationē ab actu quia insurgūt passiones quæ non moderatæ per rationem corrumpunt habitus: vel corrūpuntur per actus contrarios, vt castitas per actus luxuriæ.

Prop.8. Virtutes morales non pertinent essentialiter ad vitam contemplatiuam, quia ipsa cōsistit in contemplatione veritatis, sed pertinent dispositiue, quia moderantur passiones, quæ per suā vehementiam impediunt contemplationem. Ex quo sit vt qui alios docere voluerit vitam contemplatiuam figuratam in Genesi per Rachelem in Euāgelio per Mariam Magdalenam, & per Ioannem Euangelistam, prius eos docere debet exercitia vitæ actiuæ moderando atq; reprimendo passiones, & bene operando, quæ vita figurata fuit in Lia, Martha, & Apostolo Petro.

Propos.9. Virtutes morales differūt ab intellectualibus per act⁹ & obiecta: quia intellectuales habēt act⁹ intellectuales, & ipsi act⁹ habēt verū pro obiecto. Morales versantur aut circa passiones vt tēperātia & fortitudo quibus homo bene se habet ad seipsum: vel circa operationes vt iustitia per quam bene se habet ad alterū. Differunt etiam ex parte subiecti quia intellectuales sunt in intellectu: morales habent aliud subiectum supra.p.3. Dicuntur intellectuales esse virtutes quoad facultatē operis in genere principij, quia secūdū eas operatio intellect⁹ circa verū est bona: quia vero vti

vti t.l' operatione in bonum pertinet ad vim animæ appetitiuā, dicuntur solum intellectuales, non appetitiuæ aut morales, quia non dant vsum bonum.

Habitus intellectuales quibus non contingit dicere falsum, qui & habitus veridici dicuntur ab Arist.6.Ethico.c.3. sunt quinque. Intellectus, sciētia, sapientia, ars, & prudentia. De quibus solet tractari in libris posteriorū. Et ipse Aristo. de singulis tractat ibi in Ethicis, per capita sequētia. Intellectus est habitus principiorū: scientia conclusionis demōstratæ: sapientia vtrūq; cōplectitur, vnde ibi.c.7. dicit Arist. Sapientia est rerū prestantissima tum natura, intellectus, & scientia. Quod est intelligendū non quod sapientia integretur ab intellectu & sciētia, quia nullus habitus integratur ab alijs habitibus, quia est forma & qualitas simplex recipiens vnitatē ab obiecto: Sed pro tanto dicitur cōtinere intellectū & scientiam, quia eminentiori modo continet quę illi continēt, quia iudicat principia esse vera ex terminis defenditq; illa, & inchoat, vtiturq; principijs per se notis deducendo cōclusiones quod est scientiæ. Res præstantissimę natura, dicit ibi cōmentator Eustratius, sunt vel principia præstantissima, vel diuina quæ & incorporea sunt, & materia carent ex se seq; subsistūr. Quare Arist. manifeste sapientiā vocat habitum Metaphysicæ. Nam Metaphysica est scientia quę speculatur ens, prout ens est, & quæ ei per se insunt. Hoc est ꝙ habet ens pro subiecto & eius passiones. Et sic est circa prima principia entiū siue incomplexa vt Deus atq; intelligētiæ, siue cōplexa vt communia principia, & talis habitus facit hominē simpliciter sapientē, quia ipsius est scire omnia in vniuersali. Scire autem in particulari arte vel sciētia, & esse absolutissimū in illa, est esse sapientem non simpliciter, sed in particulari, vt sapiens architectus, sapiens barbitōsor sicut ipse Arist. ait in principio eirati.c.7. quod in artibus sapientia nihil aliud est quā artis ipsius virtus, ideſt, vltimum de potentia. Ars. (vt idem Arist. dicit eodem li.6.c.4.) est habitus vera cum ratione effectiuus. Hoc alijs verbis dici consueuit. Ars est recta ratio factibilium. Vnde ars non est eorum quæ ex necessitate siunt, neque eorū quæ secundum naturam sunt, sed eorum quæ possunt aliter esse, ideſt, contingentium. Distinguit Arist. factibilia & agibilia. Respectu actionum est prudentia, respectu

Propoſ.10

Universidad de Deusto
Biblioteca

effectionum ars. Et in.9. Metaph. cap.9. Differũt agere & facere per hoc, quod facere habet principium in faciente. 1. Metaph. ca. 1. & tamen transit in exteriorem materiam, sicut ædificare habet principium in artifice & transit in domum: Agere est actus permanens in agente vt visio in vidente, speculatio in speculante, & vita in anima. Ars igitur sic exposita est habitus intellectualis quo nullus male vtitur secundum quod ipsa est principium sui operis. Nam malitia moralis prouenit ab appetitu. Mendacium in opere vt bene dixit commentator Eustratius super cap.3. li.6. proueniet ex materia non ex arte, exemplum in medico omnia faciente secundum artem cui tamen infirmus moritur non ex defectu medicinæ sed ex defectu naturæ quæ instabilis est. Idem dicendum in ædificatore, idem etiam in ciuilibus actionibus secũdum prudentiam. De qua prudentia infra.

Propos.11 Irascibilis & concupiscibilis: quarũ sunt omnes passiones ad quas moderãdas sunt virtutes sunt duæ vires animæ siue sensitiuę siue rationalis, vt habes sup.3.p. Cõcupiscibilis est adpersequé dũ ea, quæ sunt conuenientia sensui, aut rationi, & ad refugiendũ nociua. Irascibilis est ad resistendum illis, quæ possunt inferre nocumenta, & impugnare conuenientia. Passiones concupiscibilis sunt respectu obiecti conuenientis, Amor, prosecutio, voluptas quiescendo in re amata, & hæc pro appetitu sensitiuo, nã pro rationali est gaudium. Respectu obiecti discõuenientis sunt aliæ tres: odium, fuga, dolor in parte sensitiua, cui correspondet tristitia in rationali: quid sit dolor habes in dist.15.p.5. huius tertij. Ad obiectum esse conueniens, aut disconueniens sufficit q̃ tale extimetur. Ad gaudium & tristitiam etiam satis est quòd obiectum extimetur valde propinquum, quia quod parum distat nihil distare videtur. Irascibilis habet pro obiecto arduum, quod si reputatur possibile causatur spes vt supra. dist.26. Si impossibile desperatio. Spem sequitur audacia, desperationem timor: cùm malum est præsens causatur ira, quæ respondet tristitiæ in concupiscibili. Et sic sunt quinque passiones. Spes, audacia, Desperatio, timor, ira: Quę passiones irascibilis oriũtur à passionibus concupiscibilis. Concupiscibilium prima est amor à qua omnes oriuntur, quia ex amore ad vnum causatur odium sui contrarij, & sic causantur aliæ. Ira in irascibili non habet contrarium nisi priuatiuè ideſt, carentiam iræ, & sequitur tristitiam, quia prius est habere quod nolumus, quam velle vindicare illum, qui intulit iniuriam, videatur Ricar. in hoc.3. dist.26.

De Prudentia.

PRudentia est habitus vera cum ratione actiuus, circa ea quæ & bona & mala homini sunt, ita Aristo. lib.6. Ethic. capit.5. *Propos.12* Dicitur habitus quia generatur ex frequẽti dictamine, ideſt, ex frequenti apprehensione determinate hoc esse agendum sicut alij habitus generantur ex frequentatione. Dicitur vera cum ratione, quod alijs habitibus intellectualibus cõgruit, quia sunt veridici. Actiuus ponitur ad differentiam artis. Et sic prudentia est recta ratio agibilium. Ponit Arist. ibi differẽtiam prudentiæ & aliorum habituum intellectualium: quia scientia, intellectus, & sapientia sunt de necessarijs: prudentia & ars de contingentibus quæ possunt aliter esse. Ponit & differentiã artis, & prudentiæ penes agibilia, & factibilia: Secundo, quia artis est virtus: prudentiæ minime. Debet enim artifex, vt in vsu artis non erret habere aliam virtutem qua bonus sit, & arte benevtatur. Prudentia ipsamet est virtus regulans alias virtutes, & sic neq; ipsa errat ne q; prudens, aliàs enim prudens non esset.

Prudentia est virtus intellectualis & moralis intellectualis se *Propos.13.* cundum essentiam, quia est in intellectu, & eius actus est intellectualis: Dicitur Moralis secundum materiam, siue secundum obiectum, quia versatur circa illud quod versantur cæteræ virtutes morales, videlicet passiones, & operationes.

De perfectione prudentiæ est duplex opinio, vna diui Tho- *Propos.14* mæ. 1.2. quæst.66. aricul.3. quòd simpliciter loquendo est perfectior quàm cæteræ virtutes morales, idemq́ue dicit de omnibus virtutibus intellectualibus quia habent pro obiecto verum, & obiectum rationis est nobilius quàm obiectum appetitus. Tum etiam quia secundum Thomam intellectus est perfectior potentia quàm voluntas, & ipse est subiectum intellectualium secundum quid, videlicet, comparando ad actum, morales sunt perfectiores, quia perficiunt potẽtiam appetitiuã, & sunt principium actus, ppter quod debẽt dici nobiliores in ratione virtutis quãuis

Universidad de Deusto
Biblioteca

intellectuales sint nobiliores habitus. Scotus è contra tenet hac. d. 33. litera. M. quod cæterę morales sunt perfectiores & nobiliores simpliciter; Sed prudentia est nobilior secundum quid quia præcedit alias generatione, actus enim eius prę requiritur ad actus aliarum: est nobilior in ratione regulæ & mensuræ ad quam regulantur actus aliarum. Sic interpretatur Aristo. 6. Ethico. capitulo sexto. siue 7. qui videtur prę ferre prudentiam alijs, dum ait quod prudentia non est honestissima, quia potior est sapientia, quæ est altissimarum causarum. Nisi quis dicat, hominem esse optimum omnium quæ in mundo sunt: igitur secundum hoc prudentia est honestissima omnium quæ ad hominem sunt, & conferunt, & sic alijs moralibus præferenda. Exponit Scotus: in ratione regulæ. Apud Scotum voluntas perfectior est quã intellectus. Prudentia igitur virtus moralis non habet aliud obiectum, nisi obiectum aliarum virtutũ quas ipsa regulat, ideo ex parte obiecti nõ est maior nobilitas, sed ex parte potentiarũ. Ad intellectũ pertinet dictare, ad voluntatẽ eligere. Sed electio est nobilior quã dictamẽ, quia posteriora generatione sunt priora perfectione ergo aliæ virtutes sunt perfectiores quã prudẽtia.

Propos. 15 Prudentiæ assignãtur partes subiectiuæ, partes integrales: partes potentiales. Vide Ricar. hac. d. art. 2, q. 8. Tho. 2. 2. q. 48. Subiectiuæ dicuntur, quæ ei subijciuntur secundum coordinationem prædicamentalẽ, & sunt tres. Prima quæ ordinat hominem circa seipsum, & hæc cõmuni nomine vocatur prudẽtia. Alia ordinat ad bonũ domus seu familię vocatur œconomica, id est domestica aut familiaris. Alia ordinat ad bonũ ciuitatis & vocatur, politica id est, ciuilis. De his tribus Arist. 6. Ethico. c. 8. Vbi hanc ciuilem secat bifarie, in illã quę regulas præscribit quomodo sit tractãda respublica, & hæc est legislatrix: in illã quæ ciuitatẽ administrat & hęc est iudicialis. Prima dicitur Consultatiua, Architectonica & præses quia præcipit quę sunt agenda. Legislatores enim quatenus legislatores non administrãt ciuitatẽ. Partes quasi integrales prudentiæ sunt octo quas vide in Ricar. & Thoma citatis. Dicuntur integrales quia integrãt & perficiunt actũ huius virtutis. Partes potẽtiales dicũtur quia nõ habẽt totã potẽtiã principalis virtutis. Hæ assignantur ab Aristotele tres. Eubulia, id est, bona consultatio. Synesis, id est perspicacia, quę est iudicatiua vt ibidẽ capit.

cap. 10. Aristo. ait: Iudicat autem secundum communes leges de agendis: Gnome, id est, sententia, de qua idem Aristo. c. 11. Hæc sententiat de agendis præter communes regulas. Ponit ibi exẽplum Commentator, de Imperatore diruentẽ muros ciuitatis, quibus ciues fidebant, vt spe murorum depositã fortiter hostibꝰ resisterent. Has sequitur prudentia, quæ vt ibi capit. 10. autor est Aristot. est præceptiua. Nam quid agendum, aut non agendum finis est ipsius, verbi gratia, Eubulia consiliatur de medijs & circunstantijs, danda est eleemosyna: quanta, quo tempore, cui, & similia. Habito consilio Synesis iudicat dandam secundũ communes regulas: Gnome præter communes. Tunc Iy. Danda est, valet, ac si, dignũ est quòd detur. Prudentia præcipit, fac, da eleemosynam. Sic Dauid. 1. Reg. 22. iuxta Gnomen, præter communes regulas modestiæ iudicauit dignum, simulare insaniam corã Achis, & prudentia præcepit insaniam. De his tribus partibus vide Thomam. 1. 2. quæst. 57. art. 6 &. 2. 2. quæst. 51. vbi etiam ponit has tres esse habitus distinctos à prudentia. Alijs videtur superfluum ponere tot habitus, sed quòd isti sunt tres actus eiusdẽ prudentiæ non differentes à prudentia aliquo absoluto, sed tantum relatione, quia prudentia includit relationẽ ad virtutes morales: hi verò actus non includũt: ita tenet Ricardus. Nemo enim prudenter agit nisi bene consiliata & iudicata, executioni applicentur. Cum dicit Aristoteles cap. 10. quòd non est idem Synesis & prudentia exponit Ricard. quòd prudentia comprehendit Synesin & Eubuliam & prædictam relationem ad virtutes morales. Cum autem in cap. 11. vocat eas habitus, exponit quidam alius doctor, id est, habilitates naturales, quoniam idem Aristot. ibi infra dicit. Quocirca esse hæc naturalia videntur. Nam sapiẽs natura nemo est, sed sententiam habet, & perspicaciam, & intellectum. Cum Aristoteles dicit prudẽtiam esse præceptiuam, debet intelligi secundum Ricardum, quia de sui ratione est coniunctio cum virtute morali, per quam iudicium rationis rectum applicatur ad opus. Ille alius doctor dicit, quòd illud præcipere est stimulare voluntatem ad bonum, quod à Theologis in. 2. distin. 39. vocatur synterizare. Quòd si aliter exponatur præcipere, vt videntur sumere Thomistæ impugnat Almainus tract. 3. Moral. cap. 2. quia Aristoteles non ponit nisi tres operationes intel-

Nicolaus Dorbellis super Ethi c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lectus, videlicet, simplicem apprehẽsionem, discursum, compositionem vel diuisionem, quarum nulla est præceptio. Secundo, quia stante illo præcepto voluntas est libera ad faciendum, ergo ille actus nõ est nisi stimulatio ad bonum. Tertio, quia ille actus si est naturalis, non est bonus, neque malus moraliter: si est liber, ergo bonitas & malitia actuum moralium pertinet ad intellectum. Quarto, quia communis sententia est, quòd voluntas est regina in regno animæ cui subseruit intellectus sicut puer luminis portitor. Dominicus Soto lib. 1. de iustitia & iure quæstio. 1. ar. 1. conclusione. 1. ridet hanc communem sententiam, & dicit intellectum esse regem, non attendens quod est maximum & precipuum in rege, scilicet, potestas coerciua subditorum, quam non habet intellectus. Communis opinio sequitur Anselmum de concep. Virg. c. 4. tribuentem voluntati dominium & imperium in regno. Ad has tres reducuntur illæ octo partes integrales prudentiæ, quia ad Eubuliam, id est, consiliũ, quia consiliari est quoddã quærere requiritur potestas inueniendi, quæ si habetur, ppria sagacitate potest dici solertia, seu Eustochia, id est, bona cõiecturatio de medio: si per alienã eruditionẽ est docilitas, vt sit homo bene susceptibilis doctrinæ. Requirit & memoria inuẽtorũ. Hæ sunt quatuor partes: solertia, eustochia, docilitas, & memoria. Ad secũdã quę est synesis pertinẽt alię tres, scilicet, intellectus, seu ratio, quæ est sana extimatio finis. Circũspectio circũstantiarũ quæ debẽtur operationi, cautio bonorum & malorum posibilium euenire operationi. Ad ipsam prudentiam pertinet prouidẽtia, à qua per syncopen est nomẽ ipsius prudẽtiæ, quasi è procul videntia, per quã prospiciuntur futura vt caueãtur, vel effectui mancipentur. Hæc vtcumque de partibus prudentiæ.

Propos. 16 Ex dictis possunt inferri vitia quæ opponũtur prudentiæ per defectum, aut per excessum. Puta ipsi prudentiæ imprudentia, non vt negat habitum prudentiæ in apto nato habere illam: sed vt agit homo contraria actibus prudentiæ, vt quia agit contra bonum consilium, quia agit contra id, quod synesis iudicat, quia agit contra id, quod prudentia dictat. Sicut in omnibus virtutibus inuenitur prudentia tanquam regula: ita in omnibus peccatis est imprudentia. Per excessum possunt dici opponi quæ habent similitudinem cum ipsa prudentia, vt astutia, fraus, nimia solici-

solicitudo temporalium circa futura. Sicut ad illos tres actus prudentiæ reducuntur omnes partes integrales prudentiæ: sic contrariè omnia vitia imprudentiæ. Contra Eubuliam, id est, bonũ consilium præcipitatio, siue temeritas, quæ opponitur docilitati, solertiæ, atque memorię, quando quis præceps ruit ad operandum. Contra synesin & gnomen inconsideratio, seu incircũspectio. Contra ipsam prudentiam negligentia, qua quis non est solicitus de agendis: inconstantia, qua bono dictato à prudentia non adhæret, sed iam hoc iam illud dictat eligẽdum. De quibus vitijs potes videre summistas.

De Iustitia.

IVSTITIA sic definitur. ff. de iustitia, & iure. l. iustitia. Est constans & perpetua voluntas ius suũ vnicuique tribuens. Ab Aristotele. 5. Ethicorum. c. 1. iustitia est habitus ex quo ad agendas res iustas homines idonei efficiuntur, ex quo item iustè agũt voluntateque iusta. Et infra. Iustitia virtus perfecta est, non absolutè, sed ad alterum. De his descriptionibus videatur Thomas 2. 2. quæstione. 58. articulo. 1. Ex prædictis habemus, quòd cum sit ad alterum versatur circa operationes, quæ operationes sunt materia propinqua iustitiæ: obiecta harum operationum sunt materia remota: obiectum autem formale, virtute cuius iustitia ordinat operationes in alium est ius concordans rationi rectæ: & sic est medium, seu mediocritas in qua consistit virtus iustitiæ. Vbi aduertendum, quòd in iustitia idem est medium rei, & rationis, quod in alijs virtutibus potest esse distinctum, vt supra de virtute. p. 2. Hoc medium debet esse secundum proportionem arithmeticã, vel geometricam, verbi gratia, furatus sum quinque, vt seruetur iustitia debent reddi eadem quinque secundum numerum. Secundum geometriam, distribuendo in Republica dare vni centum plus est secundum arithmeticam, quam alteri decem: secundum geometricam possunt fieri æquales vnus per decem, alter per centum. Iustare enim aut iustificare est adæquare, & iustum vocatur æquum, & iustitia æquitas. Possunt igitur esse vni tantum decem, quantum alteri centum.

Propo. 17

Ius, quod est obiectum iustitiæ est multiplex; dicitur enim in

Propo. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in decretis dist. 1. ius generale nomen est. Diuiditur ibi in ius naturale, ciuile, & gentium. Naturale est commune omnium nationum, quod instinctu naturæ non constitutione habetur: vt liberorum educatio, rei depositæ restitutio. Ius ciuile, quod quisque populus, aut ciuitas sibi proprium diuina humanaque causa constituit. Ius gentium, quia illo omnes fere gentes vtantur, vt fœdera pacis, inducię, legatorum non violandorum religio. Omne autem ius legibus & moribus constat. Hæc omnia ex Isidoro citata. d. 1. per Gratianum. De iure diuino positiuo nihil est dictum, neque de Canonico, nisi fortè comprehendatur sub ciuili. Vnde ius diuinum naturale iam definitum est: ius diuinum positiuum est, quod per legem à Deo impositam vim habet, vt patet per vetus & nouum testamentum. Ius humanum distinguitur in ecclesiasticum, siue canonicum, & in ciuile. Dicitur canonicum, quia canon est regula, & illud continet regulas sanctorum Patrum. Hoc ius est digestum per decretum, & decretales epistolas: estque commune toti Ecclesiæ. Ciuile longius patet iuxta regna & imperia.

Propos. 19 Iustitia cum pluribus modis dicatur, vt ait Aristoteles, ibidē 5 Ethic. cap. 1. vt est virtus communis virtutes in se complectitur omnes, estque præstantissima, vt neque Hesperus, neque Lucifer sit à Deo admirabilis, ita Aristoteles citatus. De qua & Ambrosius supra cap. primum Lucæ. Iustitia communis est virtus. Hac de causa in diuina Scriptura vocantur iusti qui omnes habent virtutes, & nullo vitio subiacent. 1. Corinth. 15. Euigilate iusti, & nolite peccare. Ratione probatur, quia iustitia habet pro obiecto ius. Sed ius est naturale diuinum & humanum, ergo iustus debet seruare omne ius, alioquin est iniustus peccans & violans aliquod ius. Quæstio est non parua, an iustitia sic generaliter sumpta sit specialis virtus, an sit ita generalis quòd per essentiam sit communis omnibus virtutibus, vt animal est idē essentialiter omnibus de quibus prædicatur. Thom. 2. 2. quæst. 58. artic. 6. dicit, quòd est specialis virtus, neque eadem per essentiam cum alijs virtutibus: sed pro tanto est generalis, quia imperat actus aliarum virtutum. In eadem sententia est Ricardus hac. d. art. 3. q. 5. Sicut caritas potest dici generalis virtus, quia ordinat actus aliarum virtutum ad bonum diuinum. Per hoc exponitur Aristo.

Aristo. quòd est communis virtus per causalitatem, & secundū virtutem, non per prædicationem. Alij tenentes contrarium vt Buridanus aliter exponent & intelligent Aristotelem. Hęc virtus generalis seu communis, quæ etiam dicitur legalis residet in principe architectonicè, in subditis secundario, quia sicut Architectus omnia disponit, quæ ad fabricam pertinent, sic princeps ciues omnes ad bonum commune.

Vltra hanc iustitiam communem & legalem est alia particularis quæ diuiditur in commutatiuam & distributiuam. Ita Aristoteles. 5. Ethic. cap. 2. Distributiua distribuit honores, & diuidit onera, tributa vectigalia. Commutatiua consistit in mercimonijs emendo, & vendendo. Hæ possunt dici partes subiectiuæ iustitiæ particularis. Iustitiæ communis possunt dici partes, iustitia legalis, & particularis, quia sunt diuersæ species iustitiæ. Alterius enim speciei est debitum quod debetur communitati, quod debitum est obiectum legalis iustitiæ, quam illud quod debetur singulari personæ. Debitum singulari personæ de bonis communitatis est obiectum iustitiæ distributiuæ, & est alterius rationis à debito singulari personæ vt sibi proprium, quod est obiectum commutatiuæ. Ita Ricardus hac distinct. artic. 3. quęst. 8. Vbi & dicit, quòd partes integrales iustitiæ sunt declinare à malo, & facere bonum, id est, reddere proximo debitum, & non sibi subtrahere quod suum est. Docet etiam quòd iustitia legalis in principe sit alterius speciei, à iustitia legali in subditis iuxta Aristotelē. 3. Politi. cap. 3. dicentem. Iustitia alias species habet cum præest, alias cum subest. Partes potentiales assignat illi sex, iuxta Ciceronem libro secundo de inuentione rhetorica. Ad has distinctiones iustitiæ, vide & Scotum in. 4. distinct. 46. quæstione. 1.

Propo. 20

Ex prædictis deducitur diuersitas virtutum, iuxta diuersos actus & obiecta, sub iustitia. Quoniam alter, aut est superior, vt Deus, princeps, pater, prælatus: aut æqualis, vt ciuis, amicus, frater consanguineus, vxor: aut est inferior, vt seruus, subditus. Ex quibus personis quid cuique sit debitum deducitur iuxta legem naturalem, diuinam & humanam. Ad seipsum non est iustitia propriè, vt autor est idem Aristoteles. 5. Ethicorum, cap. vltimo, quia ius debet esse inter plures, & iustitia est ad alterum.

Corolla.

Per translationem & similitudinem potest poni iustitia ad se, quasi ad alterum. Hoc modo pœnitentia est iustitia punitiua sui ipsius quasi alterius: & pars animæ nostræ rationis particeps distat ab illa, quæ est rationis expers: vnde illa debet dominari, altera subijci. Ex aduerso iustitiæ constabit iniustitia.

Propos. 21 Iustitia secundum Thomam. 1. 2. qæstione. 66. articul. 4. primum locum obtinet post prudentiam inter virtutes morales, quia habet obiectum perfectius, puta operationem, qua homo bene se habet ad alterum. Cæteræ virtutes habent pro obiecto passiones, sed operatio est præstantior passione. Secundum Scotum, quia prudentia non est præstatior simpliciter, iustitia absolutè est præstantior. Deinde sequitur fortitudo, quia circa maiora subijcit appetitum sensitiuum voluntati, puta in ijs, quæ ad vitam & mortem attinent: vltimum gradum tenebit temperantia.

De fortitudine.

Propo. 22 FORTITVDO mediat inter timores & fiducias. Aristoteles. 2. Ethic. c. 7. & lib. 3. c. 6. Ratio huius est, quia ponitur ad moderandam irascibilem, ne retrahatur à sequendo bonum arduum propter aliquam difficultatem, & sic est contra timores. Quoniam verò difficilia sunt inuadenda moderatè ipsa moderatur audacias: vnde extrema fortitudinis sunt audacia, & ignauia, vt ibi Aristoteles dicit. Audax enim arrogans & fortitudinis assectator videtur. Ponit ibi lib. 3. cap. 8. quinq; modos non veræ fortitudinis, quos vide & in Ricardo hac distinct. articulo 4. quæst. 1. extremum respectu nihil timẽdi, quia exuperat quis in intrepiditate dicit Aristoteles, quòd caret nomine, quod & in alijs fatetur esse quòd aliqua extrema nomen non habent. Possetque dici insanus aut indolens, quia nihil eorum timeat quæ fortibus dolorem afferre solent.

Propo. 23. Fortitudo non est circa quodcunque terribile, sed circa maximum quod est mors. Sed neque circa quamlibet mortem, vt in mari, & in morbo, sed circa mortem in bello. Ita Aristoteles libro. 3. capi. 6. Bellum, vel est generale, vt in acie, vel speciale vt cum iudex, aut priuata persona non recedit à iusto propter mortis timorem. Ita exponit Thom. 2. 2. quæst. 123. art. 4. Extendit nihilominus Arist. fortitudinem, vt sit homo impauidus in alijs mortis generibus, vt morbo, & mari. Non tamen extendit quando aliqui maritimi homines desperata salute mortem ægrè ferunt, & spe bona ob nauigandi peritiam freti sunt.

Fortitudinis præcipuum est reprimere timores, quam moderari audaciam & aggredi. Ita Aristoteles libro. 3. capit. 9. dicens: Qui in timendis rebus imperturbatus fuerit magis est fortis, quam qui in illis quæ fiduciam afferunt. Quippè cum molesta sustinere, quam à iucundis abstinere difficilius sit. Ratio est, quia in obiecto fortitudinis quod est malum arduum, consideratur esse malum tanquam id, quod conuenit illi per se: victoria quæ speratur, consideratur conuenire per accidens, si malum superatur, quæ est quoddam bonum. Fortius autem mouet quod conuenit per se, quam quod ei conuenit per accidens, idcirco sustinere molesta, & reprimere timores est in ea magis principale, quam aggredi spe victoriæ. Vide Ricardum hac distinct. articu. 4. quæstione. 5. Vnde Sanctus Mauricius & socij magis elegerunt sustinere quam aggredi, magisque propter id laudantur. Hinc Prouerb. 16. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Ecclesiast. 7. Melior est patiens arrogante, id est, audaci est fortior. Aristoteles. 3. Ethic. c. 7. ponit differentiam inter audaces & fortes sic inquiens: Audaces quidem præcipites sunt, voluntque ante ipsa pericula periclitari: in ipsis verò constituti absistunt: sed fortes in operibus ipsis acres ac celeres, antea quieti sunt. Contra audaces facit illud Psalm. 77. Filij Ephrem intendentes arcum, conuersi sunt in die belli. Nam cum aggredi possit quis ex subito motu, sustinere verò sonet temporis diuturnitatem, sitque difficilius diu manere imperturbatum, quam cito moueri, fit consequens, vt fortior sit patiens audaci. Tum etiam, quia qui patitur, patitur ab alio tanquam à fortiori, qui aggreditur, aggreditur vt fortior sperans victoriam, sed fortius est pugnare cum magis forti, quam cum debiliori, ergo patiens fortior est arrogante. Tertio, quia sustinens sentit mala præsentia, aggrediens considerat mala, vt futura: sed difficilius est non moueri à præsentibus, quam à futuris, ergo fortior est, qui pugnat cum præsentibus, quam qui cum futuris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propos. 25 Martyrium est actus fortitudinis non politicę, sed gratuitæ de cuius ratione est quòd mors sequatur. Ratio est, quia licet id sit maryrium quod testimonium, in Ecclesia vsurpatum est vt sit testimonium pro Christo vsque ad mortem. Quòd sit fortitudinis patet ex Paulo Hebr. 11. vbi loquēs de martyribus, ait: Fortes facti sunt in bello. Dicit & Beatus Maximus in sermone. Qui occiditur pro Christo victus non dicitur, quia non vincitur, quamuis occidatur: sed re vera victor occiditur, quia cum occiditur victor efficitur, corona verò victoribus datur. Neque ordinatur martyrium ad hanc politiam & ciuilitatem inferiorem, sed ad ciuilitatem ciuium supernorum. Qui passus pro Christo non moritur, dicitur confessor & non martyr, etsi pluries patiatur, vocatur pluries confessor, vt bis, vel ter, aut quater. Ad martyrium non refert, quòd aliquo tempore post tormenta viuatur, neque qualiter mors sequatur, modo illi mors infligatur ab extrinseca actione persecutoris, vt si carcer sit atrox; quia si est leuis & infirmitas succedat, non est propriè martyr, idem est dicendum de exilio. Quamuis caritas concurrat ad martyrium, & quandoque iustitia elicitur nihilominus propriè à fortitudine. De qua dicit Aristoteles. 3. Ethic. cap. 9. quòd finis fortitudinis est iucundus, sed quæ circūstant molesta. Et subdit, q̄ nō in omnibus virtutibus inest cum iucunditate operari, nisi quatenus finem ipsum attingimus. Hoc maximè relucet in martyrio sicut 2. Machab. 6. dicebat Eleazarus. Domine qui habes sanctam scientiam manifestè tu scis, quia cum à morte possem liberari: duros corporis sustineo dolores, secundum animam verò propter timorem tuum libenter hæc patior. Scotus in hoc. 3. d 15. litera. H. dicit, quòd si martyres expositi maximis tormentis habuerunt vsum rationis fuit ex gratia speciali creatoris, quoniam sicut Aristoteles dicit 7. Ethic. cap. 10. constitutus in voluptate venereorum nemo intelligere quippiam potest, quia, scilicet, priuatur vsu rationis: igitur multo magis dolor vehemens natus est de communi lege impedire vsum rationis, quoniam passiones causatæ à tristibus plus mouent, quam causatæ à delectabilibus: vt idem Scotus ibi dē. & in 4. d. 29. litera. A. deducit ex u Augustin. 83. q. q. 36. Neque propterea martyres non sunt laudandi, & alij fortes morti se exponentes pro virtute, quia illa priuatio vsus rationis non est perpe-

perpetua sed breuis, & licita: sicut eligit homo somnum propter bonum finem meritorie, in quo se priuat vsu rationis, quod meritum & laus non est in ebrioso

Fortitudo non habet partes subiectiuas, quia cū sit circa materiam valde specialem non diuiditur in multas virtutes differētes specie. Ita Ricar. hic. d. art. 4. q. 8. Tho. 2. 2. q. 128. Assignātur vero illi partes integrales quatuor. Quoniam respectu aggressionis quæ est actus fortitudinis requiritur confidentia, & ne ab incepto desistatur requiritur constantia. Ad sustinendum ne homo cadat per tristitiam requiritur patientia: & ne ex diuturna passione difficilium homo fatigatus desistat sustinere requiritur perseuerantia, quæ est permansio stabilis & perpetua in ratione bene considerata. Non sumitur in proposito pro continuatione in bono vsque ad finem vitæ, quia sic est conditio cuiuslibet virtutis vnde Math. 10. & 24. Qui perseuerauerit vsque in finem saluus erit: sed sumitur prout per eam eligit quis durare vsque ad debitum finem in incepta sustinentia non obstante diuturnitate temporis Heb. 12. Non fatigemini animis vestris deficiētes. Hæ quatuor concurrunt ad integrandum actum fortitudinis. Quæ quatuor si referantur ad alias materias minus difficiles, quā Periculum mortis, dicuntur & sunt partes potentiales fortitudinis, & virtutes ab illa distinctæ, vocanturque eisdem nominibus excepta constantia, quæ vocatur à Tullio. 2. Rhetoricæ. Magnificentia, idest, rerum magnarum & excelsarum cum animi amplacquadam & splendida propositione cogitatio, atque administratio. Quæ magnificentia ab Arist. 4. Ethico. ca. 2. ponitur circa magnos sumptus pecuniarum, & quod excedit liberalitatem magnitudine, quia liberalitas est circa omnes pecunias. Magnanimitas quæ videtur esse idem cum fiducia ponitur ab eodem Aristo. ibi capitulo tertio circa magnos honores dicendo. Esse sane Magnanimus is videtur, qui cum magnis sit dignus, magnis quoque se dignū esse existimat. Nam qui non pro dignitate id facit stolidus est: & qui cum sit indignus dignum se magnis putat inflatus est. Qui vero arbitratur se dignū minoribus quā sit pusillanimis est. Qui paruis dignus est, & illis se dignū censet tēperās est, non magnanimus. Hæc Arist. A Christo Dño sumus edocti Christiani aliā virtutē contentā sub tēperantia quæ vocatur humilitas

Propos. 26

Universidad de Deusto
Biblioteca

militas, de qua trãctãt specialiter viri religiosi, quæ pertinet non ad vitã ciuilem, ad quam ordinantur virtutes vt de eis locutus est Aristoteles, sed pertinet & ordinatur ad vitam Christianam & spiritualem. Hæc virtus tractat de eadem materia de qua Magnanimitas, videlicet de honoribus, reprimendo appetitum ad illos: Magnanimus habet pro obiecto operari magna: Et quia honor sequitur magna operantes qui honor speratur potest impedire ab operando, nam si speretur aut procuretur excessiuè vt procurant ambitiosi, desistitur ab operando magna, & quæritur honor per alias vias: Si sit incuria & despectio honoris immoderata desistitur ab operando magna. Idcirco Magnanimitas mediat refrænando spem, & moderando vt solum speret honorem sibi debitum, & cui secundum rectam rationem homo videt se esse parem. Humilitas de qua tractamus Christiani est subiectio sui ad Deum, & ad ea quæ dei sunt, vnde sic definitur à sancto Bona. in expositione regulæ sancti Francisci cap. 3. Humilitas est virtus, qua homo vera cognitione sui sibi ipsi vilescens appetit tractari vt huiusmodi, & non sublimius gubernari. Ad hãc pertinet moderari spem & reprimere ab honoribus sperando & procurando illos proprijs viribus, quia hoc contrariatur subiectioni, quam habet ad Deum, & ad ea quæ Dei sunt. Licet hæ duæ virtutes tractent de eadem materia, quia tractant ex diuersa ratione, sunt diuersæ Magnanimitas fortitudinis: Humilitas temperantiæ. Habent itaq; præfatæ quatuor virtutes hæc nomina. Fiducia, seu Magnanimitas: Constantia, seu magnificentia: Patientia: Perseuerantia: Cũ vero magnificentia addat quandam magnitudinẽ supra liberalitatem, illa magnitudo quia habet rationem arduj pertinet adobiectũ irascibilis, & ideo ad fortitudinẽ. Ex his potes philosophari ad vitia opposita.

De Temperantia.

Proœm. 27 TEmperantia, vt ait Arist. 3. Ethico. cap. primo versatur circa voluptates, & non omnes, sed illas quas habemus communes cum animalibus, quæ sunt tactus & gustus. Neq; tactus intẽperantis versatur circa totum corpus sed circa partes quasdam. Quod exponẽs cõmentator Eustratius dicit illas esse gulã & pudenda in quibus ingluuies & luxuria inest. Quoniã istæ voluptates

tates non sunt in nobis quatenus homines sumus, sed quatenus animalia dicit Aristo. quòd seruiles & ferinæ habentur. Ponitur temperantia ad moderandam & regulandam vim concupiscibilem. Est principaliùs respectu voluptatis tactus. Secundario respectu delectationũ aliorum sensuum vt olfactus, visus, & auditus, quãuis non quarũcunq; rerũ sed illarum quæ in recordationem rerum concupitarum ducere consueuerunt, vt olfactus vnguentorum, opsoniorum visu, & auditu venereorum. Vide ibi Aristot. Quoniam verò gustus propinquior est tactui, quam alij sensus, ideo temperantia magis est circa gustum, quã circa alios. Et quoniã delectatio causata à delectabili præsenti in re est fortior, quã causata à delectabili præsenti in spe, principaliter actus temperantiæ est respectu delectabilis præsentis realiter, ex consequenti respectu præsentis in spe. Ita Ricar. hac d. art. 5. q. 3. Scotus, dist. 34. Sequenti litera. K. dicit quod prima concupiscibilia videntur esse duæ, honor, & voluptas vel delectatio strictè sumpta. Aut sic: sunt bonum conueniens, honestum & delectabile, quia vtile non concupiscitur nisi in ordine ad aliud, Dicit ergo quòd primæ species temperantiæ erunt duæ, Humilitas respectu honorum: quæ circa voluptates retinet sibi nomen Temperantiæ hoc est nomen generis. Ex quo apparet secundũ Scotũ q̃ tẽperantia potest capi dupliciter, vno modo strictè & sic est circa delectationes tactus & gustus: Alio modo largius & sic est virtus cardinalis circa omnia cõcupiscibilia. Vnde & idẽ Scotus ait ibidẽ, q̃ fortitudo, tẽperantia & iustitia sunt genera virtutũ intermedia. Neq; solum ponit temperãtiam respectu voluptatũ sensibilium, quibus delectatur volũtas coniũcta sensibus, sed respectu voluptatũ quæ sunt propriæ ipsi voluntati, vt est voluntas. Quare dicit quòd voluntas angeli potest appetere bonum delectabile, quamuis non habeat appetitũ sensitiuũ. Addit etiã quòd illæ tẽperantiæ distinguũtur, cũ possit vnus esse temperatus circa venerea, & non circa gustabilia: tẽperatus circa sensibilia, & nõ circa speculabilia. Per dicta possunt patere extrema quia per excessum respectu tactus, est luxuria: respectu gustus gula. Per defectum erit insensibilitas, quando quis in tantum refugeret delectationes q̃ prętermitteret illa quę sũt necessaria ad cõseruatio nẽ speciei, & indiuidui: quia talis dicetur insensibilis & agrestis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tropo.28. Partes subiectiuæ temperantiæ respectu tactus sunt duæ, castitas, quantum ad delectationem principalem coitus: pudicitia quantum ad delectationes circumadiacētes, in osculis, tactibus, & amplexibus. Respectu gustus aliæ duæ. Abstinentia quoad cibum: Sobrietas quoad potum. Partes integrales sunt duæ, verecundia per quam homo refugit turpitudinem: Honestas per quam amat pulchritudinem temperantiæ. De verecundia quæ est timor de turpi actu dicit Ricardus hac. d. articulo quinto quę stio. 8. quod potest capi tripliciter. Primo pro passione, & non est virtus & de hac est intelligendus Arist. 2. Ethi. capitulo septimo dum ait. Verecundia virtus quidem non est, sed laudatur tamen. Et lib. 4. capit. 9. Verecundia affectus magis est, quam habitus. Quippe quæ timor infamiæ definiatur. Secundo modo pro actu, & sic est actus virtutis. Tertio pro habitu habituante appetitum ad actū verecundandi secundum rectum iudicium rationis. Et sic est virtus. Tenetque per hoc contra Thomam. 2.2. q. 144. arti. 1. negantem illam esse virtutem loquendo propriè de virtute: sed sumendo communiter nomine virtutis omne quod est bonum & laudabile in humanis actibus. Partes potentiales sunt plures. Assignat Tullius, 2. rheto. tres, Continentiam. Et ipsa refrænat voluntatem ne sequatur prauas concupiscentias, Clementiam: quę refrēnat exteriorem vindictam: vt refrænat passionem interiorem irę, vocatur māsuetudo. Modestiam: quæ moderatur actus & gestus corporales. Aliqui ponunt humilitatem sub modestia. Per quam vt dictum fuit modo in fortitudine, homo subijcit se & sua Deo, & ijs quæ sunt Dei. vbi ponderā quod subijcit se & sua inquātū sua. Quapropter homo videns aliquid Dei in alio homine, subijcit alteri sua inquantum suaverbi gratia iudicibus, & ducibus tanquā à Deo missis homo subditur, imo & omni humanæ creaturæ. 1. Petri. 2. & Rom. 13. Quia piè iudicat homo per humilitatem esse aliquod bonum in proximo ꝙ ipse non habēs, debeat alteri propterea subijci. Peccata nostra scimus, aliorū ignoramus, idcirco nos reputam⁹ alijs proximiores. In eo autē ꝙ quis videt se habere de Deo nō debet alteri subijci. v.g. prælat⁹ & iudex habēt potestatē à Deo nō debēt potestatē suā præextentia humilitatis alteri vt homini subijcere. Quare prælati sine detrimento humilitatis honorem & obedientiam

à subdi-

à subditis exigunt. Iudices inter se de iurisdictione ad quem pertineat litigant. Inferiores iudices quamuis habeant à Deo potestatem, alteri potestati superiori quæ à Deo etiam est suam subijciunt. Ideo Paulus Corinth. 1. cap. 14. dicebat. Prophetæ duo aut tres dicāt, cęteri dijudicent. Quod si alij reuelatum fuerit sedenti prior taceat. In lib. 3. Reg. capit. 13. sefellit prophetā prophetā vt comederet contra domini præceptum, qui tamen formaliter cōtra humilitatem non egit subijciendo suam reuelationem, alij reuelationi, cui cito credidit vt leuis corde, non probans an ex Deo esset.

Aristoteles. 7. Ethic. cap. 1. ponit tres species siue gradus vitiorum & virtutum. Primus est vitium: Secundus, incontinentia. Tertius feritas. Cōtra vitium est virtus: Contra incontinentiam continentia. Contra feritatem virtus heroica & diuina quæ supra nos est. Tantum enim valet Heros apud Græcos, quod apud latinos semideus: ita quod Heros neque homo est neq; Deus & simul vtrumq; est. Late has prosequitur Aristoteles. Christiani qui facilius possunt euadere in philosophos Morales quā Ethnici ponunt tres gradus in virtute vt supra. d. 29. incipientem, quando quis operatur virtuose in principio: proficientem, quādo habetur virtus iuxta communem modum humanæ posibilitatis prætendendo semper in ea crescere: perfectam, & Heroicā quando superexcedit communem modum. Vnde homines excellentes vocamus Angelos, sanctos & diuinos quasi angelica & diuina virtute insignes dum adhuc viuunt. E contra de vitijs, vt primus gradus sit vitium correspondens cuicumque peccato. Secundus Malitia quando quis peccat sciens & volens. Tertius Bestialitas, quando iam tam est effrēnis quod excedit communem modum peccandi de quo Prouer. 18. impius cum in profundum venerit contemnit & sequitur eum ignominia & opprobrium. Idcirco aliquos vocamus leones, vrsos porcos, tigres. Iuxta id Psalm. 48. Homo comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis.

Propos. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XXXIIII.

De septem donis Spiritus sancti: specialiter de dono timoris.

Propos. 1. DOna Spiritus sancti sunt septē quæ fuerunt in Christo domino. Magister in litera. Et probat Isaiæ.11. Egredietur virga de radice Iesse, ideſt, beata virgo, & flos, ideſt Christus de radice eius ascendet, & requieſcet super eum spiritus domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris domini.

Propos. 2. Ista dona sunt virtutes. Magister in litera ex Ambrosio. Ratione huius est inter doctores quæstio an hæc dona sint ijdem habitus cū virtutibus. Sāctus Bona hac. d. q. 1. tenet quod sunt distincti habitus à virtutibus. Eandē tenet Ricardus. q. 1. qui & ait suo tēpore fuisse communem opinionē doctorum. Et videtur fuisse etiā Alex. 3. p. q. 72. M. 2. ar. 2. sequitur eam Tho. 1. 2. q. 68. art. 1. Scotus. hac. d. tenet sine assertione tamen, quod dona Spiritus sancti, & octo beatitudines quas ponit Matthæus. 5. cap. Et duodecim fructus Spiritus sancti quos Paulus Gala. 5. numerauit sunt ijdem habitus cum tribus virtutibus theologicis, & quatuor cardinalibus, quia in via demptis his septem virtutibus non sunt alij habitus necessarij. Ante solutionem argumentorū dicit quomodo scriptura frequenter eadem exprimens exponit sub alijs verbis nunc omittens quędam, nunc alibi omissa explicans. Vnde Petrus 2. ca. 1. ponit octo. Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute scientiam & cætera. Paulus 1. Corinth. 12. ponit nouem quæ non ponuntur habitus distincti vt gratia sanitatum, operatio virtutum quæ non videntur habitus. Igitur ex eo, quod scriptura nominet beatitudines, dona, & fructus non sunt idcirco habitus. Diuus Thomas ponens dona & virtutes esse habitus distinctos, ponit beatitudines & fructus esse operationes, distinguique à virtutibus & donis sicut actus distinguuntur ab habitibus, vide 1. 2. q. 69. ar. 1. &. q. 70. ar. 2.

Ex

Ex prædictis patet intellectus Magistri, quia secundum vnam opinionem cum sint habitus distincti sunt virtutes. Secundum Scotum sunt proprie virtutes, & eædem quæ theologales & cardinales. Cum Scoto sunt Almainus hac. d. & tracta. 3. Moral. cap. 13. Gabriel hac. d. citat pro ea Ocham tacito tamen loco. Et forte est in. 4 q. 3. Dum ait à litera. N. & deinceps, quod præter virtutes theologicas quæ infunduntur in baptismo & virtutes morales acquisitas non sunt necessariæ aliæ virtutes infusæ, sed si dona reputasset pro habitibus distinctis à virtutibus concederet, quod infunderentur. *Corint.*

Hęc dona Spiritus sancti manebūt in patria & fuerūt in Angelis. Magister in litera. Probatur quia fuerūt in Christo qui fuit in via beatus. Dic verò quod manebūt secūdū excellentiorē vsum, & actū quam habent modo in via, vt supra. d. 33. de virtutibus. *Propo. 3.*

Timor distinguitur quadrupliciter, in mūdanum siue humanum, seruilem, initialem, & filialem, qui est castus siue amicabilis: Magister in litera, vide & supra. d. 15. p. 6. *Propo. 4.*

Sed Arg. Timor filialis est volūtatia subiectio diuinę volūtati vt ibi. d. 15. sed humilitatis est eadē definitio seu notificatio vt. d. præcedenti in materia temperantiæ ergo timor filialis est idē cum humilitate. In via Scoti concedendum est Argu. Ait enim ipse litera. O. Timor est species temperantiæ, idem est omnino quod humilitas licet alio nomine nominetur. In alia via posset dici quod differunt, quia licet sint de eadem materia non sub eadem ratione seu obiecto formali: quia ratio formalis in timore est diuina excellentia cognita vt talis: in humilitate est propria paruitas cognita vt talis. Timor filialis refrænat voluntatem à culpa: Humilitas ab honoribus: & sic differunt. *Argum.* *Solutio.*

Timor seruilis non est malus, neque actus ab eo procedens: imo est bonus. Ita tenet Bona. hac. d. numero. 64. Hæc est definita in Concilio Trident. Sess. 6. cano. 8. Si quis dixerit Gehennæ metū per quem ad misericordiā Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccando abstinemus peccatū esse, aut peccatores peiores facere anathema sit. Et sess. 14. ca. 4. de cōtritione, est ad idē contra Lutherū dicentē contritionē propter timorē gehēnæ esse peccatum. Hunc timorem Ioannes Baptista prædicabat dicens vt fugerent à ventura ira, quia arbor non faciens fructum *Propos. 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

est excidenda & in ignem mittenda. Matth. 3. cap. 5. dixit Christus. Esto consentiens aduersario tuo ne tradat te iudici, & iudex ministro & in carcerem mittaris Lucæ. 12. Timete eum qui post quam occiderit habet potestatem mittere in Gehennam ignis. Psalm. 7. Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit & parauit illum & in eo parauit vasa mortis, ergo prefatus timor est bonus. Ratione probatur. Timor seruilis causatur ex amore sui sed non omnis amor sui est peccatum ergo neque omnis timor seruilis.

Argum. 1. Si contra dicas ex Augustino citato in litera. dist. 36. quod inimicus iustitiæ est qui timore pœnæ non peccat, exponit ibi Bona. quod est inimicus concomitanter, quia talis timor concomitatur cõcupiscentiam malam, qua sumus inimici. Tunc vero quis peccaret vt idem Bona. dicit hac. d. num. 64. quando sic pœnam timeret quod concupisceret peccare si illa pœna non esset.

Argum. 2. Timor seruilis non se compatitur cũ Spiritu sancto: ergo nõ est donum eius. Antecedẽs probatur. 1. Ioan. 4. Timor nõ est cũ caritate: sed vbi caritas est, & Spiritus sanctus est. Igitur non est

Solutio. eius donum. Absque dubio timor seruilis donum est Spiritus sancti, ita docent Alex. 3. p. q. 76. M. 2. Bona. hac. d. nu. 59. Tho. 2. 2. q. 19. art. 6. Ricardus hac. d. art. 2. q. 2. dicit quod datur à Deo, non tamen est vnum donum de septem. Quia nullum donum Spiritus sancti potest esse sine caritate. Bona. videtur sibi contrarius quia in opusculo de septẽ donis cap. 1. dicit quod timor seruilis non est donum Spiritus sancti: sed ipse Bona. in. 4. d. 14. num. 25. seipsum exponit dicens, quod timor seruilis est donum Spiritus sancti quod est sine donatione Spiritus sancti proprie dicta, quæ est per inhabitationem. Est & alius locus eiusdem Bona. in centiloquio. 3. p. cap. 45. vbi dicit quod timor seruilis habet ortũ à gratia gratis data: initialis, & filialis à gratia gratum faciente differentes inter se vt imperfecta caritas à perfecta. Igitur quando negat eum esse donum est quia non procedit à caritate, seu à gratia gratum faciente: quando dicit esse donum est quia procedit à gratia gratis data. Item idem Bona. in. 4. parte Breuiloquij. cap. 5. dicit. Licet plurima sint dona gratiæ gratis datę, & generaliter omnes habitus diuinitus dati dona Dei non absurde dici possint, specialiter tamen & appropriate septẽ sunt dona Spiritus

tus sancti. Item hac. d. num. 68. dicit quod seruilis potest esse ab amore naturali propriæ saluationis, vel à gratia gratis data. De procedente ab amore naturali potest dici quod non est donum Dei. Alter vero sic est à Spiritu Sancto, quod non est cum Spiritu sancto. Sicut aurora est à sole nõ tamen cum sole. Diuus etiã Tho. 2. 2. q. 19. art. 5. dicit quod seruilis & filialis differũt specie, quia obiecta differunt, videlicet mala quæ timentur, quia seruilis timet malum pœnæ: filialis malũ culpę. Et in art. 8. dicit idẽ quod Bona. citatus quod filialis, & initialis non differũt specie, sed sicut caritas perfecta & imperfecta.

Timor seruilis quantum ad formale non manet cum charita- *Prope. 6.*
te. Patet ex modo dictis, quia seruilis timet pœnam pro formali. Quantum ad materiale potest dici manere, quia timet pœnã æternam sed non pro principali. Vide Bona. hac. d. & Thom. vbi supra ar. 6.

Gratia gratis data proprie dicitur donum infusum rationali *Prope. 7.*
naturæ sine meritis, disponens quantum in se est ad salutem propriam vel ad ædificationem alterius. Hanc dat Alex. 3. p. q. 73. M. 2. dicitur donum infusum ad differentiam donorum naturalium: Sine meritis quia non est acquisitum: Rationali naturæ contra bona temporalia, & dona animalia, quæ primo & per se dantur naturæ irrationali: disponens ad salutem ad differẽtiam gratiæ gratum facientis, quæ gratia est iustitia & salus animæ: ad salutem propriam, vt fides & spes informes: ad ædificationẽ alterius, vt gratia sermonis, operatio miraculorum. Ad eandem facit Bona. qui in terminorum theologiæ declaratione tomo. 2. opusc. 1. ait. Gratia gratis data dicitur adiutorium diuinitus datum, vt quis præparet se ad suscipiẽdum Spiritus sancti donum quo perueniat ad statum meriti. Et in. 4. parte Breuiloquij cap. 3. dicit. Gratiæ gratis datæ est liberum arbitrium reuocare à malo, & excitare ad bonum. Et lib. 2. Sent. d. 26. num. 4. Gratia gratis data est manifestatio spiritus ad vtilitatẽ: iuxta id. 1. Corinth. 12. Ex quibus locis constat quod gratia gratis data sit & ad propriã salutem & ad aliorum ædificationẽ. Diuus Tho. 1. 2. q. 111. art. 1. & 4. Et. 2. 2. q. 171. loquitur, & diuidit gratiã gratis datã prout est ad alterius ædificationem cooperãdo illi vt ad Deum reducatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prop. 8. Gratiæ gratis datæ ad vtilitatem Ecclesiæ, & proximorum ædificationem aliæ sunt ad honorificentiam diuinæ sapientiæ, docendo proximos, de his Paulus. 1. Corinth. 12. Alij datur sermo sapientiæ, scientiæ, prophetia, discretio spirituũ, fides, genera linguarum, interpretatio sermonum. Aliæ sunt ad honorificandã diuinam potentiam. De quibus idem Paulus ibidem & Ephes. 4. Dedit quosdã in Ecclesia primò apostolos secũdo prophetas, tertio doctores, & cæteros quos ibi enumerat. Apostoli dicũtur primi nõ tẽpore, sed dignitate. Habuerunt enim primitias spiritus. Rom. 8. idest potiora dona, ad gubernandam Ecclesiam. Ad eos namq; tria pertinebãt. Regimen populi Christiani dicente Christo Lucę. 22. Dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnũ. Idest. Ecclesiam militantẽ, vt ipsam gubernetis, vnde & dicti sunt principes super omnem terram. Psal. 44. secũdo docere populum & prædicare. Misit illos prædicare Lucę. 9. & Marci vltimo. Tertio potestas faciẽdi miracula, quę illis data fuit Matt. 10. & Lucæ. 9. In quibus excedebant prophetas, qui prophetę nõ erãt dati pro vniuersa terra, sed pro populo speciali. Apostolis etiã data fuit notitia prophetiarũ & totius scripturę. Vobis datum est nosse mysteria regni Dei. Lucę. 8. Spiritus sanctus docebit vos omnia. Ioan. 14. Secũdi sunt prophetę: quasi auriculares, & à secretis ipsi Deo, dicẽte Amos. 3. Non faciet dñs verbũ nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas. Ad prophetas primo & principaliter pertinet cognoscere, & annũtiare, quę sunt remota ab hominũ cognitione. Vnde. 1. reg. 9. qui dicitur hodie propheta vocabatur olim vidẽs. Propheta habet lumẽ intellectuale respectu eius q̃ propheta & prenũciat excedẽs naturale lumẽ rationis, & etiã excedẽs in claritate lumẽ fidei, nõ tamẽ adęquatur lumini glorię. Assẽtit propheta illis quę prenũciat tãquã obiecto materiali nõ propter se, sed propter veritatẽ ipsum illuminantẽ. Hinc Dani. 10. intelligẽtia opus est in visione: Inde prophetię vocãtur visiones. Per hęc cõuincitur error Mõtani & Priscilliani dicentiũ, prophetas loquutos vt arreptitios nõ intelligẽtes de quibus loquebãtur. Cõuincitur etiã error Appellis per citatũ Paulũ, quia si ipse Deus dedit Prophetas eodẽ spiritu loquuti sũt & nõ diuerso, vt Appelles dicebat, neq; vnq̃ loquuti sunt falsa & cõtraria Lucę. 1. Locut⁹ est p os sãctorũ qui

quiã sęculo sunt prophetarũ eius. Heb. 1. Multiphariã multisq; modis Deus loquẽs patrib⁹ in prophetis. 2. Petri. c. 1. Nõ volũtate humana allata est prophetia, sed Spiritu sãcto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. De sola ratione prophetię nõ est facere miracula, quãdo datur prophetę potestas ad miracula dicitur illi datus spiritus ad plora, siue spiritus duplex vide Bona. li. 1. d. 2. n. 9. vt Heliæ. Quę duplicẽ spiritũ Heliæ petiuit Heliseus. 4. re. 2. Nõ q̃ esset in duplo maior propheta quã Helias, sed q̃ haberet cũ prophetia potestatẽ faciẽdi miracula. Quãdo datur prophetę spiritus ad prophetandũ altiora dicitur ei datus abundantior spiritus prophetiæ. Vt Dauid, qui plura mysteria & clarius expressit de Christo dño. Cui omnes prophetæ testimoniũ perhibuerũt act. 10. Qui Dauid suã habuit prophetiã nõ per ęnigmata & figuras, vt habuit Ezechiel in rota & animalib⁹. 1. c. Neq; per somnia vt Daniel. 7. Neq; apparẽte sibi aliquo & docẽte vt ipse Daniel. 10. Neq; ẽ solavoce instructe vt Samuel. 1. reg. 3. Sed visione intellectuali qui est modus altior. Vide citatũ Bonauẽ. Vide & glosã in procemio psalmorũ. Si autẽ fuit Dauid excellẽtior propheta quã Moyses vide Thomã pro Moyse. 2. 2. q. 174. ar. 4. Cõtra quẽ tenet Lyranus & nõ male in procemio psalterij. Tertiũ locũ in præfata Pauli autoritate tenẽt doctores. Cõtra hoc vide tur, quia gratia prophetię cõceditur viris & mulieribus sicut patet in Deboræ Iudic. 3. Annа. Lucę. 2. officiũ prędicationis non cõceditur, sed interdicitur mulieribus. 1. Cor. 14. & 1. ad Timo. 2. Extat & canõ Concil. Cartagin. quarti habetur. d. 23. c. Mulier ergo officiũ prędicationis est dignius & per cõsequẽs gratia prædicãdi excedit gratiã prophetãdi. Respõdet, Alex. 3. p. q. 77. M. 3. distinguendo, q̃ quantũ ad cognitionẽ dignior est gratia prophetiæ; quantũ ad denuntiationẽ gratia prædicationis: quia prophetę, est denũtiare vera, prędicatoris denũtiare salutaria. Magis ergo est denũtiare ad salutẽ animarũ, quã ad veritatis manifestationẽ. Dico tũ q̃ simpliciter, est cõcedẽda gra prophetię esse dignior tũ quia Paulus, pphetas pręponit doctorib⁹. tũ etiã quia annũtiatio, pphetica est ad salutẽ animarũ. Dixit enim idẽ Paul⁹. 1. Cor. 14. qui, pphetat hominibus loquitur ad ędificationẽ exhortationẽ, & cõsolationẽ, & Ecclesiã Dei ędificat. Ad argumẽ tũ igitur dicẽdũ q̃ in prędicãte auditores attẽdũt & doctrinã, & perso

Argum. Solutio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

personam,atq; industriam studij necessarij,ad quod non est ido neus fœminarum sexus : in Prophetia nihil industriæ per sonæ requiritur , Sed quod ipsa gratia prophetandi agnoscatur esse in persona prophetante , qua sic agnita non minus creditur fœminę quam viro. Aliæ gratiæ gratis datę sunt ad honorificationem diuinæ bonitatis quæ bonitas communicatur hominibus vt prouocent proximos suo exemplo , secundum hoc est illud. 1. Corinth. 13. Si linguis hominum loquar & angelorū: si distribuero in cibos pauperum facultates meas: Si tradidero corpus meum ita vt ardeam. Nam pietas naturalis ad pauperes: Patientia, & mititas naturalis: lingua placabilis quæ prouer. 15. dicitur lignum vitæ. Et Eccli. 6. verbum dulce multiplicat amicos, mitigat inimicos: Sunt dona gratiæ gratis datæ potentes esse in peccatore , faciūt vero ad alliciendos proximos in bonum.

DISTINCTIO. XXXV.

De differentia donorum Sapientiæ, scientiæ intellectus: & de vita contemplatiua.

Prope. 1. SApientia proprię est cognitio rerum diuinarum, scientia rerum humanarum, sed non omnium, verum illarum tantum , quibus fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit , gignitur, nutritur, defenditur, roboratur: qua scientia non pollent fideles plurimi, quāuis polleāt ipsa fide plurimum. Magister in litera ex Augustino. 14. de Trinit. Quod hæc dona distinguantur patet ex Paulo. 1. Corinthio. 12. Alij datur sermo sapientiæ , alij sermo scientiæ . Exempli gratia in Christo est diuina natura , & humana , ideo habemus de ipso sapientiam & scientiam . Potest tamen sapientia dici scientia, & è conuerso , idem Augustinus. Loquitur in præsenti non de sapientia, quę Deus est , sed de sapientia creata quam communicat hominibus.

Prope. 2. Intellectus est de Diuinis , & etiam de creatis inuisibilius vt de angelis, de animabus, de bonis affectionibus. Neque scientia & intellectus prout sunt dona Spiritus sancti sunt ijdem cū habitibus intellectus, & scientiæ naturalibus, quia dona infunduntur vt naturalia reformentur, vide io litera.

Sapientia pertinet ad vitam contemplatiuam, scientia ad vitam actiuam. Magister in litera, ex eodem Augustino. Affert illud Iob. 28. Sapientia est pietas, scientia verò abstinere à malis. Nomine pietatis capit Dei cultum qui est in cognitione & dilectione. Traductio cōmunis sic habet verba Iob. Ecce timor dñi ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia erit timor ille Domini sanctus , & intelligentia erit scientia , ita quod nomine ipsius intelligemus ea, quæ ex lege Dei, & scripturis sacris valēt ad rerum temporaliū administrationem, & ad bonam conuersationem vt habes in litera ca. 2. Inde idem Iob vbi supra dixerat. Trahitur sapiētia de occultis ca. 7. in manu Dei nos & sermones nostri & omnis sapientia, & operū scientiæ disciplina. Vbi Dionysius Carthusiensis exponit. Idest, Moralis doctrina operum scientiæ ethicæ ac practicæ: ex qua opera bona reformationesq; passionū procedūt. Et per scientiā potest hic specialiter prudentia designari. Hæc Dionysius. Sed cum in litera Iob ponatur intelligentia satis constat vnū pro alio sumi. Propter quod ibidem sapi. 7. gloriatur Salomō, se habere scientiā verā, hoc est sine errore, sicut est in sciētijs acquisitis & philosophicis, vt sciret dispositionem orbis terrarum, virtutes elementorum & cætera.

propos. 3.

Quæstio est de actiua & contemplatiua quæ sit præstantior & maioris meriti. De actiua prout consistit in exercitio virtutū moralium hominis ad seipsum , puta ieiunādo, manualiter operando non est dubium quin sit maioris meriti & præstantior cōtemplatiua quam actiua , sicut finis est præstantior ijs quæ sunt ad finem. Sed de actiua prout procedit à contemplatiua, videlicet docendo proximos, & gubernando quod est prælatorū officium quidam tenent quod actiua sit præstantior quoad vsum, & hoc non solum alijs proximis, verum ipsimet operanti, sicut res minus nobiles in substantia quātum ad vsum prępondērat, vt argentum præponderat passeculo cum tamen creatura viuēs sit melior non viuente. Alijs videtur è contra quod simpliciter contemplatiua sit melior & magis meritoria , quia radix meriti est caritas Dei. Vita contēplatiua magis ordinatur ad dilectionem

propos. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem Dei, quã actiua. Vnde Grego. homil. 3. super Ezech: quia actiua minor est merito quã cõtemplatiua recte dicitur, manus hominis sub pennis eorum. In hanc sunt Bona. in opusculo de Vita Christi. ca. 57. vbi de his duabus tractat latissime Tho. 2.2. q. 182. ar. 1. &. 2. Ricardus hic. d. ar. 1. q. 4. & fuerat hæc eadem mens Alexan. 4. p. 1. q. 87. M. 2. &. q. 106. M. item Secũdo ar. 1. in solutione arg. 2. & hoc ex natura rei, tamen ex aliquo alio, puta obedientia, nimio ad proximos amore aut necessitate superueniente posset quis plus mereri in actiua: vt habetur cap. Licet. de regul. & transeun. ad religi. quod vtilitas communis præfertur speciali, & in casu præponitur doctrina silentio solicitudo contemplationi, labor quieti. Vnde citatus Bona. ponit in cap. 58. tres causas propter quas à contẽplatione, transmigratur ad actiuã, vna est lucrum animarũ: Secunda ratione officij imminẽtis tertia quando recedente sponso non sentit anima solitas consolationes. Lia typus vitæ actiuę fœcundior fuit Rachele, at vnus filius Rachelis plus à patre diligebatur quam alij filij Liæ, & ipse Ioseph parentẽ & fratres aluit in Ægypto. Moses orando plus faciebat contra Amalech quam Iosue pugnando exod. 17 Atq; oratio maxime mentalis pertinent ad cõtemplationem. Quod vero Augustinus de opere Monachorum reprehendit non laborantes prętextu orationis, ideo fuit, quia cũ in sæculo essent laborioſi volebant esse in religione ociosi vacantes debiliter contẽplationi. Cum non deceret vt in ea vita vbi senatores sunt laborioſi. ibi fiant opifices ociosi. Ex his apparet inter religiones varietas opinionum quæ sit præstantior. Quædam se tuentur contemplatione ad quã ordinantur, & dicunt esse tutius habere redditus in communi, quam viuere sine proprio in cõmuni; & mẽdicare, quia mendicantes in mundũ exire coguntur inter viros, & mulieres, vbi multæ sunt occasiones peccandi. Alij se tuẽtur, quia eorum institutum sit ad opera prędicationis, & cõfessionis quæ procedunt ab ipsa vita contemplatiua. Alij redemptione captiuorũ, pro quibus in casu teneantur vitam exponere, & maiorem caritatem nemo habet, quam vt animam suam ponat pro amicis. Ioannis. 15. alij videntes opera religionũ esse dispositiones ad contemplatiuã. & per se tria vota esse omnium religionũ substantialia, illam volũt esse perfectiorẽ simpliciter & per se, quæ

Corell.

quæ ad trium votorum obseruantiam plus disponit, & in ipsis tribus votis plus excedit. v. g. vouere paupertatem hoc est viuere sine proprio in particulari est perfectio, vouere sine proprio in cõmuni est perfectio, ergo maior perfectio vouere vtrũq; simul, quã vnũ sine alio. Perinde attendũt quæ sint de per se obligantia ad perfectiorẽ obseruantiam aliorũ votorũ substantialiũ.

DISTINCTIO XXXVI.

De connexione virtutum.

Omnes virtutes sunt cõnexæ, ita vt qui vna caruerit omnibus careat, & qui vnam habet omnes habet. Magister in litera ex Hieronymo super Isaiam. sed quia Magister probat hanc ex caritate posset esse dubjũ de intellectu. Qui tenuerint opinionẽ Stoicorum quod omnes morales sunt cõnexæ (vt tenet Cicero in paradoxis quod paria sunt peccata) dicent Magistrũ suæ opinionis. Qui tenuerint è cõtra exponent Magistrũ intelligere de sola caritate. Quam Paulus post enumeratas cæteras virtutes Colos. 3. vocauit vinculum perfectionis. Bona. hic. d. nu. 23. docet quod vna virtus moralis potest esse sine alia simpliciter loquendo: tamen vna virtus non potest perfecta esse in aliquo sine alijs moralibus. Idẽ docet Tho. 1.2. q. 65. ar. 1. Quomodo sine caritate sint aut non sint virtutes habes supra. d. 23. p. 6. *Prop. xi*

Duplex opinio refertur à Magistro si virtutes in quocũq; sunt sint æquales vna est negatiua sicut Iob eluxit in patiẽtia. Dauid in humilitate, Moyses in mansuetudine. Alia est affirmatiua ad quam declinat Magister tanquam ad veriorem dicẽs quod sunt pares in animo hominis: secundum autem vsum exteriorem, aut secundum cõparationem aliorũ hominũ dicitur vnus præeminere in aliqua virtute. Hoc est quia plus exercet actus illius, ad quos actus nõ solũ concurrit habitus, sed etiã liberũ arbitriũ; vel quia homines videtes iudicant q̃ plus habeat de vna virtute quã de alia. Affert pro se Augustinũ. Ratio ad hanc fundatur in quatuor cõditionibus quæ debẽt in quolibet virtutis actu cõcurrere, quę cõditiones, quęlibet suæ virtuti cardinali tribuitur. Hæ sunt discretio, rectitudo, firmitas, moderatio. Nõ enim est actus *Propo. xii*

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtuosus nisi sit cum discretione, quæ appropriatur prudẽtiæ: Cum rectitudine quæ iustitię: Cũ firmitate animi in bono, quę appropriatur fortitudini: Cum moderatione quæ temperantię. Sunt in homine virtutes æquales quando in eo sunt, quantum ad habitum licet non quantum ad actum. Thom. 1. 2. q. 66. ar. 2. quia ponit connexionem virtutum ex parte prudentiæ ponit æqualitatem virtutum ex parte ipsius prudẽtiæ. Si dicas virtutes tã acquisitæ quã infusæ differunt specie, & species sunt sicut numeri ergo virtutes nõ sunt æquales in perfectione. Respõdetur quod æqualitas intelligitur secundum proportionem, sicut digiti manus crescunt æqualiter, & augentur secundum proportionem. Vbi erit æqualis prudẽtia quæ est forma virtutum moralium erit æqualitas virtutum in proportione. Erunt itaque virtutes æquales quantum ad formale, & inæquales quantum ad materiale cum sint circa diuersas materias: Propter quas materias vnus magis ad actum vnius inclinatur, vel ex consuetudine, vel ex Dei dono præueniente in benedictionibus dulcedinis. Quod de prudentia est dictum potest & de caritate dici, quę est forma perfectior quam prudentia. Si dicas virginitas & continentia sunt virtutes quas non habet homo vxoratus. Respondet Magister: quod habet habitus illatum licet nõ habeat actus. Potest dari ratio quia caritas inclinat coniugatos ad actum matrimonij secundum legem Dei: Eadem caritas inclinat virginẽ ad actum castitatis. Secundum hoc dicetur magis inclinare ad actum vnius virtutis diuersos homines, imo & eundem secundum diuersos status. Quæ inclinatio caritatis est imperando nõ eliciendo.

Argum.

Propos. 3. Si habito recto dictamine sine electione, tale dictamen sine hoc quod volũtas illud sequatur, sit prudẽtia: ita quod prudẽtia sit sine virtute morali, dubium est. Thom. 1. 2. q. 58. art. 5. & q. 57. art. item. 5. tenet quod non est prudentia sine virtute morali: Sed tale dictamen erit scientia moralis. Dixit enim Aristo. 6. Ethico. cap. 2. quod rationis actiuę & cogitatiuę est veritas quę appetitui recto cõsentanea est. Hoc est, quod intellectus practicus non est circa verum simpliciter, sed circa verum consonum appetitui recto. Sed prudentia est habitus actiuus vera cum ratione vt supra, dist. 33. igitur sine electione non erit prudentia. Confir.

Confir. quia verum intellectus speculatiui est necessariũ quod non potest aliter esse, ideo nullus habitus speculatiuus est de cõtingentibus: sed verum intellectus practici est de cõtingentibus quæ possunt aliter esse, ergo solum dictamen sine electione non est prudentia sed scientia speculatiua. Secundo quia prudentia est bene consiliatiua, bene iudicatiua, bene præceptiua, sed vno horum deficiente desinit esse prudentia, deficit vero actus præcipiendi si non sequitur electio, ergo prudentia est necessario connexa cum virtute morali. Scotus hac. d. litera. I. hanc opinionem reputat probabilem, sed contrariam probabiliorẽ: quia prius nõ dependet à posteriori, sed prior est prudentia saltem natura quã electio, ideſt quam virtus Moralis, ergo in illo priori saluatur ratio prudentiæ. Confir. quia illis tribus positis non necessario sequitur electio, sed per illos tres actus est prudentia bene consiliatiua, iudicatiua, & præceptiua, igitur est prudentia sine electione. Addit ibi Scotus quod prudentia non solum est circa media, sed dictat etiam de fine saltem particulari vt verbi gratia de castitate. Generatur castitatis virtus ex electione ipsius castitatis, quam electionem præcessit prudentia, igitur prudentia dictat de fine, & non solum de medijs vt Thomas vult. Authoritatem Aristo. exponit Scotus vt sufficiat quod quantum est de se appetitus rectus debeat sibi conformari siue in dictante sequatur electio, siue non. In isto dictamine plus requiritur quam sola aptitudo vt sibi conformetur appetitus: requiritur enim illa stimulatio quam facit, quæ videtur addere supra aptitudinem solã. Per quam stimulationem habet etiam aliquid supra scientiam Moralem, quæ scientia sistit in intellectu vt sciat, & cognoscat, virtus autem Moralis non potest esse sine prudentia. Morales esse possunt sine intellectualibus vt sine sapientia, scientia, & arte: Non tamen sine intellectu & prudentia. Vult idem Scotus litera. L. quod cuilibet Morali correspondet sua particularis prudẽtia. Sequitur Bassolis hac. d. arti. 2.

Virtutes theologicæ quantum ad actualem existentiam neq; in via neq; in patria sunt necessario connexæ, vide supra de fide, & spe informi quod sunt sine caritate d. 23. & 26. & d. 31. de euacuatione fidei & spei in patria. *Propos. 4.*

Quoad infusionem, infusa caritate aliæ virtutes infunduntur. *Propos. 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Patet ex Concilio Trident. seſs. 6. cap. 7. vide & in 1. lib. d. 17. vide & Scotum in. 4. d. 4. q. 2. ad 1. argu. Si autem abſq; caritate infundantur aliæ: duplex opinio eſt, vna Scoti hac. d. litera. R. dicẽtis quod licet non implicet contradictionem infundi vnam ſine alia tamen ex diuina liberalitate cõnectũtur in infuſione. Quia Deus totum hominem perficit, & ſicut corporaliter nullũ Chriſtus ſanauit niſi perfectè, ita ſpiritualiter perfectè ſanat intellectum per fidem: volũtatem ſpe & caritate. Alia opinio eſt quod infunditur vna ſine altera, vt in recipiente baptiſmũ ficte, quia eſt in mortali infunditur fides ſine caritate: item hæreticus reſipiſcens ſi complacet in peccato aliquo recipit fidem ſine gratia. Hanc tenet Tho. 2. 2. q. 6. art. 2. ad. 3. Quæſtio cum ſit de facto ne que habens ſcripturæ loca expreſsa in vtramq; partem facile ſuſtentabitur. Qui tenuerit cum Scoto vt tenet Almainus in. 2. tract. Moral. cap. 2. dicet quod talis ficte baptizatus ſi eſt fidelis eſt per char acterẽ ſuſcepti ſacramenti fidei. Dicet etiã quod character non ſic ſanat, vt ſanat fides intellectũ. Similiter donũ prophetiæ & virtus miraculorũ, nõ ordinantur ad ſanitatem animę propriæ, vt ordinatur fides. Idcirco poſſunt dari ſine gratia. Non ſic fides & ſpes. Ad quarũ infuſionem ſufficit obex peccati mortalis cuiuſcumq; , licet iam infuſis non ſufficiat, vt deſinãt eſſe in peccante. Semel infuſę debent deſinere eſse per ſua vitia oppoſita, vt caritas per quodlibet mortale: fides per infidelitatem ſpes per deſperationem, vnde non ſolum in aliquo ſunt fides, & ſpes informes, verum eſt fides ſine ſpe, vt in damnatis tenendo quod manet fides, vt. d. 23. p. 9. & in deſperante fideli, vide Ioannem de Baſſolis in hac. d. art. 3. ita tenentem, quanuis de damnatis ponat ſub dubio ſi habẽt fidem. Almainus etiã tract. 3. Moral. cap. 9. dicit dari poſſe infidelem ſine deſperatione, & deſperantem ſine infidelitate quanuis regulariter deſperans peccet peccato infidelitatis. De primo poteſt dari exemplum in hæretico ſperãte.

Propoſ. 6. Duplex opinio eſt & vtraq; probabilis ſi virtutes Morales infunduntur cum Theologicis. Affirmatiuam quod infunduntur tenet Alex. 4. p. q. 21. M. 1. art. 2. & in ſolut. argu. 14. tenet quod tales virtutes ſunt neceſſariæ in gloria ad ornatum animæ. Cum eo eſt Tho. 1. 2. q. 63. ar. 3. Bona. in. 4. d. 4. nu. 63. Negatiuã tenet Scotus hac. d. litera. P. & dicit quod in gloria eas paruuli non habebunt.

bebunt, quia non eas acquiſierunt, vel ſi ſunt neceſsarię & de ſtatu beatitudinis, infundentur in beatitudinis inſtanti potius quã in baptiſmo cũ Theologicis. Vel dicit tertio quod beati poterũc eas acquirere, ſicut poterunt addiſcere aliqua in genere proprio. In hanc ſecundã eſt & Ochã citatus ſuprà diſt. 34. p. 2. & Durã. in hoc. 3. d. 33. q. 6. Ricardus d. 33. art. 1. q. 2. diſtinguit virtutes cardinales: quia quę ordinant nos ad ciuilitatem ciuium ſupernorũ quarum principia ſunt virtutes Theologicæ infundũtur quia debẽt proportionari principio à quo ſunt: & fini ad quẽ ſunt. Aliq quæ ordinãt ad politiã mũdanã quæ eſt noſtræ facultatis, acquirũtur per actus: & vocãtur eiſdẽ nominibus, quanuis ſint ſpecie differentes: quoniam habent diuerſa media. Aliud eſt medium quantũ dictat ratio ſecundum legem Dei: aliud quod dictat ratio per naturalia ſua ad ciuilitatẽ quæ eſt facultatis noſtræ.

Ex his infertur varius modus reſpondendi ad Dona Spiritus ſancti: tenendo illa eſse diſtinctos habitus à virtutibus ſunt infundẽdi à Deo: tenendo eſse eoſdem cũ virtutibus, & virtutes omnes infundi dona etiam infundentur: Tenendo cardinales non infundi. Illa dona quæ ad Theologicas reducuntur infundentur: quæ ad cardinales non infundentur. Has duas opiniones refert Clement. de ſumma trinit. & fide. catho. §. Ad hoc Baptiſma vncum. Quarum neutram damnat, approbat vero magis affirmatiuam, quod infunduntur. *Corel.*

DISTINCTIO XXXVII.

Vſque ad quadrageſimam incluſiué.

AB hac diſtinctione triceſima ſeptima ad finem vſque libri tractat Magiſter de decẽ præceptis legis. Quæ materia cum ſit latiſsima, vt pote circa quam tota fidelium vita verſetur, & quæ paſsim aut omnis aut pars à multis per diuerſa ſcripta tractetur per ordinem Mandatorum libuit illã noſtra breuitate tranſcurrere.

De primo Mandato.

PRimũ mãdatũ primæ tabulæ eſt. Nõ habebis Deos alienos: *Propoſ. 1.*

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nõ facies tibi sculptile, neq; omnem similitudinem, quæ est in cœlo neq; in terra, neq; in aquis, neq; sub terra. Exod. 20. Hæc vt in litera refertur, dicit Origenes esse duo mandata: Augustinus vnũ, ponit Magister hac. d. ex Origene differentiam idoli, & similitudinis quia similitudo habet speciem alicuius rei, vt quando ex auro fit serpens: idolum, nihil habet simile sui, vt quando facit homo speciem nunquam visam, sed fictam animo suo, vt humano capiti ceruicem equinam, & per corpus varias inducens plumas. Ideo Paulus 1. Corinth. 8. idolum nihil est in mundo. Augustinus citatus in litera exponit, quod inter creaturas mundi non est forma idoli. Materiã formauit Deus, sed stultitia hominum formam dedit.

Propos. 2. Quomodo intelligatur hoc præceptum habes sup. d. 27. Ex quibus patet quæ peccata huic præcepto opponantur: Nempè tres species infidelitatis: infidelitas paganorum, & gentiliũ qui nunquam fidem susceperunt: infidelitas Iudęorum qui sub velamine fidem Christianorum susceperunt: Hęreticorum qui à vera fide susceptа deficiunt. Opponitur incantatio, hoc est, dæmonum inuocatio. De qua supra in lib. 2. d. 7. Hæc siue sit expressa, siue tacita, vt qui dicit verba incantationis, licet secum nõ fuerit factum expresse pactum Dæmonis, dicit tamen verba incantationis vt valeant quantum valere possunt, talis peccat. Opponitur & superstitio quando cultus soli Deo debitus, non exhibetur ei modo debito, neq; etiam sanctis: vide summistas iuxta verba sua. Apostasia: Astronomia, Diuinatio, incantatio, & similia. Contra hoc præceptum dicunt esse Blasphemiam: Quæ est attribuendo Deo quod sibi non conuenit, vt quod est inuitus, pœnitens: vel ab eo auferendo quod sibi conuenit, vt quod non curat res humanas: vel quod Dei est creaturæ attribuendo, vt quod Diabolus aliquas fecit creaturas: Aut iniuriosè & irreuerenter loquendo de Deo, & de sanctis, vt eis maledicendo iurando per sanctorum membra pudenda. Quæ blasphemia quia sæpe cum iuramentis inuenitur ab aliquibus doctoribus in secundo præcepto tractatur. Si blasphemia est in corde vocatur Blasphemia cordis opponiturq; fidei quæ corde credit: in ore opponitur confessioni fidei quæ fit ad salutem.

De

De secundo præcepto, Non assumes nomen Dei in vanum.

IVrare est Deum in testem vocare: ita quod dicere per Deũ est dicere testis est mihi Deus, & è cõuerso. Neque solum iurando per Deum, sed per creaturas adhibetur creator in testem. Magister. d. 39. cap. 6. *Propos. 3.*

Iurare non est intrinsece malum, cũ in multis casibus liceat iurare & expediat. Magist. citata. d. cap. 3. Contrariũ huius est hæresis, quam Bona. d. 39. art. 2. q. 1. imponit Manichęis: Castro verbo iuramentum, Valdensibus, & pseudoapostolis: Secutus est Vicleph. Cuius error. 43. dãnatus est in Cõcilio Cõstãt. dicebat. Iuramenta illicita sunt quæ fiunt ad roborandum humanos cõtractus, & cõmercia ciuilia. Probatur concl. Deut. 6. & 10. Dominum Deũ tuum adorabis & illi soli seruies, ac per nomẽ illius iurabis, vbi aduerte post adorationẽ iuramẽtũ subiungi, tanquã opus religionis & latriæ, cedens in honorem Dei, quia & Paulus dixit Heb. 6. quod homines per maiores se iurãt: iurãs veneratur, aut diligit illũ per quẽ iurat, vt dicit Hieronym⁹. psa. 62. dicitur. Laudabuntur omnes qui iurant in eo. Ipse dñs iprauit. psal. 109. & 131. & Genes. 22. Angelus in Apocalyp. 10. Paulus. Testis est mihi Deus. Rom. 1. 2. Corinth. 1. Philipp. 1. Autoritas Christi Matt. 5. Dico vobis nõ iurare omnino. Hieronymus dixit esse referendã ad cœlũ, & terrã: ita quod prohibeatur iuramẽtũ per cœlum & terram, non tamen per Deum, sed exploditur hęc expositio quia Iacobus. 5. dixit. Nolite iurare fratres mei neque per cœlum neque per terram, neque aliud quodcunque iuramentum: ideo exponitur à Magistro, vt quantum in seipso est quisq; non iuret, citat Augustinus quod ideo prohibetur iuramentum, ne quisquam sicut bonũ appetat iuramentũ, & assiduitate iurãdi labatur in periuriũ, videatur de hoc prȩcepto Ale. 3. p. q. 31. & 63. *Propo. 4.*

Iuramentum vt sit bonum tres comites debet habere, veritatem, iudicium, & iustitiã. Magister in. d. 39. ex Hieronymo, veritas est contra falsitatem: iudicium contra indiscretionem, & leuitatem iurandi: iustitia vt res quæ iuratur æqua sit & licita. Hieremiæ. 4. iurabis in veritate, & iudicio, & iustitia. *Propo. 5.*

Periuriũ hoc est mẽdaciũ iuramẽto firmatũ est illicitũ & mor *Propo. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tale peccatū. Contrariū huius fuit hæresis Priscilliani. Docebāt namq; Priscillianistæ discipulos suos nequid reuelarent de sua doctrina ad quam occultandam licitum aiebāt esse periurium. Eundem errorem Bernardus super Cāt. ser. 65. &. 66. dicit tenuisse quosdā sui tēporis, qui se iactabant Apostolicos. Contra quos Leuitici. 19. Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Malachiæ. 3. minatur Deus. Ero testis velox maleficis, adulteris & periuris. Scotus refert d. 39. litera. A. pro dicto, & sententia communi: quod vnicum periurium leue nonsit peccatum mortale, sed ex consuetudine. Quod sic impugnat. Si primus actus periurij non est mortale ergo neq; alius quicumque, ex paritate rationis. Neq; obstat quod fieret ex habitu: quia si habitus nō est generatus ex actibus mortalibus, sed venialib⁹, ille habit⁹ nullā addet grauitatē, quia habit⁹ nō est grauior actib⁹ ex quibus est genitus: imo habitus ex actibus mortalibus genit⁹ quāuis inclinet multū iam pœnitentē non facit per hanc inclinationē ipsum plus peccare quā peccet qui talē habitū non habet.

Propos. 7. Qui iurat tanquam verum, illud de quo dubitat an sit peccat mortaliter quia se exponit periculo, & deest iudicium, ideſt discretio tali iuramento. Qui vero iurat contra iustitiam, vt quod faciet aliquod pēccatum peccat mortaliter si quod est faciēdum est mortale: venialiter si est veniale.

Propos. 8. Iurare veritatem absque necessitate, est peccatum veniale & vocatur periurium large.

Propos. 9. Iuramētū diuiditur, vnū dicitur assertoriū, quo res asseritur & affirmatur rāquā vera: Aliud dicitur promissoriū, requirēs quod res promissa fiat vera pro tēpore futuro, & tēpore iuramēti promittēs debet habere verū & firmum animū adimplēdi. Ad hoc reducitur comminatoriū, quo quis minatur pœnas de futuro.

Propos. 10. Iuramentū promissoriū potest nō impleri licite tēpore executionis ex quadruplici ratione. Prima est, si sit de materia mala etiam veniali. Secunda, si impediat maius bonum, vt iurans contrahendum matrimonium licite intrat religionem. Tertia, si res est indifferens vt exire in agrum. Quarta ex parte modi intelligendi talia iuramenta, vt quando quis iurat causa honoris se non præcessurum alteri: subintelligitur enim quantum est de se: qui postea ne appareat importunus & agrestis licite præcedit. Sic cō

minan-

minando intelligitur secundum præsentem iustitiam, vnde ad petitionem veniæ & intercessionem aliorum sine peccato desistit. Sicut Hierem. 18. Repente loquar aduersus gentem vt eradicem, & destruam. Si pœnitentiam egerit gens illa agam ego pœnitentiam super malo. Sic Dauid. 1. Reg. 25. Ad preces Abigail pepercit Nabal. Pater non punit filium ne maior turbatio fiat in domo. Adde & quintam, si iuramentum relaxetur à superiori, vel ab eo in cuius fauorem est præstitum, vt si iuraui dare tibi decem & tu remittas: Ex leuitate materiæ esset veniale vt si iuraui dare pomum & postea non dedi.

Iurare nō facere opera supererogationis, vt nō intrare religionem, non mutuare, Scotus. d. 39. litera. M. reputat mortale quia ponitur obex Spiritui sancto. Sequuntur Ange. verbo, iuramentū. 5. §. 3. Siluestrina, iramentū. 4. §. 1. Contrarium tenet Caieta. 2. 2. q. 89. art. 7. Et in summa verbo, periurium, sed quod tantum venialiter, quia iurans fundat se super libertate, quod non tenetur facere, & non ponit obicem spiritui sancto formaliter. *Propos. 11.*

Qui iurauit nō accipere episcopatum, vt habetur. d 85. de Archidiacono Florētino. Dicit Alex. 3. p. q. 31. M. 3. ar. 4. quod si absolutè iurauit in quocūq; casu nō acceptare, indiscrete iurauit: Si autem tempore electionis inuenitur alius sufficiens tenetur seruare iuramentum: si non inuenitur alius sufficiens debet suscipere petita dispensatione. In casu illius textus inueniebatur alius dignus episcopatu, Ricardus. d. 39. artic. 2. q. 3. dicit quod ille Archidiaconus repellebatur ab episcopatu, nō quia tale iuramentum obligaret, sed quia solenniter iurando cum illicitum fuerit iuramentum grauiter peccauit. Thom. 2. 2. q. 185. artic. 2. ad. 3. & ibi Caieta. dicunt licitum esse vouere non accipere episcopatum nisi imminente necessitate. Exprimit Caieta. quod accepiendo est reus violati voti. Sed non video quare non possit contrauenire tali voto, sicut iuramento impeditiuo maioris boni, quia status prælatorum perfectior est. Votum & iuramentū in tali casu paria, quia iuramentum soli Deo factum, est votū. Non loquor de religioso qui acceptare non potest sine licentia superioris, De elect. si religiosus. lib. 6. *Propos. 12.*

Iuramenta ciuitatis, vniuersitatis, aut collegij, transeunt in successores ratione rei iuratæ: non tamen ratione periurij. Sic. *Propos. 13.*

intelligẽdi sunt textus dicẽtes quod obligatio anteſſoris trãſit in ſucceſſorem vt in cap. 1. de ſolutionibus. Et tua nos, de vſuris. Reputãtur enim pro eodẽ populo, & pro eadẽ perſona anteceſſor & ſucceſſor quantũ ad rem quę tranſit cũ ſuo onere non tamẽ quantũ ad obligationem perſonalem quæ cum ipſa perſona extingui tur, neque in aliam tranſit vide Alex. citata. q. 31. M. 3. art. 4.

Propoſ. 14. Iuramentum promiſſorium factum cum animo non implendi eſt peccatum mortale, nõ tamen obligat. Ita Scotus. Quod intellige ex vi iuramẽti, quia ex damno alij dato poſſet quis obligari. Si autem ſit factũ ſub verbis dubijs aut æquiuocis, quæ aliter intelliguntur à petente iuramentum, aliter à iurante: ſi petẽs eſt iudex legitime interrogans peccatum eſt mortale ſic iurare, patet in Decretis. 22. q. 5. cap. Quacunq;, quod eſt Iſidori. Quacunq; arte verborũ quis iurat Deus ita hoc accipit ſicut ille, cui iuratur intelligit. facit & cap. ſequẽs, quod eſt Auguſtini & extra. cap. Ex literis, el. 1. de ſponſalibus, verba obſcura iubẽtur reduci ad cõmunẽ intelligentiã, & quod ſic ab vtroq; ſeruentur, vbi nõ eſſet iudex neq; legitime iuramentũ exigeretur, poſſet quis vti verbis æquiuocis qualia ſunt. Hoc dico tibi corã Deo: Hoc tibi promitto corã Deo, quia quidquid dicimus & facimus eſt coram Deo. Ex cõmuni intelligẽtia Archidiacon⁹ bene iurat Epiſcopo dignos ad ordines quos indignos nõ nouit. Quia intelligitur ſecundũ fragilitatẽ humanã, quæ quẽ indignum non nouit dignũ debet eſtimare cap. vnico de ſcrutinio in ordine faciendo.

Propoſ. 15. Iuramentum coactum per metum cadentem in conſtantem virum quia minantur illa, quæ homines conſtãtes timere ſolẽt, vt mortem exilium perpetuum, perpetuos carceres, notabilẽ infamiam, quæ vt mors timeri ſolẽt. Si obligat, duplex opinio eſt vna affirmatiua in quam magis declinat Alex. 3. p. q. 31. M. 3. ar. 4. § 2. ſequunturq; Bona. 39. d. nu. 51. Ricard. art. 2. q. 2. Tho. 2. 2. q. 89. art. 7. ad. Tertium pro qua eſt cap. verum extra de iureiurãdo, vnde qui ex tali metu aliquid promiſit ſoluere tenetur, poteſt tamẽ in iudicio repetere: Eccleſia talia iuramenta facile relaxat. Alia eſt opinio quod non obligat, ipſam referũt Alex. & Bona. citati. Angelica, iuramentũ. 5. §. 11. tenet quod obligat ſub veniali, non tamẽ ſub mortali. Aſſertoriũ nullo metu eſt licitum.

Propoſ. 16. Iuramẽto quandoq; adiungitur execratio, aut blaſphemia, vt dicen-

dicendo hoc malum mihi, aut meis veniat. Sic accipitur quando iuratur per ſalutem filiorum, obligat enim illos Deo, vt ita illis veniat ſi non dicit verum. Sic iurabat Ioſeph. Geneſ. 42. Per ſalutem Pharaonis. Vide literam Magiſtri. Blaſphemia eſt, iurare per creaturas quaſi in eis ſit aliquid diuinum, iurare per capillos Chriſti per ſanctorũ pudenda quia iniurioſe iuratur. Vide in decretis. 22. q. 1. Si quis per capillum. Iurare per Dei vitã habetur blaſphemia quia importat dictam execrationem: Si non importaret, neq; plus valeret quã viuit Deus non eſſet blaſphemia: Dicere ſicut Deus eſt veritas hoc ita eſt, videtur prę ſe ferre blaſphemiã equiparãdo veritates humanas diuinę, quę eſt ſumma & prima veritas. Quia vero ly, Sicut: poteſt dicere ſimilitudinẽ, & veritas vt quidã aiunt cõſiſtit in indiuiſibili, vnde omnis veritas eſſet æqualis, nõ videtur omnino blaſphemia. ſed accedere prope ad blaſphemiã: facit enim talis cõparatio quaſi iniuriã Deo. Iurare dicendo. Hoc eſt Euangeliũ, ſonat hæreſin, quia tantum ſunt quatuor Euãgelia, in quibus non eſt id quod aſſeris. Attamẽ verba ſunt hyperbolica afferentia ſecum iniuriã & irreuerentiam.

Licitum eſt pro vtilitate & neceſsitate exigere ab infideli iuramentum per falſos deos. Vide literã magiſtri ex Auguſtino. *Propo. 17.* Sic exegit Abraham ab Abimelech. Geneſ. 21. Iacob ab Laban 31. Iudęi à Romanis. 1. Machab. 8.

Non licet perſonæ priuatæ inducere ad iurandum quem ſcit falſẽ iraturum. Magiſter in litera ex Auguſtino. Iudici licebit, *Propo. 18.* quia eſt perſona publica. Attẽde quod presbyter nõ iurat laico per Euangelia. 22. q. 5. cap. Nullus. Sed iurat per ſuam conſecrationem. 2. q. 5. Si quis presbyter.

De tertio præcepto, Memento vt diem Sabbathi ſanctifices.

HOc præceptum partim fuit ceremoniale: partim morale: ceremoniale in quantũ magis fuit electa ſeptima dies. Sig- *Propoſ. 19.* nificabat enim de præterito requiem Dei ab operibus Geneſ. 2. de futuro ſignificabat requiem ſanctorũ in ętate ſeptima. Prima ętas fuit ab Adã vſq; ad Noe: ſecũda à Noe ad Abrahã: tertia ab Abrahã ad Dauid: quarta à Dauid vſq; ad tranſmigrationẽ Babylonis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

bylonis: quinta à transmigratione ad Christi aduentũ: Sexta à Christo ad finẽ vsq; sæculi: exinde requies sempiterna. De numero autẽ annorũ ab Adã si est certus aut incertus Philaster hæreticũ iudicat eũ asserere incertũ. Alfonsus Castro è cõtra cum varie inter doctores numerẽtur illi anni, ergo tãtum sunt de ipsis opiniones. Fuit morale inquantũ ordinabatur ad vacandũ Deo. Exod. 16. Maneat vnusquisq; apud semetipsũ, & nullꝰ egrediatur de loco suo die. 7. & sabbatizabit populus die. 7. Quod sic exponit Scotus in. d. 37. litera. N. maneat vnusquisq; apud se, idest, recolligẽdo se, & ascẽdẽdo ad Deũ suũ. Lyranus. Cogitãs de diuinis beneficijs & gratiarum agẽs. Damasce. li. 4. ca. 24. ait Sacratum est Deo sabbathum vt vacãtes ab occupatione circa materialia, ad Deũ adducerentur in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus, & meditatione diuinarum sctipturarum septimum diem consumentes & in Deo requiescentes qui nõ omnem vitã Deo consecrabant. vide Alex. 3. p. q. 32. M. 3. Bona. & Ricar. d. 37.

Propos. 20. Quod erat morale in illo præcepto cõmutatũ fuit à tempore apostolorũ in diẽ Dñicam ob memoriã Dñicæ resurrectionis. Inde Ioan. Apocaly. 1. dicit se fuisse in spiritu in Dñica die, illaq; fuit prima dies hebdomadę. Pro qua composuit Dauid Psal. 23. Domini est terra, vt in ipsa decantaretur: sumpsit namq; mũdus in illa exordium. Antea vocabatur dies solis vt habetur Codice. de ferijs. L. 1. quia sol in prima hora illius dici dicitur dominari. Sicut Luna in principio secundæ feriæ: Mars in principio tertiæ: Mercurius quartæ: Iupiter quintę: Venus sextæ: Saturnus Sabbathi. Vide Ricar. d. 37. Quod in hoc præcepto fuit ceremoniale cessauit, adeo quod qui illo die feriaretur daret suspicionem Iudaismi. Sic intelligitur capitulũ. Peruenit. de cõsecra. d. 3. & est beati Gregorij. Vide & Conciliũ Laodicenũ. c. 29 Si quis autem ob honorem virginis feriaretur cessaret suspicio. Est enim ei dicatus dies sabbathi, quia tali die remansit firma in fide resurrectionis. Vide Bona. in hoc. 3. d. 3. num. 39.

Prope. 21. Vltra sabbathũ Iudæi alias celebrabãt festiuitates, quarũ loco Christiani, qui maiora beneficia recipimus à Deo quam ipsi, alia etiã festa habemus. Pro festo Pachæ legalis, festum passionis & resurrectionis. Pro Pentecoste quando data fuit lex, festũ Spiritus sancti. Pro festo tabernaculorum de quo Exod. 23. festa dedi-

dedicationis Ecclesiæ: pro festo tubarum festa Apostolorũ quorum sonus in omnem terrã exiuit. Psal. 18. Pro festo expiationis festa martyrũ & confessorum: Pro festo cœtus, festum angelorum & omnium sanctorum. Vide Tho. 1. 2. q. 103. art. 3. ad. 4. Tempora harum festiuitatum fuere, mensis September pro tubis, expiatione & tabernaculis Leuitici 23. festum dedicationis templi per Salomonẽ etiam in Septembri, quæ dedicatio facta fuit vndecima eiusdem mensis. 3. reg. 8. Renouatio eiusdem tẽpli sub Zorobabel facta fuit in Martio mense tempore vernali. 1. Esdræ. 6. festum Enceniorum, idest, renouationis eiusdem templi per Machabęos. 1. Macha. 4. vicesima quinta die Nouẽbris, quæ pro maiori parte cõcurrit cum Decembri apud nos vt dicit Lyrannus supra. Ioan. 10. vbi dicitur facta sunt Encenia & Hyems erat. Per quæ reuincitur hæresis negantium festa sanctorũ, quales sunt Vvaldẽses, Armenij Nestoriani: in qua etiã erũt qui sanctos negãt venerandos. Contra quos est totus Psal. 73. quia dixit cognatio eorum simul quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra.

Probabile est quod hoc tertiũ prẽceptũ fit limitatio primi, ita ꝙ dilectio Dei ibi expressa impleretur per obseruãtiam Sabbathi. Quæ obseruantia mutata inter Christianos in diem dñicam & in auditionem missę, vt de consecrat. d. 2. Missas, si non potest missa audiri debet suppleri in æquiualenti. Hæc ponitur in gratiam doctoris subtilis in hoc. 3. d. 27. litera. N. &. d. 9. art. 2. Quoniam de hac sententia male audit est sanè intelligendus. Interpretantur siquidẽ eum quod senserit in die Dominico teneri hominem ad reponendum se in gratia, quia dicit loquẽs de isto mandato quòd tenetur homo habere aliquẽ actũ illius prẽcepti circa finẽ gratuitè diligendũ. Et tã ibi, quã. d. 9. dicit tẽpus illius actus determinatum per sanctificationem sabbathi, & tẽpore Euangelij per diem Dominicam, & missæ auditionem, à qua si necessitas excuset necesse est impleri in æquiualenti, vt saltem illo die aliquis actus habeatur relatus immediate in Deũ ad eius reuerentiã. Hæc ille: igitur de primo ad vltimũ requiritur ꝙ sit in gratia. Sed debet attẽdi quod Scotus non dixit quolibet die dominico teneri hominem ad talẽ actũ. Secundo quod expressè nõ dixit ꝙ illo die debeat homo esse in gratia, sed quod tenetur

Propos. 22.

habere

Universidad de Deusto
Biblioteca

habere actum illius præcepti circa finē gratuite diligendum. vbi ly, gratuitie, vel potest teneri ex parte actus, vel ex parte obiecti, puta quod Deus est gratuite diligēdus, est enim finis, & obiectū gratuitæ dilectionis casu quod se teneat ex parte actus vide supra. d. 27. in fine quando tenetur homo esse in gratia & vide li. 2. d. 28. p. 5. Tertio quod loquens. d. 27. de primo mādato dicit quod forte hoc tertiū determinauit actū primi. Et. d. 9. dixit: videtur facta determinatio. Sed forte, & videtur nō sonāt determinatā adhæsionem. Quarto ꝙ. d. 9. vt exprimeret hanc determinationē primi per tertiū præposuit quod nō potest primū mandatum perpetuo impediri ab executione. Quinto ꝙ nunquam Scotus dixit ꝙ missa sit audiēda in gratia de necessitate. His habitis ad intellectū Scoti sic probo cōclusionē. Obligat⁹ ad soluēdum mille, si nequit soluere nisi centū tenetur ad illa centū. Igitur cū sanctificatio Sabbathi esset nō solū cessare ab opere seruili, verū & aliquo opere honorare Deū vt patet in prima propositione ex illo exodi. 16. Maneat vnusquisq; (ꝙ aliqui aduersarij nō bene aduertētes putāt esse literā Scoti) & hoc fuerit cōuersum in diē dñicam audiēdo missam, & vacādo à seruilibus, qui non potest audire missam, debet nihilominus habere aliquem actum in Deū. Confir. quia secluſa expecificatione Ecclesiæ de missa teneretur homo per vitam suam habere aliquoties actū relatum in Deum. Igitur illa expecificatio nō deobligauit ab eo quod est morale in hoc præcepto, & est morale non tantum cessare ab opere seruili, sed actū habere in Deum. Nā sola cessatio ab actu est indifferēs nisi ordinetur in aliquem finē. Vnde vltra ipsam est necessarius aliquis actus relatus in Deū: vel ipsa cessatio propter Deū habet secū prædictum actum inclusum. Forte per hoc possent cōcordari dicētes ꝙ isto tertio prȩcepto nō iubetur actus interior sed exterior, puta cessatio à seruilibus, quāuis interior sit finis actus exterioris de quo fine non est præceptum, & Scotus, dicens ꝙ primū fuit expecificatū per tertiū, & illud, maneat vnusquisq; apud semetipsum, idest recolligēdo se, sit explicatio finis præcepti. Quia de sola missæ auditione dixit Scot⁹ ꝙ sit supplēda in ꝙuialēti. Dicētes nō prȩcipi in Sabbatho actū interiorem, ꝙ intelligāt distinctum ab actu relationis, quo illa cessatio fit propter Deū & suæ legis obseruantiā. Quod actus

actus requisitus ab Scoto loco missæ, non sit dilectio Dei qua se homo reponat in gratia, probatur, quia audiendo quis missam in mortali adimplet vtrumque præceptum: primum, videlicet, & tertium. Neque vnquam Scotus dixit, missam audiendam esse in gratia de necessitate: neque credo quòd tale somniauit. Cum expresse dicat lib. 2. dist. 28. contra Henricum, quòd finis intentus à Deo, qui est caritas. 1. Timoth. 1. non cadit sub obligatione in obseruatione præceptorum. Igitur sicut expecificatio præcepti impletur sine gratia: posset impleri actus æquiualens expecificationi. Æquiualentia dicta non est ad primum præceptū, sed ad honorem quem exhibet audiendo missam. Neque æquualē tia debet esse tanti temporis, neque tantæ intensionis, quantæ in auditione missæ: sed quòd fiat recompensatio aliqua per actum, sic relatum in Deum. Cum etiam Scotus non dixerit, quòd quolibet die Dominico, & multominus quòd quolibet festo, est intelligendus quando notabili tempore excusaretur ab audienda missa die Dominico.

Probabilius est, quòd excusatus ab audienda missa, etiam per notabile tempus non teneatur supplere in æquiualenti, neque plus referri in Deum, aut pluries quam teneretur secluſa ea specificatione de missa stando in solo dictamine iuris naturæ. Probatur, quia præceptum diuinum specificatum ab Ecclesia non sunt duo præcepta, sed vnum, patet in confessione quæ est de diuino præcepto, sed determinato ab Ecclesia, vt semel in anno: in decimis, quarum solutio est de iure diuino, sed quota est limitata per Ecclesiam: igitur si excusor à specificatione facta per Ecclesiam, excusor etiam ab ipso præcepto. Confirmatur, quia si vno die excusor à ieiunio Ecclesiæ non teneor alio die recompensare. Tempus quo quis tenetur se reponere in statu gratiæ, est susceptio sacramentorum, graue periculum & probabile mortis. Quo etiam tempore teneatur homo ad actum fidei, spei, & caritatis, vide in suis locis. Aduerto etiam quòd Scotus in reportatis neque distinct. 27. huius tertij: neque in distinct. 9. aliquid meminit amplius de recompensatione facienda ab eo qui excusatur à missa audienda. Tantum docuit à præcepto diligendi Deum super omnia habendo actum positiuum dilectionis & adorationis non posse homines in perpetuum excusari, sicut

Prope. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

possunt excusari ab honore parentum, si sunt iam mortui: & quòd in omni lege determinatus fuit modus. Nam in vnaquaque lege fuerunt oblationes, orationes, genuflexiones. Quæ tria, oblatio videlicet, oratio, & signum corporale debent concurrere ad actum latriæ, qui actus specialissimè exhibetur in sacramento altaris, ad quem cultum tenetur quilibet in septima die Dominica. Nihil vltra dixit de excusato, quo fit, vt primam sententiam Oxonienſis scripti forsan voluerit corrigere.

Propo. 24 Qui sine causa rationabili missam non audit in diebus festis, peccat mortaliter. Causa verò rationabilis non consistit in puncto, suam habet latitudinem: vnde qui non est prauè affectus & bona fide credit se excusari, aut facta morali diligentia, vt citò veniat ad Ecclesiam venit incepta missa, aut media excusatur, In missa debent esse præsentes corpore, & corde. Vnde qui bonam partem, vel cum alio loquitur, vel voluntariè vagatur præcepto non satisfacit. Quod verba sacerdotis audiantur, vel non: quòd sit de festo missa, vel de Dominica, vel de defunctis: quòd in ea vocaliter oretur, modo oratio sit voluntaria, modo obligationis nihil interest. Sat est quod assurgatur ad Euangelium, adoretur hostia & in gestibus corporis stans, à longè ostendat se esse præsentem.

Propo. 25. Qui moratur in populo vbi dies celebratur pro festo, & exit ad populum vicinũ, vbi talis dies non habetur pro festo, si exeat & accedat antequam hora missæ transeat, non peccat si missam non audiat. Hæc est contra doctorem Nauarro in suo Manuali. Probatur, quia ille neque in animo, neque in opere acceptauit non audire missam ad quam erat obligatus: sed intra latitudinẽ temporis, quo tenebatur & poterat missam audire, obligatio fuit extincta sicut alij debitori ante finitum tempus, solutionis extinguitur obligatio.

Propo. 26 Dies festus incipit iuxta vniuscuiusque gentis consuetudinẽ. Iudæi celebrabant à vespera in vesperam: Ecclesia quoad officium festorum incipit celebrare à primis vesperis: quoad ieiuniũ à media nocte, in aliam mediam noctem: hoc in his partibus etiã seruamus quoad abstinendum à seruilibus. Est verò vbique seriandum per horas viginti quatuor quæ faciunt diem naturalem.

lem. Quæ festa sint ex obligatione seruanda docebunt consuetudines diuersarum diœcesum. Concilium Trident. Sess. 25. ca. 12. præcipit ab omnibus obseruari dies festos ab Episcopo præceptos, etiam ab exemptis & regularibus. Itinerantes & alienigenæ se conformant Ecclesiæ vbi se inuenerint, per sententiam Augustini habetur. d. 12. cap. illa autem.

De quarto præcepto, Honora patrem tuum & matrem tuam.

TRIA debent filij parentibus: reuerentiam, obedientiam, & beneficentiam, quæ in hoc præcepto includuntur. Ex defectu notabili circa quodcunque admittitur mortale. De duobus sic dicit Magister in litera, distinctio. 37. parentes sic sunt honorandi, vt eis debita reuerentia exhibeatur, & necessaria ministrentur. De primo Ecclesiast. 3. Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi dominis seruiet his, qui se genuerunt in opere, & sermone, & in omni patientia. De secundo, Paulus Ephes. 6. Filij obedite parẽtibus vestris. Hoc enim iustum est in Domino. Honora patrem tuum & matrem tuam. Vbi obedientiam probat ex hoc mandato. De tertio, Eccle. 3. Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius, & si defecerit sensu, veniam da, & non spernas eum in virtute tua. Eleemosyna enim patris non erit in oblitione. Sic Ioseph patrem suum sustentauit in Ægypto, Gene. 47. Dauid parentes suos commendauit Regi Moab. 2. Regũ. 22. Malæ famæ est, qui derelinquit patrem, Ecclesiast. 3. vbi & dicitur: Qui honorat patrem, iocundabitur in filijs, & in die orationis suæ exaudietur. Ecce duplex commodum iocundari in filijs in præsenti, & exaudiri à Deo. Et est promissio legis, vt sis longæuus super terram. Quæ longæuitas vitæ promittebatur populo Israelis, cui promittebantur temporalia. Tamẽ quandoq; fit è contra, q̃ obedientes viuũt parum, inobedientes multum. Sed sicut in promissa terra figurabatur æterna vita, ita obedientes erunt ibi perpetuò beati. Nihilominus tamen Deus in vita præsenti remunerat obedientiã iuxta id Eccle. 3. Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio

Propo. 27

Universidad de Deusto
Biblioteca

matris eradicat fundamenta. Idcircò patres veteris testamenti æstimauerunt valdè paternam benedictionem, vt filij Noe: Iacob benedictionem Isaac: & ipse filijs benedixit. Additur huic mandato promissio, vt dicit Alexand. 3.p. quæst. 33. M 3. vt sicut parentes naturaliter ad sustentationem filiorum inclinantur, ita filij alliciantur ex diuina promissione. Secundo, ratione status quando data est lex: erant enim in deserto vbi fatigabantur ex itinere ingruebantque necessitates, ne ergo propter proprias necessitates filij obliuiscerentur parentum. Tertio, quia populus Israel erat pronus ad auaritiam auari alliciuntur & repugnant auaritiæ inducti alia promissione. Cessat iam illis promissio, sicut nobis cessat promissio literalis illius terræ.

Propo. 28 Obedientia quam filij debent parentibus, est respectu eorum quæ pertinent ad dispositionem rei familiaris. Ita Alexan. 3.p. quæst. 33. M. 4. art. 3. in alijs quæ non spectant ad regimen familiæ, non est præceptum obedire, sed consilium, vt dicit Bona. in. 4. d. 29. num. 17.

Propo. 29 Licet matrimonium debeat esse liberum, ita vt pater nequeat regulariter filium obligare vt contrahat; tamen quòd contrahat cum hac vel illa posset in casu obligare. Ita docet præfatus Bonauen. vt si pater habeat inimicitias, neque possit euadere nisi filius contrahat cum filia inimici. Similiter esset mortale contra here cum indigna contra prohibitionem patris, nisi subesset causa legitima, vt quia ante patris prohibitionem erat illi obligatus. Facit in hanc cap. Aliter. 30. q. 5. & honorantur. 32. q. 2. & cap. 2. de despons. impub. Idcirco peccauit Esau. Gene. 28. ducēs in patris iniuriam de filiabus Chanaan.

Propo. 30. Iacobus de Valentia, lib. contra Iudæos. q. 5. ponit Vndecim, aut duodecim hæreses Phariſæorum.

Pro graui necessitate parentum tenentur filij qui eam possunt subleuare differre votum religionis, si fecerint. Probatur ex Christi sententia Matthæi. 15. contra Pharisæos, qui præponebant oblationes parentum subuentioni. In quo iam Pharisæi erant hæretici, errantes in lege, quam subuentionem Christus probauit ex hoc præcepto. Hæc grauis necessitas non est punctualis suam habet latitudinem. Neque dicitur pater esse extra grauem necessitatem, si potest sibi subuenire per officium suo statui tamen indecens. Hanc limitat Alexander citata quæstio. 33. M. 4. si potest manere in sæculo sine periculo peccandi, quia

quia si non potest sine periculo non debet manere. Sed cum peccatum sit voluntarium & possit homo vitare occasiones, & pater cœlestis det spiritum bonum petentibus, Lucæ. 11. non video necessitatem huius limitationis quam Thomas, in. 2.2. q. 101 art. 4. ad. 4. nō fecit. Aliā vero opinionem quam Alex. probabilem videtur reputare quod videlicet propter parentum necessitatem filius non debet dimittere ingredi religionem, sed commēdare parentes cœlesti patri, cui cura est de omnibus, & pascit volucres cœli Matth. 6, coincidit cum errore Phariſçorum, vnde iure impugnatur à Thoma. Quod dicitur de filio dicendum est de parente, qui tenetur ex lege naturæ educare filium vsq; quo per se valeat sustentari. Pro quo facit quòd aues se mutuo iungunt vsque ad debitam procreationem, filiorum in hominibus videtur durare vsque ad annum vicesimum. Aliud vltra facere procurādo illis diuitias esset thesaurizare pro filijs iuxta id Corinth. 2. cap. 12. quod in casibus licitum est. Idem pariter esset dicendum de aliquo fratre, qui respectu aliorum fratrum gereret vicem patris. Quoniam prior est obligatio ex lege naturæ, & Euangelio, quam obligatio contracta ex voto voluntario.

Vide. & tho. 1. 2. q. 108. ar. 3. Ad. 2.

Post ingressum religionis, & professionem emissam propter nullam necessitatem parentum, modo non sit extrema tenetur filius exire: sed tenetur illis prouidere meliori & decentiori modo suæ professioni. Quia cum hoc præceptum sit affirmatiuum non obligat pro semper, sed in casu, filius autē iam est alteri vinculo obligatus quod non debet excutere. Verùm cum religio nō deobliget in totum ab hoc præcepto, debet quoad potest patri subuenire de licentia prelati. Vide Lyranum supra Matth. c. 15. Sed si parentes deueniunt ad necessitatem extremā tenet Alfonsus Tostado Abulensis episcopus, in eodē cap. Matth. quod tenetur exire etiam renitente prælato, neq; solum pro parentibus sed pro alio quocunq; proximo, quia quæ sunt propter charitatem instituta non debent contra caritatem militare vt ait Bernardus, lib. 4. de præcepto & dispens. Et tempore extremæ necessitatis potest etiam Monachus ex alieno subuenire patienti, ergo posset furari seipsum. Est simile si extra monasterium quis cadat in puteum quia renitente prælato potest exire ad liberandum, Aliàs contra caritatem militaret.

Propo. 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Quinto præcepto. Non occides.

Prope.32. IN hoc præcepto prohibetur actus homicidij, & voluntas occidendi, cui in Euangelio Matth.5.additur, quod neq; liceat irasci temerè in corde, neque dicere Rachà, quæ est interiectio exprimens indignationem: & multo minus dicere per os determinatam contumeliam vocando fatuum. Ex pœnis ibi positis constat tertium maius esse quam secundum, & secundum quàm primum. Pœna primi est reum esse iudicio: idest iudicij examini, vbi datur reo locus defendendi se. Pœna secundi esse reum concilio, vbi iam iudices consilium dant qua sit pœna puniendus conuictus. Pœna tertij, est reum esse Gehennæ ignis, hoc est esse certæ pœnæ damnatum, & tradi executioni.

Corol. Ex hoc infertur quod peccatur cõtra proximum ira, & odio in corde: per contumeliam, quæ est deducere in notitiam aliorum per signa vel verba aliquid contra honorem proximi: Per conuitium, quod sonat in plusquam contumelia, puta deducendo non solum quod est culpæ, verum quod est pœnę etiam si habeat à natura vt esse cæcum, fatuum, claudum. Improperium fit quando iniuriosè affertur in memoriam quod pro illo fecit Ecclesiastici.20.pauca dabit & multa improperabit.

Argum. Contra hanc arg. in præcepto non furaberis prohibetur furtũ ouium & aliorum animalium atq; lignorum seu plantarum ergo in non occides etiam prohibetur occisio animalium, & incisio plantarum.

Solutio Manichæi contra quos vide Augustin. lib. primo de Ciuitate Dei capit.20. concedent argumentum. Sed ratio discriminis datur ab Alexand.3.part.quæst.34. M. p. quia in prima constitutione factus fuit homo Dominus animaliũ brutorum Geneſis, primo, & herbarum atq; lignorum. Per peccatum non fuit priuatus isto dominio nisi in quantum est facta appropriatio. Vnde licitè occidit feras, incidit & arbores, quando non sunt alteri propriæ, & non cõmittit peccatũ, nam occisio intelligitur de creatura rationali cuius ipse non est Dominus quoad vitã & mortẽ, licet quandoq; sit Dñs quoad operas. Vide & Tho.2.2.q.64.ar.1.

Propos.33 Nemini priuato licet interficere quẽquã, ppria autoritate vt patet ex hoc præcepto: idcirco Conc. Constantiense. Sess.15. damnauit

nauit vt hæreticam sententiam cuiusdam Ioannis parui dicentis quemlibet tyrannum licite & meritorie posse, & debere occidi per quemcunq; vassallum suum, & subditum etiamper fraudes, non expectata sententia, & mandato iudicis. At vero iudici qui est persona publica licet occidere iuxta id Exod.22.Maleficos non patieris viuere. Debent vero concurrere tria, iustus ordo: iusta causa: & iustus animus. Ex his tribus deducuntur peccata iudicum. Si non procedunt secundum iuris ordinem & dispositionem quia illis dicitur, Deutero.16. iustè quod iustum est persequeris. Hinc peccant damnando non confessum aut conuictum per sufficientes testes contra sententiam domini nolentis eradicari zizania ne simul eradicaretur & triticum Matthæ.13.quousq; zizania bene constaret esse zizania. Hoc est vetuit punire malos donec certum esset quod erant mali, & bene probatum. Hinc etiam non peccat iudex damnando innocentem sibi notum si per testes conuincitur reus quia officium est iudicis iudicare per allegata & probata: ita docet Alexand. Cita to. M.1. articul.4. Similiter quando superior mandat inferiori exequi sententiam contra innocentem, quia tunc superiori imputatur. Verum est tamen quod in his casibus debet iudex facere quantum in se est vt non damnet, puta examinando testes & reuincendo de falsitate, exemplo Danielis, permittendo accusatum fugere: informando superiorem quæ si non prosunt, debet iudicare contra veritatem agnitam. Hanc Alexandri sententiam sequuntur communiter Doctores: quanuis non desint qui distinguant quòd in ciuilibus causis ita est, At vero in damnatione criminali ad mortem, mutilationem membrorum dicunt omnino non licere. Hanc sequitur Angelica, verbo, iudicare. §.7. & Adrianus quodlib.6.artic.3. dicens hanc suam teneri à Theologis communiter. Cum Alexan. est Thomas, 2.2. quæst. 64. articul.6. ad.3. & sequaces. Et tunc debet dici quod iudex secundum dictamen speculatiuum scit hunc innocentem absoluendum, & secundum dictamen practicum condemnandum, faceret enim tunc maiorẽ iniustitiã accusatori & testibus, quos mendaces publicaret sine probatione, quam reo, & de duobus malis contra iustitiam electo minori definit esse malum, vide in Decretis, distin.13.c. Duo mala. & capitulo. Nerui testiculorum

De

Deest iusta causa si damnent quos leges non damnant, quia dãnante lege, tunc iudex non damnat per se, sed vt minister legis & applicator ipsius pro republica sicut medicus medicinam pro salute corporis humani. Iustus animus adesse debet, in omni opere aliàs sit vitiosum ex mala intentione. His tribus concurrentibus licitum est homicidium. Nam Leuitici. 24. iubebatur lapidari blasphemus. 4. regul. 11. præcepit Ioiada sacerdos quicumque secutus fuerit Athaliam feriatur gladio, & ipsa fuit interfecta. Petrus act. 5. occidit Ananiam & Saphiram. Per hæc conuincuntur hæretici Valdenses negantes iudicẽ posse damnare ad pœnam, cum & ipse Petrus dixerit in. 1. canonica cap. 2. duces mitti ad vindictam malefactorum item & Paulus. Rom. 13. si malefeceris time. Dei minister est vindex in iram ei qui male agit, & de constituendo iudice habetur Exod. 18. & Deuter. 16. Contra

Argum. hanc argum. Præceptum de non occidendo est diuinum & generale sed contra legem superioris non potest inferior disponere ergo nulla lex humana potest damnare ad mortem. Confir. quia si lex Moysis damnabat ad mortem fuit Deo ita disponente, cuius legis præcepta iudicialia sunt iam euacuata.

Solutio Hoc argumentum videtur fecisse Scotus in. 4. dist. 15. quæs. 3. Et cõcessisse, quod nisi habeatur bulla de cœlo non possit fur occidi pro solo furto, neque quod possit in lege noua occidi adultera. Vide illum, qui de hoc male audit. Sed reuera si bene Scotus attẽdatur non negat quin lege humana possint malefici occidi. Nam ipse Scotus, citato Augustino habetur in cap. Si non licet 33. quæst. 5. fatetur homines posse occidi per legem iustam declarans quæ sit iusta lex, citat eundem Augustinum lib. primo, de libero arbitrio, & resoluit ipse Scotus quod vt sit iusta lex debet descendere à lege diuina sicut conclusiones prædictæ à principijs practicis, vel quæ concordat legi diuinæ, ad minus quæ non discordat. Et in reportatis eadem. d. & quæst. respondens eidem argumento sic ait. Ideo quilibet iniuste occiditur, si ad hoc non habeatur dispensatio explicita à Deo, vel commissa Apostolis, vel implicite in casibus similibus. Hæc Scotus, vbi & loquens de lege Moysis fatetur quod possunt multa illius legis statui in Euangelio vt seruentur, non quia statuta in illa lege, sed sicut cõmunitas statuit sibi quæ sunt alterius regionis. Et arguens de adultera

adultera quòd Christus reuocauit quando dixit Ioann. 8. Nemo te condemnauit, neque ego te condemnabo respondet. Dico quod non reuocauit quin liceat illa seruare quia si sic, non liceret nunc interficere blasphemum quod tamen institutum est. Hæc Scotus. Ex quibus videtur quod non negat posse condi legem occisionis in casibus quibus licuit in lege Moysis. Tum etiam quod possit statui in casibus similibus. Cum enim ratio finalis legis sit anima legis, & non minus debeat attendi quam lex ipsa vt dicunt iuristæ, consequens est vt vbi similis fuerit ratio similia iura & leges condantur. Vide gloss. in capit. Cum dilecta. Extra de confirmatione, quia dicit Innocentius in capit. inter corporalia, de transl. Episcopi, quod de similibus idem iudicium est habendum. Igitur de mente Scoti posset statui lex iusta de occisione adulteræ. Sicut de blasphemo, sed an instituta esset tempore Scoti vel modo sit vide in. 4. distin. 37. De furto diurno qui latenter furatur, neque aliud est quam fur, videtur ipse Scotus sentire quod non possit statui talis lex. Et hoc tam in scripto Oxoniensi, quam postea in reportatis, quia de solo fure non fuit concessum in lege Mosaica. At vero iam vsus obtinet fures pro triplici furto suspendi; ita quod pro primo publicè flagellantur: pro secundo abscinditur pars auricularum, vel ipsæ totæ aures vt sic dignoscantur, & tertio capti in furto suspendantur. Dicunt hanc consuetudinem occidendi fures à doctrina Baldi iurisperiti habuisse initium, qui ex triplici furto præsumpsit furem iam esse latronem, hoc est palam & publicè prædatorem. De quibus eadem est præsumptio quod habeant animum paratum ad occidendum se defendentem, sicut præsumitur de nocturno. Dico igitur primo quod pro furto concurrente alia causa non negat Scotus posse legem statui. Vt ipse annotat de fure nocturno. Secundò dico quod pro sacrilegio non negaret Scotus quod liceat statui legem occisionis, quia Petrus occidit Ananiam & Saphiram act. 5. vbi Chrysostom. & Oecumenius dicunt ipsos commisisse sacrilegium, quia eorum ager vendebatur vt dicatus Deo. Sicuti Iosue. 7. Achan filius Charmi lapidatus fuit quia de anathemate vsurpauit. Hoc est de illis quæ Deo erant consecrata. Nam anathema valet apud Græcos, quod apud nos seiunctio: & quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

excommunicatio separat fideles à Deo vocatur anathema. Inde Paulus dixit Roman. 9. optabam anathema esse à Christo, idest separatus & seiunctus: quia item donaria in templis separantur, & superponuntur, siue suspenduntur in columnis, & parietibus, vocatur anathema in sacris literis. Restat modo videre pro doctore subtili si in solo furto sæpius iterato concurrat eadem causa, quæ in fure nocturno aut quæ in sacrilegio. Nam vbi concurrit explicite vel implicitè dicemus doctorem non loqui de illo fure cum aperte dixerit, quòd si habeatur dispensatio commissa Apostolis, vel implicite in casibus similibus, quod tunc est licita lex occisionis: vbi talis causa non concurrit non est licita, & de illo loquatur Scotus, quia ita suo tempore fieri videbat alioquin non dixisset in reportatis. Attendant iudices vbi concessum est de fure, quia in lege Mosaica non fuit hoc licitum, & forte hoc faisset obseruatum si iudices tantum diligerent iustitiam in republica, sicut thesaurum in cista. Scotus ergo contra iniustitias quæ suo tempore à iudicibus fiebant occidendo de facili causa fures loquebatur. Satis ergo mihi fecisse videor ne hæc Scoti doctrina subtilissimi doctoris hispida sit delicatis ingenijs aut dura. Quanti vero sit ratio Baldi siue iuristarum æquiparantium furem post tria furta latroni alio- rum esto iudicium. Scotus certè non admittet, qui in hoc. 3. dist. 39. litera A. docet & bene, quòd consuetudo in multiplicatione actuum non facit sequentes actus alterius speciei à primo actu. Et multo minus admittet quod ingens furtum æquiualens tribus faciat furantem latronem, & tali dignum pœna: esto præponderet in quantitate. Aliunde iustitia in occisione furum inuestiganda est. Forsan inde opinionem, aut rationem iustæ legis pro triplicato furto possemus dicere sic. Licitum est occidere furem mentientem Spiritui sancto vt occidit Petrus neque hoc inficiaretur Scotus vester, at fur semel atque iterum correptus in tertio furto mentitur Spiritui Sancto, ergo potest per legem occidi. Probatur minor: quia correptus à fratre secretò semel, & secundo coram duobus testibus: tertiò ab ecclesia, & non emendatus haberi debet sicut Ethnicus, & publicanus. Matth. 18. quia habetur incorrigibilis

bilis atque inemendabilis: Sed talis præsumendus est fur iam bis in iudicio correptus cum tertio delinquit. Et cum potestas ciuilis desperet furem aut alium similem emendandum soloexilio à prouincia, quia vbique terrarum idem erit, neque debeat pati Christianum exulare inter infideles & hæreticos, benefacit separando à consortio ciuium per occisionem. Confirmatur, Primò per comparationem medici pro corporis salute abscindentis membrum. Secundò, exemplo religionum eijcientium à se inemendabiles vt S. Benedictus in sua regula cap. 29. disponebat quod frater qui proprio vitio egrederetur à monasterio vsq; tertio recipiatur in monasterio iam vero postea sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari. Facit Deut. 21. de filio contumace moniti parentum non audiente qui lapidari iubebatur, & ibidem, 17. Nolens obedire sacerdotis imperio interficiebatur. In iure canonico disponitur, quòd ille est contumax vt excõmunicetur qui tribus monitionibus præuijs, aut vna pro tribus cum temporis interuallo non paret mandato, vide cap. constitutionem de senten. excom. lib. 6. igitur fur de quo est quæstio non occiditur pro furto simplici, sed pro furto alio concurrenti. 3. contumacia, vt bene docet Alex. 3. p. q. 47. M. 4. artic. 3.

Sicuti non licet alios interficere, ita etiam nemini est licitum seipsum occidere, imo neque membro aliquo mutilare: nisi causa salutis incidatur à chirurgo. Ad hanc vide in decretis. 23. quæst. 3. per totam præcipue cap. Si non licet, quod est beati Augustini vide & dist. 55. Homo enim non est Dominus membrorum suorum. Hinc est damnabilis Achitophel. 2. Reg. 17. qui seipsum suspendit. Et Iudas licet suspenderit hominem sceleristissimum qualem nullus iudex suspendet, verum est tamen quòd Oecumenius super actu. primo refert Papiam discipulum Ioannis Euangelistæ quod non interijt suspensione: sed inde cadens superuixit aliquandiu corpore inflatus vt progredi nequiret, & compressus à quodam curru intestinis effusis vitam finiuit in quodam suo prædio, quod præfœtore non amplius fuit habitatum. Quod per scripturam nequit de falsitate reuinci. Nam & suspẽsus fuit & erepuit medi⁹, & habitatio eius facta est deserta, & episcopatũ sui Apostolatus accepit Matthias. Augustinus citato cap. Si non licet, aperte fatetur q̃ seipsum occidit. Facit in

Prop. 34

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc probandam quod dicente Christo. Ioan. 8. Quo ego vado vos non potestis venire dixerunt Iudæi. Nunquid interficiet se metipsum? quasi esset rem pessimam facturus cuius ipsi nullo modo forent imitatores. Lyranus aliter exponit, videlicet quod cum ipsi haberent in Isaia. 53. quod Messias oblatus sit quia ipse voluit & quòd tradidit in mortem animam suam, deridendo petebant si erat ipse Messias: qui traditurus erat voluntarie animã suam. Cui satis consonat sequens interrogatio. Tu quis es? Aut forte non intelligebant quomodo esset oblatio ad mortem voluntaria nisi interfectione sui ipsius. Quem falsum intellectũ vt Christus aboleret respondit. Cum exaltaueritis filium hominis scietis quia ego sum Messias voluntarie oblatus ad mortem. Tandem pro conclusione facit Plato in Phædone dicens: Nefas esse sibimet manus inferre: quia sunt homines in corpore velut incarceris custodia. Ex qua non liceat quenquam seipsum soluere, neque aufugere absque Dei precepto. Item Cicero libr. primo. Tuscul. quæst. vetat dominans ille in nobis Deus in iussu hinc nos suo demigrare. Per hanc reuincitur hæresis Circumcellionum dicentium quod erant Martyres qui seipsos occidebant, & Petiliani dicentis esse Martyres si se occidebant in pœnam suorum peccatorum. Hoc si verum foret nunquam Paulus, prohibuisset custodem carceris volentem se interimere act. 16. Samson & alij quidam semetipsos interemerunt. Sed diuina inspiratione, alioquin Paulus non retulisset Samsonem inter sanctos Hebr. 11.

Eleazar item 1. Machab. 6. vt acquireret sibi nomen æternum tam fortitudine politica, quàm gratuita supposuit se ad occidendum elephantum sub quo & mortuus est. Quamuis magis dicendus hic sit exposuisse se morti, quam se occidisse. De Razia. 2. Machab. 14. dicit Alexand. quæst. 34. M. 1. articulo secundò, quod peccauit seipsum occidens. laudatur tamen propter zelum legis. Fuit etiam hæresis Valesiorum, qui seipsos & hospites quos recipiebant castrabant. Sed si neque est licita occisio, neque ira in proximum, neque erit licita hæc mutilatio nisi vt dictum est causa medicinæ. Cum enim Christus laudauit Eunuchos qui se castrauerunt propter Regnum Cœlorum, illos Eunuchos laudauit qui

qui spiritualiter abstinent à venereis, alioquin non eos distinxisset ad his quos homines castrant.

Licitum est homini se defendendo alium occidere, si faciat cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Est inculpata tutela, id facere sine quo defendi nõ potest sine periculo personæ, vel rerum. Adhibenda enim est diligentia, ne inuasor occidatur. Sufficiet verò illa moralis diligentia, quæ in tali euasione homini probo inuasione turbato, inculpata esse apparet. Hæc est communis, de qua vide Alexandercitata. q. M. 2. arti. 2. quia vim vi repellere licet & defensio est de iure naturali, vt distinct. 1. in decretis, ius naturale. Neque in ea quæ sunt iuris naturalis est differentia laici ad clericum, secus erit de alio iure. Posset quis huic iuri renuntiare mortem ferendo patienter, maximè vt inuasori maneret pœnitendi tempus. Sed an teneatur in aliquo casu est dubium, vt si inuasor sit princeps? quidam tenent quòd sic, si inuasor est princeps, & inuasus persona vilis: quod non credo quantumcunque persona illa sit necessaria Reipublicæ. Aliud est enim vitam exponere pro vita regis: aliud permittere se ab illo iniustè occidi. In casu enim tali Rex est tyrannus, & peccator. Peccator autem indignus est pane quo vescitur, & pro illo tunc est indignus vita quam viuit. Quamuis enim tyrannus non possit licitè occidi ab homine priuato, vt bene diffiniuit Concilium Constant. vt supra. p. 2. contra quendam Ioannem Parui: tamen in hoc casu non de per se occidit inuasus, neque de per se damnificat Rem publicam. Et licet Rex, aut princeps possit per iustam legẽ priuare reos defensione per appellationem; non tamen potest priuare defensione manuali quæ est de iure naturali. Appellatio magis est de iure gentium. *propo. 35.*

Si contra hoc dicas, quòd Carthusiensis etiam tempore extremæ necessitatis cogitur non vesci carnibus, ad quas vescendas habet dominium naturale, quod est potestas propinqua vtendi rebus secundum regulas iuris naturæ, ergo sicut ille priuatur licitè hoc iure naturali poterit priuari inuasus defensiõe manuali. Ad hoc dico, quòd Carthusiensis qui non haberet ad vescendum, nisi carnes teneretur, non se permittere mori. Quando habet alios cibos, si est in extrema necessitate opinio est, quòd non potest priuari tali dominio, ita tenet Almainus in. 4. distinctio. 15. *Argumẽtum.* *Solutio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæſt.2. Aliorum opinio eſt in oppoſitum: quæ etiam ſi teneatur nihilominus eſt diſcrimen, quia homo nō tenetur vitam ſuā conſeruare per quodcunque medium, quia non tenetur pro ſalute mutare prouinciam, aut regionem, aut patriam cum graui diſpendio: neque expendere totum patrimonium, & relinquere filios in paupertate. Neque in omnibus caſibus, in quibus licitè mutilabitur, à chirurgo tenetur permittere ſe mutilare. Poteſt enim committere ſe diuinæ miſericordiæ & prouidentiæ: quia neque vita per talia media eſt omnino certa. Imo Carthuſienſi cui conſuetudo eſt verſa in naturam certius mors continget è ſubita mutatione. Atque ſicut fortis politicus exponit vitam pro bono publico licitè ſic Carthuſienſis pro conſeruanda temperātia ſuæ religionis & profeſsionis.

Prope.36. Quod quiſque poteſt facere pro defenſione propriæ perſonę atque rerum poteſt facere pro ſaluando altero ſine peccato: imo tenetur ſocius defendere ſocium; quòd ſi poteſt & negligit fouet iniuriantem. Ad hanc eſt Prouerb.24. Erue eos qui ducuntur ad mortem. Et exemplum Moyſis Exod.2. qui vt liberaret Hebræum, occidit Ægyptium. Eſt hæc concluſio expreſſa in cap. Dilecto de ſent.excom.lib.6.

Prope.37 Licitum eſt Chriſtianis bellare. Hæc eſt contra Manichæos, quos ſequutus eſt Oecolampadius. Contra quos eſt quòd Moyſes, Ioſuę, Dauid, & multi alij ſancti, multa bella ex diuina voluntate bellarunt. Ioannes Baptiſta Lucæ.3. non præcipiebat militibus petentibus ab eo viam ſalutis quòd non bellarent. Item Machabæi pugnauerunt contra Antiochum & alios infideles. Ad hanc vide in decretis.23.q.1.& deinceps. vide & Alexand.3. p.q.47.M.3.& probatur ex prædictis, licitum eſt occidere maleficos, licitum eſt occidere ſe defendendo: licitum eſt etiam defendere ſocios & vicinos: igitur principes licitè poſſunt his de cauſis bellare. Autoritas eſt Iſidori: Iuſtum bellum eſt quod ex edicto geritur de rebus repetēdis, aut propulſandorum hoſtium cauſa: igitur principes Chriſtiani licitè bellant contra Turcas, & alios Mahumetanos, qui terras Chriſtianorum occupant, & hoſtes ſunt Chriſtiani nominis, nos quotidie inuadentes. Hoc eſt contra Lutherum dicētem, quòd bellum aduerſus alios licet, nō tamen contra Turcas, quia ſunt Dei flagellū. Sed vide in primo

d.48.

d.48. quomodo poſſum⁹ ſine peccato velle cōtra id quod Deus vult, imo tenemur vitā procurare per medicinas, eſto velit Deus quòd moriamur.

Homicidium aliud eſt volūtarium, id eſt, intentum ab homi- *Prope.38.*
cida: aliud caſuale, quod eſt præter intentionem. Hoc vt ſit peccatum requirit quòd cauſa poſsit tolli ex qua fuit. vide cap. preſbyteri. Et ad audientiam de homici. volunt. Secundò quòd teneatur homo illam cauſam tollere.

De ſexto præcepto, Non mœchaberis.

IN hoc præcepto prohibetur omnis concubitus illicitus: prohi *Prope.39.*
beturque vſus non legitimus illorum membrorum. Magiſter in litera d.37.& eſt Auguſtini habetur.32.q.4.c. meretrices.

Tranſgreſsio huius præcepti diuiditur in ſex ſpecies, quarum *Prope.40.*
quælibet eſt peccatum mortale, & dicere contrarium eſt hæreticum. Illæ ſunt: fornicatio ſimplex, quæ eſt commixtio ſoluti cū ſoluta: Adulterium, Stuprum, Raptus, Sacrilegium, Peccatum contra naturam, quod ſit tripliciter, per mollitiem, Sodomiam, & beſtialitatem. Vide ſummiſtas de his late pertractantes. Contra fornicationem & adulterium vide Matth.15. quòd à corde exeunt quæ coinquinant hominem. Paulus.1.Corinth.6. Nolite errare, neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, regnum Dei poſsidebunt. Vide librum Leuitici.18. &.20.ca. Deut.22.&.23. Errant igitur Græci dicentes, ſimplicem fornicationem nō eſſe peccatum. Errabant Beguardi & Biguinæ damnati in Clemēt. Ad noſtrum. de hæret. quorum ſeptimus error dicebat, actum carnalē nō eſſe peccatū, quia ad eum inclinabat natura: ſed bene oſculum, quia ad ipſum natura nō inclinat. Errauit & Nicolaus vnus de ſeptē diaconibus electus ab Apoſtolis, Act.6. qui cū haberetur zelotypus ob vxoris pulchritudinem, vt de zelotypia ſe purgaret coram Apoſtolis vxorem expoſuit, vt ea vteretur qui vellet. Cuius factum alij imitantes, quia putabant licere quacūq; vellent vti, dicti ſunt Nicolaitæ: quod factum damnat Dominus Apocalyp.2.o iſti facta Nicolaitarū quę ego odi. Eundem errorem tenuerunt Adamitæ nudi incedentes, vt Adam & Euā imitarentur. Sequuntur & Anabaptiſtæ: Vvaldenſes quicunq;

coitum

Universidad de Deusto
Biblioteca

coitum etiam inter masculos negant esse peccatum.

Prope. 41 Principes licitè absque peccato permittunt meretricia & lupanaria: neque idcircò desinunt peccare ibi se commiscentes. In hanc est commune dictū Augustini lib. 2. de ordine. Aufer meretrices de rebus humanis, & turbaueris omnia libidinibus. Et exemplum Domini permittentis zizania, Matth. 13. ne maius malum sequeretur triticum eradicando. Facit & permissio libelli repudij, Matth. 19. Secundum doctores qui tenent repudium omnino fuisse illicitum. Ratio huius permissionis est, quia potestas ciuilis non potest omnia vitia cohibere, ideò punit grauiora, & à quibus possibile est maiorem partem multitudinis abstinere, ne turbetur humana societas & pacis tranquillitas, alia permittit ne peiora fiant. De hac Richard. d. 37. art. 3. q. 3. Atque de isto mandato sexto, Alex. 3. p. q. 35. Est hæc tertia contra hæresin Valdensium, dicentium nullum peccatum esse tolerandū, vt videtur maius malum.

De septimo præcepto, Non furtum facies.

Prope. 42 NOMINE furti intelligitur, omnis illicita vsurpatio rei alienæ. Magister in litera. d. 37. iuristæ sic notificant furtū, quòd est contrectatio rei alienæ mobilis, corporalis, fraudulosa, inuito domino, facta animo lucrandi, siue ipsius rei, siue vsus rei, siue possessionis. Quæ tamen non est definitio, sed notificatio quid in legibus veniat nomine furti.

Prope. 43 Furti plures sunt species, vide in Alexand. 3. p. quæstio. 36. & in summistis. Magister de tribus meminit: Rapina, Sacrilegio, Vsura. Rapina est contrectatio violenta rei alienæ ad possidendum, vt de ipsa loquimur in præsenti, quia si est ad delectandum in venereis vocatur raptus, & pertinet ad luxuriam, vt dicit citatus Alex. M. 2. per violentiam distinguitur à furto, quod occultè committitur, & dominus est inuoluntarius ratione ignotātiæ, in rapina ratione violentię. Sacrilegium est vsurpatio rei sacræ. Dicitur sacrum quicquid est mancipatū cultui diuino. Cōmittitur sacrilegium tripliciter, vt habes in litera, vel auferendo sacrum de loco sacro, aut non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro. Vsura continetur sub rapina, vt dicit Magister. Est vsura vbi

vbi amplius requiritur quam quod datur. Vide in decretis. 14. q. 3. vsura. Contra quam Dominus in Euangelio Lucæ. 6. Mutuātes & nihil inde sperantes, videlicet vltra quantitatem quam dedistis. Psal. 14. Laudatur qui pecuniam suam nō dedit ad vsurā. In Clement. vnica de vsuris, damnatur pro hæretico pertinaciter affirmans vsuram non esse peccatum. Si dicas licuisse Iudæo dare ad vsuram alteri quam Iudæo. Deut. 23. respondet Alexa. citata. q. M. 4. art. 2. quod illis fuit permissum non tanquam licitum sed ad vitādum maius malum, ne grauarent fratres suos. Hebræos vsuris, erant siquidem auari & duri, vide & Thom. 2. 2. q. 78. art. 1. ad. 2, Græcis imponitur à Guidone Carmelitano quod dicant vsuram esse licitam.

Argum.

Solutio.

Filij Israel non peccauerunt spoliando Ægyptios neq; furtū commiserunt. Probatur quia fecerunt de mandato Dei, Cuius est terra & plenitudo eius psalm. 23. Transtulit ergo vt dominus verus suam rem in alterum. Secundò vt iudex damnauit Ægyptios in amissionem bonorum propter peccata, vide capit. Dixit dominus. 14. q. 5. Tertiò quia Ægyptij erant debitores Hebræis de mercede laboris quo eis seruierant, & ex diuino præcepto, cum non soluissent, per seipsos acceperūt. Quòd si Ægyptij fuerunt inuiti erant irrationabiliter, sicut est reus quando iustè punitur. Cum sit præceptum Domini Matth. 7. vt quæ volumus nobis faciant homines, nos illis faciamus. Et Tobiæ. 4. Quod ab altero tibi oderis fieri, vide ne tu aliquādo facias. Intelligitur, quando illud iustè nobis volumus, aut odimus fieri nobis iniustè. Hoc est, quicquid secundum rectam rationem volumus aut odimus nobis idem velimus alijs, vide Magistrum.

Prope. 44.

Retinere decimas & primitias est peccatum sacrilegij, quia ipsę sunt alienæ, idest, Ecclesiæ, & Dicatæ Deo. Contrariū huius fuit hęresis pseudoapostolorū & Vviclephi dānati in Cōc. Cōst. Error eius decimus octauus sic dicebat. Decimæ sunt purę eleemosynæ, & parœciani possunt propter peccata suorū prælatorū ad libitū suū auferre eas. De ipsis soluendis est Dñi præceptū Exo. 22. Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. Leuitici. 27. omnes decimæ terrę domini sunt, & illi sanctificantur. Malachiæ. 3. dicit dominus se configi in decimis & primitijs ergo illas retinentes similes sunt crucifigentibus Christum. Num.

Prope. 45.

Universidad de Deusto
Biblioteca

18. iubebantur dari de melioribus, ne sibi egregia & pinguia reseruarent, vide. 16. q. 1. Reuertimini. Et decimæ. Neq; propterea quòd fuit præceptum legis veteris ceremoniale, & iudiciale, cessauit in lege noua, quia erat etiam morale, vt alerentur sacerdotes & leuitæ orantes pro populo, ipsumq; docentes, & in templo ministrantes. Nume. 18. 2. Paralip. 31. Malachiæ. 3. & Lucæ. 10. expresit dominus quod dignus est operarius cibo suo, & 1. Corinth. 9. & sic durat in Euangelio. Quotum & quantum debeat dari pro decima est de iure positiuo Ecclesiastico, vnde standum est cõsuetudinibus regionum approbatis. Ratio sumitur ad hoc ex citato Paulo, quoniam ex proprio labore & negotiatione tenentur homines alere magistratus sæculares, & milites ergo multomagis Ecclesiasticos. Ex hoc loco Pauli constat nõ esse puras eleemosynas contra Viclephum neq; posse negari eo quod sacerdotes non sint pauperes vt fuere Apostoli, quod dicebant pseudoapostoli, quia debent ex iustitia, & nemo suis stipendijs militat. In aliquibus locis agricolæ conqueruntur, & quod non debeant decimas nisi deducto semine, quod iã semel decimatum fuit. Sed extra de decimis & primitijs. cap. Cum homines, & cap. Non est, & cap. Tua nobis iubentur solui sine deductione expensarum & seminis. In hoc sicut in modo soluẽdi an sint deferendæ ad Ecclesiam, vel domi soluendæ consuetudini standum erit. De hac materia vide Alexan. 3. p. q. 51. Quòd si contra prædicta arguas quod in aliquibus terris laici recipiunt decimas ergo non est sacrilegium eas furari, quandoquidem sunt iam redditus seculares. Ad hoc distingue quod in decimis ius ad eas percipiendas non potest dari sæcularibus. Extat canon Beati Gregorij. 16. q. 7. Decimas, & cap. peruenit ibidem, fructus decimarũ potest dari laicis. Sicuti alicubi datur militibus propter defensionem Ecclesiæ, & tales fructus quando iam sunt in potestate sæcularium, quia facti sunt ipsorum non esset sacrilegium. Posset tamen Ecclesia si grauaretur, & eam non adiuuarent, vel causa propter quam dati sunt cessaret, vel abuterentur priuilegio, illud reuocare, quia non perciperent iuste, vide Alex. citata. q. 51. M. 6. sic docentẽ & 2. p. q. 187. M. 4. art. 2. vide & Tho. 2. 2. q. 87. art. 3. ad. 3. Illud tamen aduerte quod milites religionum militarium non sic sunt sæculares vt alij milites, maxime ordinis sancti Ioannis quorũ vota sunt tria sicut in alijs quibuscunq; religionibus. Hoc male faciunt ipsi milites religiosi, quod ex decimis non congruè sustentãt sacerdotes curatos, vnde recidit in plebẽ alia cura, quæ nescio an sit toleranda, eos alendi nimijs oblationibus vel alijs modis onerando missas ad tantum stipendium, vt inde pars defalcetur à simplicibus sacerdotibus etiam regularibus eas dicentibus, quæ pars citra onus aliquod deueniat curatis propter sacramentorum administrationem, vt ipsi dicunt, vel alijs fucatis nominibus & coloribus, cum talis administratio sit ex decimis satisfacienda.

Argum. solu.

Est aliud genus decimarũ quæ vocantur, Annatæ. Hæ succedunt loco decimæ decimarum, quæ dabantur summo sacerdoti. Nu. 18. Præcipe Leuitis atq; denuncia. Cum acceperitis à filijs Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte domino, ideſt decimam partem decimæ, & date Aaron sacerdoti, vocantur Annatæ in curia Romana quos communi vocabulo & vsitato dicimus, dimidios fructus primi anni, qui de beneficijs Ecclesiasticis deueniunt & persoluuntur Romano pontifici. Hanc cõsuetudinem Angli non acceperunt, nisi de solis episcopatibus. Quidã dicunt quod eas imposuit Ioannes vicesimus secundus: Alij quod Bonifacius nonus vel Cõciliũ Constantiense: Alij citant Ioan. Andre. in cap. inter cætera de officio ordi. & Hostiẽs. dicentes quod sunt immemorabilis consuetudinis, quia Clemẽs quintus antiquior Bonifacio non imposuit, sed approbauit iam impositas. Et Const. Conci. iam impositas inuenit. Pro vsu Annatarũ citatur & Gerson. De simonia vide Alexan. citata. q. 51. M. 6. ar. 6. sed loquitur ibi de decima decimarũ quotannis dãda. *Proœm. 46.*

De octauo præcepto. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IN hoc præcepto prohibetur omne crimen mendacij & periurij. Magister in litera. d. 37. est autem mẽdacium falsa significatio vocis cum intentione fallendi. *Proœm. 47.*

Tripliciter diuiditur mendacium à Theologis, in iocosum, quando animo iocandi aliũ decipimus, Officiosum, quod alicui *Proœm. 48.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

prodest & nemini obest. Taliter mentitæ sunt obstetrices Ægyptipro mulieribus Hebræis. Exod. 1. dicendo quod antequam ad illas ipsæ venissent peperissent. Taliter & Raab vt liberaret exploratores Iosue. 2. Aliud est pernicioſum, quod videlicet obest: iuxta perniciem & nocumentum quod infert attenditur eius malitia, vel contra fidem, & doctrinam catholicam, aut contra seipsum, aut contra proximum.

Propos. 49. Omne mendaciũ est peccatũ. Contrariũ huius est hęreticũ. Magister in litera refert quosdam quos tamen non nominat dicentes quod prohibetur mendacium pernicioſum: non tamen officioſum, quia tale non est contra proximũ. Alfonsus Castro aduersus hæreses verbo Mendaciũ, nominat Caſsianũ dicentẽ sub nomine Abbatis Ioseph in collatione. 17. à cap. 15. vsq; ad. 20. quod pro saluanda vita hominis, aut pro alio magno beneficio licet mentiri. Et à capit. 21. vsq; ad vicesimũ quintum quod etiam liceat causa humilitatis, vt homo virtutes suas occultet. Contra mendacium clamat tota scriptura. psal. 5. perdes omnes qui loquũtur mendaciũ. psal. 14. petit, quis habitauit in tabernaculo cœlesti? & respondet. Qui loquitur veritatẽ in corde suo, qui non egit dolũ in lingua sua. Paul. Roma. 3. Si veritas Dei in meo mendacio abundauit, quid ego tanquam peccator iudicor? sed Deus non est iniustus qui infert iram propter mendaciũ igitur omne mendaciũ est peccatũ. Non enim sunt facienda mala vt veniant bona, vt ibi Paulus ait. Quod non liceat mentiri causa humilitatis, neq; pro saluanda vita hominis docetur. 22. q. 2. cap. Cum humilitatis. Non ita. Nequis. Siquis. Innocentius tertius extra de vsuris. cap. Super eo, docet quod scriptura sacra prohibuit pro alterius vita mentiri. Ratio propter quam omne mendaciũ est illicitũ est quia de eius ratione est quod dicatur intentione fallendi. Et discordia inter mentem & linguam est contra rectam rationem, & verũ dictamen conscientiæ. Materiale in mendacio sunt verba: formale, conscientia oppositi cũ intentione fallendi, vnde dicens falsum credens quod dicat verũ non mẽtitur: è conuerso si Iudæus dicat Christum esse Deũ dicit verum, & si non credit mentitur. Magister in hoc non concedit quod tale debeat dici mendacium licet ille non credendo sicut verbo dixit mentiatur. Ratio est quia mentiri vt est verbum dicit actum ipsius

ipsius proferentis: mẽdacium nomẽ non solum dicit actum proferentis sed quod à parte rei non sit sicut per verba significatur. Græci dixerũt licere per mẽdacia & periuria decipere inimicos.

Mendacium sola ratione status non est peccatum morrale, si aliàs erat veniale. Hanc tenet Scotus. d. 38. quia quod non est mortale in vno non est mortale in alio, nisi sit obligatus particulariter ex voto aut simili plusquam alius Christianus. Dico ex simili, quia prælatus quando exercet suum officium, docendo, prædicãdo, iudicãdo quia suæ doctrinæ dãnificat autoritati peccabit mortaliter nisi vt Scotus ipse limitat sciatur tale mẽdaciũ esse extra doctrinam. Hęc est contra aliquos dicẽtes quod mendacium veniale in alijs, sit mortale in viris perfectis. *Propo. 50.*

Mendacium consistit in factis sicut in verbis, dum quis alius est, & alium se esse ostendit. Nam sicut veritas est quando res adæquatur intellectui, sic quando homo interius & exterius est conformis diuinæ legi, & eius præceptis, vocatur veritas vitæ. Vnde Ioannes in epistola. 2. Gauisus sum valde quoniam inueni de filijs tuis ambulantes in veritate, sicut mandatũ accepimus à patre. Mox explicans idem. Hæc est caritas Dei, vt ambulemus secundum mandata eius. Falsitas vitæ vocatur hypocrisis. Est autem hypocrita iuxta Basiliũ. Ser. 1. de ieiunio, qui in theatro personam sustinet alienam. Vt seruius repręsentat regem. Sicut non omne mendacium in verbis est mortale, sic neq; omnis simulatio aut hypocrisis. Vocauit autem Christus ipsam fermentum pharisęorum Lucæ. 12. quia omnia opera fermentabant vt viderentur ab hominibus Matth. 23. *Propo. 51.*

Grauius mendacium est vituperare se, quam laudare, sumendo vituperare, pro mala suæ manifestare: quia magis lædit seipsum in fama & alios quibus est peius credere proximũ peiorem, quam meliorem. Accipiendo vituperare pro negare bonũ quod habet grauius mendacium est se laudando. Vnde Aristo. 4. Ethico. cap. 7. ponens veritatem virtutem & veracem virtuosum dat pro extremis arrogantẽ siue iactatorem, qui fingit, quæ non habet aut maiora quam habet & sibi arrogat: & dissimulatorem siue ironẽ, qui negat quæ sibi insunt, vel diminuit: quorum vtriq; sunt vituperatione digni, magis tamen arrogãs. Hęc Arist. Ratio est quia illud vitium inter extrema est peius quod *Propos. 52.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

plus recedit à virtute, vt auaritia plus recedēs à liberalitatē quā prodigalitas: sed plus recedit à veritate arrogans, quam dissimulator, minusque difficile est se laudare de bonis quæ non habet, quam dissimulare bona quæ habet: sed quod est magis difficile magis accedit ad virtutem quæ est circa difficile. Tum etiam, quia arrogans mouetur propter honorem aut lucrum: dissimulator ne fiat onerosus quia excellentiæ patent inuidiæ. Iuxta id Eccles. 4. Omnes labores hominum & industrias animaduerti patere inuidię proximi: quod & Arist ibi dicit. Dissimulator etiā magis accedit ad doctrinam humilitatis & Christi dicentis. Luc. 17. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. Vbi ambo extrema concurrūt est duplex iniquitas, vt qui dissimulat bona, vt putetur habere maiora. Tales erant Matth. 6. qui stantes orabant in angulis vt viderentur, quia vnam gloriam quærebāt ex eo quod viderentur, aliam ex eo quod iudicarentur gloriā fugere, quia in angulis & stantes erāt quasi non orantes. Eiusmodi sunt qui præfecturis à se per ambitionē assecutis renūciant, vt duplicem habeant gloriam alteram per assecutionem quando fuere ad illas digni reputati, alteram, quia fugiunt, vt quasi inuiti iudicentur in candelabro positi. Ad hanc vide Ricar. d. 38.

Propos. 53. Quamuis pium sit saluare sanctos patres quorū est memoria in sacra scriptura, vt tam in dictis quā in factis non fuerint mentiti, hoc tamen non est omnino necessarium vt dicit Scotus. d. 38. ad. 2. argu. principale. Primò quia habuerunt legem imperfectā & de patribus noui testamenti non negamus quod peccauerint venialiter & potuerint mentiri dicente Ioanne. 1. c. 1. Si dixerimus quoniam peccatū non habemus nos ipsos seducimus & veritas in nobis non est. Secundo, quia de aliquibus eorum legimus quod mortaliter peccauerūt vt Dauid, Aarō Moyses apud aquas contradictionis. Nihil ergo mirum si venialiter peccauerint mentiēdo. Nam & Chrysost. Homilia de Iob, & Abraham videtur sentire quod Abraham fuerit mentitus quādo immolaturus filiū Isaac dixit pueris Genes. 22. expecta hīc cum asino ego & puer illūc properātes postquā adorauerimus reuertemur ad vos, ait enim. Quid dicit? Sedete ait hīc cū asino, ego autē & puer transibimus & reuertemur. Dixit quidē ita, sed non ita in animo

animo habebat, accidit autem vt dicebat, nō vt sentiebat. Sic de Iudith. cap. 10. dicit Scotus quod fuit mentita officiosē. Quomodo aliquos illorum patrum saluent vide Alex. 3. p. q. 37. M. 6. Bonauen. d. 38. q. 2. Tho. 2. 2. q. 111. art. 1. Vide & in decretis. 22. q. 2. tria vltima cap. quæ saluant illos Sanctos patres.

De dono & decimo mandato. Non desiderabis vxorem proximi tui: Non concupisces domum proximi tui, non seruum: Neque omnia quæ illius sunt.

IN his duobus vltimis mandatis prohibentur in animo, quæ in opere prohibentur in sexto, & in septimo. Sic habes in litera. d. 40. vnde concupiscere substantiam proximi licita via emptionis, non est contra hoc præceptum. *Propo. 54.*

Peccata cōtra hæc duo mādata habent easdē species in corde quæ in opere: vt desiderium nuptæ sit adulterium: appetitus furandi rem sacram sacrilegium. Sed an hæ circunstantiæ in corde sint necessario confitendæ, sicut in opere, cōtrouersa est quęstio. Summa angelica verbo. Luxuria quanuis fateatur esse bonum illas confiteri, negat tamen obligationē, quia nulla est materia læsa cū non processerint in opus. Tum etiam quia per talē concupiscentiā tantū fit contra vnū præceptū de non desiderando vxorē vel rē proximi. Contrariū tenet Siluestrina. Luxuria. §. 2. & dicit stultum esse quod ait Angelica. Sed potuisset loqui modestius cū passim videamus, q; vbi non addit supra Angelicam aut ei cōtradicit de verbo ad verbū ipsam ad se trāsfert mutato sępissime loco aut verbo sub quo eandem tractat materiā. Quod si quoties ipse sequtur Angelicā toties retulisset, maximā summę suæ partē excusare potuisset. Neq; ratio Siluestri adeò cogit, videlicet q; si ita foret, neq; opus esset illas circūstantias in actu exteriori confiteri: quia manifeste in actu exteriori sit lesio tertię personæ realiter. Neq; tam manifesta apparet ratio quare de desiderio contra sextum & septimum mandatum sit facta expressa prohibitio, & nō in alijs præceptis. Et forte hoc mouit *Propos. 55.*

Angelum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Angelum, quia videns peculiaria præcepta quæ in opere per tot ſpecies diuiduntur, & poſtea de concupiſcentia cordis fieri peculiarem prohibitionem, & non de alijs reputauit idcirco dari, vt omnes ſpecies ibi ſic comprehenderentur quod ceſſante læſione reali alterius non neceſſe foret eſſe homines ſolicitos quantæ malitię foret deſiderium, modò ſcirent ſe in deſiderando contra hæc duo præcepta mortaliter peccare. Quicquid autē ſit de opinione Angeli, hoc crederem omnino verum quod qui cogitans de quacunque muliere ſolo animo ſeipſum oblectandi ſine voluntate patrandi opus, non teneatur in confeſsione circunſtantiam perſonæ exprimere ſi nupta eſſet aut virgo, conſanguinea vel aliena: quia cum finis denominet actum & ipſum ſpecificet adeò quod Ariſto. 5. ethi. 2. ca. dixerit. Qui mœchatur cauſa lucrandi iniuſtus eſt & non intemperans. Quod ſic ſolet allegari. Qui mœchatur vt furetur magis eſt fur quā mœchus. Iſte de quo loquimur mollis eſt non adulter. Sufficienter credo talis ſe accuſabit quod ſit delectatus mortaliter in venereis. Idē etiam crederem de illo qui ex tactu leui aut indifferenti quo alteri tamen non datur occaſio peccandi ſeipſum oblectaret. vt̄g. in oſculo apud nationes aliquas conſueto: quia opus in ſe fuit licitum aut indifferens, neq; animus fuit vltra tranſire, aut alium inducere ad peccandum. Scio quoſdam aliter ſenſiſſe mihi tamen hoc placuit. Non enim invenereis debet tanta fieri explicatio quanta in alijs maxime circa cogitationes quę in plura vagā-
Argum. tur & obſceniora, quā vagentur opera. Si cōtra hoc dicas quod idem actus moralis poteſt eſſe ſub duabus ſpeciebus, alioquin qui cognoſceret cōſanguineā nuptam nō committeret inceſtū ſimul & adulterium, quod eſt falſum: neq; qui mœchatur vt furetur eſſet reus adulterij & furti. Videmus etiam in naturalibus quod eadem res ſub diuerſis rationibus pertinent ad diuerſos
Solutio. ſenſus, vt lac ſub ratione dulcis ad guſtum, ſub ratione albi ad viſum. Conceſſo antecedenti dico quod ille de quo loquimur nō ſic cogitat quod talis actus pertineat ad duas ſpecies, quia non ſimul ambæ concurrūt, quia cum finis & obiectum ſit oblectatio propria: Circunſtantia nuptæ aut virginis in præſenti non ſunt
Corol. quaſi obiectū illius delectationis ſed quaſi de per accidēs, & cauſa ſine qua nō. Quando animus ferretur in opus ſi haberi poſſet occaſio:

occaſio: tunc illa cogitatio poſſet videri eſſe ſub duabus ſpeciebus. Ex his patet de virgine cogitāte de viro qd debeat dici. Nā ſecundum opinionē Angeli, neq; ipſa tenetur explicare ſe virginē, neq; cōfeſſor tenetur interrogare: ſtādo in alia opinione ipſa tenebitur explicare ſe virginē. Tenendo hanc meā mediam, ſi tantū ſeſe oblectabat cogitatione ſine animo ad actū quo rumperetur clauſtrum, ipſa non tenebitur explicare magis quā tenetur vir quē nemo eſt qui vertat in queſtionē ſi debet explicare ſe virginem. Dato q̄ intendat rumpere clauſtrū vel quod ſimus in opinione, q̄ ipſa tenetur ſtatū ſuum explicare, dubiū eſt ſi tenebitur cōfeſſor interrogare? Aliquibus videbatur pars affirmatiua. Sed tamen negatiua eſt verosimilior. Primò quia materia confeſsionis ſubordinatur materiæ de iudicijs, & in. c. Si iudex laicus de ſent. Excō. li. 6. docetur, q̄ deprehēſus in habitu clerica li debet reputari clericꝰ. Allegat legē ciuilē de exiſtēte in poſſeſſione ingenuitatis, & q̄ gerens ſtigmata Fabricenſiū aut Hydrophilaçę debet reputari Fabricēſis & Hydrophilaca ergo à ſimili ex habitu reputanda eſt virgo. Facit Gen. 38. q̄ Iudas cognoſcēs nurū in habitu meretricio non cōmiſit inceſtum. Et viduā ſolo vno mēſe nuptā debemus reputare corruptā. Secūdò, quia probabiliter eſt timendū q̄ mētietur glorię auida dicēdo ſe virginē quæ non eſſet. Quando autē pœnitens laborat ignorātia ipſum excuſante confeſſor non debet eū ponere in periculo ſi reputat probabile q̄ ponetur per ſuā interrogationē, ſed ipſum dimittere. Neq; eſt omnino improbabile q̄ vbi deeſt vis, & raptus nō ſit magis circūſtantia mutans ſpeciē in fœmina quā in viro eſſe virginem, quodq; in tali circunſtantia confitenda ſint pares.

De decem præceptis in communi.

HAbita mandatorū aliquali declaratione haud abs re fiebat de ipſis longiorem facere ſermonem. Cum enim ſapiens Prou. 6. pęcepta patris conſeruare ſuadeat, legemq; matris non dimittere: ſed ipſa in corde ligare ne cādant, gutturi circūdare vt nos ornēt ſtantes aut ambulantes, in ſomno & in vigilia: quia in huius nocte ſęculi mandatū lucerna eſt, & lex lux: de legibus loquēdū in quibus ipſa ſunt mandata cāpus aperiebatur. At vero

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam lata materia, est ab alijs & late in scriptis effusa. Nã Alexander Hallens. in.3.p.à.q. 26. de legibus disputat deq; mandatis in eis contentis. Alexandrum imitatus est Tho.1.2 à.q.90. Nos modo id tantum ponimus quod videlicet lex sit quadruplex: æterna, naturalis: scripta, seu Mosaica: & Euangelica. Lex, eam in sua communitate sumendo, vt Aristoteles ait. Ethico. 5. ca.2. præcipit viuere secundum omnem virtutem, & vnum quodq; vitiũ prohibet. Hoc vt lex præcipiat vtrumq; necesse est cõcurrat, & legislatoris mens, & volũtas. Æternũ nihil est præter Deũ, quicquidq; in eo est ipsemet Deus est. Quærẽda igitur alia lex æterna præter ipsum Deũ nõ erit: Neq; alia regula diuinæ actioni præscribenda. Quidquid ad extra causat mere causat contingẽter, resq; ideo sunt quia ipse quod sint vult, & quia sunt, bonæ sunt, tantum habentes bonitatis, quantũ habent & entitatis. Ab æterno vero suas in Deo habẽt ideas vt in.d.35. primi videre est. Vocat enim ea quæ non sunt tanquã ea quæ sunt. Rom.4. Inde eis sicut nomina vocat & præcepta ordinat. Diuinus itaq; conceptus æternis ordinans actum suæ voluntatis, lex erit æterna. Quãuis ergo diuinus intellectus & voluntas idem sint in re cum lege æterna, tamen secundum rationem nostram intelligendi aliquo modo different, vt bene annotauit Alex. ad finem citatę. q. 26. Nã voluntas atq; item intellectus respicit actum: lex respicit ordinem ipsius actus. Ab hac æterna lege certe omnes leges deriuãtur. Lex naturalis secundũ Ciceronẽ li.1. de legibus, Est ratio summa insita in natura quæ iubet ea quæ faciẽda sunt facere prohibetq; cõtraria. De hac lege Rom.2. Cũ gentes quę legẽ nõ habent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex qui ostendũt opus legis scriptum in cordibus suis, vbi glossa interli. Naturali ratione illuminati discernũt faciẽda & vitanda, quod faceret lex. De hac. Psal.4. Multi dicunt quis ostendit nobis bona? Et respondit, Signatum est super nos lumen vultus tui domine. A lumine rationis naturalis habemus illa duo quę lex iubet, viuere vtiq; secũdũ virtutem & vitia deuitare. Quod & Psalmographus cantat. Psal.33. Diuerte à malo & fac bonũ. Lex scripta, iuxta euindẽ Ciceronẽ loco citato, scripto sancit quod vult: aut iubẽdo aut vetãdo, vnde & Isidorus citatus à Gratiano. d.1. lex est constitutio scripta: Lex Moysis, hoc est lex quæ à Deo per Moy-

Moysen data fuit populo vocatur lex scripta, quia & ipse Deus tabulas duas dedit Moysi, in quibus erant scripta decem mandata. Exod. 32. Quando nullo addito legem nominamus legem hanc Moysis intelligimus: quæ in quinq; libris continetur. Qui ab Hebręis vocantur Thora. i. lex. Lex Euangelica, nõ fuit scripto data, sed ore Dñi nostri Iesu Christi annuntiata, & prædicata. Valet enim Euangeliũ si intepreteris, id, quod bona annuntiatio. Hanc nostram legem quatuor euangelistę in quatuor volumina redegerũt. Quę quatuor eadẽ sonãt, & prędicãt, non diuersa. De qua lege dixit Isaias. 42. quod legem eius, idest Messiæ, insulæ expectabunt. Et Hieremias. 31. Dabo legẽ meam in visceribus eorum. Per hanc legem Paulus Galat. 2. confertur se mortuum legi Moysis, & a ea absolutum. Hoc est cõtra Lutherũ negantem Euangeliũ esse legem iuxta veram & propriam rationem legis vide & infra. p.5. Flagellantes dixerunt euangeliũ cessasse post aduentũ suæ sectę. Quod est hæreticum etiam, quia est testamentum æternum confirmatum Christi morte. Hebr.9. Hoc habito pono sequentes conclusiones.

Cõmuniter decẽ præcepta sic intelligũtur distincta fuisse in tabulis, vt tria prima essẽt in vna tabula: septẽ in alia. Alij docto res aliter distinguũt, videlicet ꝙ quinq; erãt in vna tabula, quinq; in alia. Hanc distinctionẽ sic ponũt Hebræi: vt est videre in Lyrano. Exod. 32. Prima distinctio est August. Hebræi ex primo mandato faciebãt duo. Quos sequitur Origenes vt est videre in litera. d 37. Et ita facit Iosephus li.3. antiquit. c.4. Ex nono & decimo faciebãt vnũ dicẽdo. Nihil alienũ concupiscendũ. In præfato vero loco Iosephus nõ asserit ꝙ fuerint quinq; in qualibet tabula. Hoc annoto propter D. Bona. d.37. vlt. q. referẽtem ꝙ Iosephus ita teneat. Quod si tenet nõ est vbi eũ modo citaui. *Propo.56.*

Tria præcepta primæ tabulæ sunt de lege naturæ strictẽ. De primo & secundo aperte docet Scotus. d.37. litera. C. Vocantur stricte de lege naturæ, principia practica nota ex terminis, vel conclusiones necessario sequentes ex eis. De tertio videtur Scotus dubitare, quia determinatio illa temporis, nõ est stricte de lege naturæ, & qua ratione per legem naturę nõ est determinatũ tempus Sabbathi: puta hoc tempus ad colendum Deum vel illud, atęque vllum. Ita ex lege naturæ non habemus tempus *Propo.57.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad colendum Deum determinatũ. Ait tamen ipse Scotus quod hoc argumentũ à singularibus ad vniuersale nõ tenet, sed est fallacia figurę dictionis, sicut est etiã fallacia figurę dictionis à pluribus determinatis ad vnam determinatam. At vero cũ supra in tertio præcepto dictum sit quod præceptum diuinum expecificatũ quoad tẽpus non sunt præcepta duo sed vnũ, sitq; de dictamine legis naturæ Deus colẽdus, expecificatio temporis est de lege naturæ licet sit variabilis. Propterea est illi aliquo tempore cultus exhibendus videlicet, isto tempore, vel isto, vel illo.

Propos. 58. Alia septem præcepta non sunt stricte de lege naturæ sed large. Hoc est quia valde consonant illi legi. Dat Scotus exẽplum. Posito isto principio iuris positiui. Pacificè est viuendũ in communitate nõ sequitur necessario q̃ quilibet habeat possessionẽ distinctã. Posset enim stare pax si essent omnia communia: sed valde cõsonat quia infirmi plus procurãt propria, quã cõmunia. A simili, quãuis teneatur esse de lege naturę q̃ proximus diligatur, hoc est diligamus illi, quod ipse amet Deũ nõ inde sequitur, quod sit illi vita diligenda vt non occidatur, quia stante tali dilectione posset vita ipsius odiri. Et sic de alijs similibus: consonãt tamen illa præcepta naturę legi. Ex hac sequitur alia.

Propos. 59. Posset Deus dispẽsare in septẽ præceptis secũdę tabulę, quia nõ sunt stricte de iure naturæ. Hãc docet Scotus. Est dispensare reuocare præceptũ quoad hũc particularẽ manẽte obligationẽ quoad alios, quod pertinet ad legislatorem. Sumitur alio modo vt idẽ Scotus ait, videlicet pro declarare, quod pertinet ad alios qui per Epicheiã exprimũt, quomodo intelligatur mẽs legislatoris. Epicheia enim idẽ est quod equitas de qua Aristot. 5. ethi. c. 10. subijcitur q; iustitiæ. Quia enim lex vniuersaliter lõquitur & de his quæ vt in plurimum sunt: accidunt vero particularia de quibus nõ potuit ferri lex: tunc emendare legẽ nõ quia in ipsa fuerit peccatũ, aut in legislatore, sed in natura rei particularis accidẽtis, declarãdo, & faciẽdo quod legislator si adesset faceret & diceret, equitas est, & virtus, Græce Epicheia dicta. De hac dispẽsatione nõ loquimur in presenti. Cõtrariũ quod Scotus tenet Th. 1.2.q.100.ar.8. Et quod septẽ præcepta sunt in dispẽsabilia quia sunt de lege naturę. Tũc enim est in lege dispensandũ quãdo seruando verba legis fieret cõtra intentionẽ legislatoris, sed nullus potest

potest, accidere casus in quo seruando septem præcepta fiat contra intentionẽ Dei qui legem tulit ordinando ad cõmune bonum, quod ipsemet est, & ad iustitiam inter homines seruãdam ergo ipsa sunt indispensabilia. Alioquin Deus, si dispensaret negaret semetipsum contra quod docet Paulus. 2. Timoth. 2. & Moyses in Cantico Deut. 32. Deus fidelis est & absq; vlla iniquitate. Mentiri vero, furari, occidere innocentes, iniquitas est ergo non potest ad hæc homo dispensari à Deo. Confir. quia in humanis dispensans, hoc est reuocãs præceptum quoad aliquẽ ex solo arbitrio non seruat fidelitatem communi bono, & est infidelis dispensator: quod si non ad plenũ callet iustam rationem dispensandi credens rationem quæ non sit, est imprudẽs: sed Deus nullo modo est dicendus infidelis & imprudens dispensator ergo in prefatis præceptis non potest dispensare. Ex his opinionibus hoc sequitur quod in via Scoti septem præcepta sunt mala quia prohibita, & nõ prohibita quia intrinsece mala: in via Thomæ è contra prohibita quia intrinsece mala. Sequitur secundò quod in via Scoti Deus dispensabat cum Abraham in morte filij iuxta Thomam quia erat dominus vitæ ac mortis quam illi ex peccato debebat Isaac faciebat patrem ministrum & executorem iustitiæ: Cum Osee propheta item dispensauit, capiat quod sumeret vxorem fornicationis, vel adulteram: secundum Thomam fuit inter illos verum matrimonium. *Corol.* *2. Corol.*

Arguit Scotus contra se ex illo Rom. 13. Qui proximum diligit legem impleuit. 1. Ioan. 4. Hoc mãdatum habemus à Deo vt qui diligit Deum diligat & fratrem suum. His & similibus tripliciter respondet. Primò quod dilectio Dei in quantũ est de illa præceptum affirmatiuum, non est simpliciter de lege naturę, sed in quantum est negatiuũ, videlicet non odiendo, non inhonorando, quia ipse mansit dubius de tertio præcepto vt dictum est. Secundò quod ex illo præcepto non sequitur quod debeo velle quod proximus diligat Deum, sed velle quod ille Deum diligat à quo ipse Deus vult diligi. Hæc doctrina Scoti fuit sententia Socratis dicentis, vt refert Augustinus de consen. Euangel. lib. 1. cap. 18. vnumquemq; Deum sic coli oportere, quomodo seipse colendum esse præceperit. Tertiò, quod licet sit de naturę lege quod diligendus sit proximus, id est volẽdum quod ipse diligat *Argum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligat Deū, tamē cū hoc stare potest nolle illi vitā, quia ex illo nō sequūtur prēcepta .2. tabulę tāquā verū practicū necessariū. Ad Paulū dicit quod Deus nūc de facto explicauit dilectionē proximi vltra illud quod includit inquantū sequitur ex principijs legis naturæ. Per hæc patet quomodo Dominicus de Soto li. 2. de iustitia & iure. q. 3. ar. 8. male imponit Scoto quod præfatum Argu. non soluerit. Ipse namq; Soto solam hanc tertiam solutionē assumpsit neque intellexit quidem. Quod Magister meus frater Franciscus Cordubensis quando hanc explicabat materiam valde ridebat, exijt enim tunc opus illud Dominici in lucem.

Alex. 1. p. q. 37. M. 3. videtur his opinionib⁹ occasionē dedisse. Petit enim si potest Deus præcipere cōtra ius morale Decalogi, maximē quantū ad præcepta secundæ tabulæ? Respondet quod ius Decalogi emanat à iure naturali, quod ius naturale ordinat creaturā ad se, ad Deū, & ad aliam creaturam. Prout ordinat ad Deū vt illi creatura subijciatur est lex æterna ordinās creaturā in Deū tanquā in finē. A tq; contra hoc nō potest esse prēceptū, neque etiā contra prēcepta emanātia ab hoc iure: Prout ordinat in creaturā siue se siue aliā, & contra præcepta emanantia ab hoc iure potest præcipere, quia ipse Deus est supra omnē creaturam: ideo potest prēcipere spoliationē bonorū & coitum quia nō priuant nisi ordinem inter creaturas. Ex hoc potuit sibi Scotus arrogare fauorem. Sed quia in solutione .2. dicit quod quædam sunt quæ statim dicta, vt philosophus ait, sonant in malum, vt sunt illa quæ imponuntur à priuatione ordinis creaturæ ad Deum; & exēplificat in Mœchari & fornicari, quæ imponuntur, ex ordinatione qua creatura se auertit à summo bono tanquam à fine & dicit quod non potest Deus præcipere fornicationem neque Mœchiam. Ex hoc potest item se Thomas cōmunire. Quoniam occidere innocentem, furari, & alia similiter dicent eandem auersionem, quam fornicari, & Mœchari. Non enim hic de nomine quæritur, neque de verborum sono sed de ipsa re. Cū ergo videatur Alexander tantundem dicere, acsi diceret, potest Deus præcipere materiale contentum in septem præceptis, nō tamen formale, hoc est, auersionem quæ in illis est, visus est etiā dicere quod non possit contra ipsa præcipere aut dispēsare quoniam formale est eis intrinsecū. Dat enim forma esse rebus quæ ablatā

ablatā res non est. Sumpto igitur actu furandi solo aut mœchandi non est furtum neque mœchia. Scotus autem de actibus ipsis quærit nullo alio variato, nisi sola hac circunstantia, quod sunt prohibiti, aut non sunt: quia non apparet illis dandum aliquod formale per auersionem. Auertunt enim quia sunt prohibiti qui cunq; alij actus vt faciebant cæremoniæ atq; iudicia Mosaicæ legis. In eo difficultas omnis persistit quam intrinsecam bonitatem habeant actus illi prohibiti à quo habeant vt sicut ceremoniæ atque iudicia Deo volente cessauerunt, non possit ipse Deus dispensans facere quod talis bonitas cesset sicuti cessauit alia: & sicut nō fuit infidelis neq; imprudēs dispensator faciēdo quod manētibus actibus ceremoniarū & iudiciorū, non maneat obligatio quæ prius eis inerat, ita neq; erit infidelis negans seipsum si faciat quod actus septem præceptorum desinant obligare, solum quia ipse id vult, qui à nemine cogitur neq; alij quā sibi est debitor. Cum dispensatio relaxet legem dispensato propter aliquam causam propter quam melius est illi, non obseruare legem stante diuino præcepto negatiuo haud dubiū quod nō potest accidere casus præter intentionem legislatoris ob quem sit melius legē non obseruare. Sed neque de tali casu est difficultas; sed de causa non seruandi legem, si in Deo est sola sua voluntas. Nā in alijs legislatoribus apertū est non sufficere voluntatē.

Hæc decē præcepta hodie obligant Christianos, Cōtrariū fuit hæresis Lutheri dicentis quod ad nos nō pertinēt, sed ad solos Iudæos. Tenuit namq; solā fidē sufficere ad salutē & solā incredulitatē esse peccatū. Sed probatur cōcl. Matth. 19. Marci. 10. Luc. 18. dixit Christus adolescenti. Si vis ad vitam ingredi serua mandata: & ipse dominus explicans mandata seruanda posuit quinque. Honora patrē tuum & matrē: Non homicidiū facies: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falsum testimonium dices. De primo mandato respondit doctori Matth. 22. De secundō Matth. 5. Dico vobis non iurare. De concupiscentia mulieris alienæ ibidem. De decimo licet non habeatur locus expressius in Euangelio, tamen prohibito furto, prohibetur furādi desideriū. Tūm etiam quia ibi Matth. 5. dat consiliū vt volēti tunicam nobis tollere demus & pallium. De tertio iam diximus quod sit explicatio primi & à tempore Apostolorū ex Apocal. 1.

Prope. 60.

dedi

Universidad de Deusto
Biblioteca

dedicata fuit dies dominica. Tandem hunc nostram definidit Conc. Trident. sess. 6. cap. 11. & postea canone. 19. Si quis dixerit nihil præceptum esse in Euangelio præter fidem cætera esse indifferentia, neque præcepta neq; prohibita, sed libera, aut decē præcepta nihil pertinere ad Christianos, anathema sit. Et cano. 20. si quis hominem iustificatum, & quantum libet perfectū dixerit non teneri ad obseruantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum quasi vero Euangelium sit nuda & absoluta promissio vitæ æternæ sine conditione obseruationis mandatorum anathe. sit, vbi non solum contra Lutherū sed contra Beguardos & Beguinas definiuit, qui dicebant perfectos esse liberos ab obseruatione mandatorum. Qui iam fuerant damnati in Clementina. Ad nostrum de hæreticis. Canone. 21. definiuit idem Conc. Triden. Christum dominum datum hominibus non solum redemptorem sed etiam legislatorem cui obediamus. Gloriatur & Paulus 1. Corinth. 9. quod sine lege Dei non esset, quia in lege esset Christi sed Christus non dedit alia mandata præter hæc decem ergo ipsa pertinent ad Christianos omnes etiam perfectos qualis erat Paulus, vide & supra ante propositionem. 56. Si contra hanc afferantur multæ Pauli authoritates, quod sumus liberi, sunt bene attendendæ quoniam aliquæ sonant libertatem à lege Mosaica: Aliæ à peccati seruitute, & à dæmonis potestate. Qui enim peccat facit dæmonis voluntatem. Idcirco ipse dixit. 2. Corinth. 3. vbi spiritus domini ibi libertas, vbi glossa interlin. idest lex Spiritus quam dominus dat non literis scriptam Quandoque sonant quod Deo iusti non seruiunt timore coacti, sed attracti libere virtutis amore iuxta illud Horatij. lib. epistolarum, epistola ad Quintium.

Argum.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.
Oderunt peccare boni virtutis amore.

Hac de causa dixit. 1. Timoth. 1. iusto non est posita lex, sed iniustis & non subditis, lex videlicet, quantum ad vim coactiuam, quia iusti non coacti legem seruant: Bene tamen est posita secūdum vim directiuam. Nam per legem præceptorum obligantur ipsi disiungantur ad Deum. Atque pro illis non sunt pœnæ taxatæ per legem, quia illas non incurrent cum neque transgredientur dum iusti fuerint.

Hæc

Hæc Dei mandata non sunt impossibilia ad obseruandū. Cō trarium fuit hęresis Lutheri. Sed probatur Deut. 15. Mandatum quod ego præcipio tibi hodie non supra te est, neq; procul positum. Matth. 11. iugum **meum** suaue est & onus meum leue. 1. Ioan. 5. Mandata Dei grauia non sunt. Trita est sententia Hieronymi in explanatione symboli ad Damasum. Execramur eorū blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini præceptū esse, & mandata non à singulis posse seruari. Ad hanc vide in li. 2. d. 36. p. 6. Quando aliqui doctores dicunt quod homo potest peccare in eo quod non potest vitare verbi gratia in omissione vt lib. 2. d. 35. p. 1. & ibidem. d, 28. p. 6. & in hoc tertio. d. 20. p. 2. Non hoc ex diuinis mandatis prouenit, sed suapte culpa. Vndē Aristo. 3. Ethico. cap. 5. Per ignorantiam commissa puniuntur, si ipse committens causa ignorantiæ videatur fuisse, ceu aduersus ebrios duplici pœna constituta, Principiū enim in ipsis est, cum in eorum potestate fuerit ne ebrij fierent. Si ergo duplex pœna est danda ebrijs, vna propter ebrietatem, alia propter peccatum in ebrietate commissum in eo peccauerunt quod non potuerunt vitare. Attamen cum peccata facta in ebrietate ad peccata facta per ignorantiam comparentur, consequens erit vt sicut ignorantia quanuis non excuset à toto, excusat tamen à tanto, sic peccata facta in ebrietate non habeant tantam grauitatem, quantam si fierent in sobrietate, neq; tanta pœna puniantur. Item si verum est peccatores sua obstinatione quandoq; demereri auxilium Dei speciale, quo à peccatis resipiscant: quod aliqui doctores concedunt peccabunt in eo quod vitare non poterunt, sed sua culpa se proiecerunt in puteum à quo nequeunt exire. Sicut enim peccator cum in profundum venerit contemnit, prouer. 18. ita & à Deo contemptus non extrahetur, vt sequatur eū ignominia & opprobrium. *Propos. 61.*

Non omnia quæ habemus in Euangelio sunt præcepta, cum habeamus etiam consilia. Hæc est de fide contra aliquos Lutheranos vt contra Philippum Melanctonem, & Caluinum non distinguentes præcepta à consilijs. Sed probatur per ea quæ dicta sunt. d. 25. p. 11. de paupertate & virginitate. Vocamus præcepta illa ad quæ tenemur ex obligatione: Consilia quæ sunt in nostra potestate. Quæ si non faciamus non peccamus, si fecerimus præmium habebimus: vnde Ambrosius lib. de viduis. Præ- *Propos. 62.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceptum in subditos fertur, consilium amicis datur, vbi præceptum est, ibi lex est: vbi consilium ibi gratia est. Præceptum ibi est, vbi est pœna peccati. Est autem triplex via dignoscendi præcepta à consilijs vt dixit frater Andreas Vega lib. 11. super Decretum. cap. 4. Et post eum frater Alfonsus Castro in vlt. editione libri aduersus hæreses verbo præceptum hæresi. 2 Prima via è scripturis, sed non in modo solo verborum, quia Matth. 5. eisdē verbis exprimitur præceptum. Dictum est antiquis, nō occides: & consilium, ego dico vobis non resistere malo: & addit de præbenda maxilla, & dimittendo pallio, verum ex necessitate ad salutem, proposito præmio & comminata pœna est dignoscendum præceptum. Secunda ex ipsa eorum natura ordinata ad dilectionem Dei & proximi. Nam quod est necessarium ad talem dilectionem acquirendam & conseruandā præceptū est: Quod ipsam auget, Consilium. Tertia ex Ecclesiæ consuetudine, quæ est optima legum interpres docens quæ sint præcepta & quæ cōsilia. Ex his, & alia confutatur hæresis Lutheranorum, præcipuè Bucceri, quod nihil est Deo gratum, & bonum nisi fuerit ab ipso præceptum. Nam consilia non sunt præcepta & sunt grata, faciont scripturæ exempla: In zelo Phinees qui occidit Madianitidem sine præcepto Dei expresso. Num. 25. in abstinentia filiorum Recab Hierem. 35. in asperitate vestium, & ciborum Ioannis Baptistæ Matth. 3. & 11. & illorum quos Paulus Heb. 11. memorat quod circuierunt in Melotis & pellibus caprinis. De quibus non habebant præceptum. Hæc est vna causa quare lex Euāgelica vocatur lex libertatis quia Christus pauca dedit præcepta & multa nobis reliquit libera. Lex vetus erat seruitutis, quia vt refert Scotus d. 40. ex Augustino. Rabbi Moyses enumerauit plusquam sexcenta præcepta, quorum aliqua erant valde difficilia obseruatu. Vtter in anno viros venire Hierosolymam. Habebant namq; illi moralia, quæ sunt de dictamine legis naturæ: Ceremonialia, quæ erant determinationes ad diuinum cultum: Iudicialia, quæ determinabāt quomodo esset iustitia inter homines seruanda. De quibus Paulus Roma. 7. lex quidem sancta & mandatum sanctum, iustum, & bonum. Bonum, idest honestum quoad moralia: Sanctum quoad ceremonialia: iustum quoad iudicialia. De his annotat Bona. d. 37. n. 38. quod sola moralia decalogi scripta fuerūt in tabulis lapideis, & data immediatē

te à Deo, quia cū sint de dictamine naturæ debebāt esse stabilia, egebantq; modica exceptione, quia statim poterant illa capere simplices. Alia egebant ampliori expositione, vnde ipsorū expositio & cognitio ad iudices pertinebat specialius, & ad sacerdotes: idcirco illa fuere data mediante legislatore Moyse. Christus dñs non dedit ceremonialia, neq; iudicialia, sed reliquit Ecclesiæ. Tantū dedit moralia atq; sine scripto suo proprio, sed voce annuntiauit ac prædicauit. Tum etiam dicitur libertatis quia habemus plura adiutoria ad seruandū Euangeliū puta passionē Christi exhibitā, quæ est maioris meriti quā præuisa: plura sacramenta & efficaciora: doctrinā præceptorum magis explicatā per doctrinam sanctorum quorum habemus exempla & orationes atq; intercessionem apud Deum. Vltra hoc ad euangelium attrahimur amore promissa nobis explicite vita æterna: illis quāuis promittebatur, raro aut nunquam explicite sed implicitè in tēporalibus. Quia cū præmiū debeat esse præstantius merito, & tēporalia sint minus præstantia quā opera iustitiæ, in illis tēporalibus æterna promittebantur. Hoc docuit Paulus de terra promissionis q̄ ibi requies glorię intelligeretur. Heb. 3. & 4. Nā si eis Iesus Naue requiem præstitisset in terra promissionis talem qualē Deus promittebat, nunquā Dauid de alia requie loquere tur. Sed relinquitur Sabbathismus populo Dei, idest perfecta requies & vltima post hāc. Tota etiā Stephani concio act. 7. hoc ostēdere prętē debat. Assumpto namq; themate quod promisisset Deus Abrahę terrā & semini nondū nato: probat hanc promissionē sibi viuo nō adimpletā, quia in ea nō sibi dedisset neq; passum pedis in hęreditatem ad habitandū: spelunca enim quā emit ab Ephron Etheo. Gene. 23. precio emit, atq; in sepulturā. Sed quod neq; talis promissio filijs fuisset completa eductis ab Ægypto per Moysen docere nō desinit, quia & ab illa terra trāslati fuerant in Babylonē: alius vero Propheta suscitādus erat similiter legislator sicut Moyses quē erāt perinde ac Mosen audituri, qui ante Christum dñm nondum venerat: in illo legislatore quiescendū erat, neq; alia lex quærēda, ipse legibus erat finē daturus & promissiones omnes cōpleturus in Ecclesia militāte, & triumphante in quam nos transferre dignetur pro sua in homines gratia & benedictione

Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SALMANTICAE,

Apud hæredes Matthiæ Castij.

1584.

INDEX HAERESVM

quæ in his tribus libris sunt impugnatæ, literarum seriem intelligito, l. librum. d. distinctionem p. propositionem dicit.

Ex Alphonso.

A.

Adorãda nõ est Crux, lib. 3. d. 9. p. 4
Adoranda non est Eucharistia, ibi. p. 9
Adam & Eua fuere damnati, l. 2. d. 33. p. 4
Adam perdidit imaginem Dei per peccatum, ibi. d. 16. p. 4
Adam & Eua si permansissent, non coirent, d. 20. p. 1
Adam si non peccaret moreretur, d. 19. p. 3
Adam & Eua fuere cæci ante peccatum. d. 17. p. 3
De Adæ costa nõ fuit formata Eua, d. 18. p. 2
Angeli siue boni, siue mali nõ sunt creati à Deo, lib. 2. d. 2. p. 1
* Angeli peccauerũt ex amore mulierum, ibi. d. 5. p. 10. ad finem
Anima non est forma corporis in quantum rationalis, l. 2. d. 17. p. 6
Anima rationalis fuit spiraculum, quod Deus inspirauit in Adam si est hęretica, ibi. p. 1
Anima fuit formata antequam corpus, ibi. p. 2
Anima est ex Dei substãtia, ibi. p. 1
Animæ nõ creantur à Deo, ibi. p. 4
Animæ hominum sceleratorũ conuertuntur in dæmones, d. 17. p. 3
Alij dicunt quòd in pecudes, ibi
Animæ ante infusionem in corpus peccauerunt, l. 1. 2. d. 17. p. 2
* Anima est caro, ibidem. p. 5
Annorum numerus ab origine mũdi si est incert⁹ an hęreticum, l. 1. 3. d. 37. p. 19
Apostoli non prædicauerunt Euangelium iuxta spiritualem intelligentiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentiam,l.3.d.23.p.5.corol.2
A quia non fuit creata à Deo, sed illi coæterna, lib.2.d.1.p.1

B.

BEatitudo & infernus non erunt perpetui,l.2.d.7.p.3
Bellare nullo pacto licet, lib.3.d.40. p.37
Bellare nō licet contra Turcas,quāuis contra alios liceat,ibi.
Bestiæ omnes sunt rationis capaces & intelligunt,l.2.d.1.p.9

C.

COrpus suapte natura est malū, & à malo principio, l.2.dist. 1.p.1
In carne & corpore humano est imago Dei secundum quam formatus est homo,l.2.d.16.p.5.&quia se fundat in hoc quòd Deꝰ est corporeus,vide,lib.1.d.42.p.2.&.d. 8.de simplicitate Dei
Certitudinē fidei sciunt iusti se esse in gratia,l.1.d.17.p.3
Christus nō fuit Deus, sed purus homo,l.3.d.2.p.1.&.d.7.p.1
Christus fuit Deus & non homo, quia neque habuit naturā humanam,ibi.d.2.p.1
Christus fuit duæ personæ, lib.3.d. 5.p.2
Christi natura humana fuit conuersa in diuinam,ibi.d.1.p.3
Christus habuit corpus & non animam rationalem, ibi. d. 3. p.1.& d.17.p.1
Christus vnam tantum habuit voluntatem,d.17.p.1
Christus non fuit crucifixus, sed Simon Cyrenæus,lib.3.d.21.p.1.& d.25.p.11
In Christi maiestate, aut præsentia corporali non est speranda salus: neque filius Dei fuit incarnatus, vt hominem liberaret: neque diabolus ius aliquod habuit in hominem, nisi fortè Deo permittente, vt habet carcerarius,l.3.d.19.p.1
Christus non habuit spiritum timoris Domini,ibi.d.15.p.6
Christus non surrexit, sed resurget, l.3.d.22.p.5
Christus sine carne resurrexit, & sine ea in cęlos ascēdit,ibi.p.5.&.7
Christus surrexit die Sabbathi, lib. 3.d.22.p.5
Cōciliū potest errare, l.3.d.25. p.22
Coitus promiscuus fœminarum est licitus,l.3.d.40.p.40
Coitus carnalis vrente libidine non est peccatum: osculum verò est peccatum,ibidem
Consilia non differunt à præceptis, l.3.d.40.p.67
Corrigere possunt subditi dominos delinquētes ad suum arbitrium, l.2.d.vlt.p.5
Creaturæ factæ sunt ab alio quam à Deo,l.2.d.1.p.1
Creaturæ sunt malæ ex se, ibi.d.4. p.1

Crux

Crux non est adoranda, supra adoratio

D.

DEcimæ non sunt soluendæ, l.3. d.39.p.45
Deus non est vnus, l.1.d.2.de vnitate.p.5
Deus est corporeus,ibi.d.42.p.2
Deus est mendax,ibi.d.8.p.1
Deus nō potest res aliter facere quā facit,l.1.d.43.p.1
Deus non est trinus in personis, l.1. d.2.de Trinitate.p.1
Diuinæ personæ non sunt æquales, ibi.d.19.p.1
Dei filius non est verbum, l.1.d.27. de verbo.p.2
Dei filius ignorat diem iudicij, l.3. d.14.p.9
Dei filius nō potest videre Patrem, neque Spiritus sanctus potest videre filium, l.1.d.21.p.2.&.l.3.d. 14.p.2
Spiritus sanctus est creatura, & minor Patre, & Filio, neque eiusdē substantiæ,l.1.d.19.p.1
Spiritus sanctꝰ est anima mūdi, ibi. d.8.de simplicitate Dei,p.2
Spiritus sanctus non procedit à Filio,ibi.d.11.&.12
In Diuinis potentia est propria Patris,sapientia Filij,benignitas Spiritus sancti, & non appropriatæ, ibi.d.34.p.2
Diabolus suapte natura est malus, lib.2,d.4.p.1
Diabolus est à pœna liberandus,l.2, d.7.p.3
Diaboli tentationes, seu suggestiones fiunt contactu lapidū seu herbarum,l.2.d.21.p.2

E.

ECclesia potest errare, lib.3.d.25. p.20.&.22
Ecclesiæ prælati non possunt conde re leges obligantes in conscięntia, l.2.d.vlt.
Euāgelium iam cessauit, lib.3.ad finem ante conclusionem.56
Euangelium non fuit prædicatū ab Apostolis in sensu spirituali, supra Apostoli.
Euangelium non est lex iuxta propriam rationem legis, l.3.in fine p.60. & antequam ponatur propositio.56
Eunuchus debet esse homo corporaliter vt seruiat Deo, lib.3.d. 39.in quinto præcepto.p.3

F.

FAto reguntur conuersationes hominum,l.2.d.1.p.1
Fide nihil est credendum quod excedat facultatem intellectus, l.3. d.33.p.10
Fides sola iustificat,ibi.d.24.p.4
Fides amittitur per quodlibet mortale,ibi.d.23.p.5
Fiduciam gratiæ & gloriæ non licet ponere in nostris operibus, lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3.distinctione.26.p.3
Futura nulla sunt contingentia, sed omnia necessitate eueniunt, lib. 1.d.43.p.1

G.

GRatia non est necessaria ad consequendam vitam æternam, l.2.d.28.p.4
Gratia semel accepta nunquã amittitur, lib.3.distin.3.p.11. & distin. 31.p.1
Gratiam sciunt se habere omnes iustificati, supra certitudo
✠ Gratia non amittitur per solum vnum mortale, l.3.d.31.p.2

H.

HÆreticus est omnis peccãs mortaliter, vide vbi supra fides hæresi.3

I.

IDololatriam quidam Christiani variis modis coluerunt, lib.3.d. 9.p.1
Imagines sunt tollendæ, & non adorandæ, l.3.d.9.p.7.&.8
Imago Dei consistit in carne, supra caro
Inferoi pœna non est perpetua supra diabolus
Ad inferos Christus non descendit, l.3.d.22.p.2
Inimicum licet decipere, & ei damnum inferre, etiam per mendacia & periuria, l.3.d.40.p.49
Iniuriæ satisfactionẽ non licet Christianis petere, l.3.d 30.p.3
Ioannes Baptista fuit damnatus, l.3. d.25.p.13
Iudas fuit diuinus, & quia præscivit vtilitatem passionis Christi illum tradidit, illaque traditio fuit laudabilis, lib.3.d.20.p.4
Iudex neminem potest damnare ad pœnam, l.3.d.40.p.33
Iurare est illicitum Christianis, ibi p.4
Iurare falsum hoc est peierare est licitum, ibidem.p.4
Iustificatus non potest amplius peccare, vbi supra gratia hæresi 2
Iustus in omni opere peccat, l.2.d. 27.p.5
Iusti sunt certi de sua gratia, supra gratia hæresi.3

L.

LExvet⁹ est mala, & à malo principio, lib.1.distin.2.de vnitate.p.5
In lege sua potest quilibet saluari, l. 3.d.25.p.17
Liberum non est humanum arbitrium, l.2.d.25.p.3
Liberum arbitrium sine gratia non potest aliud facere quam peccatum, ibi.d.40.p.4
Liberum arbitrium recepta gratia non potest peccare, supra gratia

Lingua nõ fuit vna sola ante turrim Babel, l.1.d.22.p.4

M.

MAlorum etiam culpæ Deus est autor. lib. 1.d.46.p.4
Malæ sunt aliquæ creaturæ, neq; à Deo productæ, vbi creatura
Malorum etiam pœnæ Deus nõ est autor, vbi prima
Mali reges & pseudoprophetæ nõ veniunt à sua voluntate sed à Dei iussione, lib. 2.d.vlt.p.4.
Maria virgo fuit cognita à Ioseph post natum Christũ, l.3.dis.4.p.6
Maria virgo non fuit mater Dei ibi. part.4
Maria virgo habuit peccatum veniale, l.3.d.3 .p.6
† Martyres tẽpore persecutionis licite negant Christum. l.3.dist.25. part.11
Martyres sunt qui seipsos occidunt in pœnam suorum peccatorum, lib.3.dist.40.part.34
Martyres sunt omnes qui seipsos occidunt, ibidem.
Mentiri licet pro saluanda vita hominis, ibi. p. 49
Meritum nullum est ad gloriam, l.2 dist.27.p.5.&7
Mereri potest homo vitam æternã sine gratia, sup. gratia hæresi.1
Miracula vera non fiunt in ecclesia lib.3.dis.25.p.4
Mundi materia nõ fuit facta à Deo sed illi coæterna, l.2.d.1.p.1.
Mundus fuit ab æterno, vbi. & p. 8.
Mundus non fuit creatus à Deo sed ab angelijs ibi, dist.1
Mundus creatus est ab vno Deo, sed quia sunt plures dij, alter nihil produxit, ibi, & supra Deus hæresi prima

O.

OBediendum non est prælatis ecclesiæ supra ecclesia hæresi.2
Occidere hominem nullo modo licet etiam ex præcepto iudicis, d. 40.p.33
Occidere seipsum licet, dist. 40. p. 34.
Occidere tyrannum licet cuilibet priuato, libr.3.dist.40.p.33
In opere omni peccat iustus supra iustus.
Opus nullum est bonum nisi fiat ex puro & syncero amore, vitiatur enim ex intuitu mercedis æternæ, lib.3.dist.29.p.3
Opera humana non sunt meritoria supra meritum,

P.

PApa non est superior alijs Episcopis, neq; immediatus & proximus vicarius Christi, l.3.dis. 25 p.21

Universidad de Deusto
Biblioteca

Papa non potest facere constitutiones, sup. ecclesia, hæresi. 2.
Pauperes nisi sint omnes vt Apostoli non possunt saluari, l. 3. dist. 25. p. 11
Paupertas est inutilis & noxia, ibidem.
Peccatum originale nullum est, l. 2. dist. 30 p. 1
Ob peccatum originale fuere damnati omnes ante aduentum Christi, l. 2. dist. 33 p. 2
Peccatum est omne opus, supra iustus: & opera.
Peccatum non venit á libero arbitrio, l. 2. dist. 25. p. 3
Peccatum nullum imputatur habẽti fidem supra fidei hæresi. 2
Peccata omnia sunt paria, l. 2. d. 42. p. 5
Peccare iustus non potest: supra gratia hæresi. 2
Peccatum mortale nullum est nisi incredulitas, l. 3. distin. 40. p. 60
Peccati mortalis & venialis non est differentia, l. 2. distinctio. 42. p. 6
Peccati mortalis & venialis differentia consistit in eo, quod omne peccatum prædestinati est veniale, & omne peccatum reprobi est mortale, libr. primo, distinct. 40. p. 6
Præceptum nullum est in lege Euãgelica, libro. 3. distinctione. 40. p. 60.
Præcepti & consilij non est differẽtia, ibi. p. 62
Præceptum quicquid à Deo nõ est, gratum illi non est, ibidem.
Præcepit Deus impossibilia ibidẽ, p. 61
Prædestinatis non obsunt mala opera, neque præscitis prosunt bona l. 3. d. 10. p. 4
Prædestinatum potest quis scire se esse absque reuelatione, l. 1. d. 41. p. 7
Præscit Deus mala non ex se sed per dæmonem, lib. 1. distinct. 35. p. 2
Prophetæ loquuti sunt diuerso spiritu ideo contraria & falsa, lib. 3. d. 34. p. 8
Prophetæ fuerunt arreptitij non intelligentes de quibus loquebantur, ibidem.

R

Reliquiæ sanctorum non sunt venerandæ: neque à monumentis extrahendæ vt collocentur in loco honoratiori, l. 3. d. 9. p. 7.
Resurrexit Christus die Sabbati, l. 3 d. 22. p. 5

S.

Sancti non sunt orandi, neque venerandi, l. 3. d. 9. p. 6
Scripturæ sacræ quidam non recipiebant vetus testamentum, lib. primo. d. 2. de Vnitate. p. 5 Alij

Aliqui non recipiebant libros Machabeorum.
Alij non recipiebant ex quatuor Euangelijs, nisi Euangelium Lucæ.
Alij solum Euangelium Matthæi: Alij non recipiebãt librũ actuũ apostolicorum: Alij reijciebant nonnullas Epistolas Pauli.
Alij reijciebant Epistolam Iacobi. Vide in prologo, p. 4
Alij non recipiebant Euangelium Ioannis neq; Apocalypsin lib. 1. d. 27. de verbo, p. 2
Scientiæ omnes speculatiuę sunt errores prologi, p. 11
Silentium est semper & vbiq; seruandum, lib. 3. d. 29. p. 5
Spes non procedit ex meritis, l. 3. d. 26. p. 3
Studia generalia sunt excogitata à diabolo prologi, p. 11
Subditi possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere: supra corrigere.

T.

Templa nullius sunt vtilitatis, l. 3 d. 9. p. 11
Tentationes diaboli fiunt contactu lapidum & herbarum supra diabolus.
Terra est Deo coæua: supra Mundus.
Timor Dei non erit in futuro sæculo, l. 3. dist. 15 p. 6
Tyrannus: supra occidere.

Ex libris Feuardentij.

A.

Abel cum cæteris Patriarchis mansit in inferno: Cain cum impijs consequutus est salutem, lib. 3. d. 25. p. 13
Adam: & Eua non sunt creati à Deo sed à principe materia seuela, l. 2. d. 15. p. 3
Adam in principio habuit speciem feræ: Eua fuit condita inanimata & immobilis, ibidem, & dist. 16. p. 1
Adam & Eua non habuerunt in statu innocentiæ vnde possent stare, libro. secundo, distinctio. 24. p. 2
Adam occulto Dei iudicio prædestinatus fuit ad peccandum ideo diuina ordinatione & voluntate lapsus est, vbi Deum facit autorem peccati, libr. 2. dist. 22. p. 3
Altaria non sunt erigenda neq; permittenda in tẽplis, l. 3. d. 9. p. 11
Angeli siue boni, siue mali non sunt in rerũ natura, l. 2. d. 9. p. 1.
Angeli non sunt distributi per nouẽ ordines, & tres hierarchias, ibi.
Angeli non deputantur ad custodiã hominum, l. 2. d. 11. p. 1
Angeli non sunt colendi, & inuocãdi, ibi p. 11

An-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Angeli non offerunt orationes nostras Deo, ibidem.
Angelis nihil profuit aductus, passio, & mors Christi, l.3.d.3 par.5. ad primum argum.
Angeli boni continuo peccant, l.2. dist.7.p.1
Apostoli post susceptum Spiritum sanctum mortaliter peccauerunt & imperfectam doctrinam reliquerunt, l.3.d.23. p.5. Corol.2
Aquæ non sunt supra cœlos, l.2.dist. 14.p.2
Artium liberalium studium Christianis illicitum prologi. p.11

C.

CHristus est Deus, à seipso, neq; genitus ex substantia patris, l.1.dist.5.p.2
De Christo nihil est scriptum in veteri testamento. l.3.d.ib.p.2.in solutione argum.
Christus homo est filius Dei adoptiuus, l.3.dist.10.p.6.
Christus homo communi hominũ ignorantiæ subiectus, l.3.dist.14. p.9.ad 2. argum.
Christus homo non est simpliciter & absolute adorandus supremo cultu, ne creatura pro creatore colatur, l.3,d.9.p.5
Christum esse necessario orandũ & inuocandum est hæreticum. ibid.
Christus nil sibi meruit, l.3.dist. 18. p.2.&3
Christi mors nil nobis profuit l.3. d.19.p.1. Vide & d.21.p.2. contra Gnosticos & Caluinum in solutione argumenti.
Christi anima ipsa non descendit ad inferos, idest ad eam partem inferorum circa terræ centrum constitutam: in qua patrum animæ detinebantur vsque ad illius aduentum, neque ex eo loco illas eduxit, l.3.distin.22.p.2
Christus non surrexit clauso sepulchro, libr. 3. distinctio. 22. p. 5.
Christus non intrauit ad discipulos ianuis clausis, ibid.
Christus non reseruauit in carne sua cicatrices: neque cum eis veniet ad iudicium. Ibidem.

INDEX LIBRI PRIMI.

A.

ABstractum & cõcretum non differunt in diuinis, dist.27.p.3
Æquale quid significat, d.31.p.1.
Æqualitas diuinarum personarum, d.19.&.20
Appropriatum, & appropriabile, dist.3.p.5
Apparitiones Dei proportionantur fini.d.16.p.7
Apostolorũ morti affuit Christus, d.41.p.9
Argumenta apparentia quandoq; magis confundunt quã vera, d.20
Artes liberales prologi, p.11
Attributũ, d.8.de simplicitate, p.4.

B.

BOnum quid, dist,46.p.4
Bonum & malum quomodo opponuntur, d.8.de veritate p.4

C.

Caritas qua Deum diligimus nõ est Spiritus Sãctus, d.17.p.1
Caritatis augmentum & diminutio in ea.d.
Causa vniuersalis & particularis, d. 45.p.4. Causa immediata ibidem.
Causa prima potest per se quod cũ causa secũda, est de fide d.42.p.7
Certitudo triplex, distinct. 17.p.3.
Circumincessio. dist.19.
Cognitio Dei per gratiã perfectior quam per rationem naturalem, dist.3.p.3
Cognoscere per creaturas, & in eis differt, d.3.p.4
Columba in qua apparuit Spiritus Sanctus, dist.16.p.3.&5
Cõpositio quadruplex, d.8.de simplicitate, p.1
Concilia congregantur contra errores, d.11.p.1
Cõtradictoriæ repugnãtia, d.42.p.5
Creator & creans differunt, dist. 12. p.5.

D.

DAmnare si potest Deus, sine culpa. d.41.p.6
Deum esse per se notum & demonstrabile, distinctio. 2. p.1. &.3.
Deus quomodo vbique dist.37
Deus tripliciter cognoscibilis, per creaturas, dist.3.p.1
Deus genuit Deum, distinctio. 4. p.1
Deus quomodo supponit; ibi.
Deus est quicquid in Deo est, dist.8. de simplicitate.p.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus nomen multiplex, distin. 24. p.4
Deus & lapis non sunt duo, dist. 24. p.2
Deus non est in genere, distin. 8. p. vltima.
Dicere capitur tripliciter, distin. 32. p.2
Diligũt se pater & filius Spiritu sancto, d.32.p.4
Distinctius res significat, quam cognoscitur, distinctione. 22. p.4
Doctrina supernaturalis necessaria, in prologo, p.1
Dona Spiritus sancti cum dãtur, datur & ipse spiritus, d.14.p.3
Donum datio irredibilis, distin. 18. p.1
Donum est ipse Spiritus sanctus, ea. distinctio,

E.

Ecclesia iudicat de libris canonicis in prologo, p.5
Editio vulgata, p.7. prologi
Electio quid d.40.p.2.& distinct.1. p.2
Essentia diuina non generat, dist.5. p.1
Esse in loco diffinitiue, distinct.36. p.4
Esse rerum in Deo, d.36
Esse vnam personam in alia distinctio. 19
Exclusiua dictio in diuinis distinctio.21
Esse alicuius dicitur multipliciter, d.18.p.2

F.

Filius semper nascitur, & natus est, dist.9.p.3
Filij non possunt esse duo, distin.1. de Trinitate, p.3
Filium pater genuit necessitate, & volens, distinctione, 6. p. 2. &.3
Finis duplex, distinctio. 1. de frui p.5
Forte in scriptura libertatem denotat arbitrij, distinctione. 41. p.9
Fruitio quid, d.1
Frui si possumus vna persona sine alia, ibi. p.10
Frustra quando est aliquid, dist. 43. p.4

G

Generat nemo se, dist.4 p. 2. & dist.5.p.1
Generatio filij æterna, distinct.9. p.1
Generatio filij & processio Spiritus sancti differunt, d.13.p.3
Genitum & factum differunt, ibi. p.4
Generatio vnius quando corruptio alterius, distinctione. 17. p.3. in Coroll.

Gratiæ incertitudo, d.17.p.3
Gubernatio Dei per media creata, d.39.p.4

H.

Homo quare dicitur creatura mundi, d.3.p.4

I.

Idos, & ideæ, d.35
Identitas attributorum, d. 8. de simpli. p.4
Imago Trinitatis, distinctione. 3. p. 6
Imago, d.10.p.3.&.4.& dist.27.p.8 & d.28
Immediatio duplex, distinctio.45. p.4.
Immensitas Dei, d.37
Ingenitum, dist.13.p.4
Intellectus & sensus circa idem se confortant, distinctione. 16. p.7

L.

Libri canonici qui in prologo, p.4
Libri canonici multi periere, dist.41. p.9. de Salomone.
Linguarum peritia ad quæ vtilis, p.7. prologi.
Locus non est vltra vltimum cœlum, d.37.p.5

M

Malum, d.46
Mala permittens quando peccat, distinctione.40.p.10.
Mala permittit Deus ex eisque bona elicit, distinctione. 1. p. 6. de vti.
Mentiri non potest Deus, distinctione.42.p.4.& distinctione.8. de veritate.
Metaphora, distinctione. tertia p.5
Missio filij & Spiritus sancti duplex d.15
Missio visibilis Spiritus sancti non fuit in veteri testamento, dist.16. p.6
Missio, & Donatio si differunt, d.14 p.4
Mobile capitur dupliciter, d.8. deim mutabilitate, p.1
Mors est mutatio, ibi. p.2
Mutare naturas rerũ si potest Deus d.44 p.8

N.

Necessitatis ordo quadruplex, in Deo, d.19.p.3
Nemo nouit filium nisi pater, dist.20 p.2
Nominum diuinæ essentiæ triplex genus, distinctio.5.p.1
Nomina Dei in sex differentijs, d.22, p.2
Nomen tetragrammaton quare

Universidad de Deusto
Biblioteca

ineffabile.ibi.p.4
Nomē Dei ab omnibus linguis per quatuor literas,ibi.
Nomen Iesus, ibi. p.5
Nomina Dei ex tempore, distinc. 30.
Noster dicitur Spiritus sanctus, & non filius,d.18.p.4
Nostra non dicitur Deitas,ibi.
Notiones quinque, distinctio. 26. p.2
Numerales termini in diuinis, dist. 24

O.

OBiectū naturale sui intellectus est Deus, respectu aliorū est voluntarium, d.2.p.2
Ocham non fuit primus nominalium,dist.44.p.9
Obduratio,d.40.p.9
Occidense facit ex amore proprio, d.1.p.vltima
Omnipotentia Dei,d.42
Omnipotentia non potest communicari creaturæ,d.43.p.5
Origo & relatio quomodo differūt d.26.p.4

P.

PArticipare esse diuinum quid, d.8.p.5.de simplicitate.
Pater verbo creat & dicit omnia, d. 32.p.1
Physica quare non ars liberalis prologi,p.11
Personæ diffinitio,d.23. eius significatio,d. 25. Non dicitur vniuoce de Deo,& creaturis,ibi.
Personæ diuinę,per quid sunt personæ,d.26.p.3
Potentia actiua & passiua, dist. 42. p.2
Posse generare & creare non est idē d.7.p.3
Potentia generandi si est in filio, distinct.7.p.2
Potentia ad spirandum, d.11.p.2
Potentiæ obiectum, dist. 20. & 42. p.3
Potētia ordinaria,& absoluta,d.44. p.1
Prædestinatio,d.40.& 41
Prædestinatio aliquorum certa per Scripturam,d.41
Præscientia Dei nō imponit necessitatem.d.38
Principium transmutationis priuatio,distinctio.8. de simplicitate p.1
Principiare naturaliter & libere, d. 10.p.2
Principium,distinct.29.& dist.32. p.1
Principium vnum spiritus sancti sunt pater & filius,distinctio.12. p.1
Prioritas originis dist.19.p.3.& d. 27.p.3
Processio tēporalis Spūs sancti d.14
Productiones in Diuinis duæ, d. 2. de Trinitate,p.3
Proprium, & appropriatum, d.3. d.31.p.4
Proprietates in diuinis,d.26.p.2
Prouidentia Dei,d.39.&.d.35.p.1
Prudentiæ partes,d.39.p.3

Q.

QVid multipliciter quæritur, d.21 p.3
Quantitas molis & virtutis, d. 17.de augmento caritatis,p.1

R.

RElatio realis tria includit, d.31. p.3
Relatio significatur dupliciter, dist. 27.p.3
Relationes in diuinis quatuor, dist. 26.p.2
Reprobatio.d.40
Reuelari si potest alicui sua dānatio & reuelata quid facere debet, d. 48.p.5

S.

SAmuel si apparuit Sauli, d.41.p. 9.de Saule
Sanctificatio multipliciter dicitur, d.14.p.1
Sapiens non est pater sapientia genita,d.32.p.1
Scientia Dei,d.35
Scientia Dei quomodo causa rerū, d.38.p.1
Scientia visionis, d.39.p.2
Scriptura iudex mortuus, prologi. p.5
Scriptura ex reuelatione, prologi. p.6
Simile in diuinis quid significet, d. 31.p.1
Simplicitas Dei,d.8
Spiritus sanctus dicitur dupliciter, d.10.p.1.&d.26.p.6
Spiritum sanctū dari creaturę quid, d.14.p.3
Spiritus sanctus necessario spiratur, & libere,d.10.p.2
Spiritus sanctus non est similis Patri ex vi productionis ibi.p.3
Spiritus sanctus à Patre & Filio, d. 11.p.1
Spiritus si nō procederet à filio si ab eo distingueretur,d.11.p.3
Spirator, & spirans differunt, d.12. p.3
Spiritus duplex,d.18.p.4
Substantiæ duplex proprietas, d.8. p.vltimā.

T.

THeologia est scientia prologi, p.12
Translatio ex similitudine,d.3.p.5.
Translatio nominū ad diuina, d. 34
Trinitas Dei,d.2
Trinitas quib⁹ modis insinuata, ibi. p.5

V.

VErbalia in or quid dicunt, dist. 12.p.5

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verbum triplex, distinct.27.p.1.de verbo
Verbum diuinum, ibi.p.2
Verbi & filij differentia, ibi.p.4
Veritas Dei, d.8
Vestigium Trinitatis, d.3.p.5
Viuere coram Deo sonat in bonũ, d.41.p.9
Vita quomodo omnia in Deo, dist. 36.p.7
Vnitas Dei, d.2
Voluntas diuina semper recta, & semper in actu, d.10.p.4
Voluntas Dei signi, & beneplaciti, d.45.p.6
Voluntas antecedens & consequẽs, d.46.p.1
Voluntas Dei semper impletur, distinct.47
Voluntas antecedens, & accedens, dist.6.p.4
Voluntati Dei quomodo tenemur esse conformes, d.48
Voluntas Dei regula suarum actionum, d.43.p.2
Voluntas si attingit effectum immediatius quã intellectus, d.45.p.5
Vti & vsus quid, d.1
Vsus præcedit electionem, & sequitur, ibi.p.2

INDEX LIBRI SECVNDI.

A.

Acceptio personarum non est in gratuitis, d.28.p.4
Actus meritorius principalius à gratia, distinct.26.p.4
Actus humanus quis, d.38.p.1
Actus indifferens, d.40.p.4
Actus interior & exterior, vnus, d. 42.p.1
Adam qua hora peccauit, distinct. 22.p.5
Adam stante alia mulier crearetur, ibi.p.4
Adam habuit fidem, d.23.p.10
Adam non præsciuit suum casum, ibi.p.12
Adam habuit gratiam ante lapsum, d.29.p.1
Adam habuit dona, quæ non habẽt posteri, ibi.p.5
Adæ scientia, d.23
Adæ & Euæ peccatum, d.22
Æternitas propria Dei, d.2.p.4
Æternum pro in longum tempus, d.19.p.9
Æuum quæ mensura, ibidem
Agens præstantius passo, d.25.p.3
Amor naturalis ipsa potentia, dist. 3.p.16.fundatur in vnitate, ibidẽ
Amor liber seu electiuus, ibi.p.17
Amor animæ pes, d.38.p.4
Aues cæli dicuntur dæmones, dist. 6.p.4

Angelus.

Angelus quando & vbi creatus, d.2. p.1.&2
Quomodo in eo est, vel nõ est compositio, d.3
Sunt plures in eadem specie, distin. 3.p.4
Eius definitio, ibi.p.6
Angeli cognitio, ea.d.3
Non habet notitiam intuitiuã Dei ex naturalibus, ibi.p.7
Habuit speciẽ diuinæ essentiæ.p.8
Habet concreatas species, p.12
Habet intellectum agentem & possibilem, p.14. proficiunt in cognitione, ibi.
Angelorum dilectio, dist.3.p.16.& deinceps
Angelus non est creatus malus, dist. 4.p.1
Si creatus in gratia, ibi.p.3
Non potuit ei suus casus reuelari, ibi.p.6
Angelus habuit præceptum, distin. 5.p.4
In eis meritũ præcesserit præmiũ, p.6
Mora suæ viæ non instantanea, ibidem.
Post plures actus adeptus beatitudinem.p.8
Quomodo appetierit æqualitatem Dei, p.10
Potuit peccare in primo instanti, p.11
Angeli plures permanserunt, quam peccauerunt, & de quolibet ordine ceciderunt, d.6.p.1.&2
Nomina Cherubim & Seraphim non sunt in dæmonibus, ibidem
Lucifer de quo ordine, ibi.p.3
Qui ceciderunt in quo loco sunt, ibi.p.4
Boni suam gloriam, & mali pœnã semper secum portant, ibi.
Lucifer tẽtauit Adam & Christum, p.5
Angelus non adhæret immobiliter, d.7.p.3
Non potest transmutare creaturas ad nutum, neque mouere nisi secundum virtutem limitatam, ibi. p.8.&9
Angeli mali non faciunt miracula propriè, p.10
Angeli si sunt corporei, & quid possunt in corporibus assumptis, d.8
Non cognoscunt secreta cordium, possent tamen cognoscere, si non impedirentur, atque etiam secreta gratiæ, d.8.p.9
Angelorum ordines nouem, & vnde ipsorum distinctio, d.9
Angeli habent nomina, ead.d.p.11.
Angeli sibi loquuntur, d.10.p.5
Angeli custodiunt homines.d.11
Angelus ligat alium, distinct.10.p. 10.argu.3
Animã nostrã nõ cognoscimus per essen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

essentiam, distinct.3.p.11
Animas rationales diuidebant Platonici tribifariam, d.6.p.3
Anima rationalis non ex Dei substantia, d.17.p.1
Anima creatur, non ante corpus, ibi. p.2.&.4
Differt ab Angelo, ibi.p.8
Quomodo est vbi amat non minus quam, vbi animat, ibi.p.7
Animæ rationales non sunt æquales, d.32.p.4
Anima sensitiua si est à Deo immediatè, d.18.p.7
Animale capitur dupliciter, distin. 19.p.5
Aquæ quomodo congregatæ, dist. 14.p.8
Arbitrium liberum vnde dictum, & ea quæ ad ipsum pertinent, d. 24.&.25
Assumptio quid, d.8.p.2.in sol.2
Astronomia reprobata in his, quæ subsunt libero arbitrio, d.7.p.13
Auxilium Dei generale, & speciale, d.28.p.1

B.

Benedictio quid, d.15.p.2.&.7
Bissextilis annus quare dictus, d.14.p.12
Bonitas quadruplex, d.7.p.4
Bonum & malum quomodo opponuntur, d.34.p.2

C.

Caro pro corruptione carnis, d. 1.p.1
Causalitas trium personarũ, d.1.p.2
Cælum empyreum quare dictum, licet influit in inferiora, d.2.p.3
Cæli incorruptibiles, ibi.p.4
Cæli quando creati, d.14
Cælum Trinitatis, d.2.p.2.&.d.14 p.3
Cæli non sunt animati. p.4. neque ab intelligentijs mouentur, p.6
Cælum dicitur tripliciter. ea. d.14. p.3.&.p.4.ad.2
Circũstãtia finis & obiecti, d.38 p1.
Si ab ea sola bonitas actuum, dist.42 p.1
Cognitio distincta quid, d.3.p.8.fit per assimilationem.p.12
Cognitio matutina & vespertina, d. 3.p.15
Cognitio intellect⁹ & rationis quo differunt, d.5.p.3. in argumento contra primam
Cognitio per discursum quid, d.5. p.8.in sol.argu.
Cõfirmatio vnde prouenit, d.7.p.1
Conceptus quidditatiuus & qualitatiuus, d.3.p.13.ad primum
Conscientia quid, d.39
Consensus verus & interpretatiu⁹, d.24.p.7
Conseruatio, si idem, quod creatio, d.1.p.6
Corpus Adæ quomodo ex limo, d. 17.p.9
Creare quid dicat, d.1.p.3
Ponit mutationem in creatura, ibi. p.4
Creatio actio, & passio quid, p.5

Creatio vt est mutatio & relatio, ibidem
Creaturæ trifariam diuiduntur, dist. 1.p.9
Creauit Deus omnia simul, quomodo intelligitur, d.2.p.2
Creatura non potest fieri per naturam impeccabilis, d.23.p.3
Curiositas quid, d.22.p.9

D.

Dæmones habent prælationes, d.6.p.6
Dæmones triplici acumine vigent, d.7.p.14
Dæmon victus, si tentat amplius, d.6.p.7
Dãnati non possunt pœnitere, d.7. p. quæ bona possunt operari.p.4
Delectatio morosa, d.24.p.7
Delectatio venerea in quo statu maior, d.20. p.2.si maior in sobrio. ibi.
Deus sæculi quomodo diabolus, d. 11.p.1
Deus quomodo causat diuersa, ibi.
Deus num est autor mali.d.4.p.1
Deus non fecit differentiam in Angelis, priusquam ipsi facerent inter se, d.4.p.3
Dilectio naturalis magis ad Deum, quam ad se, dist.3.p.19.& manet in dæmonibus
Dilectionem naturalem si facit magis vnitas, an bonitas, ibi in solutione argumenti.
Differentiam specificam non facit esse à Deo, vel per generationem, distinct.3.p.14

E.

Ecclesiæ determinationes contra errores, d.2.p.1
Ecclesia nõ errat solennizando sanctos, d.3.p.5.in fine
Eclipsis in passione Christi, distin. 13.p.4
Educi de potentia materiæ quid, d. 17.p.4.&.d.18.ad finem
Electionem præcedit consultatio, d.3.p.17
Erasmus falsus fuit in libro Augustini, d.14.p.4.ad.2
Esse à Deo immediate, vel per creationem, d.3.p.14
Eua quare formata de costa, d.18.p. 3.&.d.20.p.3
Exemplar, & exemplum, d.16.p.1

F.

Facere quod in se est, distinct.22. ad finem
Fatum, d.1.p.1
Festiuitatum signa sumpsit Ecclesia à sole quare, d.14.p.12
Filij in statu innocentiæ, si nascerentur confirmati, d.20.p.9
Haberent membra infantilia, & acquirerent scientiam, ea.d
Filij naturales Adæ qui, distinctio. 3.p.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Filius quomodo portat iniquitatẽ patris, d.33.p.1
Finis diuinæ actionis ipse Deus, d. 1.p.10
Finis creaturæ corporalis homo, ibi. p.11
Finis hominis Deus supernaturaliter adipiscendus, ibi.p.12
Finis principalis voluntatis, distin. 38.p.2
Fomes quid, dist.30.p.9

G.

GRatia non destruit naturam, sed perficit, dist.5.p.8.in primo argumento
Gratia quotuplex, dist.4.p.3.& distinct.26
Gratia & caritas idem, d.26.p.5
Gratia est vt sessor ad equũ, ibi.p.6
Gratia principaliter ad meritũ quã voluntas, d.27.p.2
Gratiam primam nullus meretur, d.28.p.3
Gratia si habet ex natura facere gratum, d.29.p.3
Sine gratia potest homo in multa opera moralia, & vitare nouum peccatum pro aliquo tempore, distinct.28.p.5.&.6

H.

HAbitus non necessitat potentiam, d.7.p.3
Habitus quomodo corrumpitur, distinct.35.p.3
Hæreditarium ius, d.20.p.8
Homo non fuit factus propter Angelorum ruinam, dist.2.p.1.& distin.9.p.7
Homines si saluabuntur plures quã Angeli, ibidem
Homines saluantur plures post peccatum, d.20.p.10
Homo interior & exterior, dist.24. p.4
Homo quomodo vulneratus in naturalibus, d.30.p.9
Homicida casualis, si semper est irregularis, d.22.p.9

I.

IGnorantia qtuotuplex, & quæ excusat, d.22.p.8
Ignorantiam vincere quando dicimur, ibi.p.11
Illabi animabus proprium Dei, distin.8.p.6
Illuminatio quid, d.10.p.6
Imago quid, d.16.differt à similitudine, ea.d.p.4
Immittere cogitationes quomodo potest dæmon, d.8.p.7
Immortalitas status innocentiæ, distin.19.p.6
Incantatio, d.7.p.13.& quare in mulieribus abundat
Indiuiduatio non est à materia, dist. 3.p.4
Indiuidua spiritualia si plura quam corporalia ibi.p.5.&.d.9.ad finẽ.

Induci, mutari, & cogi differunt, distinct.25.p.4
Infideles non peccant in omni opere, d.41.p.4
Innouare, d.1.p.3
Intellectus agens quare ponitur, distinct.3.p.15
Intelligibile tripliciter in intellectu, d.10.p.10
Intentio quid, distinct.13.p.3.& distinct.38.p.4
Iustitia publica quid, distinct.7.propos.12
Iustitia originalis, d.30
Iustitiam originalem si haberent protinus nati in statu innocentiæ, distinct.20.p.8

L.

LIbertas non est posse peccare, distinct.25.p.2
Ligatio diaboli, d.6.p.5
Lux est qualitas, & si est de essentia coloris, d.13.p.2
Lux & lumen differunt, ibi.p.3.& d.14.p.11

M.

MAteria corporalis si est eadem, d.12.p.1
Materiæ multiplicatio, d.18.p.6
Medium duplex, quo & quod, dist. 2.p.3
Mensis primus quis, distinct.14. p.10
Meritum de condigno, & congruo, distinct.27
Meritum est satisfactorium, distin. 36.p.1
Meretur plus vnus actus intensus, quam plures remissi, dist.5.p.8. in coroll.
Miracula vera differunt à falsis, distinct.7.p.12. vnde dicta. p.10.à solo Deo factibilia, ibi.
Missio Angelorum, d.10
Monomachia victus non potest bellare, d.6.p.7
Monstra vnde fiant, d.7.p.10
Mors quid, d.19.p.1
Motus Angelorum & animarum, d.10.p.4
Motus primi, d.24.p.7
Mundus si fuisset ab æterno non esset æternus sicut Deus, d.1.p.8
Mundum adiectiuè quid significat, d.14.p.4
Mutatio triplex, distinct.1.p.4

N.

In puris Naturalibus esse quid, distinct.28.p.1
Negligentia in quo differt ab omissione, d.24.ad finem.
Notitia intuitiua quid, d.3.p.7.paritur ab obiecto & potentia, ibi. propo.14.generatur priusquam species, ibi.
Numerus si extra animam, distinct. 3.p.13.ad primum. Quomodo si comparantur species, ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

O.

OBediendum potestati, dist. 44 p. 5
Obiectū naturale diuini intellectus est sua essentia, d. 3. p. 7. respectu nostri est voluntarium, ibi.
Obiectum adæquatum intellectus Angeli ens in quantū ens, d. 8. p. 9
Obliuio non cadit in dęmonibus, d. 7. p. 14
Obliuio æquiualet ignorātiæ, d. 22. ad finem
Obstinatio vnde prouenit, dist. 7. p. 3
Obstinatis non aufert Deus auxiliū generale, ibi. p. 6. ad. 1
Odium Dei intrinsecè malum, dist. 7. p. 3. illum Deus causare nō potest, ibi
Omissio quid, d. 35. p. 1

P.

PAradisus terrestris quid, & vbi fuit, d. 17. p. 10
Paruuli cum solo originali decedentes vbi erunt post iudicium, d. 33. p. 8
Passiones animi quatuor, dist. 22. p. 6
Peccato superbiæ concatenantur alia, d. 5. p. 9
Peccatum primum Adæ, si potuit esse veniale, d. 21. p. 7
Peccatū mortale non fit quod erat veniale propter personæ dignitatem, ibi.
Peccatum Adæ, & Euæ quale, distin. 22
Peccatum ex ignorantia, passione & malitia, d. 22. p. 6
Peccatum potest esse sine motu sensualitatis, d. 24. p. 6
Peccatum non est propriè in sensualitate, ibi. p. 7
Peccatum originale quid, d. 30. quomodo transfunditur. dist. 31. quomodo remittitur. distinct. 32. est vnum. distinct. 33. p. 5. eius pœna. p. 6
Peccatum actuale vnde habet originem, d. 34. eius definitio. d. 35. p. 1. eius distinctio. p. 3
Peccatum pœna peccati, d. 36
Peccata omnia si potest homo vitare, distinct. 28. p. 6. & distinct. 36. p. 6
Peccato transeunte, ex quo dicitur homo peccator, d. 42. p. 3
Peccata dicuntur auersiones in scriptura, ibi
Peccata distinguuntur, ibi. p. 4
Peccatum in Spiritum sanctum, distin. 43
Peccatum ad mortem, ibi. p. 4
Pœna quid, d. 35. p. 6
Pœna damni & sensus, distinct. 33. p. 6
Perplexitas nō est ex lege Dei, sed ex propria culpa, d. 39. p. 5
Potentia receptiua & capacitas idē. d. 3. p. 4
Potentia, & essentia creaturæ si est idem, d. 10. p. 4. & d. 26. p. 6
Potentia passiua triplex, distinc. 1. p. 12
Potentia motiua angeli si distincta ab eius voluntate, d. 10. p. 4
Portio superior & inferior dist. 24. p. 2
Si in portione superiori est peccatū sine motu sensualitatis, distin. 24 p. 6
Potestas peccādi & præsidendi quo modo à Deo, dist. 44
Principium effectiuum vnum, d. 1. p. 1

R.

RAptus virtute creata non est ad mere intellectualia, dist. 11. p. 7
Ratio seminalis, d. 18. p. 5
Reuelatus Petro suus casus & pœnitentia d. 4. p. 6

S.

SCientia Adæ quæ d. 23. p. 6
Scintilla rationis, d. 39
Semen quomodo superfluum alimenti, d. 20. p. 5
Sensualitas quid, & vbi ponitur, d. 24. p. 3
Similitudo Dei quomodo potest ap peti, d. 5. p. 10. & d. 22. p. 2
Sortilegij pœna, d. 7. p. 13
Species quid est, d. 3. p. 12. & est' po nendæ cōtra multos, ibi. Facit obiectum actu intelligibile, ibi. p. 11
Infusa perfectior acquisita, p. 14.
Studiositas, d. 22. p. 9. ad primum.
Superbia est appetere excellentiam non habitam, & nimio amore diligere iam habitam, d. 22. p. 2
Synteresis, d. 39

T.

TActus probat veritatem carnis, d. 8. p. 2. ad. 3
Tentatio duplex: non semper est peccatū: d. 21. non est appetenda. 23. p. 2

V.

VEnialis & mortalis differentia d. 42. p. 6
Veniale in quo sensu dixit Bona. quod non offendit Deum, ibi.
Veniale improportionabiliter excedit̄ à mortali, ibi. p. 8
Venialiter peccans facit contra legem & non contra finem legis, d. 36. p. 6
Veniale dicitur tripliciter, dist. 43. p. 6
Vermis conscientiæ, d. 33. p. 6
Violentum quid, d. 25. p. 4
Virginitas non foret in conceptu cū pore naturę integræ, d. 20. p. 2. in illo statu non præferretur matrimonio, p. 5
Vitiorum tria genera, dist. 14. p. 4. in fol. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vita quid, eius operationes, dist. 19. p.1
Vnitas numerica maior, distinct. 3. p.16.
Voluntas capitur tripliciter, dist. 38. p.1. Non est totalis causa sui actus distinctio. 37. p. 2. Concordans appetitui sensitiuo si est per actũ liberum, distinctione. 24. p.7. in solutio. argumẽti.
Vsus rationis quid distinctione. 26. p.2. dub.2. Ad quid tenetur perueniens ad talem vsum, ibi, dub. primo.
Vxor debet sequi virum, distin. 20. p.3
Vxores haberent omnes viri in statu innocentiæ, ibi. p.5

INDEX LIBRI TERTII.

A.

Accidens quinque modis corrumpitur, d. 31. p.1
Actiones quomodo sint positorum, distinctio. 19. p.7. in solutione, 2
Actus Caritatis posterior fide, & spe, sed perfectior, distinct. 27. p.3
Actus moralis quando sub duabus speciebus, distinctione. 40. p. 55
Adoptare translatum à juristis, d. 10 p. 2
Adoptiuus filius si Christus, ibi. p.6
Adoptiuus si præscitus in gratia, & prædestinatus in mortali, p. 4. & 5
Adoptionis nostræ Christus est causa, ibi. p.7
Adoratio triplex, d. 9. p. 1. Non dicitur vniuoce sed analogicè
Adoranda non est hostia subconditione neq; Papa, d. 24. p. 12. quia adoratio conditionalis minor est quam absoluta.
Adoratio non requirit certum locum, d. 9. p. 11
Adoratio agnorum, ibi, p. 10
Ætates mundi, d. 40. p. 19
Agentia naturalia determinata ad vnum, d. 33. p. 4
Affectio iustitiæ & cõmodi, d. 26. p. 4
Amicabilia ad alterum, d. 29. p. 4.
Amor, amicitia, dilectio pro eodẽ, d. 27. p. 2
Amor quæcumq; inclinatio, ibi,
Amor passio, & quomodo transformat amantem in amatum, ibi.
Anathema, d. 40. p. 33
Annatæ, ibi. p. 36
Angeli si redẽpti p Christũ, d. 3. p. 5

Animæ sanctorum quando fiũt impassibiles, d. 18. p. 2
Anima Christi nunquam separata á Diuinitate, distinctione. 21, p. 2
Animas purgatorij si liberauit Christus in die suæ mortis, distin. 22. p. 3
Animæ apparẽt in corporibus phãtasticis, d. 18. p. 2
Angelos illuminat Christus, dis. 22. p. 2
Annuntiare ventura proprium Dei d. 24. p. 1
Appellatio de iure gentium, dis. 4. p. 35
Apostoli si fidem amiserunt, distinctione. 23. p. 5. Corolla. 1. & dist. 24. p. 1
Apostoli confitmati, d. 3. p. 16. & 17. eorũ morti affluit Christus, d. 23 p. 5. Corol. 2
Apostoli sciuerũt omnia credibilia explicite, quæ creduntur in ecclesia, d. 25. p. 15
Apostolis conueniebant tria, d. 34. p. 8
Apostoli condiderunt Symbolum, d. 25. p. 18
Argumentum aliter se habet in logica aliter in Theologia, dist. 23. p. 10
Argumentum ab autoritate negatiue valet in moralibus, distin. 25. p. 8
Argumentum de maiori ad minus, quando non valet, d. 4. p. 10
Articulus quid d 25. p. 18
Articuli fidei non augentur, ibi.
Articuli vt credantur egent auxilio speciali, distinct. 23. p. 3. & dist. 25 p. 10
Ascensio Christi ad quem locum, d. 22. p. 18
Assumpsit verbum corpus & animam, & corpus mediante anima, d. 2. 1. & 3
Autoritas eadem de Christo, & ecclesia, & de Christo secundum diuersas naturas, distinctione. 16. p. 3
Auxilium speciale ad omnes articulos, d. 25. p. 10

B.

Baptismus ex metu quare tenet, d. 25. p. 7
Bellare licet Christianis, distin. 37. p. 37
Bis quid dicat, d. 8. p. 7
Bonum maius ordinatur ad minus, d. 29. p. 3
Bonitas, & vnitas ad dilectionem, d. 29. p. 4

C.

Caritas virtus Theologica, d. 25 p. 1. & eius acceptiones, p. 2
Eius modus in diligendo Deum. distinctione. 27 p. 5. in diligendo Deum, p. 6
Caritas comparatur luci. d. 23. p. 7.

Caritate sunt diligenda quatuor, d. 28. p.1. Si est hominis ad seipsum p.2. Si creaturæ irrationales diliguntur ex caritate, ibi.
Caritatis ordo, d.29. maior & minor penes quid ibi. p.2. attendit bonitatem & vnitatem, p.4
Caritatis tres gradus, d.29. p.10
Caritas cum inimicis, d.30
Caritas viæ per quodlibet mortale amittitur, d.31. p.1. & 2
Caritas & culpa non repugnant formaliter, ibi.
Caritas perficitur ex præsentia obiecti, ibi. p.7. Et non perficitur in patria ex augmento habitus.
Caritatis ordo in patria, alius quam in via ibi, p.10
Caritas forma virtutum, d.23. p.4
Caritas differt à fide & spe. d.23. p.19
Caro Christi quomodo in patribus d.3. p.1. & 2
Carthusiensis quando tenetur comedere carnes, d.40. p.36.
Certitudo quotuplex: in habitu à quo sit attendenda, d.24. p.13.
Castitatis votum in principibus dispensabile, d.29. p.5
Christus in quo sensu missus ad oues Israel. d.20. p.3
Christus conceptus de Spiritu sancto, d.4. p.1
Christus est aliquid, d.6. p.3. Si eius persona est composita, ibi, p.2.
Christus si veniret Adam non peccante, d.7. p.7
Christus si creatura, dist.11
Christus non incepit esse, dist.12. p.2
Christus impeccabilis non ex vi vnionis, ibi. p.3. & 4
Christus caput angelorum, dist.13. p.5
Christus vsus dono linguarum, ibi. p.6
Christus viator & beatus, distin.14 p.2. Quomodo cognoscebat in genere proprio, p.6. Si habuit scientiam acquisitam, p.9. In quo sensu ignorauit diem iudicij, ibi. eius anima non fuit omnipotens, p.10
Christus quos defectus assumpsit, d.15. p.3. Quomodo potuit pati beatus, ibi. p.6
Christus suscepit necessitatem patiendi & moriendi. d.16. p.1. Eius corpus quomodo animale, ibi.
Suscepit aliquid de omni statu, p.2 Habuit præceptum moriendi, eius mortis quæ causa, p.3. Si per voluntatem suam separauit animam à corpore, p.4. eius dolores quanti, p.5
Christus duas habuit voluntates, distinct.17
Christus quid sibi, & nobis & à quo tempore meruit, dist.18
Christi anima quando impassibilis p.2. In omni actu meruit, neque potuit non mereri, p.5
Christi merita nobis applicantur, d.19
Christus meruit nobis auxilia præcedentia fidem, & ipsam fidem contra Driedonem, distinct. 19. p.5
Christi meritum, & satisfactio quo modo valoris infiniti, distinct. 19. p.7
Christi nomina vndecim, ibi. p.10.
Christus mortuus propter iustitiam dist.16. p.3. & dist.19 p.1. & d.20. p.2
Christus traditus à diuersis, distinctio.20. p.4 Fuit occisus per Gentiles, p.5. Si Iudæi cognouerunt esse Messiam, p.6
Christus vere mortuus, distinct.21. p.1. Quomodo à patre derelictus p.2
Christi corpus nunquam corrumperetur, ibi. p.3.
Christus in triduo non fuit homo, d.22. p.1
Christi anima verè & realiter descendit ad inferos, p.2. & 3. Quãdo surrexit ibi. p. 5. eius resurrectio quibus probatur argumentis, ibi.
Chirographum Decreti, distin. 19. p.8
Comparatiuè res alba, quandoque vocatur nigra, distinctione. 29. p.10
Comprehendere capitur tripliciter d.14. p.2
Concilium vniuersale repræsentat ecclesiam, distinct. 25. p.22. non potest errare in fide, neq; congregari sine Papa, ibi.
Concilium prouinciale potest errare ibidem.
Concurrere effectiuè, distin.13. p.5. in Coroll.
Contumax quis distinctione. 40. p. 34
Contumelia, & cõuitium quid, ibi. p. 32
Corruptio corporis ex originali, d.21. p.3
Credendi actus à quo causatur, d.25. p.9
Credere sicut oportet, distinct. 23. p.3
Credere Deo, & in Deum differunt ibi. p.11
Credibilia quomodo distinxit Augustinus, distinctione. 24. p. 3.
Credere quæ sufficiebat ante Christi aduentum, distinctione. 25. p. 13
Credibilia distinxit Scotus tripliciter, d.31. p.6
Credere in ecclesiam, distinctio. 23. p.11
Credere plura explicite tenentur maiores, dist.25. p.15
Credere in quibus casibus obligat, ibi. p.19
Confirmatio viæ & patriæ si differunt, dist.3. p.14
Confirmatio si constitit confirmatis, p.15
Confirmatio vnde prouenit, dist.3. p.14
Crux prohibita sculpi in terra, d.9. p.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

p.8
Christi triduo superuiuebant, d.16.p.4

D.

Decalogi primum mandatum explicatur, distinct. 27.p.8. &.9
Decalogi præcepta quomodo in tabulis distincta, dist.40.p.56. quæ dispensabilia, p.59. obligant Christianos, p.60. non sunt impossibilia.p.61
Decimæ, d.37.p.45
Decimatus Leui, & non Christus, d.3.p.2
Decimatio Moralis & ceremonialis ibidem.
Dæmones si habent fidem, dist.23. p.9
Deus quod potest cum causa secunda potest se solo.
Deus quomodo diligit creaturas, d.32
Diabolus minoris potestatis post Christi mortem, d.19.p.8
Diligere Deum super omnia, & ex toto corde non omnino idē, d.27 p.9
Diligere Deum & proximum eodē actu.d.29.p.2
Dispensare quid distinctione. 40. p.59
Dolor Christi non excesit pœnas inferni neque pœnas omnium sanctorum simul sumptas, Dominium naturale.d.40.p.35. in argumento.
Dona Spiritus sancti.d. 34
Dotes corporis glorioſi, dist. 16.p.2. eas non habuit Christus viator.
Dulcedo deuotionis quandoque ex minori amore, distinctione. 29. p.2

E.

Ebrius duplicem pœnam meretur, d.40.p.61
Ecclesiæ ad quam veneris te conforma, d.40.p.26
Ecclesiæ fides non potest in vno manere, d.23.p.5.coroll.1
Ecclesia habet præceptum prædicandi Euangelium in toto orbe, d.25.p.5
Ecclesiæ vnitas ab vnitate fidei, ibi. p.13.& 20
Ecclesiæ acceptiones: & à quo incepit, ibi.
Ecclesiæ caput Christus, ibi.p.21
Ecclesiam repræsentat Concilium Vniuersale, ibi.p.21
Ecclesia non est corpus inuisibile, p.23
Epicheia quid distinctione. 40. p. 69
Episcopatum non acceptat monachus sine licentia, d.37.p.12.
Episcopus quam scientiam habere debet, d.25.p.15
Error pertinax, d.23.p.5
Esse in Christo quot d.7.p.4
Essentia diuina si potuit incarnari, d.5.p.6
Essentia diuina conceditur incarnata sed non nata.d.8.p.2
Euangelium lex libertatis, dist.40. p.62
Euidens est credendum esse fidei nostræ, d.24.p.3
Experientia quomodo fit, dist. 14. p.9
Extensio per maioritatem rationis in quibus non fit, d.4.p.10.

F.

Felicitas in operatione secundū virtutem, d.23.p.6
Festa Christianorum quæ respondent festis Iudæorum, distin. 37. p.21
Festus dies qua hora incipit, ibidē. p.26
Fidei acceptiones, d.23.p.1
Fidei habitus necessarius, ibidem. p.2
Fides infusa non potest demonstrari, ibi.p.3
Fidem suam videt quis quomodo intelligatur, ibi.
Fidem veram habent mali Christiani.ibi,p 5
Fides non amittitur nisi animo discredatur, ibi.p.5.in coroll.2
Fides informis vera virtus, dist. 23. p.6. Est donum Dei.& eadem numero cum formata ibi.p.7.comparatur luci, ibi.Eius subiectum est intellectus, p.8. Et si practicus, an speculatiuus est visio intellectualis.
Fidei descriptio, d.23.p.10. explicatur data à Paulo.
Fides infusa quomodo non exit in actum sine acquisita, distinct.24. p.2
Fides & scientia de eodem repugnant, ibi.p.3
Fide quomodo mundantur corda, d.24.p.4
Fidei duplex obiectum, ibi. p.6. differt infusa ab acquisita, p.9.coroll.2
Immediate inclinat in omnes articulos, p.9
Fides aut scientia quæ certior, d.24. p.13
Fidei actus in præcepto, d.25.p.1
Fides vita æterna, ibi.
Fidei confessio necessaria, distin.25 p.11
Fides semper vna, d.25.p.12. & d.23 p.7
Fides compatitur aliquam dubitationem, d.25 p.13
Fides Christi explicita si necessaria ad iustificationem, & saluationē, p.16.& 17
Fides euacuabitur in patria, dist.31. p.6
Fides facit tria, d.24.p.3
Fieri apud Scotū quid dicat, d.7.p.3
Fieri res in scriptura dicitur quando innotescit, d.7.p.6. Et d. 14. p.9
Filiatio prior in natura intellectuali

Universidad de Deusto

d.4.p.1
Filiatio in Christo duplex, distin.8. p.4
Filius in quibus obligatur, patri distinct.40.p.27
Finis præcepti non cadit sub præcepto, d.40.p.22
Fomes ligatur tripliciter, d.3.p.10.
Forte in Scriptura designat libertatem arbitrij, d.25.p.3
Fur an licitè occidatur, d.40.p.33.in argumento.
Furti species ibi.in.7.præcepto.
Futura certitudinaliter prædicere proprium Dei, d.24.p.1

G.

GEneratio Corporis Christi in instanti, d.2.p.1
Generationis motus, ibi.
Gentiles Christum crucifixerunt, dist.20.p.3
Gratia Christi summa, dis.13.p.3
Gratię vltimus effectus, ibi.
Gratiæ plenitudo aliter in Christo, quam in sanctis ibi.
Gratia capitis quę d.13.p.4
Gratia gratis data quid dist.34.p.7.
Eius diuisio ibi, p.8. omnes fuere in Christo, d.13.p.6
Gratia summa quòd Deus sit homo d.18.p.1
Gratia vnionis quid distinctione.2. p.5
Gratia potest infundi naturæ sine suppositio ibi. p.4

H.

HAbitus necessarius quo admodum & substantiam actus, d.23.p.3
Habitus fidei acquisitæ generatur ab actibus infusæ, ibi.p.12
Habituum distinctio per quę obiecta, d.24.p.9.cor.2
Habitus fidei augetur, ibi. p.10. & per quos actus, p.11
Habitus fidei infusus inclinat abstrahendo à significato téporis, d.25. p.12
Habitus infusus facit duo, dist.24. p.11
Habitus non est grauior actibus à quibus generatur, d.40.p.6
Helias apparuit cum Moyse, dis.18. p.2
Hęresis species infidelitatis, dist.23. p.5
Hæretici non habēt fidem infusam. ibi.
Hæreticorum etiam verba vitanda. d.4.p.4.& d.11.p.2
Homo quomodo prædicatur de Christo, d.7.p.3
Homo factus est Deus in quo sensu conceditur à Scoto, ibid. Quomodo supponit, p Christo, ibi. p.1
Homo quare reparatus & non angelus, d.20.p.3
Homicidium illicitū, d.40.in quinto præcepto.
Hyperbolicè loquitur scriptura, distinct.29.p.4

Hypocrita quis, d.40.p.54
Humilitas si differt à timore filiali, d.34.p.4
Humilitas quæ virtus, distinct.36. p.26.&.28

I.

IDiomatum communicatio, dist. 8.p.1.&.d.11.p.2
Ignorantia an detur de Christo, hodie inuincibilis, d.25.p.16
Ignorare sine culpa non potest hodie quis articulos fidei ea. distinct. p.19
Imaginum vsus quis incepit, dist.9. p.7
Imagines quas prohibuit Concilium Elibertinum quæ erant, distin. 9.p.8
Incarnari potuit quælibet persona, distin.1.p.8
Incarnatio possibilis & eius modus, dist.1, quid dicat.p.4.&.d.5.p.5. & dist.11.p.2
Incarnationem fecerunt tres personæ, d.1.p.9
Incipere secundum Scotum quid dicit, d.12.p.2
Inclinatio naturalis non distinguitur à re cuius est, distinct.17.p.1. &.d.27.p.2
Inferni quatuor receptacula, distin. 22.p.3
Infideles non sunt cogendi ad fidē, d.25.p.7.&.8
Qua prædicatione audita tenebuntur credere, ibi.p.6
Inimicum aut amicū diligere quòd magis meritorium, d.30.p.5
Inimicos tenemur diligere, ea, d.
Intellectus donum Spiritus sancti quid, d.35.p.2
Intellectus practicus nō est circa verum simpliciter, d.36.p.3
Ioannes Baptista si dubitauit, dist. 25.p.13
Iob quis fuit, d.25.p.15
Iudas si se occidit, d.40.p.34
Iudex tenetur iudicare secundum probata, distinct.40.p.33.distin. 24.p.3
Iudici licet non sit euidens delictū, est tamen euidens quòd tenetur hunc punire, d.24.p.3
Iudęi crucifixerunt Christum, dist. 20.p.5
Iudæi si cognouerunt Christum, d. 20.p.6
Iuramenta ciuitatis quomodo ligāt posteros, d.40.p.30
Iuramentum quotuplex, p.26
Iurare non acceptare episcopatum si obligat, p.29
Iustificatio effectus fidei, d.24.p.4
Iustificatio nostra attribuitur Christi resurrectioni, d.22.p.6
Iustitiæ nostræ quomodo immundæ, d.29.p.10

L.

LAtria quid, d.9.p.1.ad eius actū concurrunt tria, d.40.p.23

Universidad de Deusto
Biblioteca

Legislator Christus, distinct.40. propos.60
Lex quadruplex eadem distin.ante p.56
Liber vitæ,d.29.p.4.in solutione argumenti,& dist.31.p.4
Lex comparata Euangelio non glorificatur,dist.29.p.10
Lumen gloriæ quando repugnat fidei,d.31.p.6

M.

Maioritas dilectionis vnde attendenda,d.29.p.2
Malum minus quando eligendum, d.40.p.33
Maledictio mulierum duplex,dist. 3.p.5
Maria verè mater Dei, distinct.4. p.4.concurrebat actiuè ad generationem,ibidem.p.5.fuit semper Virgo.p.6.viuendo semper meruit.p.11
Maria non plus dilecta quam Ecclesia,distinct.32.propos.6.non fuit passa spasmum semimortua, d.16.p.4
Maria si ministrauit semen,distinct. 2.p.2
Maria immunis ab originali.distin. 3.p.8.ab actuali omnino libera, p.9.& à fomite.p.10.si habuit iustitiam originalem.p.11.si ei fuit acceleratus vsus rationis,p.12.cõfirmata ne peccaret,p.13
Martyrium cuius virtutis, distinct. 33.propos.25
Mater ministrat semen, distinct.4. p.5.
Mater plus diligit filium quam pater,ibi.
Matthæi locus,vobiscum sum exponitur,d.25.p.20
Medium duplex,quo,& quod,dist. 2.p.3
Memoria si est notitia intuitiua, d. 14.p.9.in corolla.Si est in brutis
Mendacium quod grauius laudando se,aut vituperando,47
Meritum & satisfactio differunt,d. 18.p.6.si fuit aliquod pro incarnatione,d.4.p.7
Meritum de congruo cõcessit Thomas,ibi.p.8
Meritum sufficiens & efficiens, d. 18.p.7
Meruit quomodo Maria esse mater Dei,d.4.p.9
Sub merito non cecidit vnio hypostatica cum omnibus suis priuilegijs,d.18.p.1
Meritum de congruo concessit Thomas,d.4.p.8
Merita Christi quomodo nobis applicantur,d.18.p.4
Mereri dicitur tripliciter,d.18.p.6
Mercenarius quis, distinct.29.propos.9.operari propter æternam mercedem non vitiat opera: merces æterna quid,ibidem
Modus intrinsecus,d.1.p.3
Mœchiæ species, distinct.40.propos.40
Moyses ante tempus mortuus, dist. 16.p.4
Moyses quomodo dubitauit, d.25. p.13.in quo sensu petijt deleri de libro,d.29.p.4
Motus& sensus in spiritualib⁹ quid, distinct.13.p.4

N.

Natura quid,d.1.p.3
Natura irrationalis potuit assumi à Verbo,p.6
Naturas plures humanas si assumeret, Verbum si esset plures homines,ea.d.p.7
Naturam eandem implicat assumi à tribus personis,ea.d.p.10
Naturaliter quæ insunt non faciunt laudabiles,aut vituperabiles,dist. 20.p.2

O.

Obiectum fidei duplex, distin. 24.p.6
Obiecti triplex primitas,ibidem
Obiectum naturale diuini intellectus, sua essentia respectu nostri est voluntarium,distinct.14.propos.5
Obstinatio quandoque demeretur auxilium speciale,d.40.p.61
Occidere se defendendo licet, dist. 40.p.35.
Occidens se de per accidens se odit, distinct.28.p.2
Oratio Christi semper exaudita, distinct.17.propo.5.triplici de causa orauit in horto,ibi.
Oratio mentalis & vocalis,ibi
Ordo quid,d.29.p.1

P.

Papa Christi vicarius, dist.25.p. 21.si potest errare in fide, aut canonizatione sanctorum.ibi.p.22 si est hæreticus, an sit ipso facto depositus,ibidem
Papæ non possunt esse duo simul, ibi.p.21
Pharisæorum hæreses, d.30.p.2.& d.40.p.30
Pars imperfectum,d.7.p.4.quid est de ratione eius,d.6.p.2
Passio & propassio, d.15.p.5
Passio Christi non excesit omnes passiones martyrum, neque adequat pœnam inferni & purgatorij,d.16.p.5
Passio Christi reducitur ad causam efficientem,d.19.p.10
Passiones animi quatuor, distinct. 26.p.3
Passio Christi non simpliciter necessaria,d.20.p.1
Paulus de habitu fidei meminit, d. 24.p.5
Paulus volebat esse anathema, dist. 29.p.4
Perfectum dicitur dupliciter,distin. 23.p.6
Peccatum crucifigentium Christũ. dist.19.p.7

Peccandum neque venialiter, dist. 29.p.4
Persona verbi, est persona humana, d.2.p.7.non tamē conceditur esse persona in quantum homo, d.8. p.4.&d.10.p.1
Persona verbi secundum quid terminat vnionem, d.5.p.9
Perseuerantia virtus specialis, dist. 33.p.26
Petrus negando non amisit fidem, dist.23.p.5.siplus dilectus, quam Ioannes.d.32.p.3
Planetæ quibus diebus dominātur, d.40.p.20
Plenitudo temporis tempus incarnationis, d.1.p.1
Præceptum diuinum expecificatū ab Ecclesia idem, d.40.p.23
Præcepta quomodo dignoscuntur à consilijs, d.40.p.62
Moralia; ceremonialia, iudicialia, ibidem
Præcepta non dantur de habitibus, d.27.p.2
Prædestinatus quomodo Christus, d.7.p.5.&.6.ipse est nostræ prædestinationis causa. p.8.predestinatio sua & nostra eiusdem rationis.p.5
Priuilegium quid, d.3.p.3
Propheta quis, d.34.p.8
Prophetarum spiritus duplex quis, ibidem
Propheta excellentior Moyses an Dauid, ibi.
Prophetiæ donum si potius, quam prædicatio, ibi, in argumento.
Processus in infinitum negatur, distin.13.p.2
Propositio transit de materia in materiam, d.7.p.2
Proximus dicitur relatiuè, & dicitur quatuor modis, d.28.p.3. eius correctio si obligat cum propriæ vitæ periculo, d.29.p.5
Purificatio, d.24.p.4

R.

RAtio legis, anima legis, dist.40. p.36
Redemptio dicitur tripliciter, dist. 3.p.5.ad primum argumentum, &.d.19.p.9
Redimi aliter potuimus quam per mortem Christi, d.20.p.3
Redemptor Christus principalius originalis, d.20.p.3
Reduplicatiuæ expositio, d.5.p.7. &.d.7.p.5
Religionis vnius supra alteram excellentia, d.35.p.4
Religiones licitè expellunt incorrigibiles, d.40.p.33.ad finem
Resurrectio Christi causa iustificationis, d.22.p.6
Resurrectio Christi, ea.d.
Romani quare Deum Israel non coluerunt, d.27.p.9

S.

SAbbati obseruatio moralis, & ceremonialis, d.40.p.19
Sabbatum Virgini Mariæ dicatum, ibi.p.20
Sanctitas & sanctificatio, d.3.p.4
Sanctificatus quomodo Christus, & beata virgo, d.4.p.2
Sapientia & scientia donum Spiritus sancti, d.35.p.1
Satisfactio à merito differt, dist.18. p.6
Scientia animæ Christi, dist.14
Scientiam habere practicam, & habere practicè differunt, ibi. p.10.
Scientia quomodo manet in patria, d.31.p.8
Scotus nō sensit cum Hugone, d.21. p.3
Scotus non sensit cum Pelagio, d.23 p.3. Neque adæquat fidem infusam acquisitæ.
Scotus non vocat autoritatem ecclesiæ humanam, neq; dixit fidem gigni ex autoritate humana, d.24 p.9
Scotus non dixit quemquam certo scire se habere fidē infusam, d.24. p.12
Scriptura vtitur tropis, distinct.14. p.4
Species infusa & acquisita si differunt, d.14.p.9
Species intellectus creati non est Deus, d.14.p.1
Spes virtus Theologica & eius acceptione, d.26.p.2
Spes potest manere sine fide, d.36. p.5
Spes Theologica, & spes passio differunt

ferunt & conueniunt, distin.26. p.2
Spes & fides in quo differant & conueniant, ea d.p.5.& d.23.p.10
Supererogatio quid, distinctio.25. p.11
Suppositum quid addit supra naturam, d.1.p.3.& quare dicitur, d.5. p.1
Symbolum quid, d.25.p.18

T.

TEmplum Salomonis vbi ædificatum, d.9.p.11
Templa quare construenda, dist.9. p.11
Tentio quid d.31.p.10
Testes transfigurationis, d.18.p.2.
Timor triplex, d.15.p.6.&d.34
Timor non est de malo certitudinaliter noto, d.15.p.6.in.2.arg.
Timor fuit in Christo, ibi.
Timor reuerentialis vnde pēsatur, ibi.
Timor adimit devolūtario, d.25.p.7
Timor seruilis donum Dei, dist.34. p.5
Totum & perfectum, d.27.p.9
Transfiguratio Christi, dis.3.p.9.& d.16.p.2.in replica.
Tristitia quid, d.15.p.5
Tristabile magis facit ad meritum, quam delectabile, distinctio.20. p.2
Tutela inculpata, distinctione.40. p.35

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

V.

Verecundia quid, d.33.p.28.
Vox in Scriptura quid denotat, d.25.p.5
Verum dicitur dupliciter, d.23.p.6
Veritas propositionis de præterito, præsenti, & futuro, eadem distin. 25.p.12
Violentum quid, d.25.p.4
Virginitatis circunstantia quando mutat speciem fornicationis, distinct.40.p.55
Virtus faciendi miracula quæ, dist. 25.p.4
Virtus Theologica quę, d.26.p.2
Virtutes morales si manẽt in patria, d.31.p.9.&.d.33.p.3
Virtutes Cardinales quatuor, & quæ ad ipsas pertinent, distin.33. per totam.
Virtutes habẽt pro obiecto bonum particulare, d.23.p.5
Virtus vna non est subiectum alterius, d.23.p.5
Virtutum connexio, æqualitas & infusio, distin.36.&.d.24.p.11
Vnio quæ præstantior beatifica, vel hypostatica, distinct. 2.p.6.quæ maxima.p.7
Vnum quantitatiuè, & qualitatiuè. d.2.p.7. vnde attendenda maioritas vnitatis, ibi.
Vnitum mansit Verbum in triduo non noua vnione, distin.21.p.2. &.d.2.p.3
Vita activa & contemplativa, dist. 35.p.4
Vitam conservare non tenemur per omne medium etiam licitum, d. 40.p.35
Voluntates duæ in Christo, distin. 17.p.1
Voluntas capitur multipliciter, ibi.
Voluntates Christi conformes, ibi. p.2.&.3
Vsus rationis quando fuit in Baptista, d.3.p.12
Vtilitas communis præfertur proprię, d.29.p.5

Z.

Zelotypiam amor Dei non admittit, d.28.p.1

FINIS.

AD LECTOREM.

Quamquam ex regij senatus consulto sancitum est, vt à deputato excusi typis libri recognoscãtur, quò loci annotentur ab exemplari degenerantes ne lector incautus erret, nolui mihi & tibi lector deesse, quin locum vnum aut alterũ monstrarẽ ab exemplari deuium. Distinctione 17. primi libri admouui caritatẽ sine aspiratione scribi, quia multis iisq; doctissimis ita scribenda videtur, ante locum illum cum aspiratione inuenies, nec minas postea, morem suum compositore obseruante: aut quia non prelum vnum in excudendo laborauit.

In distinctione. 33. libri. 3. de Temperantia propositione. 27. citatur Aristoteles. 3. ethic. cap. decimo, signo algorismi, apposita est, primo: ibi tria incisa habentur, siue commata sic: olfactus vnguentorum, opsoniorum visu, & auditu venereorum. Cum ponendum foret colum, siue membrum sic. olfactus vnguentorum, opsoniorum: visu & auditu venereorũ. Opsonia enim nos olfactu potius, quàm visu attrahũt: odores quippè ipsorum ad sapores ordinantur, & qui odore ciborum sunt pleni parum comedunt. Vnde illud: Pastus odore culinæ.

In Dist. 40. eiusdem libri fol. 144. linea. 26. ante declarans, duo apponantur puncta, vt à declarans inchoet sequens sententia, nè perperam videatur Scotus citari. Punctuationes alias inuersas aut deficientes credo facilè deprehendes, ne in sensu erretur.

In indice hæresum verbo Adam spontaneè fuit à compositoribus erratum ponendo seuda, cum. d. pro seucla, cum. c. & .l. cum nil certius per seuda, quàm per seucla ostenderent lectori.

Illud in hoc breuiloquio aduertendum, quod vbi seipsum citat. p. litera propositionem dicit, nisi ex antecedenti, aut sequenti, dicat primũ librum, aut primam distinctionem: lapsi sunt, etiam admoniti, explicando aliquoties. p. parte.

Cetera errata, vt solet, indicabit pagella. Tu lector mi accipe illius distichon paulo inuersum ad te.

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala plura:
Non aliter sunt lector amice libri. Vale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Errata ex Epistola.

Pag. 3. vers. tura, Pro. impropriis. lege proprijs. pag. 5. vers. tiat. pro docent. lege docent. pag. 7. vers. aut. pro Chananęus lege Chananęis. & vers. scho. pro argumenti. lege arguenti.

Errata primi libri.

Pag. 1. vers. vtri. pro vtrisque. lege vtrumque. pag. 3. vers. apo. pro dicit. lege dicitur. pag. 5. vers. rari. pro studiorum lege studiosorum. pag. 18. vers. vero. pro verosimilibus. lege verosimilius. pag. 22. vers. obie. pro duabus. lege duobus. pag. 27. vers. cogni. pro creaturis. lege creatoris. pag. 31. vers. in qua. pro varitatem. lege veritatem. pag. 45. vers. Deus. appone in margine. Propositio. 1. pag. 61. vers. spon. pro dantur. lege datur. pag. 72. vers. secun. pro intensę. lege intensa. pag. 105. vers. iecti. pro essentiam. lege essentia. pag. 118. vers. Alex. pro, artic. §. lege artic. 2. §. pag. 137. vers. pto. pro vero similium. lege vero similimum. pag. 139. vers. ista. in margine appone, Propos. 3. pag. 143. in margine. pro conclusio. lege solutio. pag. 144. vers. mino. pro vtramque. lege vtramque. pag. 158. vers. cho. pro voluerunt. lege noluerunt.

Errata Secundi Libri.

Pag. 21. vers. q. pro. q. 9. lege. q. 10. pag. 51. vers. sunt. pro sunt simul. lege. sunt omnia simul. pag. 66. vers. sionem. pro. p. 11. lege p. 14. pag. 71. vers. dera. pro perfectum. lege prędatum. pag. 80. vers. quin pro alquid. Vbi patet. lege aliquod vbi: patet. pag. 81. vers. ra. pro Magistri. lege Magister. pag. 87. vers. niones. pro esset. lege esse. pag. 96. vers. quens. pro nescięnte. lege nescięnti. pag. 103. vers. rum. pro agni vult, dicere Isaiam. lege agni: Vult dicere Isaias. pag. 117. vers. cito. pro ædificari. lege ædificare. pag. 121. vers. apti. pro visi, lege Iussi. pag. 124. vers. ori. pro orientur. lege oriventur. & vers. omnes. pro prędicto. Proprium. lege prędicto proprium. pag. 126 vers. nes. pro visas. lege iussas. pag. 160. vers. tur. pro fuerunt. lege fuissent. pag. 166. vers. tactu. pro tactu. lege cōtactu. pag. 172. vers. Facit. pro Bona. lege Beda. pag. 184. vers. Scoti. pro. d. 15. lege d. 17. pag. 190. vers. & si. pro simil. lege similia. pag. 191. vers. lente. pro in vita. lege inuita. pag. 193. in fine pro originali lege. d. 42. pag. 202. vers. lia vo, pro sine, lege siue. pag. 204. vers. arbi. pro. vtroṽque. lege vtrumque. pag. 209. vers. pendit. pro gratiam. lege gloriam. pag. 253. vers. nisi. pro nisi. lege misi.

Errata tertij Libri.

Pag. 6. vers. tum. pro 3. 1. p. lege 3. p. pag. 14. vers. motus. pro q. 3. & est. lege q. 3. est. pag. 16. vers. mo. pro á Deo. lege adeò. pag. 22. vers. tur. pro data opinio. lege data opinione. pag. 34. vers. Alma. pro quantitas. lege qualitas. pag. 40. vers. detur. pro vobit. lege vobis. pag. 45. vers. nis. pro huius quęst. lege huius libri quęst. pag. 46. vers. vide. pro hypostaticam. lege hypostaticam. & vers. niente. pro spiritus. lege spiritu. pag. 47. vers. Alio. pro exodi. 43. lege exodi. 34. pag. 48. vers. per. pro puod. lege quod. & vers. qui. pro acceleratione. lege accelerationē. pag. 52. vers. radi. pro suppositа. lege suppositata. pag. 55. vers. veni. pro conuenierent. lege conuenirent. pag. 60. vers. de. pro Ebionem. lege. Ebionē. pag. 66. vers. desti. pro propositione. lege prępositione. & vers. rum pro resurrectionē. lege resurrectione. pag. 72. vers. secu pro. secuamnd. lege secundā. & vers. gini. pro ed. lege sed. pag. 80. vers. bene. pro liquetur. lege liquentur. & in eodem vers. pro liquentur. lege liquetur. pag. 81. vers. est. pro honorauerit. lege honorauit. pag. 82. vers. cha. pro chadaica. lege chaldaica. pag. 83. in primo versu appone in margine. Propositio. 12. & vers. bit. pro nobis. lege vobis. pag. 84. vers. est. pro pecificatiue. lege specificatiue. pag. 86. vers. Dei. pro est nota. lege vt est nota. pag. 95. vers. nora. pro melius nobis. lege melius & nobilius. pag. 97. vers. vinam. pro secundū. lege partim secundum. & vers. meri. pro. si partim secundum. lege si secundum. pag. 98. vers. sciē, pro propter. lege. pręter. pag. 99. in margine Propositio. 3. deleatur & ponatur sequenti pagina. 3. vers. pag. 111. vers. rem. pro reuecetur. lege reueretur. pag. 112. vers. de. pro orat. lege erat. pag. 113. vers. do. pro futurlonis. lege futuritionis. & vers. quanto. pro apprender. lege apprehendere. pag. 114. vers. ptio. pro expositio. lege exposito. pag. 121. vers. nis. pro assensus. lege ascensus. pag. 124. vers. figu. pro quemadmodum. lege quem modum. pag. 126 vers. sentia. pro aloquin. lege alioquin. pag. 129. vers. C. pro aperite. lege aperire. pag. 134. vers. vlti. pro tam. lege tamen. pag. 135. vers. fuisse. pro d. 15. lege d. 16. pag. 136. in principio. appone in margine Propositio. 8. pag. 148. vers. ani. pro mon. lege non. pag. 152. vers. chri. pro clauorē. lege clauorum. & vers. mus. pro trangerent. lege tangerent.

Errata secundæ partis.

pag. 3. vers. lib. pro exponuntur. lege exponitur. pag. 9. vers. re. pro & primus. lege & O primus. pag. 19. vers. sine. pro nomine. lege si nomine. pag. 24. vers. in. pro resoluto. lege resolutio. pag. 29. vers. natu. pro inesse lege fidem inesse. pag. 37. vers. Eadem. pro pratum. lege petrum. pag. 44. vers. septem. pro humilitatem. lege humanitatem. pag. 56. vers. à spe. pro literati. lege literali. pag. 61. vers. mas. pro 3. ad. lege ad. 3. & vers. mita. et aliud sub ratione. deleatur. pag. 63. vers. autem. pro ist quia. lege istque pag. 67. vers. liter. pro trāgreditur. lege trāsgreditur. & vers. re.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro ſuſceptione in. lege ſuſceptionem. pag. 71. verſ. tiunt. pro intellectuĕ, lege intellectiui. pag. 73. verſ. tra pro veniant mala. lege veniant bona. pag. 74. verſ. rari. pro ſecundo iam. lege ſecundo quod iam. pag. 76. verſ. te. pro ex lege eſt. pag. 84. verſ. quãdo. pro effęrnate. lege effręnate. pag. 85. verſ. acct. pro poteſtat, eana lege poteſtate, ana. pag. 87. verſ. di. pro dicuntur. lege dicũt. & verſ. ſiccũ. pro ergo fides. lege ergo fidei. pag. 88. verſ. tus. pro tus. lege motus. pag. 88. verſ. mo. pro mototam. lege totam. & verſ. ſa. pro Sap. 11. lege cap. 11. pag. 91. verſ. &. pro tadidit. lege tradidit. pag. 103. verſ. cundũ. pro geometriã. lege geometricã. pag. 104. verſ. fer. pro à Deo. lege adeò. pag. 118. verſ. bet. pro prophetæ. lege prophetat. pag. 121. verſ. Tra. pro cap. 7. lege Sap. 7. pag. 122. verſ. mens. pro 4 p. 1. q. lege 4 p. q. pag. 129 verſ. eſt. pro damnatus eſt in. lege damnatus in. pag. 134. verſ. con pro M. 3. lege M. 2. pag. 144. verſ. deſ. pro prędictę. lege practicę. pag. 146. verſ. lum pro vocatur lege vocantur. pag. 149 verſ. xiſſ. pro ad, lege ab. pag. 152. verſ. ut. pro videtur. lege vitetur. pag. 158. verſ. turus. pro expecta. lege expectate. pag. 162. verſ. ptus. pro ęternis. lege ęternus. pag. 163. verſ. con. pro confertur. lege confitetur. pag. 167. verſ. alia. imprud sẽ. lege imprudens. pag. 171. verſ. ege. pro exceptione. lege expoſitione.

SALMANTICAE,
Apud hæredes Mathiæ
Gaſtij. 1584.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro ſuſcep
lege intelle
pag. 74. verſ.
te. pro
8c -

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca